TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSELSKAB

REDIGERET AF

H. HERTEL

1908

KJØBENHAVN
DET SCHUBOTHESKE FORLAG
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKLÆR)
1908

INDHOLD.

Side

Landbruget i 1907. Af H. Hertel 1
Bestyrelsesmødet den 18. December 1907 i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 43
Mindre Meddelelser:
Stoftabet under Kartoflernes Opbevaring. Af Harald R. Christensen 45
Hvedearealet og Befolkningen 47
Det almindelige Konsulentmøde i 1907 49
Udkomne Bøger og Boganmeldelse af J. C. A. Schwarz-Nielsen .. 135
Mindre Meddelelser:
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek 140
Det kgl. svenske Landbrugsakademi 140
Verdensudstilling i Bryssel 1910 143
Agrikulturkemisk Konsulentvirksomhed i 1907. Af K. Rørdam . 145
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 18. December 1907 163
Momenter til Belysning af Landarbejderspørgsmaalets Behandling i fremmede Lande. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab af H. Hertel 182, 247
Den kgl. Veterin.- og Landbohøjsk. Bibliothek 220, 333, 417, 501, 647
Mindre Meddelelser:
Storbritanniens Indførsel af Landbrugsprodukter i 1907 221
Mælkeribruget i Danmark 1907. Af B. Bøggild 225
Professor Ludvig Schrøder. Af H. Hertel 244
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn i Aaret 1907. Af James Høyer 172, 276
Kapitelstakster for 1907 285
Mindre Meddelelser:
Om forskellige mineralske Stoffers Absorption af kulsure Alkalier. Af Harald R. Christensen 286
Salg af nylig udrugede Kyllinger. Af W. A. Kock 287

Side

Arbejdsprøve med Roesaamaskiner og Radrensere paa Rosenfeldt ved Vordingborg i 1907. Af Dommerudvalget ved C. V. Birk 289
Beretning fra V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium ved Fr. Christensen om Undersøgelser vedrørende Landbruget. Af Fr. Christensen 299
Danmarks Jordbrug 1850—1905 321
Udkomne Bøger og Boganmeldelse af Fr. Hansen 328
Mindre Meddelelser:
Jordbundsundersøgelser. Af Harald R. Christensen 335
Storbritanniens Kreaturbestand 1907 336
Landhusholdningsselskabets Maskinprøver 1908 336
Arbejdsprøve med Kartoffel- og Roeoptagere i Jylland 1907. Af Dommerudvalget ved C. V. Birk og M. Dall 337
Hans Broge. Af H. Hertel 351
Beretninger for Aaret 1907 fra de i Henhold til Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898 autoriserede Laboratorier 358
Arealets Benyttelse i Aaret 1907. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Michael Koefoed 370
Udkomne Bøger og Boganmeldelse 373
Mindre Meddelelser:
Landarbejderspørgsmaalet 375
Loven om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898 376
Hesteavlen i 1907. Af J. Jensen 377
Husdyrbruget i 1907. Af Axel Appel 392, 441
Poul la Cour. Af H. Hertel 409
Toldloven af 5. Maj 1908. Af H. Hertel 413
Udkomne Bøger og Boganmeldelse af G. Ellbrecht 419
Mindre Meddelelser:
Klassifikation af Korn i de Forenede Stater 423, 470
Planteavlen 1907. Af K. Hansen 425
Agerdyrkningsberetning 453
Mindre Meddelelser:
Vandets Indflydelse paa Omgivelserne. Af Harald R. Christensen 466
Nogle amerikanske Fjerkræforsøg. Af W. A. Kock 467
De forenede Staters Landbrugsministerium 468
Eksport af svensk Avlskvæg til Rusland 471
Tordenvejrets Afstand fra Iagttageren 471
Landbrugsbefolkningen i forskellige Lande 472
Nogle Iagttagelser vedrørende den i de senere Aar rejste Bevægelse i Udlandet for at fremme Fjerkræavlen. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab af W. A. Kock 473, 505
Forstander Jørgen Petersen. Af H. Hertel 484
Konsulent Ludvig V. Oppermann. Af H. Hertel 488

Side

Bestyrelsesmødet den 17 Juni 1908 i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 491
Udkomne Bøger og Boganmeldelse af A. P. Hansen 498
Mindre Meddelelser:
Statskontrollerede Produktioner 1907 503
Landbolove. Af H. Wulff 520, 567
Udkomne Bøger 531
Mindre Meddelelser:
Kalkkvælstof. Af Harald R. Christensen 532
Den landøkonomiske Uddannelse i England 533
Konsulentmødet 1908 536
International Udstilling af Byg og Humle i Berlin 536
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1907. Af N. C. Christensen .. 537, 634
Om Mælkebedømmelse. Af Harald R. Christensen 555
Islandsk Kvægavl. Af V. G. 561
Den offentlige Arbejdsanvisning og Landbruget i Sverige. Af H. Hertel 574
Udkomne Bøger og Boganmeldelse 581
Mindre Meddelelser:
Beskyttelse af Fugle i Tyskland 583
Tuberkulosens Udbredelse i Danmark i 1906 584
Arbejdsprøve med selvbindende Høstmaskiner og Mejeapparater til Slaamaskiner paa Constantinsborg ved Aarhus 1908. Af Dommerudvalget ved M. Dall 585
Om fremtidige Opgaver for Den kgl. Veterinær- og Landbo-Højskoles Landbrugsundervisning med særligt Henblik paa Undervisningen i Jorddyrkning og Plantekultur. Af T. Westermann 616
Udkomne Bøger og Boganmeldelser 643
Danmarks Smøreksport 1907—08. Af B. Bøggild 649
Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1907—08. Af V. Willaume-Jantzen 660
Arealopgørelsen i Danmark 1907. Af Michael Koefoed 676
Reduktaseprøven. Af Harald R. Christensen 690
Udkomne Bøger 693
Mindre Meddelelser:
Andelssvineslagteri i Irland. Af J. Arup 695
Kontrolleret Mælk i Amerika. Af G. Ellbrecht 696
Danske Høns af Italienerrace. Af W. A. Kock 696
Sydaustralske Æg. Af W. A. Kock 698
Den offentlige Arbejdsanvisning og Fæstemandsinstitutionen. 699
Lykkenssædes Regnskab 700
Fra Storbritanniens Landbrugsstatistik 701
Landbopolitik i Rusland 702

REGISTRE.

a) Emner.

Side

Agerdyrkningsberetning 453
Agrikulturkemisk Konsulentvirksomhed i 1907 145
Analytisk-kemiske Laboratorier, Beretninger fra de 299, 358
Andels-Svineslagteri i Irland 695
Arbejderforholdene 14, 182, 247, 375, 459, 574, 699
Arbejdsanvisning, den offentlige 699
Arealets Benyttelse i Aaret 1907 ..... 370, 676

Bedømmelsen paa vore Dyrskuer 70
Beretningerne om Bedømmelse af veldrevne Markbrug 78
Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet 43, 491
Boganmeldelser 135, 328, 373, 419, 498, 581, 643
Broge, Hans, Købmand 351
Byg- og Humleudstilling i Berlin 536

la Cour, Poul. Professor 409

Danmarks Jordbrug 1850—1905 321
Danmarks Smøreksport 1907—08 649
Danske Høns af Italienerrace 696
Den 8. internationale Landbrugskongres i Wien 33
Den 3. internationale Mejerikongres i Schweningen 35
Den 3. nordiske Landbrugskongres i Kristiania 34
Direkte Sejlads med danske Landbrugsprodukter til London Dock 28

England, landøkonomisk Uddannelse i 533

Faareavlen i 1907 450
Fjerkræavlen i Udlandet 473, 505
Fjerkræforsøg, amerikanske 467
Fond til Landmænds Uddannelse 169
Forenede Staters Landbrugsministerium 468
Fuglebeskyttelse i Tyskland 583

Side

Gødnings- og Foderstofloven af 26. Marts 1898 ..... 113, 376

Hesteavlen i 1907 377
Husdyrbruget i 1907 ..... 392, 441
Husmandsforholdene 16
Hvedearealet og Befolkningen 47
Hønsekontrolforeninger og deres Virkemaade 65

Indførsel af Landbrugsprodukter m. v. i 1907 ..... 537, 634
Indstilling om Udvidelse af det meteorologiske Instituts Virksomhed 178
Islandsk Kvægavl 561

Jordbundsundersøgelser 335

Kalkkvælstof 532
Kalve, dobbeltlaarede 67
Kapitelstakster for 1907 285
Kartoflers Opbevaring, Stoftabet under 45
Klassifikation af Korn i de Forenede Stater 423, 470
Kolonialkonferencen i London 1907 26
Konsulentmøder 49, 536
Kontrollen med Korn og Foderstoffer 172, 276
Kvægavlen i 1907 441
Kyllinger, Salg af nylig udrugede 287

Landarbejderspørgsmaalet 14, 182, 247, 375, 459, 574, 699
Landbohøjskolens Bibliothek 140, 220, 333, 417, 501, 647, 694
Landbohøjskolens Landbrugsundervisning 616
Landbolove 22, 520, 567
Landbruget i 1907 1
Landbrugsakademi, det kgl. svenske 140
Landbrugsbefolkningen i forskellige Lande 472
Landhusholdningsselskabet 43, 163, 491
Landøkonomisk Uddannelse i England 533
Lykkenssædes Regnskab 700

Maaleprøvemethodens Anvendelighed ved lokale Markforsøg 75
Margarineproduktionen i 1907 504
Maskinmalkning 62
Maskinprøver 289, 336, 337, 585
Mejerier, store og smaa, ... 59
Mineralske Stoffers Absorption af kulsure Alkalier 286
Mælk, kontrolleret, i Amerika 696
Mælkebedømmelse, om 555, 690
Mælkeribruget i Danmark 1907 225

Oppermann, Ludvig, Konsulent 488

Side

Personalefterretninger 37, 244, 351, 409, 484, 488
Petersen, Jørgen, Forstander 484
Planteavlen i 1907 425

Revision af Lov af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer 113, 376
Roesukkerproduktionen i 1907 504
Rusland, Landbopolitik i 702

Schrøder, Ludvig, Professor 244
Slagterikonsulentvirksomheden 180
Spiritusproduktionen i 1907 503
Storbritanniens Indførsel af Landbrugsprodukter i 1907 221
Storbritanniens Kreaturbestand 336
Sverige, Eksport af Avlskvæg fra, ... 471
— Landbrugsakademiet i, ... 140
— Mælkebedømmelse i, ... 555
— offentlig Arbejdsanvisning i, ... 574
Svineavlen i Danmark 83
Sydaustralske Æg 698

Toldloven af 5. Maj 1908 413
Tordenvejrets Afstand fra Iagttageren 471
Tuberkulosens Udbredelse i Danmark i Aaret 1906 584
Tyskland, Beskyttelse af Fugle i, ... 583
— Handelspolitik i, ... 31

Udførselen af Landbrugsprodukter i 1907 ..... 537, 634
Udkomne Bøger 135, 328, 373, 419, 498, 531, 581, 643, 693
Undersøgelser af Plantedækket paa Græsmarker 81
Undervisningen paa Landbohøjskolen 616

Vandets Indflydelse paa Omgivelserne 466
Vejrforholdene i 1907—08 660
Verdensudstilling i Bryssel 1910 143

Ølproduktionen i 1907 503

b) Forfattere.

Appel, Axel, Statskonsulent 392, 441
Arup, Johannes, Veterinærkonsulent 695

Birk, C. V., Statskonsulent 289, 337
Bøggild, B., Professor 225, 649

Side

Christensen, Fr., Professor 299
Christensen, Harald R., Assistent... 45, 286, 335, 466, 532, 555, 690
Christensen, N. C., Ekspeditionssekretær 537, 634
Clausager, H., Landbrugslærer, Konsulent 70

Dall, M., Assistent 340, 585

Ellbrecht, G., Mejerikonsulent 62, 419, 696

Hansen, A. P., Statskonsulent 498
Hansen, Fr., Statskonsulent 78, 328
Hansen, K., Statskonsulent 113, 425
Hertel, H., Sekretær.. 1, 182, 244, 247, 351, 409, 413, 484, 488, 574
Høyer, James, Inspektør 276

Jensen, J., Statskonsulent 377

Kock, W. A., Konsulent 287, 467, 473, 505, 696, 698
Koefoed, Michael, Direktør 676

Larsen, O. H., Planteavlskonsulent 75
Lindhard, E., Assistent 81

Mørkeberg, P. A., Statskonsulent 83

Nielsen, L. C., Maskinkonstruktør 600

Pedersen, N., Statskonsulent 59
Pyndt, O. P., Dyrlæge, Konsulent 67

Rørdam, K., Professor, Dr. phil. 145

Schwarz-Nielsen, J. C. A., Konsulent, Ritmester 135
Stenbæk, N. M. R., Konsulent 65

Westermann, T., Professor 616
Willaume-Jantzen, V., Afdelingschef 660
Wulff, H., Justitsraad 520, 567

c) Billeder.

Professor Ludvig Schrøder 244
Købmand Hans Broge 351
Professor Poul la Cour 409
Poul la Cour og Forsøgsmøllen 412
Forstander Jørgen Petersen 484
Konsulent, Dyrlæge Ludvig V. Oppermann 488

Landbruget i 1907.

Som dets Forgænger begyndte ogsaa Aaret 1907 under urolige Forhold, det politiske Barometer pegede en Tid lang mod Storm, og paa uhyggelig Maade blev man atter mindet om Danmarks udsatte økonomiske og politiske Stilling. Netop den Krig, der synes at rumme de største økonomiske og politiske Farer for os, Krigen mellem England og Tyskland, mentes at være en ret nærliggende Mulighed. Det er selvfølgelig vanskeligt at sige med hvor megen Ret. Maaske har det hele kun været »blind Alarm«, kun et af de nutildags ret almindelige Pressefelttog. Men man har før set, at Pressen har faaet Nationer til at se rødt og har rejst en Folkestemning, som det var vanskeligt at lede. I hvert Fald herskede der her i Landet i nogle Foraarsuger en virkelig Uhyggestemning, thi en Krig mellem de 2 Kunder til vore Landbrugsvarer vilde — selv om vi tiltrods for vor udsatte Beliggenhed paa alfar Vej blev holdt uden for — dog altid indirekte komme til at berøre os følelig. Heldigvis blev der jo ikke noget af Krigen denne Gang, men den Aabenhed, med hvilken den drøftes som en før eller senere uundgaaelig Kendsgerning, er ikke hyggelig. Det er jo imidlertid kun Profeter, der ved Besked om Fremtiden, og man har Lov til at haabe, at de, der forudsige Krigen mellem Tyskland og England, ikke høre til Profeternes Klasse. Forhaabentlig vil vort Landbrugs Udførsel til vore udenlandske Kun-

der ogsaa fremtidig kunne gaa lige saa uanfægtet for sig, som den har gjort det i Fortiden og i det nu forløbne Aar.

Verden over har dette hørt til de gode Aar med rigeligt Arbejde for Industri og Haandværk, med høje og tildels stigende Priser paa disses Frembringelser, derfor med livlig Efterspørgsel efter og ordentlige Priser paa Fødemidler. Hvad der for en væsentlig, maaske den væsentligste Del har bidraget til de seneste Aars Fremgang, er den stærke Tilvækst af Guldproduktionen i Sydafrika, der har fundet Sted efter Boerkrigens Ophør og som i 1906 har bragt Verdens samlede Guldproduktion op til det dobbelte af, hvad den var for 10 Aar. Da tillige den stærke Efterspørgsel efter Guld, som Afskaffelsen af Papirspenge i Italien, Østrig og Rusland fremkaldte i 1881—96 nu er ophørt, har Guldets Værdifald været saa stort, at det siden December Maaned 1902 har hidført paa Verdensmarkedet en Prisstigning af henved 30 pCt. af de vigtigste Varer. Flere Forhold synes imidlertid at tyde paa, at den stærke Fremgangsperiode har kulmineret, og at vanskeligere Tider ville indtræffe for de industrielle og merkantile Erhverv, hvad der selvfølgelig ogsaa vil indvirke paa Landbrugets Afsætning.

Ved en Omtale af Aarets Begivenheder er det naturligt at begynde med den vigtigste af disse, Høstens Forløb. Da imidlertid Afdelingschef ved Meteorologisk Institut, Hr. Willaume-Jantzen i Tidsskriftets sidste Hefte har gjort Rede for det forløbne Aars Vejrforhold, og da Statskonsulent K. Hansen i et kommende Hefte vil skildre Planteavlens Vilkaar, er der alene Grund til her at give en kort Redegørelse for Høstens Udfald, hvilken Redegørelse i det væsentlige er bygget paa den af Statens statistiske Bureau i November Maaned udsendte foreløbige Høstberetning.

Efteraaret 1906 var gunstigt for Vintersæden, og saa vel denne som Kløvermarkerne gik uskadte gennem Vin-

teren. Foraaret indtraf sent og med koldt, raat Vejr, hvad der vel ikke synderlig forsinkede Foraarsarbejderne, men dog gjorde den første Vækstperiode meget ugunstig for samtlige Foraarsbesaaninger. Sommeren var solfattig og med lav Dagtemperatur, alligevel udviklede Kornafgrøderne sig forbavsende frodigt, navnlig paa milde og lette Jorder. Den lave Sommervarme og den vedholdende Regn bevirkede, at Høsten først kunde begynde midt i August og under vanskelige Forhold*); imidlertid reddede en ret solrig og regnfattig, om end kold September Maaned Situationen i største Delen af Landet, dog ikke i de sildigste Egne, idet der endnu ind i November i Dele af Jylland, navnlig i Salling, Thy og Vendsyssel, henstod betydelige Mængder Vaarsæd paa Markerne.

Hvad de enkelte Afgrøder angaar, ligger Hvedens Udbytte for Landet som Helhed en Del over Middelhøst, hvad Mængden angaar, medens Kvaliteten er normal. Rugens Udbytte er gennemsnitlig under Middelhøst baade i Henseende til Godhed og Mængde. Som Helhed har Bygget givet en Del over Middelhøst i Kærneudbytte, medens Kvaliteten — om end gennemgaaende over Middelhøst — er lavere karakteriseret end Mængdeudbyttet. Havren har i alle Egne af Landet givet et særdeles stort Udbytte, Kvaliteten er noget ringere, men dog betydelig over Middelhøst. Blandsædens Gennemsnitskarakter for hele Landet er noget under Middelhøst for Kvantiteten og Kvaliteten er gennemgaaende tarvelig. Boghvedens Udbytte nærmer sig Misvækst, men Avlen heraf er jo i næsten alle Egne kun af ringe Betydning.

Af Rodfrugterne have Kartofler i Mængdeudbytte som Helhed givet noget under Middelhøst, medens

*) Paa Grund af det vanskelige Høstvejr blev Efteraarsmanøvrerne udsatte. En foreløbig Lov af 24. Aug. 1907 bestemte i § 1: »Indkaldelse af Mandskab til fortsat Øvelse bortfalder i 1907 ved Fodfolksregimenterne med Undtagelse af 1. Regiment, ved Livgarden og ved 2. og 3. Artilleribataillon. — Afholdelse af større samlede Lejr- eller Kantonnementsøvelser bortfalder i 1907«.

Kvaliteten er betegnet som normal. Sukkerroer have givet et Mængdeudbytte, der er betydeligt under det normale, medens Kvaliteten skønnes at være god. Bedømmelsen af Runkelroer er noget gunstigere, men dog som Helhed under Middelhøst, hvad Mængdeudbyttet angaar, medens Kvaliteten er over Middelhøst. Kaalroerne have givet noget under Middelhøst i Mængdeudbytte, medens Kvaliteten har været normal. Turnips-Afgrøderne have givet Middelhøst i begge Henseender.

Af Høafgrøderne har Agerhøet som Helhed givet over Middelhøst. Høsten af Enghø har været noget mindre, men dog over det normale. Kvaliteten af Høafgrøderne maa som Helhed mindst betegnes som Middelhøst. Sommergræsningen har som Helhed givet en Del over det normale, og de fleste Steder har Græsningen endog været særdeles rigelig.

Plantesygdomme ere ikke optraadte i særlig ondartet Grad, om de end paa sine Steder have forvoldt mere eller mindre Skade. Sommerens kolde og fugtige Vejr virkede hæmmende paa alle de Insekter, der særlig trives i Solskin og Varme. I Følge en velvillig Meddelelse til Tidsskriftet fra Fru cand. mag. S. Rostrup have hverken Angrebene af Glimmerbössen, Bladlus, Jordlopper, Knoporme, Frit- eller Bygfluen været ondartede. Stor Skade er derimod foraarsaget af Smelderlarver og Kaalfluens Larver. Ved Angreb af de første har Vaarsæden i Maj Maaned mange Steder lidt meget, ligesom de have ødelagt en Del Rodfrugter. Men langt mere ere disse, d. v. s. Kaalroer og Turnips, blevne ødelagte af Kaalfluens Larve. I Juli Maaned begyndte den at udtynde Kaalroemarkerne og fortsatte derefter særlig paa de sildig saaede Turnipsmarker. Der har i Efteraarsmaanederne været klaget over meget ondartede Angreb af denne Larve.

Kornpriserne have været ualmindelig høje, og i væsentlig Grad har sikkert den Omstændighed bidraget hertil, at Verdenshøsten i 1907 har været betydelig mindre end Verdensforbruget. Dette sidste anslaas for Tiden til

ca. 315 Mill. Tons, medens det ungarske Landbrugsministerium har beregnet Høstudbyttet 1907 til ca. 308 Mill. Tons. Dertil kommer, at Forbruget af Korn hvert Aar stiger saa stærkt, at man mener, at Beholdningerne af Korn i de senere Aar ikke have kunnet holde Skridt med det. Der er udført noget Byg til England og nogen Havre til Norge, Sverige og England, men iøvrigt have Afsætningsforholdene ikke været særlig gunstige i Efteraaret. En Trøst er det dog for Landmanden, at han har Korn nok til Hjemmeforbrug, og de høje Priser paa Kraftfoder falde derfor ikke saa tungt for Brystet, som Tilfældet vilde have været, hvis der havde været smaat med Hjemmekorn.

Foderstofpriserne have været høje hele Aaret, særlig paa Oliekager og Klid. Forbruget af Foderstoffer var betydeligt i det første Halvaar, hvorimod det milde Efteraar, der bevirkede, at Kvæget kunde holdes meget længe ude, i betydelig Grad nedsatte Forbruget. Dog danner Hvedeklid en Undtagelse, thi til Trods for de høje Priser forlanges dette mere og mere og ikke blot herhjemme, men ogsaa i Tyskland og Sverige. Som sædvanlig er Bomuldsfrøkagen den Kage, der benyttes mest, men desværre have Afskibningerne særlig fra New Orleans ladet meget tilbage at ønske baade i Retning af for lidt Fedt og for mange Skaller. Atter i 1907 har Maisen været af daarlig Kvalitet, særlig den amerikanske. Dog har Afskibningen fra Donaulandene været god og Kvaliteten holdbar, ligesom den i Efteraaret fremkomne La Plata Mais har været af temmelig god Kvalitet.

Fra Kvægbrugets Omraade bør det noteres, at der i 1907 ligesom i tidligere Aar er indført en Del Jerseykvæg, som finder Anvendelse paa forskellige Steder i Landet, særlig i Vendsyssel. Denne Avl drives fremdeles som Renavl, kun i ganske enkelte Tilfælde anvendes Jerseytyre i Krydsningsavlens Tjeneste.

Vor Afsætning af Kvægavlens Produkter er foregaaet

uanfægtet i de gamle Spor. Norge tillod i Juli Maaned Indførselen af levende dansk Kvæg; der ligger i denne Tilladelse en Indrømmelse af vort Kvægs udmærkede Sundhedstilstand, hvorfor den maa glæde, og der er da ogsaa gaaet noget levende Kvæg derop. Men Tilladelsen faar dog næppe for Tiden nogen større Betydning, thi det er sikkert fordelagtigere for os at udføre Kød end levende Kvæg til Norge.

I 1907 har der ikke fundet nogen Udførsel Sted af Husdyr til det egentlige Rusland, derimod er der udført nogle Yorkshiresvin fra Avlscentret paa Thorslundegaard til Finland. Som meddelt i forrige Aarsberetning udførtes der i 1906 bl. a. 85 Køer og Tyre til de kejserlige Avlsgaarde ved Peterhof og Czarskoje Sselo. Der var Tale om yderligere i Fjor at købe 50 Køer, men Tiden blev for fremrykket, saa Indkøbet maatte udskydes til i Aar, hvad der ogsaa var Tilfældet med 32 Stykker til en Godsejer i russisk Polen.

I det russiske Landbrugsministerium er Opmærksomheden henvendt paa Danmark, og det er ikke umuligt, at der i de nærmeste Aar ved dets Foranstaltning vil blive foretaget Studierejser hertil af opvakte russiske Bøndersønner, hvilket formentlig bliver til Gavn for os, idet Opmærksomheden derved vil blive henledet paa os, og vi ville komme til at deltage i den Indførsel af Kvæg og Svin, som Rusland ikke kan undvære, naar Landbruget bliver sat mere i System og kommer i en fastere Form, end det nu er Tilfældet.

I 1906 besøgte en officiel Kommission fra østrigsk Galizien Danmark for at lære vort røde danske Malkekvæg at kende; Kommissionen fik det Indtryk, at det vilde egne sig godt til Forbedring af det galiziske Landkvæg, og i 1907 har Kommissionen atter været her og købt paa Fyn 2 Tyre, 8 Køer og 4 Kvier til Forsøg. $1^1/_4$-Aar gl. Tyre betaltes med 6 à 700 Kr. Stykket, Køerne med 375 à 500 Kr. og Kvierne med 325 à 350 Kr. Lykkes Forsøget,

vil det, efter de faldne Udtalelser at dømme, have et større Opkøb af rødt dansk Malkekvæg til Følge.

Naar engang Fremtidens Axel Appel eller S. P. Petersen skriver den jyske Kvægavls Historie, ville Dagene den 13. og 14. September 1907 sikkert blive nævnte som de, da den bedste jyske Kvægstamme splittedes for alle 4 Verdenshjørner. Naar den jyske Kvægrace nu er naaet op i Rækken blandt de udviklede Kulturracer af Malkekvæg, skyldes det hovedsagelig dygtige Opdrætteres Arbejde, og blandt disse først og fremmest Godsejer Harald Branth. Det er en Kendsgerning, at ingen Andens Arbejde i den Grad har sat sit Præg paa Udviklingen som hans, og nu, da han sluttede sin Opdrættervirksomhed, stod denne saa højt som nogensinde tidligere: Ungkvægsbesætningen paa Sdr. Elkjær var efter Kyndiges Udsagn saa fortrinlig som maaske næppe noget Aar før. De to nævnte Dage bortsolgte han ved Auktion sin berømte Elkjærbesætning paa 279 Dyr for ca. 126,000 Kr. Den højeste Pris — 4000 Kr. + 340 Kr. i Auktionssalær — opnaaede Stamtyren Elkjær Drost, der solgtes til Proprietær Petersen, Borupgaard. Denne Tyr tilkendtes paa Statsskuet 1907 1. Kl. 1. Grad, m. a. O. den højeste Anerkendelse. Den bedst betalte Ko, der købtes af Etatsraad Bornholt, Løvenborg, opnaaede 1360 Kr. Gennemsnitsprisen, der opnaaedes for Køerne, var ca. 500 Kr., Tyrene kostede 900—1000 Kr., Tyrekalvene 4—600 Kr. og de dræggtige Kvier 3—600 Kr.

I de sidste Dage af Januar Maaned kom der nogle Sendinger argentinsk Okse- og Faarekød til Kjøbenhavn, og det hed sig, at store Sendinger vilde følge. Men i Henhold til Bekendtgørelsen af 13. Juni 1896 forbød imidlertid Landbrugsministeriet Indførselen. Første Gang vi i vor Lovgivning finde Bestemmelser om Forbud mod Indførsel af Husdyr fra Lande med smitsomme Sygdomme og af raa Handelsprodukter (derunder Kød) af saadanne er i Loven af 29. December 1857, og i et halvt-

hundrede Aar ere saadanne Forbud opretholdte, hvad der vel ogsaa er det sikreste for os. Saaledes har f. Eks. Tyskland forbudt Indførselen af argentinsk Kød, og der kunde unægtelig tænkes at ligge en Risiko for vor Kødudførsel til denne Kunde, hvis vi gav Indførselen fri. Dertil kommer, at det frosne argentinske Kød næppe passer for vort Marked, og en Indførsel vilde i hvert Fald sikkert ikke blive permanent, saa længe vi savne Køleanlæg, fra hvilke Kødet kan sælges til hurtigt Forbrug.

Efterspørgselen efter Heste har været livlig Aaret igennem, og vi ere vistnok for Tiden saa temmelig udtømte for en egentlig Handelsvare, hvad der bl. a. har medført, at vi ikke blot have indført større Heste end sædvanlig fra Rusland — Importen kommer nu ikke blot fra Østersøprovinserne, men ogsaa fra saa fjerne Egne som Sletterne ved Uralbjergene —, men at vi have faaet Heste fra Sverige og England, ligesom Tilførselen af islandske Heste var større i Efteraaret end sædvanlig*). Vore tyske Kunder have betalt gode Priser, og lige saa lidt som i 1906 have vi i 1907 mærket noget til Virkningerne af den forhøjede Told.

For Svineavlen har Aaret ligeledes været godt, Landsvineavlen gaar stadig fremad, Afsætningen af Flæsk har været livlig og Priserne gode. Og dog har Svinefedningen næppe været nogen særlig indbringende Forretning paa Grund af de høje Foderstofpriser, saaledes at man har set det Særsyn, at paa Grund af disse have [den gode Flæskenotering tiltrods] Priserne paa Pattegrise været meget lave. Der er da desværre Udsigt til, at Svineproduktionen vil aftage. — Af særlig Interesse er den i Fjor oprettede Forsøgsstation hos Proprietær Brandt paa Elsesminde i Sanderum ved Odense. For private Midler

*) Der oprettedes i Foraaret en »Forening til Anskaffelse af Husmandsheste fra Island« med Dyrlæge Svend Larsen som Formand. I Sommeren 1907 vedtog Altinget, at der fremtidig kun maa udføres fejlfri Heste i godt Huld i en Alder fra 4 til 10 Aar (3-Aars Heste kunne dog udføres, naar de ere »store og smukke«).

er denne Forsøgsstation oprettet for at underbygge Ledelsen af Svineavlen med faktiske Oplysninger om Slagteværdien og Triveligheden af Afkommet af de mest lovende Stamdyr fra Landcentrene og Yorkshirecentrene, eventuelt tillige Krydsninger af kendt Afstamning. Forsøgslaboratoriet har alt i en Aarrække foretaget lignende Undersøgelser med samme Formaal, men efter en nogen anden Plan og i mindre Udstrækning; Laboratoriet har vedblivende med dette Forsøgsvæsen at gøre, idet selve den forsøgsmæssige Side af Sagen er lagt i dets kyndige Haand, medens de samvirkende fynske Landboforeningers Udvalg til Svineavlens Fremme udpeger Forsøgsindividerne. Midlerne til denne stort anlagte, vedvarende Forsøgsvirksomhed tilvejebringes af Svineslagterierne, Landboforeningerne og Laboratoriet, men ogsaa Centerejerne yde Sagen pekuniær Støtte, idet de ere gaaede ind paa at levere Forsøgssvinene til en forholdsvis lav Pris. Lignende Forsøgsstationer som den paa Elsesminde ville i dette Aar blive oprettede i Jylland og paa Sjælland, og disse Stationer ville forhaabentlig bidrage til en solid Udvikling af Svineavlen. Allerede den korte Erfaring fra Elsesminde viser, at man ved rationel Pleje og Foderets rigtige Sammensætning kan opnaa en betydelig større Tilvækst end i de almindelige Svinehold, og man paatænker nu at lade enkelte unge Landmænd uddannes i Svinets Røgt og Pleje paa Elsesminde for derefter at stille dem til Raadighed for Landbo- og Svineavlsforeningernes Medlemmer.

For Mejeribruget har 1907 i det hele og store været et godt Aar. Vel have Foderstofpriserne som omtalt været høje, men Sommergræsningen var rigelig, og Køerne kunde holdes længe ude, og vel var Smørrets Gennemsnitspris i Landbrugsaaret 1906—07 ca. 96 Øre mod ca. 1 Kr. i 1905—06, men i Aarets sidste Maaneder vare Priserne høje og naaede i 2 Uger i Oktober 111 Kr. eller en Højde, som vi skulle 8 Aar tilbage for at finde overgaaet.

Dertil kommer et større Mælkeudbytte end i de foregaaende Aar og gode, delvis høje Ostepriser. — I Smørnoteringen har der atter fundet en Ændring Sted. En Meddelelse af 11. Marts fra Grosserer-Societetets Komite gav Underretning om, at efter Forhandlinger mellem Repræsentanter for Landbrug, Mejeribrug og Handelsstanden skal Grundlaget for Kjøbenhavns Smørnotering fremtidig være: Smørprisstatistikens Gennemsnitstal i h e l e Kroner for den foregaaende Uge med Tillæg eller Fradrag af Markedets Svingningstal i den paagældende Uge. Denne Ordning er vel ensbetydende med et Fremskridt, men ved at Smørprisstatistikens Middeltal kun gives og offentliggøres i hele Kroner, komme mindre Svingninger ikke til at gøre deres Indflydelse gældende paa Noteringen, og et fuldt paalideligt Udtryk for Markedets Tilstand bliver denne altsaa endnu ikke. — Det er glædeligt at erfare, at Mælkebedømmelsesforeningerne mere og mere bidrage til at vække Interessen hos Andelshaverne for at levere ren Mælk, og at Hygiejnen i Mejerierne — Bade, W. C., Mejeridragter og Renlighed i det hele taget, Indførelse af Forbindingskasser m. m. — stadig gaar fremad.

Medens vor Osteudførsel i 1906 stærkt nærmede sig til at kunne dække Indførselen, er Eksporten gaaet tilbage i Fjor. Grunden hertil maa søges i det hjemlige Markeds udmærkede Efterspørgsel efter og høje Priser paa Ost, hvad der har gjort det mindre fordelagtigt at udføre til de i Udlandet raadende Priser. Mejerierne burde kunne udvide deres Produktion i en Periode med saa godt et Hjemmemarked som indeværende Aars; da Reglen imidlertid er, at deres Pris paa Skummetmælk ikke retter sig efter Prisen paa Ost af denne, men holdes paa et og samme lave Standpunkt, komme de høje Ostepriser ikke til — hvad de burde — at indeholde en Opfordring til Landmændene om kun at bruge af Skummetmælk til Foder, hvad der er absolut nødvendigt. Det er ikke til Gavn for vor saa godt begyndte og ret lovende Eksport, at vi paa Grund af Hjemmemarkedets høje Priser pludselig ind-

skrænker den meget betydeligt, og derfor vilde det særlig nu være rigtig, om Mejerierne tog under alvorlig Overvejelse at rette Prisen paa Skummetmælk efter Prisen paa Ost af samme.

De danske Andelsmejeriers 25-Aars Jubilæum fejredes den 10. Juni med en Fest paa Hjedding Andelsmejeri i Ølgod Sogn (Vestjylland). Vel blev i Karlslunde paa Fyn i Aarene 1875—83 Mælken fra forskellige Ejendomme samlet til en Fællesbehandling, men ikke paa noget Andels-Grundlag, medens Hjedding er det første danske Mejeri, hvor dette siden 1882 finder Sted.

Af Interesse for vort Mejeribrug er den i England vedtagne Smørlov, hvis Hensigt er at forhindre de hyppige Smørforfalskninger*). Loven tillader kun Salg af Smør med højst 16 pCt. Vand. Allerede i 1902 fastsattes det i England, at Smør med over 16 pCt. Vand skal anses for forfalsket, »indtil det modsatte bevises«, man er altsaa nu kommet bort fra den Indskrænkning, der fulgte med dette Udtryk, og har gjort Grænsen for Vandmængden, 16 pCt., absolut. Nu, da baade England og Tyskland har sat den samme, bestemte, Grænse for Smørrets Vandmængde, vil det af Hensyn til vort Smørs Renommé være endnu vigtigere end tidligere, at der ikke udføres dansk Smør med over 16 pCt. Vand. Man tør sikkert gaa ud fra, at den engelske Kontrol vil blive skærpet, og Smør med 16,01 pCt. Vand rammes af Loven.

Paa Planteavlens Omraade har der været Liv og Fremgang. Efterspørgselen efter de ved Planteavlsudvalgene udbudte ny og gode Stammer af de forskellige Kornsorter har været overordentlig stærk i 1907, hvad der i væsentlig Grad bidrager til, at Landets Sædmarker nu mere og mere besaas med gode Stammer i Stedet for med de gamle, usikre, blandede og som oftest lidet foldrige

*) Man har, efter hvad Sveriges Landbrugskonsulent i England, Fr. Bagge, oplyser, beregnet, at mindst 25 pCt. af det i England udbudte Smør er forfalsket.

Sorter. Kampen mod Ukrudtet har fortsat sig, og i Fjor har man for første Gang i større Udstrækning begyndt at benytte Jærnvitriol til Bekæmpelse af Agerkaal. De foregaaende Aars levende Interesse for Lucernen har holdt sig, og af Grøntfoder-Majs, hvis Dyrkning begyndte i 1906, blev der i Foraaret 1907 saaet ikke ringe Mængder; den kolde Sommer var imidlertid Planten ugunstig, hvad der vel nok vil svække Interessen noget for denne Plante. Endelig kan det nævnes, at Spørgsmaalet om Anvendelse af Kalk har i Fjor været mere aktuelt end nogen Sinde før, hvortil sikkert de lave Priser paa Kalk i væsentlig Grad have bidraget. — Som i de foregaaende Aar er der fra Statens Planteavlsudvalg udsendt de sædvanlige, kortfattede og klare »Meddelelser« samt en Række udførlige Beretninger om Resultaterne af Forsøg, foretagne paa Statens Forsøgsstationer, ligesom de provinsielle Planteavlsudvalg have udgivet Resultaterne af de lokale Markforsøg m. m. i lærerige Beretninger.

Der har i 1907 vist sig en voksende Interesse for Maskinprøver. Dette har ikke blot givet sig et Udtryk i, at Statsbevillingen til disse atter er bleven forhøjet til dens oprindelige Størrelse af 5000 Kr., men ogsaa i Bestræbelser for at faa forøget det Omfang, i hvilket Maskinprøver afholdes. Efter den Udstilling af Landbrugsmaskiner, som Industriforeningen foranstaltede i Efteraaret 1906, blev der nedsat et Udvalg med den Opgave at undersøge Forholdene for Maskinprøvers Afholdelse i Udlandet og fremkomme med Forslag til en Udvidelse af Prøverne herhjemme. I September Maaned 1907 afholdt Udvalget et Møde med Repræsentanter for Kjøbenhavns Industriforening, Dansk Fællesindkøb af Landbrugsmaskiner, Mejeristforeningen og Mejeriforeningerne, Landbrugsskolerne, de samvirkende Landboforeninger og Landhusholdningsselskabet. Man vedtog paa dette Møde at indgaa til Landbrugsministeriet med Andragende om at nedsætte en Kommission under Navn af »Prøvekommis-

sion for Landbrugs- og Mejerimaskiner«, hvis Opgave skal være dels paa eget Initiativ og dels efter Anmodning at lade udføre Prøver og Undersøgelser med Maskiner og Redskaber, henhørende til Landbrug og Mejeri, til Belysning af deres Egenskaber og Betydning. Man tænker sig en Prøveanstalt rejst i Forbindelse med Forsøgslaboratoriet; den vil forudsætte en Bevilling en Gang for alle af 20,000 Kr. og en aarlig Bevilling af 12 til 16,000 Kr.; man tænker sig endvidere, at en større Del af Prøverne vedbliver at være ambulante, medens selvfølgelig den nærmere Planlæggelse maa overlades til den Kommission, som man ønsker nedsat ved Landbrugsministeriets Foranstaltning. — Andragendet til Landbrugsministeriet ventes indsendt i en nær Fremtid.

Malkemaskinerne have været meget omtalte i det forløbne Aar, og der er paa Rosenfeldt, Ourupgaard og Ragnesminde anstillet Prøver med 3 Malkemaskiner af forskellig Konstruktion, der hver især synes at frembyde gode Betingelser for Anvendelse. Forsøgslaboratoriet har anstillet Prøver med disse Maskiner, og man afventer med megen Interesse Resultatet af Prøverne. Men efter hvad der alt foreligger af Erfaringer baade hjemme og ude, tør man allerede nu sige, at Maskinmalkning er praktisk gennemførlig og vil kunne spare megen Haandkraft.

Elektricitetens Anvendelse i vort Landbrug er i stærk Fremgang, og Loven om elektriske Stærkstrømsanlæg af 19. April 1907 har aabnet Muligheder for at føre Elektriciteten ud i Afstande og til Steder, paa hvilke man ikke tidligere har kunnet benytte den. Det var i Efteraaret under Overvejelse at oprette mindst 3 større Stærkstrømsanlæg paa Sjælland og et tilsvarende Antal i Jylland, og Bevægelsen vil sikkert tage yderligere Fart. En saa kyndig Mand som Professor la Cour mener, at Elektriciteten særlig vil finde Anvendelse ved Gaardarbejde, til Erstatning af Menne-

skers og Dyrs Arbejde, medens Forholdene her i Landet næppe egne sig for dens Anvendelse til egentlig Markarbejde i samme Udstrækning som f. Eks. i Tyskland — Pløjning ved Hjælp af Elektricitet kræver saaledes bl. a. store og jævne Marker. Stærkstrømsanlæg deles som bekendt i Højspændings- og Lavspændingsanlæg. De første ville finde Anvendelse ved Byer eller i tæt befolkede Egne, de sidste ville brede sig til de tyndt befolkede Egne, og de ville muligvis i forholdsvis kort Tid omforme største Delen af de nuværende elektriske Anlæg paa Landet uden dog (efter Statskonsulent Birks Anskuelse) at udløse de større, gode Kraftmaskiner, men snarere bringe disse i Forbindelse, saaledes at mange komme til at arbejde paa samme Net.

Det er næsten en Trivialitet at sige, at Arbejderforholdene atter have været vanskelige i det forløbne Aar. Da det i 1906 havde vist sig besværligt eller umuligt at faa den nødvendige Arbejdskraft fra Galizien, rejste et Udvalg bestaaende af Dhrr. Kammerjunker H. E. v. Beck, Direktør G. Faye og Hofjægermester A. Tesdorpf til Wien og Galizien for at forhandle med Myndighederne der. Disse Forhandlinger have ført til, at de galiziske Myndigheder, der tidligere saa med uvillige Øjne paa Udvandringen til Danmark, have forandret Syn paa denne, vi kunne nu lade vore galiziske Fæstemænd og Fæstepiger, der høre hjemme i Galizien, fæste Folk uden at blive generet af Myndighederne. Kun fordres det, at de fæstede Folk skulle gaa gennem Regeringsbureauerne og betale det lovlige Gebyr, samt at der ikke tages Betaling af de fæstede Folk. At Myndighederne ere gaaede ind herpaa, er ret forstaaeligt, idet vore Fæstepiger paa en vis Maade blive en Slags Agenter for Regeringsbureauerne derved, at Folkene skulle viseres gennem disse. Det nævnte Udvalgs Arbejde synes allerede i Fjor at have sat Frugt, det Antal galiziske (og

polske) Arbejdere, der vare beskæftigede i vort Landbrug, naaede op til ca. 7000 eller nogle Tusinde flere end i 1906. Foruden Galizerne (og Polakkerne) har der i 1907 antagelig arbejdet et Par Tusinde fremmede Landarbejdere — Svenskere, Tyskere o. a. — her i Landet, saaledes at det samlede Antal fremmede Landarbejdere naar op til ca. 9000. I Følge en af Statens statistiske Bureau foretagen Opgørelse benyttede ca. 200 Bøndergaarde, ca. 130 Proprietærgaarde (12—20 Tdr. Htk.) og ca. 450 store Ejendomme (20 Tdr. Htk. og derover) polsk Arbejdskraft. Jylland har taget mellem 1500 og 2000 af de fremmede Arbejdere, Øerne Resten og af disse atter Lolland-Falster de fleste*).

Der gøres nu ikke lidt for, at galiziske og andre fremmede Folk kunne befinde sig vel her i Landet, og dette er sikkert ogsaa en aldeles nødvendig Betingelse for ogsaa i Fremtiden at kunne faa dem herop. I April 1907 overdrog Indenrigsministeriet Sekretær ved Arbejdsraadet, cand. jur. V. R. H a a r l ø v, ved Rejser rundt i Landet at gøre sig bekendt med de Forhold, under hvilke de fremmede Arbejdere leve og virke her i Landet og eventuelt yde dem fornøden Bistand og Vejledning. Og i Efteraaret dannedes under Navn af »Landbrugets Ulykkesforsikring for udenlandske Arbejdere i de danske Østifter og paa Samsø« en Forening, der traadte i Kraft nu til den 1. Januar med en ulønnet Bestyrelse og en ulønnet Repræsentant i hver Jurisdiktion, saaledes at Foreningen vil blive saa billig, som det paa nogen Maade er muligt. Foreningen vil yde en tilskadekommen Arbejder, der er i Tjeneste hos en i Foreningen indmeldt Arbejdsgiver, 75 Øre i Dagpenge (indtil 250 Dage), i Tilfælde af Invaliditet faar Arbejderen indtil 1000 Kr., og omkommer han faar hans efterladte indtil 500 Kr. Der nedsættes et Nævn til at bestemme Erstatningens Størrelse. Naar det af Indenrigs-

*) I Sverige opgives Antallet af »Sæsonarbejdere« (fra Galizien og russisk Polen) i 1907 til ca. 3000; af disse arbejdede de 2300 i Skaanes Sukkerroe-Egne.

ministeren forelagte Lovforslag om Erstatning for Ulykkestilfælde, der rammer Landbrugets Arbejdere, er vedtaget og traadt i Kraft, vil Foreningen blive opløst. Det vides, at Oprettelsen af denne Forening har gjort et godt Indtryk hos de galiziske Myndigheder, og det tør haabes, at Danmarks Stilling med Hensyn til at faa galiziske Arbejdere fra at have været ugunstig nu vil blive gunstig.

I denne Forbindelse kan det maaske interessere at høre, at det i en af Kreis-Arbeitsvermittlungsamt in Krakau i Juli 1907 afgiven Beretning oplyses, at der fra 1. Januar—31. Maj udvandrede 121,930 »landwirtshaftliche Saisonarbeiter« fra Galizien til Tyskland, Danmark og Sydsverige. »Sæsonudvandringen — hedder det — er nu saa stærk, og den bunder saa dybt i vore Landarbejderes Sind og deres Lyst til nyt (Neuheitsbegierde), at der for Tiden ikke er noget Haab om at kunne overvinde den. Naar der til disse 121,930 Sæsonudvandrere i det nævnte Halvaar endnu lægges 40,000 galiziske Udvandrere til oversoiske Lande, er det intet Under, at der i Galizien, som væsentligst er et Landbrugsland, er en følelig Mangel paa Landarbejdere.« Paa denne Mangel søge de galiziske Godsejere nu at bøde ved at faa indført Arbejdskraft fra Udlandet, særlig fra Rusland.

Ofte hører man den Paastand, at Tyngdepunktet i vort Landbrug ligger i Husmandsbruget. I rent økonomisk Henseende har dette imidlertid ikke den samme Betydning som de store Gaarde end sige som Bøndergaardene. Til de første hører mellem $^1/_6$ og $^1/_7$ af al Landets Hartkorn, til Bøndergaardene henimod $^3/_4$ og til Husene knap $^1/_9$. Men Husmændene ere langt de talrigste: der er, angivet i runde Tal, 2000 store Gaarde, 75,000 Bøndergaarde og 170,000 Smaaejendomme. Regnes de jordløse Husmænd med, findes der ca. 200,000 Husmænd her i Landet. Husmandsstanden er Landets største Befolkningsgruppe, og denne Gruppe vil i de kommende Aar sikkert tiltage stærkt (Udstykningerne). Sociale

og økonomiske Bevægelser inden for den fortjene unægtelig den største Opmærksomhed.

Rent landøkonomisk set har der hidtil intet været, der har skilt Husmandsbruget fra Gaardmandsbruget. Er det første end det mest intensivt drevne, er der mellem det og det sidste kun en Grads- og ikke en Kvalitetsforskel. Husmandsbruget har ikke sondret sig ud med almindelig Spadekultur, med Dyrkning af Have- og Handelsplanter, med specielle Bierhverv, men det har fulgt det almindelige Landbrugs Udvikling. I en Række Aar har der da ogsaa været et godt Samarbejde mellem Husmændene og de større Landbrugere baade i Landboforeningerne og i Andelsforetagenderne. Men i 1901 begyndte Husmændene at oprette deres egne, selvstændige Foreninger, Husmandsforeningerne, og i de følgende Aar har der blandt dem været en voksende Tendens til at udsondre og selv lede økonomiske Forhold vedrørende Husmandsbruget. Intet foregaaende Aar har denne Tendens været stærkere end i Fjor, og særlig stærkt har Kravet været om, at Husmændene selv skulle bestyre Bevillingerne til Husmandsbrugets Fremme.

Af Landbrugsministeriet blev der allerede i 1906 nedsat en Kommission paa 10 Medlemmer — hvoraf de 6 vare Landboforeningernes og de 4 Husmandsforeningernes Repræsentanter — til at fremkomme med Forslag vedrørende Administrationen af følgende Bevillinger til Landbrugets Fremme: 1) til Planteavlen, 2) til Afholdelse af landøkonomiske Foredrag og 3) til Præmier for ypperlig Dyrkning af Huslodder og til Rejseunderstøttelse for Husmænd.

Angaaende Bevillingerne til Planteavlens Fremme og til Afholdelse af landøkonomiske Foredrag herskede der ikke væsentlig Uoverensstemmelse mellem de forskellige Repræsentanter. Hvad de første Bevillinger angaar, foreslog Landboforeningernes Repræsentanter, at Statstilskudet — i 1906—07 50,000 Kr. — søgtes forhøjet og fremtidig sattes til Halvdelen af de af Foreningerne selv an-

vendte Beløb; Husmandsforeningerne burde her have lige Vilkaar med Landboforeningerne. Hvad Statsbevillingen til Foredragene angaar, foreslog Landboforeningernes Repræsentanter, at Halvdelen gik til Landboforeningerne og Halvdelen til Husmandsforeningerne. Disse Forslag tiltraadtes af Husmandsforeningernes Repræsentanter. Hvad endelig Bevillingen til Præmiering af ypperlig dyrkede Huslodder og til Rejseunderstøttelser til Husmænd angaar, foreslog Husmandsrepræsentanterne, at de helt overlodes til Husmandsorganisationernes Administration under Ansvar overfor Landbrugsministeriet eller en af dette anerkendt Institution. Herimod protesterede Landboforeningernes Repræsentanter, de fandt Kravet baade »urigtigt og uretfærdigt«, thi Landboforeningerne have gjort et stort og uegennyttigt Arbejde for denne Sag, og de have flere Husmænd som Medlemmer end Husmandsforeningerne. For at give Husmandsforeningerne den Indflydelse, »der med Rette tilkom dem«, foreslog de, at »Beløbet fordeles melem Landsdelene af Landsbrugsministeriet efter Indstilling af et Udvalg, bestaaende af en Formand, der vælges af Landbrugsministeriet, og 4 andre Medlemmer«, hvoraf de 2 vælges af Husmands- og de 2 af Landboforeningerne.

Ministeriet fulgte Landboforeningernes Repræsentanter og foreslog, at Bevillingen til Planteavlens Fremme blev forhøjet med 50,000 Kr. og Tilskudet til Afholdelsen af landøkonomiske Foredrag med 2000 Kr. til lige Fordeling mellem Landboforeningerne og Husmandsforeningerne, ligesom det ikke fandt, at »der er nogensomhelst Grund« til helt at unddrage Fællesforeningerne Administrationen af Bevillingerne til Præmiering af ypperlig dyrkede Huslodder og til Rejseunderstøttelser, men disse Bevillinger burde, som foreslaaet af Landboforeningerne, fordeles mellem Landsdelene efter Indstilling af et Udvalg.

Rigsdagen fulgte Ministeriet, og der blev i Foraaret 1907 nedsat et »L a n d s u d v a l g«, der altsaa foretager Fordelingen mellem Landsdelene af Bevillingerne til Præ-

miering af Huslodder og til Rejseunderstøttelser. Dette Udvalg bestaar af Friskolelærer P. Pedersen, Søllinge, (Formand; valgt af Ministriet), Husmændene Karl Hansen, Ankerstræde, og Jens Thorsen, Vejen, valgte af Husmandsforeningerne, og Forpagter Høffding, Strandegaard, og Folketingsmand Pinstrup, Godensgaard, valgte af de samvirkende danske Landboforeninger.

Fordelingen indenfor hver enkelt Landsdel samt Ledelsen af Rejserne er lagt i Hænderne paa provinsielle Udvalg, der vælges af Landbo- og Husmandsforeningerne. Under disse provinsielle Udvalg sortere atter (som et 3. Led!) Kredsudvalg, hvis Opgave er at foretage den lokale Præmiering.

Foruden de ovenfor nævnte Bevillinger er der endnu Bevillingerne til Understøttelse af Ubemidledes Deltagelse i Landbrugskursus paa de af Ministeriet godkendte Skoler, i de vandrende Landbrugskursus og i Husholdningskursus. Husmandsorganisationerne ville ogsaa have Haand i Hanke med disse Bevillinger, men endnu administreres de af de landøkonomiske Fællesforeninger.

I Juni Termin 1907 begyndte Husmandshypothekforeningen sin Virksomhed*), der er det første store økonomiske Foretagende, hvorom Husmænd fra alle Landets Egne have samlet sig. Det vil sikkert blive efterfulgt af andre. Der arbejdes nu for, at Husmændene kunne faa deres egne Sparekasser, Brandkasser og Kreaturforsikringsselskaber, ja der er ogsaa fremkommet Ønsker om egne Svineavlsforeninger, Tyreforeninger, Dyrskuer m. v. Ikke faa se med Ængstelse paa disse Bestræbelser fra Husmændenes Side for at faa brudt det økonomiske Samarbejde med de større Landbrugere, og de frygte for, at den hidtil raadende Samdrægtighed mellem de forskellige Lag af Landbefolkningen skal blive afløst af Splittelse og Misundelse. Er det end med et Suk, man tænker tilbage paa tidligere Tiders Fællesskabsfølelse, maa

*) Jvnfr. »Tidsskrift for Landøkonomi«, 1907, S. 19.

man dog ikke glemme, at al Fremskridt og Liv er betinget af Uro og Brydninger, og man maa trøste sig med Holbergs Ord om, at »det er Mennesket tjenligere at trætte og tviste end ligesom umælende Kreaturer at leve udi en brutal Samdrægtighed.«

Udstykning af større Landejendomme er fortsat i 1907, og ikke uden en vis Bekymring ser man paa den Bevægelse, der blev indledet ved Loven af 6. April 1906 om Udlaan af Statslaanefonden til Udstykning af større Landejendomme. Der er af Fonden i Fjor udlaant 31,000 Kr. til »Sydthys Udstykningsforening«, 40,000 Kr. til »Aalborgegnens Forening for Udstykning af større Landejendomme« og 30,000 Kr. til »Foreningen til Opkøb og Udstykning af større Landejendomme i Roskilde Amtsraadskreds«. Desuden har Finansministeriet godkendt Vedtægterne for følgende 4 Foreninger: »Foreningen til Opkøb og Udstykning af større Landejendomme i Sjællands Stift«, »Foreningen til Opkøb og Udstykning af Landejendomme i Bornholms Amt«, »Østvendsyssels Forening for Udstykning af større Landejendomme« og »Foreningen til Opkøb og Udstykning af Landejendomme i Maribo Amt.«

Af ny Foreninger er der dannet følgende: 1 Landboforening (Jylland), 3 Mælkebedømmelsesforeninger, 3 Andels-Kreatureksportforeninger (i Randers, Hobro og Nykjøbing F.), 1 Mejeriforening (Hobro), 1 Frøavlerforening og et Par større Sammenslutninger af Husmandsforeninger. I Marts Maaned stiftedes Foreningen »Samvirke«, hvis Formaal er »at udbrede Kundskab om og Forstaaelse af de Fællesinteresser, som Landbrug og Industri skal søge fremmet. Man gaar ud fra den Betragtning, 1. at Landbrug og Industri er lige afhængige af hinanden, 2. at Land- og Bybefolkning ikke kan undvære hinanden, og 3. at de to Stænder tjener sig selv bedst og Landet bedst ved forstaaende Samarbejde«. »Land og By skal ikke strides og gaa hver sin Vej, de skal følges ad.«

Dette sunde og gode Formaal vil Foreningen søge fremmet ved at vække Opmærksomhed for Hjemmemarkedets Betydning og for det formaalstjenlige i, at vort Landbrug avler, hvad den indenlandske Industri og købende Befolkning har Brug for, i hvilken Henseende man særlig har tænkt paa en udvidet Dyrkning af Handelsplanter som Raps, Rybs, Hør, Hamp, Kommen m. m. Det turde imidlertid være tvivlsomt, om det netop nu er det rigtige Tidspunkt til at faa Landmændene med til en ret gennemgribende Driftsforandring, saaledes som Programmet antyder, og tvivlsomt er det vel ogsaa, om en Genoptagen af Dyrkningen af de gamle Handelsplanter vil være lønnende. Imidlertid er det jo kun paaskønnelsesværdigt, at Foreningen — hvis Formand er Propr. W. Rønne-Lotz, Mariebjerg, og hvis *primus motor* er Redaktør Oehlerich — vil tage Spørgsmaalet herom op til grundig Undersøgelse.

Paa Fællesforeningernes aarlige Delegeretmøder har der som sædvanlig været en Række Sager af Interesse for Landbruget til Behandling; der er saaledes holdt Foredrag om: Elektricitetens Anvendelse i Landbruget, Grundværdibeskatningen, Handelen med Mark- og Sædefrø, Oprettelsen af en Andelsbank, vor Dampskibsforbindelse med England, Mælkepriser og Mælkehandel paa Landet, Resultater fra Forsøgene paa Tranekjær, fælles Regler for Kvægskuerne, Handelsplanter o. s. v.

Det Spørgsmaal, der inden for Andelsorganisationerne har vakt størst Opmærksomhed, er Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Andelsbank. Et Udvalg med Gaardejer And. Nielsen, Svejstrup Østergaard, som Formand er nedsat for at virke for Oprettelsen af en saadan Bank, og den blev diskutteret paa Aarets Delegeretmøder. Først paa det jyske, hvor man saa godt som uden Diskussion enstemmig vedtog en Resolution for Oprettelsen af Banken, og efter hvilket der i Jylland er begyndt en Garantitegning for denne. Dernæst paa det sjællandske og det fynske Delegeretmøde, paa hvilke imid-

lertid Stemningen var ret kølig over for Banken, mod hvilken der fra flere Sider fremsattes forskellige Indvendinger, ligesom der ikke blev vedtaget Resolutioner angaaende det ønskelige i Bankens Oprettelse. — Verdens-Andelsforeningen (Internationale Cooperative Alliance) afholdt i Dagene fra d. 23.—25. September sin 6. Kongres i Cremona i Italien, paa hvilken Trafikminister Høgsbro, Folketingsmand Blem og Direktør Severin Jørgensen mødte som Delegerede fra Danmark. Denne internationale Forening har hidtil kun udrettet saare lidt af praktisk Betydning for Andelsforeningerne i de forskellige Lande, men paa den 6. Kongres vedtoges det enstemmig at søge gennemført Samarbejde mellem de forskellige Fællesforeninger Verden over om fælles Indkøb m. m., og det er da muligt, at Verdens-Andelsforeningen virkelig kan blive til praktisk Nytte. — Endelig bør det i denne Forbindelse nævnes, at i 1907 ere de første Andelsslagterier oprettede paa Island: 1 i Reykjavik for Faar og Kvæg, der skal drives hele Aaret, og to paa Nordlandet, i Akureyri og Husavik, der kun skulle holdes gaaende i Efteraarsmaanederne, saa længe Faareslagtningen varer. Endnu vil der, antager man, blive oprettet 8 à 9 smaa Faareslagterier. Endelig er det besluttet at oprette (eller er der maaske alt oprettet) 2 Andelsbrugsforeninger paa Island.

De under Landbrugsministeriet i Fjor vedtagne Love ere hverken mange eller særlig indgribende. Der er i alt 6, hvoraf de 4 vedrøre Ferskvands- og Saltvandsfiskeri, medens de 2 ere Lovene af 19. April 1907 angaaende Tilvirkning og Forhandling af Margarine m. m. og Forandringer i Lov af 28. Maj 1880 om Vands Afledning og Afbenyttelse. Den sidste Lov indfører ny og tidssvarende Regler med Hensyn til Tilvejebringelse af Vandafledningsanlæg og til Bortfjærnelse af Spildevand, medens Loven om Tilvirkning og Forhandling af Margarine, der traadte i Kraft den 1. September, paa flere ret væsentlige Punkter adskiller sig fra den hidtil gældende Lov af 22. Marts 1897. Ved Falbyden af Margarine maa

saaledes nu kun benyttes følgende Kvalitetsbetegnelser: Prima, Sekunda, Ekstra, Finest, Fint, et enkelt Bogstav og Sammenstillinger af samme Bogstav samt Tal. Betegnelser som »Kløver-Margarine«, »Ko-Margarine« o. lign., med hvilke driftige Forhandlere have søgt at lokke et naivt Publikum, ere forbudte. Dog skal Ministeren kunne meddele Tilladelse til Benyttelsen af skriftlige eller midlertidige Betegnelser, naar de ikke ere hentede fra Mejeribruget, saaledes f. Eks. en Elefant, en Svane eller lign. Fremdeles er den tilladte Procentmængde af Smørfedt i Margarine nedsat fra 15 til 10 pCt. Margarineloven af 1888 tillod indtil 50 pCt. Smørfedt, Loven af 1897 nedsatte Procenten til 15 (eller det højeste, der fandtes i noget Land, der overhovedet har Bestemmelser om Blandinger) — den nu satte Grænse for Smørfedt ved 10 pCt. er den samme, som Frankrig, England og Belgien have. Endelig skal der gøres opmærksom paa en ny Bestemmelse om »andre Fedtstoffer«, der paabyder, at Fedtstoffer, der ikke ere Smør eller Margarine, samt flødelignende Fabrikater (Fedtemulsioner) ikke maa forhandles under Navn af »Mælk«, »Fløde«, »Smør« eller »Margarine« eller under Navne, hvori disse Ord eller Ordet »Mejeri« indgaa som Led. Enhver, der tilvirker, forhandler, indfører eller udfører flødelignende Fabrikater (Fedtemulsioner), skal skriftlig anmelde Virksomheden for Politiet. Det er sikkert betimeligt, at Fedtarter og Emulsioner nu ere dragne med ind under Loven, og at Reklamebetegnelser som »Kalvefløde« og lignende nu ere forbudte.

Under de andre Ministerier er der vedtaget forskellige Love af større eller mindre Interesse for Landbruget. Der er saaledes Loven af 22. Marts 1907 om Foranstaltninger til Udryddelse af Rotter, der bestemmer, at naar en Forening er dannet med det Formaal at virke for en rationel Udryddelse af Rotter, og der paa en efter Indenrigsministerens Skøn fyldestgørende Maade godtgør, at den for et Tidsrum af 3 Aar raader over mindst 10,000 Kr. aarlig til sit Formaals Fremme, skal

der i enhver af Landets By- og Sognekommuner paa Kommunens Bekostning træffes Foranstaltning til Modtagelse og Tilintetgørelse af de i Kommunen dræbte og indleverede Rotter. Af Kommunens Kasse ydes et aarligt Tilskud, der skal anvendes til Præmier (paa ikke mindre end 5 og ikke over 10 Øre) for hver indleveret Rotte. Fra Statskassens Side ydes i 3 Aar 30,000 Kr. aarlig, hvoraf indtil en Tredjedel kan anvendes til videnskabelige Forsøg med rottedræbende Midler, medens Restbeløbet bruges dels til Anskaffelse af saadanne Midler til Brug paa Statens Ejendomme, dels som Bidrag til de oven nævnte Foreninger til Køb af slige Stoffer. — Der er Loven om Esbjergs Havns Udvidelse, der ved at stille 400,000 Kr. til Disposition, bl. a. til Bearbejdelse af foreliggende Projekter, forbereder den ønskede Forbedring og Udvidelse af Trafikhavnen. — Der er endvidere Loven af 19. April 1907 om elektriske Stærkstrømsanlæg. Den Betydning, som de i denne Lov indeholdte Bestemmelser kunne tænkes at faa for slige Anlæg i Landbrugets Tjeneste, vil væsentlig blive, at saa vel Etableringen som Driften vil blive reguleret paa gavnlig Maade, saaledes at den Fare, der altid er forbunden med Stærkstrømsanlæg, vil blive holdt indenfor forsvarlige Grænser. — I de senere Aar er Ønsket om Oprettelsen af Voldgiftsretter vedrørende Handel med Husdyr oftere blevet fremsat i Landbruget — saaledes i 1905 paa Delegeretmøderne i Aarhus og Odense —, og dette Ønske er nu opfyldt ved Loven af 19. April 1907 om Voldgift i Tvistigheder angaaende Handel med Husdyr, hvis Hovedregel er, at alle Tvistigheder om Køb eller Bytte af levende Kvæg, Heste, Svin og Faar eller deres levende Afkom skulle afgøres ved Voldgift, med mindre Parterne ved Handelens Afslutning udtrykkelig have bestemt, at Tvistighedernes Afgørelse skal ske ad almindelig Retsvej. Til Voldgiftsmænd i en Retskreds beskikkes der fra 5—7 i Retskredsen boende Mænd, hvoraf en som fast Formand. Denne sidste indleder For-

handling med de stridende Parter med en Forligsprøve, og først naar denne har vist sig frugtesløs, tilkaldes der 2 Voldgiftsmænd for at virke sammen med Formanden. De afsagte Kendelser (eller indgaaede Forlig) kunne tvangsfuldbyrdes paa samme Maade som endelige Domme. — Ogsaa et andet gammelt agrarisk Ønske: at en landbrugskyndig Mand maatte faa Sæde i Nationalbankens Direktion, skete Fyldest i Fjor ved en Bestemmelse om Forlængelse af Nationalbankens Oktroi. Hvad der ligger til Grund for dette Ønske er Haabet om derved at faa etableret et mere intimt Samarbejde mellem Landets Hovederhverv og Hovedbank, saaledes at denne, der menes overvejende at have været ledet som en ren og skær Handelsbank, fremtidig vil tage mere Hensyn til Landbruget. Loven bestemmer, at Antallet af Direktører fremtidig skal være 4 eller 5, af hvilke Kongen udnævner 2, hvoraf den ene skal være landbrugskyndig.

Endnu skal her fremhæves, at Finansloven for Aaret 1907—08 under §§ 18 og 26 har en samlet Bevilling til Landbrugsministeriet af 4,665,202 Kr. (mod 4,182,568 Kr. og 4,250,131 Kr. i de 2 foregaaende Finansaar). Af Nybevillingerne (eller Forhøjelserne) kan anføres: 32,900 Kr. til Erhvervelse af nye Plantagearealer til Beplantning; 10,000 Kr. som yderligere Forhøjelse af Tilskudet til Lettelse af Mergeltransport; 1500 Kr. til Selskabet »Hedebruget«; 50,000 Kr. som Forhøjelse af Bevillingen til Planteavlens Fremme og 2000 Kr. som Forhøjelse af Bevillingen til Afholdelse af landøkonomiske Foredrag, saaledes at de samlede Beløb, hhlvs. 100,000 Kr. og 8000 Kr., fremtidig deles lige mellem Fællesforeningerne og Husmandsforeningerne; til Udgifter (i Henhold til Loven af 18. Maj 1906) til Oprettelse af et Serum Laboratorium 224,000 Kr.; til Danmarks Deltagelse i: 1) den 3. nordiske Landbrugskongres i Christiania 6000 Kr., 2) den 3. nordiske Havebrugsudstilling samme Sted 3500 Kr. og 3) den 3. internationale Mejerikongres i Haag 2000 Kr.

— Med levende Interesse og ikke mindst i Danmark imødesaa man den Kolonialkonference, der i Foraaret 1907 skulde afholdes i London, og paa hvilken den vigtigste Forhandling vilde komme til at dreje sig om, hvor vidt det vil være ønskeligt at skabe en fastere økonomisk Forbindelse mellem Kolonierne og Moderlandet derved, at dette lægger Told paa Landbrugsprodukter fra fremmede Lande, men lader Indførselen fra Kolonierne vedblivende være fri. Det var akkurat 10 Aar siden, at Chamberlain paa den anden Kolonialkonference med stor Kraft fremsatte Tanken om at danne et storbritisk Toldforbund, og Oprindelsen til de Sammenslutninger, der senere have fundet Sted mellem nær ved hinanden liggende britiske Kolonier — den sydafrikanske Toldforening og det australske Toldforbund — kan i det væsentlige føres tilbage til Konferencen af 1897. Fem Aar senere afholdtes den tredje Kolonialkonference, paa hvilken en levende imperialistisk Stemning kom til Orde, stærke Ønsker bleve fremsatte om en økonomisk Sammenslutning mellem Verdensrigets enkelte Dele, og en Resolution blev vedtaget, i hvilken det bl. a. hed: »Konferencen erkender, at Princípet om gensidig Toldbegunstigelse mellem Storbritannien og Hs. Majestæts Besiddelser hinsides Havene vilde fremme og lette den gensidige Handelsforbindelse og styrke Riget ved at udvikle de engelske Rigsdeles Hjælpekilder og Industri.« Siden Aaret 1902 var imidlertid Englands Regering gaaet over til det liberale Parti, og det var sikkert at vente, at Regeringen i handelspolitiske Spørgsmaal vilde stille sig væsentlig anderledes end det forrige Kabinet. Hvorledes vilde Kolonialkonferencen forløbe under disse Forhold?

Det vakte stor Opsigt, at Londons Handelskammer en Maaned før Konferencen traadte sammen vedtog en Resolution, i hvilken det udtalte sig for en gensidig Begunstigelsestarif mellem Moderlandet og Kolonierne. Dette Spørgsmaal, der af de foreliggende var imødeset med størst Spænding, var sat sidst paa Dagsordenen; det ind-

lededes af Australiens Premierminister, Mr. Deakin, der med Tilslutning fra de andre Koloniministres Side stærkt anbefalede en Begunstigelsestarif og stillede Forslag om at gentage Resolutionen fra 1902 og desuden tilføje to nye Resolutioner, der fremhævede Ønskeligheden af, at Kolonierne gensidig vilde tilstaa hverandre de samme Toldbegunstigelser, som de tilstod Moderlandet, og at England vilde indrømme Kolonierne Toldbeskyttelse. Paa den engelske Regerings Vegne erklærede Finansminister Asquith, at den ikke kunde akceptere det foreslaaede Beskyttelsesystem. Ogsaa for hans Udvikling passer som Motto de Linjer, med hvilke en kanadisk Digter har karakteriseret Forholdet mellem Kolonierne og Moderlandet: »Daughter am I in my Mother's house — but mistress in my own.« Ministeren omtalte det Familiebaand, der knyttede Kolonierne og England sammen, og betonede Ønskeligheden af en fast og nær Forbindelse mellem Rigets forskellige Dele, men samtidig fremhævede han stærkt, at enhver maa være »Herskerinde i sit eget Hus«, der maa være fuld Handlefrihed for de enkelte Led af Riget og Agtelse for hverandres Frihed. De engelske Vælgere havde ved det sidste Valg med stort Flertal udtalt sig for Frihandelsprinciperne, og Regeringen hverken kunde eller vilde gaa med til noget, der blot i mindste Maade lignede Toldbeskyttelse.

Den engelske Regering og Koloniernes Repræsentanter stode altsaa skapt imod hinanden, men et Brud blev dog undgaaet. De af Mr. Deakin foreslaaede Resolutioner, som den engelske Regering havde erklæret ikke at kunne gaa med til, bleve vel vedtagne, men derefter vedtoges enstemmig følgende af Regeringen foreslaaede Resolution: »Denne Konference erkender — uden at ville svække (without prejudice to) de allerede vedtagne Resolutioner eller de af Hs. Majestæts Regering tagne Forbehold — Vigtigheden af at skabe større Frihed for og en fuldstændigere Udvikling af Handels-Samfærdselen inden for Riget. Konferencen mener, at disse Formaal bedst

kunne naas ved at overlade hver Del af Riget Handlefrihed med Hensyn til at vælge de bedste Midler til dette Formaals Opnaaelse under Hensyntagen til deres særlige Forhold, samt erkender, at der bør gøres enhver Anstrengelse for at opnaa Samarbejde i Sager af gensidig Interesse.«

Resultatet af Konferencen blev altsaa som ventet, at det af Koloniernes Regeringer gjorte Forsøg paa at faa den britiske Regering bort fra Frihandelen og over til Begunstigelser for Kolonierne afgjort bristede. Men fra alle Sider synes man at være enige om, at Spørgsmaalet kun er udskudt og ikke afgjort. Det vedtoges, at Kolonialkonferencen skal være permanent og træde sammen hvert 4. Aar under Navn af Rigskonference, og Spøgsmaalet om »free trade« eller »preferential trade« vil sikkert komme for paa kommende Konferencer. At Kolonierne ere for den sidste har vel noget at sige, men er ikke afgørende, det afgørende er Stemningen i gamle England.

Har nu den nys afholdte Kolonialkonference fremmet Beskyttelsestanken i England eller ikke? Protektionisterne sige ja og Frihandelsmændene nej, og om Konferencens praktiske Betydning er i England Læg og Lærd uenige. Man har da Lov til at lade Spørgsmaalet ubesvaret. Men et synes Konferencen sikkert at ville medføre, at der vil blive gjort ny Skridt til Fremme af Handelssamkvemmet mellem Rigsdelene. Der blev saaledes under Konferencen peget paa Ønskeligheden af at ophæve eller betydelig nedsætte Afgiften for Gennemsejling af Suezkanalen, af at forøge Antallet af statsansatte Handelsrepræsentanter i Kolonierne, af at statssubventionere en bedre Dampskibsforbindelse mellem Storbritannien—Kanada—Australien osv. Ved disse eller lignende Midler ville Koloniernes Landbrugsprodukter kunne føres billigere til de engelske Markeder og som en Følge deraf kunne sælges billigere, hvad der ikke vil gøre Konkurrencen med dem lettere.

I Begyndelsen af Aaret blev der fra engelsk Side fremsat en Plan om en direkte Sejlads med

danske Landbrugsprodukter fra Esbjerg ad Themsen til London Dok. »*London & India Dock Company*« udsendte i Januar Maaned en lille, nydelig udstyret Pjece med Titel: »Dane and Briton or the new route between Denmark and London«, i hvilken det udvikles, at den moderne Handels Tendens er at befordre Varer saa direkte som muligt fra Producent til Forbruger. Direkte Handel er sædvanlig ensbetydende med hurtigere, billigere og fremfor alt bedre Transport, idet den ved Omladning (Jærnbanekørsel) foraarsagede Forringelse af Produkternes Godhed samt Svind ville undgaas. Der gøres Rede for den Beslutning, som det nævnte Kompagni har taget om at opføre et specielt Varehus, »the Denmark Warehouse«, paa London Doks Sydkaj for Handelen med danske Landbrugsprodukter. Dette Varehus skal koste 15,000 Lstr. (ca. 270,000 Kr.) og gøres saa ideelt som muligt for denne Handel. Dokkompagniet raader over en fuldt indbetalt Kapital paa 20 Mill. Lstr. (ca. 360 Mill. Kr.), og »et saadant Tal er i sig selv et tilstrækkeligt Vidnesbyrd om Karakteren og Stabiliteten af det Foretagende, som man nu foreslaar skal træde i Virksomhed paa Opfordring af Danmarks Landmænd.«

Denne Opfordring har imidlertid ladet noget vente paa sig. Londons Dokker, der ere i Hænderne paa en Del private Selskaber, synes for Tiden at være stedte i let vanskelige Omstændigheder, bl. a. fordi London ikke længere skal være saa vigtig som Stabelplads og Transithavn som tidligere, efter at det har faaet mægtige Konkurrenter i Liverpool, Hamborg, Rotterdam og Antwerpen*). For at give Dokselskaberne Midler i Hænde til at indføre tidssvarende og nødvendige Reformer blev der i Aarets Begyndelse forelagt Parlamentet en Bill, gaaende ud paa at give dem Tilladelse til at opkræve en Afgift af de Varer, der losses i Dokkerne. Fra dansk Side blev der nu gjort gældende, at hvis denne Tilladelse bliver givet,

*) »Meddelelser fra Udenrigsministeriet«, 1907, S. 20 o. f.

ville de danske Produkter, der losses i Dokkerne, komme til at udrede en Afgift, der vil svare til et Toldpaalæg. Denne Ekstraafgift ere de fri for paa den gamle, gode og velindrettede Rute: Esbjerg—Parkeston—London.

Men selv om Billen ikke skulde blive vedtaget, var der ikke faa Danske, der stillede sig skeptisk til den ny Rute. Der blev bl. a. gjort gældende, at Tidevandet paa Themsen bevirker, at Skibene et Par Gange i Døgnet fra 4—6 Timer ad Gangen ere afskaarne fra at gaa i Dok, og at Taage paa Floden kan medføre, at man er udsat for yderligere at tabe et Tidevand, saaledes at den direkte Forbindelse med London kan blive ensbetydende med Tab af Tid. Selvfølgelig søgte Talsmændene for den ny Rute at svække Betydningen af disse Anker, og det har været vanskeligt at danne sig en Mening om, hvem der havde Ret — hver Gang man læste et nyt Indlæg i Sagen, fristedes man til med Herman von Bremen at udbryde: »Hold op, det er nok; denne har jo Ret ogsaa.«

At danne sig en vel begrundet Mening om den direkte Dampskibsforbindelses større eller mindre Betimelighed har ogsaa været vanskeligt for de »Repræsentanter med Interesse for den danske Landbrugseksport«, som India Dokkompagniets energiske og dygtige Direktør Mr. Sidney Holland i Juli Maaned indbød til at bese Forholdene i Dokkerne og paa Themsen. Paa et Møde den 7. Septbr. om Sagen vedtog de nævnte Repræsentanter følgende Resolution: »Paa et i Dag i Kjøbenhavn afholdt Møde af de Repræsentanter for Danmarks Udførsel af Landbrugsprodukter, der i Juli Maaned var i London for personlig at undersøge Betimeligheden af en eventuel direkte Dampskibsrute Esbjerg—London, vedtoges det enstemmigt at arbejde hen til Etableringen af en Prøvefart med 2 Gange ugentlig Dampskibsforbindelse Esbjerg—London and India Dock for et Tidsrum af mindst et Aar.« Endvidere vedtoges det at søge Sagen fremlagt paa Efteraarets Delegeretmøder, og navnlig med dette Formaal for Øje blev der nedsat et Udvalg af Dhrr.: Direktør

Ankjær (Køge), Direktør Møller (Dansk Andels-Æggeksport), Direktør And. Nielsen (Svejstrup Østergaard), Direktør Ole Olsen (Tjæreby), Direktør Poulsen (Holbæk), Jægermester Skov (Tybrind) og Landstingsmand Jens Sørensen (Saksager). Sagen var fremme paa Delegeretmøderne, der udtalte Ønsket om Etablering af Prøvefarten, og De samvirkende danske Landboforeninger have derefter nedsat et Udvalg, der skal søge at faa gennemført en direkte Prøvesejlads mellem Esbjerg og London.

I Tyskland fandt der Rigsdagsvalg Sted den 25. Januar. I den stærke Valgagitation havde Socialdemokratiet i høj Grad benyttet Kødnøden og Agrarprotektionismen som Agitationsmidler, men ogsaa fra de agrarisk-konservative Gruppers Side var der agiteret stærkt, Deltagelsen i Valget var stor — 84 pCt. af Vælgerne stemte —, og Resultatet blev, at Socialdemokratiet mistede 36 Pladser i Rigsdagen. De Partier, der støtte Regeringens nuværende økonomiske Politik, raade over et overvældende Flertal paa Rigsdagen, og man tør vel sikkert gaa ud fra, at den hidtil førte, agrarisk paavirkede Politik vil blive fortsat, og at de Liberales Ønsker om en større Hensyntagen til Industrien i Modsætning til Landbruget ikke ville blive opfyldte. Hermed staar det ikke i Modstrid, at samme Dag, Valgene fandt Sted, offentliggjorte Reichsanzeiger en Bekendtgørelse, i Følge hvilken Afgifterne for Veterinærundersøgelse af fersk og tilberedt Kød, der indføres til Tyskland, blive nedsatte, thi denne Nedsættelse havde Regeringen allerede for længere Tid siden stillet i Udsigt. De nuværende Afgifter ere kun en Tredjedel eller Halvdelen af de gamle, Nedsættelsen er altsaa ret betydelig og selvfølgelig en Fordel for vor Udførsel af Kød til Tyskland.

Som bekendt har Tyskland afsluttet Handelstraktater med en Række Stater. Forhandlingerne om en saadan mellem Danmark og Tyskland fandt Sted i Juni Maaned i Fjor i Berlin, og de bleve førte saa vidt, som det

har været muligt før den parlamentariske Afgørelse af vort Toldlovforslag foreligger. Naar dettes Skæbne er afgjort, ville Forhandlingerne sandsynligvis blive afsluttede i Kjøbenhavn. Om Forhandlingernes Resultat foreligger der selvfølgelig intet offentligt endnu, men man fejler næppe, naar man siger, at for Tyskland drejer det sig væsentligt om at opnaa Lettelser i den industrielle Udførsel til Danmark, for Danmark om at vinde saadanne i dets Udførsel af Heste, Kvæg og andre Landbrugsvarer. Det slesvigske Landbrugskammer har, under Hensyn til disse Forhandlinger, indgivet Ansøgning om, at den toldfri Indførsel af Mælk og Fløde fra Danmark til Tyskland maa ophøre.

En ikke ringe Opmærksomhed har det vakt, at den i det danske Toldlovforslag foreslaaede Stempelskat for Vin har fremkaldt Misstemning i franske officielle og finansielle Kredse, hvad der har medført, at Frankrig har taget et tidligere givet Tilsagn om Tilladelse til Notering paa Pariser-Børsen af Hypothekbankens Obligationer tilbage. Man har paastaaet, at Bankens Virksomhed i 1907 har været hemmet herved til Skade bl. a. for de Landejendomsbesiddere, der i Juni Termin maatte optage 1. Prioritetslaan. Paa Grund af de lave Kurser paa Kreditforeningsobligationerne saa de sig nemlig nødsagede til at optage Laan til ikke under $4^1/_2$ pCt. aarlig Rente. I Overensstemmelse med sin Opgave — at skaffe billige Prioritetslaan — burde Hypothekbanken være traadt hjælpende og regulerende til ved Indkøb af Kreditforeningsobligationer til en ny Serie paa 20 Mill. Kr. Hypothekobligationer. Der er herimod gjort gældende, at det Laan paa 20 Mill. Kr., som Banken optog i November 1906 til en meget gunstig Kurs, med Rette blev bestemt at skulle strække til i hele Aaret 1907 til Indkøb af Kreditforeningsobligationer. Thi en ny Indførsel af fremmede Penge i Sommeren 1907 vilde have været til Skade, den vilde have givet den paa visse Omraader for vidt drevne Spekulation »ny Føde«, den usunde Spekula-

tion vilde være opretholdt et Aar endnu, og den uundgaaelige Krise vilde være blevet saa meget større.

Et Telegram den 30. Oktober fra Paris meldte:

I Deputeretkammerets Møde i Dag henledte den Deputerede Brousse Finansministerens Opmærksomhed paa, at den danske Regering havde til Hensigt at forhøje Tolden paa franske Vine, og dette netop samtidig med, at der søgtes officiel Tilladelse til Indførelse af den danske Hypothekbanks Obligationer paa Pariserbørsen. Finansministeren svarede, at det i Anledning heraf var bleven besluttet indtil videre at udsætte Tilladelsen til Indførelse af de omtalte Obligationer paa Pariserbørsen.

For at holde Kreditforenings-Obligationernes Kurs oppe have kjøbenhavnske Banker dannet et Konsortium til Opkøb af Obligationerne. Det siges, at Nationalbanken i Efteraaret stillede et Beløb af 15 Mill. Kr. til Raadighed for Konsortiet.

Af de i Aaret 1907 udenfor Danmarks Grænser afholdte store Landbrugssammenkomster skal her nævnes den 8. internationale og den 3. nordiske Landbrugskongres samt den 3. internationale Mejeriudstilling.

Den 8. internationale Landbrugskongres afholdtes i Wien i Dagene fra den 21.—25. Maj. Ingen af de tidligere Kongresser har talt saa mange Deltagere — 2400 — som denne, til hvilken der var afgivet ikke færre end 250 Beretninger, og til hvilken der var mødt officielle Repræsentanter ikke blot fra alle europæiske Lande (fra Danmark: Prof. Westermann), de Forenede Stater og Argentina, men ogsaa fra Chile og Mexiko, Ægypten og Persien, Kina og Japan. Det er øjensynligt, at »det grønne Internationale«, Landbrugets, har fanget Vækst og faaet Fylde siden disse Kongresser begyndte, at man mere og mere indser Betydningen af den fri Udveksling af Tanker og Erfaringer paa Landbrugets Omraade, at man i vor, i Verdenshandelens Tidsalder har lært at regne med internationale Faktorer. Her er selv-

følgelig ikke Stedet til en nærmere Omtale af Kongressens Forhandlinger, kun skal det Foredrag, som den tidligere franske Conseilspræsident og Landbrugsminister Méline holdt ved Kongressens Aabning, lige berøres, da det har vakt en berettiget Opsigt. Hr. Méline profeterede, at »Tilbagevenden til Jorden« — retour à la terre — var at vente. Det er under Industriens »Guldalder«, at den stærke Bortvandring fra Land til By har fundet Sted, men denne »l'age d'or« synes nu at være forbi og at skulle afløses af »en Jærnalder« med voksende Konkurrence og aftagende Udbytte. Derimod synes Landbruget at skulle gaa en »Guldalder« i Møde; stadig stiger dets Udbytte paa Grund af de Fremskridt, der gøres af den landøkonomiske Videnskab (den Hr. Méline kalder Dronningen for alle Videnskaber), dets Produktionsomkostninger ere paa ikke faa Omraader aftagende (?), dets indre Kraft er styrket af en agrarisk Lovgivning, dets Produkter efterspørges i stigende Grad og dets Indtægter forøges. Men disse Forhold ville, profeterede Hr. M., gøre deres Indflydelse gældende, Industriens Tiltrækningskraft vil tabe sig, men Landbrugets vokse — Kærligheden til Jorden og til Arbejdet med den er ved at vende tilbage!

I den 3. nordiske Landbrugskongres, der afholdtes i Kristiania fra den 3.—6. Juli, var Antallet af Deltagere og Foredrag selvfølgelig mere beskedent. Der deltog af:

	i den	Nordmænd.	Svenske.	Finner.	Danske.	Tyske.	I Alt
1.	Kongres 1888	61	80	9	270	»	420
2.	— 1897	95	464	98	98	2	757
3.	— 1907	ca. 500	20	49	96	«	ca. 670

Af Foredrag, der saa godt som alle bleve holdte, var der ved den 3. Kongres anmeldt 43, nemlig 16 fra norsk, 13 fra dansk, 9 fra finsk og 5 fra svensk Side.

Kongressen forløb paa bedste Maade, og man tør vel gaa ud fra, at slige fagvidenskabelige Sammenkomster mellem Nordens praktiske Landmænd og theoretiske

Landøkonomer nu ere indgaaede som et fast og virksomt Hjælpemiddel til Landbrugets Udvikling Men det vilde da sikkert være ønskeligt, saaledes som det er udtalt fra svensk Side, at der blev b e s t e m t e Tidsfrister mellem Kongresserne. Naar det vides, at der til bestemte Tider, f. Eks. hvert 10. Aar, vil blive afholdt en Sammenkomst af Fagmænd fra de 4 nordiske Lande, vil der være god Tid til at forberede praktiske og theoretiske Æmner til Fremlæggelse paa Kongresserne, bedre Tid end nu, da det først ca. $^1/_2$ Aar før en Kongres med Sikkerhed vides, at den vil blive afholdt. Ligeledes vil det maaske være ønskeligt, at der fremtidig fastsættes færre Foredrag, men at der saa gives Foredragsholderne Lejlighed til udførligt at udrede deres Æmner. Paa de hidtil afholdte Kongresser har der som Regel kun været stillet Foredragsholderne $^1/_2$ Time til Raadighed, men næppe nogen Foredragsholder har været tilfreds hermed. Vel sandt, at de udførlige Foredrag senere gennem Kongresberetningerne komme Deltagerne i Hænde, men Beretningerne foreligge først $^1/_2$—1 Aar efter Kongresserne, og dertil kommer, at »det levende Ord« altid har sin Charme frem for det skrevne.

D e n 3. i n t e r n a t i o n a l e M e j e r i k o n g r e s afholdtes fra den 16.—20. September i Scheveningen i Holland og talte over 1000 Deltagere fra al Verdens Mejerilande — det vil sige betydelig flere end de 2 første Kongresser i Bryssel (1903) og Paris (1905). Livligt diskuterede bleve Spørgsmaal som Ostelavning af pasteuriseret Mælk, Smørrets Vandindhold, Byernes Mælkeforsyning, Mælkens Produktion og Behandling — Kongressen fastholdt bestemt Nødvendigheden af, at der blev krævet almengældende Regler herfor — samt Smørkontrollen. Angaaende denne udtalte Kongressen sig for en ind gaaende Kontrol med det Smør, som de forskellige Lande udføre, og de engelske Repræsentanter fik (som det hedder i flere Referater fra Kongressen) »tvunget igennem« en Resolution, der udtalte, at der til England kun bør kunne indføres Smør fra Lande, i hvilke Smørproduk-

tionen er offentlig kontrolleret. Den ene af Danmarks Repræsentanter, Landbrugskonsulent Harald Faber, fik hertil knyttet en Tilføjelse om, at Smørret skal bære et Mærke, der angiver, at det er blevet underkastet en saadan Kontrol. Det vil selvfølgelig kun være i vor Interesse, hvis denne Resolution skulde faa praktisk Betydning, men dette vil vel næppe blive Tilfældet, saa længe England har Brug for Smør ogsaa fra Lande, i hvilke en slig Kontrol for Tiden ikke lader sig gennemføre. — Den 4. internationale Mejerikongres skal afholdes i Buda-Pest 1909.

Paa Landbrugsundervisningens Omraade er der at meddele, at »Borris Landbrugsskole«, hvis Forstander er Hr. Søren Holm, Forsinge, blev indviet i November Maaned; Skolen er beregnet for Husmænd. Endvidere er der projekteret Oprettelsen af flere ny Skoler, nemlig »Asmildkloster Landbrugsskole« ved Viborg, der vil faa Landbrugskand. H. Hauch, Lyngby, til Forstander, en Husmandsskole ved Odense, til hvis Forstander Landbrugskand. Chr. Søndergaard er udpeget, »Landbrugshøjskolen for Døvstumme ved Nyborg«, der under Ledelse af Landbrugskand. Wiberg vil give et 18 Maaneders praktisk og theoretisk Kursus, og »Vorgaard Uddannelsesskole for Kvinder af Landbostanden«. I Januar Maaned tiltraadte Hr. S. C. A. Tuxen Pladsen som Forstander for den Classenske Agerbrugsskole paa Nægsaard. Den i Fjor paa Bornholm begyndte »vandrende Landbrugsskole for unge Landmænd« er standset — Skolen stod og faldt med Hr. Tuxen. Endelig kan det nævnes, at der paa Dalum Landbrugsskole er oprettet et analytisk-kemisk Laboratorium med Landbrugskand. P. Christensen som Forstander; Laboratoriet er i Henhold til Lov af 26. Marts 1898 autoriseret af Landbrugsministeriet.

Af Forhold vedrørende den periodiske landøkonomiske Presse skal fremhæves, at vore Tidsskrif-

ters for store Antal atter er blevet forøget med 2 ny Blade, Ugeskriftet »Tidsskrift for Hestesport«, der redigeres af Ritmester Schöller, og Maanedsskriftet »Maskin-Konsulenten«, der redigeres af Statskonsulent Birk. Forstander J. J. Hansen, Lyngby Landboskole, er indtraadt i Redaktionen af »Landmandsblade«. Den 7. Oktober var det 25 Aar siden, at »Vort Landbrug« begyndte at udkomme Den Stilhed, med hvilken Bladet lod dette »Jubilæum« forløbe, er karakteristisk for »V. L.« Stilfærdig og rolig har Bladets Færd altid været, det har sindig og nøgternt hver Ugedag bragt gode og sikre Kundskaber til dets Læsekreds, og dets dygtige Arbejde for at udbrede Oplysning maa værdsættes højt. Dets Stifter er den ansete Landbrugsforfatter og Lærer Chr. Christensen, Tune, Landbrugskandidat J. H. Bagge har siden 1883 deltaget i Redaktionen, der foruden ham nu forestaas af Forstander Brink Lassen og Overlærer H. Rasmussen. — Af ny landøkonomiske Skrifter er det kun faa og smaa, der ere udkomne i det forløbne Aar, de fleste af dem behandle Spørgsmaal vedrørende Planteavl og Plantesygdomme, saaledes de af Landbrugskandidat Anton Christensen, Forsøgsleder Helweg og Professor Kølpin Ravn udgivne. Derimod ere ikke faa ældre og gode Landbrugsskrifter udkomne i ny og udvidede Udgaver, saaledes Bøger af Chr. Christensen, H. Svendsen, Bøggild, Lawaetz, Fru S. Rostrup og H. Goldschmidt.

Af Aarets Personalhistorie kan anføres, at Gaardejer, Direktør Ole Olsen, Tjæreby, er udnævnt til Formand for Statsdyrskuekommissionen i Stedet for Greve Brockenhuus-Schack, Giesegaard, at Gaardejer Peder Rasmussen, Krøjerup, Gaardejer P. E. Hansen, Ø. Velling, og Forstander Jørgen Petersen, Dalum, ere udnævnte hhlv. til Formand for Hingsteskuekommissionen i 1. Distrikt, Hingsteskuekommissionerne for 7. og 13. Distrikt og Tyreskuekommissionen i 2. Distrikt i Stedet for Grev Knuth, Lilliendal, Hofjægermester Estrup, Ormstrup, og Etatsraad An-

dersen-Rosendal. Paa det sjællandske Delegeretmøde fratraadte Etatsraad H. Valentiner Formandsstillingen for de samvirkende sjællandske Landboforeninger. I en lang Aarrække, siden 1890, har han ledet Fællesforeningen, og ved hans Fratrædelse ydedes der ham megen Anerkendelse og Hyldest for hans udmærkede Ledelse. Hans Efterfølger blev Forpagter O. Høffding, Strandegaard.

Den jyske Fællesforenings tidligere Planteavlskonsulent Th. Madsen Mygdal har overtaget en Stilling som Lærer ved Dalum Landbrugsskole og er bleven afløst af Konsulent M. Kr. Kristensen, Varde; Fællesforeningen har endvidere antaget Landbrugskand. L. Frederiksen, Støvring, som Konsulent i Husdyrbrug, medens Konsulent S. P. Petersen er bleven konstitueret som Foreningens Sekretær i afdøde Overretssagfører Høegh-Guldbergs Sted. — Den 12. April modtog Forpagter Hempel Syberg paa sin 70-aarige Fødselsdag Segelcke-Medaillen som Tak for hans store og mangeaarige Arbejde for Mejeribruget, og der oprettedes et Legat med hans Navn. Ogsaa Professor V. Storch fyldte i Fjor, den 21. Juli, 70 Aar, og inden- og udenlandske Fagblade mindedes i den Anledning det udmærkede Arbejde, denne stille og flittige Videnskabsmand har udrettet til Gavn for Mejeribruget og til Ære for Landet. En Institution, til hvilken Prof. Storch var knyttet i mange Aar, »V. Steins Laboratorium ved Fr. Christensen« kunde i Juni Maaned under stor Deltagelse og med megen Berettigelse fejre sit 50-Aars Jubilæum. — Paa »De samvirkende jyske Hesteavlsforeninger«s Repræsentantmøde den 14. Maj hædredes paa forskellig Vis Statskonsulent J. Jensen, fordi det i 1907 var 25 Aar siden, han begyndte sin Virksomhed for den jyke Hesteavl. Der overraktes ham en Adrese, i hvilken det hedder, at det »i første Række« skyldes ham, at »vi nu ere naaede saa vidt i Ensartethed inden for den jyske Hesteavl«. — For de levende har Landbru-

get ikke glemt de døde: i 1907 er der rejst Mindesmærker for 3 Mænd, der hver paa sit Omraade, paa Husdyrbrugets, Mejeribrugets og Foreningslivets have været med til at præge Nutidens Landbrug. Den 31. Juli afsløredes ved Langholt en Statue af Godsejer A h l m a n n, den 18. Oktober faldt Dækket for det foran Landbohøjskolen rejste Mindesmærke for Professor S e g e l c k e, og den 9. November afsløredes paa Odense Kirkegaard Mindesmærket for Etatsraad A n d e r s e n - R o s e n d a l.

Af Mænd med bekendte Navne inden for det praktiske Landbrug, Landbrugsvidenskaben og Konsulenternes Kreds, der ere gaaede bort i Aarets Løb, skulle følgende nævnes: Gammel af Aar men endnu ikke træt af Livet og Dagens Arbejde døde den 16. Januar Nestoren blandt de landøkonomiske Videnskabsmænd, Professor, Dr. phil. E. R o s t r u p. Han var herhjemme Banebryderen for sin Videnskab, Plantepathologien, og hans Virksomhed som vor første »Plantelæge« har været af stor Betydning for Land-, Skov- og Havebrug. Hans Efterfølger som Professor i Plantepathologi ved Landbohøjskolen og Ministeriets Konsulent i Plantesygdomme blev De samvirkende danske Landboforeningers hidtidige Konsulent vedrørende Plantesygdomme F r. K ø l p i n R a v n, født 1870 og Dr. phil. 1900. I dennes Sted have Landboforeningerne konstitueret Mag. scient. M. L. M o r t e n s e n som Konsulent vedrørende Plantesygdomme med Assistance af Fru cand. mag. S. R o s t r u p. Den 12. Februar og den 10. Juni døde 2 dygtige og ansete Bondemænd, den vestjyske Landmand J o h. A u g. F e n g e r, der ved sin Virksomhed mere end nogen anden Enkeltmand har givet Stødet til den Bevægelse, der førte til Loven af 14. April 1905 om Tvangsakkord uden for Konkurs, og den sjællandske Gaardejer R a s m u s D i n e s e n, der i 15 Aar sad i Bestyrelsen for de samvirkende sjællandske Landboforeninger og ofrede disse megen Tid og Arbejde. — Den 28. Juli døde Mejerikonsulent J. N i s s e n D a l l. Da Statskonsulentvirksomheden blev orga-

niseret i 1880'ernes Slutning, blev Nissen Dall, P. Segelcke og S. Chr. Buhl ansatte som Mejerikonsulenter, og Valget af disse 3 Mænd som Raadgivere i Mejeribruget har sikkert haft en meget heldig Indflydelse paa Centrifuge-Mejeriernes Udvikling her i Landet. De forstod alle 3 at faa Mejeristerne i Tale, de vandt deres Tillid og fik dem til at følge de givne Raad, men man gaar næppe de 2 andre dygtige Mænds Minde for nær, naar man siger, at Nissen Dall var den af dem, der saa vel theoretisk som praktisk ejede det største Overblik og derfor ogsaa har haft den største Indflydelse paa Mejeribrugets Udvikling. — Kun 39 Aar gammel døde den 19. Septbr. Dyrlæge og fhv. Docent Valdemar Stribolt, der i en Del Aar var ansat først som Assistent ved den stationære Klinik paa Landbohøjskolen og derpaa blev knyttet til Forsøgslaboratoriets bakteriologiske Afdeling og ved Veterinærfysikatet. Han virkede i disse Stillinger med stor Dygtighed, men det blev ikke hans stille Syslen i Laboratoriet, det blev hans voldsomme Angreb paa Principperne for vor Kvægavl, der gjorde hans Navn kendt i vort Landbrug. Hans første Afhandling om Nødvendigheden af en Ændring af disse Principper fremkom 1901 i »Maanedsskrift for Dyrlæger«, og hans sidste Arbejde om Sagen udkom i 1904 som et selvstændigt Skrift om »Principperne i vor Kvægavl«. Allerede Aaret efter brød den Sygdom ud, der formørkede hans Sind og lagde ham i en tidlig Grav. — Den 6. December døde omtrent 66 Aar gammel Overretssagfører J. Høegh-Guldberg i Aarhus af en Hjertesygdom. Den 8. Februar 1879 blev han ansat som »Foreningen af jyske Landboforeninger«s første faste Sekretær, og efterhaanden blev han Sekretær og Kasserer i saa mange Foreninger, at han blev en af de bærende Kræfter i Jyllands landøkonomiske Foreningsliv. Ogsaa ved Planlæggelsen og Ordningen af mangfoldige Udstillinger og Skuer blev der lagt Beslag paa hans administrative Evner. Høegh-Guldberg satte Pris paa at være med dèr, hvor Begivenhederne forberedtes og udfoldede sig, paa at føle, hvor-

ledes Traadene samledes i hans Hænder, paa den Magt og Indflydelse, som fulgte dermed. Født i Aarhus og hele sit Liv knyttet til denne By, blev han i høj Grad præget af den Lokalpatriotisme, der særtegner denne energiske Stad; dennes og det jyske Landbrugs Ve og Vel vare de Aksler, om hvilke hans Interesser fornemlig drejede sig, og der er ingen Tvivl om, at for Halvøens Landbrug er denne intelligente og smidige Mands Bortgang et betydeligt Tab.

Den 1. Februar mistede Norge en af dets baade praktisk og theoretisk mest fremragende Landmænd ved Godsejer G. R. Wankels Død. W., der havde faaet en Del af sin landøkonomiske Uddannelse her i Landet, ejede den bekendte Gaard Kambo i Moss Herred, hvor han drev Jordbruget og sine vidtstrakte Skove mønstergyldigt. Han var en af de ledende Mænd i Norges landøkonomiske Forenigsliv, han var en kundskabsrig Forfatter — her i Tidsskriftet skrev han i en Række Aar Oversigtsartikler om Norges Landbrug —, og han var en stille, fin og sympatetisk Personlighed.

Den berømte franske Kemiker Marcelin Berthelot, der har haft en stor Indflydelse paa Agrikulturkemiens Udvikling, afgik ved Døden den 18. Marts. Det er især paa »la station de chimie végétale« i Meudon, der under hans Ledelse blev oprettet 1883, at de Forsøg ere udførte, der have haft en saa stor Betydning for Agerbruget. Det var Berthelot, der i 1884, først af alle, paaviste Jordens Evne til under visse Forhold at binde Luftens fri Kvælstof. Om hans utrættelige Flid vidne ikke mindre end 1500 Afhandlinger, af hvilke han samlede de fleste i de 46 Bind, som han udgav. Han nedlagde sine specielle Undersøgelser angaaende Planternes Liv og Vækst i et fremragende, 4 Bind stort Værk: »Chimie végétale et agricole«. Lige til det sidste, han døde 80 Aar gammel, bevarede han sin Arbejdskraft, og dette tilskrev han selv, at han hver Sommer arbejdede ude i Meudon. »Jorden lever dog paa sin Maade, og den giver mig nyt Liv«, plejede han at sige. I 1893 blev B. Præsident for »la

Société nationale d'agriculture«, der i 1901 tildelte ham sin store Guldmedalje for hans Fortjenester af Landbrugsvidenskaben.

Naar man, som det er sket i de foregaaende Blade, vil gaa et lige afsluttet Aar efter i Sømmene, er der saa mange større og mindre Begivenheder at indregistrere, at det af Pladshensyn i de fleste Tilfælde vil være nødvendigt at indskrænke sig til en Gengivelse af Fakta og følge den Regel, som den gamle islandske Præst Are den Frode opstillede for Historieskrivningen: at fortælle enhver Saga saaledes, som den er gaaet for sig — uden Udlæggelser og uden Tilføjelser. Søger man nu at samle de spredte Iagttagelser til et Helhedsbillede, bliver Indtrykket et Aar med jævn Fremgang uden store Gevinster og Tab, med solidt Arbejde uden store, ny Indsatser, med Liv og Brydninger, uden at disse dog have draget de store Skillelinjer efter sig — et Aar, der uden udprægede Contourer vil glide ind i Rækken af det 20. Aarhundredes første Landbrugsaar og som disse være præget af et jævnt, solidt Arbejde i den af Udviklingen og Afsætningsforholdene bestemte Retning.

Frederiksberg, den 2. Jan. 1908.

Bestyrelsesmødet den 18. December 1907

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Til Stede vare Præsidenterne: Hofjægermester *Friis*, Kammerherre *Sehested* og Lehnsgreve *Wedell*. Af Bestyrelsesraadet vare mødte: D'Hrr. Godsejer *A. Bech*, Kammerherre *C. Bech*, Lærer *Chr. Christensen*, Hofjægermester *G. E. Grüner*, Forpagter *O. Høffding*, Gaardejer *J. P. Jensen*, Etatsraad *W. A. Langkilde*, Godsejer *G. de Lichtenberg*, Proprietær *P. Olufsen*, Forstander *N. Pedersen*, Proprietær *O. Rasmussen*, Greve *L. Reventlow*, Lehnsbaron *H. Rosenkrantz*, Forpagter *G. F. Schroll*, Jægermester *F. H. Skov*, Forpagter *Chr. Sonne*, Hofjægermester *A. Tesdorpf*, Prof. *T. Westermann* og Forpagter *J. Willumsen*.

Den ledende Præsident, Hofjægermester *Friis*, aabnede Mødet med at byde de til Stede værende Velkommen og mindedes derefter i anerkendende Ord det betydelige og udmærkede Arbejde, som nys afdøde Overretssagfører *Høegh-Guldberg* i Aarhus havde udført som den jyske Fællesforenings Sekretær til Gavn for Landbrugets Organisation og Administration. Kammerherre *C. Bech* takkede for disse Udtalelser og lovede at overbringe denne Hilsen til den afdødes Nærmeste.

Derefter foretoges Optællingen af Stemmesedlerne til Valg af Præsident m. fl. Meddelelse om Udfaldet af disse Valg samt om de af Bestyrelsesraadet foretagne Valg af Medlemmer til forskellige staaende Udvalg, endvidere om Optagelse af ny Medlemmer og om Decision af Regnskabet 1906—07 vil senere blive meddelt i Referatet af Forhandlingerne paa Generalforsamlingen samme Dags Aften Kl. 7.

Angaaende Statens Planteavlsudvalgs Virksomhed, Prøver med Landbrugsredskaber og -Maskiner samt om Mejerikonsulentvirksomheden var der omdelt Beretninger, som ikke gave Anledning til nogen Udtalelse.

Den ledende Præsident oplyste, at der i dette Efteraar var foretaget vellykkede Prøver med Optagningsredskaber for Roer og Kartofler. To Kartoffeloptagemaskiner havde arbejdet godt under gunstige Vilkaar, men de vare endnu ikke fyldestgørende i fugtig, bindende Jord. Roeoptagemaskinerne egnede sig endnu ikke til Optagning af de spidse Runkelroer og Sukkerroer, men vel til større og mindre runde Roer. To af disse Maskiner vare indstillede til Præmie, nemlig: Stor Sølvmedaille til en Maskine fra Proprietær A. Willemoes, Willemoesgaard pr. Holstebro, og Broncemedaille til en Maskine fra Fabrikant H. Buchtrup i Randers, der iøvrigt, efter at Bedømmelsen var foretaget, havde konstrueret en ny og enklere Maskine, der synes at arbejde godt. Fremkomsten af en god Kartoffeloptagemaskine vilde formentlig i betydelig Grad fremme Kartoffelavlen, særlig i Egne som det nordøstlige Jylland. Det havde allerede vist sig, at selv med en beskeden Avl kunde Kartoffeldyrkningen i et Aar som indeværende give større Udbytte pr. Tønde Land end en rigtig god Sædafgrøde.

Endelig oplæste Sekretær *Hertel* to Betænkninger, der vare afsendte til Landbrugsministeriet angaaende de to paa sidste Bestyrelsesmøde forhandlede Spørgsmaal om Anvendelsen af udenlandsk Arbejdskraft herhjemme og om Forslag til Lov om Ændringer i Statsbanernes Takster.

Mindre Meddelelser.

Stoftabet under Kartoflernes Opbevaring. Spørgsmaalet om Stoftabet under Kartoflernes Opbevaring har ikke været Genstand for særlig mange Undersøgelser. Undersøgelser herover af *Nobbe* (1865) og af *Müller-Thurgau* have nærmest kun Interesse i theoretisk Henseende, da der ved disse ikke er gjort noget Forsøg paa at efterligne Forholdene i Praksis. Af *Baszler* er der i 1904—05 anstillet et temmelig omfattende Forsøg over Kartoffelopbevaring. Der anvendtes ved dette ikke mindre end 30 forskellige Kartoffelsorter, og Kartoffelprøverne opbevaredes alle i samme Kule. Resultaterne fra denne Undersøgelse vare imidlertid saa afvigende, at de langtfra kunne siges at have belyst Spørgsmaalet blot nogenlunde tilstrækkeligt. Man forstaar heller ikke rigtig det formaalstjenlige i at anstille Forsøg med saa mange forskellige Sorter, inden man overhovedet véd noget paalideligt om, hvor stort et Tab der kan være Tale om, og med hvor stor en Sikkerhed dette kan bestemmes. — Det gennemsnitlige Tab af Stivelse var ved *Baszlers* Forsøg 2 Pd. pr. 100 Pd. Knolde ved en Opbevaringstid af ca. 4 Maaneder (November—Begyndelsen af Marts).

I »Baltische Wochenschrift für Landwirtschaft, Gewerbefleisz und Handel«, 1906, S. 287, gives der under Forfattermærket M. W. Meddelelse om nogle nye Undersøgelser over Kartoflernes Opbevaring. — Der blev gjort Forsøg med 2 forskellige Kartoffelsorter, Imperator og Maercker, og for hver af disse blev der anlagt 7 Kuler. Til hver Kule afmaaltes en bestemt Mængde Kartofler. Vægten bestemtes ved at veje en større Rumenhed renvaskede Kartofler. I hver Kule bragtes

600 Pud*) Knolde. Ved Indkulingen om Efteraaret blev der udtaget en Gennemsnitsprøve for hver Kule, og i denne bestemtes Stivelseværdi**), Tørstof, Sukker, Aske og vandopløselige Stoffer. For hver af de 7 Maaneder, Forsøget strakte sig over (Septbr. 1905—April 1906), aabnedes en ny Kule, og i den derfra udtagne Gennemsnitsprøve udførtes de samme Bestemmelser, som ovenfor omtalt. Man bestemte paa denne Maade Tabet fra Maaned til Maaned.

Følgende Tabel viser Resultatet af denne Undersøgelse:

	Tab pr. 100 Pud Knolde			Forandringer i de sunde Knolde		
	Vægttab (herunder medregnet fordærvede Knolde)	Tab af Stivelseværdi	Tab af Tørstof	Askeindhold	Sukkerindhold	Indhold af vandopløselige Stoffer
	Pud	Pud	Pud			
Imperator:						
Oktober . . .	1.5	0.30	0.40	1.02	1.3	3.7
November .	2.6	0.67	0.90	»	1.3	3.7
December .	2.9	0.93	0.96	»	1.7	4.8
Januar	3.2	1.07	1.30	»	1.8	4.2
Februar . . .	3.3	1.10	1.50	»	1.7	4.0
Marts	3.5	1.10	1.60	»	1.5	3.8
April	4.1	1.40	1.80	»	1.4	3.2
Maercker:						
Oktober . . .	2.2	0.37	0.60	1.01	2.1	3.16
Novemher .	3.5	0.90	0.97	»	2.4	3.26
December .	4.0	1.05	1.10	»	3.0	4.10
Januar	4.4	1.20	1.30	»	2.0	3.40
Februar . . .	4.8	1.31	1.45	»	2.5	3.40
Marts	5.6	1.81	2.01	»	1.8	2.80
April	6.5	2.05	2.63	»	1.1	2.40

*) 1 Pud (russisk Vægtenhed) = 32.76 danske Pund.

**) Stivelseværdi er et Udtryk for den samlede Mængde af Stivelse og Sukker beregnet som Stivelse.

Tabellens første Kolonne giver en Oversigt over det fra Maaned til Maaned tiltagende Vægttab. Den næste Kolonne viser Tabet af Stivelse og Sukker (Stivelseværdi). For Imperators Vedkommende er der i de 7 Maaneder et Tab af 1.40 Pud Stivelse pr. 100 Pud Knolde eller ca. 8 pCt. af den oprindelige Stivelsemængde. — For Maerckers Vedkommende er Tabet større — ca. 12 pCt. af den oprindelige Stivelsemængde.

De her beregnede Tal ere naturligvis noget større, end de ville være i Praksis, hvor Opbevaringstiden kun for den mindste Del af Kartoflernes Vedkommende bliver saa lang.

Forfatteren angiver, at den Stivelsemængde, der kommer til Nytte, maa regnes at være mindst 5 pCt. mindre end den der er til Stede om Efteraaret ved Kartoflernes Nedkuling, et Tab, der jo ogsaa er ret betydeligt.

Som det fremgaar af Tabellen, har Imperator holdt sig bedst under Opbevaringen, og Mængden af spirede og fordærvede Knolde var her betydelig mindre end for Maerckers Vedkommende. *Harald R. Christensen.*

Hvedearealet og Befolkningen. Det engelske Landbrugsministerium har for nylig udgivet et Hefte med statistiske Oplysninger angaaende Korndyrknings- og Kreaturforholdene i de engelske Kolonier og fremmede Lande. Det fremgaar af de givne Oplysninger, at naar Rusland lades ude af Betragtning, er i Evropa i de sidste 25 Aar (1881—1906) Befolkningen vokset langt stærkere end Hvedearealet, nemlig henholdsvis med 23 og 6 pCt. Medregnes Rusland viser det sig, at Befolkningen og Hvedearealet omtrent have haft samme procentiske Tilvækst, men da Forbruget af Hvede sandsynligvis i samme Tidsrum er vokset betydeligt pr. Individ, er Evropa efterhaanden bleven mere afhængig af Hvedetilførslerne fra oversøiske Lande.

I de Forenede Stater i Nordamerika er Befolkningen vokset langt stærkere end Hvedearealet. I de sidste 25 Aar er den første saaledes vokset med 34 Mill. eller 68 pCt., det sidste med ca. 10 Mill. acres eller kun 25 pCt. I Kanada og Argentina har det omvendte været Tilfældet, i disse Lande ere Hvedearealerne voksede langt mere end Befolkningerne, medens

Australiens Hvedeareal kun er vokset lidt mere end dets Befolkning.

Den følgende Tabel belyser nærmere det her fremdragne Forhold:

	Hvedearealet.		Tilvækst	
	1881 Mill. acres.	1906 Mill. acres.	absolut Mill. acres.	pCt.
Evropa	78.6	100.7	22.1	28
U. S. A. og Argentina....	38.3	61.3	23.0	60
Kanada og Australien	5.6	12.3	6.7	120
Ialt...	122.5	174.3	51.8	42
	Befolkningen.			
	Mill.	Mill.	Mill.	
Evropa	287.3	361.9	74.6	26
U. S. A. og Argentina....	53.2	89.3	36.1	68
Kanada og Australien	6.5	9.8	3.3	51
Ialt...	347.0	461.0	114	33

Hovedresultatet bliver altsaa, at i de her nævnte Lande er under ét taget i de sidste 25 Aar Hvedearealerne voksede stærkere end Befolkningerne: i 1881 kom der 283 Mennesker paa hver 100 acres med Hvede, men i 1906 kun 264 Mennesker. Dette Resultat skyldes i alt væsentligt den stærke Udvidelse af Hvedearealerne, der har fundet Sted i Rusland, Kanada og Argentina.

Hvedearealerne forøges vel stadig i disse Lande, men Forøgelsen foregaar nu til Dags ikke nær saa rask som i 1890'erne og 80'erne, og det turde være givet, at den fremtidige procentiske Tilvækst ikke paa langt nær vil komme til at holde Maal med de forløbne 25 Aars. Befolkningerne i de gamle og ny Lande ville derimod sikkert vokse uafbrudt og kræve større og større Arealer til deres Forsyning. Sandsynligheden er derfor nærmest for, at de oversøiske Landes Konkurrence ikke vil blive saa følelig for Fremtidens Hvededyrkere, som den har været for Fortidens.

Det almindelige Konsulentmøde i 1907.

Dette var ligesom tidligere delt i 2 Afdelinger: Sektionsmøder af Konsulenter og det almindelige Konsulentmøde. Sektionsmøderne afholdtes Mandagen den 28. Oktober 1907 i Wittmacks Lokaler, Holmens Kanal Nr. 17 og vare delte i 3 Afdelinger: Mejeribrug under Ledelse af Statskonsulent N. Hørlyck, Planteavl under Ledelse af Statskonsulent K. Hansen og Husdyrbrug og Fjerkræavl under Ledelse af Statskonsulent Axel Appel.

Det almindelige Konsulentmøde afholdtes samme Sted Dagen efter, Tirsdagen den 29. Oktober 1907, og heri deltog:

Departementschef L. E. Wulff.

Præsidenterne i Det kgl. d. Landhusholdningsselskab:

Hofjægermester Friis, der ledede Mødet,
Kammerherre Sehested og
Lehnsgreve Wedell.

Følgende Foreningsformænd:

Lehnsgreve Ahlefeldt-Laurvigen, Tranekær, Formand for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift.

Godsejer A. Bech, Kruusesminde, Formand for Sorø Amts landøkonomiske Selskab.

Kammerherre C. Bech, Engelsholm, Formand for Foreningen af jyske Landboforeninger.
Gaardejer Hans Duborg, Gredsted, Formand for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Sydvestjylland.
Proprietær L. J. Færch, Rørbækgaard, Formand for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aalborg Amt.
Jægermester Kirketerp, Lehnsgaard, Formand for Bornholms landøkonomiske Forening.
Jægermester Krabbe, Hald, Formand for Viborg Amts landøkonomiske Forening.
Etatsraad Lemvigh, Algistrup, Formand for de sammensluttede sjællandske Kontrolforeninger.
Proprietær H. Madsen, Slangerupgaard, Formand for Ringstedegnens Landboforening.
Folkethingsmand P. Th. Nielsen, Haarby, Formand for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Skanderborg-Kredsen.
Folkethingsmand Kr. Pedersen, Sandby, Formand for Holbæk Amts Landboforening.
Mølleejer Lars Petersen, Strølille, Formand for Frederiksborg Amts Landboforening.
Grosserer Vilh. Petersen, Kjøbenhavn, Formand for Foreningen til Fjerkræavlens Fremme i Danmark.
Greve L. Reventlow, Rudbjerggaard, Formand for de samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger.
Etatsraad H. Valentiner, Kjøbenhavn, Formand for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift.

Endvidere som Indbudte:

Veterinærkonsulent J. Arup, Hamborg.
Redaktør A. Bing.
Professor B. Bøggild.
Bestyrer K. Dorph-Petersen.
Mejerikonsulent G. Ellbrecht.
Dr. Hollmann.
Sekretær, Overretssagfører Høegh-Guldberg.
Sekretær A. P. Jensen.

Sekretær F. S. Jensen.
Assistent E. Lindhard.
Overassistent H. P. Lunde.
Direktør Fr. Møller.
Assistent, Cand. jur. K. Valløe.
Konsulent O. Wennevold, Odense.
Professor T. Westermann.

Følgende Statskonsulenter*):

Statskonsulent J. Jensen, Kjøbenhavn.
— P. A. Mørkeberg, Kjøbenhavn.
— A. Appel, Aarhus.
— Fr. Hansen, Askov, Vejen.
— K. Hansen, Lyngby.
— W. Riedel, Aarhus.
— N. Hørlyck, Aarhus.
— N. Pedersen, Struer.
— A. P. Hansen, Kjøbenhavn.

Ligeledes følgende Forsøgsledere**) og Assistenter:

Forsøgsleder A. J. Hansen, Tylstrup.
— N. A. Hansen, Aarslev.
— L. Helweg, Kjøbenhavn.
— N. J. Nielsen, Studsgaard.
Assistent i Svineavl, Dyrlæge J. Albrechtsen, Aakirkeby.
— P. Gommesen, Grøndalslund, Randers.
— K. N. Kristensen, Korsagergd., Brørup.
Kontrolfyringsassistent M. Skov, Lunden, Svendborg.

*) Mejerikonsulent Nissen Dall var den 28. Juli 1907 afgaaet ved Døden, og Statskonsulent Birk var ved Sygdom forhindret i at deltage.

**) Forsøgsbestyrer N. P. Nielsen, Tystofte, var ved Sygdom forhindret i at deltage.

Efternævnte lokale Planteavlskonsulenter og -Assistenter havde derhos modtaget Indbydelse til Konsulentmødet:

Landbrugskand. S. Boberg-Borke, Hillerød.
— N. P. Christensen, Grønland pr. Thisted.
— M. K. Kristensen, Varde.
— Fr. Olsen, Oddense pr. Jebjerg.
— Fog-Petersen, Holbæk.
— H. A. B. Vestergaard, Abed pr. Søllested.

Endvidere havde følgende Foreningskonsulenter, der modtage Statsbidrag til deres Lønning, Forpligtelse til at give Møde:

1. Ritmester J. C. A. Schwarz-Nielsen, Virginiavej 2, Kjøbenhavn F, Konsulent i den lettere Hesteavl paa Sjælland og Fyn (Stormgade 8, K).
2. Landbrugskandidat S. P. Petersen, Aarhus, og
3. Landbrugskandidat Th. Madsen-Mygdal, Aarhus, Konsulenter for Foreningen af jyske Landboforeninger (Aarhus).
4. Landbrugskandidat H. B. Koch, Odense,
5. Landbrugskandidat J. Otto Pedersen, Allerup, Højby, og
6. Landbrugskandidat Aage Madsen-Mygdal, Dalum, Hjallese, Konsulenter for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift (Odense).
7. Landbrugskandidat O. H. Larsen, Forsinge, Konsulent for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift (Stormgade 8, K).
8. Landbrugskandidat C. Lindholm, Nakskov, Konsulent for de samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger (Rudbjerggaard, Nakskov) og for Maribo Amts økonomiske Selskab (Gammelgaard, Søllested).
9. Landbrugskandidat N. R. Nielsen, Nykøbing F., Konsulent for de samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger samt for Nordfalsters og Østlollands

Landboforeninger (henholdsvis: Særslev, Stubbekøbing og Killerup, Sakskøbing).

10. Dyrlæge J. Hegelund, Bakkebo, Brørup, Konsulent for de samvirkende jyske Mejeriforeninger (Løvel, Viborg).
11. Landbrugslærer N. C. Løje, Tune, Taastrup, Konsulent for de sammensluttede sjællandske Kontrolforeninger (Stormgade 8, K).
12. Proprietær L. Nielsen, Kirke-Skensved, Haudrup, Konsulent for Gl. Roskilde Amts og Ramsø-Tune Herr. Landboforeninger (henholdsvis: Nørre-Hyllinge, Roskilde og Solrød, Haudrup).
13. Landbrugskandidat J. P. Fisker, Taastrup, Konsulent for Kjøbenhavns Amts, Gl. Roskilde Amts og Ramsø-Tune Herreders Landboforeninger.
14. Fhv. Proprietær W. Saxtorph, Hillerød, Konsulent for Frederiksborg Amts Landboforening (Strølille, Skævinge).
15. Dyrlæge Richard Jensen, Lille Egebjerg, Vig, Konsulent for Holbæk Amts økonomiske Selskab. (Lerchenborg, Kallundborg.)
16. Landbrugskandidat K. M. Jensen, Holbæk, Konsulent for Holbæk Amts Landboforening (Sandby, Svinninge).
17. Fhv. Forpagter J. Arnesen, Slagelse, Konsulent for Sorø Amts landøkonomiske Selskab (Kruusesminde, Korsør).
18. Landbrugskandidat S. Poulsen, Ringsted, Konsulent for Ringstedegnens Landboforening (Slangerupgaard, Ringsted).
19. Fhv. Forpagter J. M. Friis, Lille Næstved, Næstved, Konsulent for de forenede Landboforeninger og Tyreholdsforeninger i Præstø Amt (Bregentved, Haslev).
20. Landbrugskandidat N. Jacobsen, Stege, Konsulent for Møens Landboforening (Hjertebjerg, Stege).
21. Gaardejer C. Hjorth, Gadeby, Rønne,
22. Løjtnant H. Holm, Rønne, og
23. Havebrugskandidat O. Elberg, Frydenlund, Rønne,

Konsulenter for Bornholms landøkonomiske Forening (Lehnsgaard, Gudhjem).

24. Hr. Chr. P. Skov, Konsulent for Vestlollands Landboforening (Holmegaard, Nakskov).
25. Landbrugskandidat A. C. Duborg, Rudkøbing, Konsulent for Langelands landøkonomiske Forening (Tjørnebjerggaard, Rudkøbing).
26. Fhv. Proprietær M. Helm, Svendborg, Konsulent for Landboforeningen for Svendborg og Omegn (Lykkensprøve, Skaarup).
27. Husejer P. Henneberg, Engelsholm Mark, Vejle, Konsulent for Vejle Vesteregns Landboforening (Tofthøj, Jellinge).
28. Landbrugskandidat S. Sørensen, Horsens, Konsulent for Horsens Landbrugsforening (Egebjerg, Horsens) og for Landboforeningen for Tørring og Omegn (Egholmgaard, Tørring).
29. Hr. H. Hansen, Konsulent for Thyrsting-Vrads Herreders Landboforening (Haarup, Brædstrup).
30. Landbrugskandidat F. A. Skaaning, Skanderborg, Konsulent for Skanderborg Landboforening (Svejstrup Østergaard, Alken).
31. Forpagter J. S. Jensen, Permelille, Koldby, Konsulent for Samsø Landboforening (Madebjerggd., Tranebjerg).
32. Landbrugskandidat Kjerulf Petersen, Randers, Konsulent for Randers Amts Husholdningsselskab (Risagergaard, Randers).
33. Gaardejer J. P. Møller, Løvel, Viborg, (tillige Formand for de samvirkende jyske Mejeriforeninger) og
34. Dyrlæge O. P. Pyndt, Viborg, Konsulenter for Viborg Amts landøkonomiske Forening (Hald, Viborg).
35. Hr. P. Stenbæk, Lødderup, Nykøbing M., Konsulent for Morsø Landboforening (Tødsø, Nykøbing M.).
36. Husmand N. Pedersen, Skaarup, Skern, Konsulent for Bølling-Nørre Herreders Landboforening (Skaarup, Skern).
37. Hr. D. Westergaard, Vejle, Konsulent for Fælles-

ledelsen af Kvægavlsforeninger i Vejle Amts nordre Del (Thyrsbæk, Vejle).

38. Fhv. Gaardejer A. Jensen, Skanderborg, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Skanderborg Amt og en Del af Vejle Amt (Haarby, Skanderborg).
39. Hr. M. Olsen, Taulov, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Egnen mellem Fredericia. Kolding og Vejle (Follerup, Fredericia).
40. Forstander K. Bak, Malling, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aarhus Amt (Malling).
41. Gaardejer N. Erichsen, Bækholm, Randers, og
42. Landbrugslærer H. Clausager, Ødum, Konsulenter for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Randers-Kredsen (Faarup).
43. Gaardejer Cl. Johannsen, Vaarst, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aalborg Amt (Rørbækgaard, Døstrup).
44. Gaardejer A. C. Nielsen, S. Saltum, Aabybro, og
45. Hr. R. J. Mortensen, Aastrup, Hjørring, Konsulenter for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Hjørring Amt (Klastrup, Hjørring).
46. Gaardejer Ole Thøgersen, Oddersholm, Ydby, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Thisted Amt (Damsgaard, Nykøbing M.).
47. Hr. N. M. Sørensen, Hee, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Ringkøbing Amt (Aabjerggaard, Bækmarksbro).
48. Landbrugskandidat C. Krogh, Bramminge, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Sydvestjylland (Gredsted, Gredstedbro).
49. Hr. Chr. Nyegaard, Askov, Vejen, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Kolding-Kredsen (Askov, Vejen).
50. Hr. V. A. Kock, Vesterbrogade 89, Kjøbenhavn V, Konsulent for Foreningen for landøkonomisk Fjerkræavl (Willemoesgade 54, Ø).
51. Hr. L. N. Larsen, Gelsted, og

52. Hr. S. Calberg, Kjøbenhavn, Konsulenter for Foreningen til Fjerkræavlens Fremme i Danmark (Skindergade 22, K).
53. Hr. N. M. R. Stenbæk, Tommerup, Konsulent for Foreningen for Danmarks Fjerkræavl (Aarhus).
54. Dr. phil. Kølpin Ravn, Kochsvej 25, Kjøbenhavn V., Konsulent i Plantesygdomme for de samvirkende danske Landboforeninger (Odense).

Endelig deltog i Mødet:

Sekretær i Landhusholdningsselskabet, Cand. polit. H. Hertel.
Kasserer i Landhusholdningsselskabet, Landbrugskandidat H. C. Larsen.
Fuldmægtig i Landhusholdningsselskabet, Justitsraad H. Wulff,
samt som Stenograf Ingeniør Felding.

Den for Mødet vedtagne Dagsorden var saalydende:

1. Meddelelser fra Præsidiet.
2. Meddelelser om de paa Sektionsmøderne førte Forhandlinger.
3. Svineavlen i Danmark. Indledet af Statskonsulent Mørkeberg.
4. Revision af Lov af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer. Indledet af Statskonsulent K. Hansen.
7. Eventuelt: Sager udenfor Dagsordenen.

1. Meddelelser fra Præsidiet.

Præsidenten (Hofjægermester *Friis*), som ledede Mødet, aabnede dette med følgende Udtalelser: Idet jeg har den Ære at aabne dette Møde, skal jeg allerførst paa Præsidiets Vegne rette en Velkomsthilsen til d'Hrr. Konsulenter og alle vore Gæster, i Særdeleshed d'Hrr. fra Landbrugsministeriet, som gør os den Ære at være til Stede. Hs. Ekscellence Landbrugsministeren, som gerne vilde have overværet Mødet, er forhindret i at komme til Stede paa Grund af Finanslovforslagets Behandling i Rigsdagen. Jeg skal dernæst som sædvanlig nævne de Mænd, der ere afgaaede ved Døden i det forløbne Aar, som have gjort sig fortjente af det danske Landbrug, og som der er særlig Grund til at nævne her i denne Kreds. Først og fremmest nævner jeg Professor, Dr. phil. *Rostrup*, der afgik ved Døden i Januar Maaned. Professoren var jo en Videnskabsmand af Rang, som vi alle véd, og ved Siden deraf havde han en ualmindelig Evne til at gøre sine videnskabelige Undersøgelser let tilgængelige for det praktiske Landbrug. Mange ere de Lovord, som have lydt over Professorens Virksomhed efter hans Død, og til disse kan jeg ganske slutte mig. I lige Maade skal jeg nævne, at Statskonsulent *Nissen Dall* døde i Juli Maaned; ogsaa hans Virksomhed har været rig, specielt overfor det danske Mejeribrug, ikke alene i den Kreds, som han særlig var knyttet til og hvor han virkede som Stats-

konsulent; hans Arbejde til Mejeriets Fremme har vundet Anerkendelse hele Landet over. Og i denne Kreds her ville vi ganske særlig savne den afdøde, da han var et virksomt Medlem af Forsamlingen, hvor han hyppigt talte, og hvor man gerne hørte ham tale. Endelig skal jeg nævne, at Dyrlæge *Hutzen* i Vejle er afgaaet ved Døden. Han var en af sin Egns mest ansete Dyrlæger, og indtil for et Par Aar siden mødte han som Konsulent i vor Midte. Vi ville mindes disse afdøde og deres Virksomhed til Fordel for det danske Landbrug med Taknemmelighed. (Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.)

Antallet af mødepligtige Foreningskonsulenter er i Aar 54, medens det i Fjor var 53. — Efter at derpaa Sekretær *Hertel* paa Præsidiets Anmodning havde oplæst Navnene paa de mødepligtige Konsulenter for at konstatere hvem af disse, der vare til Stede, og hvem ikke, gik man over til

2. Meddelelser om de paa Sektionsmøderne førte Forhandlinger.

A. Mejeribrugssektionen.

Som Formand for Sektionen i Mejeribrug aflagde Statskonsulent *Hørlyck* følgende Beretning:

Jeg vil gerne først rette en Tak til det højtærede Præsidium, fordi vi i Mejerisektionen have faaet Lov til at holde vort Møde som Formiddagsmøde; vi have nemlig i de Aar, der ere gaaede, altid holdt vore Møder om Aftenen, og selv om de have været gode, have de dog ofte været prægede af nogen Træthed blandt vore Deltagere, som Dagen igennem have maattet deltage i ret anstrengende Forhandlinger. Vi saa i Aar ved vort Møde, at det gik særdeles livligt til, og vi havde i Aar langt flere Deltagere end i de tidligere Aar, nemlig ca. 40.

To meget vigtige Spørgsmaal vare til Forhandling paa Mejerisektionens Møde. Det første gjaldt: »Store og smaa Mejerier« og blev indledet af Statskonsulent *N. Pedersen;* det andet omhandlede »Meddelelser om Maskinmalkning« og blev indledet af Konsulent *G. Ellbrecht.* Begge disse Foredrag efterfulgtes af meget livlige Diskussioner. Statskonsulent Pedersen begyndte for det første Spørgsmaals Vedkommende med at minde om den Udvikling, vort Mejeribrug har gennemgaaet i Tiderne fra 70'erne op efter til vore Dage, og kom da ind paa en Omtale af, hvorledes Andelsmejerivirksomheden har gjort det muligt for de smaa Brug at faa et større Udbytte af Mælken, altsaa i Virkeligheden gjort det muligt for de smaa Brugere at eksistere. Men tillige gjorde han opmærksom paa, at Andelsmejerierne havde medført Fordele ogsaa for de større Brug. Indlederen omtalte dernæst, hvorledes Priserne i Aarenes Løb havde forandret sig, saaledes at Prisen paa Bøndersmør, som i 80'erne var ca. 82 Øre, nu i vore Dage ligger omkring 1 Kr. Efter en Udvikling af, hvorledes vort Mejeribrug er gaaet frem i disse Aar, standsede Indlederen ved et Spørgsmaal, som han mente i Øjeblikket havde ikke ringe Betydning, og som sikkert i den Tid, vi gaa i Møde, vilde faa en meget væsentlig Betydning. Det er dette, at vore store, veldrevne Andelsmejerier mange Steder dele sig, saaledes at man hyppigt ser, maaske særlig i Jylland, men ogsaa paa Øerne, at et saadant veldrevet Mejeri udskiller et mindre paa ca. 1 eller 2 Millioner Pund Mælk om Aaret; ja man ser endogsaa Eksempler paa, at et saadant stort Mejeri kan dele sig i 3. Indlederen søgte nu i sit Foredrag at faa frem, hvad Grunden dertil er; thi naar Folk dele deres Mejerier, maa man jo antage, at der findes en naturlig Grund hertil. Det viste sig ogsaa, at Indlederen kunde pege paa ikke saa ganske faa Grunde dertil. Han gjorde da først opmærksom paa, at naar i de senere Aar et Mejeri var blevet delt, skyldtes det som oftest kun enkelte Agitatorer, som paa en eller anden Maade havde Interesse af

at faa en Deling i Stand; og de Grunde, en saadan Agitator kunde bruge for at faa Folk med til at foranstalte en Deling, nævnede Indlederen. Jeg skal her ganske kort pege paa dem. Det er ikke ualmindeligt, naar et Mejeri skal deles, at man siger: Hvis man skiller et lille Mejeri ud fra et større, kan der laves billigere Smør paa det lille Mejeri, fordi man faar kortere Afstand at transportere Mælken. Dernæst kan ogsaa en anden Grund, som bliver nævnt, være den, at paa de smaa Mejerier kan Spørgsmaalet om bedre Mælk bedre løses, fordi Bestyreren paa et lille Mejeri har lettere ved at se Mælken efter og give Folk de Oplysninger, de trænge til, for at skaffe bedre Mælk. Men hvis man ser nærmere paa disse to Grunde, viser det sig, at de begge to ere meget uholdbare. Hvad det første Punkt angaar, den kortere Afstand for Mælketransporten, der siges at have saa stor Betydning, da har det sikkert slet ingen Betydning. Hvis det virkelig var saaledes, at en kort Mælketransport skulde være særlig heldig, saa skulde man jo tro, at de, der boede nærmest ved de store Mejerier, vare de, der leverede den bedste Mælk; men det er slet ikke Tilfældet. En anden Ting er det i saa Henseende ogsaa interessant at lægge Mærke til, nemlig, at vi kunne transportere vor Mælk til Berlin, og konkurrere med den der i Nærheden producerede Mælk. Her kan man altsaa se, at Afstanden i Virkeligheden ikke spiller nogen Rolle, der har Betydning selv for det største Mejeri her i Landet, idet der for de Leverandører, der bo omkring det, højst kan blive Tale om en Forskel paa en halv Time i Vejlængden. Er Mælken iøvrigt velbehandlet paa Produktionsstedet, har Transportafstanden ingen Betydning. Hvad dernæst det angaar, at Mejeristerne paa de smaa Mejerier skulde have særlig god Tid til at undersøge Mælken, da er det ikke Tilfældet; ingen Steder ere Lønningerne saa smaa som paa de smaa Mejerier, og ingen Steder er Medhjælpen saa knapt tilmaalt, ingen Steder er Mejeristen mere optaget af Arbejde end her. Et andet Punkt er ogsaa ofte blevet

fremhævet — og for Folk, som ikke give sig af med at læse til Hverdagsbrug, og som ikke ere vante til at se Tal fra vor Mejeristatistik, lyder det jo rimeligt nok, men for dem, der véd Besked, lyder det jo ret ejendommeligt — at de mindste Mejerier give de mindste Driftsudgifter. Indlederen fremhævede ogsaa, at der hyppigt blev slaaet paa det. Jeg kan bekræfte, at jeg modtager mange Forespørgsler fra Folk, der spørge: Kunne vi ikke faa mindre Driftsudgifter ved at dele vort Mejeri og faa billigere Kørsel? — Naar man kender Tallene fra Statistiken, hvor der er opgivet Udgifterne baade for store, smaa og mellemstore Mejerier, er Forskellen den, at ved de store Mejerier har man Driftsudgifterne 1 Kr. billigere pr. 1000 Pund Mælk end ved de smaa. Altsaa hvis en Mands Køer give ham 7000 Pund Mælk om Aaret, vil det koste ham 7 Kr. om Aaret at komme fra det store Mejeri over til det lille. Hvis man saa endelig vil hævde, at det er paa den billigere Kørsel, at man skal have Fortjenesten, viser det sig, at ingen Steder bliver Kørselsudgifterne større end netop ved de mindste Mejerier; ingen Steder blive de billigere end netop ved de største Mejerier. Men Kørselsudgifterne ere ikke nær saa konstante, som de andre Udgifter; om de andre kan man aldeles bestemt sige: Jo større Mejeriet er, desto billigere er det at drive; men Kørselsudgifterne ere svingende. Dog fremgaar det af Statistiken som Helhed, at de store Mejerier ogsaa have den billigste Transport og de smaa den dyreste. Man ser altsaa, at de Grunde, som anføres for, at et Mejeri skal deles, ere meget uholdbare, saa uholdbare, at lige akkurat det modsatte er Tilfældet af det, der fremhæves. Men Indlederen kom da til at spørge, hvor kan det da være, at saadanne Delinger alligevel sker? Der maa jo dog være andre og lidt mere holdbare Grunde end de anførte. — Det er der ogsaa, og den væsentligste af disse Grunde til, at Mejerierne deles, er da, at vi synes at være inde i gode Tider, hvor man for at opnaa en vis Behagelighed ikke er bange for at ofre noget. Man ser det komme frem paa Tryk fra

praktiske Landmænd, der sige: Hvis Mælken kommer for sent, ere vi ikke bange for at betale for at faa Mælken noget tidligere hjem. Hvis man ikke kan faa Mælken hjem til Middag, saa kan der være Grund til at dele et større Mejeri i mindre; men hvis denne Grund ikke er der, saa er der ingen anden gyldig Grund. Der er imidlertid noget andet, som man absolut maa gøre Folk opmærksomme paa, en Side af Sagen, der er meget alvorlig, og som ikke alene drejer sig om de Penge, det koster i Øjeblikket, det er, at for at de smaa Mejerier overhovedet ikke skulle faa større Driftsudgifter, end de have, maa de indrette sig paa billigst mulig Maade; de maa spare paa Ting, som det er forkasteligt at spare paa i Mejerierne, nemlig paa Afkølingsforholdene. Og naar vi nu staa saaledes med vort Mejerivæsen, at vi trænge til alvorligt Fremskridt i Fremtiden, er det betænkeligt, at de store Mejerier, som paa Afkølingens Omraade gør det meste, dele sig i smaa, som slet ikke tør indlade sig paa Anlæg af Kølemaskiner, hvad man anser for det bedste, ja næppe en Gang tør tænke paa at bygge et Ishus, men paa anden Maade maa hjælpe sig igennem, som de bedst kunne, og hvad de desværre ogsaa kunne, fordi der ikke er nogen Kvalitetsbetaling for dansk Smør herhjemme. Dette var det væsentligste, Indlederen havde at sige om Forholdet: store og smaa Mejerier. Det var et Varsko om, at vi skulle være forsigtige paa dette Omraade, og ikke dele vore store Mejerier i smaa.

Det næste Spørgsmaal, der blev behandlet, var altsaa Meddelelser om Maskinmalkning. Dette var saaledes ogsaa et vigtigt Spørgsmaal, og ogsaa om dette blev der holdt et godt Foredrag, ligesom det efterfulgtes af en meget livlig Diskussion. Det har altid været saaledes, naar der har været Tale om Maskinmalkning — dette fremhævedes ogsaa af Indlederen — at man har set paa det som et ret vanskeligt Spørgsmaal at løse. Man har ment, at hvis man vilde tænke paa at malke alene ad mekanisk Vej, kom altid Patternes

forskellige Form i Vejen, og hvis man vilde malke alene ved Sugning, vare Sugekopperne ikke lette at indrette saaledes, at de automatisk udløstes, naar Mælketilstrømningen ophørte. Men Konsulent Ellbrecht havde ved dette Møde medtaget en australsk Malkemaskine, som der har været eksperimenteret med i 15 Aar. Denne Maskine søger at løse Spørgsmaalet: Maskinmalkning baade ved Anvendelse af Tryk og Sugning; og paa de til Stede værende gjorde Maskinen det Indtryk, at det er en Maskine, som vistnok udmærket godt kan bruges; man fik det Indtryk, at Trykket, som Maskinen udøver, er saa blødt og behageligt som god Haandmalkning. Sugekopperne udløse sig automatisk, naar Mælketilstrømningen ophører; der kan ikke være Tale om, at Maskinen gaar i Ulave, frembringer Overmalkning eller malker Blod, som der kan være Tale om ved andre Maskiner; dette er sikkert her udelukket. Konsulent Ellbrecht fremviste Maskinen, som jeg ikke godt kan gaa ind paa atter nu at give nærmere Oplysninger om. Kun skal jeg sige, at den bestaer af Sugekopper og trækkes af en Motor. Konsulent Ellbrecht havde foretaget nogle Forsøg med denne Maskine, ialt 42 Malkninger, tror jeg, anvendt paa 8 Køer. Konsulenten fremhævede, at det ingenlunde var hans Mening, at disse Forsøg skulde være afgørende. Men han mente alligevel, at de maatte være et Fingerpeg i Retning af, hvordan Maskinmalkning i det hele kan udføres; og han oplyste, at netop ved disse faa Malkninger havde han gjort, hvad der kunde gøres, for ikke at stille Maskinen for gunstigt. Tværtimod, den Motor, som trak Maskinen, stod inde i Kostalden, meget nær ved Køerne, og disse 8 Køer vare valgte blandt de mindst gode, idet den ene af dem var 3-pattet, en havde skævt Yver, en havde Saar paa Patterne og en var saa urolig, at den maatte bindes til at begynde med. Det viste sig ved de 42 Prøvemalkninger, at Maskinen virkede særdeles godt. Det generede den ikke, at der var en 3-pattet Ko, ejheller at Yverne havde forskellig Form, og hvad den saarpattede Ko angik, synes

det, at det, at den blev malket med Maskine, havde en heldig Indflydelse, saa at Saarene heledes lettere. Og endelig var den urolige Ko, som til at begynde med maatte bindes, meget føjelig tilsidst. Som Hovedresultat af disse faa Forsøg, som Indlederen havde foretaget, angaves følgende: 1) at der med Maskinen kan malkes fuldt saa hurtigt som med Haanden. En Mand behandler 4 Maskiner og kan samtidig foretage en Eftermalkning, som indtil videre synes nødvendig. Dog lod Indlederen skinne igennem, at naar Kvierne fra først af bleve malkede med Maskinen, eller naar Køerne i længere Tid bleve vænnede til den, kunde det tænkes, at Eftermalkning blev overflødig. Men indtil videre maa den absolut finde Sted. 2) At Malkning med Maskinen aldeles forhindrer Lufttilgangen, hvilket har den allerstørste Betydning for Mælkens Godhed. Det, at Luften faar Adgang under Malkningen, er meget uheldigt, fordi Mælken bliver inficeret og ikke bliver saa holdbar, som naar Malkningen sker uden Lufttilgang. Maskinen maa indtil videre trækkes af en Motor. 3) En Overmalkning kan med denne Maskine aldeles ikke finde Sted, idet, som jeg har nævnt, Kopperne udløses automatisk, saa snart Mælketilstrømningen hører op. 4) Synes Yvernes og Patternes Form aldeles ikke at have nogen Indflydelse paa den Malkning, der foregaar ved Maskinen.

Dette er altsaa i Korthed Hovedindtrykket af de to Foredrag, der ere blevne holdte i Mejerisektionen. Jeg tror, at naar vi i Aar havde en større Deltagelse, end vi tidligere have haft, og en livligere Deltagelse i Diskussionerne, skyldes det selvfølgelig meget de holdte Foredrag, men tillige, at det var Formiddagsmøde. Jeg vil paa Mejerisektionens Vegne ønske, at vi ogsaa i Fremtiden maa faa vore Møder afholdte om Formiddagen, eventuelt om Middagen, og at vi ikke i den Tid, vi gaa i Møde, skulle komme til at holde Aftenmøder.

B. Husdyrbrugssektionen.

Statskonsulent *A. Appel:* Mødet i Husdyrbrugssektionen var meget godt besøgt, der var ca. 60 Deltagere, ikke blot af Husdyrbrugsfolk, men ogsaa adskillige Deltagere fra Mejeri- og Planteavlssektionen. Vor Dagsorden omfattede 3 Punkter, af hvilke det første handlede om Hønsekontrolforeninger og deres Virkemaade. Det blev indledet af Konsulent *Stenbæk.* Taleren fremhævede, at det var gaaet i Hønseavlen som i Kvægavlen, at efterhaanden som den havde faaet større økonomisk Betydning, var der sat forøget Arbejde ind paa at faa oplyst Rentabiliteten i det hele. Det var ikke tilstrækkeligt, at man alene ydede Hønsene god Pleje og Fodring, man maatte ogsaa kontrollere de enkelte Dyr og derefter indrette sit Udvalg. Taleren gjorde opmærksom paa, at tidligere var Bestræbelserne rettede paa at skaffe mange Racer; der var nu talrige Racer, og man havde faaet saa mange, at man søgte at begrænse dem til saadanne Nytteracer, som viste sig at være de bedste. Han gjorde dernæst Rede for, hvorledes man kunde undersøge de enkelte Dyr m. H. t. Ydeevne; han omtalte Kontrolreder og deres Konstruktion og gav adskillige Oplysninger, bl. a. den, at der indenfor samme Besætning og indenfor samme Race kunde være en Forskel i Ydeevnen af 100 Æg om Aaret pr. Høne. Paa Fyn havde de ved Dannelsen af Hønsekontrolforeninger fremmet Udviklingen af denne Sag, og Indlederen udtalte, at hvad angik Tallenes Paalidelighed, hvor mange Æg en Høne kunde lægge om Aaret, maatte man ikke stole paa hver enkelts Opgivelser, men man maatte arbejde foreningsvis og udøve jævnligt Tilsyn paa Kontrolstedet gennem fuldt paalidelige Folk. Indlederen sagde, at Sagen var optaget ikke alene af Fjerkræforeningerne, men ogsaa af Husmandsforeningerne, og at ligeledes Æggesalgskredsene interesserede sig derfor, ligesom forskellige Landboforeninger støttede Sagen med Bidrag. Den første Betingelse for, at et saadant Kontrolsted vil være egnet til at løse

sin Opgave, var at have paalidelige Folk, Mænd eller Koner, til at tage sig af Sagen, og dernæst, at man skaffede sig et vist Antal Dyr af rene Racer, som man kunde gøre Forsøg med. Han nævnede forskellige Racer: hvide og brune Italienere, Minorka og Plymouth Rocks. Han gjorde gældende, at det man opnaaede gennem Kontrolforeninger var, at man fik udpeget de bedste Ydedyr og kunde anvende dem til Avlsdyr, tage sit Tillæg fra disse og atter af dette Tillæg udtage af Aarets Kyllingeflok de bedste og smukkeste og mest typiske Individer til Besætningens Formering. Endelig var det Foreningens Opgave at levere hvert af sine Medlemmer Rugeæg og Tillægsdyr til Forbedring af Hønsebesætningerne. Han gjorde Rede for, hvorledes man ved Hønseavlen var kommen ind paa Stambogsføring og Mærkning af Dyr, og at man var naaet til at kunne gøre Rede for 3—4 Slægtled. Spørgsmaalet om, hvor vidt man kunde vente, at en rig Ydeevne kunde nedarves, blev væsentlig bekræftet. Indlederen gjorde opmærksom paa, at det ved disse Forsøg var godtgjort, hvad man for Resten vidste tidligere, at det ikke betaler sig at lade Hønsene gaa og blive gamle. Taleren gav i saa Henseende en Del interessante Oplysninger om Æglægningens Righoldighed i første og andet Aar, hvor der var en Forskel paa indtil 100 Æg aarlig pr. Høne. For hvide Italienere var Antallet af Æg i første og andet Aar for en Høne 209—148, for en anden 172—133 o. s. v. Det viste sig, at gennemgaaende aftog Æglægningen meget stærkt i det andet Aar. Som Eksempel paa, hvorledes den aftog i en 3-aarig Periode, nævnede Indlederen Tallene 130—117—97. Resultatet af disse Oplysninger var, at de bedste Høns i Besætningerne havde lagt over 300 Æg i 2 Aar, den bedste 372. Taleren mente, at det var værd at benytte saadanne Dyr som Avlsdyr. Han oplyste tillige om, at der var en Forskel mellem den daarligste og den bedste Høne i en 2-aarig Periode af 218 Æg. Videre oplyste han, at det duede ikke at tillægge sildige Kyllinger. Kyllinger tillagte i Juni og Juli viste sig senere

som daarlige Æglæggere, trods det, at Æggene vare tagne af de bedste Høns, og det indvindes ikke i det andet Aar. Han sagde, at han havde kun fundet én Høne, der lagde flere Æg i det andet Aar end i det første, og han sluttede med at udtale, at disse Tal, han havde forelagt, formentlig vare et tilstrækkelig talende Vidnesbyrd om, at her var et Felt, som var værd at opdyrke. Han udtalte sin Glæde over at have faaet Lejlighed til at fremsætte Sagen i Mødet, og han haabede, at Tilhørerne, naar de kom ud blandt Landmændene, vilde gøre opmærksom paa Sagen og mulig bidrage til, at flere kom ind i dette Arbejde, her er foretaget. Han fremsatte det som et ønskeligt Maal at arbejde hen til, at hver By kunde faa sit Kontrolsted.

Efter dette Foredrag fandt der en meget livlig Forhandling Sted, og de forskellige Talere udtrykte som deres Mening, at man var inde paa en god Vej, naar man gennem Kontrol stræbte hen til at faa Hønseavlen gjort rentabel. Det blev udtalt, at de Erfaringer, man maatte høste paa Hønseavlens Omraade, ogsaa kunde blive frugtbringende for Avlen af vore andre Husdyr. Paa Spørgsmaalet, om den rige Ydelse var arvelig, svarede Indlederen væsentlig bekræftende. Der blev saa spurgt om Vægten af de lagte Æg det første og det andet Aar, om der ikke var betydelig Forskel paa dem, hvad vedkommende Forespørger var tilbøjelig til at tro; dertil blev svaret, at Materiale i tilstrækkeligt Omfang til Bedømmelse af dette Spørgsmaal endnu savnedes. Fra en enkelt Side blev der udtalt, at Kontrollen formentlig blev nok saa god, hvis Konkurrence mellem hele Hønsehold gik Haand i Haand med Udpegningen af Avlscentre.

Det andet Punkt paa Dagsordenen hed »Dobbeltlaarede Kalve«. Det blev indledet af Dyrlæge *Pyndt*. Han begyndte med at omtale de mange forskellige Navne, hvorunder disse ejendommelige Kalve gaa, og mente, at disse Nutidsfremtoninger, som han kaldte dem — men ved Nutid mente han dog de sidste hundrede Aar mindst — særlig fulgte Krydsningskvæget. Han gjorde Rede for,

i hvilke Lande disse Fremtoninger forekom og i hvilke Racer; han nævnede det hollandske, det frisiske og holstenske Kvæg og den jyske Race, og anførte, at efter tyske Forfatteres Mening skulde Korthornsracen give særlig mange »Doubletter«, som de ogsaa kaldes. I Jylland er Fremkomsten af disse Kalve hyppig, paa Øerne sjælden. Taleren havde haft Lejlighed til at se adskillige af dem; hans Interesse var vakt yderligere derved, at han mente, at Spørgsmaalet havde ikke ringe Interesse i Øjeblikket, da Kødet af disse dobbeltlaarede Kalve betingede en høj Pris, eftersom Varen var meget efterspurgt paa de tyske Markeder i Hamborg og Berlin. Han gav en indgaaende Skildring af de ejendommelige Bygningstræk hos disse Kalve. Det vil være d'Hrr. bekendt, hvorledes de se ud. Det er navnlig en uforholdsmæssig Udvikling af Muskulaturen paa Bagpartiet, Laarkøllerne, der betinger en meget stor Slagtevægt, og dette Kød, som er fast og velsmagende, om end noget tørt, naar det kommer af et velfodret Dyr, er stærkt efterspurgt paa det tyske Marked. Han gjorde gældende, at i Forhold til den stærke Udvikling af Muskulaturen er Benbygningen fin. Det ses ogsaa, at Benene have ondt ved at bære den meget stærkt udviklede Krop, og naar Dyrene blive henved et Aar, kunne de faa forkrøblede Former. Denne Afvigelse fra det normale er allerede til Stede hos Fosteret, saa at Kalvene fødes som dobbeltlaarede Kalve, hvad enhver kyndig Kalveopdrætter straks kan konstatere. Disse Kalve trives i Reglen godt. Man antog tidligere, at saadanne Kalve vare abnorme m. H. t. Udviklingen af Kønsorganerne, og man har i sin Tid næret den Mening, at det var Ulykkesdyr, som man snarest mulig skulde se at skille sig af med. Denne Tankegang ere vi efterhaanden komne fra; i Jylland, hvor der falder mange saadanne Kalve, véd man at værdsætte dem; og den Forretning, der har været dreven med at købe dem til en billig Pris, er nu ikke nær saa god, som den har været. I Tyskland er der foretaget en Mængde Undersøgelser af Kønsorganerne hos disse Kalve, og

Resultatet var det, at der kun i et ganske enkelt Tilfælde var noget i Vejen med disse, saa der fra den Side set ikke vil være noget til Hinder for ved Udvalg at fremme Forekomsten af disse dobbeltlaarede Kalve. Taleren nævnede med Hensyn til Prisen paa Kødet, at der paa det tyske Marked blev betalt 1 Mark pr. Pund, og at 45 Øre pr. Pund levende Vægt ikke er nogen sjælden Pris i Jylland, og endelig, at Slagtevægten var betydelig større end hos almindelige Fedekalve, nemlig op imod 70 pCt., medens 60 pCt. er det almindelige hos Fedekalve. For en 8 Dage gammel dobbeltlaaret Kalv betales i Salling 70—75 Kr.; for en Del Aar siden kunde de i Salling købes for 10 Kr. Disse Kalve have tidligere været udelukkede fra Bedømmelse ved de tyske Fedekvægsudstillinger; men som Eksempel paa, hvorledes de nu udgør en væsentlig Del af Bestanden, nævnede Taleren, at ved Udstillingen i Berlin i 1902 var af 131 udstillede Fedekalve de 77 Doubletter. Paa Grund af den store Slagteværdi var det let forstaaeligt, at Tanken blev henledet paa en systematisk Avl af disse. I Tyskland er der gjort Forsøg dermed, og Indlederen henviste til, at der i anatomisk Henseende ikke var noget til Hinder for at faa en Avl deraf, og at der ogsaa er flere Eksempler paa, at Hundyr af denne Type — altsaa ikke udprægede Doubletter, men Dyr med forskellige Træk, der tydede paa denne Bygning — ofte have født og hver Gang Doubletkalve; men Taleren gjorde opmærksom paa, at i det hele og store ere disse Individer mindre frugtbare, og i ret mange Tilfælde blive de aldeles ikke brunstige. Indlederen mente derfor, at man maatte betragte Fremkomsten af Doubletkalve som et Tilfældighedsafkom, og han mente endvidere, at naar vi i Jylland hyppigt saa Fremkomsten af saadanne dobbeltlaarede Kalve, saa vare de i alle Tilfælde tillagte paa en jysk Ko, parret med en Tyr, der nærmere eller fjernere har haft Korthornsblod i sig. Der kunde maaske tænkes, ytrede Taleren, en Maade til ad systematisk Vej at faa en Avl af Doubletter, det vilde

være at parre Køer med bredt, dybt Bækken med Tyre, der ere Doubletter i mindre Grad. Da Fødselen af disse Kalve altid er ret besværlig, vilde man her have at undgaa Køer, hvor Bækkenet er smalt og spidst. Der er vist ingen Tvivl om, at der er Tyre, der blandt deres Afkom jævnlig tælle Doubletter; og disse Tyre have da ogsaa i nogen Grad Doublettens Udseende. Taleren sluttede med at sige, at en saadan Tyr kun bør bruges til større Køer med bredt Bækken, helst saadanne, som have født før. Ad denne Vej vilde det maaske være muligt at faa en nogenlunde systematisk Avl af Doubletter; de høje Priser, som de nu opnaa, opfordrede dertil.

Forelæggelsen af disse Meddelelser, der dels vare byggede paa Talerens egne Undersøgelser, dels paa tyske Erfaringer om dette Spørgsmaal, gav Anledning til mange interessante Udtalelser fra de til Stede værende; og jeg maa sige, at jeg som Mødets Leder var forbavset over at høre, hvor meget dette Spørgsmaal optog Sindene, skønt det praktiske Resultat af Forhandlingen ikke blev overmaade stort. Det blev fra forskellig Side gjort gældende overfor Indlederen, at Krydsning med Korthornsracen næppe i særlig Grad havde medvirket til Fremkomsten af disse Doubletter; thi selv om deres Fremkomst er hyppigere nu end før, kendte man dem udmærket godt, førend Korthornsracen kom ind her i Landet; og de kunne komme frem i rene Malkekvægsracer, hvori der ikke var Korthornsblod. Det blev fremhævet fra en enkelt Side, at ejendommelige klimatiske og Jordbundsforhold maaske spillede en større Rolle end selve Racen.

Det tredie Punkt paa Dagsordenen var: »Tages der ved Bedømmelsen af Malkekvæg paa vore Dyrskuer tilstrækkeligt Hensyn til Ydelsen?« Det blev indledet af Landbrugslærer *Clausager*. Det var et Foredrag, som man paa Forhaand imødesaa med Interesse; og man blev heller ikke skuffet m. H. t. den

Maade, hvorpaa Indlederen lagde det frem. Det viste sig ogsaa ved Diskussionen, at det var et Spørgsmaal, der i høj Grad var egnet til at tage Interessen fangen og foranledige mange Udtalelser.

Taleren besvarede straks dette Spørgsmaal med et ubetinget Nej; men han tilføjede, at der ingen Anledning var til derfor at rette en hensynsløs Kritik mod de nuværende Forhold; man skulde erindre, at man fra ingen Ting at have gjort for nogle Aar tilbage nu dog var naaet til, at man i mange Tilfælde tog ret væsentligt Hensyn dertil. Det, der forelaa til Forhandling, var en Undersøgelse af, hvorledes vi skulde faa dette Arbejde gjort bedre, som vi allerede vare godt inde paa. Indlederen sagde da: Naar nu Ydelsen skal være et væsentligt Moment ved Bedømmelsen, tør vi da tro paa og handle efter de foreliggende Tal? Han besvarede det derhen: Vi kunne, naar vi ville, gøre disse Tal, navnlig m. H. t. Ydelsens Mængde og Godhed, saa praktisk nøjagtige, som Øjemedet kræver. Spørgsmaalet bliver derefter: Hvor meget Hensyn skal der da tages til dette? Indlederen udtalte kort og godt dette: En god Ydelse kan ikke redde en daarlig Krop, men en god Krop kan ejheller redde en daarlig Producent. Vi skulle have Køer, der først og fremmest give megen og god Mælk, men dernæst ogsaa Køer, der ere vel byggede. Vi skulle have dem saaledes, for det første fordi Velbyggetheden er et Udtryk for Trivelighed og god Omsætningsevne og er Grundlaget for den store Mælkeproduktion; men vi skulle ogsaa tage Hensyn til Formen og Størrelsen af Koen, saa vi ikke skulle vrage dem som Udsættere. Vi skulle tilstræbe begge Dele. Indlederen gjorde opmærksom paa, at vi skulde være paapasselige overfor det Moment at hæve Fedtprocenten, idet under lige Forhold vilde en Besætning med fed Mælk give et stort Plus i Retning af rentabel Drift. Det næste Spørgsmaal var: Hvor meget skulle vi da forlange i Øjeblikket? Dertil svarede Indlederen, at vi i Øjeblikket ikke kunne faa Regnskaber over alle de Dyr, der møde paa vore Skuer; det kan vi ikke endnu, og han mente

derfor, at det ikke vilde være rigtigt at forsøge at lukke Døren for alle dem, der endnu ikke kunde fremkomme med Regnskaber. Han mente dog, at den Tid ikke vilde være fjærn, da man paa Fællesskuerne kunde stille den Fordring til alt det Kvæg, der søger Optagelse, at det maa møde med Oplysning om Ydelsen. Spørgsmaalet var dernæst: Paa hvilken Maade skal man foretage denne Bedømmelse overfor de andre Sider af Sagen, der vare at tage i Betragtning? Indlederen gjorde Rede for, hvorledes man i saa Henseende arbejder noget forskelligt, idet man paa Sjælland medtager Ydelsen i den samlede Bedømmelse, saa denne faar en direkte Indflydelse paa den Plads, som vedkommende Dyr eller Samling indtager i Præmierækken, medens man paa Fyn og i Jylland gaar den Vej, at man bedømmer Eksteriøret for sig og Afstamningen for sig og giver en Tillægspræmie for Ydelsen. Taleren skulde ikke afgøre, hvilken af Maaderne der var at foretrække, de vare begge brugelige og førte til det Maal, at lade Ydelsen blive en større Faktor end tidligere; men han betonede, at hvad enten man anvendte den ene eller den anden af disse Maader, maatte man videre, man maatte ikke blive staaende. Taleren antydede, hvorledes han mente, at det Princip, vi bruge i Jylland, kunde forbedres, idet han nævnede, at man kunde lægge mere af Præmiebeløbet over paa Ydelsen. Det er i mange Tilfælde en god Vej at gaa, naar man vil fremme en Ting, at lade Belønningen være i klingende Mønt for det Arbejde, der gøres. Det er ofte en latterlig lille Pengesum, der ydes som Tillægspræmie. Taleren mente ogsaa, at man hellere maatte gaa over til at indskrænke Præmiesummerne til de almindelige Samlinger af Malkekvæg noget til Fordel for Familiesamlinger, Familiegrupper, hvor man har udmærket Lejlighed til at værdsætte Familiemoderens Nedarvingsevne, idet man har Afkommet ved Siden af og kan bedømme ikke alene, hvorledes Bygningens Form er nedarvet, men ogsaa Ydelsen. Endvidere henpegede Indlederen paa, om det ikke vilde være rigtigt at ændre de Principer,

vi bruge derovre, saaledes, at vi forlangte noget mere af 1. Præmie-Dyrene, som vi stille i Spidsen. Taleren sagde: »Der staar en vis Glans om disse 1. Præmie-Dyr, og den skulde gerne være berettiget.« Han udtalte, at naar vi sætte et saadant Dyr op paa Hædersplads en, skal det ogsaa være godt, ikke alene i én Retning, men i alle de tre Retninger, her er Tale om: God Eksteriør, god Afstamning og god Ydelse; han udtrykte sig saaledes: »Enhver af disse tre Ting maa være et Dumpefag, d. v. s. hvis de ikke opnaa en vis Karakter for hver af disse, kunne de ikke opnaa 1. Præmie.« Det vilde ganske vist bryde Rækkerne noget, om saadant skete, men Indlederen mente ikke, at det vilde være i synderlig Grad. Han udtalte derefter, at det maaske vilde være ønskeligt at stile efter, naar man havde gennemført dette for 1. Præmies Vedkommende, da efterhaanden at drage 2. Præmie-Afdelingen ind under samme Forhold og saaledes lidt efter lidt komme til Maalet for Bestræbelserne, at alle de Dyr, der æske Præmie som Malkekvæg, skulde møde med Regnskab; men han udtalte, at vi maatte sikkert hellere begynde at reformere smaat ovenfra end vente roligt en Tid, til man kunde faa det hele gennemført pludseligt, paa én Gang. Han udtalte til Slutning, at han nærede ingen Tvivl om, at en skarpere Sigtning m. H. t. Udvalget af vore Avlsdyr vilde være nødvendig, hvis vi skulde arbejde os fremad. Han indrømmede selvfølgelig, at man gennem en forbedret Røgt og Pleje og Fodring kunde opnaa endogsaa i kort Tid meget store og gode Resultater, men mente, at man i det lange Løb, naar der skulde være Tale om at gaa fremad, maatte rette Opmærksomheden særligt paa Udvalget. Sigtningen skulde være skarpere end hidtil, og naar der viste sig Skuffelser i Avlen, saa at man ikke, trods et meget omhyggeligt Udvalg, havde faaet de Resultater, man var berettiget til at vente, mente Taleren, at det i mange Tilfælde skyldtes dette, at der i en ikke fjærn Fortid var arbejdet uden Plan i Avlen; og jo længere vi kunne lægge den Tid tilbage, desto sikrere blev vort Avlsarbejde.

Herefter fulgte en lang og interessant Forhandling, i hvilken der ganske vist gjorde sig forskellige Meninger gældende om Maaden, hvorpaa man skulde tage Hensyn til Ydelsen; og jeg tør udtale, at med Hensyn til dette Spørgsmaal blive vi foreløbig ikke enige; dertil ere Forholdene i de forskellige Provinser alt for forskellige. Derpaa lægger jeg ogsaa mindre Vægt, naar blot vi opnaa, at vi arbejde — hver paa sin Vis, helst i saa stor Samdrægtighed som muligt; det er ikke Hovedsagen, at vi faa Ensartethed i Fremgangsmaaden; det er ikke saa meget det, det kommer an paa, som at der gøres et dygtigt Arbejde indenfor de lokale Forhold, som det passer dem bedst. Det kan ikke nytte at bringe Arbejdet ind under sikre, bestemte Rammer, som senere, naar de prøves i Livet, ikke staa Maal med Forventningerne. Lad Praksis anvise i alt væsentligt de fordelagtigste Arbejdsmaader de forskellige Steder. Alle, der toge Del i Diskussionen, vare enige om, at Ydelsen burde bringes mere i Forgrunden end tidligere. Adskillige Røster hævede sig for, at det gjaldt om her at gaa frem med besindige Skridt, selv om de bleve lidt kortere; det gjaldt om ikke at søge fremmet Bedømmelsesmaader, hvortil man ikke havde Landmændenes og Opdrætternes Tilslutning i det store og hele; man maatte sørge for, at det blev indlysende for de vedkommende Opdrættere, at de og de Veje vare de rette at betræde. Det blev betonet — det skal jeg ikke undlade at nævne, da det efter mit Skøn er en meget væsentlig Side ved hele denne Sag — at det var uheldigt, at man paa adskillige Statsdyrskuer endnu ikke tog mindste Hensyn til Ophavsmoderens Ydelse, at der med andre Ord ved Præmieringen paa Statsskuerne ikke fulgtes de samme gode Regler, som have oparbejdet sig i Fællesforeningerne og i et større eller mindre Antal af de lokale Skuer. Der blev fremhævet det beklagelige i dette Forhold, og at man maatte ønske, at Udviklingen hurtigst muligt vilde medføre, at man paa Statsskuerne tog de samme Hensyn. Det blev endvidere gjort gældende, at ved Tildeling af Statstilskud

til Kvægavlsforeninger, burde Tilskudet ogsaa i nogen Maade staa i Forhold til de Oplysninger, der forelaa om vedkommende Ophavsmoders Ydelse, og at det vilde være i god Overensstemmelse med dette, at Staten i det hele giver Tilskud til Kontrolforeninger, hvis Opgave det bl. a. er at arbejde for at hæve Fedtprocenten. Endelig udtaltes det fra flere Sider, at man var enig med Indlederen i hans Betragtning af, at det var rigtigt at lægge Hovedvægten paa Præmiering af Familiesamlinger og mindre paa de almindelige Samlinger.

C. Planteavlssektionen.

Statskonsulent *K. Hansen:* Planteavlssektionens Møde kunde ligesom de øvrige Sektionsmøder glæde sig ved en betydelig Tilslutning; 45 deltoge i Sektionsmødet. Det var ganske vist et lidt mindre Antal, end vi i hvert Fald et Par Aar tidligere have set; men det staar naturligvis i Sammenhæng med, at der samtidig var Møde i Mejerisektionen, og at mange af de Folk, vi ellers pleje at se ved Planteavlssektionens Møde, deltoge i det andet Møde. Ikke desto mindre var Tilslutningen god, ligesom ogsaa Forhandlingerne vidnede om stor Interesse fra Mødedeltagernes Side.

Dagsordenen for Sektionens Møde omfattede 3 Punkter, nemlig: 1) Maaleprøvemetodens Anvendelighed ved lokale Markforsøg, 2) Kunne Konsulenterne bidrage til, at Beretningerne om Bedømmelsen af veldrevne Markbrug gøres indholdsrigere end hidtil, navnlig ved medfølgende Driftsregnskaber? og 3) Undersøgelser af Plantedækket paa Græsmarker og Betydningen af saadanne Undersøgelser.

Det første Spørgsmaal om Maaleprøvers Anvendelse ved lokale Markforsøg indlededes af de samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlskonsulent *O. H.*

Larsen. Det er, som Ordlyden viser, et rent forsøgsteknisk Spørgsmaal, der havde overmaade stor Interesse i den Kreds, hvori det blev forelagt og drøftet, men som næppe kan paaregne at have tilsvarende Interesse i denne Kreds, som her er samlet; jeg formoder derfor, at jeg baade maa og bør gaa forholdsvis let over Referatet af dette.

Indlederen gjorde opmærksom paa, at de lokale Markforsøg vare tiltagne overordentlig stærkt i Antal i den Aarrække, der er forløbet siden de paabegyndtes. For 10 Aar siden, da vi saa omtrent begyndte med lokale Markforsøg, udførtes der efter Indlederens Opgivelse noget under 100 Forsøg, som kunde betegnes saaledes, medens der i indeværende Aar mentes at være anlagt eller under Udførelse et Antal lokale Markforsøg, der nærmede sig stærkt til 3000; og samtidig med, at Antallet af Forsøg og Opgaver var vokset stærkt, maatte det selvfølgelig være alle magtpaaliggende at arbejde hen til, at Fremgangsmaaderne maatte blive saa paalidelige og betryggende som muligt, saa at de Resultater, der fremkomme deraf, blive saa tilforladelige og for det praktiske Landbrug saa vejledende som muligt. Taleren gjorde opmærksom paa den blandt hans Publikum kendte Erfaring, at det er en meget vanskelig Sag at naa en saa stor Paalidelighed i disse lokale Markforsøg, som man kunde ønske, idet forskellige uberegnelige Forhold greb forstyrrende ind, men man havde stadig haft Opmærksomheden henvendt paa at forebygge disse Unøjagtigheder. Det forebyggende Middel, som man særlig i den seneste Tid var begyndt ikke alene at bringe under Debat, men ogsaa at bringe i Anvendelse ved Markforsøg i det Hele, ogsaa lokale Markforsøg, er det, som er bleven benævnt som Maaleprøvemetoden. Jeg skal blot derom oplyse, at det er en forsøgs-teknisk Fremgangsmaade, som skyldes to Nordmænd, nemlig Forsøgsleder *Bastian Larsen* og Overlærer ved Norges Landbrugshøjskole *G. Hollsmark*. Princípet er i al Korthed dette, at man paa det samlede Forsøgsfelt, hvor man har an-

lagt et Markforsøg, indlægger et enkelt bestemt Forsøgsnummer forholdsvis mange Gange efter en bestemt Plan. Anvendes Principet i sin videste Udstrækning, indlægges dette Nummer paa hver anden af Parcellerne, efter Omstændighederne hver tredie eller fjerde, saa man stadig kan sammenligne hvert enkelt af de prøvede Forsøgsnumre med en og samme »Maaleprøve«. Man opgør Resultatet paa forskellig Maade, navnlig saaledes, at man beregner Forsøgsfaktorernes Størrelse i Forhold til den eller de Maaleprøveparceller, som ere selve Forsøgsnumrets nærmeste Nabo. Man skulde derved i betydelig Grad kunne borteliminere visse Uregelmæssigheder i Forsøgene, navnlig dem, som skyldes en jævnt skiftende Beskaffenhed af Jorden. Denne Arbejdsmaade er ikke længere ny her i Landet; ved Statens Forsøgsstationer har den delvis været anvendt i de seneste Aar, og ved lokale Forsøg har man i hvert Fald hist og her prøvet dens Anvendelse. Indlederen saa visse Fordele ved denne Metodes Anvendelse, hvilket han gjorde nærmere Rede for, men han maatte dog for saa vidt tage stærkt Forbehold overfor denne Metode, som han betonede, at en ganske betydelig Gruppe af forstyrrende Forhold ikke kan forebygges ved denne Metode, særlig saadanne Forstyrrelser, som skyldes uregelmæssige Smaapletter i Jorden, f. Eks. uregelmæssig Fordeling af Gødning i et foregaaende Aar, eller Ukrudtspletter eller tilfældige Smaapletter, som ere angrebne af Plantesygdomme og alle lignende rent pletvise Forstyrrelser. Overfor disse, hævdede Indlederen, var denne Metode ikke fyldestgørende.

Efter det udførlige Indledningsforedrag fulgte en særdeles livlig Diskussion, som kun af Hensyn til den stærkt fremrykkede Tid maatte standses. Hovedresultatet af denne Diskussion var, at man var overvejende betænkelig ved at søge denne Arbejdsmaade regelmæssigt indført i de lokale Markforsøg. En anden Sag var, at man fra de fleste Sider erkendte, at den under visse Forhold kan have sin store Berettigelse og sin Værdi, navnlig under saadanne Forhold, hvor et

Forsøg omfatter et stort Antal Forsøgsnumre, og man derfor nødes til at arbejde med et stort Areal. Men naar vi som i dette Tilfælde staa overfor lokale Forsøg, hvor Spørgsmaalenes Antal sædvanligt er forholdsvis lille eller i hvert Fald kan begrænses stærkt, mente man fra de fleste Sider, at der i hvert Fald ikke kan ventes noget betydeligt af Metoden, og de fleste vare endogsaa væsentlig betænkelige ved den. De Synspunkter, der bleve gjort gældende, gik altsaa som Helhed ud paa, at Fremgangsmaaden under visse Forhold, særlig ved faste Forsøg, kan være anbefalelsesværdig, men at man ved lokale Forsøg særlig maatte søge Sikkerheden ved at reducere Forsøgsspørgsmaalene til de færrest mulige og udvide Antallet af Fællesparceller til de flest mulige. Man mente, at man derved havde større Udsigt til paalidelige Resultater.

Det andet Emne, som forelaa, og som gik ud paa, hvor vidt Konsulenterne kunne bidrage til, at Beretningerne om Bedømmelse af veldrevne Markbrug gøres indholdsrigere end hidtil, navnlig ved medfølgende Driftsregnskaber, indlededes af Statskonsulent *Fr. Hansen*. Han mindede om, at Bedømmelsen af veldrevne Markbrug, enten hele Markbrug eller visse Dele deraf, efterhaanden havde naaet et betydeligt Omfang og var indgaaet som et fast Led i talrige Landboforeningers Arbejde. Indlederen nævnede, at i Jylland var der i 1906 bedømt ca. 450 Marker under 35 Landboforeninger, og at der ligeledes var betydelig Fart i dette Arbejde i de øvrige Landsdele. Formaalet med disse Bedømmelser var som Helhed dette: at hæve Plantebruget, at vække forøget Interesse for det og pege paa Midlerne til at fremme det. Som Punkter, der vare fremtrædende i de fleste Tilfælde, nævnede Indlederen, at man tog Sigte paa saadanne Spørgsmaal som Ukrudtets Udryddelse og flere andre Spørgsmaal; i nogle Foreninger var det udtrykkelig nævnet i Reglerne for saadanne Konkurrencer, at man ønskede paavist Rentabiliteten af Driften gennem Regnskaber.

Men Indberetningerne, som foreligge, vise, at denne Side af Sagen kun i ringe Omfang endnu er taget op eller gennemført; kun i ganske enkelte Foreninger havde man faaet dette Spørgsmaal fremmet i en tilfredsstillende Skikkelse. Indlederen nævnede enkelte fremtrædende Eksempler paa, at man dog havde faaet Regnskabsføringen gennemført, og fremhævede navnlig et fleraarigt Regnskab fra Samsø, som findes offentliggjort i Beretningen fra Foreningen af jydske Landboforeninger for Aaret 1905; han pegede ligeledes paa, at Fyns Stifts patriotiske Selskab havde paa en heldig Maade faaet draget Regnskabssiden frem, hvilket formentlig stod i Forbindelse med, at et Par enkelte Mænd i disse Kredse, henholdsvis Inspektør *Thomsen* paa Brattingsborg og Kaptajn *Schroll* paa Fyn, havde været særlig medvirkende dertil. Taleren fremhævede, at Bedømmelsen og Præmieringen af Markbrug sikkert fremdeles burde være et fast Led i Landboforeningernes Planteavlsarbejde, men at man gerne skulde se at faa det ind i saa hensigtsmæssige og faste Former som muligt. Hertil ventede Indlederen, at det navnlig vilde bidrage, at man søgte at faa udarbejdet og offentliggjort gode og virkelig indholdsrige Beretninger om disse Konkurrencer, og at der under Konkurrencernes Forløb tilvejebragtes et virkelig lærerigt og oplysende Regnskabsmateriale. Naar Indlederen havde fundet den Kreds, for hvilken han havde forelagt Sagen, hensigtsmæssig til at behandle dette Spørgsmaal, var det fordi han mente, at netop Konsulenterne kunde have særdeles gode Betingelser for at bidrage til at opnaa bedre Resultater af disse Præmieringer, og han animerede særlig de yngre lokale Planteavlskonsulenter til at lægge sig i Selen for dette Arbejde, stille sig til Disposition ved disse Konkurrencer, flittigt besøge og tale med de konkurrerende og bistaa dem baade ved Regnskabernes Optegnelse og ved deres endelige Opgørelse. Tillige udtaltes Ønskeligheden af, at de lokale Konsulenter i saa stor Udstrækning som muligt deltoge i selve Bedømmelsen. Indlederen gav forskellige Eksempler paa Omfanget af og

Formen for Regnskaber, der maatte anses for ønskelige at faa, og de øvrige Optegnelser, der burde findes. Som Eksempel til Efterfølgelse fremhævede han den af de samvirkende sjællandske Landboforeninger sidst udgivne Beretning.

Efter Indledningsforedraget fulgte der nogen Diskussion, idet man dog i alt væsentligt var enig i de Synspunkter, som Indlederen havde gjort gældende. Der kom ikke i Diskussionen væsentlig ny Bidrag til Sagens Belysning. Særlig fra en enkelt Side blev det fremsat, at man fra de samvirkende sjællandske Landboforeningers Side var begyndt med en ny Arbejdsmaade, som i hvert Fald stod i nær Sammenhæng med det fremdragne Emne, idet man havde gjort et specielt Arbejde for at kontrollere Planteavlens Rentabilitet for sig. Det ventedes, hvis man efterhaanden fik dette Arbejde i en tilfredsstillende Gænge, at man derigennem vilde finde gode Støttepunkter for hele den omhandlede Sag. Fra anden Side, særlig fra Vestjylland, paapegedes Ønskeligheden af, at man i Indberetningerne, som offentliggjordes om Præmieringerne og Bedømmelserne, medtog en kort historisk Oversigt over Bedriften, da en saadan, som det blev oplyst ved Eksempler, paa mange Maader kunde stille de nuværende Forhold i et klarere Lys, end naar man slet ikke kendte noget til hele Bedriftens Fortid. Fra Langeland og forøvrigt fra andre Steder blev det fremhævet, at man der havde søgt at tage Kontrolforeningerne i sin Tjeneste, og dér havde oprettet en Kontrolforening i en noget andet Skikkelse, end disse almindelig havde, nemlig med et meget lille Medlemsantal, hvorved man vilde uddybe Kontrollen saa meget som muligt. Man var fra alle Sider enig om Ønskeligheden af velførte Regnskaber, men fra flere Sider var man betænkelig ved Tanken om at offentliggøre dem; det blev udtalt, at de paagældende Jordbrugere selv næppe i stort Tal vilde gaa ind paa, at deres Regnskaber bleve offentliggjorte. Andre mente imidlertid, at man nok kunde overvinde denne Vanskelighed. Iøvrigt fremhævedes det gentagne Gange fra Ind-

lederens Side, at de lokale Konsulenter særlig maatte se at arbejde for at faa denne Sag ind i den bedst mulige Gænge.

Den tredje Sag endelig som behandledes var: Undersøgelser af Plantedækket paa Græsmarker og Betydningen af saadanne Undersøgelser. Det indlededes af Assistent ved Statens Planteavlsudvalg *E. Lindhard*. Hans Meddelelser gik ud paa at gøre Rede for, hvorledes man i Tidernes Løb var kommet ind paa at skaffe sig ordentlig Rede paa Plantedækkets Sammensætning i Græsmarker, og hvilken Betydning saadanne Undersøgelser kunde have, idet han oplyste, at man allerede for 100 Aar siden i Frankrig havde begyndt saadanne Undersøgelser, og gav en historisk Oversigt over de væsentligste Ting, der vare komne frem. Han nævnede lignende Forsøg paa den engelske Forsøgsstation Rothamsted og fremhævede disse som Mønstre paa Grundighed, men saa besværlige, at de ikke kunde efterfølges. Han nævnede forskellige i andre Lande benyttede Arbejdsmaader og fremhævede navnlig, at vi her i Landet ved Samvirken imellem afdøde Statskonsulent *P. Nielsen* og Markfrøkontorets Stiftere, *Chr. P. Jacobsen* og *J. L. Jensen*, vare komne ind paa at undersøge Markerne i 1876. Dette Samarbejde blev Indledningen til det Arbejde paa Græsmarkernes Undersøgelse, som *P. Nielsen* fortsatte, da han navnlig undersøgte Plantedækket paa Tesdorpfs Gaarde. Paa disse Undersøgelser har han bygget en væsentlig Del af, hvad han har skrevet om Spørgsmaalet. *P. Nielsen* havde meddelt Offentligheden meget deraf, medens det betydelige Materiale, han har efterladt, er blevet bearbejdet af Assistent *Lindhard* og i en nær Fremtid vil foreligge. De P. Nielsen'ske Undersøgelser havde saa godt som udelukkende været knyttede til gode Jorder i Lollands sydlige og østlige Egne, og man har længe følt det som en Mangel, at man ikke havde tilsvarende Undersøgelser for Landets tarveligere Jorder. Paa Initiativ af Prof. *Westermann* var der i 1905 paabegyndt en Undersøgelse ved de samvirkende Landboforeninger i Jylland og Statens Plante-

avlsudvalg i det nordlige og vestlige Jylland; og forskellige andre Steder var der i de senere Aar paabegyndt systematiske Undersøgelser, f. Eks. i Præstø Amts Landboforening. Taleren fremhævede sluttelig den store Betydning af saadanne systematiske Undersøgelser, der baade skulde give Oplysning om Kvaliteten og Kvantiteten af Græsmarkernes Udbytte, om Jordbunden og Behandlingen og om Udbyttet i Forhold til Saamængde. Naar man havde fundet dette Emne særdeles passende for den Kreds, det blev forelagt for, var det, fordi det sikkert meget maatte ønskes, at særlig de lokale Planteavlskonsulenter vilde gøre sig fortrolige med denne vigtige Opgave og yde deres Medvirken til, at den kunde blive løst i en saa rationel Skikkelse som muligt.

Til disse Meddelelser knyttede der sig ingen videre Diskussion, dels paa Grund af Emnets Natur, dels fordi Tiden ikke tillod det.

Endnu er det mig paalagt, før jeg slutter, næst at udtale en Tak fra Planteavlssektionen, fordi man tog Hensyn til det fra denne Sektion i Fjor fremsatte Ønske om, at flere lokale Planteavlskonsulenter maatte faa Adgang til Konsulentmødet, tillige at udtale et varmt Ønske fra Planteavlssektionens Side om, at man fra Administrationens Side vilde søge at arbejde hen til den Forretningsgang, at naar en Planteavlskonsulent bliver antaget i en Landboforening og oppebærer en Del af sin Løn fra Statskassen, der da maa gives ham Adgang til Konsulentmødet. Vi have stadig indenfor Planteavlssektionen haft den Opfattelse, at disse Møder saa vel som Hovedmødet ere overmaade nyttebringende for Deltagerne, og vi ønske stadig gerne, at vore yngre Kolleger i størst muligt Omfang maa blive delagtige i dette Gode. Det er ikke Konsulenterne en tung Pligt at skulle komme til Stede ved Konsulentmødet, det er sikkert og netop ikke mindst de yngre Medarbejdere en kær Rettighed, som de sikkert overmaade gerne ville gøres delagtige i.

Den ledende Præsident: Den til Præsidiet rettede Henvendelse fra Statskonsulent *K. Hansen* skal blive taget

under Overvejelse. Landhusholdningsselskabet vil selvfølgelig sætte sig i Forbindelse med Landbrugsministeriet og ad denne Vej mulig søge at skaffe Midler til, at Konsulentvirksomheden paa Planteavlens Omraade kan blive saa fyldig repræsenteret som ønskeligt.

Jeg er overbevist om at være i fuld Overensstemmelse med alle de til Stede værende, naar jeg bringer Sektionens Ordførere en Tak for deres Oplysninger og udmærkede, fyldige Meddelelser om Forhandlingerne. Man faar, naar man hører disse Beretninger, Indtryk af, at vi ere slaaede ind paa den rette Vej her ved Konsulentmøderne, og at Sektionsmøderne, som holdes Dagen før, ville faa overvejende Betydning i Forhold til selve Konsulentmøderne.

Man gik derpaa til den følgende Sag paa Dagsordenen, som var:

3. Svineavlen i Danmark.

(Indledet af Statskonsulent *P. A. Mørkeberg.*)

I de senere Aar har Eksporten af indenlandsk Flæsk og indenlandske Produkter af Svin bragt os omtrent 80 Mill. Kr. hjem aarlig fra Udlandet. — Saa meget indbringe vore Svin os altsaa foruden den Svinemad, som vi selv fortære. Det er altsaa et stort økonomisk Spørgsmaal, der behandles, naar vi tale om Danmarks Svineavl. Det er Opmærksomhed værd. Selv ganske smaa Fremskridt for den Enkelte, betyde Kapitaler for det store Hele.

Man kan da heller ikke klage over den Interesse, der nu vises Sagen fra de Ledendes Side og ejheller over de Ledendes Resultater for at fremme Produktionsbetingelserne. — Men den Forstaaelse og Interesse, der

vises Spørgsmaalet om Svinets Avl og Pleje ude i den store Befolkning, lader derimod endnu en Del tilbage at ønske. Derfor har jeg gerne villet fremdrage Spørgsmaalet til nærmere Belysning ved denne Lejlighed, hvor saa mange af de Mænd ere samlede, som daglig færdes mellem det store Flertal af Landets Svineproducenter.

Planen for Svineavlens Ledelse gaar som bekendt ud paa at udvikle den danske Landsvinerace til en saadan Fuldkommenhed, at den alene tilfredsstiller baade de danske Landmænd og dem, som spise vort Flæsk, Englænderne, og indtil dette Standpunkt er naaet, at fremstille Brugsdyret ved at parre Landsoen med Yorkshireornen. I Overensstemmelse dermed have vi altsaa to Svineracer her i Landet, Landsvinet og Yorkshiresvinet, som vi søge at udvikle hver for sig til den største Fuldkommenhed.

Og denne Plan for Svineavlens Ledelse maa nu siges at være godkendt overalt, selv om en meget stor Del af Svineproducenterne foretrække at holde sig til Landracen alene.

Som bekendt søger man navnlig at fremme Svineavlen — ligesom de øvrige Retninger i Husdyravlen — ved Dyrskuer, Avlscentre og Avlsforeninger. — Naturligst vilde det vel da være at betragte disse Foranstaltninger hver for sig, prøve deres Soliditet, Arbejdsresultat og Formaalstjenlighed. Og først bør vi da nok tage fat paa

Dyrskuerne,

hvor Avlsbestræbelserne samt disses Resultat og Vurdering saa at sige fremstilles for aabent Tæppe. Først faar man da det Indtryk, at Svineskuerne ere langt fyldigere nu end før den Tid, da den nuværende Plan for Ledelsen blev forelagt og godkendt. Det var som bekendt midt i 90'erne, at den kom frem. Og det er ligefrem underligt at se Forskellen paa Antallet af de Svin, som fremstilledes den Gang og nu.

Betragte vi de store, ledende Skuer, ville vi snart faa dette Indtryk bekræftet. Ved Landmandsforsamlingerne var der i 1888 indmeldt 25 Svin, i 1894 udstilledes der 63 og 1900 udstilledes der 248. Ved Foreningen af jyske Landboforeningers aarlige Skuer har der siden 1901 været indmeldt henholdsvis 78, 87, 83, 217, 218, 247 og 303 Svin. Ved de samvirkende sjællandske Landboforeninger var der til Dyrskuerne i 1889, 1891, 1895, 1902 og 1905 indmeldt henholdsvis 19, 26, 51, 134 og 165 Svin. Og ved de samvirkende fynske Landboforeningers Skuer var der i 1894 indmeldt 38, i 1896 58, i 1898 34, i 1901 55, i 1902 73, i 1904 82 og i 1906 120 Svin.

Dernæst undgaar det ikke Opmærksomheden, at Svinene nu fremstilles efter samme Plan paa næsten alle Dyrskuer i Landet, nemlig saaledes, at de ere adskilte i to Afdelinger efter den Race, som de tilhøre: Landrace eller Yorkshirerace.

Saaledes var det ikke tidligere; de forskellige Racer og Raceblandinger konkurrerede og fremstilledes da mellem hinanden, kun adskilte efter Køn og Alder.

Endnu i 1894 havde Landmandsforsamlingen i Randers ikke inddelt Svinene efter Racer, men efter Brug. Afdelingerne dér kaldtes: 1) Svin til Slagteribrug og 2) Fedesvin. — Men 1895 begyndte De samv. sjæll. Landboforeninger ved Fællesdyrskuet i Roskilde at inddele Svinene i de to nævnte Racer. Ved Landmandsforsamlingen i Odense 1900 fandt samme Inddeling Sted; 1899 tog Foreningen af jyske Landboforeninger fat paa samme Maade, og 1901 fulgtes Eksemplet ligeledes af De samv. fynske Landboforeninger. — Og med disse ledende Institutioner som Forbillede have nu næsten alle lokale Landboforeninger Svinene inddelt i de to Hovedgrupper: Landrace og Yorkshirerace.

Denne Forandring betyder nu ikke saa ganske lidt, og derfor er den værd at lægge Mærke til. Den betyder nemlig ikke alene dette, at de Besøgende nu meget lettere finde sig til Rette paa Skuet, men den betyder det,

som er langt vigtigere, at Landboforeningerne tone Flag; de vise hvilke Avlsretninger, der have Borgerret paa deres Omraade.

Endvidere overraskes man ved de fyldige Oplysninger i Katalogerne. Tager man et Katalog fra 90'erne i Haanden, navnlig fra den første Halvdel af 90'erne, staar der i Reglen om hvert af de udstillede Svin: Fader: Præmieorne, Moder: Præmieso, eller Fader: Præmieorne hos Chr. Hansen, indkøbt i Holstebroegnen, Moder: Hans Jensens So; hyppigere endnu staar der kun: Afstamning ubekendt. Nu se Katalogerne ganske anderledes ud. Nu have Dyrene for det første selv et Navn, og saa staar der om Svinene som om Heste og Kvæg anført Navnet paa Faderen, Moderen og Morfaderen, ofte er endog det fædrene Ophavs Stbg.-Nr. vedføjet. — Man kan nu ved Hjælp af Kataloget med Udbytte gaa Svineskuet igennem, man bliver hurtig klar over enkelte Opdrætteres og enkelte Stamdyrs særlige Betydning. Og kalder man saa Billedet frem fra de yngre Dage og sammenligner dette med Nutiden, er det, som om man var kommen fra det mørke Fastland til civiliserede Egne.

Hvad saa endelig selve de fremstillede Individer angaar, da er som Regel Ensartetheden og Kvaliteten af Landracen, naar man dømmer efter det rent umiddelbare Indtryk, i meget stærk Fremgang, ja i saa stærk Fremgang, at man forbavses derover. De grove og ofte uharmoniske Individer, som fremstilledes for en halv Snes Aar tilbage, da man begyndte at oparbejde Landracen, ere nu næsten forsvundne, de have givet Plads for ædlere og mere velformede Skabninger. Og det uensartede Præg, som for faa Aar tilbage betegnede Afdelingen for Landsvin som et Forsøgsfelt, viger nu mere og mere Pladsen for en mere ensartet Type, der altsaa er ved at blive den sejrende og eneraadende.

Denne Kendsgerning, som ikke er til at tage fejl af, maa dels tilskrives Landracens Bøjelighed og Forædlingsevne, dels Opdrætternes Lydhørhed overfor et maalbevidst Dommerværk.

Den større Ensartethed i Landsvineafdelingen som Helhed er selvfølgelig tillige et Udtryk for stigende Nedartningsevne, større Avlssoliditet. — Og den hurtige Udvikling tyder paa, at Landracen endnu kan føres langt fremad mod større Fuldkommenhed, naar den blot ledes med sikker Haand i en bestemt Retning.

Gaar man Bedømmelsen paa Dyrskuerne nærmere igennem, viser det sig imidlertid, at den enten udelukkende eller nærmest er en ren Eksteriørbedømmelse, at det udelukkende eller næsten kun er de ydre Former, som bestemme Dyrenes Plads i Præmierækken. Her staa vi overfor Ønskeligheden af en Ændring; thi det er ikke de smukkeste og mest typiske Dyr, men de bedste Avlsdyr, vi maa have op paa de bedste og bedre Præmiepladser; det er de bedste Avlsdyr, dem med den bedste Nedartningsevne af de bedste Egenskaber, Opmærksomheden skal henledes paa, og denne Nedartningsevne, der vel oftest optræder i et harmonisk Legeme med typisk Præg, kan ogsaa undertiden findes hos Individer, der, hvad ydre Fortrin angaar, ere mindre vel udrustede fra Naturens Haand.

Afkomsbedømmelser komme vi dog næppe foreløbig til for Svineskuernes Vedkommende, de høre hjemme i Avlscentrene, men Nedartningsevnen kunne vi ogsaa efter vore nuværende Begreber skønne om gennem Ophavsindividernes Værdi. Derfor bør Afstamningsbedømmelsen indgaa som Led i de Forhold, der bestemme Dyrenes Plads i Præmierækken. Og Afstamningens Værdi kunne vi godt skønne om for de Dyrs Vedkommende, der indmeldes til Svineskuernes Landraceafdeling; thi de møde nu i Reglen med lange Stamtavler, som godt kunne forsynes med Oplysninger om Ophavsindividernes Eksteriør, Frugtbarhed og Evne til at levere levedygtigt Afkom m. m.

At Pointsystemet fra Landmandsforsamlingen i Odense med dets Hensyn til Afstamningen benyttes flere Steder, er mig ikke ubekendt, og det er jo altid en god Begyndelse, men efter mit Skøn ogsaa kun en Begyndelse. Vi

bør lade Afstamningen faa endnu større Indflydelse end dette Pointsystem antyder.

Følges dette Raad, vil Præmierækken selvfølgelig ikke blive saa »jævn« som nu, men den bliver mere oplysende for dem, som søge gode Tillægsdyr. At Ændringen vil medføre forøget Arbejde, er indlysende; men vi bevæge os jo i Retning af det Solide, og maa tage Konsekvenserne deraf.

Se vi endelig efter, hvilke Dyr det er, som fylde vore Svineskuer og bære Prisen hjem derfra, kan det ikke undgaa Opmærksomheden, at de næsten alle direkte eller indirekte stamme fra vore Svineavlscentre.

Denne Kendsgerning tyder jo paa Svineavlscentrenes store Betydning og paa de Menneskers Ansvar, som have med disse Institutioner at gøre. Og samme Kendsgerning anviser os tillige Midlet, hvorved vi kunne undersøge, om den store Fremgang i Landsvinenes Kvalitet og Ensartethed, som Dyrskuerne bære Vidne om, er indvundet paa Bekostning af andre vigtige Egenskaber; — thi Avlscentrenes Bestand kan vi følge ikke alene med Hensyn til ydre Former, men ogsaa hvad de øvrige Egenskaber angaar, særlig Haardførhed, Frugtbarhed, Mælkerigdom, Levedygtighed og Trivelighed.

Jeg maa da anmode den ærede Forsamling om at følge mig lidt ind paa

Svineavlscentrenes Omraade.

I Konsekvens af den Plan for Svineavlens Ledelse, som jeg omtalte i Begyndelsen af mit Foredrag, blev Svineavlscentrene jo dannede; Landsvinecentrene for at sikre Landracens Bestaaen og heldige Udvikling og Yorkshirecentrene for at producere det nødvendige Antal Orner, indtil Landornerne blive gode nok for Flæskeproduktionen.

Centrenes Forhold har jeg flere Gange haft Lejlighed til at behandle her ved Konsulentmøderne. Flere af d'Hrr. have derved fulgt Bevægelsen lige fra dens spæde

Barndom, da man med Ængstelse saa Fremtiden i Møde. — Sidste Gang, jeg omtalte Spørgsmaalet her, var ved Konsulentmødet 1903, da jeg gav en samlet Fremstilling af Svineavlscentrenes Historie, som jeg derfor anser som bekendt til nævnte Tidspunkt. Jeg kan da i Dag holde mig til enkelte Hovedpunkter, som jeg finder særlig Anledning til at fremdrage.

Først maa jeg da bemærke, at det ikke er enhver givet at faa sin Besætning anerkendt som Avlscenter. Der er dobbelt Vagt om denne Hædersbetegnelse.

Alle Centre sortere under Udvalg, nedsatte af lokale eller provinsielle Landboforeninger. Disse Udvalg føre et stadigt Tilsyn med Centrene, foretage Kaaringen af Stamdyr, paase, at den paabudte Mærkning og Bogføring er i Orden, og at hele Bedriften fungerer planmæssigt. Og uden disse Udvalgs Indstilling kan intet Center anerkendes. Men dertil kommer saa Statens Bedømmelsesudvalg, som aarligt tilser alle de indstillede Avlscentre i deres respektive Distrikter, og først naar disse Udvalg finde Centrene »værdige«, modtage de Statens Anerkendelse. Intet Center kan blive anerkendt, før det har været paa Prøve et Aar under en lokal Landboforenings Udvalg. Og de anerkendte Centre ere underkastede Dyrlægetilsyn og maa standse Salget af Avlsdyr, hvis der optræder smitsom Sygdom blandt Svinene.

Landets Svineopdrættere have altsaa en ikke ringe Garanti for, at de anerkendte Centre ere solide Arnesteder for Svineavlens Udvikling, og at der kun udsendes gode og sunde Dyr derfra.

Paa hver af d'Hrr.s Pladser findes anbragt en fuldstændig Fortegnelse over alle de Svineavlscentre, som ere anerkendte i Øjeblikket*). Jeg har tænkt mig, at det maatte være af Interesse at have en saadan Oversigt ved Haanden, og at den ogsaa ved Lejlighed kunde komme til Nytte.

---

*) Denne fuldstændige Fortegnelse udelades her i Konsulentberetningen, da den findes i »Landøkonomisk Aarbog«.

Paa sidste Side i denne Fortegnelse findes en samlet Fremstilling af Centrenes Antal og Størrelse (se Tabel I), hvoraf det fremgaar, at de ere udbredte i alle Distrikter, og at vi for Tiden have 111 Avlscentre for Svin af Landrace med en Bestand af 159 kaarede Orner og 911 kaarede Søer samt 20 Avlscentre for Yorkshiresvin med 29 kaarede Orner og 150 kaarede Søer. Man vil ogsaa af denne Fortegnelse se, at disse Centre sortere under henholdsvis 50 og 16 af forskellige Landboforeninger nedsatte Udvalg. Disse Landboforeningers Navne fremgaa af den detaillerede Oversigt.

Centrene danne altsaa nu en omfattende Virksomhed, som er udstrakt over hele Landet, og som varetages af Landboforeninger i alle Landets Egne.

I det andet Hefte, som ligger paa d'Hrr.s Pladser, findes ogsaa en Del Oplysninger. Jeg vil bede Dem et Øjeblik hefte Opmærksomheden paa Tabel II, som giver en Oversigt over Landsvinecentrenes Vækst i de forskellige Landsdele og i Landet som Helhed. Det vil deraf fremgaa, at vi i 1897 havde 41 Avlscentre, at disses Tal i 1898 var steget til 69 med 68 kaarede Orner og 351 kaarede Søer, og at Tallene derefter langsomt med smaa Svingninger ere stegne til den nuværende Højde.

Bevægelsen har altsaa haft en rolig og jævn Udvikling og synes at have Betingelser for fremdeles at kunne fortsættes.

At de enkelte Centre heller ikke ere Døgnfluer, fremgaar af Tabel III, som viser de nuværende Centres Alder. Sammenlignes denne Tabel med Tabel II, vil det bemærkes, at adskillige Centre vel ere afgaaede i Aarenes Løb, men at mange af de Centre, vi nu have, skrive sig fra Bevægelsens første Dage.

Tabel IV, der viser Salget af Avlsdyr fra Centrene, tyder paa, at disse ere mødte med Tillid af Landets Svineproducenter, og at de maa have øvet en ret betydelig Indflydelse paa Svineavlen som Helhed.

Tabel I.

Samlet Fremstilling af de for Aaret fra 1. September 1907 til 31. August 1908 anerkendte Avlscentres Antal og Størrelse samt Antallet af de Udvalg, hvorunder de sortere og Salget af Avlsdyr fra disse Centre for Aaret fra 1. September 1906 til 31. August 1907.

Distrikt	Antal	Bestand af kaarede Dyr $^1/_4$ 1907		Antal Dyr solgte til Avl fra $^1/_9$ 1906 til $^{31}/_8$ 1907		Antal Udvalg, hvorunder Centrene sortere
		Orner	Søer	Orner	Søer	
Landsvinecentre						
1. Distrikt	29	42	227	330	832	15
2. —	5	8	56	23	126	1
3. —	3	3	16	9	111	1
4. —	10	17	116	164	347	1
5. —	12	14	90	106	342	5
6. —	18	18	111	96	402	12
7. —	34	57	295	324	715	15
Hele Landet...	111	159	911	1052	2875	50
Yorkshirecentre						
1. Distrikt	4	6	25	126	6	3
2. —	1	1	6	35	2	1
3. —	1	1	8	44	1	1
4. —	3	7	36	101	19	1
5. —	1	2	5	20	2	1
6. —	7	7	43	172	121	6
7. —	3	5	27	57	26	3
Hele Landet...	20	29	150	555	177	16

Tabel II.

Landsvinecentrenes Antal og Bestanden af kaarede Dyr paa de angivne Tider fra 1897 til 1907.

Tidspunkt	1. Distrikt			2. Distrikt			3. Distrikt			4. Distrikt			5. Distrikt			6. Distrikt			7. Distrikt			Jylland + Samsø			Hele Landet		
	Antal Centre	Kaarede		Antal Centre	Kaarede		Antal Centre	Kaarede		Antal Centre	Kaarede		Antal Centre	Kaarede		Antal Centre	Kaarede		Antal Centre	Kaarede		Antal Centre	Kaarede		Antal Centre	Kaarede	
		Orner	Søer		Orner	Søer		Orner	Søer		Orner	Søer		Orner	Søer		Orner	Søer		Orner	Søer		Orner	Søer		Orner	Søer
1897	20			3			3			5												10			41		
1/4 1898	28	27	122	3	7	20	4	3	27	5	6	59										29	25	123	69	68	351
1/4 1899	35	48	183	3	5	33	4	4	26	5	7	70										39	45	179	86	109	491
1/4 1900	36	41	179	3	4	32	4	4	19	5	9	58										43	47	206	91	105	494
1/4 1901	32	44	183	3	3	26	4	4	24	5	7	57										48	49	224	92	107	514
1/4 1902	30	39	190	3	5	40	4	5	25	8	11	82										50	59	291	95	119	628
1/4 1903	30	42	225	4	5	49	3	3	16	10	12	97	13	15	102	14	16	101	33	38	225	60	69	428	107	131	815
1/4 1904	29	34	239	4	7	50	4	4	26	10	13	127	16	17	104	20	20	117	33	40	243	69	77	464	116	135	906
1/4 1905	27	36	231	4	4	40	3	3	20	9	14	116	14	16	91	17	17	90	36	46	259	67	79	440	110	136	847
1/4 1906	30	41	219	5	7	36	4	4	20	9	15	104	12	16	87	16	17	96	36	48	261	64	81	444	112	148	823
1/4 1907	29	42	227	5	8	56	3	3	16	10	17	116	12	14	90	18	18	111	34	57	295	64	89	496	111	159	911

Tabel III.

Tidspunktet, da de Landsvinecentre ere blevne oprettede, som have modtaget Anerkendelse for Tiden fra $^{1}/_{9}$ 1907—$^{31}/_{8}$ 1908.

Distrikt	Tiden, da Avlscentret blev oprettet												Ialt
	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	
1. Distrikt	6	9	4	4	1	1		1		3			29
2. —		4									1		5
3. —		2								1			3
4. —		5				1	1	2		1			10
5. —		2	3		1	2		1	2		1		12
6. —			5		1			5	3	1		3	18
7. —			4	4	2	1		9	5	6	3		34
Hele Landet...	6	22	16	8	5	5	1	18	10	12	5	3	111

Som det vil bemærkes, er der fra Landsvinecentrene i de senere Aar solgt til Avl ca. 2500 Søer aarlig og tilsammen fra Centrenes Oprettelse 21601 Søer. Ornesalget har stadig været stigende, og naar det sidste Aar op til 1052; lægges alle Aarene sammen, kommer man til det Resultat, at 5427 Landorner ere spredte til Avl fra Centrene. — Salget fra Yorkshirecentrene er ikke slet saa imponerende, men dog betydeligt, navnlig naar man betænker deres forholdsvis ringe Antal. I de seneste Aar har Salget været stigende. Sidste Aar er der udsendt 555 Orner til Avl.

Betragte vi dernæst Landsvinecentrenes kvalitative Udvikling, og fæste vi først Opmærksomheden paa det umiddelbare Indtryk, Øjet modtager ved at se paa Dyrene, faar man samme Opfattelse, som jeg har omtalt for Dyrskuernes Vedkommende, en paafaldende Fremgang i Finhed, Form og Ensartethed.

Til at begynde med var Landsvinecentrenes Bestand meget uensartet; man kunde let skelne Typen i de forskellige Landsdeles Centre, hvad ikke var underligt, da Centrene hovedsagelig bleve anlagte paa det stedlige Materiale. Mere eller mindre grove vare dog næsten alle Dyr i Centrene, ikke, som nogle vil paastaa, fordi man netop har søgt efter de grove Individer for at faa et passende Grundlag for Krydsningsavlen, men fordi de Egenskaber, som man eftertragtede, Frugtbarhed, Levedygtighed, Haardførhed og hurtig Vækst samt saa lidt frisk, fremmed Blod som muligt, navnlig fandtes hos Individer, der tillige vare noget grove.

Nu er det, som sagt, ganske anderledes. Man kan vel ikke sige, at Typen paa Landsvinet er ganske ens i alle Centre, men Fremgangen i Ensartethed er meget betydelig, og Finhed og Form er i stor Fremgang overalt. — Man spørger uvilkaarligt: Hvorledes er denne Forandring foregaaet, og er den ikke indvunden paa Bekostning af andre Egenskaber, som Landsvinet ikke bør undvære?

Paa det første Spørgsmaal: hvorledes Forandringen er foregaaet, kan man faa ret fyldestgørende Svar. Noget ligger i den gode Pleje i Centrene, meget i det stedfundne Udvalg.

Da de første Centre for en halv Snes Aar siden bleve anlagte, kendte man lidet eller intet til Svinenes Afstamning, kun ganske faa havde skænket dette Forhold videre Opmærksomhed. Man fik derfor mange Dyr kaarede til Centrene, som besad ringe Nedartningsevne og gav meget uensartet Afkom. Den Slags Stamdyr og deres Efterkommere skilte man sig selvfølgelig hurtigst muligt af med, men i de første Aar bidrog de dog til at give Centrenes Bestand et uensartet Præg.

Efterhaanden steg imidlertid Kendskabet til Stamdyrenes Avlsværdi, man formerede de bedste og udskød Resten, saa Familiernes Tal lidt efter lidt indskrænkedes i de enkelte Centre, hvis Bestand derved vandt i Ensartethed. Og saa udvekslede man Avlsdyr, navnlig Orner,

mellem de forskellige Centre, hvis Stamdyr derved bleve noget beslægtede.

Dertil kommer, at nye Centre nu ofte dannedes paa Grundlag af de alt bestaaende. En Kendsgerning er det da ogsaa, at enkelte Centre have faaet en dominerende Indflydelse. Endelig har man i alle Centre ved Udvalget aldrig tabt det Maal af Syne, at man ogsaa skulde fremme Finhed og Form, hvorfor man stadig til Avl har foretrukket de Individer i Kuldet, som vare finest og mest formfuldendte, naar de iøvrigt ansaas egnede som Avlsdyr.

Disse Forhold i Forbindelse med den hurtige Generationsveksel, som er Svinene egen, danne vist tilstrækkelig Forklaring paa, at Fremgangen i Ensartethed, Form og Finhed har kunnet finde Sted.

Men den vilde dog næppe være indvunden saa hurtigt, hvis Ejerne af Centrene ikke i saa stor Udstrækning, som Tilfældet er, havde udnyttet den Hjælp, som har staaet dem til Raadighed netop ved Valget og Udvekslingen af Avlsdyr.

Jeg tænker her ikke alene paa de lokale Avlscenterudvalg og paa Statens Bedømmelsesudvalg, hvis Virksomhed jeg allerede har berørt, men jeg tænker særlig paa Konsulentvirksomheden; thi Konsulenternes Medvirken ved Valget af Avlsdyr er næppe i nogen anden Avlsretning udnyttet i højere Grad end netop i den Avl, som er foregaaet i Landsvinecentrene.

Som d'Hrr. bekendt har jeg ved Svineavlens Ledelse en Medhjælper i hvert af de 7 Distrikter, hvori Landet er inddelt. Disse Medhjælpere komme 2—3—4 Gange aarlig rundt til alle Centrene i deres Kreds, dels for selv at blive bekendt med alle Detailler vedrørende Driften, dels for at være Centerejerne og de lokale Avlscenterudvalg til Støtte og Vejledning. Mine Assistenter ere fremdeles Sekretærer for Statens Bedømmelsesudvalg, med hvilke de ogsaa besøge Centrene hvert Aar.

Det er derfor aldeles uundgaaeligt, at Assistenterne faa nøje Kendskab til Folk og Forhold i deres Kreds.

De kunne saaledes ikke undgaa at lægge Mærke til den begyndende Stammedannelse i enkelte Centre, særlig da de føre en Centralstambog over alle Centrene i deres Distrikt. Og, som sagt, denne Viden er bleven stærkt udnyttet, især ved Udvekslingen af Orner mellem Centrene.

Betegner Udviklingen, som er foregaaet i Svineavlscentrene, en gavnlig Bevægelse for Landet, har Konsulentvirksomheden altsaa sin Andel deri.

Fremgangen i Finhed, Form og Ensartethed er altsaa umiskendelig, og Aarsagen dertil har det ikke været vanskeligt at paavise.

Tabel IV.

Antal solgte Avlsdyr fra Avlscentrene.

	Orner	Søer
Svin af Landrace:		
Indtil 30. September 1898	221	1239
Fra 1. Oktober 1898 til 30. September 1899	287	1303
— — 1899 — — 1900	257	1487
— — 1900 — — 1901	435	2131
— — 1901 — — 1902	419	2474
— — 1902 — — 1903	451	2516
— — 1903 — — 1904	637	2480
— — 1904 — — 1905	713	2476
— — 1905 til 31. August 1906	955	2620
Fra 1. Septbr. 1906 — — 1907	1052	2875
Fra Centrenes Oprettelse til 31. August 1907	5427	21601
Svin af Yorkshirerace:		
Fra 1. Oktober 1903 til 30. September 1904	426	57
— — 1904 — — 1905	335	69
— — 1905 til 31. August 1906	402	77
Fra 1. Septbr. 1906 — — 1907	555	177

Vi skulle derefter gaa over til Behandling af det andet Spørgsmaal, om Fremgangen i ydre Form og Ensartethed ikke er indvundet paa Bekostning af andre vigtige Egenskaber, som Landsvinet ikke bør undvære.

Og her staa vi sikkert overfor et Hovedspørgsmaal i den danske Svineavl; thi Maalet for Svineavlens Ledelse er jo ikke alene den formfuldendte Race, men tillige den frugtbare, levedygtige, passende haardføre, hurtigt voksende og trivelige Race.

For at faa de første af disse Spørgsmaal, Frugtbarhed og Levedygtighed, belyste, har jeg paa Grundlag af mine Assistenters Indberetninger udarbejdet en Statistik over Frugtbarheden i Landsvinecentrene. Tabel V giver en Oversigt i saa Henseende. Den omfatter paa de faa angivne Undtagelser nær det talmæssige Resultat af alle de Fødsler, der have fundet Sted hos de kaarede Søer i Centrene i hvert af de 4 sidste Aar, og Tallene ere opstillede saaledes, at man dels kan følge Forholdene i de enkelte Distrikter, dels i Landet som Helhed.

Holde vi os til Landsresultatet, viser det sig, at der i Aaret fra $^{1}/_{10}$ 1903 til $^{30}/_{9}$ 1904 blev født 1700 Kuld med 18621 Grise, af hvilke 3882 døde inden Fravænningen, eller med andre Tal, at Søerne pr. Kuld fødte 10.9 Grise, af hvilke 8.6 vare til Stede ved Fravænningen. Levedygtigheden var altsaa 79.1 pCt. — Tallene for de øvrige Aar ere ikke meget afvigende derfra. Og Svingningerne indenfor de enkelte Landsdele ere ikke meget betydelige.

Det er jo ret store Tal, der her ligge til Grund for Bedømmelsen, 6642 Fødsler.

Og jeg mener som Resultat at have Ret til at udtale, at Frugtbarheden og Levedygtigheden i Landsvinecentrene er tilfredsstillende, og at der ikke er noget Tegn paa Tilbagegang i saa Henseende. — Betragter man Forholdene i de enkelte Centre, optræder der selvfølgelig noget større Svingninger i Frugtbarhedsforholdet, end denne Tabel oplyser. Navnlig er

Tabel V.

Statistiske Oplysninger om Frugtbarheden og Grisenes Levedygtighed i Landsvinecentrene.

Distrikt	Født Antal Kuld	Fødte Grise			Antal Grise pr. Kuld		Antal Søer ved Aarets Slutning
		Antal ialt	Antal dødfødte og døde inden Fravænningen	pCt. Levedygtighed	Ved Fødselen	Ved Fravænningen	
	Fra $^{1}/_{10}$ 1903 til $^{30}/_{9}$ 1904						
1. Distrikt.....	468	5026	1126	77.6	10.5	8.1	241
2. —	96	915	150	83.8	9.5	8.0	47
3. —	39	414	116	72.0	10.6	7.6	27
4. —	232	2646	782	70.5	11.4	8.0	120
5. —	193	2122	449	78.8	11.0	8.6	100
6. —	218	2357	402	82.9	10.8	8.9	136
7. —	454	5141	857	83.3	11.3	9.4	259
Hele Landet...	1700	18621	3882	79.1	10.9	8.6	930
	Fra $^{1}/_{10}$ 1904 til $^{30}/_{9}$ 1905*)						
1. Distrikt.....	447	4536	944	79.2	10.1	8.0	224
2. —	**)61	656	122	81.4	10.9	8.9	31
3. —	***)						
4. —	247	2707	940	65.3	11.0	7.2	108
5. —	189	2255	582	74.2	11.9	8.8	89
6. —	173	1925	350	81.2	11.1	9.1	90
7. —	519	5647	1004	82.2	10.9	8.9	259
Hele Landet...	1636	17726	3942	77.7	10.8	8.4	801

*) Stivsygeaaret.
**) Baadesgaard udeladt (unormal)
***) Oplysningerne ufuldstændige fra Bornholm.

Distrikt	Født Antal Kuld	Fødte Grise			Antal Grise pr. Kuld		Antal Søer ved Aarets Slutning
		Antal ialt	Antal dødfødte og døde inden Fravænningen	pCt. Levedygtighed	Ved Fødselen	Ved Fravænningen	
	Fra $^{1}/_{10}$ 1905 til $^{31}/_{8}$ 1906						
1. Distrikt.....	426	4682	1100	76.5	11.0	8.4	230
2. —	62	648	134	79.3	10.5	8.3	36
3. —	44	501	99	80.0	11.4	9.1	22
4. —	204	2201	574	73.9	10.8	8.0	101
5. —	156	1840	380	79.3	11.8	9.4	87
6. —	182	1924	376	80.5	10.6	8.5	96
7. —	522	5149	965	81.4	9.9	8.0	269
Hele Landet...	1596	16945	3628	78.6	10.6	8.3	841
	Fra $^{1}/_{9}$ 1906 til $^{31}/_{8}$ 1907						
1. Distrikt.....	466	4986	1081	78.3	10.7	8.4	225
2. —	88	827	152	81.5	10.0	8.0	56
3. —	34	357	100	71.8	10.5	7.6	17
4. —	220	2373	624	73.7	10.8	8.0	122
5. —	179	1975	354	82.1	11.0	9.1	97
6. —	207	2202	522	76.2	10.6	8.1	111
7. —	514	5373	1001	81.4	10.5	8.5	270
Hele Landet...	1708	18093	3834	78.8	10.6	8.3	898

der enkelte Centre, som bidrage til at bringe Tallene ned. I et enkelt Landsvinecenter, der nærmest maa betragtes som et Forsøgssted til Paavisning af den Værdi, man maa tillægge det Svineslag, som man kalder »Horsens Landrace«, viser det sig, at Frugtbarhedsforholdene have været følgende i de 3 Aar, Centret har bestaaet:

	Antal Grise ved Fødsel.	Antal Grise ved Fravænning.
1904—05	8.2	6.3
1905—06	8.2	5.7
1906—07	9.8	7.1

Til Sammenligning med Landsvinecentrene har jeg i Tabel VI fremstillet Resultatet af Frugtbarheden i Yorkshirecentrene for de 2 sidste Aar.

Som man kunde vente, er baade Frugtbarheden og Levedygtigheden her noget mindre end i Landsvinecentrene.

Ser man paa det sidst angivne Aar, fra $^{1}/_{9}$ 1906 til $^{31}/_{8}$ 1907, fødtes der i Landsvinecentrene 10.6 Grise pr. Kuld, af hvilke 8.3 gik til Gavn, medens der i Yorkshirecentrene fødtes 10.4 pr. Kuld, af hvilke 7.5 gik til Gavn. Levedygtigheden var henholdsvis 78.8 og 72.2 pCt. Dertil kommer, at Svingningerne i Levedygtigheden er langt større indenfor Yorkshirecentrene end med Hensyn til Landsvinene, hvilket fremgaar ved nærmere Gennemsyn af Tabellerne.

Søernes Nyttevirkning kan imidlertid ikke alene maales ved Kuldenes Størrelse og Levedygtighed. Et andet Forhold, der kommer i Betragtning, er, hvor mange levedygtige Grise, Soen giver pr. Aar.

Det foreliggende Materiale indeholder ikke Oplysning derom, og det Materiale, som jeg raader over, er i Øjeblikket ikke omfattende nok til at klare dette Forhold. Men min Assistent i 4. Distrikt, Konsulent *Otto Pedersen*, har udarbejdet en Statistik, som belyser denne Sag for de kaarede Søer, som fandtes i de fynske Centre den 1. Oktober 1906, og som paa dette Tidspunkt vare mindst 1.5 Aar gamle og havde født mindst 2 Kuld. Statistiken omfatter 93 Søer af Landrace og 25 Søer af Yorkshirerace. — I Korthed viser denne Statistik følgende Resultat af Søernes Frugtbarhed:

Race	Antal Søer	I Gennemsnit for hver Faring Antal Grise		Grise pr. Aar af Moderens Alder	
		Ved Fødsel	Ved Fravænn.	Ved Fødsel	Ved Fravænn.
Landrace	93	11.2	8.2	26.3	19.3
Yorkshirerace ..	25	11.1	7.7	23.3	16.2

Denne Oplysning stiller jo yderligere Landracen i et gunstigt Lys. Overføres den til at gælde for hele Landet, hvad vi for saa vidt kunne være berettigede til, som nævnte Gennemsnitstal for Grise ved Fødsel og Fravænning pr. Kuld ere omtrent de samme som Tallene for Landet som Helhed, maa vi altsaa vente, at Landsøerne i Centrene give os 19.3 levedygtige Grise pr. Aar, hvilket maa kaldes meget tilfredsstillende.

Værdien af Centrenes Bestand kan jeg ogsaa oplyse paa anden Maade. Det er nemlig blevet en Regel, som nu er gennemført i flere Aar, at mine Assistenter udsende Spørgeskemaer til alle de Landmænd, som have købt Søer fra Avlscentrene for Landsvin for derved at bringe i Erfaring, hvad Værdi Svineproducenterne tillægge de saaledes modtagne Individer. Svarene ere saa blevne indførte i Assistenternes Protokoller, hvor hver Stamso har sin Konto, der altsaa efterhaanden bliver fyldt med Landbrugernes Skudsmaal om dens Børn.

Denne Foranstaltning have vi indført for at faa et bredt og solidt Grundlag for de Raad, der forlanges med Hensyn til Udvalg af Stamdyr, særlig Udveksling af Orner. Vi have ikke ønsket at handle efter et løst Skøn, men paa Grundlag af virkelig Viden. De saaledes indkomne Besvarelser har jeg nu paa Grundlag af Assistenternes Indberetninger sammenfattet til et overskueligt Hele, som er fremstillet i Tabel VII.

Det vil heraf fremgaa, at der foreligger talrige Vidnesbyrd om de udsendte Søers Udvikling og om deres

Tabel VI.

Statistiske Oplysninger om Frugtbarheden og Grisenes Levedygtighed i Yorkshirecentrene.

Distrikt	Født Antal Kuld	Fødte Grise			Antal Grise pr. Kuld		Antal Søer ved Aarets Slutning
		Antal ialt	Antal dødfødte og døde inden Fravænningen	pCt. Levedygtighed	Ved Fødselen	Ved Fravænningen	
	Fra $^{1}/_{10}$ 1905 til $^{31}/_{8}$ 1906						
1. Distrikt.....	46	491	150	69.4	10.7	7.4	24
2. —	31	247	84	66.0	8.0	5.3	15
3. —	*)						
4. —	47	544	194	64.3	11.6	7.4	30
5. —	17	184	45	75.5	10.8	8.8	10
6. —	42	430	130	69.8	10.2	7.1	36
7. —	40	447	106	76.3	11.2	8.5	22
Hele Landet...	223	2343	709	69.6	10.5	7.3	137
	Fra $^{1}/_{9}$ 1906 til $^{31}/_{8}$ 1907.						
1. Distrikt.....	46	445	108	75.7	9.7	7.3	29
2. —	32	306	136	56.0	9.7	5.6	13
3. —	*)						
4. —	53	552	183	66.8	10.4	7.0	41
5. —	*)						
6. —	82	861	199	76.9	10.5	8.1	43
7. —	43	511	119	76.7	11.9	9.1	24
Hele Landet...	256	2675	745	72.2	10.4	7.5	150

*) Oplysningerne ufuldstændige og derfor udeladte.

Tabel VII.

Sammendrag af Besvarelserne angaaende udsendte Forespørgsler om de fra Avlscentrene for Landsvin udsendte Søer.

I. Forespørgslerne udsendte i Vinteren 1902—03 om de indtil $^{30}/_{9}$ 1901 udsendte Søer.

II. Forespørgslerne udsendte i Vinteren 1906—07 om de fra $^{1}/_{4}$ 1904 til $^{31}/_{3}$ 1905 udsendte Søer.

Spørgsmaal		Svar I. 1902—03 Antal	pCt.	Svar II. 1906—07 Antal	pCt.
Antal Forespørgsler udsendt		2806		1547	
— Besvarelser modtaget		1630		*) 734	
Har Soen udviklet sig godt?	Ja	1026	74	371	79
	Nogenlunde	257	19	64	14
	Nej	98	7	37	7
Soens Alder ved 1. Faring?	1 Aar og derover	397		132	
	$^{3}/_{4}$—1 Aar	719		212	
	Under $^{3}/_{4}$ Aar	52		29	
Søer, som ved 1. Faring have faaet	6 Grise og derunder pr. Kuld	222		73	
	7—8 Grise pr. Kuld	256		95	
	9—10 — —	462	62	132	58
	11—12 — —	211		69	
	13 Grise og derover pr. Kuld	88		31	
Søer, som ved senere Faringer have faaet	8 Grise og derunder pr. Kuld	198		83	
	9—10 Grise pr. Kuld	288	80	135	80
	11—12 — —	314		128	
	13 Grise og derover pr. Kuld	176		81	
Har Soen været mælkerig?	Ja	1039	84	328	80
	Nogenlunde	104	9	33	8
	Nej	92	7	47	12
Har Soen været god ved sine Grise?	Ja	981	92	357	93
	Nogenlunde	42	4	20	3
	Nej	50	4	27	4
Har Soens Afkom været levedygtigt og triveligt?	Ja	984	81	340	82
	Nogenlunde	125	10	44	10
	Nej	104	9	31	8
Afkommets Fædre (Antal Kuld efter)	Ægte Yorkshireorne			344	
	Ægte Landraceorne			464	
	Orne af blandet Race			156	

*) Af disse 734 Besvarelser vare 480 brugelige til Bearbejdning.

Frugtbarhed, Mælkerigdom, Forhold som Mødre, Trivelighed og Vækst.

Tallene skal jeg ikke her gennemgaa i det enkelte, de foreligge til nærmere rolig Betragtning. — Næst at beklage, at saa mange Besvarelser ere udeblevne, skal jeg kun gøre opmærksom paa enkelte Forhold. Det vil saaledes ses, at Resultatet er opstillet i to Hovedkolonner, en for 1902—03 og en for 1906—07. Jeg har foretaget denne Opstilling for at en Sammenligning mellem Tilstanden den Gang og nu kan finde Sted.

Dernæst vil det bemærkes, naar man betragter den bageste Kolonne, den for 1906—07, som ikke er væsentlig forskellig fra den for 1902—03:

at 79 pCt. af Besvarelserne gaa ud paa, at den udsendte So har udviklet sig godt,

at 58 pCt. af Gyltene og 80 pCt. af de ældre Søer have faaet 9 Grise og derover pr. Kuld,

at Soen i 80 pCt. af Tilfældene har været mælkerig og i 93 pCt. god ved Grisene, samt

at 82 pCt. af de modtagne Søer have givet levedygtigt og triveligt Afkom.

Endelig have vi fra samme Aar den Meddelelse — som ikke er opført paa Tabellen — at 89 pCt. af 338 Kuld, faldne efter udsendte Søer, have været færdige til Slagteriet i en Alder af 5—7 Maaneder.

Jeg mener, at disse Oplysninger tyde paa, at Stamdyrene i Centrene, trods Fremgangen i ydre Form, dog have bevaret de andre vigtige Egenskaber, som man maa forlange hos en Landsvinebestand: Frugtbarhed, Mælkerigdom, Omhyggelighed for Afkommet og Evnen til at give levedygtigt, triveligt og hurtigt voksende Afkom.

Endvidere skal jeg gøre opmærksom paa, at Forsøgslaboratoriet ligger inde med Materiale til Belysning af Triveligheden og Flæskets Kvalitet hos Afkom udsendt fra Centrene og hos Krydsninger af Søer udsendte fra Landsvinecentrene ved Orner udsendte fra Yorkshirecentrene.

Forsøgene bleve etablerede i 1901 efter Laboratoriets Samraad med mine Assistenter og mig i den Hensigt at belyse den Evne, som Stamdyrene i Centrene besad til at give Afkommet Trivelighed og Slagteværdi. Disse Forsøg bleve altsaa ogsaa anlagte for at virke belærende i det enkelte ved Udvalget af Stamdyr i Centrene, og i saa Henseende have de gjort deres Nytte. Men det er jo Helhedsindtrykket, det her gælder, og dette har Forsøgslaboratoriet endnu ikke udsendt nogen Beretning om. Denne kan dog ventes i en nær Fremtid. — Imidlertid aflagde Assistent *Gommesen* ved Foreningen af jyske Landboforeningers Delegeretmøde i Aar en kort Beretning, hvoraf det bl. a. fremgik:

at alle Forsøgsholdene havde vist god Trivelighed,
at Krydsningsholdene gave Flæsk af bedre Kvalitet end Holdene for Landsvin, og
at Landsvinenes Flæsk gennemgaaende var godt og i Fremgang, men at Bugvæg og Skinker endnu lode en Del tilbage at ønske.

Jeg vilde gerne nærmere ind paa Betragtninger om disse Forsøg, der afsluttedes for et Aar siden, men nu fortsættes under ny Former (Elsesminde). Men Tiden tillader ikke at gaa i Enkeltheder med denne Sag.

Jeg vil dog benytte Lejligheden til at bringe Forsøgslaboratoriet en Tak, fordi man paa denne Maade hjælper os ved Svineavlens Ledelse.

Endelig skal jeg henlede Opmærksomheden paa Tabel VIII, der indeholder Sammendrag af Besvarelserne angaaende de i Vinteren 1906—07 udsendte Forespørgsler om Orner udsendte fra Centrene for Landsvin og Yorkshiresvin fra $^1/_4$ 1904—$^{31}/_3$ 1905.

Fæste vi først Opmærksomheden paa Kolonnerne, der omhandle Ornerne af Landrace, viser det sig:

at der er indgaaet brugelige Besvarelser om 236 Orner, der tilsammen have bedækket 17124 Søer, altsaa et ret stort Materiale,
at 82 pCt. af disse have udviklet sig godt,

Tabel VIII.

Sammendrag af Besvarelserne angaaende de i Vinteren 1906—07 udsendte Forespørgsler om Orner udsendte fra Centrene fra $^{1}/_{4}$ 1904 til $^{31}/_{3}$ 1905.

I. Landorner. — II. Yorkshireorner.

Spørgsmaal		Svar			
		I. Landrace-orner		II. Yorkshire-orner	
		Antal	pCt.	Antal	pCt.
Antal Forespørgsler udsendt		457		234	
Antal Besvarelser modtaget		301		164	
Deraf brugelige til Bearbejdning		236		133	
Hvor mange Søer have Ornerne bedækket?		17124		8243	
Har Ornen udviklet sig godt?	Ja	191	82	96	73
	Nogenlunde	16	7	22	17
	Nej	26	11	13	10
Er Ornen frugtbar?	Ja	203	90	118	88
	Nogenlunde	11	5	9	7
	Nej	11	5	7	5
Har Afkommet været levedygtigt?	Ja	213	94	112	88
	Nogenlunde	8	4	9	7
	Nej	5	2	7	5
Har Afkommet været triveligt?	Ja	193	87	107	84
	Nogenlunde	18	8	12	10
	Nej	10	5	8	6
Har Afkommets Kvalitet som Slagterivare været tilfredsstillende?	Ja	137	73	62	62
	Nogenlunde	46	25	31	31
	Nej	2	2	7	7

at 90 pCt. af Ornerne have været absolut frugtbare og kun 5 pCt. utilfredsstillende i saa Henseende,
at 94 pCt. have leveret levedygtigt og 87 pCt. triveligt Afkom, og
at Afkommet efter 73 pCt. af Ornerne har givet tilfredsstillende og 25 pCt. ret tilfredsstillende Slagtningsresultat.

Det samlede Billede tyder altsaa ligesom for Landsøernes Vedkommende paa, at Landsvinenes Fremgang i ydre Finhed og Form ikke er Blændværk, men at de øvrige eftertragtede Egenskaber, Frugtbarhed og Evnen til at give levedygtigt, triveligt Afkom med god Slagteværdi ere fulgte med.

Vi have nu fulgt Landsvineavlen paa forskellig Maade. Vi have set Landsvinene paa Dyrskuerne, vi have set dem i Centrene, og vi have søgt at bedømme dem fra flere andre Synspunkter.

Og hvorledes vi saa end se paa Forholdene, faa vi den Opfattelse, at Racen er i Fremgang, og at den danner et solidt Grundlag for Landets Svineavl. — Den Bevægelse, som Svineavlscentrene betegne, har altsaa gjort Nytte.

Og jeg er ganske overbevist om, at de Penge, som Staten giver ud i dette Øjemed, ere vel anvendte, baade dem, som gaa direkte til Centrene, og dem, som anvendes til Vejledning og konsultatorisk Arbejde, der betyder saa meget i denne Sag.

Men der er ogsaa nedlagt et betydeligt Arbejde baade af Ejerne af Centrene, af Udvalgene og fra Konsulentvirksomhedens Side. — Det gælder nu blot om at fortsætte Arbejdet og at udføre det med al den Kraft, som man raader over; thi selv om der er Fremgang, er der dog meget tilbage at gøre endnu. Vi have langt igen, inden Maalet er naaet.

Jeg skal ikke fordybe mig i, hvad der i Fremtiden særlig bør lægges Vægt paa; der er Opgaver nok. Kun skal jeg bemærke, at Arbejdet ikke bør gaa ud paa

at forøge Avlscentrenes Antal, men at højne deres Kvalitet.

Og denne Henvendelse vil jeg særlig rette til de lokale Landboforeningers Avlscenterudvalg. Der var en Tid, da disse saa lidt mistrøstigt paa deres Opgave, nemlig den Gang da Statsudvalgene traadte til; mange af de lokale Avlscenterudvalg følte sig da overflødige. — Men en Kendsgerning er det, at Centrene have den bedste Kvalitet og den største Modstandskraft mod sløje Tider, dér hvor de lokale Avlscenterudvalg i Gerningen vise den største Interesse for Sagen.

Yorkshirecentrene har jeg med Vilje ikke skænket nogen indgaaende Omtale, fordi vi her staa overfor en gammel, færdigdannet Race, som vi ikke kunne vente at gøre bedre end den findes i Moderlandet, England, naar undtages, at vi ved Aklimatiseringen kunne gøre den bedre skikket til hjemligt Brug.

Kun skal jeg bemærke om disse Centre, at de for Tiden gennemgaaende ere af ret tilfredsstillende Kvalitet; men at de dels paa Grund af den vanskeligere Avl, dels som Følge af den dyre Rekruttering arbejde under ugunstigere Vilkaar end Avlscentrene for Landsvin, hvorfor de ogsaa maa have større Tilskud end disse, saa længe man ønsker at bevare dem.

Endnu en Gang maa jeg bede d'Hrr. om at se paa Tabel VIII, nemlig paa den bageste Kolonne, som viser et Sammendrag af de Oplysninger, man har indvundet ved at udsende Forespørgsler om Orner udsendte fra Yorkshirecentrene, altsaa Orner, der have været anvendte i Krydsningsavlens Tjeneste.

Vi faa om disse et lignende gunstigt Indtryk som om Landornerne med Hensyn til deres Udvikling, Frugtbarhed og Evne til at give Afkommet Levedygtighed og Trivelighed. — Derimod ere Tallene mindre gode end for Landornerne med Hensyn til at give Afkommet en god Kvalitet som Slagterivare.

Hvis denne sidste Oplysning var et sandt Udtryk for de virkelige Forhold, stod vi nu ved det Tidspunkt, da

vi kunde give Yorkshirecentrene Rejsepas og erklære rent Land for Landracen, eftersom Landraceornerne producere Flæsk af lige saa god eller bedre Kvalitet som Yorkshireornerne.

Jeg tror imidlertid, at denne Oplysning, der jo ikke staar paa noget bredt Grundlag, er vildledende, og at vi fremdeles i nogle Aar maa anvende Yorkshireorner, naar vi ville fremstille fint Flæsk med god Bugvæg og gode Skinker — og jeg har mange Grunde til denne Antagelse. Men jeg kan ikke komme nærmere ind paa dem her, da Tiden ikke tillader det.

Kun skal jeg bemærke, at en af de væsentligste Aarsager til den vildledende Oplysning rimeligvis er den gammeldags Sorteringsmaade, der anvendes paa mange af vore Slagterier, hvor Svinene betales i 1., 2. og 3. Kl., væsentligst bedømt i Henhold til Længde og Ryggspækkets Tykkelse og Fordeling. Paa disse to Omraader staa Landsvinene nemlig ikke tilbage for Yorkshirekrydsningerne.

Toges der tillige *tilbørligt* Hensyn til Kødfuldhed samt Bugvæggens Tykkelse og Skinkernes Udvikling og Finhed i Knogler og Skind, vilde man komme til et andet Resultat.

Og jeg skal ikke undlade at tilføje, at hvis Slagterierne ikke i en nær Fremtid gennem Betalingen vise Svineproducenterne, at Kødfuldhed, Finhed i Knogler og Skind, en fyldig Bugvæg og gode Skinker ere Guld værd, varer det ikke længe, før Yorkshireornerne ere banlyste; thi man kan ikke fortænke Svineproducenterne i, at de foretrække den langt lettere Renavl af Landsvin for Krydsningsavlen, naar det pekuniære Udbytte bliver det samme.

Efter mit Program har jeg endnu tilbage som et Hovedpunkt:

Svineavlsforeningerne,

men Tiden tillader ikke nogen nærmere Omtale af disse. Og det er vist heller ikke nødvendigt overfor denne For-

Tabel IX.

Svineavlsforeninger, der have søgt om Statstilskud i Finansaarene 1904—05, 1905—06 og 1906—07.

Distrikt	1904—05				1905—06				1906—07			
	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt
Kjøbenhavns Amt	6	4	2	6	6	4	2	6	6	4	2	6
Frederiksborg —	2	3	0	3	3	4		4	3	3	1	4
Sorø —	5	0	5	5	7		8	8	7		9	9
Præstø —	7	7	5	12	10	8	7	15	10	4	14	18
Holbæk Amt ÷ Samsø .	6	3	3	6	4	1	3	4	7	2	5	7
Maribo Amt	8	8	1	9	8	7	2	9	10	5	6	11
Bornholms —	27	45		45	30	49		49	29	52		52
Odense —	4	3	3	6	7	5	4	9	12	6	11	17
Svendborg —	3	3	1	4	14	6	12	18	22	10	20	30
Hjørring —	4	4		4	4	3	1	4	6	5	3	8
Aalborg —	1	1		1	1			*) 1	1	1		1
Thisted —	2	2		2	2	3		3	2	3		3
Viborg —	25	23	3	26	25	17	10	27	27	18	15	33
Ringkøbing —	11	8	6	14	15	15	4	19	19	22	4	26
Ribe —	4	2	2	4	9	6	3	9	10	6	6	12
Randers —	18	16	2	18	18	13	6	19	16	5	14	19
Aarhus og Skb. —	3		3	3	6	1	6	7	11	2	12	14
Vejle —	3	2	1	3	4	1	3	4	5	2	4	6
Samsø.....	4	4	1	5	4	4	2	6	4	4	2	6
Hele Landet...	143	138	38	176	177	147	73	221	207	154	128	282

*) 1 af ukendt Herkomst.

Tabel X.

Svineavlsforeninger, der have søgt om Statstilskud i Finansaarene 1904—05, 1905—06 og 1906—07.

Distrikt	1904—05				1905—06				1906—07			
	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt
1. Distrikt	26	17	15	32	30	17	20	37	33	13	31	44
2. —	8	8	1	9	8	7	2	9	10	5	6	11
3. —	27	45		45	30	49		49	29	52		52
4. —	7	6	4	10	21	11	16	27	34	16	31	47
5. —	7	7		7	7	6	1	8*)	9	9	3	12
6. —	40	33	11	44	49	38	17	55	56	46	25	71
7. —	28	22	7	29	32	19	17	36	36	13	32	45
Hele Landet...	143	138	38	176	177	147	73	221*)	207	154	128	282

samling at begrunde Svineavlsforeningernes Eksistensberettigelse. — De samme Grunde, som tale til Fordel for Heste- og Kvægavlsforeninger, gælde selvfølgelig ogsaa for Svineavlsforeninger.

Jeg kan da nøjes med at omtale, at Svineavlsforeningernes Antal er i langsom Vækst, men at vi endnu have alt for faa Svineavlsforeninger i Landet. Et Blik paa Tabel IX og X, de sidste Tabeller i Rækken, bringer Oplysninger herom.

Den allersidste Linie viser Antallet af de Svineavlsforeninger, som de 3 sidste Aar have søgt om Statstil-

*) 1 af ukendt Herkomst.

skud, nemlig 143, 177 og 207. — De 207 Foreninger fra sidste Aar benyttede 282 Orner, af hvilke 154 vare af Yorkshirerace og 128 af Landrace.

At disse Tal ere alt for smaa fremgaar deraf, at over $^1/_6$ af samtlige Foreningsorner findes paa Bornholm, der ved Hjælp af sine 52 Yorkshireorner frembringer meget fint Flæsk.

Jeg haaber derfor, at d'Hrr. med mig ville arbejde paa denne Sags Fremme.

Til Slutning skal jeg blot meddele, at Svineavlen nu er kommet saa vidt, at den har sin egen Stambog og sine aarlige store Møder for særligt interesserede i Jylland, paa Fyn og paa Sjælland. Men at Kontrolforeningerne endnu kun faa Steder omfatte Svineholdet.

Den ledende Præsident: Maa jeg spørge, om nogen af d'Hrr. ønske at tage Ordet?

Jægermester *Krabbe:* Jeg vilde gerne, at der paa dette Konsulentmøde blev rettet en Tak til Statskonsulenten fra det praktiske Landbrugs Side. Det Arbejde, som i de forløbne 10 Aar er udført paa Svineavlens Omraade, er i Virkeligheden et grundlæggende Arbejde, og man maaler bedst Resultatet af dette Arbejde ved at se paa den Planløshed, der var indenfor Svineavlen for 10 Aar siden, og paa det gode, maalbevidste, regelmæssige Arbejde, der nu finder Sted. Dette Resultat forekommer mig er til stor Ære for Statskonsulenten; men det er jo det praktiske Landbrug, dette Arbejde kommer til Gode, og jeg vil gerne ved denne Lejlighed gøre mig til Talsmand for det praktiske Landbrug ved at bringe Statskonsulenten Landbrugets Tak for dette Arbeide. Samtidig skulde denne Tak ogsaa gerne betyde en kraftig Opfordring til ham til at fortsætte med dette Arbejde og lade ham vide, at vi have Tillid til dette Arbejde og gerne følge det. (Forsamlingen rejste sig.)

Den ledende Præsident: Da ikke flere ønske at udtale sig, vil jeg som Mødets Leder tillade mig fra denne Plads

at slutte mig til de Udtalelser, som Jægermester *Krabbe* fremkom med, og jeg er overbevist om, at vi alle kunne stutte os dertil. Men Statskonsulenten har jo i sit Foredrag omtalt, at han ved alle de Oplysninger, han har indhentet, har haft sine Assistenter ret meget at takke for. Naar vi nu specielt takke Statskonsulenten i Dag for det Arbejde, han har udført gennem Aarene, og for den udmærkede Maade, hvorpaa han har forelagt dette Arbejde for os i Dag, vil jeg foreslaa, at vi samtidig bringe en Tak til de Assistenter, der have hjulpet ham med dette Arbejde.

Den næste Sag paa Dagsordenen var:

4. Revision af Lov af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer.

(Indlededes af Statskonsulent *K. Hansen.*)

Statskonsulent *K. Hansen:* Naar jeg skal have den Ære at indlede Forhandlingen om Revision af Loven af 26. Marts 1898, maa jeg begynde med at bringe i Erindring, at denne Lov er fremkommet paa Initiativ af de samvirkende danske Landboforeninger, idet disse i 1894 rettede en Henvendelse til det daværende Indenrigsministerium om dets Medvirkning til at faa gennemført visse Lovbestemmelser til Betryggelse af Handelen med Gødningsstoffer, Foderstoffer og Sædevarer. Denne Henvendelse sendtes til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, som nedsatte et Udvalg til nærmere at overveje Spørgsmaalet, et Udvalg, der bestod af Kaptajn *la Cour*, Etatsraad *Valentiner*, Prof. *Stein*, Prof. *Westermann* og Frøkontrollens Bestyrer *O. Rostrup*. Dette Udvalg afgav i 1895 en Betænkning, der i det hele taget var en Tilslutning til Tanken om en saadan Lovgivning, og en

Betænkning, der blev gjort til Grundlag for det Forslag, som allerede i Rigsdagssamlingen 1895—96 blev forelagt Rigsdagen. Forslaget blev, som bekendt, ikke til Lov den Gang, og heller ikke anden Gang, men tredje Gang, i Samlingen 1897—98, blev Loven vedtaget, dog med flere mere eller mindre væsentlige Modifikationer, hvoraf den mest fremtrædende var den, at medens Forslaget omfattede baade Gødningsstoffer, Foderstoffer og Markfrø, kom selve Loven kun til at omfatte Gødnings- og Foderstoffer, medens Afsnittet vedrørende Handel med Sædevarer blev bortamputeret under Behandlingen i Rigsdagen. De væsentligste Bestemmelser i denne Lov ere selvfølgelig i d'Hrr.s Erindring, men jeg maa dog maaske af Hensyn til det efterfølgende blot bringe nogle enkelte af Lovens Hovedtræk i Minde. Der er i denne Lov fastsat bl. a. følgende: Ved Salg af Gødnings- og Foderstoffer skal Sælgeren give visse nærmere angivne Oplysninger og Garantier, som tage Sigte paa at belyse Varens Beskaffenhed, hvorved — det er et af Hovedpunkterne deri — det er blevet obligatorisk for Sælgerne, ganske vist med visse Undtagelser, visse Begrænsninger, at give visse bestemte Oplysninger om Varens Beskaffenhed. Dernæst er det bestemt, at Emballagen, hvori disse Varer fremkomme, navnlig Handelsgødninger, skal være forsynet med en Paaskrift, som giver visse Oplysninger om Varen. Dette er ogsaa en Foranstaltning, som man ikke tidligere havde. Fremdeles bestemmer Loven, at Prislister, Cirkulærer, Avertissementer o. l. ikke maa indeholde saadanne Angivelser, der tilsigte at tillægge Varen større Brugsværdi, end den har, og i Forening dermed, at der ikke maa gives Varen vildledende Betegnelser, som kunne give Køberen en falsk Forestilling om dens Beskaffenhed. Fremdeles bestemmer Loven, at enhver Køber er berettiget til at indsende Prøver af leverede Varer, selvfølgelig udtagne under visse nærmere givne Forskrifter, til Undersøgelse, der foretages ved Laboratorier, som dertil ere autoriserede af Landbrugsministeriet og efter en ligeledes af Ministeriet fastsat Takst. Viser

Undersøgelsen, at Varen er ringere end garanteret, betaler Statskassen Omkostningerne ved Undersøgelsen, med Regres til Sælgeren, medens i Tilfælde af, at Undersøgelsen viser, at Varen svarer til Garantien, betaler Køberen Halvdelen af Omkostningerne og Statskassen Halvdelen. Endelig indeholder Loven Bestemmelser om Afgørelser ved Voldgift samt Straffebestemmelser for Lovens Overtrædelse. Det er maaske Hovedbestemmelserne i den for Tiden gældende Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer. Spørger man nu om Nyttevirkningen af denne Lov, saa maa det sikkert nok siges, at den har gjort nogen Nytte i den Aarrække, den har bestaaet; og det vil man sikkert heller ikke fra nogen Side bestride. Nyttevirkningen kunde maaske antydes saaledes, at Loven har bidraget til, at man har faaet forøget Forstaaelse af, hvad der betinger de her omhandlede Varers Brugsværdi. Der er næppe Tvivl om, at Loven har bidraget til at øge Forstaaelsen af dette; det er kommet Folk nærmere ind paa Livet. Endvidere har det bidraget til at skærpe Kravene om Varer af en bestemt og bekendt Værdi; fremdeles kan det vist siges, at Loven har bidraget til at gøre Køb og Salg af disse Varer i det hele taget klarere; man har faaet noget mere fast Bund under Fødderne, faaet klarere Begreb om, hvad det er, man handler om. Fremdeles har Loven givet lettere Adgang til Analyser, og derved har den uden Tvivl bidraget noget til Forstaaelsen af Analysens Betydning for Varens Vurdering. Den har endvidere uden Tvivl bidraget til at bringe den solide, reelle Handel ind under mere faste, regelbundne og rationelle Former, og endelig maa det vel siges, at Loven har givet visse Holdepunkter overfor den usolide Handel. Men trods de Goder, som Loven saaledes utvivlsomt har bragt, maa man dog vistnok ogsaa sige, at den hidtil ikke fuldt ud har svaret til de Forventninger, som man i hvert Fald fra adskillige Sider nærede til en saadan Lov. Man havde navnlig fra mange Sider haabet, at en saadan Lov skulde virke i Retning af at hæmme og vanskeliggøre de

tvivlsomme Udslag af Handelen med de her omhandlede Produkter. Dette Haab tror jeg ikke, man kan sige er gaaet i Opfyldelse, snarere har det vel været en Skuffelse; i hvert Fald tror jeg at turde sige, at for Gødningshandelens Vedkommende have vi netop i den Aarrække, der er forløbet siden denne Lov udkom, været Vidne til en betydelig mere vidt dreven Svindel, end vi kendte før. Dette skyldes selvfølgelig ikke Loven selv; om man end maaske med Flid kunde paavise enkelte umiddelbart uheldige Følger af Loven, vilde det dog vist næppe veje meget til. Naar Forholdene ere saaledes, som jeg tror at turde paastaa, at Svindelen nu til Dags er betydelig mere vidt dreven, end den har været før, skyldes det selvfølgelig væsentlig en anden Aarsag, nemlig, at Omsætningen er steget overordentlig stærkt i den Aarrække, vi have for Øje, Aarrækken siden denne Lov udkom. Jeg skal blot erindre om, at i 1896, altsaa umiddelbart før Lovens Vedtagelse, medens den endnu forhandledes paa Rigsdagen, var vor Overskudsindførsel af Handelsgødninger omtrent 66 Millioner Pund, medens den i 1906 var 247 Millioner Pund, foruden at Hjemmefabrikationen utvivlsomt er taget betydeligt til i samme Tidsrum. Og medens vi i 1896 af Oliekager og Klid indførte omtrent 333 Millioner Pund, saa var Indførselen af de samme Fodermidler i 1906 914 Millioner Pund, hvortil jo endda bliver at lægge betydelige Poster udenfor de to Hovedposter. Det er klart, at jo større Omsætningen af disse Artikler bliver, desto mere Plads bliver der for Svindel i denne Omsætning, men desto mere Brug turde der ogsaa være for betryggende Foranstaltninger imod de uheldige Sider ved denne Handel, thi desto større Tab kan der selvfølgelig paaføres Landmændene ved en uheldig Handelsform. Med denne stærke Stigning af Forbruget for Øje ligger det paa Forhaand ret nær at antage, at Tiden nok kunde nærme sig eller være inde til at tage denne Lov under fornyet Overvejelse og eventuelt søge den gjort til Genstand for en Revision. Det er 6 Aar siden, Spørgsmaalet om en Revision af Loven om Gød-

nings- og Foderstoffer var til Forhandling her i denne Sal i den samme Forsamling, her ved det almindelige Konsulentmøde. De Anskuelser, der da blev gjort gældende m. H. t. Lovens Værdi og Betydning, vare noget divergerende, som det vil være i mange af d'Hrr.s Erindring. Som Helhed tror jeg dog man var enig om, at Loven gjorde nogen Nytte, men at Nytten ikke den Gang havde været saa stor, som man kunde have ønsket. Men iøvrigt førte Forhandlingerne ikke til effektive Skridt; Loven har jo bestaaet uforandret siden den Tid. Efter at der nu er forløbet en længere Aarrække, kunde maaske nok Tiden være kommet til at vende tilbage til Sagen igen, i hvert Fald til at søge en Lejlighed til en foreløbig Drøftelse og Meningsudveksling derom. Hvis Resultatet af en saadan Forhandling skulde blive, at man fra rette Vedkommendes Side sagde, at Sagen i Henhold dertil burde fremmes videre, forudsætter jeg, at det blev et dertil nedsat Udvalgs Sag nærmere at overveje Enkelthederne derved; og jeg skal følgelig heller ikke komme ind paa mange Enkeltheder her i denne Sag. Enkelte Punkter i den bestaaende Lov vilde jeg dog gerne have Lov til at fremdrage, nogle, som formentlig ere mindre heldige efter de Erfaringer, der have kunnet gøres, andre, som maaske nu have vist sig at være noget vage og usikre, og enkelte, som vel maaske i og for sig ere klare nok, men som ikke ere blevne efterlevede, saa der efterhaanden har udviklet sig en Praksis, i Henhold til hvilken man efter stiltiende Overenskomst ser bort fra dem. Af nærliggende Grunde skal jeg særlig holde mig til den Side, som vedrører Handel med Gødningsstoffer; det er utvivlsomt ogsaa den Side af Sagen, som baade er klarest og hvor det er lettest baade at paapege Manglerne, men ogsaa at indføre Forbedringer. Jeg skal da tillade mig straks at gøre opmærksom paa Lovens allerførste Punkt, der gaar ud paa, at ved Handel paa Levering med industrielle Handelsgødninger skal Sælgeren i ethvert Dokument angaaende Handelens Indgaaelse give Køberen visse nærmere Op-

lysninger; men saa fortsættes der — saaledes kan det i hvert Fald udtrykkes —: Ved al anden Handel end Handel paa Levering kunne disse Bestemmelser bortfalde. Det turde muligvis være en af de Ting, der kunde være Grund til at have in mente; thi her er jo aabnet en meget rigelig Ventil for Handel udenfor de obligatoriske Bestemmelser, der altsaa kun omfatte Handel paa Levering. Der turde ogsaa være Grund til at fæste Opmærksomheden paa det noget usikre Udtryk »industrielt behandlede Handelsgødninger«. I samme Afsnit findes der en Bestemmelse om, at i ethvert Dokument angaaende Handels Indgaaelse (altsaa Slutsedler ell. l.), som forelægges Køberen til Underskrift, skal visse nærmere angivne Oplysninger findes. Det forekommer mig, at ogsaa dér maaske er et Punkt, der kan være Grund til at være opmærksom paa. Det er dér præciseret, at det kun er de Dokumenter, som forelægges Køberen til Underskrift, der skal indeholde disse Oplysninger. Det har i hvert Fald ført den højst uheldige Praksis med sig, at man benytter to forskellige Slutsedler, hvoraf den ene forelægges Køberen til Underskrift og beholdes af Sælgeren, medens den anden undertegnes eller i alt Fald er indrettet paa at kunne undertegnes af Sælgeren og beholdes af Køberen. Men de ere ikke enslydende, og navnlig er det ret almindeligt, at den Genpart af Slutsedlen, som Køberen beholder, ikke indeholder de lovbefalede Oplysninger. Det skal den heller ikke efter Lovens Ordlyd; men min Tanke er den, at det er en Fejl, at den ikke skal det. Det medfører f. Eks., at Køberen bagefter, naar Sedlen er ude af Syne, ikke er i Stand til nærmere at se efter, hvad det egentlig er, han har bestilt. Dette skulde han naturligvis vide alligevel, men det kunde dog være ganske nyttigt, om han ogsaa bagefter kunde erkyndige sig om det. Dette er han afskaaret fra. Jeg har adskillige Eksempler paa, at denne Fremgangsmaade benyttes, at den Slutseddel, som Køberen har, slet ikke indeholder de lovbefalede Oplysninger; saa maa man formode, at den Part, Sælgeren har beholdt,

indeholder dem; men det kan man ikke bagefter overbevise sig om. Jeg har Grund til at tro, at de ikke altid indeholde dem; det er en Mangel ved Loven, at de to Genparter ikke skulle være ens. Straks i Begyndelsen af § 1 er der nævnt en Grænse paa 200 Pund; det er sagtens ganske nødvendigt, at der sættes en Minimumsgrænse for Anvendeligheden af denne Lovs Bestemmelser; men jeg vil dog nævne, at netop det, at Grænsen er sat ved 200 Pund, saa at Partier under den Størrelse ikke komme ind under Loven, har ført til Absurditeter paa visse Omraader, idet man i Havebruget, hvor man ofte køber og bruger smaa Partier, ser udbudt og forhandlet Gødninger, som synes at være ganske i Strid med Gødningsloven, men som slet ikke kunne komme ind derunder. For Landbruget er det et underordnet Spørgsmaal, men det kan være følelig for dem, det gaar ud over. Imidlertid er det jo muligt, at det er en Ting, man ikke kan komme ud over, idet man maaske maa have en Grænse; men det er jo dog noget, som kan overvejes. I samme § 1 findes der lidt længere nede under Punkt 3 den Bestemmelse om Varens Navn, at dette ikke i nogen Henseende maa være vildledende m. H. t. Varens Beskaffenhed. Denne Bestemmelse er jo lidt vag; der kan være delte Meninger om, hvad der er vildledende, og det kunde maaske være ønskeligt, om der kunde findes en mere præcis Angivelse af, hvad der skal forstaas ved vildledende. Der er ikke Tvivl om, at der hvert Aar forhandles endogsaa betydelige Partier af Varer til aldeles latterlige Priser under Navne, der maa siges at være vildledende, men som der netop paa Grund af Udtrykkets Ubestemthed vanskeligt kan skrides ind imod. Jeg skal nævne et Par Eksempler derpaa. Der er saaledes en Vare, som er forhandlet i betydelige Kvantiteter under Navnet »Kvælstofgødning«; dette er dens Handelsnavn. Varen indeholder 6 pCt. Fosforsyre, 3 pCt. Kali og 2 pCt. Kvælstof. Der er sikkert ingen Tvivl om, at det er i Strid med Lovens Mening at kalde en saadan Vare Kvælstofgødning, naar Kvælstoffet er til Stede som

den mest underordnede af alle Bestanddelene og desuden i Forbindelser af ringe Værdi; og at dette Navn er tillagt Varen for at give Køberen en fejlagtig Opfattelse af den, kan der ikke godt være Tvivl om.

Der er i de allerseneste Aar, ogsaa i indeværende Aar, forhandlet i betydelig Udstrækning en Vare, hvis Handelsnavn er »Ægte Chilisalpeter med Kali«. Om en Vare, der benævnes »ægte Chilisalpeter«, maa Køberen kunne forudsætte, at det er Chilisalpeter, i hvert Fald for en overvejende Del, selv om der staar tilføjet: »med Kali«. Chilisalpeter maa nødvendigvis være det væsentlige, dersom denne Benævnelse skal være i Overensstemmelse med Lovens Mening. Ikke desto mindre er Forholdet det, at denne Vare kun indeholder $4^1/_2$ pCt. Salpeterkvælstof og omtrent en halv Snes pCt. Kali, medens Chilisalpeter som bekendt indeholder 15 pCt. Kvælstof; altsaa er der i den omhandlede Vare kun godt $^1/_4$ af det Kvælstof, der skulde være i Chilisalpeter. Jeg kan ikke se rettere, end at det er et vildledende Navn, der bruges; men med Lovens nuværende Affattelse er det vanskeligt at komme sligt til Livs, fordi Udtrykket er for vagt. En Betegnelse som »ægte Peruguano« er utvivlsomt ogsaa lovstridig nutildags; og der er flere Eksempler i samme Retning. Det vil altsaa formentlig ogsaa være et af de Punkter, der kunde være Grund til at fæste Opmærksomheden paa: En bestemtere Præcisering af Benævnelserne. Det er ikke ganske ligegyldigt, under hvilket Navn en Vare falbydes og forhandles; det har i mange Tilfælde ikke ringe Betydning for, hvorledes Varen gaar. Samme Punkt 3 indeholder en Bestemmelse, som gaar ud paa, at hvis Gødningen stammer fra bestemte Raastoffer, skal den være udelukkende tilvirket af disse, med mindre det udtrykkeligt angives, hvilke andre Stoffer, der ere tilsatte; og der fortsættes længere nede, at hvis Sand eller andre som Gødning værdiløse Stoffer ere tilsatte, skal dette ligeledes angives med Tilføjelse af, hvilken Procentmængde der er tilsat deraf. Dette er en Bestemmelse, der, saa vidt mig bekendt, ikke sker Fyldest.

Naar der f. Eks. indblandes betydelige Mængder af Sand og Grus i en højprocentholdig Superfosfat for at faa den ned til en lav Procent, saaledes som visse Landmænd imod deres egen Interesse holde paa at købe det, saa opgives det ikke ved Salget, at der er sat Sand og Grus til. Det har maaske ogsaa mindre praktisk Betydning, men enten bør Bestemmelsen efterleves, naar den staar der, eller ogsaa maa den udgaa. Der er imidlertid andre Tilfælde, hvor saadanne Sandindblandinger have været af en noget alvorligere Karakter. Vi havde i Fjor en Retssag, som vil være i adskillige af d'Hrr.s Erindring, og som drejede sig om, at et bekendt stort Firma her i Kjøbenhavn havde lagt sig efter den Arbejdsmaade at fortynde sit Chilisalpeter ned til et konstant Kvælstofindhold. Det lod undersøge Kvælstofmængden i hvert Parti, det fik, og viste det sig, at der var over en vis Mængde, f. Eks. 14 pCt. Kvælstof deri, tilsatte det saa meget Sand, at Kvælstoffet sattes ned til 14 pCt.; men der fandtes ikke i dets Salgsdokumenter eller Tryksager nogen som helst Angivelse af, at saadan Sandtilsætning havde fundet Sted. Varen var faktisk bleven forringet derved til Skade for Køberen, uden at han var bekendt dermed. Det viste sig iøvrigt ogsaa, at dette ikke kunde passere. Der er fremdeles i samme Stykke en Bestemmelse, som efter min Mening aldrig er bleven efterlevet, saaledes som det, saa vidt jeg forstaar, maa være Lovens Mening, det er denne: »Forekommer Kvælstof i organisk Forbindelse, skal Kvælstofkilden angives«. Dette efterleves paa den Maade i de Tilfælde, som ere komne til min Kundskab, at hvor man overhovedet angiver nogen Kvælstofkilde, nøjes man f. Eks. med den Oplysning, at »Kvælstoffet hidrører fra dyriske Bestanddele«. Jeg kan ikke tro, det har været Meningen fra Lovgivernes Side, at man skulde kunne nøjes med denne Opgivelse, naar man overhovedet forlanger at faa Kvælstofkilden opgivet; thi hvad skulde det egentlig være af organiske Kvælstofforbindelser, der kunde indgaa i Gødning, andet end dyriske Stoffer? Der er i hvert Fald grumme faa

kvælstofholdige Plantestoffer, som der her kunde blive Tale om; men der er overmaade stor Forskel i Værdien af de dyriske Stoffer, der kunne indblandes; Fjer-, Horn-, Uld- og Læderaffald bruges i stor Udstrækning, og saa er der Kød- og Blodmel og flere andre Ting. At disse Ting ere af ret forskellig Værdi, er ganske givet, og det har utvivlsomt været Meningen med Bestemmelsen, at man skulde have noget nærmere Rede paa, hvad det er for Bestanddele, der ere tilsatte, om det f. Eks. er Horn eller Læder eller tørret Blod. Det er ikke ligegyldigt; men jeg har ikke set et eneste Tilfælde, hvor man i den Forstand har angivet Kvælstofkilden; men nogle kunne jo muligvis have undgaaet min Opmærksomhed; i alle Tilfælde er det ikke almindelig Praksis at angive Kvælstofkilden paa den Maade, og Følgen er, at der i saadanne Gødninger kan indgaa kvælstofholdige Bestanddele, der praktisk talt ere ganske uvirksomme, hvilket dog maaske vilde hæmmes noget, hvis denne Bestemmelse blev efterlevet saaledes, som jeg forudsætter det har været Meningen. Det er vel altsaa ikke i og for sig nogen Mangel ved Loven, men ogsaa her kunde det jo være, at man mere præcist kunde udtrykke, hvad det er, der skal fordres. Slutningen af Lovens § 1 lyder saaledes: »Andre Betegnelser for Indholdet af Plantenæringsstoffer end de under a—i nævnte maa ikke anføres i Prislister, Cirkulærer, Avertissementer eller lignende«. Jeg skal tillade mig at gøre opmærksom paa, at der daglig benyttes andre Betegnelser end de her præciserede; man benytter saaledes Betegnelsen »Fosforsur Kalk«, det er ikke det samme som Fosforsyre; men naar Vedkommende, der staar i Begreb med at købe, ikke passer nøje paa, kan det let glide ind som Fosforsyre; og Ammoniak kan glide ind i Stedet for Kvælstof o. s. v.; det er meget almindeligt, at man i Cirkulærer og Avertissementer udtrykker ikke selve Plantenæringsstoffet, men de Forbindelser, hvori vedkommende Stof forekommer, og det er ikke det samme. Følgerne kunne blive ret uheldige, og ogsaa her vil det formentlig være ønskeligt, naar der over-

hovedet skal findes en saadan Bestemmelse, at der bliver draget Omsorg for, at den bliver efterlevet. Bestemmelsen er i og for sig klar nok. Jeg har her et saadant Dokument, som kommer ind under Bestemmelserne om Prislisterne, hvor man har posteret de forskellige Bestanddele saaledes, at der først er en Fosforsyrerubrik for Totalmængden af Fosforsyre, og dernæst en Rubrik for vandopløselig Fosforsyre; det er altsaa to Fosforsyrerubriker. Det ligger nu nær for, at en mindre kyndig Køber kan gaa hen og addere disse to Rubriker; — og det kan endda tænkes, at han faar en lille Haandsrækning til denne Addition! Den tredje Rubrik angiver Indholdet af uopløseligt fosforsur Kalk — man kunde jo ogsaa lægge de 3 Rubriker sammen —, saa kommer der en Kvælstofrubrik, dernæst en Ammoniakrubrik, og paa forskellige andre Maader varierer man dette. Det giver det hele Udseende af at være beregnet paa at bibringe Køberen en fejlagtig Opfattelse af Varens Sammensætning og Beskaffenhed. — Maa jeg endnu bemærke, at der ogsaa i § 1 findes en Bestemmelse om, at Sælgeren skal ved sin Underskrift paa de nævnte Dokumenter garantere for de givne Oplysningers Rigtighed og for, at Varen er i normal tør og for Anvendelsen behørig findelt Tilstand. Det har jeg meget sjældent set noget som helst garanteret om.

Angaaende industrielt behandlede Foderstoffer bestemmes det først i § 2 om Handel i Partier paa 200 Pund og derover, at Dokumentet derom »med mindre andet er vedtaget«, skal indeholde de og de Oplysninger. Her er Ventilen til at slippe igennem endnu rummeligere end ved Gødningsmidler. Her er egentlig slet ikke sagt noget om, at der skal ske noget, men kun, at hvis man ikke gør noget andet, skal man gøre det og det; men man kan lige saa godt gøre noget helt andet. 200 Punds-Grænsen her vil vel i Reglen ogsaa i Landbrugskredse være fyldestgørende; men ogsaa her træffe vi dog i særlige Tilfælde paa Handeler om mindre Partier. I vore Tider, da Fjerkræspørgsmaalet spiller saa

stor en Rolle, kan man ikke se bort fra Handelen med Foderstoffer til Fjerkræ. Jeg har lagt Mærke til, at der har været højst uheldige Fjerkræfoderstoffer i Handelen, og de kunne glide udenom Lovens Bestemmelser, naar de forhandles i Partier under 200 Pund.

I § 3 findes en Passus, der lyder saaledes: »Ved Landbrugsministerens Foranstaltning udgives i Handelen trykte Blanketter, der kunne benyttes ved Udstedelsen af de i §§ 1 og 2 omhandlede Dokumenter«. Det er vistnok meget godt, at der findes saadanne Blanketter, som kunne benyttes; men jeg ser ikke, at den praktiske Betydning deraf kan blive synderlig stor, hvis ikke Ordet »kunne« ombyttes med Ordet »skulle«; og jeg tror da ogsaa at vide, at disse ved Ministeriets Foranstaltning udgivne Blanketter kun benyttes i ringe Omfang. Jeg ser ikke rettere, end at naar der findes en Bestemmelse om Udgivelsen af saadanne Blanketter, burde det være obligatorisk at benytte dem, og det er min Opfattelse, at det vilde være et ubetinget Gode, at der forelaa fastsatte, bestemt formulerede Papirer til dette Brug, saa at vi i alt Fald kom bort fra nogle af de højst uheldige Former, som vi nu daglig se bragte i Anvendelse. Samme § indeholder endvidere følgende Bestemmelse: »Skulde det ved Fremkomsten af ny Gødnings- eller Foderstoffers eller ved ny Analyseringsmetoders Opkomst vise sig nødvendigt, at de foranstaaende Regler for Garantidokumentets Indhold suppleres eller ændres, skal dette kunne ske paa Landbrugsministerens Foranstaltning«. Jeg ser ikke rettere, end at der allerede er Brug for saadanne Ændringer, da der jo, siden denne Lov er udkommet, er kommet i hvert Fald saadanne ny Gødningsstoffer i Handelen, hvis Forhandling ikke kan foregaa lovmedholdelig efter denne Lov. Jeg tænker herved særlig paa de ny Kvælstofgødninger. Her i § 1 er det paalagt at opgive Kvælstof enten i Salpetersyre eller i Ammoniak eller i organisk Forbindelse; andre Muligheder ere ikke aabnede her. Men der er jo nu i Handelen Kvælstofgødninger, hvis Kvælstofindhold ikke

kommer ind under nogen af de tre Kategorier; jeg tænker navnlig paa Kalciumcyanamid og de dermed beslægtede Stoffer. Endnu vil jeg gerne fremdrage § 5, der lyder saaledes: »Prislister, Cirkulærer, Avertissementer o. l. angaaende de i denne Lov omhandlede Varer maa ikke indeholde saadanne urigtige Angivelser om de udbudte Varers Indhold og Beskaffenhed, som tilsigte at tillægge Varen større Brugsværdi, end den har«. Det er sikkert nok en Bestemmelse, hvis Efterlevelse i det virkelige Liv kan blive noget vanskeligt at sikre; men at den idelig er Genstand for Overtrædelser, det kan jeg ikke se er tvivlsomt, idet der udsendes Prislister, Cirkulærer og Kundgørelser, som ganske øjensynligt tilsigte, i hvert Fald saa vidt man er i Stand til at se, at give Varen større Brugsværdi, end den har. En noget præcisere Redaktion dér vilde dog maaske kunne hæmme den usunde Reklame paa dette Omraade noget. Jeg maa maaske have Lov til at illustrere dette med et Par Eksempler, hentede fra saadanne faktisk foreliggende Dokumenter som dem, her er Tale om. Der er et fortræffeligt Gødningsstof, der kaldes »Heureka«, om hvilket det hedder: »Dette Gødningsmiddel til Blomster, Urter og Frugttræer er fremstillet ved Bearbejdelse af raa Melasse og danner et kemisk Uddrag af alle de Værdier, som Rodorganismen har uddraget af Jordbunden og optaget i sig som Næringsstoffer. Ved derfor at frembyde den for Planteernæringen allergunstigste Form og ved af samme Aarsag ikke at indeholde skadelige Stoffer, der have hæmmende Indflydelse paa Planteudviklingen, kan »Heureka« garanteres at være det værdifuldeste og fordelagtigste af alle hidtil kendte Gødningsmidler. Det er fortrinligt til Anvendelse sammen med Staldgødning i mindre Mængder, men det kan i alle Tilfælde, hvor der ikke netop udfordres særlig Varmeudvikling, helt overflødiggøre Staldgødning, og det vil for enhver, der forsøger det, vise sig lige saa uundværligt ved rationel Kultur for Grøntsager og Frugter;« endvidere hedder det: »Da flere Forsøg synes at have godtgjort, at »Heureka« er i Besiddelse af en bevarende

Virkning paa Planterne for Rust, Kræft og Angreb af Utøj og at kunne genoplive hensygnende Planter og hindre Bladaffald og andre kryptogamiske Sygdomme, saa vil man vide at anerkende dets Krav paa Opmærksomhed« o. s. v. Jeg ser ikke rettere, end at det er et Forsøg paa at tillægge Varen noget større Værdi, end den har. Eller et andet Eksempel, et Stof, som vi bedre kende, nemlig Benmel; naar der om dette i Avertissementer siges: »Til Rodfrugter har Benmel givet et større og sikrere Udbytte end noget andet; det holder Utøj og Jordlopper borte . . . og mod Angreb af Fritfluen og andet Utøj er man sikker, naar man bruger Benmel til Gødning«, tror jeg ogsaa, man er lige ved at komme over Grænsen for, hvad Benmel kan gøre godt for. Det vilde være overmaade let at citere mange af den Slags Udtalelser.

At der alle Dage vil foregaa uheldige Køb og Salg, det er jo klart, det kommer man ikke ved nogen Lov bort fra; der er og bliver selvfølgelig alle Dage Mennesker, som ville bedrage deres Medmennesker, og andre, som ville bedrages af deres Medmennesker. Men der er dog dertil alligevel et langt Spring fra Handelsmaader og Handelsvarer, som man maaske til en vis Grad kan komme til Livs ad Lovgivningens Vej; og derhen hører antagelig adskillige af disse her er Tale om, og jeg tænker mig, at en eventuel Revision kunde bære nogle Frugter i denne Retning. Min Opfattelse er da den — og det er en af de Ting, jeg skal tillade mig at henstille til Diskussion — at en eventuel Revision i ganske særlig Grad maatte tage Sigte paa at hæmme og vanskeliggøre den uhæderlige Handel med disse Varer. Jeg husker, at da denne Sag sidst var til Drøftelse her i denne Forsamling, fremkom der fra en enkelt Side den Tanke, at man ad Lovgivningens Vej skulde forbyde al Handel ved Agenter; thi det er jo ganske særlig ad denne Vej, de uheldige Sider af Handelen drives. Og man gjorde opmærksom paa, at Springet fra Forbud imod Omløben med Varer til Forbud imod Falbydelsen af Varer ikke kunde synes

at være saa overordentlig stort. Nu har jeg ikke noget som helst Haab om, at man skulde kunne faa en saadan Lov gennemført, selv om det kunde ønskes; der vilde sandsynligvis ikke paa nærværende Tidspunkt være nogen, der havde Mod til at fremsætte et saadant Forslag; men saa maatte man i hvert Fald formentlig søge at gøre Ulemperne ved den bestaaende Arbejdsmaade saa smaa som mulige og at faa saa mange af Vildskuddene hæmmede, som det kunde lade sig gøre. Da Loven om disse Handelsbrancher behandledes i Rigsdagen i sin Tid, var der, som det sikkert vil erindres, en ganske betydelig Modstand fra Handelsstandens Side mod saadanne Lovbestemmelser; og denne Modstand har jo, saa vidt jeg ser, i betydelig Grad præget hele denne Lov. Skulde man anse Tidspunktet for en Revision for at være kommet, vilde det sikkert være ønskeligt, at Indflydelsen fra den Side kunde blive noget mindre og i hvert Fald Udtrykkene noget klarere. Det er iøvrigt ganske paafaldende, forekommer det mig, at vor dygtige, hæderlige Handelsstand ikke netop selv er den første til at anraabe Lovgivningsfaktorerne om Bistand til at faa dette Ukrudt fjernet af deres ellers saa smukt plejede og veldyrkede Ager, som disse yderst uheldige Udslag af Handelen, der her er Tale om. Man skulde synes, at det var i Handelsstandens egen Interesse at faa den ind under rationelle Former.

I nær Forbindelse med det her fremdragne Spørgsmaal staar jo det, om man ved en eventuel Revision skulde søge at faa Loven ført tilbage til dens oprindelige Omfang, til at omfatte baade Gødnings- og Foderstoffer og Frø og Sædevarer. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa Betragtninger over dette Spørgsmaal; det vil være bekendt i denne Forsamling, at netop dette specielle Spørgsmaal om Lovforanstaltninger vedrørende Handel med Markfrø og Sædevarer i dette Efteraar bliver Genstand for Forhandling ved samtlige Delegeretmøder. Fra mange Sider vil man vistnok mene, at Tiden kunde være inde til lovmæssig at fastslaa obligatoriske Op-

givelser om saadanne Forhold som Renhed og Spireevne ved Sædevarer. Det vilde jo i hvert Fald være ganske parallelt med Opgivelser af Værdiindholdet i de nys omtalte Brugsartikler, Gødnings- og Foderstoffer; og endvidere véd jeg, at man i hvert Fald fra adskillige Sider i høj Grad ønsker dette Spørgsmaal drøftet, om der kunde findes Mulighed for at faa Midler til ogsaa indenfor visse Grænser at gøre det obligatorisk, at Avlssted eller Hjemsted og Oprindelse opgives, eller i Mangel deraf, at det angives, at man ikke kender det. Derved er allerede noget vundet, at det faar dette Ubestemtheds Præg. Men denne Side af Sagen, Spørgsmaalet om Sædevarer, skal jeg iøvrigt her ikke komme nærmere ind paa, og jeg skal i det hele taget dermed slutte disse indledende Bemærkninger om dette Punkt.

Redaktør *Bing:* Jeg vil gerne tillade mig at rette et Spørgsmaal til den højtærede Indleder. Da han gennemgik Loven, kom han til en Del Bestemmelser, navnlig i § 1, om de Oplysninger, som skulle gives, om hvilke han udtalte, at de ikke bleve efterlevede. Nu kan det jo være, at der i en saadan Lov findes Bestemmelser af den Natur, at de overhovedet ikke kunne efterleves; og saa er det en Fejl ved Loven, og det kan være, at Bestemmelserne ere udtrykte saaledes, at Domstolene ikke kunne faa fat paa dem, saa at de maa omredigeres for at gøre deres virkelige Nytte, som det har været tænkt. Men nu vil jeg gerne spørge den ærede Indleder, hvad han mente, naar han brugte det Udtryk, at de Bestemmelser, som han nærmere kom ind paa, ikke efterlevedes, om det skyldes, at Domstolene ikke have villet anerkende, at forskellige Sager, som ere indankede for dem, have kunnet komme ind under disse Bestemmelser, eller om han med »Efterlevelse« mener, at Køberen i al Almindelighed ikke fordrer af Sælgeren, at han skal opfylde de Bestemmelser, som Loven forudsætter? Thi hvis det sidste er Tilfældet, saa kan det ikke nytte at omredigere Loven. Hvis det første er Tilfældet, hvis

Domstolene sige: Ja, det er ganske vist ikke helt pænt, hvad her er foregaaet, men efter hvad Loven foreskriver, kunne vi ikke dømme dem — ja saa maa man omredigere Loven. Hvis det derimod er Køberne, der forholde sig ligegyldige, kan man skærpe Loven, saa meget man vil, saa opnaar man ikke, hvad man skulde opnaa, at faa Loven efterlevet. Det er derfor jeg retter dette Spørgsmaal til den højtærede Indleder, om han har Eksempler paa, at Domstolene have afvist Sager, som ere indankede i Henhold til denne Lov?

Statskonsulent *K. Hansen:* Ja der er ikke Tvivl om, at der foreligger Eksempler i begge Retninger. Men Forholdet er jo ellers dette, at hvor Sagen ved en Forhaandsundersøgelse, inden den endnu bliver gjort til Genstand for en Retssag, viser sig at være tvivlsom efter Sagkyndiges og Juristers Mening, da har man jo som oftest afstaaet fra at forfølge Sagen videre for ikke at risikere at give Modparten den Sejr i Hænde, som ligger i, at Sagen ikke har kunnet vindes for den, som muligvis nok havde Retten paa sin Side. Der er et Eksempel i denne Retning, som har frembudt sig i det forløbne Aar med Forhandleren af »Chilisalpeter med Kali«; dér véd jeg, at man underhaanden har erkyndiget sig om, hvor vidt man kunde faa Sælgeren dømt i Henhold til det formentlig vildledende Navn — jeg bemærker, at Varen er solgt til ganske latterlig høje Priser — men man har anset det for tvivlsomt, netop paa Grund af nogen Uklarhed i Udtrykkene. Man har ment, at det i høj Grad vilde blive en Skønssag. Og der er flere af disse Tilfælde, hvor Skønnet maa blive det afgørende, men hvor dog maaske nu efter en Række Aars Erfaring noget mere præcist end Skønnet kunde træde ind. Men at ogsaa det andet Forhold finder Sted, som Redaktør Bing antydede, at det er paa Grund af en Slags Ligegyldighed fra Købernes Side, at Loven ikke efterleves, det er sikkert nok; det finder ogsaa ofte Sted. Naar det f. Eks. her hedder i det Punkt, som jeg betonede stærkt, at Kvælstofkilden i kvælstofholdige organiske Forbin-

delser skal angives, har man, saa vidt jeg véd, aldrig gjort det til Genstand for retslig Undersøgelse. Dels er det blevet Kutume, kan man sige, at lade være med at gøre det — man siger aldrig noget, man er blevet vant til det og nøjes med det, Kunderne have fundet sig deri — men desuden ere Lovens Udtryk heller ikke saa klare, som man kunde ønske det. Man har altsaa stiltiende fundet sig i en mangelfuld Overholdelse. Det samme gælder om den næste Bestemmelse, at det skal opgives, om der er tilsat værdiløse Fyldstoffer, og i saa Tilfælde Mængden deraf. Det er jo i Reglen ikke blevet forlangt; og nu er der indført en Praksis, hvorefter det stadig undlades. Kun i det enkelte, særlig graverende Tilfælde med Sandindblanding i Salpeter tog man fat paa det. Naar det siges, at det ikke kan hjælpe at skærpe Lovens Bestemmelser, naar Overholdelsen undlades paa Grund af Ligegyldighed, vil jeg dog dertil gerne bemærke, at jo klarere og mere præcis Lovens Bestemmelser ere, desto bedre kan den enkelte dog paa egen Haand skønne over, naar der foreligger et Overgreb, og naar det ikke er Tilfældet. Men netop dér vil jeg gerne tilføje en lille Bemærkning m. H. t. Ligegyldigheden lige overfor en saadan Lov. Det blev udtalt her, sidste Gang denne Sag blev forhandlet for 6 Aar siden, at der ude i Landbefolkningen, den Befolkning, der skulde drage Nytte af den, var et højst mangelfuldt Kendskab i det hele til denne Lovgivning. Og det er ganske sikkert Tilfældet den Dag i Dag. Det er naturligvis en af de Ting, som der burde arbejdes hen til, at Kendskaben til en Lovgivning af denne Art blev almindelig udbredt. Det lod sig da utvivlsomt gøre paa let overkommelig Maade, f. Eks. blot ved at sprede en saadan Lov ud i stort Tal til alle, som vilde have den. Jeg har overordentlig tidt truffet paa dette, at selv Landmænd, der maa siges at følge ganske godt med Tiden, ikke have ret megen Anelse om, hvilke Bestemmelser denne Lov indeholde, og ikke faa, som ikke en Gang ane, at den eksisterer. Det kan siges, at det er Folks egen Skyld, men det er jo et Spørgsmaal, om der

ikke alligevel burde gøres noget for at raade Bod paa en saadan Mangel, i hvert Fald hvor det kan gøres paa en let overkommelig Maade, f. Eks. ved at give Folk gratis Adgang til at faa et Eksemplar af Loven. Hvis saadanne Bestemmelser vare almindelig bekendte, vilde de Tilfælde blive færre og færre, hvor Efterlevelse blev undladt paa Grund af Ligegyldighed fra Købernes Side.

Redaktør *Bing:* Maa jeg blot endnu gøre en kort Bemærkning. Jeg vil nemlig beklage, at man ikke har søgt at faa en Retskendelse i de mere graverende Tilfælde. Henvender man sig til en Jurist, staar han jo ganske usagkyndig; han skønner ud fra en almindelig juridisk Betragtning. Men indankes Sagen for en Domstol, vil Dommeren henvende sig til en sagkyndig Autoritet for at faa en Udtalelse, saaledes at det dog var muligt, at en Sag, om hvilken en Jurist ryster paa Hovedet, dog alligevel kunde blive paakendt, i Henhold til Loven, af Domstolen, der støttede sig til et sagkyndigt Skøn. Det vilde nemlig, hvis man skulde omredigere Loven, være en overordentlig Fordel, hvis man kunde henvise til, at Domstolene ikke kunde erkende Lovens Udtryk som fyldestgørende for de Tilfælde, som man ønskede ændrede.

Statskonsulent *K. Hansen:* En Vanskelighed, som sikkert jævnlig har gjort sig gældende, er det Spørgsmaal: Hvem skal tage Initiativet til en saadan retslig Undersøgelse? Den enkelte Køber vil ofte af forskellige Grunde ikke udsætte sig for det Tab, det vilde kunne paaføre ham; han er ikke sikker paa at forstaa sig paa, om Sagen kan vindes eller tabes. Jeg tror, at adskillige Undersøgelser, der kunde have været ønskelige at faa iværksatte, ere strandede paa dette. Man havde jo, som det sikkert vil erindres af de fleste i Forsamlingen her, i det oprindelige Udkast en Bestemmelse, som til en vis Grad tog Sigte paa, at der vaagedes over at Loven skete Fyldest. I det oprindelige Udkast hed det i § 3: »Der ansættes en Inspektør til at vaage over Lovens effektive og rette Benyttelse; han vejleder de til Prøveudtagningen beskikkede Personer og foranlediger paa sit

Initiativ Prøver udtagne til Analyse for offentlig Regning ved dertil beskikkede Mænd« o. s. v. Men denne Bestemmelse gik, som bekendt, ud af Loven. Man var, saa vidt jeg mindes, fra flere Sider noget betænkelig derved; men Følgen er blevet, saaledes som det ogsaa blev paapeget her sidst, da Sagen var til Forhandling, at det er overladt ganske til Enkeltmand selv, om denne Lov skal gøre nogen Nytte eller ikke. Det kan maaske siges, at det er det sundeste og solideste Grundlag for en Lov at virke paa, men Resultatet kan blive, at Virkningen lovlig længe bliver lovlig lille. Det Forhold, som Redaktør Bing paapegede, er sikkert ogsaa noget, der skulde haves for Øje ved en eventuel Revision af Loven.

Direktør *K. Dorph-Petersen:* Jeg tror, man maa sige, at et af de Punkter, der væsentligst har haft Lov til at virke, er det andet, som Redaktør Bing drog frem, at Landmændene ere for ligegyldige, at de ikke ere paa det Rene med dette, at det ikke er nok at have en Lov om Handelen med Gødning, men at der ogsaa skal en Kontrol til. Naar denne er kommet til at virke saa meget, som den har, og naar den navnlig i den sidste Tid er blevet draget frem specielt paa Gødningshandelens Omraade, tror jeg, vi alle véd, hvem vi kunne takke derfor, nemlig Indlederen. Der er faa andre, der med den Varme have taget fat paa dette Spørgsmaal, at faa Landmanden gjort begribelig, hvor ofte der er Folk ude, som gerne ville bedrage dem, og faa dem gjort opmærksomme paa, at de ikke maa lade sig bedrage. Men at det alligevel sker i saa mange Tilfælde, kommer vel netop af, som Indlederen omtalte, at der er for lidt Kendskab til Loven; det er Landmændene selv, der maa sørge for, at Loven bliver virksom, og derfor vil jeg rette en Appel til alle Konsulenterne om blandt alle de mange andre Sager, de tage sig af, ogsaa at tage dette med, at gøre Folk opmærksomme paa, at der eksisterer en saadan Lov, og hvorledes den kan benyttes. Indlederen fremdrog tilsidst Spørgsmaalet om Frø og Sædevarer og nævnede, at det havde været med i det oprindelige Lovforslag; og en stor

Del af d'Hrr. véd, hvorfor denne Lov ikke blev til noget, at det skyldtes en kraftig Modstand særlig hos Frøhandlerne. Indlederen sagde, at det burde i alle Tilfælde være saaledes, at det i Loven blev fastsat, at der skulde gives Garanti for det Frø, der solgtes, m. H. t. Spireevne og Renhed. I det oprindelige Lovforslag stod der ogsaa »Ukrudtsindhold«, og det er vel næsten et af de væsentligste Forhold ved Frøhandelen. Det er saaledes for Øjeblikket, at en stor Del af de Forretninger, der sælge Frø, have Garanti for Renhed og Spireevne, medens Garanti m. H. t. Ukrudtsindholdet efterhaanden af de fleste ganske er udeladt som særlig Garanti. Men det er kun et ganske ringe Antal af disse Forretninger, der virkelig blive kontrollerede; de, der blive kontrollerede, ønske det selv. Jeg vil atter her rette en Appel til Konsulenterne. Mange ere virksomme paa dette Omraade, men mange vil jeg bede være mere virksomme og gøre Landmændene opmærksomme paa, at det ikke er nok, at en stor Del Frøhandlere have staaende paa deres Garantibeviser, at de yde al Garanti ved gratis Efterundersøgelse hos »Dansk Frøkontrol«; vi faa det nemlig ikke til Undersøgelse. Det gaar her ligesom med Gødningen, at der kommer ikke Prøver til Undersøgelse. Det er vistnok saaledes, at det særlig maa tilskrives Landmændenes egen Ligegyldighed og i det hele det, at der er for lidt Kontrol, at der endnu er saa megen Misligheid i de forskellige Handeler.

Kammerherre *Bech:* Jeg synes ikke, vi kunne forlade dette Emne uden at have gjort opmærksom paa, hvad vi tidligere forstod som det allerværsentligste ved denne Sag, at det er Fællesindkøbenes, Andelsindkøbenes lige Vej, vi maa ind paa for at finde den mest praktiske Maade til at skaffe den bedste Garanti. Der gives vist ikke nogen anden Vej, som i Virkeligheden vil være saa let som netop den, at vi gaa over til Fællesindkøb, saaledes som vi have det for Gødningens Vedkommende ogsaa i Jylland. Vi ville derigennem meget lettere kunne sikre os alle de Fordele, som denne Lov og en eventuel

revideret Lov kunde give os, end naar hver enkelt skal klare sig selv. Det er gennem Fællesindkøbene, vi lettest og sikrest naa i Land med denne Sag.

Den ledende Præsident: Jeg skal tillade mig at rette en Tak til den ærede Foredragsholder, saa vel fordi Statskonsulenten har villet bringe dette vigtige Spørgsmaal frem ved denne Lejlighed, som ogsaa for den Interesse, hvormed Statskonsulenten ved saa mange Lejligheder har søgt at arbejde til Støtte for den solide Handel paa disse forskellige Omraader.

Sluttelig staar paa Dagsordenen opført:

5. Eventuelt: Sager udenfor Dagsordenen.

Maa jeg spørge, om nogen af d'Hrr. har et eller andet, der ønskes bragt frem ved denne Lejlighed?

Da dette ikke er Tilfældet, skal jeg hermed hæve Mødet.

Udkomne Bøger.

Vejledning i Bedømmelsen af Hestens Ydre. Af Professor *Harald Goldschmidt,* Lærer ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole samt ved Ride- og Beslagskolen. Med 267 Afbildninger. 2. Oplag. [Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag. Kjøbenhavn 1907.]

1. Oplag af denne Bog udkom 1892. Det 2. Oplag fremkommer nu som en væsentlig forbedret og betydelig forøget Udgave i Vejledning i Bedømmelsen af Hestens Ydre, rigt forsynet med fortrinlige Illustrationer, hvoraf de fleste ere fotografiske og altsaa naturtro Gengivelser. Afsnitsinddelingen i Bogen er væsentlig den samme som i 1. Udgave og i de forud for denne gaaende Lærebøger, paa hvilket Grundlag der delvis er bygget, nemlig 1) Indledning, 2) Træk af Hestens Anatomi, 3) Bedømmelsen af Hestens Ydre, 4) Handelsfejl. Af disse er det 4. Afsnit helt nyt og de fleste af de andre ændrede meget, og der findes faa Tilføjelser.

Af Indledningen fremgaar det, at Forfatteren sympathiserer med Forkæmperne for den senere Tids mere udprægede og sikkert rigtige Erkendelse af, at Bedømmelsen af Eksteriør ikke kan være fuldt ud paalidelig i Henseende til at værdsætte Individet, det være sig som Avlsdyr eller Brugsdyr, men at man for at komme Sandheden nær i Henseende til Vurderingen maa søge Lejlighed til tillige at gøre sig bekendt med Dyrets Præstationsevne. Selve Anvendelsen af Yderlæren vil, selv om den drives til største Fuldkommenhed, blive vaklende og ubestemt. Yderlærens Værd staar altsaa ikke saa højt i Kurs nu som fordum.

Afsnittet om »Træk af Hestens Anatomi« er væsentlig omarbejdet og forøget. Dette i Forening med Vedføjelsen af de latinske Navne til de anatomiske Betegnelser giver denne Udgave et yderligere videnskabeligt Præg, og da Afsnittet omhandler ikke alene Ben- og Muskelsystemet samt dettes kombinerede Virksomhed, men tillige ret omstændeligt beskriver de indre Organers, Øjets og Ørets anatomiske Bygning m. m., bliver dette Afsnit at betragte som et selvstændigt anatomisk Arbejde, der delvis vil kunne erstatte en kortfattet Anatomi og for Landboskoler o. l. tjene som Lærebog i dette Fag. Om det ikke ligger lidt udenfor den egentlige Opgave — Yderlæren — overhovedet at komme ind paa de indre Organers Anatomi, kan være et Spørgsmaal. Som Forudsætning for selve Hovedafsnittet — Bedømmelsen af Hestens Ydre — synes det i hvert Fald ikke at være fornødent. Afsnittet er forøvrigt godt skrevet, fortrinligt illustreret, og for Enkelthedernes Paalidelighed garanteres ved det kritiske Gennemsyn, det har været gjort til Genstand for af Professor, Dr. med. *Paulli,* for hvis værdifulde Medhjælp Professoren takker.

Hovedafsnittet »Bedømmelsen af Hestens Ydre« udgør selvfølgelig Bogens Kærne, og, som rigtigt er, er det meget omstændeligt udarbejdet. Afsnittet er delt i en Del Underafdelinger. I det første af disse vedrørende »Hestens Signalement«, hvorunder ogsaa Alderens Bedømmelse efter Tandskifte, Tandslid m. m. er medtaget, ses saaledes at være foretaget en Del heldige Ændringer, samt at være tilføjet adskilligt, saa det nu er saa grundigt behandlet som vel muligt. Enhver Oplysning, som ønskes vedrørende dette Spørgsmaal, vil faas. Omtrent helt omarbejdet er Underafdelingen »Hestens Brugstype og Race«, og den er dertil blevet forsynet med nye, fortrinlige og med heldig Smag udvalgte Billeder. — Som Indledning til »Bedømmelsen af Hestens enkelte Legemsdele« pointerer Forfatteren atter, at Yderet ikke maa tillægges for stort Værd, og minder om, at »god Form uden tilsvarende god Kvalitet« betinger en ringere Brugsværdi end »god Kvalitet uden tilsvarende god og smuk Form«. Denne Underafdeling er den, hvori de færreste Ændringer og Tilføjelser have fundet Sted, men hvad der paa dette Omraade er gjort, maa siges at være af det gode og at være vel begrundet. Det ses let, at Professorens mangeaarige Lærervirksomhed og store praktiske Er-

faring her er kommet ham til Hjælp som Vejledning i Henseende til, hvad der var at rette, hvad at tilføje. — Underafdelingen om »Hestens Temperament og Kondition«, hvilket sidste Udtryk er, som Forfatteren siger, indført i Hippologien af de praktiske Englændere, er ogsaa meget ændret i den ny Udgave. Jeg tillader mig specielt at henlede Opmærksomheden derpaa, da der meget ofte syndes ved ikke at tage tilbørligt Hensyn til disse to i Livets Praksis betydningsfulde Egenskaber.

For de nævnte Underafdelingers Vedkommende er det Professor *Sand,* den mangeaarige Lærer i Yderlære ved Veterinær- og Landbohøjskolen, som har ydet sin Kollega sin værdifulde Assistance ved et kritisk Gennemsyn.

Det bedes bemærket, at Forfatteren indleder Afsnittet med i store Træk at fastslaa en bestemt Fremgangsmaade ved Bedømmelsen af Hestens Ydre. Denne er ikke overensstemmende med den i Praksis almindelig brugte, ej heller med den af Forfatteren selv gennemførte Rækkefølge i Fremstillingen. Det var heldigt, om det kunde lykkes over det hele at faa gennemført en bestemt ensartet Fremgangsmaade ved det enkelte Individs Bedømmelse. Det vilde i høj Grad tjene til at egalisere denne, hvortil der haves stor Trang. Men jeg tror ikke, at det vil blive saa let at faa det gjort. Vi henvise imidlertid Læsernes Opmærksomhed paa de under det fyldige Billedstof givne omstændelige Beskrivelser, hvor vi have Genstanden for Beskrivelsen for Øje, og hvor Systemet er anvendt.

Tilbage haves »Hesten i staaende Stilling og i Bevægelse« samt »Hestens Værdi som Brugsdyr, Avlsdyr og Handelsvare«. Det første Afsnit er helt omarbejdet, det sidste er helt nyt. I begge findes gode Vink og Anvisninger, hentede fra Livets Praksis. Den ny Udgave har absolut vundet derved.

Fjerde og sidste Afsnit omhandler »Handelsfejl« og er, som nævnt, en hel ny Tilføjelse til Bogen. Deri gengives delvis og henvises til de retslige Bestemmelser, for hvilke man hyppig kan faa Anvendelse ved de ret almindelige Tvistigheder angaaende Handel med Avlsdyr. Hvor vidt ikke ogsaa dette ligger lidt uden for Yderlærens Omraade, kan der maaske haves forskellige Anskuelser om, men Forfatterens Bestræbelser for at gøre sit Arbejde saa fuldstændigt og udtømmende som muligt, maa i ethvert Tilfælde paaskønnes. Sit Maal har han da ogsaa

naaet; man skal vanskelig kunne fremsætte et Spørgsmaal Yderlæren vedrørende, som man ikke vil kunne finde begrundet og videnskabeligt besvaret i denne Udgave.

I sin Helhed maa det siges, at vi nu, takket være de i denne Udgave foretagne Ændringer og Tilføjelser, som dels hvile paa kritisk Behandling af den alt udkomne hjemlige Litteratur, dels grunde sig paa indgaaende Kendskab til den fremmede, dels skyldes Professorens egne Iagttagelser i Livets Praksis og i sin Lærervirksomhed, have for os et Arbejde, som i enhver Henseende tilfredsstiller, hvad vi kunne ønske paa dette Omraade, og som indtager en smuk Plads i vor i Forvejen saa rige og meget anerkendte Veterinærlitteratur. Vi have derfor al Grund til at være Professoren taknemlig, for hvad han her har ydet. Bogen er fortrinlig egnet til sit specielle Brug som Lærebog ved Veterinær- og Landbohøjskolen samt Ride- og Beslagskolen for disses Elever; den kan tillige tjene til Haandbog for hver og en, der vil søge grundig Oplysning i hver en Specialitet paa Yderlærens Omraade.

J. C. A. Schwarz-Nielsen.

Mælkeribruget i Danmark. Beskrevet af *B. Bøggild*, Professor ved d. kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. 3. omarbejdede Udgave. 4. Levering. 143 S. 3 Kr. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Forsøg med Ostning af pasteuriseret Mælk og Fortsatte Undersøgelser over Methoder til Fedtbestemmelser i Mælk. 61. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 84 S. 1 Kr. (Aug. Bang. Kjøbenh.)

Bestemmelsen af Vandindholdet i Smør. 62. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 30 S. 1 Kr. (Aug. Bang. Kjøbenh.)

Fortsatte Forsøg over Æggehvideminimum i Malkekøernes Foder. 63. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 158 S. 2 Kr. (Aug. Bang. Kjøbenh.)

Afbildninger af Genstande i Dansk Landbrugsmusæum. 1. Hefte indeholder klare og oplysende Billeder af gamle Landbrugs- og Husholdningsgenstande fra forskellige Egne af Landet. Det er Meningen efterhaanden i tvangfri Hefter at fortsætte med Afbildningerne, for saa til Slutning at lade dem ledsage med forklarende Tekst. Naar saaledes Landbrugsmusæets mange interessante Genstande efterhaanden ere afbildede, vil det hele danne et Værk af en sikkert betydelig kulturhistorisk Værdi. Det udkomne Hefte, der udgør 32 Sider, sælges fra Landbrugsmusæet i Lyngby for 35 Øre.

Beretning om Foreningen af jyske Landboforeningers 33. Delegeretmøde i Aarhus d. 4. og 5. Oktober 1907, samlet af Foreningens Sekretær. 324 Sider samt 3 Bilag. Ikke i Bogh.

Svinets Stivsyge, dens Aarsagsforhold, Symptomer og Betydning i økonomisk Henseende samt dens Forebyggelse og Helbredelse. Af Dyrlæge *C. J. Østergaard*, Randers. Præmieret og udgivet af Det kgl. d. Landhusholdningsselskab. 39 Sider. 50 Øre. Stift indh. (Det Schubotheske Forlag, Kjøbenh.)

Lucernen, dens Historie, Dyrkning, Anvendelse og vigtigste Sygdomme. Af Statskonsulent *K. Hansen*. Med 7 Afbildninger. Skriftet udgør 18. Bind af de af Landhusholdningsselskabet med Understøttelse af det Raben-Levetzauske Fond udgivne Landboskrifter. 138 Sider. 2 Kr. indb. (Det Schubotheske Forlag, Kjøbenh.)

Statistisk Aarbog 1907. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 203 S. 2 Kr. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Landøkonomisk Aarbog for 1908. Oversigt over det danske Landbrugs Organisation. Udgivet af Det kgl. d. Landhusholdningsselskab. Redigeret af *H. C. Larsen*. Da det landøkonomiske Foreningsvæsen stadig er i stærk Udvikling, er Aarbogens Omfang hidtil vokset ret betydeligt Aar for Aar. Men i den ny Udgave er der sket en Forandring heri, idet nogle mindre væsentlige Afsnit, der kun havde Interesse for enkelte, ere udeladte. Dette gælder saaledes de detaillerede Fortegnelser over de statsunderstøttede Avlsforeninger og Kontrolforeninger, Angivelserne om de enkelte Mejeriers Størrelse og Deltagelse i forskellige Sammenslutninger o. s. v. — Aarbogen er ikke blot fortræffelig som *Nachschlagebuch*, men sammenholder man ældre Aargange med ny, kan man ogsaa læse sig Underretning til om Udviklingen af forskellige sociale og økonomiske Forhold. Som et Eksempel herpaa skal anføres følgende om vore Landboforeninger: Ifølge Aarbogen for 1900 fandtes der i Begyndelsen af dette Aar 102 Landboforeninger, medens Antallet nu er 113. Formændene for disse fordele sig paa følgende Klasser:

	Lærere, Forstandere, Dyrlæger, Møllere, Konsulenter o. lign.	Gaardmænd.	Husmænd og Bolsmænd.	Større Landmænd.
1900	18	41	2	41
1908	14	60	4	35

126 Sider. 2 Kr. indheftet. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Mindre Meddelelser.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek hører til Landets større Bibliotheker, og det er vort eneste store Landbrugsbibliothek, der i mange Retninger er fortrinlig udstyret og ledes udmærket. Det tæller ca. 42,000 trykte Bøger og ca. 200 Haandskrifter. Bibliotheket benyttes i stedse voksende Grad; dets Læsesal med ca. 50 Siddepladser er daglig aaben (uden for Ferierne) fra Kl. 11 til 4 for Udlaan og Benyttelse (paa Stedet) af de fremlagte Tidsskrifter, medens Landmænd og Personer uden for Kjøbenhavn som Regel ville kunne faa Bøger tilsendte direkte fra Bibliotheket mod Indsendelse af Kvittering (1 for hvert Skrift) og mod Betaling af Bibliothekets Udlæg til Frimærker samtidig med Tilbagesendelsen, som maa finde Sted i forsvarlig Indpakning inden 1 Maaned efter Laanet.

Bibliotheket har for nylig udsendt et Katalog-Tillæg, der omfatter dets Tilvækst i Aarene 1895—1905, og som danner en direkte Fortsættelse af det med Aaret 1894 afsluttede Hovedkatalog. Man orienterer sig hurtigt i Katalogerne og ser let, om de Bøger, man søger, findes i Bibliotheket eller ikke. Disse Kataloger ville forhaabentlig bidrage til en forøget Benyttelse af Bibliothekets Skatte. Hovedkatalogets Pris er 5 Kr. og Tillægskatalogets 3 Kr., men Højskolens nuværende og tidligere Elever kunne erholde dem for halv Pris.

Det kgl. svenske Landbrugsakademi. Med den historiske Konservatisme og den Respekt for Traditionen, der karakteri-

serer den svenske Nation, staar det i nøje Forbindelse, at man i Sverige i en ganske anden Grad end hos os holder det historisk overleverede i dets gamle Former i Hævd og Ære. Man vil i mange af vort Nabolands Institutioners Organisation og Vedtægter finde Baand, der knytte Fortid til Nutid.

Dette gælder saaledes om det svenske Landbrugs ældste og øverste Institution, det i Aaret 1811 oprettede Landbrugsakademi, hvis Organisation i det væsentlige endnu er saaledes, som den for snart 100 Aar siden blev formet. Fra Tid til anden have forskellige Forhold, som t. Eks. den i Fjor oprettede Centralanstalt for landøkonomiske Forsøg, selvfølgelig nødvendiggjort Ændringer i Landbrugsakademiets Love; men disse Ændringer have aldrig været af radikal Natur, de have altid ført Udviklingen videre paa det historiske Grundlag. Fra den 1. Januar d. A., da ny Love traadte i Kraft for Akademiet, er dettes Organisation i det væsentlige ordnet saaledes:

Landbrugsakademiets Formaal er ifølge Lovenes § 1 ved Hjælp af Videnskab og Praksis at arbejde for det svenske Landbrugs og de med dette forenede Næringsvejes Udvikling og Fremgang. Til Opnaaelsen af dette Formaal er der anvist Akademiet en Kapital, ligesom et Jordareal er overdraget det til Forsøgsfelt,*) paa hvilket er henlagt dels Centralanstalten for Forsøgsvæsenet paa Jordbrugsomraadet, dels Akademiets Landbrugs- og Fiskerimusæum samt Have og Havebrugsskole.

Lovenes § 2 bestemmer, at Akademiet bestaar af 24 Æresmedlemmer, 150 arbejdende Medlemmer og højst 75 udenlandske Medlemmer.

Ifølge § 4 fordeles efter de forskellige Forhold, der ere Genstand for Akademiets Virksomhed, de arbejdende Medlemmer i følgende 6 Afdelinger: 1) Landbrugsafdelingen for det egentlige Landbrug, Husdyrbrug og Mejeribrug med 75 Medlemmer; 2) Videnskabsafdelingen for Kemi, Fysik, Meteorologi, Geologi, Botanik, Bakteriologi, Zoologi og Veterinærvidenskab samt Fiskeribrug med 30 Medlemmer; 3) Skov- og Havebrugsafdelingen tilligemed Biavl og Jagt med 15 Medlemmer; 4) Husholdnings- og Sløjdafdelingen med 10 Medlemmer; 5) den mekaniske Afdeling for Bygninger, Maskiner og Redskaber samt

*) Den Akademiet tillagde Kapital skriver sig fra 1812, og i 1814 fik Akademiet Jord overdraget til »experimentalfält«.

Ingeniørvidenskaben med 10 Medlemmer, samt 6) den økonomiske Afdeling for Nationaløkonomi, Statistik og Landbrugslovgivning med 10 Medlemmer.*)

Akademiets Forretninger ledes af en Direktør (Preses), en Vicedirektør, en Forvaltningskomite og Embedsmænd; de 2 første udnævnes af Kongen for 3 Aar ad Gangen.

Akademiet afholder maanedlige Sammenkomster i hver af Aarets 5 første og 4 sidste Maaneder. Desuden har det en »offentlig Højtidssammenkomst« den 28. Januar paa Aarsdagen for dets »Indstallering« den 28. Jan. 1813. Ved Møderne have tilstedeværende indenlandske Medlemmer Ret til at fremsætte Forslag i Sager, der falde ind under Akademiets Virksomhed, deltage i Diskussionen og Afstemningen, medens fraværende indenlandske Medlemmer kunne fremsende skriftlige Forslag og Udtalelser. Tilstedeværende udenlandske Medlemmer kunne kun deltage i Forhandlingerne.

Til Fremme af Landbrugets forskellige Grene skal Akademiet udsætte Prisopgaver, og det kan uddele Medailler i Guld eller Sølv for udmærket, videnskabelig eller praktisk Virksomhed. Ved dets almindelige Møder uddeles til hvert tilstedeværende Medlem en Medaille.**)

Akademiet er berettiget til direkte at korrespondere med alle »Embedsmyndigheder« og af dem at faa de Oplysninger og den Hjælp, de kunne yde. Med Lenenes Husholdningsselskaber skal det staa i uafbrudt Forbindelse, og det skal saa vidt muligt være Foreningsbaandet mellem dem.

Hver af de tidligere nævnte 6 Afdelinger skal bl. a. afgive Betænkninger om Sager, som falde ind under Afdelingen; fremsætte Forslag om passende Forhandlingsæmner ved Akademiets Sammenkomster, om Udsættelsen af Prisopgaver og om Iværksættelsen af Foranstaltninger, som maa antages at ville fremme et af de Formaal, for hvilke Akademiet arbejder.

---

*) I 1890 blev Antallet af »arbejdende Medlemmer« forøget fra 136 til 150. Af disse have hidtil kun 36, bosatte i eller nær ved Stockholm, været fordelt i de 6 Klasser. — Oprindelig foregik, som bekendt, ogsaa Landhusholdningsselskabets Virksomhed gennem en Inddeling i bestemte Klasser.

**) Møde-Medaillen er af Sølv og af en Tokrones Størrelse. Den er fra gammel Tid af uddelt ved Møderne, oprindelig antagelig for at opmuntre Medlemmerne til at komme til Stede.

Ved indtrædende Vakance inden for en Afdeling fremsætter denne Forslag om Valg af nyt Medlem.

Akademiet vælger for hver Afdeling en Ordfører for 3 Aar; Afdelingerne holde hver for sig et ordinært Møde i April og i November før Akademiets Sammenkomst i samme Maaned.

Til Valg af de 2 Medlemmer i Bestyrelsen for Centralanstalten for Forsøgsvæsenet paa Jordbrugsomraadet, der i Følge Anstaltens Love skulle vælges af Akademiet for et Tidsrum af 2 Aar, fremsætter Landbrugsafdelingen Forslag vedrørende det ene og Videnskabsafdelingen vedrørende det andet Medlem.*)

Akademiets Forvaltningskomite bestaar af Direktøren, Vicedirektøren, de 6 Afdelingers Ordførere og Sekretæren. Den sammenkaldes, naar Direktøren finder, der er Grund dertil. Den drager Omsorg for, at Akademiets Forretninger og Beslutninger blive udførte og vaager over dets Rettigheder; afgiver Betænkninger om Forhold, der vedrøre dets Forvaltning; varetager de til Akademiet skænkede Legater i Overensstemmelse med Gavebrevene; bestyrer Akademiets Kapital; fremlægger efter foretagen Undersøgelse ved Akademiets Sammenkomst i November Maaned de af Centralanstaltens Bestyrelse udarbejdede Forslag til Arbejdsplan og Budget for det næst følgende Aar; fører Tilsyn med Akademiets Ejendom, Bibliothek, Samlinger, Forsøgsfelt m. v.

Akademiets Embedsmænd ere: Sekretæren, der er født Medlem af Akademiet og har Titel af Professor, Kassereren, Notarien, Bibliothekaren samt Havedirektøren.

— Tidsskriftet har bragt ovenstaaende Uddrag af det svenske Landbrugsakademis ny Love, da disse sikkert ogsaa have Interesse for danske Læsere.

Verdensudstilling i Bryssel 1910. I April 1910 vil der, under Protektion af den belgiske Konge, i Bryssel blive aabnet en international Verdensudstilling, der vil have Afdelinger bl. a. for Landbrug, Havebrug, Skovbrug, Jagt og Fiskeri samt Næringsmidler. Den danske Regering har modtaget

*) Ifølge de for Centralanstalten gældende Love ere endvidere Akademiets Direktør og Sekretær Direktør og Sekretær for Centralanstaltens Bestyrelse. Landbrugsakademiets forskellige Forsøgsanstalter ere gaaede ind under Anstalten.

Indbydelse til at lade sig officielt repræsentere ved Udstillingen. I den foreløbige Meddelelse, der er udsendt om denne, findes endnu ikke angivet, hvor og naar Udstillingsgenstandene skulle anmeldes.

Udstillingskomiteen har fastsat, at Lejesummen for større Arealer under Tag eller i Haven vil kunne fastsættes ved særlig Overenskomst, at Lejesummen for Arealer under Tag er fastsat til 25 Frcs. pr. Kvadratmeter, dog at denne Pris er Maksimum og vil kunne reduceres i Tilfælde af større og vigtigere Bestillinger, at Pladsen i Haven vil koste 10 Frcs. pr. Kvadratmeter, naar ikke andet er vedtaget, samt at der i de nævnte Tal ikke er indbefattet Udgifter til Udsmykning, Vedligeholdelse og Opsyn.

Agrikulturkemisk Konsulentvirksomhed i 1907.

Meddelt ved det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 18. December 1907 af *K. Rørdam.*

Naar jeg i Aften i Lighed med i Fjor efter Opfordring skal give nogle Meddelelser om den agrikulturkemiske Konsulentvirksomhed i det forløbne Aar og om de Forhold, der maatte staa i Forbindelse hermed, maa man være forberedt paa, at det ikke er »store Sager«, der kan berettes om. Der har ganske vist været en ret stor Mængde Forespørgsler fra Privatfolk, men dels have Emnerne været af meget spredt Art, dels af mere privat Karakter, saa at de ikke godt egne sig til Referat. Jeg skal dog fremdrage nogle enkelte af de forelagte Sager. Man kan i Lighed med tidligere sondre mellem:

I. Spørgsmaal vedrørende Smør og Margarine.
II. — — Foderstoffer.
III. — — Kunstgødninger.
IV. — — Jordbundsforhold.

Ved Omtalen af disse Grupper skal jeg tillade mig tillige at berøre enkelte af de vigtigste Forhold, der ere passerede paa disse Omraader, selv om de ikke ganske direkte berøre Konsulentvirksomheden.

I. Smør og Margarine.

Aarets vigtigste Begivenheder paa dette Omraade ere formentlig Udstedelsen af den ny Margarinelov af 19.

April 1907 og Landbrugsministeriets Bekendtgørelse i samme Anledning af 12. Juli 1907. Det maa anses for en god Betryggelse, at kunstige Fedtemulsioner: »flødelignende Fabrikater« nu ogsaa ere komne ind under Lovens Bestemmelser m. H. t. Tilsætning af Røbestof (Sesamolje). Saadanne kunstige Fedtemulsioner synes efterhaanden at komme til at spille en vis Rolle baade i Husdyrenes Ernæring (for Spædekalve og Pattegrise) og tildels ogsaa ved Smaabørns Ernæring. Den befalede Tilsætning af Røbestoffet fremkalder ingenlunde nogen Forringelse af Næringsværdien, da Sesamolje i sig selv er et godt og sundt Næringsmiddel, der nydes i udstrakt Maalestok i sydligere Lande. Af andre Spørgsmaal vedrørende Sesamoljen kan jeg henvise til, at jeg i sin Tid ved en lille Artikel i dette Selskabs Tidsskrift gjorde opmærksom paa, at en tysk Læge Dr. *Engel* havde paavist, at det reaktionsgivende Stof gik over i Mælken, naar mælkegivende Kvinder nød Sesamolje. Tillige viste det sig, at der ved Reaktionens Optræden fandtes en højst mærkelig P e r i o d i c i t e t. Der var derfor Sandsynlighed for, at noget lignende vilde ske, naar Køer bleve fodrede med Sesamkager. Over dette Spørgsmaal var der ganske vist foretaget en hel Del forskellige Forsøg i Udlandet, men Resultaterne af disse Forsøg vare temmelig varierende, og de faa Undersøgelser, der for en Aarrække siden vare foretagne herhjemme, viste tilsyneladende, at det reaktionsgivende Stof i Sesamkager ikke gik over i Komælken, naar Køerne aad Sesamkager. Jeg var dog mest tilbøjelig til at gøre den modsatte Anskuelse gældende, men intet kunde dog vides med Sikkerhed, før der var foretaget ny Forsøg. I Forsøgslaboratoriets 63. Beretning, der udkom for faa Dage siden, foreligger der nu Redegørelse for en smuk Række nye Forsøg af denne Art i Artiklen: »Om Sesamolje som Røbestof for Margarine«. Jeg har ved Imødekommenhed fra Forsøgslaboratoriet selv haft Lejlighed til at foretage en jævnløbende Undersøgelsesrække med ganske samme Resultat. D e t v i s e r

sig herved, at det reaktionsgivende Stof tydelig nok gaar over i Mælken og det deraf fremstillede Smør, naar en Ko fodres med Sesamkager. Tillige viser det sig, at der ved Reaktionens Optræden i Komælken er en ganske lignende mærkværdig Periodicitet, som Dr. Engel paaviste for Kvindemælkens Vedkommende, naar hans Ammer fik Mayonnaise af Sesamolje. Jeg skal overlade Fysiologerne Tydningen af denne Periodicitet, hvorpaa jeg ikke er i Stand til at give nogen rimelig Forklaring.

Paavisningen af, at det reaktionsgivende Stof fra Sesamolje gaar over i Komælk og Smør, naar Køer æde Sesamkager, kan, som jeg udtrykkelig i sin Tid bemærkede, da jeg fremdrog Sagen, ikke faa nogen Indflydelse paa Sesamoljens Anvendelse som Røbestof for Margarine, da Sesamolje ganske utvivlsomt for Tiden er det Stof, der egner sig bedst til dette Brug, derimod kan Paavisningen af, at Sesamoljens Reaktion i visse Tilfælde kan genfindes i rent uforfalsket Natursmør komme til i et givet Tilfælde at faa stor Betydning i retskemiske Tilfælde, da man nu har faaet fastslaaet, at Mælken og Smørret fra Køer, der fodres med Sesamkager, kan give den *Baudouinske Reaktion,* uden at der er indblandet Margarine i Smørret. Dette er saa meget desto vigtigere, som der, netop fordi Margarinelovene i Danmark og rundt om i Udlandet kræve Anvendelse af Sesamolje, sker en stærk forøget Produktion af Sesamolje og som Følge deraf ogsaa et stærkere Udbud af Sesamkager. Det har derfor været af stor Betydning at faa Spørgsmaalet eksperimentelt afgjort, som det nu er sket ved Forsøgslaboratoriets Undersøgelsesrække.*)

*) Forsøgslaboratoriet gør i Forklaringen til Forsøgene opmærksom paa, at man ikke løber stor Fare ved at bruge en mindre Mængde Sesamkager, da det reaktionsgivende Stof, naar Mælken fra faa sesamfodrede Køer indblandes i et større Kvantum reaktionsfri Mælk, ikke længere lader sig paavise paa den sædvanlige Maade, som

Der er andre fysiologisk-kemiske Spørgsmaal af lignende Art, som sikkert snart ville fremstille sig for danske Kemikere, men som ikke kunne løses ad ren kemisk Vej, da de kræve Fodringsforsøg; det er derfor af stor Betydning, hvis de, der kunne gøre saadanne Forsøg, ogsaa vilde tage sig heraf. For Smørrets Vedkommende skal jeg saaledes henlede Opmærksomheden paa Forholdet ved Fodringen med Kokoskager. Disse Kager bruges vel herhjemme, men spille dog endnu næppe saa stor en Rolle som i andre Lande, f. Eks. i Frankrig. Kender man imidlertid lidt til eksotiske Forhold, vil man vide, at rundt om i Troperne er der netop i de seneste Aartier oprettet uhyre udstrakte Plantager af Kokospalmer, som i stedse stigende Grad ville lade *Kopraen* vælte ind paa det evropæiske Marked og frembringe en Produktion af Kokosolje og Kokoskager, som ogsaa nok skal lade sig mærke herhjemme. Det er for saa vidt kun glædeligt, da Kokosolje er et udmærket Menneskenæringsmiddel og Kokoskager et godt Kvægfoder. Men det er sandsynligt, at Brugen af Kokoskager vil komme til at rumme en Fare for Smørrets Renommé, hvis man ikke passer paa i Tide. Jeg skal derfor dvæle lidt ved dette Spørgsmaal, der ogsaa har givet Anledning til Overvejelser i det forløbne Aar. Fedtstoffet fra Kokosnødder gaar i Handelen under Navn Kokosolje, skønt det ved almindelig Temperatur er et fast hvidt Fedtstof. Det bruges dels direkte under Navnet Palmin*), dels har det en meget betydelig Anvendelse i Margarinefabrikationen. I Udlandet er det ogsaa blevet benyttet en Del til Smørforfalskning, hvortil det til en vis Grad paa Grund af sin Konsistens og ejendommelige ke-

---

er foreskrevet i Landbrugsministeriets Bekendtgørelse. Overfor danske Forhold er dette vel en Betryggelse, men ingenlunde overfor Udlandets Kemikere, der meget vel kunne benytte finere Metoder, hvorved langt ringere Mængder af Sesamolje kunne paavises.

*) Hvad der i Handelen gaar under Navnet »Palmin«, er dog ikke Kokosolje alt sammen.

miske Sammensætning egner sig. Det er uden fremtrædende Lugt eller Smag og besidder ikke som Sesamoljen nogen karakteristisk Bestanddel, som foraarsager, at man let kan opdage det ved en simpel kvalitativ Reaktion; der maa en ret omstændelig kvantitativ Analyse til. En forsætlig Indblanding af større Mængder Kokosolje i Natursmør lader sig dog paavise, men Spørgsmaalet bliver, om ikke Kokosoljens Bestanddele, uden at der er sket en forsætlig Indblanding i Smørret, d o g k a n l a d e s i g g e n f i n d e i u f o r f a l s k e t N a t u r s m ø r, n a a r K ø e r n e f o d r e s m e d K o k o s k a g e r. En saadan Fodring finder i andre Lande til Tider Sted tilsyneladende i udstrakt Maalestok, naar det skorter paa hjemmeavlede Foderstoffer. Kemikerne ere paa Grund af de stedfundne Forfalskninger rundt om i Udlandet stærkt optagne af at udfinde Metoder til at paavise en Indblanding af Kokosolje i Natursmør, og ogsaa fra dansk Side ved *Orla Jensen**) og *R. K. Dons***) er der givet meget gode Bidrag i saa Henseende. Men netop fordi Undersøgelsesmetoderne skærpes, og der, som udviklet, tillige er Udsigt til, at Forbruget af Kokoskager vil stige paa Grund af den forøgede Produktion, forekommer det mig at være vigtigt i Tide at faa fastslaaet ved Forsøg herhjemme, hvorvidt Kokosoljens ejendommelige Bestanddele gaa over i Natursmør, naar Køerne fodres med Kokoskager, hvad der er sandsynligt. Anskuelserne ere i saa Henseende dog temmelig forskellige, saa at danske Forsøg ville være af stor Interesse.

II. Foderstoffer.

Herunder bliver at omtale et Emne, der er beslægtet med de tidligere omtalte, da det ogsaa drejer sig om Oljekager, men dog ikke vedrører deres Indflydelse paa Smør-

---

*) Zeitschrift f. Untersuchung d. Nahrungs- und Genuszmittel 1905. 10. 265.

**) Smst. 1907. 5. 333.

ret. I Fjor var der Lejlighed til her i Selskabet at gøre opmærksom paa den Fare, der laa i at benytte Jordnødkager, naar Fedtstoffet i disse Kager i noget betydeligere Grad var dekomponeret, og jeg har senere i en Artikel i Selskabets Tidsskrift yderligere udviklet dette Emne. For Jordnødkager er det ikke alene, at de blive et slettere Fødemiddel ligesom andre Oljekager, naar Fedtstoffet dekomponeres, men de kunne blive ligefrem giftige for Kreaturerne. Jeg viste i min Artikel, at der nær ved vore sydlige Grænser var forefaldet en Række alvorlige Forgiftningstilfælde ved Fodring med Jordnødkager, i hvilke selv meget øvede Kemikere ikke kunde paavise noget særligt Giftstof ud over netop det, at Fedtstofferne vare dekomponerede.*) Imidlertid kom der ude fra det praktiske Liv med al ønskelig Præcision en Begivenhed, som viste, at det var paa høje Tid, at der var gjort opmærksom paa den Fare for Forgiftningstilfælde endog af hele Kvægbesætninger, der kan fremkomme ved Brug af Jordnødkager, naar man ikke skarpt har sin Opmærksomhed fæstet paa »de fri Fedtsyrer«, men lader sig nøje med de almindelige Trivialanalyser. Jeg skal ganske kort berette denne Sag, som jeg har haft Lejlighed til at se lidt nærmere til. En Foderstofhandler i Nærheden af Kjøbenhavn købte i Foraaret 1907 af et kjøbenhavnsk Firma et større Parti Jordnødkager, hvoraf en Del blev aftaget og solgt til en anset Landmand i Kjøbenhavns Nærhed, medens Resten skulde aftages senere. Der viste sig ved Opfodringen af dem forskellige Symptomer, der bragte Brugeren til at udføre en virkelig smuk gennem-

*) Dette er jo ikke alene et kemisk Spørgsmaal, men ogsaa et Fodringsspørgsmaal, tilmed et kvælstofholdigt, og om disse Spørgsmaal vil man vide, at en hvilkensomhelst Udtalelse er at ligne ved den berømte »Dragesæd«, der straks bragte bevæbnede Skarer til at mylre op af Jorden. Det slog ogsaa til i dette Tilfælde, men jeg skal ikke komme nærmere ind her paa, da Kritiken over mine Udtalelser om Jordnødkagers Giftighed tydelig nok viste, at det slet ikke var Sagens kemiske Side det drejede sig om.

ført Række af Fodringsforsøg, hvorover der blev givet Meddelelse til Foderstofhandleren, der tilstillede mig Beretningen, Analysen og en Prøve af Jordnødkagerne til Erklæring. Fodringsforsøgene vare saa vel gennemførte, at det var øjensynligt, at disse Jordnødkager vare i Besiddelse af en ikke ringe Giftvirkning overfor Landbrugets almindelige Husdyr. Analysen viste ogsaa tydelig nok, at Fedtstoffet i Jordnødkagerne omtrent var helt dekomponeret. Foderstofhandleren tog loyalt Partiet tilbage fra Landmanden og nægtede at modtage Restpartiet fra Grossererfirmaet, der derefter lod det bortsælge ved Auktion. Men ved en Voldgiftskendelse blev Foderstofhandleren dømt til at betale ikke alene det først aftagne Parti, men Differencen, der fremkom ved Auktionssalget af Restpartiet, da Voldgiftsretten ikke vilde anerkende, at der var præsteret Bevis paa, at Jordnødkagerne ikke vare »god og sund Handelsvare«. De udførte Fodringsforsøg bleve ganske vist ikke omtvistede, men Voldgiftsretten henholdt sig udelukkende til en paany udført Analyse af Jordnødkagerne, i hvilke der ganske vist ikke var fundet Mug eller Skimmel, men hvoraf det dog fremgik, omtrent som i den foregaaende Analyse, at $^{8}/_{10}$ af Fedtstoffet, der blev betalt for, ikke længere var Fedt, men allehaande Dekompositionsprodukter. Nu ere disse rare Kager efter Auktionen spredte om som »god og sund Handelsvare«. Handelshensyn tillader ikke, at der opponeres mod Voldgiftsdomme.

Da Sagen atter blev mig forelagt, fik jeg overgivet en af Frihavnskontrollen udtaget paalidelig Middelprøve af paagældende Jordnødkager, som blev analyseret ved Landbohøjskolens agrikulturkemiske Laboratorium af daværende Assistent (nu Laboratorieforstander i Dalum) *P. Christensen*. Kagerne viste intet paafaldende Udseende og vare ikke mugne, men havde en — dog meget lidt fremtrædende — ubehagelig harsk eller vammel Lugt. For saa vidt var der altsaa ikke tvingende Grunde til at kassere dem. Men Analysen viste, at de indeholdt 10,45 % »Raa-

fedt« (Æterekstrakt), hvoraf de 80 % var tilstede som »fri Fedtsyrer« (beregnet Oljesyre). Ved Prøve paa Kagernes Friskhed efter den af mig tidligere anbefalede Fremgangsmaade*): *Max Passons* Metode viste det sig, at Kagerne besad alle Tegn paa at være gamle og fordærvede. Efter min Mening er der, naar Kagerne vise sig saa dekomponerede, ja ved endnu svagere Reaktioner al mulig Grund til at erklære saadanne Jordnødkager for utjenlige til Kreaturfoder, naar man tager Hensyn til de mange bevislig foreliggende Forgiftningstilfælde med saadanne Kager, skønt disse Jordnødkager jo ikke vise de rent trivielle Tegn paa at være midrede, mugne eller skimlede, Tegn, der ikke kunne overses selv ved flygtig Iagttagelse. Da der fra kompetent Side**) er hentydet til, at Giftvirkningen ved Jordnødkager skulde skyldes et Alkaloid, som af og til skulde optræde i Jordnødkagerne, blev der ogsaa anstillet Undersøgelser desangaaende. Der er blevet henvist til en Afhandling af Dr. *W. Mooser* om dette Alkaloid, som han har givet Navnet Arachin***). Imidlertid synes jeg, at Moosers Undersøgelser ere meget lidt overbevisende i saa Henseende, og han henskyder da ogsaa selv den yderligere Afgørelse til en senere Afhandling. Ved at tage ekstremt store Stofmængder i Arbejde (20 Pd. og derover) og ved at gaa frem efter overordentlig langvarige og vidtløftige Metoder, som det er ganske umuligt at anvende i den almindelige analytiske Praksis, har Mooser virkelig til Slut vundet en ganske lille sirupsagtig Inddampningsrest, hvori han rigtignok har faaet de fleste af de for Alkaloider karakteristiske Gruppereaktioner. Men det lykkedes derimod ikke M. at paavise, at dette formentlige Alkaloid Arachin besad den for giftige Jordnødkager specifike Giftvirkning, og hvad mere er, det samme Stof paaviste

*) Dette Tidsskrift 1907 Side 371.

**) Cfr. dette Tidsskrift 1907 Side 433—435.

***) *W. Mooser*: »Zur Kenntnis der Arachis« Landw. Versuchsst. 1904 Side 321.

Mooser selv i alle Arter af Jordnødkager, som han kunde faa fat paa, hvad enten de vare giftige for Kvæget eller ikke. I de foreliggende giftige Jordnødkager forsøgte jeg straks efter Modtagelsen, ved at anvende en rimelig analytisk Portion, at paavise Alkaloid efter Moosers Metode, men mente ikke at kunne stole paa Reaktionen. For yderligere Sikkerheds Skyld anmodede jeg en højtanset Kemiker, der har gjort Undersøgelser af Alkaloider til sin særlige Opgave, om ogsaa at gøre en Prøve, men hans Undersøgelser gave til Resultat, at det ganske vist ikke var umuligt i en noget større Portion, end jeg brugte, at paavise alkaloidlignende Reaktioner. Stoffet er dog tilstede i saa forsvindende smaa Mængder, at det ganske vil unddrage sig Iagttagelsen ved de i almindelig Praksis foretagne Analyser, og det er næppe tænkeligt, at Giftvirkningen i de dekomponerede Jordnødkager hidrører herfra, tilmed da Moosers Arachin kun i grumme ringe Grad er giftigt, som hans Forsøg med Frøer og Kaniner vise. Man maa derfor fastholde, at man, saaledes som jeg i sin Tid gjorde opmærksom paa, i sædvanlig analytisk Praksis med meget stor Mistillid maa betragte alle Jordnødkager, hvori en større Mængde af Fedtstoffet er omdannet til »fri Fedtsyrer«, da dette endnu er et af de vigtigste Kriterier, man har paa, om disse Kager begynde at blive farlige, som saa mange Eksempler i Udlandet og nu ogsaa herhjemme vise, de ofte ere. En yderligere Støtte ved denne Undersøgelse ere de før omtalte af *M. Passon* beskrevne Reaktioner.

Sagen er af ikke ringe Betydning og kan ikke afgøres ved kemisk Analyse alene, men Institutioner, der kunne anstille Fodringsforsøg eller fysiologiske Forsøg, maa træde til. Man vil derved erfare, om Jordnødkager faa den typiske Giftvirkning ved i Almindelighed at dekomponeres, eller Giftstoffet maaske kun opstaar under visse Omstændigheder, samt maaske give nærmere Redegørelse for dets Art.

Med Hensyn til A n a l y s e af Foderstoffer og Gød-

ningsstoffer gjorde jeg i Fjor opmærksom paa, at der af Landbrugsministeriet var nedsat et Udvalg bestaaende af 6 Medlemmer til at tage alle Forhold vedrørende Analysen af disse Stoffer under nærmere Overvejelse. Udvalget har nu sluttet sit Arbejde og fremkom til Landbrugsministeriet med en fælles Indstilling, som der formentlig er Udsigt til, at det høje Ministerium vil godkende, saa at man derved vil faa nøjagtigt fastslaaede Regler for, hvorledes man skal gaa frem ved alle Undersøgelser, der foretages efter Gødnings- og Foderstofloven. Disse Regler danne en hel nem lille analytisk Haandbog, som jeg kan tænke mig ogsaa i andre Henseender vil være kærkommen for adskillige. I Løbet af det sidste Halvaar er den saaledes ogsaa benyttet under de praktiske Øvelser i Agrikulturkemi paa Landbohøjskolens agrikulturkemiske Laboratorium, og der har derved været Lejlighed til i ret udstrakt Maalestok at se, hvor let og bekvemt og tillige nøjagtigt, der arbejdes efter disse Regler. Hvad Foderstofferne angaar, er der en Mængde analytiske Detailler, som jeg dog ikke skal komme ind paa her i Aften. De betegne formentlig et stort Fremskridt. En af de mest iøjnefaldende Forandringer om den ny Opstilling eller Formulering af de analytiske Resultater, en overordentlig stor Forbedring i Retning af kemisk Sandfærdighed, som vil lede til en lignende Forbedring i Garantibestemmelserne for disse Stoffer. Analysen skal formuleres som følger:

Tørstof	pCt.
Æggehvide-Kvælstof	—
Kvælstof i andre organiske Forbindelser	—
Raafedt	—
Sukker	—
Stivelse	—
Pentosaner	—
Aske	—

Denne Opstilling er i Overensstemmelse med de bedste Forbilleder i Udlandet og med Forsøgslaboratoriets 58. Beretning, saa at enhver Sagkyndig let vil se, hvem denne væsentlige Forbedring skyldes.

III. Kunstgødning.

Den før omtalte Vejledning behandler ogsaa Analysen af Kunstgødninger og fastslaar i Detailler de nærmere Regler, som man bør følge ved den Slags Undersøgelser, saa at den tidligere navnlig for Fosforsyrebestemmelsen værende Usikkerhed nu er hævet. Ved alle disse Undersøgelser skal der benyttes de internationale Atomtal, saa at man ogsaa paa dette Punkt vil være i Overensstemmelse med de bedste Undersøgelser i Udlandet.

Af andre Forhold vedrørende Kunstgødninger skal jeg fremhæve følgende. For nogle Aar siden havde jeg Lejlighed til i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl« at henlede Opmærksomheden paa de den Gang herhjemme ganske ukendte nye Kvælstofgødninger, der tonede op i Horisonten, dels de i Norge ved *Birkelands & Eydes* Metode ad elektrisk Vej af Luften fremstillede salpetersure Salte, dels det ligeledes ad elektrisk Vej andre Steder fremstillede Calciumcyanamid. Der er senere hen fundet andre endnu billigere Maader at fremstille lignende Produkter paa, og forskellige formentlig konkurrerende Selskaber fremstille disse Stoffer i Gødningsøjemed i store Mængder. Det er fortræffelige Kvælstofgødninger, som mangfoldige Markforsøg ogsaa herhjemme vise. De udbydes nu i ret udstrakt Maalestok herhjemme og ville, naar Prisen ikke skrues for højt op, og Stoffet nedbringes i Jorden tilstrækkelig længe før Brugen, være af stor Betydning for Jorddyrkningen. De kunne dog ikke erstatte Chilisalpeter til alle Anvendelser.

Derimod kan man ikke noksom opponere mod det fuldstændig vildledende Fantasinavn, som Forhandlerne have fundet paa at udbyde Calciumcyanamid under. Dette Fantasinavn er saa meget mere forkasteligt, som det giver sig Udseende af at være noget, det slet ikke er. Det udbydes nemlig under Navnet Luftkvælstof; hvad der baade i praktisk og kemisk Henseende er ganske urigtigt.

Ved Luftkvælstof kan enhver, der er i Besiddelse blot af de mest elementære Begreber om Kemi, selvfølgelig ikke forstaa andet end Luftens fri Kvælstof, der er den atmosfæriske Lufts Hovedbestanddel, da Kvælstof i Luftform som bekendt udgør de $^4/_5$ af den os omgivende Luft. Luftkvælstof er derfor for Gødningsstoffet Calciumcyanamid en falsk og vildledende Varebetegnelse. Er man — vistnok ganske unødigt — bange for, at Praktikere skulle faa »Calciumcyanamid« galt i Halsen, kan man tilnød bruge det fra først af i Praksis benyttede Navn Kalkkvælstof, der, om det end fra et kemisk Standpunkt langt fra er uforkasteligt, dog ikke er saa vildledende som Luftkvælstof. Jeg vil bede alle i Sagen interesserede om af Hensyn til Sprogets Renhed at være med til at slaa dette Ord ned, det kan kun gøre Skade.

Der er endnu et Emne, som jeg kunde have megen Lyst til at berøre ved denne Lejlighed, da det ogsaa har noget at gøre med Kunstgødning. Det er Begrebet Værdi. Det er en Betegnelse, der ofte bruges paa ganske vrang og vildledende Maade selv paa Steder, hvor man kunde vente større Klarhed i Tanken. Der er jo mange Slags Værdier til i Verden, men i denne Sammenhæng er det kun den forskelligartede Værdi, landøkonomiske Produkter eller Forbrugsstoffer kunne have, jeg ganske kort skal berøre. Folk, der sidde inde med Kendskab til Kunstgødninger eller Foderstoffer, ville ofte fra Praksis faa Spørgsmaal om saadanne Stoffers Værdi for det praktiske Landbrug. Spørgsmaalenes Form er ikke altid ganske koncist formuleret, saa at man først maa være fuldstændig paa det rene med, hvad det er, Spørgeren ønsker besvaret, og eventuelt straks ved Begyndelsen vejlede Spørgeren til at stille et rigtigt og klart Spørgsmaal frem, saa at der slet ingen Tvivl mere er om, hvad der svares paa. Jeg skal illustrere dette ved et frit konstrueret Eksempel:

En Landbruger hører Tale om Fosforsyregødning og faar af den stedlige Gødningsagent tilbudt Benmel. Land-

brugeren retter maaske nu til en sagkyndig Raadgiver et Spørgsmaal: »Hvad Værdi har Benmel for mig?« Rettes et saadant Spørgsmaal uden nærmere Kommentar til den Sagkyndige, maa denne først og fremmest søge fastslaaet, om det er Brugsværdien eller Handelsværdien af Benmel, det drejer sig om.

Er det Brugsværdien, der tales om, bør Svaret formuleres saaledes: Saa og saa mange hundrede Pund Benmel (med X % Forforsyre) vil pr. Td. Land paa Jord af den og den Beskaffenhed sandsynligvis frembringe et Merudbytte (i Sæd, Roer, Hø osv.), naar det anvendes paa den og den nærmere beskrevne Maade. Vi véd, at det ingenlunde altid er let at give et paalideligt og udtømmende Svar paa Spørgsmaalet om Brugsværdien af en Kunstgødning. Det er maaske ikke tilstrækkeligt at give en Oplysning om, hvordan Forholdene i Almindelighed stille sig, men det vil være nødvendigt at faa anstillet lokale Markforsøg og henvise Landbrugeren til de Institutioner eller Personer, der have denne vigtige Side af det moderne Landbrug under sig. Men hvorom alting er, Spørgeren faar herved oplyst Brugsværdien af paagældende Kunstgødning, det vil altsaa sige det Merudbytte pr. Td. Ld., der kan ventes, naar Gødningen bruges i visse Mængder paa given Maade. Det er et Svar, som er ganske uafhængig af den tilfældige Pris paa Kunstgødningen eller den svingende Værdi af det Korn, der avles. Spørgeren vil derefter ikke have nogen Vanskelighed ved selv at beregne eller lade en anden for sig udregne, om det herefter lønner sig for ham at købe det omtalte Benmel til den tilbudte Pris, naar Salgsprisen for Korn, Roer eller Hø osv. kan antages at være saa og saa meget. Noget mere kompliceret, men dog af samme Art er Spørgsmaalet, naar det drejer sig om en Sammenligning og det f. Eks. lyder: »Skal jeg helst købe Benmel eller Superfosfat til min Jord?« Det er ogsaa i første Linje et Spørgsmaal rent om Brugsværdien af disse Stoffer, og man maa altsaa søge at faa oplyst ved Sammenligning med, hvad der foreligger

om disse Gødninger eller eventuelt ved ny Markforsøg, hvor stort et Merudbytte saa og saa mange Pund Benmel pr. Td. Land give, og hvor stort et Merudbytte saa og saa mange Pund Superfosfat give. Hvis disse Spørgsmaal kunne besvares, er det let at beregne, hvad Brugsværdi en vis Mængde Fosforsyre som Benmel har i Forhold til samme Mængde Fosforsyre som Superfosfat. Spørgeren faar altsaa herved Brugsværdien oplyst for disse to Stoffer, og det er en Oplysning, som har Betydning til alle Tider uafhængig af tilfældige Prisnoteringer paa Varerne. Det kan til hvert givet Tidspunkt omsættes i den for dette Tidspunkt gældende Pengeværdi, da det er et Øjebliks Sag, naar Landbrugeren kender Priserne, han kan købe Stofferne for, at beregne eller lade udregne for sig, hvilket af Stofferne, der er billigst i Indkøb med Hensyn til Brugsværdien, og tillige om det overhovedet lønner sig for ham at købe det, naar han kan vente et saa og saa stort Merudbytte i Avl.

Det er selvfølgeligt, at en fornuftig Landbruger, saa godt det lader sig gøre, udfører den Art Beregninger, førend han beslutter sig til at gøre noget Indkøb. Tager han Fejl i saa Henseende, er det meget beklageligt, men han har kun sig selv eller sine Raadgivere at takke derfor, og han kan ikke med Rette bebrejde den Handelsmand noget, som han har købt Varerne af, naar disse iøvrigt have været kontraktmæssige, da det vilde være urimeligt at fordre, at Handelsmanden i nogen synderlig Grad kan være Landbrugerens Vejleder i Landbrug.*)

Ganske anderledes stiller Sagen sig, naar Spørgsmaalet drejer sig om H a n d e l s v æ r d i e n: Prisen paa et Stof. Den er fluktuerende og retter sig efter Handelskonjunkturerne, efter den større eller mindre Bekostning, der

*) Dette forhindrer selvfølgelig ikke, at enkelte af vore bedste Firmaer historisk set have udført et meget fortjenstfuldt Arbejde ved at lade gode Vejledninger til Brugen af Kunstgødning udarbejde af virkelig Sagkyndige, og sprede disse nyttige Kundskaber ud i stor Maalestok.

er ved at fremstille Stoffet, og Handelsprisen er derfor tit ganske uden Forbindelse med et Stofs almindelige Brugsværdi. Yderligere tager den Handlende i Prisfastsættelsen ogsaa Hensyn til Køberens Soliditet, Kredittidens Varighed, de Beholdninger Størrelse, han ligger inde med, og lignende for Brugsværdien af Stoffet ganske uvedkommende Forhold. Spørges der derfor om en vis Vares Handelsværdi, vil det altid i Svaret være rigtigt at forbeholde sig et vist rigeligt Spillerum, men vore forskellige Landbrugsblade give jo ret jævnligt Oplysninger om Markedets øjeblikkelige Tilstand, saa at de almindelige gangbare Handelsgødningers omtrentlige Salgspris let kan erfares af enhver Køber, førend han beslutter sig til at købe. Det spiller naturligvis den største Rolle for Landbrugeren at købe den bedst brugelige Vare til den billigste Pris, men er Købet sluttet, og har Brugeren faaet Varen leveret, og navnlig naar det, som det ofte sker, er en Retssag, som det drejer sig om, gælder det særlig nøje at holde de forskellige Værdibegreber ude fra hinanden. I saadanne Tilfælde gælder det for den Sagkyndige, der tilkaldes, kun at afgøre: Svarer den leverede Vare til de stipulerede Salgsbetingelser, og maaske yderligere hvorvidt disse ere i Overensstemmelse med Gødningslovens Forskrifter!

Paa et saa fremskredet Stadium af en Sag kan det kun skabe Konfusion, hvis man indlader sig i Overvejelser om, hvorvidt Landbrugeren ikke hellere burde have købt en hel anden Vare hos en anden Købmand, til en hel anden Pris og anvendt den paa en hel anden Maade. Det er Overvejelser, som maa finde Sted, før der sker et Køb og ikke bag efter.

Man vil maaske finde, at det her fremførte er en selvfølgelig Sag, men jeg tror dog, at de, der ere lidt nærmere inde i de enkelte Sager, ville være enige om, at det vilde være meget formaalstjenligt, om alle, der afgav Svar paa Spørgsmaal om Gødnings- og Foderstoffers Værdi, vilde

stræbe efter saa vidt muligt at holde de her udviklede forskellige Værdibegreber skarpt ude fra hinanden.

Man vilde derved helt kunne undgaa endog Skæret af, at de Sagkyndige vare uenige om Realiteterne i saadanne Spørgsmaal, hvor der ret beset slet ingen Uenighed er til Stede!

IV. Jordbundsforhold.

Med Hensyn til Jordbundsundersøgelser havde jeg i Foraaret den Ære i dette Selskab ved et Foredrag, som senere blev optaget i Selskabets Tidsskrift, at give en Oversigt over saadanne Undersøgelsers Standpunkt i forskellige Lande og til at vise, hvor meget vi mangle i saa Henseende herhjemme. Det synes, som om der efterhaanden er ved at arbejde sig nogen Interesse op for dette Spørgsmaal. Det vilde være meget glædeligt, hvis dette var Tilfældet, men der maa i den Anledning henvises til, hvad der allerede blev fremhævet i det omtalte Foredrag, at der næppe er noget Punkt, hvor Dilettanteri kan gøre mere Skade end netop med Hensyn til Jordbundsanalysen. Naar Jordbundsundersøgelse skal blive til virkelig Nytte for Landbruget og ikke blot til Pynt paa en eller anden Indberetning, kan den kun udføres af Folk, der ere meget vel uddannede og opøvede i denne Art Undersøgelser. Det vil kun medføre Skuffelser, hvis man tror, at man dertil kan bruge enhver tilfældig Medarbejder, da Jordbundsundersøgelse høre til et af den analytiske Kemis vanskeligste Felter, der kræver den største Omhu, da det i Reglen er meget smaa Stofmængder, det drejer sig om, og der tillige maa benyttes alle de geologiske og mineralogiske Vink, en nærmere fagmæssig Undersøgelse kan give. Selv om Undersøgelserne ere upaaklagelig udførte, kan Tydningen og Tolkningen af Resultaterne give selv meget øvede haarde Nødder at knække. Tages der ikke Hensyn hertil, vil man let kunne opnaa at faa Jordbundsanalyse bragt i ligesaa stor Miskredit hos det praktiske Landbrug, som den var for 30—40 Aar siden.

Et vigtigt Produkt af den danske Jordbund er Gødningskalk, og om dette Stof er der i den senere Tid fremkommet forskellige Forespørgsler. Det kunde for saa vidt lige saa godt være omtalt under den foregaaende Afdeling. Der er ikke mange Lande, som besidde en saa let Adgang til at fremskaffe dette Stof i saa uudtømmelige Mængder som Danmark. Ikke desto mindre ser man, at der i den senere Tid sælges endogsaa meget betydelige Mængder af svensk Gødningskalk til saa billig Pris, at næppe noget dansk Kalkbrud kan konkurrere dermed. For Landbrugets Vedkommende skader en saadan Konkurrence mellem svenske og danske Kalkbrud ikke, men det vilde nationaløkonomisk set sikkert være ønskeligt, at det ved billige Jernbanefragter blev muligt at sende f. Eks. jysk Gødningskalk til Øerne, hvis Øernes Kalkbrud ikke ere fuldt leveringsdygtige. Det vilde dog være bedre for Landet, om Købesummerne for Gødningskalk bleve hos danske Kalkproducenter. Iøvrigt har det Spørgsmaal fra flere Sider fremstillet sig, hvorvidt Gødningskalk kommer ind under Gødnings- og Foderstoflovens Bestemmelser. Hidtil har den meste danske Gødningskalk ganske vist været solgt efter Analyse, men uden nogen Garanti for, at Stoffet svarede til Analysen. Jeg mener ikke hermed, at Analyserne for saa vidt ikke vare rigtigt udførte, i den Henseende er der ingen Grund til Klage, men Analyserne have som Regel angivet Procentmængden af Kalk i et helt andet Produkt end det, der kom Forbrugeren i Hænde. De have nemlig angivet Kalkmængden i Tørstoffet, og i alt Fald adskilligt af den solgte Gødningskalk har været saa vandholdig, at den var mere lig Kalkvælling end »Tørstof« . Gaves der Garanti for Gødningskalkens Kalkindhold i Overensstemmelse med Gødnings- og Foderstofloven, maa denne Garanti ved Gødningskalk som ved alle andre »industrielt behandlede Handelsgødninger« naturligvis gælde for Varen, saaledes som den er i det Øjeblik, den overgives fra Sælger til Køber. Man vilde saa nok slippe for al den vaade Kalk, der er meget ube-

kvem at haandtere, og for de for usagkyndige noget vildledende Analyseangivelser om Kalkmængden i »Tørstoffet«.

Der er ogsaa en anden Ting med Hensyn til Analyserne af Gødningskalk, som man bør fæste Opmærksomheden paa. Man bør saaledes utvivlsomt forlade de hidtil benyttede Termini »Kalk X % svarende til kulsur Kalk Y %«. I Stedet herfor bør angives Kalk X % til Stede som kulsur Kalk Y %. Saa længe det kun drejer sig om dansk Kalk fra den danske Kridtformation, er denne skarpere Præcisering af Kalkindholdet ikke af stor Betydning, da al Kalk (Ca O) fra den danske Kridtformation baade svarer til og er til Stede som kulsur Kalk ($CaCO_3$), naar det da ikke er Melkalk — Rester af brændt Kalk — det drejer sig om. Men for udenlandsk Kalk kan Forholdet mellem Kalk (Ca O) og kulsur Kalk ($CaCO_3$) være et andet, da Kalken i disse Kalkstenarter i temmelig udstrakt Grad kan være til Stede i andre kemiske Forbindelser, og kun den som kulsur Kalk værende Kalk har nogen nævneværdig Gødningsværdi, hvorimod kiselsur Kalk ikke kan medregnes i saa Henseende, og svovlsur Kalk ikke heller kan bruges i dette Øjemed, selv om den ellers nok er anvendelig.

Der har foruden de ovenanførte Emner været en hel Række Forespørgsler af geologisk-teknisk Art, som det har været mig en ganske særlig Fornøjelse at beskæftige mig med og at besvare, men de fleste af dem egne sig ikke til Referat paa Grund af den mere private Betydning, de have for Forespørgerne.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 18. December 1907.

Den ledende Præsident, Hofjægermester *Friis,* aabnede Generalforsamlingen med at byde de mødte Velkommen og udtalte sig derpaa saaledes:

Jeg skal efter sædvanlig Skik ved Landhusholdningsselskabets Generalforsamling begynde med at give en kort Meddelelse om de Dødsfald, der i det forløbne Aar ere indtrufne blandt Selskabets Medlemmer og andre af Landbrugets fortjente Mænd, som have haft særlig Betydning for Landbruget. Jeg skal gøre det kort, da Præsidiet flere Gange tidligere har haft Lejlighed til at udtale sig om de afdøde. Jeg skal først nævne Prof., Dr. *Rostrup,* der har været et mangeaarigt Medlem af Selskabets Bestyrelse og har vist Selskabet det Hensyn Aar efter Aar ved dets Foredragsmøder at give Meddelelser om de Erfaringer, han havde høstet i det forløbne Aar, og de Vejledninger, han har kunnet give Landbruget for at faa Bugt med alle de Angreb, som forskellige Svampe o. s. v. stadig rette paa Planteverdenen. Om hans Fortjenester ellers behøver jeg ikke at sige noget; de ere saa vel bekendte. Jeg skal dernæst nævne Gaardejer *Johs. August Fenger,* som mere end nogen anden enkelt Mand har bidraget til, at Bevægelsen kom i Gang for at indføre Tvangsakkord udenfor Konkurs, og derved altsaa har bidraget til, at der blev forelagt Rigsdagen det Forslag, der senere blev til Lov af 14. April 1905. Jeg skal endvidere nævne Gaardejer *Rasmus Dinesen,* der var en fortjent Landbruger paa sin Egn og har spillet en ikke

ringe Rolle indenfor de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift. Dernæst skal jeg nævne Mejerikonsulent *Nissen Dall,* der i mange Aar fungerede som Statskonsulent paa Fyn og i det sydlige Jylland, og som var velkendt hele Landet over for denne Virksomhed. I nogle Aar efter, at Prof. Bøggild havde forladt Selskabet som Konsulent, og inden Kandidat Ellbrecht havde tiltraadt Pladsen, vikarierede Nissen Dall som Selskabets Konsulent. Jeg skal endvidere nævne Docent *Valdemar Stribolt,* som har gjort sig bekendt ved i mange Aar at hjælpe Prof. Bang paa en fremtrædende Maade ved hans Forsøg, men navnlig har gjort sig bekendt Landet over ved sit Arbejde for, at man skulde komme ind paa andre Principer for Bedømmelsen af Malkekvæg end de hidtil raadende. Sluttelig skal jeg nævne Overretssagfører *Høegh-Guldberg,* der har indlagt sig særlige Fortjenester af Landbrugets Organisation og Administration. Hans Fortjenester ere selvfølgelig først og fremmest komne Jylland til Gode; men man tør ogsaa sige, at de ere komne hele det danske Landbrug til Gode, fordi han ikke alene virkede som Sekretær i Fællesforeningen, men fordi han bistod saa mange andre Foreninger som Sekretær. — Vi ville bevare de afdøde og det Arbejde, de have udført i Landbrugets Tjeneste, i anerkendelsesfuld Erindring.

(Samtlige Tilstedeværende sluttede sig til denne Udtalelse ved at rejse sig.)

Efter Dagsordenen meddeltes derpaa: Udfaldet af de foretagne Valg. — Sekretær *Hertel* meddelte Udfaldet af den i Bestyrelsesmødet samme Dag foretagne Optælling af Stemmesedler. Dette var saaledes: Til Præsident var Hofjægermester *F. Friis* genvalgt med 128 Stemmer. Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet vare genvalgte Lehnsbaron *H. Rosenkrantz* med 137 Stemmer, Forpagter *Sonne* med 138 Stemmer, Prof. *Westermann* med 141 Stemmer, Kammerherre *C. Bech* med 140 Stemmer, Forpagter *O. Høffding* med 140 Stemmer og Forstander *Jørgen Petersen* (Dalum) med 141 Stemmer. Til nyt Medlem i Stedet for afdøde Prof. Rostrup valgtes Proprietær *Grul-Hansen,* Kollekolle, med 83 Stemmer. Til Revisor var valgt Gross. *Johs. Esmarch* med 65 Stemmer. Til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« var genvalgt Inspektør *Feilberg* med 131 Stemmer..

Ifølge Landboforeningernes Stemmeafgivning ere følgende valgte som Amtsrepræsentanter i Bestyrelsesraadet: For Hjørring Amt: Landsthingsmand, Gaardejer *Jens Sørensen,* Saksager, i Stedet for Direktør M. Nielsen, Hjørring; for Thisted Amt: Folkethingsmand, Godsejer *J. Knudsen* til Blidstrup i Stedet for Forpagter Hansen, Egebakssande; for Aalborg Amt: Folkethingsmand, Gaardejer *P. P. Pinstrup,* Godensgaard, i Stedet for Hofjægermester E. Skeel til Birkelse; for Odense Amt: Jægermester *F. H. Skov,* Tybrind; for Holbæk Amt: Proprietær *C. Hansen,* Ondløse Møllegaard; for Frederiksborg Amt: Hofjægermester *Grüner* til Dronninggaard. — De tre sidste Valg ere Genvalg.

Bestyrelsesraadet har i Dag valgt Prof. *Westermann* til Medlem af Bogudvalget i Stedet for afdøde Prof. Rostrup og genvalgt Inspektør *Leegaard* til Medlem af Belønningsudvalget og ligeledes genvalgt d'Hrr. Gross. *Wm. Smith,* Gross. *G. Hage* og Landbrugsministeriets Tilsynsførende med Landbrugets Udførselsforhold, Landbrugskandidat *R. Schou* til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen i Kjøbenhavns Frihavn.

Sekretæren oplæste Navnene paa de i Aarets Løb indmeldte, som alle vare optagne som Medlemmer. Deres Antal var 35. — Medlemsantallet stiller sig derefter saaledes:

Ved Generalforsamlingen forrige Aar havde Selskabet		801 Medlemmer.
Optagne i Juni og December ere	35	—
		836 Medlemmer.
Afgaaede ved Døden eller udmeldte.....	35	—
Selskabet har altsaa den $^{18}/_{12}$ 1907		801 Medlemmer.

Det reviderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. April 1906 til 31. Marts 1907 fremlagdes med tilhørende Bilag til Medlemmernes Gennemsyn. Revisorerne havde fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og i Bestyrelsesraadets Møde forud for Generalforsamlingen var der givet Regnskabsføreren Decharge.

Angaaende det følgende Punkt, Uddeling af de ved Maskinprøverne i 1907 tildelte Medailler, bemærkede *Præsidenten:* D'Hrr. ville allerede af et senere Punkt paa Dagsordenen, til hvilket der er leveret Bilag, have set, at der i Foraaret og Efteraaret har været afholdt en Række Maskinprøver, som

have omfattet Prøver med Radsaamaskiner til Korn og til Frø og Radrensere, og i Efteraaret tillige Kartoffel- og Roeoptagemaskiner. Udfaldet af disse Prøver har været saa heldigt, og det fungerende Udvalg har været saa tilfreds med det, at det har fremsendt Forslag til Præsidiet om at uddele en Række Medailler til flere af de fremstillede Maskiner, og Præsidiet har akcepteret disse Forslag.

Derpaa foretoges Uddeling af Medailler efter nedenstaaende Liste:

1. *H. Christoffersen,* Holeby:
   Sølvmedaille af 1. Kl. for »Holeby«, Radrenser med Forvogn til Roer, Korn og Lucerne.
   Sølvmedaille af 2. Kl. for »Holeby«, Roeradrenser uden Forvogn.
   Broncemedaille for Radsaamaskinen »Holeby«.
2. *Brødrene Bendix,* Kjøbenhavn:
   Sølvmedaille af 1. Kl. for »Saxonia« A. og B., Radsaamaskine.
   Sølvmedaille af 2. Kl. for »Siedersleben«. Roeradrenser uden Forvogn.
3. *A. Blom & Søn,* Skanderborg:
   Sølvmedaille af 1. Kl. for »Dan«, Radsaamaskine.
   Sølvmedaille af 2. Kl. for en kombineret Roesaamaskine.
4. *H. C. Petersen & Co.,* Kjøbenhavn:
   Sølvmedaille af 1. Kl. for »Hallensis«, Radsaamaskine.
   Broncemedaille for »Stubbekøbing«, Roeradrenser uden Forvogn.
5. *A. Willemoes,* Willemoesgaard, Holstebro:
   Sølvmedaille af 1. Kl. for en Roeoptager.
6. *P. Nielsen,* Hillerød:
   Sølvmedaille af 1. Kl. for »Ceres« Radsaamaskine.
7. *Ole Sørensen & Co.,* Kolding:
   Sølvmedaille af 2. Kl. for Rud. Sachs Radsaamaskine. Klasse 4 A.
   Sølvmedaille af 2. Kl. for Rud. Sachs Radsaamaskine. Klasse 6.
8. *W. Langreuters Efterfølger,* Kjøbenhavn:
   Sølvmedaille af 2. Kl. for Radsaamaskinen »Langreuter«.
   Sølvmedaille af 2. Kl. for »Langreuter«, Roeradrenser uden Forvogn.
9. *Axel Malmquist,* Kjøbenhavn:
   Sølvmedaille af 2. Kl. for Radsaamaskinen »Miranda«.

10. *A. Jacobsen*, Fraugde:
    Sølvmedaille af 2. Kl. for en Roeradrenser uden Forvogn.
11. *H. Th. Buchtrup*, Randers:
    Sølvmedaille af 2. Kl. for kombineret Roesaamaskine og Radrenser »Keiser«.
    Broncemedaille for en Roeoptager.
12. Maskinfabrikant *Petersen*, Birkum:
    Broncemedaille for en Roeradrenser uden Forvogn.

A. Beretninger.

Om Selskabets almindelige Virksomhed afgaves følgende Beretning af Sekretær *Hertel:* Det er om Selskabets daglige, stadig tilbagevendende Virksomhed, saaledes som den manifesterer sig i Udgivelsen af Skrifter og Afholdelsen af Foredrag, i Uddannelse af Lærlinger og Tildeling af Understøttelser m. v., jeg skal have den Ære at give en kort Meddelelse. Først skal jeg da bemærke, at Medlemmerne som sædvanlig have modtaget Tidsskrift for Landøkonomi og Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, Landøkonomisk Aarbog, Aarsberetningen og Konsulentberetningen, samt at Selskabet ved Ministeriets Velvilje i Januar Maaned kunde omsende Prof. Boas' Pjece »Om Oksebremsen og Midlerne til dens Udryddelse«. Manuskriptet til et nyt Landboskrift om Planteforædlingsarbejdet af Bestyrer Vestergaard, Abed, er afleveret til Sætning. Selskabet havde haabet i indeværende Aar at faa udgivet 6. og sidste Bind af «Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 til Nutiden«, men da Hr. Forstander Tuxen, der skriver Bindet, i Aarets Begyndelse tiltraadte Stillingen som Forstander for den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, har Hr. Tuxen endnu ikke naaet at faa afsluttet Manuskriptet. — Af Skrifter er der til Selskabets Medlemmer, til 7 Biblioteker og Laanebogsamlinger, til uden- og indenlandske Selskaber og andre uddelt ca. 6000 Bind. — Af Foredrag er der afholdt 4 i Aar.

For Tiden tjener der under Selskabet 43 Landvæsens- og 6 Foderlærlinger. Som det vil erindres, blev Lønningerne for de første fra 1. Novbr. i Fjor forhøjede til 150, 200 og 250 Kr., og paa Bestyrelsesraadsmødet i Oktober Maaned i Aar blev det vedtaget at forhøje Foderlærlingernes Løn-

ninger til 175, 200 og 250 Kr. Sidste Gang, Foderlærlingerne modtog Forhøjelse, var i 1894, da Lønningerne sattes til 120 Kr. for 1., 160 Kr. for 2. og 200 Kr. for 3. Læreaar. I Fjor vedtoges det at søge oprettet en nærmere Forbindelse mellem Selskabet og dets Læresteder, og som Selskabets Tillidsmand hertil har Præsidiet i Aar valgt Forstanderen paa Næsgaard, Hr. *S. C. A. Tuxen*, der paa Selskabets Vegne efterhaanden skal besøge Lærestederne, knytte Forbindelse med Lærlingerne, afgive sit Skøn over, hvor vidt et Lærested særlig egner sig til 1., 2. eller 3. Aars Lærlinger o. s. v. Det var Hr. Tuxens Hensigt i Løbet af afvigte Sommer at besøge Lærestederne i Maribo Amt, og i Juni Maaned paakaldte Selskabet d'Hrr. Husbonders velvillige Imødekommen over for dets Repræsentant. Paa Grund af Travlhed ved Landbrugsskolens Ombygning m. v. fik Hr. Tuxen imidlertid kun Lejlighed til i Sommer at besøge enkelte Læresteder. Ogsaa i Aar har Selskabet for Midler af Julius Skrikes Stiftelse sendt nogle af de flinkest udtjente Lærlinger til Landbrugsskoler, og med Bestyrelsen for Dansk Landbrugsmusæum og Landboskolen ved Lyngby forhandler Selskabet for Tiden om Oprettelsen af et Maskinkursus ved den permanente Redskabs- og Maskinudstilling for dets 2. Aars Lærlinger og andre.

Af Understøttelser har Selskabet i det forløbne Aar ydet følgende: Færø Amt har modtaget 420 Kr. af Konferensraad Hansens Legat og La commission internationale d'agriculture det sædvanlige Aarsbidrag af 100 frcs. 200 Kr. er tildelt Fru mag. scient. *S. Rostrup* og Statskonsulent *P. A. Mørkeberg* henholdsvis til entomologiske Undersøgelser paa Planteavlens Omraade og Udarbejdelsen af Familjestambogsføringen. Til Studium paa Landbohøjskolen er der tilstaaet Islænderen *I. Gudmundsson* 100 Kr. og Landbrugsstuderende *H. E. Hansen* 192 Kr. af Buus' Legat. Af Midler fra Julius Skrikes Stiftelse er der paa Forslag af og gennem Selskabet ydet følgende Tilskud og Understøttelser: til Undersøgelser vedrørende Ordning og Bearbejdelse af Dyrkningsforsøg med Landbrugsplanter har Statens Planteavlsudvalg modtaget 600 Kr. og til Undersøgelser af ældre Græsmarker 400 Kr., Statskonsulent *Hørlyck* har modtaget 500 Kr. til Rejser for at undersøge Forholdene med Hensyn til Afsætning af Ost i Udlandet og Landbrugskonsulent *Gudmundsson* 400 Kr. til afsluttende Under-

søgelser vedrørende Husdyrracerne paa Island; endelig har »Foreningen til Oprettelse af Landbrugskolonier for fattige Børn« modtaget det sædvanlige Tilskud af 700 Kr. — Af Hædersbelønninger for Landboflid er der uddelt 3 i indeværende Aar, nemlig til Gaardmand L. P. C. Søndergaard i Skanderborg Amt, Husmand H. P. Petersen ligeledes i Skanderborg Amt og til forhenv. Gaardejer Chr. Sørensen Holmgaard i Hjørring Amt. Endelig er der uddelt 2 Portioner af Godsejer Schmidts Legat, nemlig til forh. Forpagter Perch Nielsen, Bækkeskov, og til Husejer C. H. Knudsen, Fodslette.

Foruden de 3 Sølvbægere, der ere uddelte, er det endvidere paa Indstilling af Selskabets Belønningsudvalg vedtaget at tildele Gaardejer Niels Kristensen, Petersborg, Ølgod Sogn, Selskabets største Sølvbæger i Anledning af hans Fortjenester ved Oprettelsen af det første Andelsmejeri i Hjedding for 25 Aar siden. Tre Navne ere særlig knyttede til dette: Stilling Andersen, der blev den første Andelsmejeribestyrer i Danmark, Niels Hansen Udt, der skrev Andelsmejeriets Love paa saa god en Maade, at de kunde tjene kommende Andelsmejerier som Rettesnor, og Niels Kristensen, der fremskuende og energisk udførte Hovedarbejdet med at virke for Tilslutning til og Oprettelsen af Andelsmejeriet. For dette Arbejde, der sikkert udfylder Bestemmelserne i Belønningsreglernes § 6, at det har virket til Gavn for det danske Landbrug i Almindelighed, vil Hr. Niels Kristensen som sagt modtage Selskabets største Sølvbæger.

De af Selskabet røgtede Virksomhedsgrene ere gaaede deres rolige Gang i Aarets Løb.

Beretning om »Fond til Landmænds Uddannelse«. Beretning om Fondens Virksomhed i det 38. Forretningsaar, 1907, aflagdes af Kassereren, Landbrugskandidat *H. C. Larsen:* Til de ledige Stipendier indkom der 22 Ansøgninger, som alle gik ud paa, at Vedkommende var uformuende og ønskede Understøttelse til Studium ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole for derefter at søge Ansættelse som Lærer ved en Landbrugsskole, som Konsulent eller i en lignende Virksomhed. Der blev tilstaaet 7 Ansøgere Understøttelse paa 15 Kr. maanedlig i 8 Maaneder. Understøttelserne ville tilsammen udgøre 840 Kr., og da der var 841 Kr. 58 Øre til

Raadighed, vil der blive et Overskud af 1 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

Beretning om Mejerikonsulentvirksomheden. Til den omdelte trykte Beretning knyttedes følgende Bemærkninger af Mejerikonsulent *G. Ellbrecht:* Da min Beretning foreligger trykt, skal jeg ikke komme nærmere ind paa den nu, men jeg vil blot give nogle Meddelelser om det første Arbejde, jeg udførte i Selskabets Tjeneste, nemlig en Rejse til Færøerne for at starte en Mælkeforsyning i Thorshavn. Jeg indsendte i sin Tid til Præsidiet en meget udførlig Beretning og mente allerede den Gang, at den Sag vilde gaa i Orden nogenlunde snart; men jeg indsaa, at for at der overhovedet skulde kunne startes en Mælkeforsyning, var det ikke alene nødvendigt at skaffe Mælken de bedste Produktionsforhold, men ogsaa at lette Transportforholdene. Færøerne ere smaa Øer, og Transporten maa foregaa pr. Skib fra den ene til den anden, og denne Transport er meget vanskelig. Det vilde derfor være nødvendigt at oprette en Motorbaadsfart i Forbindelse med Mælkeforsyningen. Jeg kalkulerede, at 10—12,000 Kr. vilde være tilstrækkeligt til det hele. Sagen kom ogsaa temmelig godt frem, og ved Hjælp af flere fremragende Mænd deroppe blev der startet et Aktieselskab og Aktietegning udbudt. Imidlertid trak Sagen hen, og man mente, at den vilde dø fuldstændig. Men i Sommerens Løb kom den op igen, og nu er den saa vidt fremme, at man tænker paa at anskaffe en større Motorbaad til 20,000 Kr., og ved Siden af at oprette en Mælkeforsyning, saaledes at Aktiekapitalen skulde blive 40,000 Kr. Hvis man ikke allerede har gjort det, vil man indgive et Andragende til Postvæsenet om at faa som Understøttelse et Laan paa 6000 Kr. og 4000 Kr. hvert Aar for at besørge Posten fra Thorshavn ud til de omliggende Øer. Man mente, at naar man saaledes havde en fast aarlig Sum, kunde man lettere faa Færingerne til at gaa med. Der har staaet i Bladene, at Sagen er gaaet i Orden; det er den ikke; først i næste Uge holdes det afsluttende Møde. — Ved Konsulentmødet holdt jeg et Foredrag om Maskinmalkning, et Foredrag, der synes at have vakt en Del Opmærksomhed ude i Landet. Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa Malkemaskinen, men kun pointere, at jeg ved mine Foredrag har holdt fast paa, at de smaa For-

søg, jeg har gjort, kun have været rent elementære Fingerpeg i Retning af, hvad man muligvis kunde vente. Paa de stadige Spørgsmaal, jeg faar om Malkemaskinen og dens Brugbarhed, henviser jeg stadig til, at man skal være taalmodig, at man ikke maa gaa for stærkt frem og under alle Omstændigheder vente, indtil de Forsøgsresultater foreligge, som Forsøgslaboratoriet vil komme til ved at foretage Prøver med tre Maskiner.

Præsidenten: Jeg maa maaske gøre den Bemærkning, at der foreløbig kun er gjort Forsøg med to Maskiner. En er undersøgt, en anden undersøges og en tredie er under Opstilling. Maskinerne synes i Virkeligheden at være Fuldkommenheden ret nær, saa der næppe er Tvivl om, at de snart kunne blive tagne i almindelig Brug.

Beretning om Prøver med Landbrugsredskaber og -Maskiner. Statskonsulent *Birk:* Jeg har ikke meget at bemærke udover, hvad der staar i den trykte Beretning. Vi have i Aar faaet Bevillingen til Redskabs- og Maskinprøverne forhøjet med 2000 Kr., saaledes at den atter er kommet op paa det oprindelige Beløb, hvorved det har været muligt at gøre Prøverne mere fyldige. Som det allerede blev sagt ved Præmieuddelingen, fik vi i Foraaret gennemført to store Prøver med Radsaamaskiner og Radrensere og senere, om Efteraaret, Prøver med Maskiner til Optagning af Kartofler og Roer. De førstnævnte Prøver omfattede 18 Radsaamaskiner og 18 Radrensere og 2 kombinerede til begge Dele; derimod var der ved Prøverne i Efteraaret anmeldt 3 Kartoffeloptagere og 5 Roeoptagere, men der kom kun 3 af hver. Jeg skal blot bemærke, at medens Radsaamaskinerne gennemgaaende vare gode, stillede det sig mere tvivlsomt med Radrenserne. Kartoffeloptagemaskinerne have ikke været saa gode, at man har ment at kunne uddele Præmie eller Medaille til nogen af dem, heller ikke den af Konsul Lauritzen i Esbjerg udsatte Præmie paa 300 Kr., da den skulde gives til den bedste, praktisk brugbare Kartoffeloptagemaskine, medens de Maskiner, der bleve prøvede, kun kunde bruges paa meget lette Jorder, hvorimod de svigtede i fugtig og haard Jord. Man mente det derfor urigtigt ved en Præmiering af disse Maskiner at lokke Folk til at købe dem, skønt de nok kunne bruges, naar Jorden er

let og tør. Hvad Roeoptagemaskinerne angaar, stiller det sig saaledes, at man har en god Optager til Kaalrabi, men dertil indskrænker deres Anvendelse sig ogsaa væsentlig. Til runde Roer kan man ogsaa bruge dem, derimod ere de ikke brugelige til Runkelroer og Sukkerroer. Det er særlig Toppen, der volder Vanskeligheder; Overgangen ved Halsen af Roen er for tyk og Roen staar for lavt i Jorden. Der er kommet en Maskine, som er praktisk brugelig til Sukkerroer, men den har ikke deltaget i Prøverne; det lod sig ikke gøre, fordi Prøverne af Hensyn til den lette Jord bleve foretagne i det nordlige Jylland, og dér kunde Sukkerroerne ikke vokse. Man har gjort Forsøg paa at dyrke dem dér, men det er ikke lykkedes. Derimod har Maskinen været prøvet paa Gaarde paa Lolland og Falster; det er en svensk Maskine, som er meget kostbar — den koster 1300 Kr. —; men det synes dog, som om den har en Fremtid for sig, fordi det er et Arbejde, som det gælder om at faa gjort, selv om Maskinen er dyr baade i Arbejde og i Anskaffelse.

Om Statens Planteavlsudvalgs Virksomhed forelaa en udførlig trykt Beretning, der ikke gav Anledning til nogen Udtalelse.

Landbrugsministeriets Konsulent i Agrikulturkemi, Prof., Dr. phil. *K. Rørdam*, holdt derefter det oven for (se Side 145 og følg.) refererede Foredrag om den agrikulturkemiske Virksomhed m. m. i 1907.

Meddelelse om Selskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn i Aaret 1907 ved Inspektør *James Høyer*. Af Inspektør Høyers Foredrag, der senere vil fremkomme trykt i Kontrollens Beretning, anføres her kun den Del, der gav Anledning til Diskussion.

Inspektør *James Høyer:* Jeg skal ganske kort omtale en anden Foderkage, som i Sommer paa en mindre heldig Maade henledede Opmærksomheden paa sig, nemlig Jordnødkagerne. Der anvendes jo til Tider en Del af disse Kager, men man er ganske naturlig blevet noget ængstelig som Følge af et Tilfælde, hvor Kvæget blev sygt efter at være fodret med dem. Sagen er ganske sikkert bekendt for d'Hrr., og de erindre, at

Køerne satte af paa Mælkeydelsen, tabte Ædelysten og bleve syge. Da man ophørte med at fodre med Jordnødkager, rettede Dyrene sig. Jeg erindrer ikke, om der indtraf Tilfælde med dødelig Udgang; jeg tror det dog ikke. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa den Side af Sagen; den er jo allerede fremdraget af Prof. Rørdam, hvis Udtalelser om Sagen jeg paahørte med stor Interesse. Jeg ønsker kun at præcisere Kontrollens Stilling til denne Kage; jeg tror nemlig, at Kontrollen har givet Certifikat paa et lille Parti af disse Kager. Kontrollens Hverv bestaar jo i at bedømme et Foderstofs Tilstand ved Hjælp af Synet, Lugten og, om fornødent, Smagen. Kan Kontrollen ikke ved disse Midler konstatere Tilstedeværelsen af fremmede Indblandinger, Surhed, Brankethed, Mug, Skimmelsvamp eller anden Usundhed, maa Kontrollen slutte, at paagældende Foderstof er i god, sund Kondition. En intimere Bedømmelse er et Arbejde, som kommer ind under kemiske og mikroskopiske Undersøgelser, som ligge udenfor vor Kompetence. Det vil heraf forstaas, at Kontrollen kan komme i det Tilfælde at maatte give rent Certifikat for en Vare, som senere ved Fodring ude i Landet kan give mindre heldige Resultater. Det har jeg peget paa før, naar Folk have beklaget sig over Varen og ved Fodringen have fundet bitre Stoffer og lignende ved den. Det maa Kontrollen præcisere, at Kontrollens Arbejde ender, naar vi ikke kunne paapege nogen Fejl med de Hjælpemidler, vi have. Denne Sag med disse daarlige Kager, som var fremme, har jeg fulgt med Interesse. Der kommer hyppig Jordnødkager til Frihavnen, og netop disse Kager, som der har været saa megen Tale om, kunde jeg ikke paa nogen Maade finde noget paafaldende ved; de havde rigtignok, som Prof. Rørdam bemærkede, en svag Tendens til harsk Lugt, men ikke i den Grad, at jeg turde forsvare at kassere dem. Vi faa ofte Palmekager til Frihavnen med endnu mere udpræget Lugt, skønt det altid er gode Varer.

Jeg har berørt dette Spørgsmaal her i Dag, fordi det har Interesse for Kontrollen at blive vejledet saa meget som muligt paa dette Omraade. Man kan forsvare at kassere en Kage, naar man kan paapege en vis Grad af Harskhed; men det er uhyre vanskeligt for Kontrollen at sætte Grænsen. Nægte at give rent Sundhedspas for en Vare, som i almindelig Forstand

maa anses for en god, sund Handelsvare, og som enhver Fagmand ved ydre Bedømmelse maa anse for fejlfri, kan Kontrollen selvfølgelig ikke, lige saa lidt som Kontrollen kan indlade sig paa at tage noget Forbehold i Certifikatet; det tør vi ikke, da det vilde skade Handelen i betydelig Grad, thi saa vilde Køberen sige: Dette Certifikat er værdiløst; og saa laa Købmanden der med Kagerne. — Der er Tegn til, at Kagerne i Aar skulle blive noget bedre, men med de Erfaringer, jeg har paa dette Omraade, tør jeg ikke raade til at bygge for meget paa de foreløbige Sendinger; det kan være, at de nu sende det bedste de have, og at det daarligere vil komme frem senere.

Professor *Rørdam:* Jeg vil gerne et Øjeblik komme tilbage til Jordnødkagerne. Jeg er fuldstændig overbevist om, at der fra Kontrollens Side i saa Henseende er handlet komplet rigtigt. Som jeg allerede gjorde opmærksom paa i mit Foredrag, havde Kagerne ingen ydre synlige Tegn paa at være fordærvede; men saa meget vigtigere er det for vedkommende Laboratorium, der har Sagen til Undersøgelse, at være klar paa, hvad det gør, og ikke nøjes med vedtagne Methoder og sige: Saadan og saadan ere de Jordnødkager, vi ellers have faaet, hvad Grund er der saa til at lægge Jordnødkagerne for Had? Naar man bestemt kan paavise, at de under visse Omstændigheder ere giftige, nemlig naar de indeholde fri Fedtsyrer, saa er der Anledning til at tage Reb i Sejlene. Men en Kemiker kan ikke afgøre disse Ting alene; det maa der baade en Kemiker og en Fysiolog til at tage sig af. Naar man ser paa Sagen i sin Helhed, var det jo dog ikke saaledes, at man blot malede Fanden paa Væggen m. H. t. Jordnødkagerne, men der foreligger mere eller mindre anselige Forgiftningstilfælde, hvor man ikke har kunnet paavise andet, end at det var de store Mængder fri Fedtsyrers Skyld; og det kan man ikke se uden videre, det kan kun en Laboratorieundersøgelse paavise. Laboratoriet har derfor en Pligt til at gøre de Paagældende opmærksomme derpaa.

Inspektør *James Høyer:* Kan man ikke pege paa en Maade, hvorpaa man hos os kunde gøre en fyldigere Bestemmelse af Kagernes Indhold ved at pulverisere dem, opløse dem i Vand o. s. v.? Vi ere beredte til at gøre, hvad vi kunne, naar vi faa Midlerne til at gøre det. (Prof. *Rørdam:* Det er ikke let

paa staaende Fod at sige, om der er noget at gøre i denne Retning.)

I sit Foredrag havde Inspektør Høyer slaaet til Lyd for at anvende Bomuldsfrømel i højere Grad end hidtil. I den Anledning bemærkede:

Jægermester *Sporon-Fiedler:* I Modsætning til Inspektør Høyer finder jeg det fornuftigt, at Landmændene stille sig skeptiske overfor Bomuldsfrømelet, thi naar Melet udbydes billigere eller i hvert Fald ikke til højere Priser end Bomuldsfrøkager, har man Lov til at være mistænksom overfor Amerikanerne og tro, at det ikke er af lutter filantropiske Hensyn, de knuse Kagerne for os. Derfor er det fornuftigt at tage Kagerne hele hjem og knuse dem selv. Landmændene holde ogsaa mere af de grove end de fine Kager, fordi man derved er bedre garanteret imod Forfalskning. Der er jo altid Træstof i de malede Kager, men hvor meget véd man ikke. Man kan ikke gaa ud fra, at de, inden de presse Massen, blande Forfalskninger i, thi saa fik de jo mere at presse, og det kunde jo ogsaa være, at d e n ikke gik; men det er ikke umuligt, at der paa Vejen fra dem, der presse Kagerne, til os, der skulle fodre med Melet, kan blive tilsat forskellige Ting, der ikke ere gavnlige, men skadelige. Og det koster jo ogsaa Penge at male det; Landmændene kunde derfor bedre forstaa, om Melet var dyrere end Kagerne.

Inspektør *Høyer:* Der maa foreligge en Misforstaaelse i Jægermesterens Oplysninger om Priserne. For det første véd jeg af min Praksis, at Priserne altid have været 20—40 Øre dyrere pr. 100 Pd. for Melet, og Noteringen for 2 Aar tyder paa det samme. Bomuldsfrøkager noteredes i Januar 1906 til 6 Kr. 65 Øre; da manglede vi Melet herhjemme, det noteredes ikke; men i April noteredes Kagerne til 6 Kr. 30 Øre, Melet til 6 Kr. 50 Øre, i Juni: Kagerne til 6 Kr. 70 Øre, Melet til 6 Kr. 80 Øre, i Oktober: Kagerne til 6 Kr. 65 Øre og Melet til 6 Kr. 70 Øre. I Aar er der kun kommet Mel én Gang hertil nu for nylig, og Noteringen var da 6 Kr. 60 Øre, medens Kagerne kostede 6 Kr. 25 Øre. Der maa altsaa ligge en Misforstaaelse til Grund for Opgivelsen om, at Melet er billigere.

Dr. *Orla Jensen:* Jeg er tilbøjelig til at tro, at Melet er billigere, og at det kommer af, at det er ekstraheret med Svovlkulstof, saa at det indeholder mindre Fedt.

Inspektør *Høyer:* Jeg véd, at Melet er dyrere her end Kagerne. At nogen skulde sælge det til andre Priser, end offentlig noteres, er jo tænkeligt, men jeg véd det ikke, jeg skal undersøge Sagen nøjere.

Redaktør *Bing:* Prof. Stein har i sin Beretning i flere Aar udtalt, at han ikke forstod, hvorfor Landmændene ikke anvendte Mel i Stedet for Kager. Han kunde vel forstaa, at der var den samme Frygt m. H. t. Bomuldsfrømel som der var overfor fine Hvedeklid, idet der med Finheden kom større Sandsynlighed for Forfalskning. Men ligesom han mente, at fine Klid vare et bedre Fodermiddel end grove, sagde han, at Landmændene vilde staa sig ved Melet.

Statskonsulent *Birk:* Ere de Skibe, hvori Majsen transporteres, altid de samme, eller er det forskellige Skibe? Hvis det var de samme Skibe, var det jo muligt at indrette sig paa at kaste den Majs, der bliver varm, hvilket jo altid vil være Tilfældet med den Majs, der ligger omkring Maskinrummet.

Inspektør *Høyer:* Det er altid forskellige Skibe, saa der er intet at gøre. Vi have opnaaet, at Majsen lægges i de yderste Rum længst fra Maskinen; men kommer der fuld Last, hænder det ogsaa, at den kommer til at ligge op ad Maskinen.

Statskonsulent *Birk:* Er det ikke tænkeligt, at der kunde gøres noget ved Hjælp af Luftcirkulation.

Inspeklør *Høyer:* Nej, ikke saa længe Skibene bruges til Forsendelse af alt muligt andet end Majs, Stykgods, Træ o. s. v.

Professor *Bøggild:* Maa jeg oplyse om Mel, at der uden Tvivl er to Slags i Handelen; den ene, som Dr. Orla Jensen talte om, er en ekstraheret Vare, som nærmest er fedtfri; men endvidere er der særlig i Norge i Handelen Mel, som alene er knust; det er Kager, som have passeret et eller andet Knuseredskab. Det er mig bekendt, at i hvert Fald enkelte store Afskibere nødig ville sælge Kager, med mindre man tager 10 pCt. Mel med det samme, fordi de ville have Afsætning paa de Kager, der ere gaaede i Stykker, saa de ikke kunne sælge dem som Kager. I saa Tilfælde bliver Analysen den samme for Mel som for Kager. Jeg véd f. Eks. fra en stor jysk Foderstofforretning, en Andelsforretning, som indfører baade Kager og Mel, at i Jylland vilde de ikke have Melet til samme Pris som Kagerne, fordi de fra gammel Tid vare vante til at mene, at man skal være forsigtig med Melet af Hensyn til Forfalsk-

ninger. Det var en fuldt forstaaelig Ting tidligere, da de ikke fik Varerne gennem deres eget Selskab; da kunde der muligvis være noget at risikere, saa at Analysen var ét og Varen noget andet.

Inspektør *Høyer:* Efter min Erfaring kommer her kun knuste Kager; det kan man se paa Melet; det er saa groft malet, at der ikke kan være Tale om, at det er ekstraheret Mel, og man kan ogsaa se det ved, at naar man knuser en Kage, faar man samme Stof frem, som det, der kommer fra Amerika.

B. Meddelelser fra Præsidiet.

Prisopgaverne vedrørende:

a) Midler til Bekæmpelse af Svinets Stivsyge og

b) Bygningen af en Ajlekumme.

Præsidenten: Hvad det første Punkt angaar, har Sekretær Hertel allerede givet Meddelelse om, at den Besvarelse, som Dyrlæge Østergaard af Randers har givet, er blevet kendt værdig til Præmien; den foreligger allerede trykt og vil blive omsendt til Medlemmerne i de allerførste Dage af det ny Aar.

M. H. t. det andet Punkt, om Bygningen af en Ajlekumme, indkom der ogsaa en Masse Projekter og Forslag i Anledning af den udsatte Prisopgave; men Udvalget, som havde Sagen til Bedømmelse, mente ikke at kunne forsvare at indstille nogen af Besvarelserne til at blive anerkendt, saa at den udsatte Præmie ikke kunde uddeles. Medens Præsidiet havde under Overvejelse og forhandlede med Bedømmelsesudvalget om, hvor vidt man skulde stille Opgaven paany, blev det Præsidiet bekendt, at der fra Statens Forsøgsstation for Plantekultur forelaa Meddelelse om Undersøgelser, der vare blevne foretagne i 2 à 3 Aar over de Forhold, som særlig skulde omhandles i Prisopgaven, nemlig hvorledes Ajlen havde været konserveret efter Ajlekummens forskellige Bygningsmaader. Denne Meddelelse indeholdt meget interessante Oplysninger, og Præsidiet var enigt om, at man under ingen Omstændigheder skulde udsætte Prisopgaven paany, inden denne Beretning var trykt. Imidlertid drøftede vi Sagen i Bestyrelsen, og Bestyrelsesraadet fraraadede under alle Omstændigheder at gentage Prisopgaven, men anbefalede, at man skulde stille Op-

gaven til en dertil udpeget særlig kyndig Mand og anmode ham om at give Meddelelse om, hvordan man helst skal bygge en Ajlekumme. Det vil eventuelt ogsaa ske, naar den omtalte Beretning kommer til at foreligge. Vi havde 600 Kr. til Disposition til Prisopgaven, og da dette Beløb nu ikke blev anvendt til Præmie, stilledes det til Disposition til Trykning af den omtalte Beretning, som er modtaget fra Planteavlsudvalget.

Indstilling vedrørende det meteorologiske Institut. Sekretær *Hertel:* Jeg skal tillade mig først at genkalde i d'Hrr.s Erindring, at Landhusholdningsselskabet tidligere, inden meteorologisk Institut blev oprettet, havde en Del med disse Forhold at gøre. I Sommeren 1860 oprettedes, paa Landhusholdningsselskabets Foranstaltning og paa dets Bekostning, meteorologiske Stationer, og Selskabet nedsatte en meteorologisk Komité, bestaaende af Prof. Jørgensen samt Docenterne Fjord og Julius Thomsen. Iagttagelserne gjaldt særlig Varme- og Fugtighedsforholdene, og Resultaterne af Observationerne bekendtgjordes »i de offentlige Tidender«. I 60'erne begyndte Selskabet tillige Undersøgelser over Skovenes Indvirkning paa de klimatiske Forhold, navnlig paa Regnmængden. I 1873 begyndte Meteorologisk Institut sin Virksomhed, og Landhusholdningsselskabet indstillede derfor sine meteorologiske Iagttagelser. Da der i Foraaret skete Direktørskifte i meteorologisk Institut ved Direktør Adam Paulsens Død, henledede Prof. Oppermann Landhusholdningsselskabets Opmærksomhed paa, at det vilde være ønskeligt, om Instituttet blev udvidet saaledes, at det kunde tage en Del Landbrugsspørgsmaal op til Undersøgelse, og da Selskabets Præsidium var enigt med Prof. Oppermann heri, satte det sig i Bevægelse for at faa Spørgsmaalet nærmere undersøgt gennem et Udvalg, bestaaende af Lehnsbaron *Rosenkrantz,* Prof. *Oppermann* og Afdelingsbestyrer ved meteorologisk Institut *Willaume-Jantzen.* Dette Udvalg fremkom med en Indstilling, hvori det paaviste en Række meteorologiske Iagttagelser, som kunde være til Gavn for Landbruget. Selskabet kunde tiltræde Udvalgets Betænkning, og paa Grundlag af denne fremkom Selskabet derfor, efter at have suppleret den paa væsentlige Punkter, med en udførlig Indstilling til Landbrugsministeriet, hvor man paapegede Ønskeligheden af at udvide de meteorologiske Observationer paa mange Omraader og bad

Landbrugsministeriet, hvis det tiltraadte Selskabets Betænkning, da at lade denne gaa videre til Marineministeriet, under hvilket meteorologisk Institut henhører.

Jeg skal kort nævne, hvad Indstillingen gik ud paa: Selskabet gjorde først opmærksom paa, at visse Sider af Landets og de forskellige Egnes almindelige Klima trænge til at undersøges fyldigere end hidtil. Dette gælder om Vindstyrken, Vindretningen, Solskinnet og Luftens Fugtighed, alt særlig i de 7 Maaneder April—Oktober, der have størst Betydning for Jordbruget. Endvidere er der i det lokale Klima en Række Spørgsmaal af fremragende Vigtighed, som endnu for en stor Del vente paa deres Løsning. Som saadanne Spørgsmaal kan fremhæves: Hvorledes virker Terrænet paa Vindstyrken? Hvor skraat blæser Vinden nedad? Kan en Luftstrøm, der er koldere eller varmere end Jordluften, paavirke dennes Temperatur, og hvilken Betydning har i saa Henseende Terrænets Heldningsgrad og Heldningsretning, Jordbundsdækket, Jordarten og Jordens Lejringsmaade? Hvorledes paavirkes Nedbørsforholdene (Regnmængde, Nedbørsdagenes Antal) af Terrænet? Hvorledes varierer den Lysmængde og Varmemængde, Solen tilfører Jordoverfladen, med dennes Heldningsgrad og Heldningsretning? Hvorledes virker det aabne Hav og Havbugter paa det omliggende Land m. H. t. Varme, Nedbør, Luftfugtighed og Blæst? Hvilken Virkning have Søer paa de samme Omraader? o. s. v.

Det stod Selskabet klart, at hvis disse og lignende Spørgsmaal skulde løses paa en for Jordbruget tilfredsstillende Maade, vilde der kræves ikke blot større Arbejdsrum end de, der nu ere til Raadighed paa det meteorologiske Institut, og Ansættelse af en jordbrugskyndig Mand, men det vilde ogsaa være nødvendigt, at man søgte at bevare et passende Antal godt beliggende og godt fordelte klimatologiske Stationer, der burde opretholdes som faste gennem Tiderne uden Brud paa Iagttagelsesrækkerne. Yderligere vilde det være nødvendigt, at den lidet omfattende og meget kortfattede Offentliggørelse af de meteorologiske Data, som nu finder Sted, afløstes af hyppige, populære, men instruktive klimatologiske Meddelelser, der gennem Bladene fik en saa vid Offentliggørelse som vel muligt. — Endelig gjorde Selskabet opmærksom paa den Betydning, som Udgivelsen af et videnskabeligt meteorologisk Tidsskrift

vilde have, ligesom det maatte anses for meget ønskeligt, om Vejrtjenesten ved det meteorologiske Institut kunde blive udvidet, særlig i Høsttiden, saaledes at Meddelelserne fra Instituttet i Løbet af nogle faa Timer kunde være kendte over hele Landet af Landmændene.

Slagterikonsulentvirksomheden. Lehnsgreve *Wedell:* Det vil maaske være d'Hrr. bekendt, at for en Aarrække siden, i 1894, fremkom der paa et Bestyrelsesmøde Ønsket om at faa en Konsulent for Svineslagterierne, og dette Ønske blev modtaget med stor Velvillie fra alle Sider. Man bestemte sig da for, efter at have overvejet Sagen nærmere, at nedsætte et Udvalg, som ogsaa fremkom med et særdeles udførligt og udmærket Forslag om at faa en saadan Konsulent ansat. Præsidiet indgik da paa Landhusholdningsselskabets Vegne med et Andragende til Indenrigsministeriet om at faa Midler anviste til en saadan Konsulents Uddannelse og Lønning. Det kunde imidlertid Ministeriet ikke gaa ind paa, og man maatte derfor søge anden Udvej. Man bestemte sig da for at sammenkalde et stort Slagterimøde, hvor Præsidenterne for Landhusholdningsselskabet ogsaa vare til Stede. Der mødte Repræsentanter for 25 Slagterier, og af disse 25 vare de 17 enige om, efter Landhusholdningsselskabets Forslag, at tilvejebringe Penge til en saadan Konsulents Uddannelse og Lønning i Forening med Landhusholdningsselskabet, der i den Anledning lovede et Bidrag af 1000 Kr. en Gang for alle til Konsulentens Uddannelse. Pladsen blev derefter opslaaet ledig, og man antog til denne Stilling cand. polyt. Madsen. Han skulde derefter uddannes, og da hans Uddannelsestid var forbi, blev der nedsat et Udvalg, som skulde have med hele denne Sag at gøre. Senere — det var vistnok i 1897 — har Ministeriet faaet bevilget 1500 Kr. til Hjælp ved Lønningen af denne Konsulent, ligesom Staten tilskød et Beløb til Dækning af Konsulentens Rejseudgifter. — Efter Overenskomst mellem Andelsslagteriernes Fælleskontor og Konsulenten fratraadte denne den 1. Juni Stillingen. Andelsslagterierne have endnu ikke taget endelig Bestemmelse om, hvor vidt denne skal søges besat paany.

C. Forslag fra Præsidiet.

a) Virksomhedsplan for Aaret 1908—1909.
b) Budget for Aaret 1908—1909.

Kasserer *Larsen:* M. H. t. Virksomhedsplanen er der ingen Forandring fra tidligere Aar, saa der er formentlig ingen Anledning til at gennemgaa den nærmere. I Budgetforslaget er der derimod nogle Forandringer fra forrige Aar. Paa Konto I. A. 16 er der foreslaaet en Forhøjelse af 200 Kr. i Sammenligning med det, der er bevilget for indeværende Aar; denne forøgede Udgift fremkommer som Følge af den Forbindelse, der er etableret med Selskabets Læresteder. Paa Konto I. A. 20, Lønninger og Enkeunderstøttelser, er der en lille Nedgang, der begrundes i, at Pensionen til Bud Andersens Enke er gaaet ned med 30 Kr. Konto I. A. 22, Kontoret, er en Sammendragning af 4 Konti, der tidligere vare opførte hver for sig. Paa den samlede Kontos Størrelse er der ingen Forandring fra i Fjor. Under Konto I. B. 2 er foreslaaet som Indtægt og Udgift 5000 Kr., hvilket er 2000 Kr. mere end for indeværende Aar som Følge af det forøgede Statstilskud. Af Konto II. A. 1 ses det, at Selskabets Gæld den 1. April 1908 forventes at være 6000 Kr., som vil være at indfri i det kommende Aar, og af Konto II. A. 2 ses det, at det i den Anledning vil være nødvendigt for Selskabet i det kommende Aar at stifte nyt Laan paa 5370 Kr. Under Konto II. B. 16 er opført som Indtægt og Udgift Renter af et nyt Legat, som Selskabet har faaet til Bestyrelse; men Stifterens Navn offentliggøres endnu ikke. Det samlede Budget balancerer med 98,568 Kr.

Præsidenten: Jeg véd ikke, om nogen af d'Hrr. ønsker yderligere Oplysninger om det saaledes forelagte Budget? Hvis ikke, anmoder jeg d'Hrr. om at approbere Virksomhedsplanen og Budgettet, som de ere forelagte. (Ophold.) Da ingen udtale sig derimod, tør jeg gaa ud fra, at disse ere approberede.

Hermed er Dagsordenen udtømt; jeg skal endnu kun forespørge, om der er noget, som nogen af d'Hrr. endnu maatte ønske fremdraget til Behandling uden for Dagsordenen? (Ophold.) Da dette ikke er Tilfældet, er Mødet hermed sluttet.

Momenter til Belysning af

Landarbejderspørgsmaalets Behandling i fremmede Lande.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 29. Januar 1908 af Sekretær *H. Hertel**)

Der er ingen Tvivl om, at Arbejdernes materielle Livsvilkaar i væsentlig Grad ere forbedrede i det sidste halvhundrede Aar. Lønnen er mere end fordoblet, de vigtigste Fødemidler og Brugsgenstande ere faldne i Pris, Boligerne ere blevne langt bedre, Epidemiernes Voldsomhed er mildnet ved Lægevidenskabens Fremskridt o. s. v. Men netop i denne Fremgangsperiode har Misfornøjelsen vokset sig stærkere blandt de arbejdende Klasser end maaske i nogen tidligere Periode, en Misfornøjelse, der blandt Industriens Arbejdere blandt andet giver sig Udslag i en stærk politisk Bevægelse, blandt Landarbejderne i Udvandring til oversøiske Land eller Indvandring til Byerne. Bevægelsen blandt Arbejderne er international, og en fælles Grund til den maa sikkert for en væsentlig Del søges i den Omstændighed, at i vore Dage — i den almindelige politiske Valgrets, i Værnepligtens og Skolepligtens Tidsalder — ere Forestillingerne om Frihed, om Menneskeværdighed og lige Rettigheder trængte ned i de brede Samfundslag. Disse leve imidlertid endnu i en vis økonomisk Afhængighed og klassemæssig Isolation; der er saaledes et Modsætningsforhold mellem deres sociale Stilling og deres Ligheds- og Frihedsfølelse, og dette Forhold bidrager til den voksende Misfornøjelse.

*) Foredraget udgives her i en betydelig mere udvidet Skikkelse end den, i hvilken det blev holdt.

Men foruden dette etiske og psykiske Moment er der selvfølgelig en Mængde andre og forskellige Forhold, som gøre deres Indflydelse gældende. Naar saaledes Landarbejderen udvandrer til Amerika, er i de fleste Tilfælde Grunden vel nok den, at han dèr haaber at faa sit brændende Ønske opfyldt: at eje et Stykke Jord; eller naar han flytter ind til Byen, er det vel som Regel, fordi han dèr venter at naa, hvad der synes ham at mangle paa Landet: en større økonomisk Uafhængighed, en socialt set mere anset Gerning, et Liv, der kun er bundet af Arbejde til bestemte Tider, saaledes at han uden for disse er sin egen Herre og kan leve under fri og behagelige Former. Medens disse Grunde saa at sige forberede Landarbejderen til at bryde op, finder han en, om jeg saa maa sige, tilskyndende Grund hertil i de forbedrede Samfærdsels- og Forbindelsesmidler. Presse og Post sætte By og Land i levende Forbindelse, Landarbejderen erfarer hurtig, naar der er Trang til Arbejdskraft i Staden, og han finder Vejen til denne beredt for sig, Rejsen er hurtig, billig og bekvem.

Som vel bekendt er Bortvandringen fra Land til By et universelt Fænomen. Det gør sig gældende i den gamle og i den ny Verden, under de forskelligste Regeringsformer og Landbrugssystemer, lige saa godt i de slaviske og romanske som i de germanske og angelsachsiske Lande, i Stater med Beskyttelse og i Stater med Frihandel. Overalt føles det af Landbruget, og jo mere dette udvikler sig i intensiv Retning, desto stærkere føles det. Det er jo en Kendsgerning, at Landbrugets større Intensitet kræver en større Arbejdskraft, men Meningerne ere ofte afvigende om, i hvilket Forhold Intensiteten og Arbejdskraften staa til hinanden, og det er sjældent, at man kan finde vel begrundede talmæssige Angivelser af dette Forhold. Der foreligger imidlertid, mig bekendt, dels en dansk, dels 2 tyske Beregninger, hvis Angivelser ere ret slaaende.

I første Bind af »Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 indtil Nutiden« gør J. B. Krarup efter anstillede, grundige Undersøgelser opmærksom

paa, hvorledes en endog yderst ringe Overgang til en mere intensiv Driftsmaade øjeblikkelig kræver flere Hænder. Efter Forholdene i Sydøstjylland at dømme*) passer det gammeldags Kobbelbrug der, hvor Landbefolkningens Antal paa 1000 Tdr. Land udgør (for at bruge runde Tal) 100, medens der til Driften af det ældre Kobbelbrug skulde udkræves henimod 200, til Driften af det nyere Kobbelbrug 250 og til Driften af Overgangskobbelbruget 300 Individer. Man kunde af disse Tal fristes til at antage, udtaler Forfatteren, at for hver 5 pCt., der af Agermarken inddrages under det besaaede Areal, skal Landbefolkningen stige med 50 Individer paa hver 1000 Tdr. Land.

En tysk Forfatter, Dr. B e n s i n g*), har beregnet, hvorledes Arbejdet, naar der ikke benyttes Maskiner, fordeler sig til den egentlige Markdrift paa en Ejendom paa 60 ha (ca. 108 Tdr. Ld.) under det gamle Trevangbrug (I), under Kobbelbruget (II) og under et Vekselbrug med intensiv Roedyrkning (III). Han kommer til, at der anvendtes i alt af Arbejdsdage:

under	Sommer	Vinter	Hele Aaret
I	262	450	712
II	1199	416	1615
III	2608	571	3179

Fremgangen i Intensitet lægger altsaa Beslag paa en langt større Arbejdskraft, men Meranvendelsen finder saa godt som udelukkende Sted om Sommeren. Dette Forhold forklarer, siger Forfatteren, at baade Landmændene kunne beklage sig over Mangel paa Arbejdskraft (nemlig om Sommeren) og Arbejderne over Mangel paa Arbejde (nemlig om Vinteren).

En anden tysk Forfatter, Dr. D e t t w e i l e r, har for

---

*) Landbrugets Udvikling i Danmark, I, S. 129. Undersøgelser fra andre Dele af Landet synes at bekræfte Resultatet fra Sydøstjylland, jvnfr. saaledes IV B., S. 62.

**) »Die Einflusz der landwirtschaftlichen Maschinen auf Volks- und Privatwirtschaft«.

nylig udgivet en ret omfangsrig Bog om Arbejdsforholdene i Landbruget i Mecklenborg-Schwerin*). De Resultater, Forfatteren kommer til, ere byggede paa Spørgeskemaer, han har udsendt til en Række Landmænd. Forfatteren danner sig et Fællesmaal, en »Arbejdsmaaned« paa 25 Dage, og iblandt de Slutninger, han drager af det foreliggende Materiale, skal her kun fremhæves, at der paa et Græsningsbrug (Weidewirtschaft) kommer 77,9 »Arbejdsmaaned« pr. 100 ha, paa et Brug med 10—20 pCt. Hakkefrugt uden Sukkerroer 97,4 »Arbejdsmaaned«, paa et Brug med Dyrkning af Sukkerroer mindre end 5 pCt. 140 »Arbejdsmaaned«, med 10—20 pCt. Sukkerroer 151,8 »Arbejdsmaaned« og med 20 pCt. og derover af Sukkerroer 209,0 »Arbejdsmaaned«. At Græsningsbruget kræver den mindste Anvendelse af Arbejdskraft og Rodfrugtbruget den største, er ikke noget nyt, men nyt er det talmæssige Bevis for, at enhver Udvidelse af Dyrkningen af Sukkerroer medfører en anselig Stigning i Benyttelsen af menneskelig Arbejdskraft, ja, at denne Stigning kan føre til Anvendelsen af næsten 3 Gange saa megen Arbejdskraft paa det samme Areal!

Det evropæiske Landbrug staar her over for et af dets vanskeligste Spørgsmaal: paa den ene Side den næsten over alt herskende Mangel paa tilstrækkelig Arbejdskraft, paa den anden Side den af de økonomiske Forhold nødvendiggjorte Forøgelse af Udbyttet ved intensiv Kultur. Hvad Gavn har Landbruget af Landbrugsvidenskabens Fremgang, af den stærke Udvikling, der finder Sted i Planteproduktions-Læren, naar det mangler de nødvendige Kræfter til at overføre Videnskabens Erfaringer i Virkeligheden? Er det evropæiske Landbrug med den forhaandenværende Arbejdskraft overhovedet i Stand til at bringe det egentlige Agerbrugs Udbytte til at stige saa højt, som Tekniken i vore Dage tillader det? Ja skulde, hvad der vel ingenlunde er usandsynligt, Tilbudet af Arbejdskraft yderligere aftage, vil en Tilbagegang i Land-

*) »Die Handarbeit in der Landwirtschaft«.

brugets Intensitet vistnok være uundgaaelig. En saadan Tilbagegang har, som bekendt, allerede fundet Sted i det engelske og belgiske Agerbrug.

Det er derfor forstaaeligt, at Spørgsmaalet om Landbrugets Arbejdskraft allerede i en Del Aar har været drøftet i Udlandet, og for mere end en halv Snes Aar siden blev der i Preussen og England vedtaget Love, der tog Sigte paa at dæmme op for Landarbejdernes Bortvandring. Først i de seneste Aar er imidlertid Spørgsmaalet blevet højaktuelt i de fleste evropæiske Lande, inden for de forskellige Landbrug hører det til de Sager, der staar øverst paa Dagsordenen, ligesom det er taget op til Behandling i ikke faa lovgivende Forsamlinger. Da Spørgsmaalet ogsaa for det danske Landbrug er af stor Vigtighed, har Landhusholdningsselskabets Præsidium ment, at det kunde have sin Interesse at faa en nærmere Redegørelse for, hvad man i Udlandet har iværksat, eller hvad man har paatænkt eller foreslaaet af Forholdsregler mod Landarbejdermanglen. For at fremskaffe saadanne Oplysninger henvendte Landhusholdningsselskabet sig blandt andet til forskellige af de danske Residenter og Generalkonsuler i Udlandet, der med stor Beredvillighed have bistaaet Selskabet med Tilvejebringelsen af det nødvendige Materiale til Sagens Belysning eller selv have belyst den. Der er her al Grund til at bringe Selskabets forbindtlige Tak til følgende Herrer: Generalkonsul A m u n d s e n, Kristiania, Generalkonsul d e B r o c k d o r f f, Antwerpen, Vicekonsul E n g e l s t e d, Paris, Generalkonsul F a b e r, London, Generalkonsul H e c k s c h e r, Stockholm, Generalkonsul L e e r b e c h, Rotterdam, Chargé d'Affaires, Greve M o l t k e, Rom, og Generalkonsul W i e s e n b u r g, Wien. Uden disse Herrers værdifulde Bistand vilde Selskabet ikke have været i Stand til at redegøre for Sagens Stilling i de forskellige Lande.

Det er en Bearbejdelse af det Materiale, Selskabet har tilvejebragt, jeg skal have den Ære at fremlægge i Aften.

Sverige udvikler sig som bekendt mere og mere til at blive et typisk Industriland, og Fabriksvirksomhed lægger hvert Aar Beslag paa stedse flere Mennesker. Dels af denne Grund, dels fordi Udvandringen er stor*), og det særlig er Befolkningen fra Landdistrikterne, der drager bort, har Landbruget længe lidt under manglende Arbejdskraft. Saa tidligt som i 1870'erne drøftede man i Sverige Betimeligheden af at skaffe Landarbejderne Smaabrug, og allerede i 1891 rettede begge Kamre et Andragende til Kronen om at anstille Undersøgelser over, hvor vidt det ved Statens Hjælp var muligt at hjælpe Arbejderne til Erhvervelsen af Smaalodder. I Andragendet fremhæves, at dette ikke blot vil give de sociale Forhold Fasthed og Stadighed og medføre en bedre Udnyttelse af de i Jorden slumrende Kræfter, men at det ogsaa for de store Ejendomme vil være en betydelig Fordel at have en fast, bosiddende Stamme af Arbejdere i deres Nærhed. Følgen af dette Andragende blev en kongelig Resolution af 25. Septbr. 1891, der paabød Nedsættelsen af en Kommission —Jordbrukslägenhetskommité — til at undersøge og fremkomme med Forslag om, hvorledes man ved Statens Hjælp kunde muliggøre det for de ubemidlede Klasser at erhverve sig Smaabrug. Kommissionens Betænkning gik i det væsentlige ud paa, at dette Maal skulde søges naaet ved Statsdomænernes Udstykning og Dannelsen af en Mængde Smaaejendomme i de nordlige Len. En Forordning af 1896 henviste derefter Domænebestyrelsen til, hvor Forholdene egnede sig derfor, af Domænerne at udparcellere og bortsælge Smaalodder til Arbejdere.

Paa Grundlag af denne Forordning blev der i Aarene 1896—1900 i et og alt udfærdiget 217 Købebreve paa Smaaejendomme. Den trufne Foranstaltning var med andre Ord ganske betydningsløs! I 1899 blev Sagen derfor paany bragt frem i Rigsdagen fra ikke mindre end 5

*) Der udvandrede fra Sverige af svenske Undersaatter i 1902: ca. 29,000, i 1903: 30,000, i 1904 ca. 15,200.

forskellige Sider, og i stærke Udtryk paakaldtes Statens financielle Bistand til at skaffe baade Landets og Byens Arbejdere Smaalodder og Smaahjem. I Motiverne til disse forskellige Forslag fremhæves, at kun ved at skabe Mulighed for Landarbejderne til at erhverve Smaalodder vil man paa virksom Maade modvirke Byernes Tiltrækning, opretholde den nødvendige Ligevægt mellem Land og Stad og raade Bod paa det store Landbrugs stedse føleligere Mangel paa den nødvendige Arbejdskraft. Regeringen stillede sig velvilligt til Sagen, og den nedsatte samme Aar en Kommission, den saakaldte *Egnahemskommité*, til at undersøge og udrede Spørgsmaalet. Denne Kommission fremkom med en meget udførlig Betænkning, der ligger til Grund for Loven af 17. Juni 1904.

Hovedbestemmelserne i denne »*egna hems*«*s* Lov ere følgende: For Aarene 1905—09 stiller Staten et Beløb af indtil 10 Mill. Kr. til Raadighed for de enkelte Provinsers Husholdningsselskaber samt til Aktieselskaber og Foreninger, som dannes for at hjælpe Arbejderne til at erhverve egne Hjem. Laan maa kun gives til uberygtede Arbejdere, Mænd eller Kvinder, der have svensk Indfødsret og hovedsagelig ernære sig af legemligt Arbejde, der ikke helt savne Midler til at hjælpe med til at danne egne Hjem, men som dog trænge til en Haandsrækning, og som ikke ere under 25 eller over 50 Aar. Laan kan gives baade til Ejendomme med Jordtilliggende (»jordbrukslägenheter«) og til Ejendomme uden Jord (»bostadslägenheter«); dog maa de første ikke have en højere Værdi end 5000 Kr. og de sidste end 3000 Kr. I 1906 bleve disse Beløb imidlertid forhøjede til henholdsvis 6000 og 4000 Kr. Laanene ydes fra mindst Halvdelen til højst $^5/_6$ af »jordbrukslägenheternes« og $^3/_4$ af »bostadslägenheternes« Værdi, og de forrentes med $3^6/_{10}$ pCt. p. a. Hvert Laan deles i de 2 lige store Dele, en Amortisationsdel og en staaende Del. Af den første Del erlægges for Ejendomme med Jord en Annuitet af 6 pCt. og af Ejendomme uden Jord 7 pCt., hvoraf regnes som Rente $3^6/_{10}$ pCt. af det ikke af-

betalte Kapitalbeløb af Amortisationsdelen. Den første Kapitalafbetaling skal finde Sted, naar der er gaaet 3 Aar fra Udgangen af det Kalenderaar, i hvilket Laanet er modtaget fra Statskontoret. Laanets staaende Del kan ikke opsiges, før Amortisationsdelen helt er afbetalt, og Opsigelsesfristen skal være 6 Maaneder. Men i alle Tilfælde skal den staaende Del af Laanet være indløst inden 5 Aar efter, at den sidste Indbetaling af Amortisationsdelen har fundet Sted. Ved denne Ordning bliver Amortisationstiden 26 Aar, medens hele Laanet vil være tilbagebetalt senest efter 31 Aar.

Medens i Danmark Landarbejderne faa direkte Laan af Staten, ere i Sverige Husholdningsselskaberne og de i dette Øjemed særlig oprettede Aktieselskaber og Foreninger Mellemled. Hidtil har Gennemførelsen af Loven hovedsagelig ligget hos Husholdningsselskaberne, af hvilke der er 26, som Regel et for hvert Len, der staa i nøje Forbindelse med Landbefolkningen. Lovens Virkninger faa derved et endnu stærkere landøkonomisk Præg, end det har været paatænkt, det var nemlig Lovgivningsmagtens Hensigt, at Bestemmelserne i lige Grad skulde komme saa vel Land- som Byarbejderne til Gode. Husholdningsselskaberne have vedtaget at gaa frem paa ensartet Maade m. H. t. Uddeling af Laan, de give som Regel kun saadanne til Oprettelsen af ny Smaaejendomme, og de lade i Almindelighed Oprettelsen af landøkonomiske Lodder have Fortrinet frem for Oprettelsen af Bolighuse. De udelukke vel ikke direkte Laan til Industriarbejdere, da dette vilde være i Modstrid med Loven, men praktisk talt er denne overvejende bleven en landøkonomisk Foranstaltning, idet langt den største Del af Laanene gennem Husholdningsselskaberne ere fordelte til smaa Landbrug*). Imidlertid er der i Rigsdagssamlingen 1907 op-

*) I det »reglemente«, som »Malmöhus läns hushållningssällskap« har vedtaget vedrørende Laanene, hedder det bl. a., at Jordbrugsarbejdere skulle have Fortrinsret frem for Industriarbejdere, og

rettet en ny Fond, »jordförmedlingsfonden«, paa 2 Mill. Kr. i det Øjemed at sætte Husholdningsselskaberne, Aktieselskaber og Foreninger, som have til Formaal at fremme Oprettelsen af »egne Hjem«, i Stand til i Løbet af Aarene 1908 og 1909 at indkøbe saadanne større Omraader paa Landet eller i Byernes Udkanter, der kunne faas billigt og egne sig for Udstykning til »egne Hjem«. Statslaanet, der forrentes med 4 pCt. p. a., maa højst beløbe sig til $^4/_5$ af Købesummen.

Det er selvfølgelig endnu for tidligt at udtale sig om Virkningerne af Loven af 1904. Et er umidlertid sikkert, der gøres stærkt Brug af dens Bestemmelser, idet der er bevilget Husholdningsselskaberne Laan til over 4 Mill. Kr. i 1905 og over 3 Mill. Kr. i 1906.

I Følge Oplysninger fra Generalkonsul Heckscher er der i de fleste svenske Len i den nyeste Tid oprettet Arbejdsgiverforeninger. Bevægelsen er endnu for ung til, at der kan paavises en fast Plan for disses Virksomhed, der til en Begyndelse synes at gaa ud paa at indsamle Materiale, bl. a. til en Bedømmelse af Arbejdsforholdene. Det antages, at der heraf vil følge Foranstaltninger, der søge at afhjælpe Mangelen paa Arbejdskraft.

Fremdeles maa nævnes Arbejdsanvisningsorganisationerne. Disse ere af forholdsvis ny Dato, de første oprettedes i 1902, nu findes de i 9 Byer, og flere forberede Oprettelsen af Kontorer for Arbejdsanvisning. Hidtil har deres Betydning for Landbruget været forholdsvis ringe*), men nu synes det, at der i Fremtiden ogsaa for Landbrugets Vedkommende vil blive gjort langt stærkere Brug af den offentlige Arbejdsanvisning end hidtil. Den svenske Regering har nemlig gjort Skridt til at bringe den offentlige Arbejdsanvisning for

---

at den, der vil erhverve en Bolig med Jord, skal gaa forud for den, der blot vil erhverve sig en Bolig.

*) Kontorerne anviste i 1906 31,148 Personer Arbejde, af hvilke 2135 fik Beskæftigelse i Landbrug og ved Skovdrift.

hele Landet i System under en central Ledelse; i 1906 søgte og fik Regeringen en Bevilling paa 15,000 Kr. til forberedende Undersøgelser, og atter i 1907 bevilgedes der paany 15,000 Kr. hertil. I Motiverne til Regeringsforslaget af 1906 fremhæves det bl. a., at Arbejderstrømmen fra Landet til Byerne paa Tider, da Byerne slet ikke have Brug for Tilførsel af Arbejdskraft, er til lige stor Skade for Samfundet og Individerne, at en stor Del af de indvandrede Arbejdere ret snart lære at sætte Pris paa de Vilkaar, de have opgivet, og at Arbejdsanvisnings-Kontorerne saa langt fra at forøge Indvandringen til Byerne tværtimod hæmmer denne. »Over alt har det i Virkeligheden vist sig — hedder det —, at Jordbrugerne i de omliggende Bygder gennem disse Anstalter i stedse større Udstrækning have kunnet erhverve tilbage til Landet den overflødige Arbejdskraft, der uafhængig af Anstalternes Virksomhed, som en Følge af økonomiske eller andre sociale Aarsager, har klumpet sig sammen i Stæderne. Og i samme Grad en udviklet Organisation, der tager særligt Hensyn til Landbrugets Trang, er bleven gennemført i visse Lande, har den offentlige Arbejdsanvisnings-Virksomhed vist sig at være et godt Middel til at afhjælpe de nu raadende, særlig for Landmændene følelige Misforhold med Hensyn til Udbud af og Efterspørgsel efter Arbejdskraft. Det bør i denne Sammenhæng paapeges, at der som Regel ikke her behøver at være forskellige Interesser mellem Land og By, fordi Overflod paa Arbejdere i Stæderne — med deraf følgende Arbejdsløshed, forøgede Fattigbyrder o. s. v. — viser sig at være lige saa konstant som Landbygdernes Mangel paa Arbejdskraft. Baade for Stad og for Land er det af Vigtighed, at der herigennem tilvejebringes en Udjævning og Regulering, ligesom den arbejdsløse sædvanlig vil foretrække Arbejde paa Landet for Arbejdsløshed og Nød i Byen.« Opgaven maa følgelig, slutter Kommissionen, stilles saaledes, at man dels understøtter Oprettelsen af upartiske, offentlige Arbejdsanvisnings-Anstalter paa Egne, hvor de lokale Myndigheder

finde det hensigtsmæssigt, dels og frem for alt ordner Virksomheden ved slige Anstalter efter en fælles Plan og med Samvirken mellem dem indbyrdes samt efter saadanne Grundsætninger, at alle Interesser, Industriens saa vel som Landbrugets, Byernes saa vel som Landets, blive varetagne.

Det er Kommercekollegiet og specielt dettes Afdeling for Arbejdsstatistik, hvem Opgavens Løsning foreløbig er betroet. I December 1906 afholdt Kollegiet et Møde med Repræsentanter for de alt oprettede Arbejdsanvisnings-Anstalter og en Del Næringsdrivende, deriblandt flere Landmænd, og i August 1907 afholdtes et nyt Møde om Sagen. Paa disse Møder vedtog man en fælles Plan for Anstalterne og fastslog Hovedtrækkene i og Formerne for Samarbejdet mellem dem, ligesom Statens Andel i Virksomheden blev nærmere præciseret. Med Forbigaaelse af Arbejdsplanens Enkeltheder skal her kun nævnes, at man udtalte sig for Ønskeligheden af en hele Landet omfattende Arbejdsanvisning, ordnet under Samvirken med Amtsraadene, Husholdningsselskaberne og Bykommunerne, og man opfordrede Kommercekollegiet til at pleje yderligere Forhandlinger med Landbrugets Repræsentanter og Anstalternes Ledere for derefter at udarbejde Forslag til en mere gennemført Organisation af Arbejdsanvisningen for Landbrugets Vedkommende. Man vedtog fremdeles, at Statens Understøttelse til de fremtidige Anstalter bør finde Sted til Udgifter til Porto, Telefonabonnement, Telegrammer, interurbane Telefonsamtaler og Trykning af Blanketter m. m. Endelig vedtog man, at der bør udarbejdes og paa hensigtsmæssig Maade omdeles saakaldte Vakancelister om ledige Pladser og ledig Arbejdskraft, at de Arbejdssøgende bør have Moderation paa deres Rejser, at man i stort Omfang bør henlede Befolkningens Opmærksomhed paa Sagen o. s. v.

I Landbrugskredse har man alt gjort Skridt for at møde den saaledes rejste Bevægelse for en hele Landet omfattende Organisation af Arbejdsanvisningen. Saaledes

har Østergøtlands Lens Amtsraad foreslaaet at oprette en offentlig Arbejdsanvisning med Hovedkontor i Linköping og Afdelingskontorer pa en Række mindre Pladser samt foreløbigt at anvende et Beløb af 12,000 Kr. hertil. Samtidig er der rettet Henvendelse til Landets samtlige Overøvrigheder for at vinde Tilslutning til Planen hos de øvrige Amtsraad. Skønt der endnu, da dette skrives, ikke foreligger endeligt Svar paa disse Henvendelser, kan det dog altsaa siges, at Spørgsmaalet om en for Land og By gennemført Arbejdsanvisning er optaget til alvorlig Drøftelse i Sverige.

Endelig bør endnu omtales de Bestræbelser, der i den nyeste Tid have rejst sig for at modarbejde den store Udvandring fra Sverige. Saaledes har Staten ansat en Regeringskommissær, der først og fremmest skal søge at udrede Aarsagerne til denne, og ved privat Initiativ er der blevet oprettet en »Nationalforening mod Emigrationen«. Af en af denne i September Maaned 1907 udsent Rundskrivelse fremgaar, hvorledes den tænker sig Opgaven lagt til Rette, og i dens Plan indgaar bl. a. at støtte Landbruget i Retning af Arbejdsanvisning og Tilførsel af Arbejdere. Der agtes oprettet en Række Oplysningsbureauer rundt om i Landdistrikterne — særlig i Egne, fra hvilke Udvandringen er stor— og et Hovedbureau i Stockholm. Fra Bureauerne skal man følge Arbejdsmarkedet i hele Landet samt vedligeholde Forbindelser med Arbejdsanvisningsanstalterne, med Husholdningsselskabernes »egne Hjems« Udvalg, med Arbejdsgiverne o. fl. i det Øjemed at forskaffe ledig Arbejdskraft en passende Anvendelse, hjælpe med ved Berigtigelse af Adkomst til mindre Ejendomme, bidrage til Indkøb og Uddeling af Jord til Smaabrugere m. m. Endelig vil Foreningen arbejde for, at Svenske i Udlandet, frem for alt i Amerika, vende tilbage til Moderlandet.

I Norge var Husmandsklassen tidligere Landets vigtigste Arbejderklasse. Ved »Husmænd« forstaar man

i Norge Personer af Landarbejderklassen, der drive en under en selvstændig Landejendom hørende Jordlod og herfor paatage sig en bestemt Arbejdsforpligtelse til Ejeren eller Forpagteren — den norske Husmand svarer altsaa nærmest til den svenske »torpare«. Antallet af Husmænd er i de sidste halvthundrede Aar gaaet stærkt tilbage, i 1850 var deres Tal ca. 67,000, i 1890 kun ca. 29,000, og i den nyere Tid er det blevet mere og mere almindeligt, at det norske Landbrug drives ved Hjælp af faste Tjenestefolk og Daglejere. Man har i Norge i høj Grad beklaget Husmandsvæsenets Tilbagegang, idet Husmandsstillingen, knyttet som den er til Brug og Besiddelse af Jord, medfører et langt fastere Forhold til Arbejdsgiveren end det løse Kontraktsforhold, men man har ikke gjort noget for at søge Husmandsvæsenet opretholdt. Grunden til dets Opløsning har man søgt i, at den gamle Husmandslov af 24. Septbr. 1851 ikke giver Parterne tilstrækkelig Frihed til at indrette deres Kontrakter i Overensstemmelse med Nutidens Forhold, og i 1896 fremsatte nu afdøde Landbrugsdirektør Smitt et Forslag, der gik ud paa at indføre en større Kontraktsfrihed for Husmændene. Men dette Forslag resulterede ikke i nogen Forandring af Husmandsloven og Husmandsvæsenet, og de egentlige Husmænds Antal gaar stadig tilbage.

Efterhaanden som Husmændene gik over til at blive jordløse Landarbejdere og Manglen paa tilstrækkelig Arbejdskraft blev stedse føleligere, opstod i Norge Tanken om at søge Arbejderforholdene reformerede ved at skabe en Klasse Landarbejdere med Selvejerjord. Efter at denne Tanke var fremkommet paa forskellige Landbrugsmøder i 1880'erne og Begyndelsen af 90'erne, blev der i 1894 fremsat et Forslag for Stortinget, der førte til Oprettelsen af »Jordindkøbsfonden«, der skulde hjælpe ubemidlede til Anskaffelsen af egne Hjem. Staten stillede en Sum af indtil 200,000 Kr. til Kommunernes Raadighed til Indkøb af Jord, der til Indkøbspris skulde overlades ubemidlede i Parceller paa højst 500 ar (altsaa ca.

9 Tdr. L.) dyrkelig Jord. Samtidig oprettedes en anden Fond, »Huslaanefonden«, der stillede et Beløb af indtil 800,000 Kr. til Kommunernes Raadighed for at udlaanes til ubemidlede til Opførelse af egne Boliger. Men disse Foranstaltninger drog ikke nævneværdige Følger efter sig, selv ikke da Jordindkøbsfonden blev forhøjet til 500,000 Kr. og Huslaanefonden til 3 Mill. Bortvandringen vedblev og Manglen paa tilstrækkelig Arbejdskraft blev stadig føleligere. Der blev da i 1899 nedsat en kongelig Kommission for at tage Arbejderspørgsmaalet under indgaaende Overvejelse.

I sin udførlige Betænkning udtaler denne Kommission, at der fra Samfundets Side maa tages kraftige Forholdsregler til at forbedre Jordbrugsarbejdernes Stilling, hvis ikke disses Antal skal formindskes saaledes, at det norske Jordbrug bliver vanrøgtet af Mangel paa Arbejdshjælp og Landdistrikterne blive lammede baade i økonomisk Evne og i Arbejdsdygtighed. Det gamle Husmandsforhold kan ikke mere opretholdes, der maa kaldes en ny Landarbejderklasse til Live,men dette vil kun kunne lykkes derved, at man skaffer Arbejderne Jordbesiddelse. Hertil er Statens Medvirken aldeles nødvendig, Staten maa ved Hjælp af særegne Foranstaltninger systematisk søge at fremme Dannelsen af en jordbesiddende Landarbejderstand. Kommissionen foreslaar 2 saadanne Foranstaltninger: 1) Oprettelsen af en Arbejderbrug- og Boligbank til Fortsættelse og Udvidelse af den Laanevirksomhed, som var begyndt gennem Jordindkøbsfonden og Huslaanefonden, og 2) Uddeling af Præmier og Præmielaan til Opdyrkning og fortrinlig Dyrkning og Drift af smaa Jordbrug.

Begge disse Foranstaltninger ere førte ud i Livet. Paa Grundlag af Kommissionens Betænkning udkom under 9. Juni 1903 »Lov om Arbejderbrug- og Boliglaan«, og den norske Stat bevilger nu aarlig 20 a 30,000 Kr. til Præmier og Præmielaan.

Hvad den første Foranstaltning, Laanevirksomheden,

angaar, besørges den af en særskilt Bank, »den norske Arbejderbrug- og Boligbank«, der danner en Underafdeling af Norges Hypothekbank. Arbejderbrug- og Boligbanken, hvis Laanekapital er 15 Mill. Kr., har et dobbelt Formaal: 1) ved Udlaan mod Kommunegaranti at hjælpe ubemidlede til Erhvervelse af Jodlodder eller Herredskommuner til Indkøb og Bebyggelse af Landejendomme, som agtes udstykkede i Jordlodder, og 2) ved Udlaan, ligeledes mod Kommunegaranti, at hjælpe ubemidlede til Opførelse, Fuldførelse eller Erhvervelse af egne Boliger eller til Herreds- og Bykommuner samt Byggeselskaber til Istandbringelse af Boliger for ubemidlede. For den første Slags Laan maa Renten ikke overstige $3^1/_2$ pCt. aarlig, for Boliglaanene ikke 4 pCt.

For at kunne faa Laan til Erhvervelse af en Jordlod — »Arbejderbrug« som det kaldes i Loven — skal Laansøgeren (Mand eller Kvinde) være ubemidlet, d: ikke eje over 1500 Kr. i Formue, skal endvidere være skikket til at eje, drive og vedligeholde Arbejderbruget som Jordbrug og maa ikke forud eje saa megen Jord, at denne tillagt Arbejderbruget overskrider et Areal af 200 ar opdyrket Jord eller en Værdi af 3000 Kr. Den Jordlod, til hvis Køb der ønskes Laan, skal være en særskilt skyldsat Jordejendom, som indeholder mindst 50 ar (0,9 Tdr. L.) opdyrket eller dyrkelig og ikke over 200 ar (ca. $3^1/_2$ Td. L.) opdyrket Jord. Værdien af den bebyggede Lod maa ikke overstige 3000 Kr., af hvilken Sum der ikke maa falde mere end 2000 Kr. paa selve Jordværdien.

Hvad dernæst den anden Kategori af Laan — Boliglaanene — angaar, kunne de gives til ubemidlede, der ikke ejer en Formue af over 2000 Kr. i Byerne og 1500 Kr. paa Landet. Bygningen, til hvilken der søges Laan, maa ikke være beregnet til mere end 2 Familier, dens Areal maa højst udgøre 50 ar og dens Værdi maa ikke overstige 5000 Kr. i Byerne og 3000 Kr. paa Landet.

Laan til Arbejderbrug og til Erhvervelse af Bolig maa ikke udgøre mere end $^9/_{10}$ af den virkelige Købesum.

De første Slags Laan ere afdragsfri i 5 Aar, de sidste kun i 2 Aar; Amortisationstiden er henholdsvis 42 og 28 Aar.

Banken traadte i Kraft den 1. Oktober 1903. Den kan aarlig udlaane 2 Mill. Kr., deraf 1 Mill. Kr. til Arbejderbrug og 1 Mill. Kr. til Boliger. Hidtil er der udlaant 8 a $8^1/_2$ Mill. Kr., deraf til 4—5000 Arbejderbrug og 3—4000 Boliger.

Den anden Foranstaltning til Fremme af Opdyrkning af smaa Jordbrug, der blev foreslaaet af den før nævnte Komission, var Uddeling af Præmier og Præmielaan. Den norske Stat uddeler hertil 20—30,000 Kr. aarlig til 6 Amter om Aaret, saaledes at samme Amter komme igen hvert 3. Aar. Præmierne, hvis Størrelse er fra 20 til 40 Kr., tilstaas Ejer eller Fæster paa Livstid af Smaabrug paa ikke over 2 Marks Matrikulskyld. Præmielaan af Beløb indtil 100 Kr. kan ligeledes tilstaas Smaabrugere til Udførelse af Opdyrkningsarbejder eller Forbedringer; der udstedes et Gældsbevis, der lyder paa, at der af Laanet svares 4 pCt. aarlig Rente, hvilke Renter dog ikke erlægges før ved Laanetidens Udløb, og Laan og Renter eftergives, saa fremt det findes, at det Arbejde, hvortil Laanet er ydet, inden den fastsatte Frist er tilfredsstillende udført. I modsat Fald skal Laanet med Renter efter Fristens Udløb straks være forfaldent til Udbetaling.

Blandt de offentlige Foranstaltninger til Fremme af Opdyrkning maa endelig nævnes det i 1878 oprettede Jorddyrkningsfond, af hvilket der gives Laan til Kultivering af Moser, til Dræningsforetagender m. m. Fondens oprindelige Kapital var paa 120,000 Kr., men paa Grund af det stadig voksende Antal Andragender om Laan, er Kapitalen gentagne Gange forøget, nu udgør den et Par Millioner Kr., der ere helt udlaante. Der laanes ikke mere end 2000 Kr. ud i enkelt Laan, og enhver, der opfylder Reglerne for Udlaan, kan erholde Laan.

Ogsaa fra privat Side udfoldes der Bestræbelser for at opmuntre Landarbejderne og Bønderne til Nydyrkning

af Jord. »Det norske Myrselskab« og forskellige lokale Jorddyrkningsselskaber udrette saaledes ikke lidt til Fremme af Opdyrkning.

De her nævnte Foranstaltninger have utvivlsomt bidraget til, at der hvert Aar oprettes ikke faa Landarbejderhjem med Selvejerjord rundt om i Norge, og at megen hidtil udyrket Jord nu opdyrkes. Men man synes dog ikke at mene, at de hidtil gennemførte Foranstaltninger i tilstrækkelig Udstrækning og tilstrækkelig hurtig ville kunne raade Bod paa den tilstedeværende Mangel, og Landarbejderspørgsmaalet staar stadig paa Dagsordenen. Saaledes nedsatte »Selskabet for Norges Vel« i December Maaned 1905 en Komite til at fremkomme med Forslag om »hvad der kan gøres for at fremme Nydyrkning af Jord og til at overveje, paa hvilken Maade ledig Arbejdskraft kan tænkes vendt mod dette Formaal.« Og den 26. April 1906 vedtog Stortinget at anmode Regeringen om at undersøge Spørgsmaalet om, hvor vidt og i hvilken Udstrækning der fra Statens Side bør træffes Foranstaltninger til »at lette ubemidledes Adgang til Erhvervelse af Jord og derved bidrage til Jordens Opdyrkning.« Som en Følge af denne Anmodning har den norske Regering i Oktober 1906 nedsat en Komite til Spørgsmaalets Behandling, og den af »Selskabet for Norges Vel« nedsatte Komite, der allerede havde beskæftiget sig indgaaende med Landarbejderspørgsmaalet, besluttede derfor kun at fremkomme med en »Meningsudtalelse« om Sagen.

I denne, i Norge stærkt omdisputerede »Meningsudtalelse« fremhæver Komiteen som sin Overbevisning, at Kommunerne i højere Grad end hidtil bør drages med ind i Arbejdet for Oprettelsen af smaa selvstændige Jordbrug. Det bør nemlig gøres til P l i g t for alle de Kommuner, hvor hensigtsmæssig Jord kan tilvejebringes, at skaffe saadan Jord tilveje, saa at ingen i Kommunen hjemmehørende ung Mand, der ønsker at komme i Besiddelse af Jord og som har de fornødne Kvalifikationer, skal være nødt til at forlade Hjembygden, fordi der ikke

er Plads til ham.« »Men skal dette — hedder det videre — kunne paalægges Kommunerne som en P l i g t, maa disse til Gengæld aabnes u d v i d e t A d g a n g til at skaffe saadan Jord tilveje. Det er i en saadan udvidet Adgang for Kommunerne med den dertil svarende Forpligtelse til at anvise Jord, at Komiteen ser den fornemste fremtidige Løsning af dette store og vanskelige Spørgsmaal.« De Midler, ved Hjælp af hvilke Kommunen skal kunne skaffe Dyrkningsjord, bør efter Komiteens Mening blive: 1) Frivillig Køb af hele Ejendomme efter Arbejderbrugloven. 2) Forkøbsret til Ejendomme, der tænkes solgte til fremmede. 3) Ret for Kommunen til Ekspropriation af h e l e Ejendomme eller s t ø r r e Dele af en Ejendom. Ekspropriationsretten bør dog kun kunne udøves lige over for: a) Ejendomme, der ejes af udenbygdsboende; b) Ejendomme, der gennem længere Tid have været drevne saa slet, at Samfundet ikke er tjent med det; c) Dele af andre, større Ejendomme, som Ejeren ikke har Evnen til at gøre sig tilstrækkelig Nytte af. Gennemføres dette Forslag vil, udtaler Komiteen, »enhver arbejdslysten, sparsommelig Gut ved Statens og Kommunens Bistand kunne skaffe sig eget Hjem med egen Jord i alle de Bygder, hvor fornøden Jord findes.«

Det vil blive interessant at se, om Regeringskommissionen, der altsaa nu har Landarbejderspørgsmaalet under Overvejelse, vil optage dette dristige og vidt gaaende Forslag.

I S t o r b r i t a n n i e n har Tilbagegangen i Antallet af de Personer, der ere beskæftigede ved Landbruget, været et af de mest iøjnefaldende Resultater ved de Folketællinger, der have fundet Sted i det sidste halvthundrede Aar, og Spørgsmaalet om, hvad der kunde gøres for at standse denne Tilbagegang, har længe staaet paa Dagsordenen. Da Landarbejdernes Bortvandring blev særlig stærk i 1880'erne — fra 1881—91 gik deres Tal ned med 117,376 —, traadte Lovgivningsmagten til med den saa-

kaldte »Allotments Act« af 1887. Ved *allotments* forstaar man Jordlodder paa indtil 1 acres Størrelse, og Loven gav Kommunalbestyrelserne Bemyndigelse til at købe eller leje dertil passende Arealer og udleje disse i allotments til Arbejderne paa saa billige Betingelser, at Omkostningerne (til Anskaffelse, Dræning o. s. v.) lige blive dækkede. Endvidere bestemte Loven, at Sognekommunerne skulde søge at erhverve Arealer til Græsning, paa hvilke Landarbejderne kunde holde en Ko. Loven, der gælder baade for By og Land, medførte, at der i Udkanterne af forskellige Byer blev lagt ret store Arealer ud til Smaahaver — svarende til vore Kolonihaver —, men for Landarbejdernes Vedkommende har den saa godt som ingen Betydning haft.

Paa Initiativ af Englands første Landbrugsminister, Mr. C h a p l i n , gjorde Lovgivningsmagten i 1892 et nyt og betydningsfuldere Skridt for at søge Landarbejderne bevarede for Landet ved Vedtagelsen af »the Small Holdings Act«. Loven forstaar ved *small holdings* Ejendomme fra 1 til 50 acres (ca. $^3/_4$ — 37 Td. L.). Loven bestemmer i § 1, at ethvert Grevskabsraad, i hvilket der er Trang til Oprettelsen af smaa Ejendomme, kan erholde Laan af Statskassen til Erhvervelse af saadanne og til at lade Jorderne inddele og indhegne, at afstikke Veje, dræne og opføre eller forandre alt eksisterende Bygninger. Grevskabsraadene kunne sælge (eller leje) Ejendommene til Landarbejdere. Ved en Ejendoms Overdragelse skal mindst en Femtedel af Købesummen betales kontant, indtil en Fjerdedel kan blive staaende som uopsigelig Prioritet i Ejendommen, medens Resten skal betales tilbage senest i Løbet af 50 Aar. Køberen skal drive Ejendommen personlig, og den maa kun benyttes til Agerdyrkning, herunder indbefattet Havebrug, Produktion af Frugter, Grøntsager etc., Kreatur-, Fjerkræ- og Biavl. Ejendommen maa for en Tid af 20 Aar fra Salgsdagen at regne og derefter saa længe som endnu hele Købesummen ikke er betalt tilbage ikke deles, sælges, udlejes

eller bortforpagtes uden Grevskabsraadets Samtykke, den maa kun have et Beboelseshus, hvis Indretning skal sanktioneres af Grevskabsraadet, og der maa ikke finde Salg af berusende Drikke Sted i noget Beboelseshus.

Grevskabsraadene kunde altsaa, naar de fandt det formaalstjenligt, bringe Smaaejendomme paa Markedet, men hermed ophørte i Følge Loven af 1892 ogsaa deres Forpligtelse. Var det nødvendige Maskineri i Orden, blev det Borgernes Sag at sørge for, at det kom til at fungere. Og de Grevskabsraad, som ikke ønskede at benytte sig af Loven, kunde ikke tvinges dertil, lige saa lidt som Grundejerne kunde tvinges til at afstaa deres Jord til small holdings.

Denne Lov fik dels herfor, dels fordi det blev forholdsvis dyrt i Henhold til den at forskaffe sig en lille Ejendom, ikke den Betydning, man ventede. Salærer til Sagførere, Agenter og Landmaalere, Udlæg til Bygning, Indhegning, Veje o. s. v. løb i mange Tilfælde saa højt op, at det virkede som Hemsko. De pekuniære Vanskeligheder kunne vel overvindes ved Imødekommen og Hjælp af Grevskabsraadene eller fra Kolonisationsforeninger, og dette har fundet Sted i nogle Grevskaber, i hvilke der nu findes en Række blomstrende Smaaejendomme. Dette er saaledes Tilfældet særlig i Lincolnshire, Norfolk, Worcestershire, Cambridgeshire og Hampshire, og der er næppe nogen Tvivl om, at disse Steder have de 2 nævnte Love bidraget til at standse Bortvandringen. I det hele og store ere de til Lovene knyttede Forventninger imidlertid ikke gaaede i Opfyldelse, ja, Antallet af Ejendomme fra 1 til 50 acres er i Storbritannien fra 1895 til 1905 gaaet ned fra 353,449 til 343,225 — altsaa med 10,224.

Stadig forlade de unge Mænd og Kvinder Landsbyen, hvor de ere fødte, og flokke sig sammen i Byerne eller udvandre. Landarbejdernes Tal var i 1891 866,543, men i 1901 kun 689,292, det er altsaa aftaget med 177,251 eller 20 pCt. Byerne tage deres Del, de oversøiske Lande deres. I 1906 udvandrede der saaledes fra det forenede

Kongerige i alt 194,722, hvoraf kun 16 pCt. var Irlændere. I Oktober Heftet 1907 af »The Nineteenth Century And After« skrev Hertugen af Argyll: »Skolemesteren findes over alt. Ethvert Barn maa lytte til ham. Og hvad lærer han? Han lærer, at efter 4 Dages Dampskibsfart er der i de Forenede Stater og i Kanada Land nok for enhver Mand til, at han kan faa en stor Farm, og at det samme gælder for Pigerne, enhver af dem kan dér faa høje Lønninger og en god Husbond. Endvidere fortæller han dem, at New Zeeland og Australien, ja selv Indien og Afrika byde gode Chancer for en dristig og flittig Ungdom. Og denne hans Lære bekræftes for hans Tilhørere af Postbudet, der bringer dem Breve, der kun koste en Penny, og som fortælle dem om de smukke Lande, om de regelmæssige Aarstider enten med varm Sol eller klare Vinterdage, som deres Venner og Frænder ere henrykte over.« Veklagerne over Landets Afbefolkning ere blevne stærkere og stærkere. Jeg skal blot tillade mig at anføre, hvad den bekendte Forfatter H. Rider Haggard skriver i sit store Værk om »Rural England«, 1902*): »Det sædvanlige er nu, at kun Dumrianerne, Slynglerne eller Udskudet forblive paa Landet, fordi de ere uskikkede til noget andet Liv, og det er denne udygtige, tilbageblevne Skare, som vil blive Forældrene til den næste Generation af Englændere paa Landet . . . . Det er sikkert, at nogle Egne af England ville blive næsten lige saa ensomme som Afrikas Sletter. Landevejene ligge dér menneskетomme hen, den vejfarende Mand viser sig ikke. Der bliver set ned paa Landarbejderen, særlig af de unge Kvinder af hans egen Klasse, og som en Følge deraf ser han ned paa sig selv. Han er længst nede paa den sociale Stige. Vidende dette og uden Haab om Fremtiden vil han nu til Dags i de fleste Tilfælde forvolde sine Arbejdsgivere Bryderier. Kun altfor ofte arbejder han saa lidt som muligt, og det lidet, han gør, udretter han daarligt.«

---

*) Rural England, II, S. 539 f. f.

Der er imidlertid nu i England en stærk Bevægelse oppe for at faa disse for Landbruget saa ødelæggende Forhold forandrede, og »*back to the land*« er bleven et Slagord. Man fremhæver, at den nuværende Form for Undervisning i Skolerne paa Landet udelukkende tager Sigte paa at give Børnene Indsigt i Byforhold, i de industrielle og merkantile Erhvervsforhold, hvad der medfører, at de faa Lyst til disse. »Naar vi have opdraget dem til at blive Kontorister, undre vi os over, at de blive Kontorister.« Derimod er Interessen for Livet paa Landet bleven undertrykt, Skolerne have ikke givet Børnene Indsigt i Dyre- og Plantelivet, og den praktiske Undervisning i Haandfærdigheder vedrørende Landbruget savnes ganske. Det er imidlertid let og taknemligt at indpode Børnene Kærlighed til Naturen og Landlivet, og der er nu en stærk Bevægelse oppe for at gøre dette i Skolerne paa Landet. I flere og flere Skoler optager man Undervisning i Naturkundskaberne, i Mark- og Havearbejde, Børnene faa praktisk Anskuelsesundervisning i Landbrugets Virksomhed, og i flere Grevskaber er der nu oprettet Feriekursus, under hvilke Børnene faa Indsigt i Livet paa Gaardene.

Allerede siden 1890 — da the Customs and Excise Act muliggjorde det for Grevskabsraadene at give en begrænset Undervisning i de forskellige Haandarbejder vedrørende Landbruget — have flere Grevskabsraad foranstaltet Undervisning i Pløjning, Tækning, Grøftegravning og lignende Arbejder. Efterhaanden som Beklagelserne over de unge Arbejderes Udygtighed til deres Gerning voksede, have flere og flere Grevskabsraad optaget denne Undervisning. I 1906 udgav Landbrugsministeriet en Beretning herom, af hvilken det fremgaar, at i 15 Grevskaber er Undervisningen gennemført, og den omfatter Pløjning, Boring, Græsslaaning, Mejning, Opsætning af Neg, Staksætning, Tækning, Gærdeopsætning, Kurvefletning, Faareklipning, Malkning, Hækkeplantning og Grøftegravning, Dræning, Beskæring og Podning, Humletørring, Nedpak-

ning af Frugt, Udtynding af Roer og enkelte andre Arbejder. To Grevskaber have indberettet, at der i dem gives Undervisning i Vogtning af Faar.

Denne Form for Undervisning synes at skulle give gode Resultater. Det udtales i al Fald, at der er god Grund til at haabe, at i de Grevskaber, der have draget Omsorg for denne Slags Undervisning, vil der ikke i Fremtiden blive samme Grund til Klage, som der har været i Fortiden, over Mangel paa unge og middelaldrende ø v e d e Arbejdere.

Hyppigere og hyppigere hører man gjort gældende, at skal det lykkes at bevare Arbejdskraften for Land og Landbrug, maa Livet uden for den egentlige Arbejdstid gøres lysere og behageligere. Man maa forsøge at danne en Modvægt mod Byens indbildte eller virkelige Fortrin. Paa flere store Godser har man forsøgt dette ved at indrette Læsestuer, Folkebibliotheker, Forsamlingssale og Sportspladser for Arbejderne.*)

Til en g r u n d i g og v a r i g Forbedring af Forholdene vil det imidlertid efter Englændernes Anskuelse være aldeles nødvendigt, at der gives enhver Landarbejder Udsigt til at erhverve en lille Jordlod som sin egen. Ikke faa store Godsejere have i de senere Aar søgt at bevare Arbejdskraften for deres Ejendomme ved at oprette slige Smaaejendomme — saaledes har den nuværende Landbrugsminister Lord C a r r i n g t o n paa sine Godser oprettet ikke mindre end 3000 Arbejderbrug.

Skal imidlertid Arbejderspørgsmaalet løses ad denne Vej, strækker det private Initiativ ikke til. Det bliver nødvendigt, at Staten træder til. Den gjorde det i 1887 og 1902 med Lovene om *allotments* og *small holdings*, men Forsøget bristede. Den har i Nutiden atter taget Sagen op.

For et Par Aar siden udsendte Landbrugsministeriet en Række Spørgsmaal vedrørende Landarbejderforholdene til sine Agerbrugs-Korrespondenter, og de indkomne Besva-

*) Ogsaa for disse spiller Sporten en stor Rolle.

relser bleve udgivne af Ministeriet i 1906.*) Det vilde være interessant at gaa nærmere ind paa disse, men Tiden er ikke hertil, jeg skal kun lige omtale, at Flertallet af Korrespondenterne — praktiske og dygtige Landmænd — fremhæve, at Hovedmidlet til at søge Arbejdskraften bevaret for Landet maa blive, at der gives Arbejderne en passende Udsigt til ved Flid og Dygtighed gradvis at forbedre deres Stilling. Der maa derfor søges tilvejebragt jordløse Boliger for Landarbejderne, Boliger, som tilfredsstille de Fordringer, disse nu stille, og som ere indrettede saaledes, at de opfylde Hygiejnens Krav. Der maa endvidere være passende Lejlighed til at erhverve et lille Hus med Have eller Jordlod samt endelig Smaaejendomme fra 10 og op indtil en halvhundred acres. Af saadanne Ejendomme er der for Tiden ikke tilstrækkelig mange til at tilfredsstille Efterspørgselen, og de, der ere, ere ikke gode nok.

Regeringen vil nu, synes det, sætte al Kraft ind paa England over at faa tilvejebragt et saa stort Antal Smaaejendomme af forskellig Størrelse, at enhver flittig og dygtig Landarbejder kan have Udsigt til at erhverve sig en.

Først er der her at meddele, at *the Crown Lands Act* af 4. August 1906 bestemmer, at i Embeds Medfør skal Landbrugsministeren indtræde i Bestyrelsen af Statsdomænerne, og fra d. 1. Januar 1907 er den specielle Bestyrelse af de egentlige Agerbrugsejendomme med et Areal af ca. 45,300 Tdr. Ld. henlagt under ham. Landbrugsministeren, Lord Carrington, har til Hensigt saa vidt muligt at udstykke de Domæner, der blive forpagtningsfri, i Smaaejendomme, og han har meddelt Forvaltningsmyndighederne i de Distrikter, hvor saadanne Domæner ligge, at han vil overlade dem disse til Bortforpagtning til dertil egnede Ansøgere. Allerede i Aaret 1906 ere de første Domæner ved Burwell i Cambridgeshire udstykkede i Smaalodder.

*) Report on the decline in the agricultural population of Great Britain, 1881—1906.

Langt videre Følger end denne Lov venter man imidlertid, at *Small Holdings and Allotments Act* af 28. August 1907 vil kunne faa. Denne Lov ophæver ikke de tidligere Love af 1887 og 1892, men den supplerer dem paa vigtige Omraader. Jeg har i sidste Aargang af »Tidsskrift for Landøkonomi« gjort Rede for Indholdet af den ny Lov, men der er Grund til her paany at komme nærmere ind paa Lovens Bestemmelser. Disse gælde for England og Wales og omfatte saavel *allotments* (hvis Størrelse nu kan naa op indtil 5 acres) som *small holdings* (fra 5 til 50 acres).

Som alt omtalt, var en Hovedgrund til, at Loven af 1892 ikke fik de Følger, man ventede, den, at dens Gennemførelse var overladt til lokale Selvstyrelses-Organer. De fleste Grevskabsraad have vist ringe Tilbøjelighed til at søge Oprettelsen af Smaaejendomme fremmet. Hvis Grevskabsraadene ikke ville gøre Brug af den ny Lov, griber Staten nu selv ind. Som i 1887 og 1892 er imidlertid Gennemførelsen af Lovens Bestemmelser lagt i Hænderne paa de provinsielle Selvstyrelses-Organer, saaledes at den højere Instans, Grevskabsraadene, skulle fremskaffe *small holdings,* den lavere Instans, Sogneraadene, *allotments.*

Hvad *small holdings* angaar, skal Landbrugsministeriet gøre de indledende Skridt. Det udnævner en eller flere Kommissærer*), der under Ministeriets Ledelse skal afgøre, om der i de enkelte Grevskaber er Efterspørgsel efter saadanne Smaaejendomme, hvor stor Efterspørgselen er, om de forhaandenværende Jorder egne sig til Kolonisation etc. Kommissærerne skulle endvidere afgøre, om det vil være ønskeligt, at der i vedkommende Grevskab udarbejdes en Plan for Kolonisation, og udtale de sig herfor, skal Grevskabsraadet inden 6 Maaneder have Planen færdig. Sker dette ikke, udarbejdes den af Kommissærerne. Den passive Modstand, som Grevskabs-

*) Small holdings commissioners.

raadet kunde udøve mod Loven af 1892, skal brydes paa denne Maade. Planen skal forelægges Landbrugsministeriet, og vinder den dettes Billigelse, bliver den bekendtgjort, for at eventuelle Indvendinger mod den kunne komme til Orde og blive prøvede. Findes de berettigede, ændres Planen i Overensstemmelse hermed. Den vedtagne Plan skal gennemføres af Grevskabsraadet, og undlader det dette, gennemfører Kommissærerne selv Kolonisationsplanen. I de normale Tilfælde, hvor Grevskabsraadene selv lade Planen udarbejde og gennemføre, indskrænker Ministeriets Deltagelse sig alene til det forberedende Arbejde og til at udøve Kontrol med Kolonisationen.

Det er altsaa Grevskabsraadene, der skulle skaffe Land til *small holdings*. Her opstaar det fundamentale Spørgsmaal, om disse skulle gives i fri Ejendom eller i Forpagtning. Medens Loven af 1892 søgte at fremme Overgang til fri Ejendom, søger denne Lov Forpagtning fremmet. Man har henvist til, at fri Ejendom kræver en forholdsvis stor Udbetaling — i Følge Loven af 1892 skulde 20 pCt. af Købesummen udbetales kontant, men denne Bestemmelse udelukkede Landarbejdernes Klasse. Endvidere har man henvist til det store Prisfald, der fandt Sted i 1890'erne; en Mængde smaa Landmænd havde købt før dette og maatte nu selv bære Tabet, medens det ved Forpagtning falder paa Ejerne. Endelig muliggør Forpagtningsforholdet en hurtigere Besiddelsesveksel, paa hvilken Smaafolk lægge stor Vægt. En Landarbejder tager til at begynde med kun en lille Parcel, hvis Dyrkning ikke lægger Beslag paa hans hele Arbejdskraft, saaledes at han kan arbejde paa en nærliggende større Ejendom. Har han saa fortjent en Spareskilling, opgiver han den første Parcel og forpagter en større, og saaledes gaar han videre frem, til han endelig faar en Ejendom, der kan ernære ham og hans Familie. Endelig kommer det ogsaa i Betragtning, at Englænderen nu engang er vant til Forpagtningssystemet, og at han betragter det som

afgørende, at han som Forpagter kan anvende enhver Øre af sin Formue som Driftskapital.

En meget vigtig Bestemmelse i Loven er, at den, der vil forpagte, ikke bliver umiddelbar Forpagter af en Ejendom, men at Grevkabsraadet indskydes som et Mellemled mellem ham og Grundejeren. Grevskabsraadet erhverver Jorden og fordeler den mellem dem, der ønske at benytte Loven. Landarbejderne ville altsaa blive en Slags Fæstere under den kommunale Myndighed.

Hvor der er stærk Efterspørgsel efter men ringe Udbud af Jord til *small holdings,* har Grevskabsraadet Ret til at ekspropriere Jord baade til Køb og til Forpagtning. Det kan tvinge en Ejendomsbesidder til at bortforpagte Jord til sig, og viser det sig, at den eksproprierede Jord ikke egner sig til Opdyrkning, eller at Grevskabsraadet ikke kan beholde Jorden uden Tab, er det berettiget til at træde tilbage fra Forpagtningskontrakten og lade Jorden gaa tilbage til Ejeren, der dog i dette Tilfælde skal holdes skadesløs for visse Tab. Landbrugsministeriet skal godkende Ekspropriation af Jord til Forpagtning, og saadan Jord maa kun bortforpagtes paa et længere Aaremaal, 14—21 Aar. Da Ejendomsbesidderne ere stærkt repræsenterede i Grevskabsraadene, mener man, at Ekspropriations-Foranstaltninger ikke ville blive gennemførte med stor Strænghed, Lovens Bestemmelser herom ere beregnede paa at lægge et vist Tryk paa Ejendomsbesidderne, paa at gøre dem tilbøjelige til frivilligt at tilbyde Grevskabsraadene til Forpagtning Land, der egner sig for Opdyrkning. Forøvrigt fastslaar Loven, at Jorder, der ligge i Nærheden af Beboelseshuse, Parker, Haver og den Farm, som Ejeren selv driver (the home farm), ikke skulle kunne eksproprieres. Endvidere har en Ejer Ret til at tilbagefordre Jord, der er eksproprieret til Forpagtning, naar han skal benytte den i industrielt Øjemed, til Bjergværksdrift eller til Bebyggelse.

Ligesom Grevskabsraadene have Ret til at ekspropriere til Oprettelsen af *small holdings,* have Sogneraa-

dene den samme Ret ved Dannelsen af *allotments*. Staten stiller Grevskabsraadene sin Kredit til Disposition, og disse ere bemyndigede til at optage Laan.

Til Slutning skal endnu bemærkes, at Loven paa forskellig Maade søger at udvikle ogsaa Andelsbevægelsen paa Landet, dels ved direkte Pengeunderstøttelse, dels ved Laan og dels ved at udleje Jord til Andelsselskaber.

Det store Maal, denne paa flere Omraader stærkt indgribende Lov stræber hen imod, er at gengive England en selvstændig Bondestand, bevare den Landarbejderstand, der nu findes, og muligvis bevirke, at nogle af de til Byerne bortvandrede vende tilbage til Landet. Hvis Maalet naas, vil det blive af den største Betydning for England i social og økonomisk Henseende. Der er dem, der vente sig store Resultater af Loven, og dem, der mene, at dens positive Resultater kun ville blive ringe. Hvis dette sidste skulde vise sig at blive Tilfældet, maa Følgen — udtales der fra forskellige Sider — blive, at der næste Gang gøres et endnu dristigere, endnu mere radikalt Skridt for at bevare Arbejdskraften for Land og Landbrug.

Endelig kan det omtales, at en Mængde engelske Landmænd have forandret deres Driftsmaade med det Maal for Øje: at økonomisere med Arbejdet. Den vigtigste Foranstaltning i saa Henseende er den Formindskelse af det egentlige Agerland, der har fundet Sted i den sidste Menneskealder. Fra 1881 er Storbritanniens Pløjeland (arable land) formindsket med ca. 2 Mill. acres (= ca. $1^1/_2$ Mill. Tdr. Land), hvad der har bevirket, at der i samme Periode efterhaanden er bleven mindre Anvendelse for mindst 60,000 til 80,000 Arbejdere.

T y s k l a n d s Landbrug lider i høj Grad under Mangel paa tilstrækkelig hjemlig Arbejdskraft, og de tyske Landbrugsblade have en nu næsten staaende Rubrik med Overskrift *Zur Leutenot* eller lign. Denne Mangel er vel særlig følelig i Nutiden, i hvilken man, rundt angivet,

regner, at 300,000 udenlandske Arbejdere aarlig finde midlertidig Beskæftigelse i Landbruget, men længe har Manglen været til Stede, og saa tidligt som i Begyndelsen af 1870'erne nedsatte den tyske Regering en Kommission, der skulde afgive Betænkning over, hvad der fra Statens Side kunde gøres for at raade Bod paa den alt da tilstedeværende Mangel. I denne Betænkning hedder det bl. a., at »man i al Almindelighed er berettiget til at paastaa, at naar det for en Egn drejer sig om at bevare en Stamme af dygtige Landarbejdere, gives der intet bedre Middel hertil end at fremme deres Kolonisation (Ansiedelung). Thi med en Ejendom faar Arbejderen først et Hjem, der fastholder ham, et Baand, som han ikke kan løse, hvad Øjeblik det skal være, en Uafhængighed, som han tragter efter, en Spore, der driver ham frem til Flid og Sparsommelighed.«

Da Kommissionen udtalte disse Ord, havde den for Øje det Eksempel, der allerede den Gang var givet paa de mecklenborgske Domæner. Fra Mecklenborg-Schwerin, der i Størrelse er omtrent halvt saa stort som Jylland, havde Bortvandringen i forrige Aarhundredes første Halvdel alt været stor, og for at hæmme denne tillod et »Kammer-Zirkular« af 18. Maj 1846 Oprettelsen af smaa Lodder (Häuslereien) paa Domænerne. Man tilsigtede hermed at tilvejebringe en Forøgelse af Landbefolkningen og Landarbejderne, og dette Maal har man naaet i tilfredsstillende Omfang. Der er i de forløbne 60 Aar oprettet 10,500 Husmandslodder paa de hertugelige Domæner, d. e. paa et Areal af ca. 560,000 ha., Loddernes Størrelse er gennemsnitlig 20 ar eller ca. 3 Skpr. Ld., men mange af Arbejderne have endvidere forpagtet 1—2 ha. Ved denne Foranstaltning er den paa Domænerne tidligere herskende Arbejdermangel nu bleven afhjulpet, og man har faaet dannet en paalidelig og tilfreds bosiddende Stab af Landarbejdere.*)

*) Dr. *E. Stumpfe*: Die Sesshaftmachung der Landarbeiter. Berlin 1906.

Hvad der saaledes har fundet Sted i Mecklenborg, har utvivlsomt stærkt bidraget ikke alene til, at ikke faa Godsejere i stor Stil paa deres Ejendomme have ladet udlægge Smaalodder, der paa lempelige Vilkaar overlades Arbejderne, men det har ogsaa givet Stødet til den preussiske Lovgivning vedrørende Dannelsen af mindre Ejendomme.

Ved de 2 saakaldte »Rentengüter«-Love af 27. Juni 1890 og 7. Juli 1891 har den preussiske Stat navnlig haft 2 Formaal for Øje: dels har den villet skabe det i flere af Provinserne savnede Mellemled mellem Storbesiddelsen og den egentlige Arbejderstand, dels har den villet aabne en Mulighed for de energiske Elementer blandt Landarbejderne for efterhaanden at arbejde sig frem derved, at der gives dem den hidtil savnede Mulighed at kunne erhverve sig en lille Ejendom. Det er den gamle Tanke om en arvelig Forpagtning, der er ført videre i Lovene om Rentengüter, eller en Jordejendoms arvelige Overdragelse med Forbud mod, at Erhververen foretager nogen Udstykning eller Deling af Jorden, samt mod Erlæggelsen til den oprindelige Ejer af en bestemt aarlig Afgift, »Rente«, som betingelsesvis kan afløses.

Loven af 1890, der gælder for Preussens samtlige Provinser, bestemmer, hvornaar et Grundstykkes Overdragelse til »Rentengut« er tilladt. Finder der saaledes Salg af Jordstykker Sted i den Hensigt at oprette »Rentengüter«, behøver Sælgeren ikke at indhente Prioritetshaverens Samtykke, men dette erstattes af Kreditforeningsdirektionernes. § 2 bestemmer, at »lig med de faste Pengeafgifter ere at regne de faste Afgifter i Korn, som betales i Penge efter den aarlige Markedspris«. Det vil m. a. O. sige, at Loven tillader at lægge en anden Værdimaaler end Penge til Grund for den aarlige Afgift. Vel skulle »de faste Afgifter i Korn« altid finde Sted i Penge, men Pengebeløbet retter sig efter den i Regeringsbladene aarlig bekendtgjorte Gennemsnits-Markedspris for Korn. Meningen med Bestemmelsen er altsaa at bortfjærne den

Mislighed, der klæber ved de faste, aarlige Afdrag, hvis stadig uforandrede Beløb i Virkeligheden ikke passer med Forholdene i Landbruget, i hvilket Indtægterne fra Aar til Aar kunne veksle betydeligt. — Fremdeles bestemmer Loven, at Erhververen af et »Rentengut« som Regel er indskrænket i sin fri Raadighed over Grundstykket, for at bevare dette for Familien maa han saaledes ikke foretage nogen Udstykning eller Deling af Jorden. Endelig tillader Loven mellem Køber og Sælger visse Aftaler, hvis privatretlige Gyldighed efter de hidtidige Retsforhold var udelukket.

Loven af 1891 har til Hensigt at lette og fremme Oprettelsen af »Rentengüter«; dens Fremkomst skyldes den Overbevisning, at den ny »Rentenguts«-Form næppe vilde slaa igennem uden Hjælp fra det offentliges Side. Staten yder denne Hjælp paa 2 Maader: 1) den stiller Pengemidler til Disposition gennem de siden 1850 eksisterende »Statsrenten«-Banker, og 2) den yder gennem Generalkommissionerne teknisk Medhjælp ved Oprettelsen af »Rentengüter«. Hver for sin Landsdel modtage Generalkommissionerne Andragender om Oprettelsen af saadanne, og de afgøre selv, om de ville modtage eller afvise Andragenderne. En Afvisning skal finde Sted, naar der ikke er Tale om et landligt Rentengut, eller naar det af Omstændighederne fremgaar, at det drejer sig om en eller anden Pengespekulation. Bliver Andragendet modtaget, optager Generalkommissionen Kontrakten mellem Køber og Sælger, bringer Afløsningen af de stipulerede Afgifter i Stand ved en »Rentenbanks« Mellemkomst og bevilger Laan af Statsmidler til Hjælp ved Opførelsen af Bygninger paa et »Rentengut«. Den kan endvidere lade vedkommende »Rentengut« opmaale og regulere, optage Kort over det og faa det indført i Pantebogen, ordne Hypothekforholdene og udarbejde Skøde. Er det nødvendigt, regulerer den — navnlig ved store Ejendommes Forvandling til »Rentengüter« — Kommune-, Kirke- og Skoleforholdene og yder sin Hjælp baade ved Oprettelsen af gavnlige

økonomiske Foretagender (som Forbrugsforeninger, Sammenslutninger og Forsikringer af forskellig Art) og til Planer vedrørende Vandings- og Udtørringsanlæg, Dræning etc.

Loven af 1891 tager kun Sigte paa at fremme Oprettelsen af »Rentengüter« af »middelstor eller lille Omfang«. Der forstaas herved saadanne Ejendomme, der paa den ene Side ikke ere saa store, at Ejerne kun kunne have Overledelsen uden selv at arbejde med, paa den anden Side heller ikke ere saa smaa, at de kun kunne lægge Beslag paa en ringe Del af deres Ejeres Tid og Arbejdskraft. En Ejendom med et Areal af f. Eks. 4—500 Morgen*) Land kan altsaa lige saa lidt indrettes til et Rentengut som en Ejendom, der kun bestaar af et Hus og en Stump Have. Men denne Bestemmelse har bevirket, at det store Flertal af »Rentengüter« ikke have haft Karakteren af egentlige Arbejder-»Rentengüter«. Dette fremgaar af følgende Oversigt over Antallet af de indtil Udgangen af 1906 oprettede »Rentengüter«. I alt var der dannet 11,581, nemlig af Ejendomme:

under 2 ha. (under $4^1/_2$ Td. L.) 1038	fra $2^1/_2$—5 ha. ($4^1/_2$—9 Td. L.) 2006	fra 5—$7^1/_2$ ha. (9—$13^1/_2$ Td. L.) 1937
fra $7^1/_2$—10 ha. ($13^1/_2$—18 Td. L.) 1545	fra 10—25 ha. (18—45 Td. L.) 3972	over 25 ha (over 45 Td. L.) 1083

Imidlertid har man alt længe haft Opmærksomheden rettet paa at faa tilvejebragt en Forandring af dette Forhold, og flere af de preussiske Landbrugskamre vedtog i 1906 Resolutioner, i hvilke de udtalte, at Staten ogsaa bør fremme Oprettelsen af smaa Arbejder-»Rentengüter«, hvert bestaaende af et Hus til kun én Familie og med 1—2 Morgen Ager. Staten er kommen dette Ønske i Møde. En Forordning af 8. Januar 1907 bestemmer saaledes, at Be-

*) 1 Morgen = ca. $^1/_2$ Td. L.

stemmelserne i Loven af 1891 »indtil videre« maa finde Anvendelse ogsaa paa »Rentengüter« indtil en Minimumsstørrelse af $12^1/_2$ ar (lig $1,_8$ Skpr. Land). Det ventes, at denne Tilladelse vil medføre en stærk Forøgelse af »Rentengüter« for Landarbejdere.

Ogsaa i andre tyske Stater have Regeringerne søgt at fremme Landarbejdernes Kolonisation; saaledes besluttede i 1907 f. Eks. den oldenborgske Regering at anvende et Beløb af 2 Mill. M. til Opførelsen af billige og gode Boliger, der skulle gives Arbejderne i Arvefæste. Og som alt nævnt have ikke faa store Jordegodsejere ladet oprette en Mængde Smaalodder, som deres Landarbejdere kunne faa billigt til Købs. I første Række maa her nævnes den tidligere og den nuværende Landbrugsminister, von Podbielski og Friherre von Arnim*).

Den stærke Indvandring af russisk-polske og galiziske Vandrearbejdere har man søgt reguleret og ordnet paa hensigtsmæssig Maade ved de af Landbrugskamrene oprettede Arbejdsanvisninger. Disse have vel ikke kunnet sætte Agenterne ud af Spillet, men de udøve en heldig Kontrol med dem, og jo mere deres Betydning vokser, desto mere ville Agenterne blive nødte til at rette sig efter dem. De af Landbrugskamrene opstillede Kontrakter, indeholdende Betingelser vedrørende Arbejdets Ordning, Lønninger o. s. v., blive efterhaanden normgivende og anvendes ogsaa af Agenterne.**)

Spørgsmaalet om »Folkenøden« drøftes for Tiden ivrigt i Tysklands agrariske Kredse, og Forslagene til dens Afhjælpning ere talløse. Landbrugskamrene, Foreninger og Blade udtale sig om den, og det vrimler med Privates

---

*) Tysklands centrale Landbrugsselskab, *Deutsche Landwirtschaftsgesellschaft*, har søgt at faa dannet en Forening til Fremme af Landarbejdernes Erhvervelse af Smaalodder (et »Ansiedelungsgesellschaft«). Endnu er det imidlertid ikke lykkedes at faa en saadan Forening dannet.

**) Jvnfr. »Meddelelser fra Udenrigsministeriet«, 1. H., 1907.

Forslag. Jeg skal ganske kort omtale nogle af disse Forslag.

Flere af de, i Henhold til Loven af 30. Juni 1894 oprettede, Landbrugskamre, der som bekendt ere halv-officielle Korporationer, have vedtaget Resolutioner, i hvilke de udtale sig for Indskrænkninger i Mindreaariges »Freizügigkeit«, d. v. s. i deres Ret til frit at bevæge sig inden for Statsomraadet. Atter og atter ser man fremhævet ogsaa fra privat Side, at vil man for Alvor modvirke det sociale Onde, som Bortvandringen til Byerne er, maa man indskrænke »das Prinzip der Freizügigkeit«.

Der opstilles saaledes ofte den Fordring, at unge Mennesker af begge Køn, der i deres Barndom have besøgt en Kommuneskole, indtil deres 20.—21. Aar bør forblive i den Kommune, i hvilken de sidst gik i Skole, hvis de ikke kunne betale Kommunen en Godtgørelse for Skoleundervisningen.

Ikke faa nære dog Betænkeligheder ved saaledes at indskrænke Retten til frit at bevæge sig, altsaa indføre en ny Form for Stavnsbaand, og de hævde, at det er ved andre Midler, at Bortvandringen til Byerne maa hæmmes. Saaledes er det foreslaaet, at Tilflytningen til en By skal gøres afhængig af, at Vedkommende kan fremlægge Bevis for at have lejet en Bolig og betalt Huslejen for den første Termin. Eller at Staden skal fordre et Indflytningsbeløb (ein Einzugsgeld) af hver den, der vil tage blivende Ophold inden for dens Mure. Eller at Byerne skulle beskatte de unge Landarbejdere højere, ikke benytte dem til kommunale Arbejder, saa længe den indenbys Arbejdskraft er tilstrækkelig, og aldrig yde de tilflyttede unge Landarbejdere nogensomhelst Understøttelse. Eller at arbejdsløse Folk af begge Køn skulle udvises af Stæderne, naar de have opholdt sig i disse en vis Tid uden at have Arbejde. Eller at unge Mennesker, der drage til Byerne, skulle deponere en Sum af nogle Hundrede Mark, for at de ikke i Tilfælde af Arbejdsledighed straks skulle være tvungne til at søge Hjælp hos det offentlige o. s. v. o. s. v.

Andre Forslag tage Sigte paa at modvirke Industriens stærke Tiltrækningskraft. Man har saaledes foreslaaet, at den industrielle Beskyttelseslovgivning for unge Mennesker paa 14—16 Aar skulde udvides til at omfatte ogsaa de 16—18aarige. Man mener, at ved en energisk Skærpelse af Beskyttelseslovgivningen vedrørende Fabriksarbejderne vil Fristelsen for Fabrikerne til at drage de unge Folk til sig formindskes. — Mere vidtgaaende ere Forslagene om helt at forbyde unge Mennesker at arbejde i Fabrikerne til det fyldte 17. eller 18. Aar. Dette vilde, gøres der gældende, ganske vist være en Tvangsforholdsregel, men nu har der i over 100 Aar været Skoletvang, Værnepligten fører med sig en Indskrænkning i de Unges fri Bevægelighed, og Fortsættelsesskolernes Tvang er ensbetydende med en Indskrænkning af Friheden ud over det 14. Aar. Vel vilde Industrien føle Ulemperne ved, at den unge og billige Arbejdskraft blev den berøvet*), men den vilde paa den anden Side høste den Fordel, at den vilde faa sundere og kraftigere Mennesker i sin Tjeneste. De Kvinder, hvis Legeme er blevet kraftig uddannet i Ungdomsaarene, ville senere ikke alene kunne udføre mere og bedre Arbejde, men ogsaa føde sundere Børn end de Mødre, hvis Ungdomsaar ere tilbragte i Fabrikernes usunde Luft.

Ud fra et andet Synspunkt have i Fjor 11 store Godsejere begrundet den samme Fordring. De have optaget den Tanke, som den engelske Statsmand T h o m a s M o r e for mere end 400 Aar siden gjorde sig til Talsmand for, at det skulde være en P l i g t for Landets Ungdom i ét Aar at udføre Landbrugsarbejde. Han gaar ud fra, paa den ene Side at Nationens Ernæring er saa vigtig, at enhver i al Fald en kort Tid af sit Liv bør arbejde for den, paa den anden Side, at Ungdommen har Krav paa den sundeste Beskæftigelse. De 11 tyske Godsejere have nu

---

*) I 1904 arbejdede der i de tyske Fabriker 360,000 unge Mennesker 14 og 15 Aar gamle!

fremsat den, skal man sige statssocialistiske Fordring, at naar unge Mænd og Kvinder efter endt Skoleuddannelse skulle vælge sig et Erhverv, skulle de i de første 3 Aar være henviste til Landbrug, Haandværk eller »huslig Gerning«. Derved vil Manglen paa Arbejdskraft i disse 3 »sunde« Erhverv blive afhjulpen, og Sandsynligheden vil være for, at de unge faa Lyst og Interesse for Landbrug og Haandværk og ville blive ved disse. Selv om de senere skulle vende sig til Industri eller Bjergværk, ville de altid under Kriser eller i arbejdsledige Tider kunne finde Beskæftigelse i »deres Ungdomserhverv«.

Endvidere har man foreslaaet, at fattige Børn, som Forældrene ikke kunne opdrage, skulle anbringes ved Landbrugsarbejde hos Bønder. Der bør i ethvert Sogn dannes Udvalg, bestaaende af Sogneforstanderen, Sognepræsten, Lægen og Læreren, som undersøge og antage de Bøndergaarde, hvis Ejere erklære sig villige til at modtage Børnene. Kun saadanne Gaarde bør antages, paa hvilke de sanitære Forhold ere gode, hvor man tør gaa ud fra, at Børnene ikke ville blive misbrugte, og hvis Ejere ville forpligte sig til uden Betaling at opdrage Børnene til deres 16. Aar. Andre have taget Ordet for, at Staten i stor Stil skal anlægge Landbrugskolonier, paa hvilke forældreløse, fattige og forsømte Børn opdrages til Landbrugsarbejdere, eller for, at Almueskolerne baade i By og paa Land gennem Undervisning i Landbrug søge at vække Børnenes Interesse for dette og Forstaaelse af dets Betydning.

Endelig skal det nævnes, at man atter og atter ser fremhævet, at man maa søge at gøre Livet paa Landet uden for de egentlige Arbejdstider saa lyst og tiltrækkende som muligt for Tyendet, Arbejderne og deres Familier. Det er de samme Tanker, der ere oppe i Frankrig og England. Der bør oprettes Folkebibliotheker, Læsestuer og Kogeskoler for Kvinder. Der bør være visse Aftener om Vinteren, paa hvilke Husbonderne og deres Familier mødes med Arbejderne til fælles Underholdning: Oplæsning, Deklamation, Theaterforestillinger, ved hvilke de unge

Folk medvirke, Dans og anden uskyldig Morskab. Dette vil ikke blot virke forædlende, men ogsaa bidrage til at svække de unge Menneskers Tilbøjelighed til at søge Byerne og deres Tillokkelser.

I Østrig-Ungarn synes der, at dømme efter en Meddelelse til Selskabet fra Generalkonsul Wiesenburg i Wien, hverken ad Lovgivningens Vej eller fra privat Side at være foretaget Skridt for at søge Bortvandringen fra Land til By hæmmet. Imidlertid er Landarbejderspørgsmaalet i høj Grad aktuelt i disse Lande, og flere østrigske og ungarske Landøkonomer fremdrog det paa den i Fjor Sommer i Wien afholdte 8. internationale Landbrugskongres. Disse synes særlig at have Opmærksomheden henvendt paa en Ordning og Regulering af Vandrearbejdernes Bevægelser, og fra flere Sider blev det foreslaaet, at man skulde søge at stræbe hen til at faa oprettet saa vel i det enkelte Land som paa internationalt Grundlag en hensigtsmæssig Organisation af Efterspørgselen efter og Udbudet af Arbejdskraft, bl. a. gennem en international Arbejdsanvisningsanstalt.

I Nederlandene kunne Byerne, i Følge en Indberetning fra Generalkonsul Leerbech til Selskabet, ikke optage Landets Befolkningsoverskud, Landbefolkningen bliver tættere og tættere og dens Livsvilkaar ringere og ringere. Landet er overbefolket. Alligevel klages der stærkt over Mangel paa Arbejdskraft i Landbruget, og hvad det skorter paa, er Tjenestefolk og faste Arbejdere. Der er i de senere Aar kommet en stærk Uafhængighedstrang op i Befolkningen, Ungdommen vil ikke længere leve det bundne Liv paa Gaardene, der ofte ligge langt fra Kro og Købmand, den vil have nøje bestemte Arbejdstider og Fritiden til egen Raadighed, og mere og mere bliver det Sædvane, at Arbejderne leje sig Bolig i Landsbyen og kun tage Arbejde som løse Daglejere. Samtidig er der en meget stærk Efterspørgsel efter at faa Jord i Forpagtning, til

Havebrug eller til et lille Agerbrug, og er Arbejderen først kommet i Besiddelse af en lille Jordlod, vil han, selv om Lodden kun yder ham det tarveligste Livsunderhold, kun i de travleste Tider søge Arbejde hos andre. Følgen af den stærke Efterspørgsel efter Jord er, at over alt, hvor Forholdene tillade det, udparcelleres de store og middelstore Ejendomme — den hollandske Lovgivning tillader Udstykning og Sammenlægning uden Grændser —, og Parcellerne bortforpagtes til Arbejderne, en Udstykning, der selvfølgelig ogsaa fremmes ved, at de større Ejendomme, der er henviste til betalt Arbejdskraft, vanskelig kunne klare sig. Udviklingen gaar hurtig for sig. I Tiden fra 1888—1903 ere de større Ejendomme (med 180 Tdr. Ld. og derover) aftagne i Tal med 16 pCt., medens Ejendommene med fra 2 til 9 Tdr. Ld. ere forøgede fra 74,500 til 91,400, altsaa med 17,000 eller over 20 pCt. Særlig i de Provinser, hvor »Sandkulturerne« ere de fremherskende (d. v. s. Gelderland, Over-Ysel, Drente, det østlige Utrecht og Nordbraband), have Forholdene været gunstige for Udparcelering; her findes derfor de fleste Smaabrug, fra hvilke Strømme af Arbejdere i Høstens Tid brede sig over de andre hollandske Provinser og over de tilgrænsende Egne af Tyskland, hvorfra de efter 1 à 2 Maaneders Forløb søge tilbage til deres egne Dværgbrug, der i Mellemtiden have været passede af Kone og Børn.

Hele denne Omdannelse af Landarbejdernes Forhold fra det faste og bundne til det løsere og mere individuelt selvstændige føles Landet over i enhver Bedrift, hvor der maa haves regelmæssig Hjælp, Hjælp til alle Tider af Aaret og Dagen. Den hollandske Regering nedsatte for nogen Tid siden en Kommission for at tage Lndarbejderspørgsmaalet under Overvejelse og fremkomme med Forslag om, hvad der kunde gøres for at tilvejebringe bedre Forhold. Denne Kommission skal for nylig have afleveret sin Betænkning, der imidlertid endnu ikke er offentliggjort.

(Fortsættes).

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek.

For at lette Tidsskriftets Læsere Benyttelsen af den nyere fremmede Litteratur paa det landøkonomiske Omraade, vil Tidsskriftet for Fremtiden brinde en Fortegnelse over den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles sidste Erhvervelser. Angaaende Benyttelsen af Bibliotheket henvises til Meddelelsen i forrige Hefte, S. 140.

Nyeste Erhvervelser.

Auhagen, H.: Beiträge z. Kenntnis d. Landesnatur und d. Landwirtschaft Syriens. Berlin. 1907.

Choslowski, J. v.: Die Kartoffelpflanze. Untersuchungen über Form- u. Gewichtsveränderungen sowie Translokation d. Stärke während der Vegetationszeit. Rostock. 1906.

Kraus, C.: Die Lagerung d. Getreide. Entstehung und Verhütung mit besond. Berücks. d. Züchtung auf Standfestigkeit. Stuttg. 1908.

Kubierschky, K.: Die deutsche Kaliindustrie. Halle. 1907.

Justus v. Liebig u. Emil Ferd. Güssefeld. Briefwechsel 1832—66. Ein Beitr. z. Geschichte der Industrie künstlicher Dünger in Deutschland. Leipzig. 1907.

Methoden z. Untersuchung d. Kunstdüngemittel. Herausg. v. Verein deutscher Dünger-Fabrikanten. 4. Aufl. Berlin. 1907.

Sjöström, A.: Handbok i redskapslära. Stockholm. 1903—07.

Sæland, J.: Om beiteforholdene paa Hallingsdals- og Numedalsfjeldene samt paa Hardangervidda. Kristiania. 1907.

Warmuth, O.: Geschichte der Moorkultur in Bayern unter Kurfürst Karl Theodor m. besond. Berücks. der Kolonisierung. München. 1908.

Mindre Meddelelser.

Storbritanniens Indførsel af Landbrugsprodukter i 1907. Efter den officielle engelske Statistik skal der her gives nogle Tal til Belysning af Storbritanniens og Irlands Indførsel af forskellige Levnedsmidler i Aaret 1907.

Der indførtes i alt af Fødemidler, der kunne klassificeres som Landbrugsprodukter, i 1907 for ca. 177 Mill. £ mod 171 Mill. £ i Forfjor (hhlvs. 3214 og 3107 Mill. Kr.!).

Indførselen var af:

		1906:	1907:
levende Kvæg	Stkr.	561,215	472,015
— Faar	—	103,359	105,601

Som bekendt have alene de Forenede Stater og Kanada Ret til at indføre levende Kvæg og Faar. Gennemsnitsprisen er for Kvæget faldet, men for Faarene stegen lidt i 1907 sammenlignet med 1906.

Af fersk Oksekød indførtes der i Fjor 5,735,000 cwts. mod 5,524,000 cwts. i Forfjor. Omregnes det levende Kvæg til Kødvægt, bliver den samlede Indførsel af Kød i 1907 8,800,000 cwts. eller ca. 22⅓ eng. Pund pr. Individ af Befolkningen. I 1906 udgjorde Indførselen 23½ Pd. og i 1905 22½ Pd. For det ferske Kød var Gennemsnitsprisen 36 s. 3 d. pr. cwt. eller ca. 10 d. (76 Øre) højere pr. cwt. end i 1906.

Argentina og de Forenede Stater ere Hovedleverandørerne af Oksekødet; medens Gennemsnitsprisen for det argentinske Kød var 32 sh., var den for det amerikanske 42 s. 9 d. pr. cwt. Denne Prisforskel skyldes ikke blot det sidstes bedre Kvalitet, men antagelig ogsaa den Virksomhed, der udfoldes af den

store amerikanske Kødring. En Indberetning fra det danske Generalkonsulat i London meddeler, at denne Ring har faaet hele den amerikanske Kødhandel i London under sin Kontrol, den kommanderer fuldstændig det amerikanske Kødmarked i London, og den har oprettet Udsalgssteder i de mindre Byer rundt om i Landet og derved gjort det unødvendigt for Detailhandlerne, saaledes som de tidligere maatte det, at tage ind til London for at gøre deres Indkøb. »Ringen begynder allerede nu at diktere Priserne, og hvis den ikke bliver standset i sin Fremgang, kan man med Sikkerhed forudsige, at den engelske Forbruger vil komme til at betale betydelig højere Priser, før Enden er naaet.« Det hedder videre i Konsulatsberetningen: »Det er vel værd at lægge Mærke til, at der allerede nu forlanges en højere Pris for amerikansk end for engelsk Oksekød i London (her er det jo, at Ringen fortrinsvis opererer), medens amerikansk Kød i Birmingham stadig er billigere end engelsk Kød, og medens Priserne i Liverpool ere de samme for begge Slags. Dertil kommer, at den amerikanske Ring, foruden at være saa vel organiseret og en absolut Enhed, har en enorm Kapital at støtte sig til, medens paa den anden Side de engelske Kvægopdrættere udgør en slet organiseret og i høj Grad spredt Enhed.

Under disse Omstændigheder ere Vilkaarene i denne Konkurrence højst ulige. Ringen kan, hvor og naar det er nødvendigt, som den hidtil har gjort, underbyde engelsk Kød, og den kan fortsætte sin Underbyden, indtil den har ruineret den hjemlige Kvægopdrætning; den vil saa kunne have Lejlighed til at tage Revanche for de tidligere lave Priser. Men at Situationen er ret alvorlig saa vel for den engelske Landmand som for Forbrugerne, er der ingen Tvivl om. Hvorledes man skal klare den, det er endnu vanskeligt for nogen at sige, men i hvert Fald er det ikke sandsynligt, at den nuværende Regering, der er bunden til den absolute Frihandels Politik, vil tage de protektionelle Forholdsregler, som den engelske Landmand nu begynder at ønske for at stække Vingerne paa den amerikanske Ring.« *)

Indførselen af Bacon, der ellers har været stadig stigende siden 1902, gik lidt tilbage i Fjor. Der indførtes:

---

*) »Meddelelser fra Udenrigsministeriet«, 1908, S. 10 og følg.

		1905	1906	1907
fra Danmark	cwts.	1,471,687	1,463,880	1,806,934
- Forenede Stater	—	2,755,233	2,775,919	2,280,644
- Kanada	—	1,191,930	1,190,524	1,192,401
- andre Lande	—	80,650	112,299	85,626
i alt	cwts.	5,498,960	5,542,622	5,365,605

Den Stigning i Baconpriserne, der har fundet Sted i de senere Aar, belyses ved følgende Tal. Mængden og Værdien af det indførte Bacon var:

	Mængde cwts.	Værdi £
i 1899	5,805,000	10,400,000
- 1907	5,366,000	14,839,000

I 1898 var Gennemsnitsprisen pr. cwt. 35 s. 10 d., i Fjor derimod 55 s. 4 d. — d. v. s. omtrent 20 s. pr. cwt. eller 55 pCt. højere.

Hvad Indførselen af Smør angaar, var i 1906 saa vel Mængden som Værdien højere end i noget foregaaende Aar. I Fjor var der en lille Nedgang i begge Henseender: den samlede Import var 4,216,000 cwts. til en Gennemsnitsværdi af 106 s. 6 d. pr. cwt. mod 4,337,000 cwts. i 1906 til en gennemsnitlig Pris af 108 s. 2 d. Der kom fra Hovedleverandørerne:

	1905 Cwts.	1906 Cwts.	1907 Cwts.
Danmark	1,630,363	1,675,761	1,818,811
Australien og Ny Zealand	750,711	857,499	901,786
Rusland	461,140	606,549	657,649
Frankrig	348,442	319,401	281,306
Kanada	292,117	190,968	34,753
Nederlandene	209,897	195,366	168,496
Sverige	188,209	182,803	226,740

I de senere Aar have kun Danmark, Australien, Rusland og Sverige forøget deres Udførsel, medens alle andre Lande vise Tilbagegang. De Forenede Stater, der for 10 Aar siden udførte 154,000 cwts. til England, ere nu, praktisk talt, gaaede ud af Spillet.

Af Æg var Totalimporten 18,567,891 st. Hundreder (= 120) i 1907 mod 18,874,059 Aaret forud. Gennemsnitsprisen var 7 s. 8¼ d. pr. 120 mod 7 s. 6¼ d. i 1906. Der kom fra:

	1905 St. Hundr.	1906 St. Hundr.	1907 St. Hundr.
Rusland	7,622,393	7,132,928	7,178,941
Danmark	3,858,135	3,823,942	3,800,366
Tyskland	2,175,721	2,644,242	2,821,124
Belgien	2,152,953	2,444,746	2,133,612
Frankrig	1,565,572	1,491,219	1,232,107
Kanada	260,140	231,719	115,872
Andre Lande	1,179,379	1,105,263	1,285,869

Af Ost indførtes der i Fjor 2.4 Mill. cwts. mod 2.6 Mill. i Forfjor. Tilførslerne komme hovedsagelig fra Kanada, der er Hovedleverandøren, de Forenede Stater, Nederlandene og Ny Zealand. Gennemsnitsprisen var 2 £, 18 s. 3 d. pr. cwt. i 1907 mod 2 £ 17 s. 8 d. Aaret før.

En Sammenligning mellem Priserne i de 2 sidste Aar paa de forskellige indførte Landbrugsprodukter viser, at levende Hornkvæg og Smør vare lidt billigere i 1907 end i 1906, paa Uld var Prisen den samme i de 2 Aar, medens samtlige andre Produkter vare dyrere i 1907.

Værdien af det fra Danmark indførte Bacon, Smør og Æg er angivet at være:

	1906 £	1907 £
Bacon	4,324,055	5,385,275
Smør	9,636,862	10.192,587
Æg	1,701,291	1,774,318
Tilsammen	15,662,208	17,352,180

Indførselsværdien af disse 3 Produkter var altsaa i Fjor 315 Mill. Kr. eller ca. 21 Mill. Kr. mere end i Aaret 1906.

Mælkeribruget i Danmark 1907.

Af Professor *B. Bøggild.*

Ligesom om Aarene 1905 og 1906 kan der ogsaa siges om 1907, at det har været et godt Aar for det danske Mælkeribrug. — Vel vare Priserne paa Smør og Flæsk ikke saa høje i 1907 som i 1906, men de opnaaede Priser vare dog gode, og samtidig var der en stærk Stigning i Produktionen af saavel Smør som Flæsk, hvorhos Osteafsætningen var ualmindelig god hele Aaret.

Sommeren 1906 havde givet gode Afgrøder af Hø og Halm, og om Efteraaret var Vejret smukt og Græsningen god, saa at en stor Del af Besætningerne blev længe ude, og endnu i November var det godt Vejr for Afslutningen af Rodfrugternes Vækst og deres Optagning og Hjemkørsel, saa at Kvægets Vinterfodring kunde begynde under særdeles gunstige Vilkaar for Opnaaelsen af en stor og fordelagtig Produktion, omend Oliekagerne vare i temmelig høj Pris.

Midt i December Maaned indtraadte der smukt Frostvejr, saaledes at der blev god Lejlighed til Isbjærgning. Frosten tiltog derefter mellem Jul og Nytaar, men allerede anden Januar blev der Omslag i Vejret, saaledes at Folk skyndte sig at faa Ishusene fyldte. — I de følgende Dage var der flere Gange Omslag fra Tø til Frost, hvorved der foranledigedes, at Vejene bleve glatte og Mælkekørselen vanskelig. Den 20de Januar indtraadte der igen stærk

Frost, og medens vi i nogle Dage havde haard Vinterkulde fra Øst, fik vi samtidig en aldeles mærkværdig høj Barometerstand (endog over 803 mm). — I Slutningen af Januar og de første tre Uger af Februar var det fremdeles Frostvejr, saaledes at de danske Farvande vare vanskelige at besejle; men Dampskibsforbindelserne til England opretholdtes dog, og omend Vejene ofte vare meget glatte, og der i Jylland af og til var Snefog, kom de betydelige Mælkemængder dog som Regel hver Dag frem til Mælkerierne.

Den 21de Februar havde vi her i Danmark en meget lav Barometerstand, samtidig med at der rasede en voldsom Storm over England og Tyskland, men de danske Eksportdampere toge dog ingen Skade, og den alvorligste Vanskelighed for Færdselen her i Danmark under den fremdeles hyppige Skiften mellem Tø og Frost var igen Vejenes Glathed. — I sidste Halvdel af Marts blev det omsider hyppigt Solskinsvejr, men det frøs fremdeles om Natten, og Jordoverfladen blev stærkt udtørret. — I April var Vejret som sædvanlig ustadigt, men dog hyppigst koldt og blæsende, saaledes at al Plantevækst endnu i Begyndelsen af Maj var langt tilbage.

Først den 7de Maj, Børnehjælpsdagen, fik vi smukt Foraarsvejr, der gav Grøde og Frodighed, saaledes at Køerne kunde begynde at komme paa Græs ved Maanedens Midte, men allerede anden Pintsedag, den 20de Maj, indtraf der Regn og Kulde, — Termometret viste kun 2—3 ° R., saa at Køerne ikke kunde døje at være paa Marken, og al Plantevækst blev derefter i et Par Uger i kendelig Grad trykket af Kulden.

Ogsaa i Juni var Vejret noget koldere end normalt, og samtidig faldt der en stor Mængde Regn, — ja, Maanedens Nedbør blev endog mere end dobbelt saa stor som normalt; men al denne Regn og enkelte varme Dage fik den heldige Indflydelse, at der udviklede sig store Afgrøder af baade Sæd og Græs, saaledes at der blev rigelig

Næring til Køerne, og omend det ofte var koldt for dem paa Marken i det vaade Vejr, malkede de dog godt.

I de fleste Egne af Landet var der fremdeles god Græsning i de følgende Maaneder; men Vejrliget var i besynderlig Grad unormalt. — Paa Øerne og ogsaa i en stor Del af Jylland gav Juli, August og end mere September og Oktober kun lidt Regn, medens der særlig i Hjørring og Thisted Amter ogsaa i Juli og August faldt en rigelig Nedbør. Men heldigvis indtraadte der over hele Landet smukt Sommervejr i September, saaledes at den største Del af de rige Sædafgrøder kunde bjærges i fortrinlig Stand, Rodfrugternes Vækst forbedredes i glædelig Grad, og Køerne befandt sig godt paa Marken og vedbleve at malke godt. — Som en karakteristisk Udtalelse kan det anføres, at en erfaren Landmand mellem Aalborg og Sæby skriver, at endog paa hans vaade Jorder maa 1907 regnes til de gode Aar, og paa tørre Jorder der paa Egnen har man kun sjældent haft saa god en Høst som i 1907; men at godt har det ogsaa været, at der til Bjærgning af saavel Hø som Sæd og Roer indtraf en tør Tid, saa at hvem, der passede paa og benyttede det gode Vejr, kunde faa alt bjærget i ret god Stand.

Under de saaledes kortelig beskrevne Forhold med en god Forsyning af Hø, Halm og Roer til Vinterfodringen og derefter en god, frodig og langvarig Sommergræsning er det ganske naturligt, at Nutidens Landmænd søge at drage størst mulig Fordel af de gode Priser paa Smør og Flæsk, idet de bestræbe sig for at forøge Produktionen af disse Eksportvarer ved at supplere det hjemmeavlede Foder med en anselig Mængde Oliekager til Køerne og Korn til Svinene. Og at Brugen af Handelsfoderstofferne har været stor, belyses ved Tallene i Tab. I; men her maa det ogsaa straks fremhæves, at Produktionerne af Smør og Flæsk derved ogsaa bleve større end nogensinde tidligere.

Af den i Tab. I angivne Overskudsindførsel var 917,6 Mill. Pd. af Kornvarerne Majs, medens det tilsvarende Tal

Tabel I.

Danmarks Overskuds-Indførsel i Millioner Pund af

	Kornvarer*) uformalede og formalede	Oliekager og Oliekagemel	Klid og Majs-glutenfoder	Til-sammen
1900—1901	999.6	431.6	67.3	1498.5
1901—1902	1211.8	477.5	158.5	1847.8
1902—1903	1068.7	695.3	128.9	1892.9
1903—1904	1406.6	656.1	74.7	2137.4
1904—1905	1268.4	795.0	130.1	2193.5
1905—1906	1584.5	729.4	139.8	2453.7
1906—1907	1461.5	897.1	119.5	2478.1

for 1905—06 var 926 Mill. Pd., men til Skade for Svineavlens Rentabilitet blev Majsen dyrere og dyrere i Løbet af Aaret, idet Prisen steg fra $4^1/_2$—$4^3/_4$ Øre og indtil 6 Øre pr. Pd., og da samtidig saavel den hjemmeavlede Sæd som alle indførte Kornvarer steg til en ret høj Pris, klagede mange Landmænd mod Aarets Slutning højlydt over, at Flæskepriserne vare forholdsvis for lave. — Aarets Gennemsnitspris for Flæsk fra Oktober til September kan dog angives til $41^1/_3$—42 Øre, hvilket er en god Pris, og Overskudsudførselen af Flæsk i Landbrugsaaret blev $184^1/_3$ Mill. Pd., hvilket er 2 Mill. Pd. mere end i 1903—04, det Aar, der hidtil stod med den største Flæskeeksport, men i hvilket Gennemsnitsprisen paa Flæsk var c. 8 Øre mindre pr. Pd. end nu.

Ogsaa om alle Slags Oliekager gælder det, at Priserne vare høje, men for Bomuldsfrøkagernes Vedkommende, hvoraf der bruges særlig store Mængder, var Prisen dog ikke fuldt saa høj som i det nærmest foregaaende Aar, og

*) En betydelig Del heraf anvendes vel i Bagerier, Brænderier og Bryggerier; men da Mængden heraf ikke kan opgives, anføres her den samlede Overskuds-Indførsel.

det samme gælder Solsikkekagerne. — For Smørprisen og Smøreksportens Vedkommende skal her kun anføres, idet der iøvrigt henvises til Tidsskriftets Artikel desangaaende i den nu afsluttede Aargang S. 673—685, at Landbrugsaarets Gennemsnitspris pr. Pd. Smør var lidt over $96^1/_2$ Øre pr. Pd., næsten 4 Øre pr. Pd. mindre end i det nærmest foregaaende Aar, men dog højere end Gennemsnittet for de tre foregaaende Aar, som er 96,$_{15}$ Øre pr. Pd., og samtidig belyses Stigningen i Smørproduktionen ved at minde om, at Overskudsudførselen af Smør (indbefattet Smørret i eksporteret Mælk og Fløde) kan angives til 167 Mill. Pd., hvilket er c. 15 Mill. Pd. mere, end hvad Overskudsudførselen var i 1903—04 og 1904—05, og endog c. 18 Mill. Pd. mere end i 1905—06. —

Det fynske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været omtalt i de senere Aarsberetninger, har i Tidsrummet $^1/_{11}$ 1906—$^{31}/_{10}$ 1907 haft ialt 8,190,982 Pd. Mælk, hvilket er en Stigning i Mælkemængden af 654,304 Pund. Heraf skyldes 311,875 Pd. en i Aarets Løb tilkommen Herregaard, medens den øvrige Stigning skyldes forøget Mælkemængde hos de gamle Andelshavere. Disses gennemsnitlige Mælkeudbytte pr. Ko angives i Aar til 6300 Pd., medens det i 1906 og 1905 var henholdsvis 6103 og 6114 Pd. — Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør har i Aar været 25,$_{59}$, medens det i 1906 og 1905 var henholdsvis 25,$_{99}$ og 25,$_{78}$, og der ses saaledes at have været Fremgang i Mælkemængde og Mælkefedme.

Driftsudgifterne, der i 1906 og 1905 vare henholdsvis 395 og 366 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, har i 1907 været 372 Øre, hvorhos der af Aarets Driftsudbytte er anvendt 2888 Kr. til en ny 20 Hestes Dampkedel, som Bestyreren angiver meget tiltrængtes, fordi den gamle var bleven for lille i Forhold til den i Aarenes Løb stærkt forøgede Mælkemængde.

Den opnaaede Gennemsnitspris pr. Pd. Smør angives til 96,$_{52}$ Øre, hvilket er c. 4 Øre mindre end i 1906, men

c. $^1/_2$ Øre mere end Gennemsnittet for de tre foregaaende Aar. — Ostesalget er i 1907 ligesom i 1906 gaaet særdeles godt. Der er ostet 1,107,090 Pd. Skum. og Kærnemælk og 246,200 Pd. Sødmælk, og den største Del af Produktionen har været 25 pCt. Sødmælksost, som er bleven solgt i en Alder af 6—8 Uger til en Pris af 24—26 Øre pr. Pd.

Det samlede Resultat bliver, at Andelshavernes Nettoindtægt pr. 1000 Pd. Sødmælk hjemme ved Stalddørene, der i 1904, 1905 og 1906 var henholdsvis 33 Kr. 48 Øre, 35 Kr. 42 Øre og 36 Kr. 33 Øre, nu i 1907 har været 35 Kr. 35 Øre, hvilket er det samme som 14,$_{14}$ Øre pr. Kande, samtidig med at Skummetmælk, Kærnemælk og Valle alle Aar er leveret frit tilbage, idet Ostningen omfatter c. 16$^1/_2$ pCt. af Mælkemængden.

Det samme store, meget mønsterværdige jyske Andelsmælkeri med stor Osteproduktion, som har været omtalt i de foregaaende Aarsberetninger, har med sædvanlig Imødekommenhed i Aar fremsendt omstaaende Regnskab angaaende Tiden 2. November 1906 til 1. November 1907. — Ogsaa her er der en anselig Stigning i Mælkemængden, nemlig fra 7,719,282 Pd. Mælk i 1906 til 8,771,232 Pd. Mælk nu i 1907, men erindres maa det jo, at der 1. Juli 1906 optoges nye Andelshavere med c. 100 Køer.

Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør har her været 25,$_5$, medens det i 1906 og 1905 var henholdsvis 25,$_{54}$ og 25,$_{62}$. — Driftsudgiften ses at have været 358,$_6$ Øre pr. 1000 Pd. Mælk, hvilket er mindre end i de to foregaaende Aar, da den nemlig var 410 og 373 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, — en Nedgang, der synes væsentligst at maatte tilskrives den forøgede Mælkemængde.

Smørrets Salgspris har her været 96,$_{46}$ Øre pr. Pd., medens den i 1906 var 100,$_{06}$ og i de tre foregaaende Aar gennemsnitlig 95,$_{81}$, — altsaa en Nedgang i Sammenligning med 1906 af 3,$_{60}$ Øre, men dog 0,$_{65}$ Øre pr. Pd. mere end gennemsnitlig for de tre sidst foregaaende Aar. — Oste-

UDGIFTER
paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kørsel	8966.44	102.2
Kul	3090.34	35.2
Emballage, Pergament m. m.	533.45	6.0
Is	202.65	2.3
Olie og Fedt	181.10	2.1
Lønninger	6645.45	75.6
Salt, Farve, Kalk, Soda o. l.	1666.05	19.0
Inventarets Vedligeholdelse	3230.38	36.8
Bygningernes Vedligeholdelse	807.56	9.2
Mælkevognenes Vedligeholdelse	852.05	9.6
Ny Bøger, Porto, Rejser m. m.	615.15	7.0
Skatter, Renter og Afdrag	4053.65	46.2
Andre Udgifter	654.27	7.4
Ialt...	31498.54	358.6

INDTÆGTER
paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

Salg af 301818 Pd. Smør (à 96.35 Øre)	290804.88 Kr.
— - 259213½ Pd. Ost	85527.21 —
Andelshaverne 5178687 Pd. Skum.- og Kærnemælk.	51786.87 —
— 2655125 - Valle	6637.81 —
— 238 - Fløde	71.60 —
Salg af Mælk og Fløde	5192.45 —
Indvundne Renter	1304.05 —
Andre Indtægter	478.73 —
Ialt...	441803.60 Kr.

Der er ialt indvejet 8771232 Pd. nymalket Mælk, altsaa er Mælken udbragt i ..... 5.04 Øre pr. Pd.
Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 324172 Kr. 23 Øre, altsaa ..... 3.70 — —

Forskel ..... 1.34 Øre pr. Pd.
Driftsudgift..... 0.36 — —

Overskud ... 0.98 Øre pr. Pd.

afsætningen har ogsaa her været meget livlig hele Aaret. Der er lavet Ost af 1,016,119 Pd. Sødmælk, 1,904,199 Pd. Skummetmælk og 84,362 Pd. Kærnemælk, og der er solgt Ost for 84,410 Kr., nemlig foruden Blandingsost og lidt Skummetmælksost til Interessenterne 123,834 Pd. Gouda- og Edamost samt 109,977 Pd. 25 pCt. Sødmælksost, der har indbragt fra Fremmede lidt over 78,000 Kr.

Det endelige Resultat bliver, at hvert Pund Mælk er udbragt til en Nettopris af $3,_{70} + 0,_{98} = 4,_{68}$ Øre eller $18,_{72}$ Øre pr. Kande, netop det samme Beløb som i 1906, trods det at Smørprisen har været, som foran anført, mindre høj end i 1906. — Og dette Resultat, $18,_{72}$ Øre pr. Kande, er vel at mærke en ren Nettopris hjemme ved Stalddøren; men overses maa det jo ikke, hvad ogsaa Regnskabet udviser, at Mælken, som Andelshaverne have faaet hjem, her beregnes til 1 Øre pr. Pd., idet dog ingen behøver at tage mere hjem, end hvad han selv ønsker.

Det vestjyske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været fremdraget i de sidste 6 Aarsberetninger, har i Tiden $^{1}/_{11}$ 1906—$^{31}/_{10}$ 1907 modtaget 10,664,926 Pd. Sødmælk, som er 984,024 Pd. mere end i 1906, hvilket Bestyreren ganske naturlig kalder en ret betydelig Stigning. — Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør, der, som omtalt i sidste Aarsberetning, gik ned lidt efter lidt fra 1887—90 at være $29,_4$ til i 1905 at være kun $25,_6$, og som i 1906 var $25,_7$, har i 1907 været $25,_{85}$, — altsaa Nedgangen synes foreløbig at være standset; men den stærke Stigning i Mælkemængden giver jo dog en Stigning i Smørudbyttet af 35,750 Pd., — eller c. 15 Pd. pr. Ko.

Driftsudgifterne have her i 1907 været 391 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, medens de i 1906 og 1905 vare henholdsvis 395 og 405 Øre. — Bestyreren skriver, at Stigningen i Brændselsudgifterne fra $27,_8$ til $35,_7$ Øre pr. 1000 Pd. Mælk skyldes de høje Kulpriser, men tilføjer, at der i 1907 ligesom i 1906 er blevet dampkogt c. 1000 Tdr. Kartofler til Andelshavernes Svin. — Endvidere skriver han, at Oste-

UDGIFTER
paa et vestjysk Andelsmælkeri.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kørsel af Mælk	20499.39	192.2
— Kul og Smør	382.18	3.6
Lønninger	5328.56	50.0
Brændsel	3814.30	35.7
Is	160.00	1.5
Dritler og Pergament	4495.95	42.2
Olie og Fedt	194.46	1.8
Salt og Farve	964.58	9.0
Rengøringssager	119.60	1.1
Papir og Porto	173.56	1.6
Vedligeholdelse af Bygning og Vej	348.93	3.3
— og Fornyelse af Inventar	1689.96	15.9
Renter, Afdrag og Skatter	2159.84	20.2
Andre Udgifter	1414.01	13.3
Ialt...	41745.32	391.4

INDTÆGTER
paa et vestjysk Andelsmælkeri.

412463 Pd. Smør (à 96.68 Øre)	398777.84 Kr.
10112398 - Sk.- og Kærnemælk til Andelsh. à $^1/_2$ Øre	50561.99 —
62048 - — - — i Detail à 1 Øre	620.48 —
12915 - Ost à 1 Øre	129.15 —
Affaldsmælk	310.30 —
Andre Indtægter	1035.37 —
Ialt...	451435.13 Kr.

Der er ialt indvejet 10664926 Pd Sødmælk, som er udbragt i	4.233 Øre pr. Pd.
Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 398400 Kr. 77 Øre, altsaa	3.736 — —
Forskel	0.497 Øre pr. Pd.
Driftsudgift	0.391 — —
Overskud	0.106 Øre pr. Pd.

lavningen, der foretages for de Andelshavere, der ønske det, for 1 Øre pr. Pd. Ost, nærmest er i Aftagen, fordi Andelshaverne have Brug for Mælken til Opdrættet. — Og endelig meddeler han, at i 1907 ere Smørpengene ugentlig blevne fordelte efter Flødeenheder, hvilket er Aarsagen til, at »Overskuddet« er blevet mindre end tidligere, og han tilføjer, at der synes at være almindelig Tilfredshed med denne Afregningsmaade.

Smørprisen har her været 96,$_{68}$ Øre pr. Pd., medens den i 1906 var lidt over 1 Kr. pr. Pd. — Prisen her er altsaa $3^1/_3$ Øre pr. Pd. mindre end i 1906, men den er næsten 1 Øre pr. Pd. større end de tre foregaaende Aars Gennemsnitspris.

Det endelige Resultat bliver her, som Regnskabet udviser, at hvert Pd. Mælk er udbragt til en Nettoværdi af 3,$_{736}$ + 0,$_{106}$ = 3,$_{842}$ Øre, idet Skummetmælk og Kærnemælk her bogføres til kun $^1/_2$ Øre pr. Pd. — Nettoindtægten pr. Kande er altsaa her 15,$_{37}$ Øre, medens de tilsvarende Tal for 1906 og 1905 vare henholdsvis 15,$_{96}$ og 15,$_{17}$ Øre. —

Et tredie stort jysk Andelsmælkeri, hvor der i 1906 blev indvejet 10,$_{56}$ Mill. Pd. Mælk, medens Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør var 25,$_{81}$, og Salgsprisen pr. Pd. Smør var 100,$_{72}$ Øre, har i 1907 haft 11,$_{61}$ Mill. Pd. Mælk med et Mælkeforbrug til 1 Pd. Smør af 25,$_{48}$ og en Salgspris pr. Pd. Smør af 97,$_{22}$. — Altsaa ogsaa her er der en Stigning i Mælkemængden af c. 10 pCt., og samtidig er der Fremgang i Mælkefedmen, alt imedens Smørprisen er c. $3^1/_2$ Øre lavere end i 1906, men dog naar den anselige Højde af over 97 Øre pr. Pd.

For alle disse Mælkerier ses der at have været en anselig Stigning i Mælkemængden og Smørmængden, og i god Overensstemmelse hermed var Overskudsudførselen af Smør, som allerede nævnt, stigende til 167 Mill. Pd., hvilket betegner en Stigning af over 10 pCt. i Sammenligning med Gennemsnittet af de tre foregaaende Aar.

Tabel II.

Englands Indførsel af Smør i Cwts.

(1 Cwt. = 101.6 Pd. dansk).

Fra	1903	1904	1905	1906	1907
Rusland	484328	404717	461140	606549	657649
Sverige	212232	206791	188209	182803	226740
Danmark	1771654	1708619	1630363	1675761	1818811
Tyskland	12507	4080	5372	10701	7297
Holland	343761	252262	209897	195366	168496
Frankrig	454088	371061	348442	319401	281306
New Zealand ..	249879	294982	300418	311672	313863
Victoria	98177	255716	227574	287190	288670
N. S. Wales	21371	159622	168531	180655	201568
Queensland	786	59475	54188	77982	97605
Kanada.....	185437	268607	292117	192093	34753
Forenede Stater	42405	68754	84874	157312	1063
Andre Lande ..	185069	186319	176739	140898	118534
Ialt...	4060694	4241005	4147864	4338583	4216435

I Forbindelse hermed er det af Interesse at se paa Tallene i Tabel II for den engelske Statistik for Kalenderaaret 1907. — Englands Indførsel af Smør har været lidt mindre end i 1906 og lidt mindre end Gennemsnittet for de tre foregaaende Aar; men Stigningen i Tilførselen fra Danmark er stor og iøjnefaldende, trods det at det sydsvenske Smør nu kommer til England i stigende Mængde direkte fra Sverige, medens det tidligere i større Mængde gik over Kjøbenhavn. — Saavel fra Holland som fra Frankrig er Tilførselen stærkt aftagende gennem alle de fem Aar, som Tabellen omhandler. Mængden af hollandsk Smør var i 1907 endog mindre end det halve af, hvad den var fire Aar tidligere. — Fra de australske Kolonier har Tilførselen derimod været større i 1907 end i 1906 og de

foregaaende Aar; men saavel fra Kanada som fra de Forenede Stater har Tilførselen været meget stærkt aftagende. — Smørtilførselen fra Danmark har i 1907 udgjort 43,1 pCt. af Englands Indførsel og er bleven betalt med 45,4 pCt. af den hele Smørindførsels Værdi, som er næsten $22^1/_2$ Mill. *Lst.*

Hvad Osteproduktionen dernæst angaar, har den været særdeles heldig stillet i 1906—07. — Vejrliget har ikke lagt nogensomhelst Hindring i Vejen, saaledes som Tilfældet ofte tidligere har været, naar pludselig og vedholdende Sommevarme har voldt Sorger; de nærmest foregaaende Aars Arbejde paa at vække Interesse for Forbedring af Ostens Kvalitet er nu begyndt at bære god Frugt; og dertil kommer, at Efterspørgslen hele Aaret har været usædvanlig god. Alle Kvaliteter har man kunnet sælge til høje Priser.

Tabel III.

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost

i Tusinde Pund.

Aar	Indførsel	Udførsel	Overskuds-Indførsel
1902—1903	1887	163	1724
1903—1904	1896	129	1767
1904—1905	1843	191	1652
1905—1906	1701	754	947
1906—1907	1747	1435	312

Som omtalt i sidste Aarsberetning (T. f. L. 1907 S. 220—222) steg Ostepriserne i 1906, og Afsætningen forøgedes ved Eksport ikke alene til England og Tyskland, men ogsaa til Sverige, hvor Produktionen i 1906 var ualmindelig lille. Derved udtømtes Lagrene stærkt, og de ere siden vedblevne at være kun meget lidt fyldte. — I

Tabel III ses, at Indførselen omtrent har været af samme Størrelse som de nærmest foregaaende Aar, men at Udførselen har været forholdsvis stærkt stigende i de sidste to Aar. Undersøges imidlertid Eksportens Størrelse i de forskellige Kvaliteter, viser det sig, at det var særlig i Oktober Kvartal 1906, at Eksporten var mærkelig stor, nemlig 961,000 Pund, medens den derefter i de tre Kvartaler i 1907 kun har været 201,000, 163,000 og 111,000. —

Det var særlig den usædvanlige Efterspørgsel fra Sverige, der foranledigede, at Eksporten i Kalenderaaret 1906 kom til at beløbe sig til over $1^1/_2$ Mill. Pd.; men en saadan Efterspørgsel kan jo ikke ventes at komme igen ret ofte; thi som Regel vil Sverige ventelig fremtidig, som hidtil, kunne forsyne sig selv med billig Ost. Og overses maa det jo ikke, at der i 1907 hele Aaret har været en udmærket Efterspørgsel her paa det hjemlige Marked, saa det ligger nær at antage, at de Priser, man har kunnet opnaa i England, under disse Forhold kun have været lidet fordelagtige.

Mærkeligt er det iøvrigt, at Statistikken ikke viser Nedgang i Indførselen; thi det er en Kendsgerning, at der i de senere Aar her i Landet har været en ikke ringe Forøgelse i Produktionen af fed og halvfed hollandsk Ost, og nu er ogsaa Produktionen af store Schweizerost i Tiltagen. Foruden sin store Produktion paa Sjælland har Mejeriejer Trock i 1907 bygget et stort Osteri ved Svendborg, hvor der samtidig kan laves Ost i fire store Schweizerkedler, og baade paa Trifolium ved Haslev og paa Langeland bliver der nu ogsaa tilvirket Schweizerost. — Forbruget af god Ost maa være i Tiltagen her i Landet, og man tør forhaabentlig vente, at Forbruget yderligere kan tiltage, jo bedre og mere fejlfri Produktionerne blive.

Glædeligt er det, at Kvaliteten af Osten synes fremdeles at være i god Fremgang paa mange Mælkerier. — Endnu er det vel for tidligt i saa Henseende at udtale sig om Betydningen af Mælkens Pasteurisering; men denne Arbejdsmaade synes i det sidste Par Aar at være kommen

ind i et mere sundt Spor end tidligere, derved at man har opgivet Anvendelsen af nogen særlig Ostegær og nu kun anvender, ligesom almindelig ved den sædvanlige danske Osteproduktion, Tilsætning af frisk Kærnemælk eller omhyggelig tilberedt syrnet Skummetmælk, ligesom den der anvendes ved Flødens Syrning. — Flere og flere Mælkerier faa Lagringslokalerne forbedrede, og nævnes kan det ogsaa, at den i Amerika i nogle Aar meget benyttede Svøbning med Ostevoks nu ogsaa begynder at anvendes med Held her i Danmark, hvor den, rigtig anvendt, uden Tvivl vil kunne bidrage til at lette Arbejdet i de store Ostelagre, formindske Svindet og samtidig forbedre Ostens Udseende ved at bevare Skorpen glat, tynd og ren.

Ved Omtalen af Aaret 1907 maa der dernæst dvæles ved den for det danske Mælkeribrug interessante historiske Begivenhed, at man den 10. Juni 1907 kunde holde 25 Aars-Jubilæums-Fest*) paa Andelsmælkeriet Hjedding i Ølgod Sogn. — Der ere adskillige andre Centrifuge-Mælkerier her i Landet, der ere mere end 25 Aar gamle; men af de typiske danske Andelsmælkerier er Hjedding det ældste, og det er det, der har været Mønstret til Efterligning. Der var tidligere Fællesmælkerier, som tilhørte enkelte Mænd, der var Herregaardsmælkerier, hvortil der blev købt Mælk, og der var Fællesmælkerier, som tilhørte en Kreds af Mænd, altsaa Aktiemælkerier, der ofte købte Mælk fra en større Kreds af Landmænd, men hvor Aktie-Ejerne vare dem, der løb Risikoen og toge Fortjenesten eller Tabet, som det kunde falde.

Det for 25 Aar siden nye**) ved Hjedding Mælkeri, og det, der blev det typiske for det og dets mange Efterlignere, var, at det straks ved Stiftelsen blev grundet paa Sammenslutning, saaledes at alle Deltagerne løb

*) Se »Hjeddings Andelsmælkeri«, Mælkeritidende 1907, S. 449—471 og S. 487—498.

**) Se »Hvem er Andelsmælkeriernes Opfinder«, Mælkeritidende 1907, S. 211—213.

fælles Risiko og søgte fælles Fordel. Der var ingen Aktie-Ejere, der behøvedes ingen kontant Indbetaling, som gjorde det umuligt for de Uformuende at komme med, og der var ingen, der havde særlige Interesser at varetage fremfor de andre Mælkeleverandører. Samtlige Andelshavere havde ved deres Underskrift forpligtet sig til at indestaa for Mælkeriets Gæld og til i et bestemt Aaremaal at levere deres Mælk til Mælkeriet. — Hele Fortjenesten skulde deles lige i Forhold til Mælkemængden.

Netop det, at der var ingen, der skulde have Fortjeneste paa de andres Bekostning, og at endog de mindste Husmænd kunde komme med uden kontant Indskud, viste sig at blive af den største Betydning for Andelsmælkeriets Trivsel, idet det derved fik den almindelige Tilslutning, som det ofte blev Fællesmælkeriernes Ruin, at de savnede, og som det var nødvendigt at have for at faa en stor Mælkemængde samlet, saaledes at Driftsudgifterne kunde blive forholdsvis smaa og Nettoindtægten forholdsvis stor.

I de forløbne 25 Aar har Danmark faaet c. 1130 Andelsmælkerier, hvortil nu daglig samles den største Del af Landets stærkt stigende Mælkemængde, nemlig henimod 5000 Mill. Pd. aarlig fra c. 160,000 Andelshavere. — Produktionen af det uensartede og daarlig betalte Bøndersmør er ophørt, og i de 25 Aar er Landets Overskudsudførsel af Smør stegen fra 22 Mill. Pd. til nu at være 167 Mill. Pd.; men Udviklingen kræver fremdeles i mange Henseender Agtpaagivenhed. Der er endnu Mangler at afhjælpe og Forhold, der maa søges forbedrede, hvis vi ville gøre os Haab om at bevare det danske Smørs Anseelse paa det engelske Marked og dèr fremdeles stadig opnaa de bedste Priser.

Nu mere end nogensinde er det nødvendigt at være agtpaagivende med Smørrets Vandindhold. I mange Aar have Englænderne fra Tid til anden klaget over for stort

Vandindhold særlig i irsk, men ogsaa af og til i dansk Smør. Nu ved Nytaar 1908 er der traadt en i 1907 vedtagen engelsk Lov i Kraft, ifølge hvilken det forbydes i England at indføre og forhandle Smør med over 16 pCt. Vand, og Overtrædelse af denne Lovbestemmelse kan straffes med Konfiskation eller, hvis Partiet er blevet solgt, inden Undersøgelsesresultatet foreligger, med en Bøde saa stor som Værdien af hele det paagældende Vareparti.

Ganske naturlig forlange de engelske Smørhandlere, at de danske Afskibere skulle garantere, at Vandindholdet ikke overstiger 16 pCt., og de danske Eksportører lade nu Ansvaret i saa Henseende gaa videre til Mælkerierne. — Efter dansk Lov er det imidlertid ikke strafbart, at Smørret indeholder lidt mere end 16 pCt. Vand, saa her er der et Forhold, der saa at siges maa handles om, nemlig hvem der skal bære Ansvaret. Og Formanden eller Bestyrelsen for Mælkeriet maa ikke være blind for, at er Smørret solgt saaledes, at Mælkeriet skal bære Ansvaret, saa bliver det selve Interessentskabet, der i paagældende Tilfælde maa bære Tabet af Værdien af en eller maaske to Ugers Smør; thi at kræve Erstatning hos Mejeribestyreren vil i Reglen intet kunne nytte, da han i de fleste Tilfælde vil være ude af Stand til at kunne udrede denne.

Det er vel fra forskellig Side blevet gjort gældende, at Mejeristen maa bære Ansvaret, og at han hver Dag maa undersøge Smørrets Vandindhold; men i saa Henseende vil der let indtræde mange Vanskeligheder. En enkelt uheldig Kærning, hvoraf Prøven maaske tages i England, kan foranledige Ulykken, og tilmed maa det erindres, at to Vandbestemmelser i samme Drittel kunne give noget forskellige Resultater endog for den øvede Kemiker. — Enhver Uregelmæssighed ved Smørrets Kærning og Æltning maa søges undgaaet. Stor Agtpaagivenhed saavel fra Mejeristens som fra Personalets Side er nødvendig, — og kan der være Tvivl om, at en Kærnings Vandindhold er tilstrækkelig lavt, bør Smørret altid holdes til-

bage og sælges til Hjemmeforbrug. — Eksporteres maa det ikke.

En anden Vanskelighed, der jo længe har været til Stede paa Mælkerierne, er den, at ikke al Mælken ved Indvejningen er saa ren og frisk, som den burde være. Men i denne Henseende er det dog nu glædeligt, at man ved flere og flere Andelsmælkerier nu indrømmer Sagens Betydning for Smørrets Kvalitet og erkender, at Vanskeligheden ikke klares ved at sige, at det maa være Mejeristens Sag at bedømme Mælken og kassere den daarlige. — Rundt om i Landet er der blevet dannet Mælkebedømmelsesforeninger, hvis Mælkerier besøges af en særlig »M æ l k e d o m m e r«, der hjælper Mejeristen med at bedømme Mælken og paapege Aarsagen til Fejlen. — F. Eks. indenfor Fyns Mejeriforening blev der sidste Vinter holdt 51 Foredragsmøder om denne Sag, og der stiftedes 5 Foreninger, der begyndte Virksomheden 1. Maj 1907 med 6 Mælkedommere. Og disse fem Foreninger omfatte tilsammen 76 Mælkerier med 10,200 Andelshavere og c. 56,500 Køer. — Foreningernes Navne ere: Svendborg Amts Mælkebedømmelsesforening, Langelands do., Faaborg Omegns do., Midtfyns do. og Vestfyns do. —

Loven af 19. April 1907 angaaende Tilvirkning og Forhandling af Margarine m. m. er allerede omtalt S. 22—23. Dens Betydning for Mælkerierne er væsentligst at forhindre Bedragerier i Handelen med Smør og Fløde, og i saa Henseende maa man være glad ved Loven i dens ny Skikkelse. Derimod har der i Aarets Løb været en Del Misfornøjelse blandt Mælkeribestyrerne med den Maade, hvorpaa den saakaldte »Smørmærkelov« (Loven om Handel med samt Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter) er bleven bragt ud i Livet, og der søges oparbejdet en Stemning for snart at faa denne Lov eller i hvert Fald de den vedrørende kongelige Anordninger og ministerielle Bekendtgørelser ændrede i Retning af at foraarsage mindre Ulejlighed og Bryderi paa Mælkerierne og i Hjemmehandelen.

Som en ret betænkelig Sag for Arbejdets gode og omhyggelige Udførelse paa Mælkerierne maa det dernæst omtales, at der i det sidste Par Aar har vist sig en tiltagende Mangel paa Mejersker og Undermejerister. Hvorledes denne Mangel maa søges afhjulpet, er der ikke her Plads til nærmere at drøfte, men det maa noteres som en Kendsgerning, at Tilstanden allerede nu foranlediger, at der maa gives højere Lønninger, og da det jo som Regel paa Andelsmælkerierne er Mælkeribestyreren, der maa holde Folkene, er det foreløbig ham, som det gaar ud over. Men saaledes kan det selvfølgelig ikke blive ved. Mange Bestyrere have i det sidste Aar maattet udbetale saa meget i Folkelønninger, at de selv næsten ingen Nettofortjeneste have faaet. Og Mejeriforeningerne og Bestyrelserne for Andelsmælkerierne bør ikke tøve med at tage under Overvejelse, om de ikke helst straks maa lønne Bestyrerne bedre, saaledes at Mælkerierne fremdeles kunne faa gode Folk, eller om man skal risikere, at der slaas af paa Fordringerne til omhyggelig Pasning af Maskinerne og omhyggelig Rengøring, hvorved let Produkternes Kvalitet kan forringes, og store Tab kunne paaføres Mælkerierne.

Under disse Forhold er det naturligt, at Bestyrerne ere interesserede i Indførelsen af arbejdsbesparende Maskiner og Arbejdsmaader, og der er næppe Tvivl om, at dette Forhold har bidraget til, at mange Bestyrere have faaet anskaffet Kærneæltere. I denne Forbindelse kan ogsaa den foran omtalte Svøbning med Ostevoks fortjene Opmærksomhed. Men Vanskeligheden er ikke dermed klaret. — Der maa højere Lønninger til, bedre Værelser og maaske ogsaa regelmæssige Fritider. — Mange unge Folk forlade nu Mælkeribruget, fordi de finde Arbejdet strængt, for lavt lønnet og for bundet. — En Kendsgerning er det jo, at mange danske Mejerister have kun meget faa Fridage i Løbet af Aaret. — Netop nu, da Indtægterne af Mælkeribruget ere gode, bør Andelshaverne ikke tøve med i deres egen velforstaaede Interesse at faa Lønningsforholdene ordnede til Arbejdspersonalets Tilfredshed.

Endelig maa det som en for det danske Mælkeribrug betydningsfuld personalhistorisk Begivenhed i Aarets Løb nævnes, at Konsulent J. Nissen-Dall, efter i flere Aar at have været syg, døde den 28. Juli. Hans Betydning for det danske Mælkeribrug er allerede smukt skildret i T. f. L. 1907 S. 489—91. Her skal kun mindes om, at han havde mange Venner blandt Mælkeribestyrerne Landet over, og at det maa betegnes som et stort Gode, at der er erfarne unge Mænd rede til at tage Arbejdet op efter ham. — Virksomheden med Driftsstatistikken og Osteudstillingerne er overtaget af hans tidligere Assistent, Landbrugskandidat, tidligere Mælkeribestyrer J. Kyed, der nu er Lærer ved Dalum Mælkeriskole, og til Mælkerikonsulent for Fyn og det sydøstlige Jylland er udnævnt Landbrugskandidat Th. J. Brask fra den 1. Marts 1908 at regne.

Den ny Mælkerikonsulent er nu næsten 29 Aar gammel. — Født og opvokset i en vestjysk Bondegaard, tæt ved Bækmarksbro, kom han 17 Aar gammel til at lære Mælkeri hos sin Broder, den ansete Mælkeribestyrer Brask, Kildedyb ved Kolding. Efter i 6 Aar at have arbejdet ved det praktiske Mælkeribrug, gennemgaaet Salling Højskole og Ladelund Mælkeriskole kom han i 1902 til Landbohøjskolen. Her tog han i 1904 Eksamen med første Karakter, hvorefter han var Lærer ved Jandrup Højskole og dernæst bestyrede en Kærnestation i Rostock. — I Efteraaret 1906 rejste han til Amerika, hvor han har været Smørmester ved »The Kansas State Agricultural College«, en Tid har arbejdet i en stor Mælkeforsyning i Chicago og har gennemgaaet et Kursus paa den store Mælkeriskole i Madison i Wisconsin.

Thomas Jensen Brask har saaledes gennemgaaet en lang og alsidig saavel praktisk som theoretisk Uddannelse. — Som hans gamle Lærer er jeg glad ved at se ham komme hjem og tage fat med i Arbejdet for det danske Mælkeribrugs fortsatte Udvikling.

---

†

Professor Ludvig Schrøder.

Født 19. Januar 1836. — Død 7. Februar 1908.

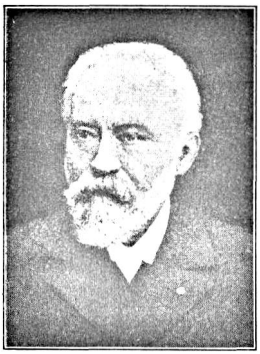

Naar vort Landbrug gik mere uskadt ud af 1880'ernes og 90'ernes Landbrugskrise, end Tilfældet var med de fleste evropæiske Landbrug, skyldes det vel en Række samvirkende Aarsager: vort Folks naturlige Anlæg for Landbrugsgerningen og Systemforandringen i Landbruget, Andelsvirksomheden, Samarbejdet mellem Praksis og den landøkonomiske Videnskab etc. Men Hovedaarsagen maa dog sikkert søges i den Udvikling, der i den sidste Menneskealder er foregaaet inden for Bondestanden. Den gamle Mistænksomhed hos denne er forsvundet, dens Horisont er udvidet, den tidligere Isolation er vegen for Sammenslutning, og mere og mere har vor Landbostand udviklet sig til, naar Konjunkturerne kræve det, hurtigt og planmæssigt at kunne foretage samlede Bevægelser af betydelig økonomisk Betydning.

Den Udviklingsdygtighed, som nu findes i vor Landbostand, skyldes i første Række Højskolernes, dernæst Landbrugsskolernes Virksomhed. De førstes Indflydelse spores hurtigt og afgørende. Det er karakteristisk, at blandt de 5, der tog Landbrugseksamen ved den polytek-

niske Læreanstalt — altsaa før Landbohøjskolen var oprettet — vare de 2, P. B. Feilberg og den tidlig afdøde N. Jørgensen, Elever fra den første danske Folkehøjskole i Rødding. Det er karakteristisk, at det for en Del var Lærlinge fra denne Skole, som med Landhusholdningsselskabets Understøttelse rejste til Skotland for at lære Roedyrkning, og det er en karakteristisk Udtalelse, som Inspektør Buus, der i en lang Aarrække bedømte Dagbøgerne fra Selskabets Landvæsenslærlinge, fremkom med i 1883: den øjensynlige Fremgang, der har fundet Sted i hele Lærlingenes Udvikling, maa »væsentligst betragtes som en Frugt af Højskolernes Virksomhed«. Vore Landbrugsskoler have faaet mange af deres dygtigste Elever fra Højskolen, og talrige ere de Højskolelærlinge, der med Landbohøjskolen som Gennemgangsled nu virke som Lærere ved Landbrugsskolerne.

Landbostanden staar derfor i Taknemlighedsgæld til Folkehøjskolen, og ved dennes ældste og første Repræsentants Bortgang har der ogsaa fra Landbrugets Side lydt enstemmige og stærke Udtalelser om, hvad det skyldte Højskolen i Almindelighed og Professor Ludvig Schrøder i Særdeleshed.

Dennes Livsskæbne skal ikke fortælles her. Nu, umiddelbart efter hans Bortgang, er den almindelig kendt, og den vil altid kunne findes i blivende Værker, de store Leksika. Her skal kun mindes om, at Nerven i det Oplysningsarbejde, han som Forstander i en Menneskealder udrettede paa Askov, var den Forbindelse, han skabte mellem Kundskabsmeddelelsen og det praktiske Erhvervsliv. Professor Schrøders Valgsprog var: Dag og Daad er Kæmperim, og hans Stræben gik først og fremmest ud paa at paavirke de unges Viljesliv, at give dem Mod og Lyst til Arbejde og Daad, saaledes at det af Højskolen vakte aandelige Liv kom til at sætte Frugt i dygtigt Arbejde. Det var ham en Glæde, at denne Stræben lykkedes; det Folkeoplysningsarbejde, der udgik fra Askov, satte sine Spor i det praktiske Liv Landet over.

Professor Schrøders Interesse for Erhvervslivet og specielt for vort Landbrug gav sig ogsaa Udslag uden for selve Undervisningen paa Askov. Han talte om Landbrugsforhold i landøkonomiske Kredse, og han drev et Mønsterlandbrug ved Skolen. Hans Interesse for Hedesagen vaktes i 80'ernes Slutning, med Pen og Mund søgte han stadig at henlede Opmærksomheden paa dens store Betydning, saaledes i Skriftet »Det danske Hedeselskab 1866—91«, og fra 1894 havde han Sæde i Hedeselskabets Bestyrelse. Hans Sans for nationaløkonomiske Spørgsmaal fremkaldte Bogen »Danmarks Hjælpekilder og Næringsveje«, af hvilken første Del udkom 1892, anden Del 1897. Der findes i dette Skrifts første Del en vel ikke paa ny Studier hvilende, men fortræffelig og fornøjelig Skildring af vort Landbrugs Udvikling gennem Tiderne, der endnu vil læses med Interesse.

Den bekendte grundtvigske Præst i Lyngby, afdøde Peter Rørdam plejede at sige om de Mænd, der udrettede et stort og frugtbringende Arbejde, at der »var Kildevæld« i dem. Med Sandhed kan dette Ord anvendes om Professor Ludvig Schrøder. Han var netop en Mand, der besad »et sprudlende Kildevæld«, og derfor vil den Gerning, han har udrettet i vort Folk, have sin blivende Betydning.

Momenter til Belysning af

Landarbejderspørgsmaalets Behandling i fremmede Lande.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 29. Januar 1908 af Sekretær *H. Hertel.*

(Fortsat fra Side 219).

Ogsaa i Belgien lider Landbruget under Mangel af tilstrækkelig Arbejdskraft, og som en Følge heraf er — i Henhold til en Indberetning af Generalkonsul Brockdorff i Antverpen — Landbruget i de senere Aar i ret betydelig Grad gaaet over fra Kornavl til permanente Græsmarker. Bestanden af Heste og Kvæg er tiltaget, og Græsmarkerne holdes fuldstændig indhegnede, saaledes at Vogtertjenesten kan omtrent helt undgaas. Det er ogsaa den manglende Arbejdskraft, der har givet Stødet til, at der i de senere Aar er opstaaet talrige Andelsselskaber for Tilberedning af de forskellige Produkter — som Mælk, Smør og Ost —, og som ved en Concentration af Arbejdskraften medfører, at man kan hjælpe sig med færre Arbejdere, end hvis det samme Arbejde skulde udføres selvstændigt paa hver Gaard. Disse Selskaber indkøbe ogsaa i Fællesskab Landbrugsmaskiner til Medlemmerne, og Benyttelsen af Maskiner til de forskellige Markarbejder gaar stærkt fremad Aar for Aar. Saaledes er det nu meget almindeligt, at de større Ejendomme anvende Dampmaskiner til Pløjning. For at holde Interessen for Landbruget vedlige hos Soldaterne har man oprettet en landøkonomisk Undervisning for disse, og af de saakaldte *caisses des magistrats* yder Øvrigheden ubemidlede Personer Understøttelse til Hjemrejse til Landkommunerne.

Endelig kan det omtales, at der i Belgien har rejst sig en karakteristisk Bevægelse for at føre forskellige industrielle Virksomheder bort fra Byerne og ud paa Landet. Det er navnlig det belgiske Socialdemokratis Fører, Vandervelde, der har gjort sig til Talsmand for denne Bevægelse, som vel er rejst nærmest af Hensyn til de industrielle Arbejdere, men som ogsaa menes at ville blive til Gavn for Landbruget. Man vil skaffe Arbejderne sundere, rummeligere Boliger samt en Have eller et lille Stykke Jord til Dyrkning i Fritiden. Man mener, at Arbejderne derved ikke ville være utilbøjelige til paa visse Aarstider, under Industriens døde Perioder, at gaa fra industrielt til Landbrugs-Arbejde, og Vandervelde tillægger det stor Betydning, hvis man kunde opnaa en saadan fremtidig Veksel mellem de 2 Slags Arbejder. Der skal i de seneste Aar ikke være saa faa større Industrier, der ere flyttede ud paa Landet*), og den langt billigere Byggegrund her siges i mange Tilfælde fuldstændig at opveje de Omkostninger og forøgede Udgifter, der ere forbundne med Omplantningen. Generalkonsul Brockdorff mener, at der allerede nu ved denne Bevægelse paa sine Steder er bundet saa stor en Arbejdskraft, at det »kommer Landbruget til Gode — navnlig i Høsttiden, hvor der betales højere Løn for Landarbejdet, ligesom der ogsaa paa anden Maade kan komme Landmanden ledig Arbejdskraft til Gode, idet der ikke alle Tider paa Fabrikkerne haves Brug for den fulde Arbejdsstyrke hele Ugen igennem«.

I Frankrig føles som i de andre evropæiske Lande haardt Manglen af Landarbejdere — »Bortvandringen fra Landet har bragt Landbruget til Afgrundens Rand«, siger den tidligere Landbrugsminister Méline —, og for Alvor har man nu optaget Spørgsmaalet: hvad kan der gøres for at raade Bod paa Manglen? Hvad der imidlertid hidtil er gjort herfor, er hovedsagelig gjort ad

*) En lignende Bevægelse er fremme i visse Egne af Frankrig og Tyskland (Omegnen af Berlin).

privat Vej, og det er endnu ikke meget. Der er saaledes dannet lokale Foreninger, der understøtte Personer, der ville tage blivende Ophold paa Landet (Laan til Køb af en lille Ejendom, til Anskaffelse af Arbejdsredskaber o. s. v.). Og i Paris er der i 1902 oprettet et hele Frankrig omfattende Selskab: *société francaise d'émulation agricole contre l'abandon des campagnes* med det Formaal at modarbejde Bortvandringen fra Landet. For dette sit Formaal virker Selskabet ved »at varetage Landbrugets almindelige Interesser«. Det udgiver et Maanedsskrift, »L'émulation agricole«, og udsender Skrifter og Pjecer, det lader afholde Foredrag, Møder og Kongresser, paa hvilke sociale Spørgsmaal vedrørende Landbruget drøftes, det uddeler Opmuntringspræmier o. s. v. Foreningens Virkemidler skaffes til Veje ved Medlemsbidrag, Gaver og Overskud af Fester, der afholdes med Foreningens Maal for Øje endelig modtager den fra 1907 et mindre aarligt Statstilskud.

Den franske Stat søgte for snart en halv Menneskealder siden at opmuntre til Opførelsen af billige og sunde Boliger for Arbejdere baade paa Land og i By. En Lov af 30. November 1894 bestemmer, at der i hvert Departement kan oprettes en eller flere Komiteer, af hvilke den ene Tredjedel vælges af Departementets Generalraad, de to Tredjedele af Præfekten. Disse Komiteer, som kunne faa pekuniær Hjælp af Statskassen, skulle anstille Undersøgelser over, hvor der er Trang til Arbejderboliger, de udskrive Konkurrencer mellem Arkitekter, uddele Belønninger og træffe i al Almindelighed Foranstaltninger, som kunne anspore til Opførelsen af billige Arbejderboliger. Loven bestemmer endvidere, at visse offentlige Kasser kunne anvende en Del af deres Midler til Laan til Foreninger, der dannes med Opførelsen af billige Arbejderboliger som Maal, eller til Kreditselskaber, som uden selv at bygge ville lette Køb eller Opførelsen af saadanne Boliger. Fremdeles bemyndiger Loven et offentligt Livsforsikringsselskab til at tegne Forsikring paa begrænset Tid

for Arbejdere, der købe billige Boliger og betale Udgiften herved i aarlige Afdrag, saaledes at hvis Arbejderen dør inden Forsikringstidens Udløb, udbetaler Selskabet den endnu resterende Del af Købesummen. Endelig ere saadanne Arbejderboliger fritagne for visse Afgifter og forskaanede for visse Retsforfølgninger.

Der er paa Grundlag af denne Lov dannet en Del Selskaber, der virke for at skaffe Arbejderne billige Boliger; Loven har faaet en ikke ringe Betydning for Byarbejdere, og i de store Byers Omegn er der opført ikke faa sunde og gode Boliger. Derimod har Loven kun haft ringe Betydning for Landdistrikterne, og Grunden hertil søges for en væsentlig Del deri, at der ikke til de Boliger, hvis Opførelse Loven vil fremme, er knyttet en lille Jordlod.

Paa dette Forhold vil den franske Stat nu søge at raade Bod: Mr. R i b o t, den tidligere Førsteminister, fremsatte den 19. November 1906 i Deputeretkamret et »Lovforslag vedrørende den lille Ejendom og Huse til billigt Køb« *(proposition de loi relative à la petite propriété et aux maisons à bon marché)*, i hvis Motiver det hedder, at det er en meget vigtig Samfundsopgave at understøtte »de hæderlige og flittige Arbejdere, der elske Landbruget og ere villige til at bringe de største Ofre for at erhverve et Jordstykke og derpaa opføre et Hus«. Det Tidspunkt, paa hvilket Statens Hjælp særlig bør finde Sted, er, naar Arbejderne have giftet sig: »Naar Arbejderen stifter Familie, faar han Pligter og Ansvar, og endnu mere end i hans Alderdom er det paa dette Tidspunkt vigtigt, at der rækkes ham en hjælpende Haand til at fuldføre en virkelig social Handling og knytte ham til Jorden.«

Forslaget gaar nu ud paa, at de Begunstigelser, Lovgivningen har tilstaaet til Fremme af Dannelsen af billige Arbejderboliger, udvides til at omfatte Erhvervelsen af Smaalodder paa indtil 25 ares (ca. $^1/_2$ Td. Ld.). Indkøbsprisen for en saadan Jordlod maa ikke overstige 1200 frs. (864 Kr.), og Lodden skal dyrkes af Ejeren eller hans

Familie. De Kreditselskaber, der (i Henhold til Loven af 1894) ere oprettede for at fremme Opførelsen af billige Arbejderboliger, svare af de laante Midler en Rente af 3—3¼ pCt., medens Lovforslaget bestemmer, at Renten kun skal være 2 pCt., naar det drejer sig om Indkøb af Jordlodder til Landarbejdere. Forudsætningen for at erholde saa billige Laan er dog, at Arbejderen samtidig med Laanets Optagelse tegner en Livsforsikring til Dækning af den Risiko, der er for at han dør, inden Laanet er tilbagebetalt. For at der ikke skal paaføres de Sparekasser, der yde Laan, Tab ved den lave Rente af 2 pCt., bestemmer Forslaget, at Staten efter nærmere fastsatte Regler skal træde hjælpende til, ja, i visse Tilfælde — nemlig naar Arbejderen er gift eller er Enkemand med 2 Børn paa mindst 16 Aar, og hans Aarsindtægt ikke overstiger 1500 frs. (lig 1080 Kr.) — udreder Staten i Forbindelse med Departementet og Kommunen de 2 pCt., saaledes at Arbejderen kun har at svare de aarlige Afbetalinger, Forsikringspræmien og et mindre Bidrag til Kreditselskabets Udgifter.

Dette Lovforslag har været henvist til en Kommission, der i Juni Maaned 1907 afgav en Betænkning, som anbefaler Forslaget med enkelte Tilføjelser, der bl. a. gaa ud paa, at Landarbejderen for at faa Laan skal eje mindst ⅕ af Loddens eller Husets Værdi, at en Kreditforening for at opnaa Laan af Staten skal have en Kapital paa mindst 200,000 frs., og at Statens Maksimumstilskud ikke maa overstige 100 Mill. frs. Lovforslaget er vedtaget i Deputeretkamret, og det antages, at det vil blive gennemført.

— Som i Tyskland er der ogsaa i Frankrig fremkommet en Mængde private Forslag om, paa hvilken Maade der bedst kan raades Bod paa Landarbejdermanglen. Mest diskuterede ere de af den tidligere Premier- og Landbrugsminister Jules Méline fremsatte Forslag i hans i 1906 udgivne Skrift *Le retour à la terre et la surproduction industrielle*. Jeg skal ganske kort gøre Rede for de vigtigste Hovedpunkter i hans Forslag.

Méline hævder, at først maa der i Landsbyskolerne fra Barnsben af indprentes Børnene Kærlighed til Landet, Landlivet og Landarbejdet. Man maa aabne Børnenes Øjne for dette sidstes Betydning og Uundværlighed. For Tiden se de fleste ned paa dette Arbejde som ringere end det industrielle.

Dernæst gælder det om at stille saa mange Jordlodder som muligt til Raadighed for Landarbejderne og gøre dem Erhvervelsen af saadanne saa let som muligt. De daarlige Tider have medført, at den jordejende Landarbejderstand er aftaget i Frankrig; Antallet af disse Arbejdere var i 1862 1,134,000, i 1892 589,000. *Homestead*-Institutet fra Amerika maa overføres til Frankrig, d. v. s. Hus og Jord maa blive en principielt set uangribelig Arvelod, et for Familien utabeligt Tilflugtssted, der kun i enkelte, af Loven nøje angivne Tilfælde kan gaa over til Kreditorerne. Endvidere maa der oprettes Pengeinstitutter, alene beregnede for Landarbejderne, og som stille de flittige blandt disse Penge til Raadighed til Køb af Jord.

Fremdeles bør den samme »Omsorgs- og Velfærds-Pleje«, der hidtil alene er kommet Industriens Arbejdere til Gode, tilflyde ogsaa Landbrugets. Længe har Lovgivningsmagtens Løsen været »alt for Industrien«, og Grunden hertil er den, at i Stæderne findes den Vælgermasse, der gør sig mest bemærket og stadig fører det store Ord; alle i Byerne have derfor forenet sig om at komme de daarligt stillede til Hjælp, medens paa Landet den, der kæmper mod Ulykken, overlades til sig selv. For den syge Industriarbejder findes der fri Sygehus, Læge og Medicin, for den fattige Velgørenhedsanstalter og Samaritaner. Herom véd Landarbejderen god Besked, og af denne Grund drager Byen ham. Det gælder derfor om at faa udbredt gensidige Hjælpe-, Syge- og Begravelseskasser paa Landet, og Tyendesparekasser bør oprettes, der opmuntre og præmiere Sparsommeligheden; i det hele bør Landets gamle, syge og fattige sikres de samme Fordele som Byernes.

Landarbejderne og deres Ungdom véd dernæst god Besked med Byernes muntre Tillokkelser. En Hovedgrund til, at Arbejderen begiver sig til de store Stæder, er den, at »han finder sin usle Landsby for trøstesløs, for tarvelig og tom paa Fornøjelser; han keder sig dèr«. »Vi maa give vore Landsbyer noget mere af den ydre Forfinelse og tilføre dem mere af Livets Afvekslinger, man kan godt gøre noget for Øjnene og Sindet, man kan give forøget Lejlighed til sund Adspredelse og billige Fornøjelser.« Det mørke, smudsige og tilrøgede Værtshus vil Méline have afløst af en net, renlig og godt oplyst Café, »i hvilken man i sin Families Kreds kan nyde en kort Hvile«, og han vil have oprettet Musik-, Sang-, Skytte- og Gymnastikforeninger paa Landet, for at de kunne »udbrede et muntert Liv omkring sig«.

Gennemføres de af ham foreslaaede Forholdsregler, mener Méline, at det vil bidrage ikke blot til at standse Bortvandringen fra Landet, men ogsaa medvirke til, at tidligere bortdragne Arbejdere ville vende tilbage.

I t a l i e n s Landarbejderforhold staa, som den danske Chargé d'Affaires i Rom, Greve C. M o l t k e skriver i en Indberetning til Landhusholdningsselskabet, der er lagt til Grund for det følgende, i nøje Forbindelse med Udvandringsforholdene. Udvandringen fra Italien er for Tiden overordentlig stor, vistnok større end fra noget andet Land. Der udkom i 1901 en Lov, der paa forskellig Vis begunstiger Udvandringen, f. Eks. ved Opfyldelse af Værnepligten, og det er særlig efter denne Lov, at Udvandringen har taget saa stort et Opsving. Der udvandrede i Gennemsnit af Aarene

	1898—1900	1901—03	1904—06
til evropæiske Lande:	167,218	241,989	258,038
- oversøiske —	147,727	282,254	403,795
Ialt	314,945	524,243	661,833

Af Landarbejdere udvandrede der:

i 1904.....	136,998	eller 32,5 %	af den saml. Udvandring
i 1905.....	232,108	— 35,7 -	— — —
i 1906.....	257,220	— 36,2 -	— — —

Samtidig med at Udvandringen er vokset saa stærkt, har den ogsaa forandret Karakter. Reglen var tidligere den, at efter kortere eller længere Tids Forløb vendte Udvandrerne hjem til Italien, Udvandringen rummede derfor ingen Fare for Bevarelsen af en tilstrækkelig Arbejdskraft for Landet selv, og man saa med Sympathi paa den som en til Tider nødvendig Sikkerhedsventil for overflødig Arbejdskraft. Nu har Udvandringen imidlertid skiftet Karakter, nu er Reglen den, at Udvandrerne hverken før eller senere vende tilbage til Moderlandet: i de sidste Aar skulle $^2/_3$ af de udvandrede, eller op imod 500,000 Personer aarlig, have forladt Landet for bestandigt eller i hvert Fald have unddraget det den Del af deres Liv, i hvilken de vilde have kunnet yde det bedste Arbejde.

Foruden Udvandringen finder der betydelige Arbejdervandringer Sted frem og tilbage fra den ene Provins til den anden. Man har beregnet, at de indre Vandringer i Aaret 1905 omfattede 859,000 Personer, deraf 722,000 i Landbrugets Tjeneste. Arbejderne drage fra tæt til tyndt befolkede Egne, paa hvilke Kulturerne kræve en midlertidig stærk Forøgelse af Arbejderstyrken: saaledes Risplanternes Rensning og Rishøsten omkring Mortara, Vercelli, Novara, Pavia o. a. St., Høhøsten i den saa kaldte Agro Romano og Kornhøsten i Lavlandet omkring Foggia.

De indre Vandringer ere i det hele og store til Gavn for det italienke Landbrug, de bringe overflødig Arbejdskraft fra tæt befolkede Provinser til Egne, hvis Agerbrug ikke vilde kunne skaffe Fortjeneste til en talrigere Arbejderbefolkning hele Aaret rundt.

Anderledes forholder det sig med den egentlige Udvandring. Det er en Selvfølge, at den »Aareladning«, som den medfører, mærkes, og den mærkes særlig af

Landbruget i visse Provinser. Der har da ogsaa i den nyeste Tid rejst sig Stemmer for, at det er Regeringens Pligt at skride ind og søge Arbejdskraften bevaret for Land og Landbrug. Nogle i de senere Aar vedtagne Love tage Sigte herpaa.

En Rigslov af 22. Marts 1900 søger saaledes at fremme Opdyrkningsarbejder. Ved disse tilsigtes der at give Landarbejderne varig Fortjeneste og gøre Opholdet i usunde Egne sundere for derigennem at modvirke Udvandringen. Loven tillader Regeringen at gribe ret stærkt ind i den private Ejendomsret, naar det private eller kommunale Initiativ ikke vil tage nødvendige hygiejniske Foranstaltninger mod sumpede og usunde Arealers skadelige Indflydelse. De under denne Lov optagne Arbejder omfatte foruden egentlig Opdyrkning, Dræning og hydrauliske Arbejder af anden Art tillige Sumpes og Søers Udtørring. Man synes ikke at vente sig meget af denne Lov, da det til Opdyrkning egnede men endnu uopdyrkede Areal ikke er stort i Italien. Saaledes har den bekendte Statistiker Luigi Bodio beregnet, at blev de i et Aar udvandrede Arbejdere tilbage i Italien, vilde der haves tilstrækkelig Arbejdskraft til Opdyrkning af de endnu uopdyrkede Jorder.

En Lov af 13. Decbr. 1903 søger endvidere at fremme den indre Kolonisation af Agro Romano. Ved Præmier og forskellige Skattelettelser søger Loven at opmuntre Landarbejdere og Smaabønder til at opdyrke Smaalodder, men Resultatet har hidtil været ringe, idet der kun er oprettet faa Kolonier.

Det er særlig fra Syditalien, at Udvandringen er stor, og Grunden hertil søges i »det forældede Landbrugs stadig mere svigtende Udbytte i Forbindelse med en uforholdsmæssig høj Pris paa Livets første Fornødenheder, fremkaldt ved en trykkende Beskatning.« Til Ophjælpning af Landbrugsforholdene i de syditalienske Provinser er der nu vedtaget 2 Love: Loven af 31. Marts 1904 til Ophjælpning af Provinsen Basilicata og en Lov af 1906 til Ophjælpning

af Calabrien. Den første Lov bestemmer bl. a., at der oprettes en Landbrugsbank, som for 10 Aar faar et rentefrit Statslaan paa 2 Mill. Lire (1 L. lig 1 Frc.), og til hvis Administrationsudgifter i de første 5 Aar Staten tilskyder 170,000 Lire aarlig. Endvidere overgives til Bankens Udnyttelse de i Provinsen liggende Domæner samt de ved Regulering af Floderne indvundne Arealer. For at fremme Kolonisation genindfører Loven Bortfæstning paa et længere Aaremaal til enkelte Personer eller Selskaber, den giver Præmier til Opførelsen af ny Landbrugsbygninger, søger at ophjælpe Landbrugsundervisningen o. s. v. Den anden Lov af 1906 søger at fremme Kolonisation og forbedre Landbruget i Calabrien. I alt er der af den italienske Stat til Fremme af de landøkonomiske Forhold i Syditalien og paa Sardinien bevilget 300 Mill. Lire fordelte paa et Tidsrum af 25 Aar. Det er selvfølgelig endnu for tidligt at udtale sig om Virkningerne af disse Love, thi dertil have de virket for kort. Den i Syditalien herskende Mangel paa Landarbejdere bevirker, at de hidtil vedtagne Arbejder skride langsomt frem — men et Øjemed med Loven er jo bl. a. at søge Udvandringen standset, at knytte Landarbejderne til Hjemmet og skaffe Landbruget den nødvendige Kraft. Lykkes efterhaanden dette, vil dermed den nødvendige Betingelse for voksende Virkninger af Loven være til Stede.

Endvidere kan det omtales, at Italien er det Land, i hvilket man først — for ca. 25 Aar siden — begyndte med at give Soldaterne landøkonomisk Undervisning. I en Beretning herom, som blev afgivet i Fjor paa den internationale Landbrugskongres i Wien, og som findes refereret i »Ugeskrift for Landmænd«*), oplyses det, at denne Undervisning foregaar planmæssig siden 1898. I 1906 blev der paa 215 forskellige Steder afholdt Landbrugskursus for Soldater, der er anlagt 108 Forevisningsmarker og foretaget 1074 Udflugter i landøkonomisk

*) Nr. 39, S. 576, for 1907.

Øjemed, hvori deltog over 27,000 Soldater; af disse havde 23,000 deltaget flittig i de forskellige Kursus. Om denne Form for Undervisning udtalte den italienske Foredragsholder paa Kongressen bl. a. følgende: Naar man under Kaserneopholdet byder den bondefødte Soldat, som er fjærnet fra Slægt og Venner, Lejlighed til at erindre Plov og Harve, viser ham vel drevne Landbrug, samt befrier ham for Fordomme mod Bondestanden, da vil han lettere vende tilbage til Landbruget efter endt Tjeneste. I hans Sind vil ikke udvikles en sygelig Trang efter Byens Tillokkelser; han vil blive en god Landmand, og som saadan erhverve større aandelig Bevægelighed og Uafhængighed.

Endelig skal jeg lige omtale, at man i 1906 er begyndt med at give en elementær Landbrugsundervisning i de italienske Landsbyskoler. Motivet hertil er det samme som i England, man vil saa tidlig som muligt vække Børnenes Interesse for og Forstaaelse af Landbrugets Forhold.

Det er ikke blot i Evropas gamle Stater, at Landbruget føler Trykket af den utilstrækkelige Arbejdskraft. Ogsaa i de ny Lande, i Nordamerikas forenede Stater og i Kanada, i Argentina og i Australien viser Befolkningen en Tendens til at klumpe sig sammen i Byerne og særlig i de store Stæder, saaledes at disses Folkemængde er tiltaget langt stærkere end Landdistrikternes, og der er ingen Tvivl om, at de oversøiske Staters Landbrugsudvikling kunde foregaa langt hurtigere end nu, hvis ikke den nødvendige Forudsætning herfor, den tilstrækkelige Arbejdsstyrke, svigtede.

Dette gælder saaledes i høj Grad om Australien, hvis Agerbrug fuldt saa meget som det evropæiske lider af Mangel paa Arbejdskraft — den oprindelige Befolkning er ubrugelig til Landbrugsarbejde, og den hvide er faatallig og dyr —, hvor alle undtagen Arbejderpartiet ere enige om, at en større Folkemængde er absolut nødvendig

for at bringe Landbruget frem, og hvis Forbundsregering derfor i de sidste Aar ved rejsende Agenter, Udstillinger, Reklameskrifter og paa andre Maader søger at drage Indvandrere fra Evropa og specielt fra England til Australlandet.

I Staten Ny-Syd-Wales har i 1906 Regeringen paabegyndt 2 Foranstaltninger, der begge tage Sigte paa at give Drengene i Hovedstaden Sydney Kendskab til og Interesse for Landbruget for derved muligvis at give dem Lyst til at forlade den overfyldte By og tage Landbruget op som Livsgerning.*) Den første Foranstaltning er Oprettelsen af de saakaldte »*Rural Camp Schools*« (landlige Lejr-Skoler), der bestaa i store Lejre ude i Landdistrikterne, hvortil Drenge fra Sydneys Skoler sendes. Drengene i disse trække Lod om, hvem af dem der skal ud i Lejren. Første Lejr bestaar f. Eks. af Nr. 1—12 fra hver Skole, anden Lejr af Nr. 12—24 og saa fremdeles. Hvert Hold ledsages af en Lærer. Undervisningen bestaar i Foredrag o. s. v. angaaende Landbrug, og Drengene faa samtidig Lejlighed til ved Besøg paa omliggende Bøndergaarde at se de forskellige Grene af Agerbruget udførte i Praksis. Alle Omkostningerne ved Lejrene, Befordringen frem og tilbage o. s. v. afholdes af Regeringen. — Den anden Foranstaltning er den saakaldte »*Farm-Training*«: Regeringen ejer en mindre Farm, der ikke er længere borte fra Sydney, end at Drengene kunne gaa derud hver Morgen og vende tilbage hver Aften. For det af dem udførte Arbejde faa Drengene Middags- og Aftensmad; Arbejdet bestaar i Malkning, Pløjning, Høstarbejde, Fodring o. s. v., og Opholdet varer i 4 Uger. Viser Drengen efter Udløbet af denne Tid stadig Lyst til Landarbejde, sendes han af Regeringen til en større Arbejdsfarm længere borte; paa denne maa han opholde sig helt og holdent og faar Kost og Logis for sit Arbejde. Naar han har været her i

*) Jævnfør »Meddelelser fra Udenrigsministeriet«, 1907, XIII Hæfte, S. 498—99.

2 Maaneder, skaffer Regeringen ham en Plads paa en eller anden Farm. Det danske Konsulat i Sydney udtaler, at disse Forsøg hidtil ere faldne ud til stor Tilfredshed for alle de forskellig Interesserede.

Endelig kan det nævnes, at man i Ny-Syd-Wales har gennemført Undervisning i Landbrug i Almueskolerne. Disses Lærere maa gennemgaa forskellige Kursus paa en af de 12 Regerings-Landbrugsskoler, der findes i denne Stat med kun ca. $1^1/_2$ Mill. Indbyggere, for at de senere kunne holde Foredrag om og give elementær Undervisning i Landbrug. Til mange Skoler er der ogsaa knyttet et Stykke Jord til Opdyrkning, og Børnene faa da Undervisning i Havebrug, Frugtkultur og almindelig Opdyrkning. Ogsaa Hensigten med denne Undervisning er at søge Børnenes Hu vendt til Landbrugsarbejdet.

I Nordamerikas forenede Stater lider Landbruget saa at sige under en kronisk Arbejdermangel, idet Farmerne i det sidste halvhundrede Aar have levet under Trykket af at have for lidt Medhjælp. I Nutiden synes imidlertid dette Tryk stadig at blive haardere, i det sidste Tiaar er Landbefolkningen aftaget i flere Stater, og det skal ofte hænde, at Landmændene af Mangel paa tilstrækkelig Arbejdskraft maa lade Kornet blive staaende paa Markerne, saaledes at det Tab, der derved paaføres det amerikanske Landbrug, skal beløbe sig til flere Mill. Dollars aarlig.*) Det er karakteristisk, at man nu ogsaa i Fristaterne drøfter Betimeligheden af, at der med Statens Hjælp bliver oprettet smaa Ejendomme for derved at hjælpe de større Farmere til Arbejdskraft i de travle Aarstider.

Intet har sikkert mere end denne kroniske Mangel paa Arbejdskraft bidraget til den amerikanske Landbrugs-

*) I Høsttiden er Arbejdslønnen overordentlig høj. Den ved det tyske Konsulat i Chicago ansatte Landbrugskyndige meddeler, at under Høsten i 1906 naaede i Nord-Dakota Daglønnen mellem 13—14 Kr.!

Maskinindustris høje Standpunkt. Det er efter det 19. Aarhundredes Midte, at de arbejdsbesparende Maskiner begynde at blive vigtige Faktorer i Landmændenes Gerning, men det er først efter Borgerkrigens Afslutning i 1866, at der finder en stærk og vedvarende Fremgang Sted paa Landbrugs-Maskinteknikens Omraade, saaledes at denne nu paa visse Felter staar højest i Verden. Intet Landbrug har i den Grad taget Maskinerne i sin Tjeneste som Fristaternes, og inden for disse have atter Landmændene i *the far West* i størst Udstrækning forstaaet at afløse Menneskets Arbejdskraft med Maskinens. Som et Eksempel paa den udstrakte Benyttelse af Maskinkraften skal jeg anføre, hvad den amerikanske Forfatter Mr. H. W. Quaintance i sit interessante Skrift »*The influence of farm machinery on production and labor*« fortæller om Arbejdet paa Kaliforniens og Oregons Farme: Der anvendes paa disse 50-Hestes-Lokomobiler, af hvilke ethvert trækker »16 Ti-Tommers Plove, 4 Seks-Fods Harver og en Radsaamaskine til Saahvede. Saaledes udfører hvert Lokomobil paa én Gang det tredobbelte Arbejde af Pløjning, Harvning og Saaning. Besparelsen af Tid er saa stor, at en Maskine kan besaa fra 50 til 75 acres med Hvede paa én Dag, og den behandler lige saa let bakket og ujævn Jord som jævne Sletter. Naar Kornet er modent, føres en Høstmaskine ved den samme Hjælp tværs hen over Marken. Naar Høstknivene have udført deres Arbejde, samle automatiske River Kornet og fører det hen til Aksknivrækkerne, der skære Aksene af Straaet. Derefter bliver med det samme Hveden tærsket, renset og lagt i Sække, og efter den store Høstvirksomhed er der ladt tilbage en lang Række af Sække med Hvede. Et andet Lokomobil trækker et Dusin Vogne, der følger i Kølvandet efter Tærske- og Høstmaskinen, samler Hveden sammen og bringer den til Kornmagasinet. Paa denne Maade høstes paa én Dag 70 acres*) eller mere med Hvede. Ved

*) 70 acres = 51 Td. Ld.

Hjælp af disse Maskiner udføres paa Farme af et Tusind acres Størrelse alt Arbejdet med Kultivering og Pløjning, Saaning og Indhøstning af et halvt Dusin Mand paa mindre Tid, end en hel Arme af Arbejdere uden Maskinhjælp kunde udføre det samme Arbejde paa en Farm af halvt saa stor en Udstrækning.« Det er dog en Selvfølge, at store Marker ere nødvendige for en fordelagtig Udnyttelse af en saa uhyre Maskinkraft.

I Centralstaterne bruges Maskiner af mindre Dimensioner, men Resultaterne ere lige saa beundringsværdige. Som et Eksempel herpaa kan anføres, at ved en Mands Arbejde tog det tidligere 11 Timer at slaa og ensilere en Ton Græs, medens dette Arbejde nu ved Hjælp af Maskiner udføres i en Time og 39 Minutter; samtidig er Udgiften til det nødvendige menneskelige Arbejde reduceret fra 83 til 16 cents pr. Ton.

Der er nu næppe noget Slags Arbejde i det amerikanske Landbrug, der ikke i Nutiden i væsentlig Grad er blevet forandret ved Benyttelsen af ny Redskaber og Maskiner.

Paa Grundlag af et meget omfattende Erfaringsmateriale belyser den før nævnte Forfatter Arbejdets Produktivitet under den ældre og nyere Teknik. Han beregner saaledes, at der til at producere 30 bush. (8 Tdr.) Byg i 1829—30 udkrævedes et menneskeligt Arbejde, der repræsenterede $63^1/_2$ Time, medens i 1895—96 den samme Mængde ved Anvendelse af Maskinkraft kun krævede $2^3/_4$ Timers Arbejde, at Produktionen af 40 bush. ($10^1/_2$ Td.) Mais i 1855 krævede et menneskeligt Arbejde paa $38^3/_4$ Timer, men i 1894 ved Maskinkraft 15 Timer, at 40 bush. Havre krævede henholdsvis $66^1/_4$ og 7 Timer, 25 bush. (7 Tdr.) Rug 63 og $25^1/_6$ Timer, 20 bush. ($5^1/_4$ Td.) Hvede 61 og $3^1/_3$ Time. Paa intet Omraade viser Besparelsen af menneskelig Arbejdskraft sig saa stor som ved Tærskningen af Mais: ved Haandkraft udkræves pr. bushel en Mands Arbejde i 100 Minutter, men ved Anvendelse af Damptærskemaskinen udkræves hertil kun en Mands Ar-

bejde i $1^1/_2$ Minut. Forfatteren beregner endvidere, at af det Arbejde, der i 1896 medgik til Frembringelsen af Nordamerikas Bygavl, udførtes 95,$_7$ pCt. af Maskinerne, medens 61 pCt. af Arbejdet ved Maisproduktionen, 89 pCt. af Arbejdet ved Havrehøsten, $72^1/_2$ pCt. ved Rishøsten, 60 pCt. ved Rug- og $94^1/_2$ pCt. af Arbejdet ved Hvedehøsten skyldtes Maskinerne.

Hvad Produktionsomkostningerne angaar, ere disse for de fleste Afgrøders Vedkommende betydelig lavere, naar der benyttes Maskiner end ved menneskelig Arbejdskraft. I 1830 kostede det 3,88 Dollars at producere 30 bush. Byg, men i 1896 kun 1,06 Doll., medens 20 bush. Hvede kostede henholdsvis 4 og 1,12 D., 40 bush. Mais 16,34 og 6,62 D., 40 bush. Havre 3,85 og 1,60 D. o. s. v. Nedgangen i de samlede Produktionsomkostninger er størst for de forskellige Kornsorters Vedkommende, mindst for Roerne. For den hele Høst i 1899 beregner Forfatteren Produktionsomkostningerne til ca. 473 Mill. Dollars, medens de ved den gamle Arbejdsmethode vilde have beløbet sig til ca. 880 Mill. Maskinerne have med andre Ord medført en Besparelse af 46,$_3$ pCt. »Det vil sikkert ikke være for meget at sige, udtaler Mr. Quaintance, at i Løbet af den sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede ere Afgrødernes Produktionsomkostninger reducerede til det halve. Og hvis vi tage med i Betragtning Farmernes formindskede Udgifter til Føde og Bolig til hans lejede Arbejdere og den ligeledes formindskede Udgift til Pakhuse for Sæden i Straaet, maa den samlede Besparelse blive endnu større.«

Den stadig stigende Anvendelse af Maskinkraft i det amerikanske Landbrug har gjort det muligt, at man trods Landbefolkningens forholdsvis lille Tilvækst alligevel har set sig i Stand til at indtage uhyre Arealer under Kultur Grunden er selvfølgelig den, at man pr. dyrket Arealenhed har kunnet nøjes med mindre og mindre menneskelig Arbejdskraft. Man har saaledes beregnet, at Produktionen af de 9 vigtigste Afgrøder: Mais, Hvede, Byg,

Bomuld, Hø, Havre, Kartofler, Ris og Rug nu kun lægger Beslag paa ca. 21 pCt., altsaa kun ca. $^1/_5$, af d e n menneskelige Arbejdskraft, som vilde have været nødvendig ved de ældre Fremgangsmaader. Et andet karakteristisk Udslag af Maskinkraftens større Benyttelse har været, at Maskinerne ved at formindske Fordringerne til den rent fysiske Styrke have stillet Mænd og Kvinder paa en mere lige Fod. Der er til Landbrugsarbejdet nu en forholdsvis langt større Tilgang af Kvinder end af Mænd, det synes, som om Kvinderne efterhaanden ville finde den samme Anvendelse ved Landbruget, som de forlængst have fundet i Fabrikerne og de industrielle Etablissementer. Iøvrigt stemme alle Udsagn overens om, at Maskinerne ikke blot have været til Nytte for Farmerne, men ogsaa for Landarbejderne. »De have, siger en Forfatter*), befriet Landarbejderne for meget Slid, de have gjort hans Arbejde lettere og hans Arbejdstid kortere, skærpet hans Evner, skabt Ligevægt mellem Hjærnens og Legemets Arbejde; de have endelig gjort ham til en Arbejder, der kan gøre bedre Fyldest, til en mere selvsikker Mand (*a broader man)* og en bedre Borger.«

Karakteristisk for det amerikanske Landbrug er den Maade, paa hvilken det har kunnet indrette sig med Hensyn til Arbejdskraftens Udnyttelse paa de travle Tider. I Syden begynder Kornhøsten allerede i Slutningen af Maj, og i Norden ender den først i September. Naar Indhøstning og Tærskning skal foregaa, drage Skarer af løse Arbejdere ud til Gaardene**), de begynde Høstarbejdet i Oklahoma, og efterhaanden som Høsten drager mod Nord, følge de med. Fristaterne kunne derfor besørge deres Høst med forholdsvis faa Arbejdere, da altsaa de samme, der have høstet i Texas eller Oklahoma, ogsaa betjene Tærskemaskinerne i Nord Dakota i Oktober. Naar de travle Tider ere forbi, afskediges Arbejderne, og paa

*) J. R. Dodge: »American Farm Labor« (1901).

**) Den vandrende Farmarbejder hedder *hobo*.

mange Gaarde forrettes Vinterarbejdet alene af Farmeren og hans Familie.

Længe har det amerikanske Landbrug tjent det evropæiske som Forbillede for Benyttelsen af arbejdsbesparende Redskaber og Maskiner, og talrige ere de amerikanske Maskiner, som alt have vundet stor Udbredelse i Evropa, saaledes de forskellige Høstmaskiner, Svingplove, Motorer o. s. v. Endnu er der imidlertid langt til, at det evropæiske Landbrug naar op paa Højden med det amerikanske, hvad Brugen af Redskaber angaar; imidlertid er der vel næppe nogen Tvivl om, at et af de sikreste Midler til at modarbejde Landarbejdermanglen paa vil være at tage arbejdsbesparende Maskiner og Redskaber i Landbrugets Tjeneste i samme Udstrækning, som Tilfældet er i Nordamerika. I Sverige har man Øjet aabent herfor, man har saaledes dèr foreslaaet ved Understøttelse fra Staten — hvor vidt Bevillingen er givet, er mig ikke bekendt — at foranstalte Studierejser for unge Landmænd til Nordamerika, for at de kunne blive bekendte med de dèr anvendte arbejdsbesparende Methoder og Fremgangsmaader.

Ogsaa i K a n a d a føles Landarbejdermanglen stærkt, ogsaa her beklage Landmændene sig over, at den stadig voksende industrielle Virksomhed tager Arbejdere fra dem, og at de store Jærnbaneanlæg lægge Beslag paa megen Arbejdskraft.*) Ogsaa i dette Land drøfter man derfor Midler og Maader, paa hvilke der kan tilføres Landbruget nyt Blod. Man søger at drage Landarbejdere af forskellige Nationaliteter til Kanada og ved billige Arbejdertog og paa anden Maade at lette dem Udfarten til de store vestlige Agerbrugsprovinser. Uagtet den i Kanada raadende stærke Misstemning mod den gule Race taler man nu om at ophæve den høje Indvandringsskat,

*) I Følge Bulletin I, »Census and Statistics«, 1907, findes der kun ca. 73,000 Lønarbejdere (wage earners) i det egentlige Landbrug.

der er lagt paa Kinesere, og at søge iværksat en Masseindvandring af kinesiske, japanske og indiske Arbejdere. — I de senere Aar har Brugen af Landbrugsmaskiner taget et stærkt Opsving, og den Grundsætning, hvorefter den kanadiske Farmer nu søger at indrette Arbejdet, er »mange Heste, faa Arbejdere«. Man er begyndt at udstykke store og middelstore Gaarde i smaa Brug, der i det væsentlige kunne drives ved Familiens Arbejde, man tilraader Landmændene i stor Udstrækning at gaa over til Kvægbrug med permanente Græsgange eller at indføre en blandet Drift, der Aaret igennem kræver en mere ensartet Anvendelse af Arbejdskraft end de store ensidige Kornbrug, der kun en kort Tid af Aaret have Brug for Arbejdskraft, men da ogsaa nødvendigvis maa fordre en stor og dyr Arbejdskraft, hvis delvise Udeblivelse medfører store og uafvendelige Tab.

Det er ikke blot i det yderste Vesten, men ogsaa i det yderste Østen, man hører Klager over, at Arbejderne vandre til Byerne. I et Brev fra J a p a n, der for nylig var offentliggjort i »Deutsche Landwirtschaftliche Presse«, hedder det, at Fabriker »skyde som Paddehatte op af Jorden«, den industrielle Arbejderbefolkning begynder at vokse efter en uhyre Maalestok, og der gaar et stadigt Tog af Mennesker fra Landet ind til de industrielle Centra, Arbejdslønnen stiger i rask Tempo, og det kan med Sikkerhed forudsiges, at der snart vil herske Arbejdermangel i Landbruget.

De Foranstaltninger, man i de forskellige Lande har bragt eller har foreslaaet at bringe i Anvendelse mod Landbrugets Arbejdermangel, falde ind under følgende 3 Kategorier: Foranstaltninger, der tage Sigte paa enten

1) at formindske Brugen af menneskelig Arbejdskraft; eller

2) at optage Konkurrencen om Arbejdskraften med Byerne og Industrien; eller endelig

3) at drage fremmede Arbejdere (Vandrearbejdere) til Landbruget.

Under den første Kategori falde Midler som Indførelsen af Akkordløn, der som Regel vil være en Spore for Arbejderen til at vise Flid, Dygtighed og Stadighed i Arbejdets Udførelse; Erfaringen viser, at Landarbejderen i Reglen vil udføre $^1/_4$—$^1/_2$ mere Arbejde ved Akkordløn end ved almindelig Dagløn uden at overanstrænge sig. Endvidere Overgang til en mere ekstensiv Drift, Udstykning af store Ejendomme og Indførelsen af arbejdsbesparende Maskiner og Redskaber. Landbrugsproduktionen lader sig vel ikke billiggøre i samme Grad som den industrielle Produktion ved Hjælp af Maskinkraften. I Landbruget er enhver Udførelse af Arbejdet bundet til et bestemt Tidspunkt, hvorfor de enkelte Maskiner ofte kun kunne benyttes i forholdsvis faa Dage om Aaret. Ved Landbrugsproduktionen bliver derfor den paa en Arbejdsdag faldende Andel af Forrentning og Amortisation ulige større end ved den industrielle Produktion, i hvilken Maskinerne som Regel ville kunne anvendes Aaret rundt. Landbrugsmaskinernes Driftsomkostninger ville som Regel ogsaa være højere end de industrielle Maskiners, fordi de første under Arbejdet i Marken maa flyttes fra Sted til Sted, saaledes at den billig arbejdende centrale Kraftmaskine ofte ikke vil kunne anvendes. Endelig er der i Landbruget en Grænse, der ikke lader sig overskride, for Maskinteknikens Anvendelse. Man kan ikke til Landbrugsarbejder konstruere Maskiner, der kunne afpasses efter det fra Dag til Dag, ja stundom fra Time til Time vekslende Vejrlig. Men med disse Forbehold tør det sikkert siges, at der endnu er meget at vinde for Landbruget ved Indførelsen af arbejdsbesparende Maskiner og Redskaber, og Elektricitetens stigende Anvendelse aabner her store Muligheder.

Under den anden Kategori falde Midler som Tilveje-

bringelsen af Jordlodder til Landarbejderne eller Indretningen af tiltalende og sunde Boliger for dem, Tilvejebringelsen af en Folkeopinion om Landbrugsarbejdets store Vigtighed, en Forædling af Landarbejdernes huslige og kammeratlige Liv, Gennemførelsen af Forsikringsformer for Sygdom, Ulykkestilfælde og Arbejdsløshed, Oprettelsen af Hjælpe- og Sparekasser o. s. v., o. s. v., saaledes at Landbrugets Arbejdere sikres de samme Fordele som Byernes.

Hvad endelig angaar Benyttelsen af Vandrearbejdere i Landbruget, er denne i de senere Aar bleven et Fænomen af international Karakter. Fra russisk Polen og fra Galizien drage Landarbejdere til de østpreussiske Provinser, til Danmark og Skaane; bøhmiske Arbejdere tage Tjeneste i Sachsen og Bayern, store Skarer af hollandske Arbejdere søge til Tyskland i Høsttiden, Kvægrøgtere fra Schweiz og Nederlandene drage til Vesttyskland; italienske Landarbejdere udvandre for kortere eller længere Tid til de argentinske Storejendomme, medens Japanere tage Tjeneste i det kanadiske og kinesiske Arbejdere i det vestamerikanske Landbrug. Som Samfærdselsmidlerne udvikles og Forbindelsen mellem Landene lettes, ville slige periodiske Vandringer vel snarest vokse, saaledes at de Midler, med hvilke man søger at drage den fremmede Arbejdskraft til det hjemlige Landbrug, sandsynligvis ville kunne faa en stigende Betydning.

I den Oversigt, jeg her har givet, har jeg, som det jo iøvrigt fremgaar af den forudgaaende Udvikling, betragtet det som min Opgave alene at referere uden at commentere. Thi skal man veje og dømme de i Udlandet gennemførte eller foreslaaede Foranstaltninger mod Landarbejdermanglen paa en dansk Vægt, med vore Forhold for Øje, da synes mig det rette Forum herfor at maatte være et Udvalg, der bestaar af Landmænd fra Landets forskellige Egne, og der paa Grundlag af dets Kendskab saa vel til de udenlandske Foranstaltninger som til, hvad der alt er iværksat herhjemme, fremsætter Forslag og Anvisninger

til, hvorledes vi her i Danmark skulle indrette os for at imødegaa den herskende Arbejdernød.

Vi ere jo i Virkeligheden paa flere Omraader ganske godt med herhjemme med Hensyn til Foranstaltninger til at fastholde Arbejderne paa Landet eller til at drage fremmede Arbejdere hertil. Til Sammenligning med, hvad der er gjort i Udlandet, vil det til Slutning have sin Interesse at genkalde i Erindringen, hvilke Foranstaltninger der fra Statens, Foreningers eller Privates Side ere trufne hos os i Landarbejderspørgsmaalet.

Af Statsforanstaltninger maa først nævnes Lovene af 24. Marts 1899 og 22. April 1904 om Tilvejebringelsen af Jordlodder for Landarbejdere. Det er kun egentlige Landarbejdere, der i Henhold til disse Love have Adgang til at faa Jord; Ansøgeren skal være 25 Aar gammel og have ernæret sig ved almindeligt Landbrugsarbejde for andre i de sidste 5 Aar; han maa endvidere godtgøre at raade over Midler til at komme i Besiddelse af en Huslod, d. v. s. $^1/_{10}$ af Ejendommens Værdi. Statens Laan kan udgøre indtil $^9/_{10}$ af denne, og det forrentes med 3 pCt. aarlig. I de første 5 Aar er Laanet afdragsfrit, derefter amortiseres det paa lempelige Vilkaar. De »Husmandslodder«, der erhverves i Henhold til Lovene, skulle som Regel have et Tilliggende af mellem $3^1/_2$ og 5 Tdr. Ld. Middeljord eller, hvad der svarer dertil, deres geometriske Areal maa ikke være under 2 og som Regel ikke over 8 Tdr. Ld. Efter Loven af 1899 maatte Ejendomsværdien ikke overstige 4000 Kr., men denne Maksimumsværdi er ved Loven af 1904 forhøjet til 5000 Kr. Til Laan til Erhvervelsen af saadanne Husmandslodder kunde der efter den første Lov af Statskassen aarlig i 5 Aar udredes et Beløb af indtil 2 Mill. Kr., medens Loven af 1904 i 5 Aar stiller en Sum af 3 Mill. Kr. aarlig til Raadighed. — De første Husmandsbrug, der oprettedes i Henhold til Lovenes Bestemmelser, oprettedes i Aaret 1900. I de 7 afsluttede Finansaar, hvori Lovene nu have virket, er der i Følge »Statistisk Aarbog«

for 1907 i alt oprettet 1072 Husmandsbrug paa Øerne og 2103 i Jylland eller tilsammen 3175.

Det af Staten ydede Laan — i indeværende Finansaar indtil 40,000 Kr. — til Hedekommuner til videre Udlaan til Opdyrkere af Hede- og Moselodder, og Statstilskudet (i 1907—08: 1500 Kr.) til Selskabet »Hedebruget«, hvis Formaal er at virke for Hedernes Opdyrkning til Agerland, ville ogsaa bidrage til at lette Landarbejderne Erhvervelsen af Smaalodder.

Endelig kan i denne Forbindelse Loven af 6. April 1906 nævnes, i Henhold til hvilken der af Statslaanefondens Midler kan ydes Laan til Foreninger, der dannes udelukkende med det Formaal at indkøbe større Landejendomme, som egne sig til Udstykning og kunne erhverves til en billig Pris, for at udstykke og afhænde dem væsentligst til Oprettelsen af mindre Landbrug.

Der er dernæst Statens Bevillinger til Præmier for ypperlig Dyrkning af Husmandslodder og til Rejseunderstøttelse til Husmænd. Disse Bevillinger ere vel ikke givne af Hensyn til Landarbejderne, men da de ogsaa komme mange af disse til Gode, kunne de fremdrages her. De udgøre i indeværende Finansaar 110,000 Kr. Noget lignende kan siges om Statsbevillingerne [1]) til trængende Elever, der paa en af Staten godkendt Landbrugsskole have gennemgaaet et almindeligt Landbrugskursus af 5—6 Maaneders Varighed, og som efter endt Kursus ønske Uddannelse i Husmandsbruget og Landbrugets Bierhverv hos praktiske Landbrugere, [2]) til ubemidlede Deltagere i Landbrugskursus og Kursus i Landbrugets Bierhverv af en Varighed fra 8 Dage til 1 Maaned, samt [3]) til ubemidlede Deltagere i vandrende Landbrugskursus og Husholdningskursus. Bevillingerne til disse 3 Foranstaltninger ere i indeværende Finansaar henholdsvis 4000 Kr., 40,000 Kr. og 10,000 Kr.

Medens Alderdomsforsørgelsesloven af 9. April 1891 og Loven af 12. April 1892 om anerkendte Sygekasser have været til Gavn saa vel for Landarbejderne som for

de industrielle Arbejdere, har Ulykkesforsikringsloven af 7. Januar 1898 kun i ringe Grad vedrørt de første. Men det af Indenrigsministeren i Efteraaret 1907 fremsatte Lovforslag om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde i Landbrug, Skovbrug, Havebrug, Mejeri m. m. vil, naar det bliver vedtaget, ogsaa med Hensyn til Ulykkesforsikringen ligestille Landarbejderen med Fabrikarbejderen.

Endelig kan det omtales, at Regeringen har under Udarbejdelse et Lovforslag angaaende Anvendelsen af udenlandsk Arbejdskraft her i Landet, et Forslag, der bl. a. er dikteret af Ønsket om at støtte Bestræbelserne for at drage den nødvendige udenlandske Arbejdskraft til vort Landbrug. Den samme Grund har været medvirkende til, at Indenrigsministeriet i April Maaned 1907 overdrog Sekretæren ved Arbejdsraadet, cand. jur. Haarløv ved Rejser rundt om i Landet at gøre sig bekendt med de Forhold, under hvilke de fremmede Arbejdere leve og virke her for eventuelt at yde dem fornøden Bistand og Vejledning.

Ogsaa af F o r e n i n g e r er der iværksat forskellige Foranstaltninger for at understøtte Landarbejderne og søge dem bevaret for Landbruget. Jeg skal eksempelvis nævne »Jysk Husmandsforening«, der yder Alderdomsunderstøttelse til ubemidlede Arbejdere, Husmænd og Tyende, endvidere de 3 Tyende-Præmieforeninger, ikke faa Tyende-Sparekasser samt »Foreningen til Tilvejebringelse af Arbejdskraft for Landbruget«, der er sine Medlemmer behjælpelig med Tilvejebringelsen af Arbejdskraft fra Udlandet. Fremhæves bør ogsaa de af et Par Landmandsforeninger paa Lolland-Falster med Held udfoldede Bestræbelser for at fremme Indvandringen af Arbejdskraft fra Galizien. Jeg skal dernæst nævne Stiftelsen »Landbrugskolonier for fattige Børn«, der søger at uddanne fattige, navnlig forældreløse Børn til dygtigt og pligtopfyldende Landbrugstyende, fremdeles de Bestræbelser, der paa forskellige Omraader — saaledes hvad Malkearbejdet og Roemarkernes Pasning angaar — udfoldes for at dygtiggøre Arbejderne og derved bidrage til i det al-

mindelige Omdømme at forøge Respekten for Landbrugsarbejdet, samt de for Soldaterne i tidligere Aar afholdte landøkonomiske Foredrag og den lette Adgang, der søges dem givet til landøkonomisk Læsning. I denne Forbindelse kan det endelig fremhæves, at Loven af 24. Marts 1899 vedrørende Folkeskolen bestemmer i § 10, at der i Almueskolen paa Landet efter Forslag af Skolekommissionen skal kunne optages Undervisning i Naturkundskab — en Bestemmelse, der jo tager Sigte paa at give Børnene Kundskaber i Fag, der senere kunne blive dem til Nytte ved Landbrugsgerningen.

Hvad endelig de af P r i v a t e trufne Foranstaltninger angaar, er der som bekendt i Nutiden paa mange større og mindre Gaarde gennemført bedre Forhold for Tyendet og Arbejderne. Kosten er bleven bedre, og der er indrettet lyse og rummelige Sovekamre med Enkeltsenge og hyggelige Borgestuer, der gives ofte Folkene Adgang til god Læsning, til uskyldige Adspredelser etc. Til Grund for disse Foranstaltninger ligge ikke blot almindelige Humanitetshensyn, men ogsaa Forstaaelsen af, at vil man holde paa sine Arbejdere, maa man gøre Forholdene tiltalende for dem. Dertil kommer, at om det end er vanskeligt i Landbruget at binde sig til en fast, begrænset Arbejdstid, er det dog blevet langt almindeligere nu end forhen, at man bestræber sig for at gøre Arbejdstiden saa bestemt som muligt og navnlig at sikre Arbejderne en uforstyrret Aften- og Søndagsfrihed.

Uden for den egentlige Arbejdstid ere Forholdene gennemgaaende nu mere tiltalende for Tyendet og Arbejderne end tidligere. De over hele Landet spredte Ungdomsforeninger holde hyppige Sammenkomster med Foredrag, Oplæsning, Dans o. s. v., og i disse Sammenkomster tage Arbejderne og deres Ungdom meget Del, hvad der ogsaa gælder om Livet i Gymnastik- og Skytteforeningerne. I det hele have Folkene nu let Adgang til Foredrag, Dilettantforestillinger og lignende uskyldig Mor-

skab, saaledes at deres hele Levesæt gennemgaaende er højnet.

De Foranstaltninger, jeg her har omtalt, tage Sigte paa enten at optage Konkurrencen om Arbejdskraften med Byerne og Industrien eller at drage fremmede Landarbejdere til Landbruget. Hvad endelig angaar de Forholdsregler, der søge at formindske Brugen af den menneskelige Arbejdskraft, har den voksende Mangel paa denne bidraget til en forøget Anvendelse af Maskiner og Redskaber, og mange af disse — som Tærskemaskiner, Plove og Harver, Hesteriver, Radrensere o. s. v. — ere efterhaanden blevne meget forbedrede baade af udenlandske og indenlandske Fabrikanter. Og her kan nævnes det i 1906 oprettede »Dansk Fællesindkøb af Landbrugsmaskiner«, hvis Formaal ikke blot er at skaffe dets Medlemmer Maskiner og Redskaber til de billigst mulige Priser, men ogsaa at udbrede Kendskab til virkelig gode Redskaber og Maskiner. Udviklingen herhjemme har paa Maskinomraadet imidlertid næppe holdt Skridt med Udviklingen i flere andre Lande, navnlig i Amerika, og der vil sikkert endnu være meget at gøre herhjemme med Hensyn til at erstatte den menneskelige Arbejdskraft med Maskinernes. Det vil formentlig saaledes være ønskeligt ved Siden af det Initiativ, som væsentlig udgaar fra Forhandlerne og Fabrikanterne, at søge andre Veje for ny Maskiners Indførelse og Oplysninger om de Forhold, under hvilke de benyttes t. Eks. i det nordamerikanske Landbrug. Der er Maskiner og Arbejdsmethoder, som nu unddrage sig Opmærksomheden, fordi der ikke lader sig knytte merkantile Interesser til deres Indførelse.

Ere en Del af de her omtalte hjemlige Foranstaltninger end af beskedent Omfang og derfor ogsaa beskedne i deres Virkninger, tør det dog vistnok siges, at sammenlignet med, hvad der hidtil er foretaget i Udlandet, ere vi ganske godt med, hvad angaar Foranstaltninger mod Ar-

bejdermanglen. Men hermed er jo ingenlunde sagt, at ikke ny Forholdsregler bør forsøges eller alt iværksatte Foranstaltninger bør søges udvidede. Dette bør sikkert finde Sted, thi ogsaa herhjemme bliver Manglen paa tilstrækkelig Arbejdskraft stedse føleligere. At søge at faa raadet Bod paa denne Mangel er en stor og betydningsfuld Opgave, og det Udvalg, der paa heldig Maade kan bidrage til dens Løsning, vil gøre en nyttig Gerning.

Foredraget ledsagedes af følgende Diskussion:

Redaktør *Bing:* Tiden er saa fremrykket og det Emne, der her er behandlet, er saa omfangsrigt, at der næppe bliver Tid til en udførlig Diskussion; men som gammelt Medlem af Selskabet vil jeg gerne tillade mig at rette en Tak til Præsidiet, fordi det har ladet indsamle dette store Materiale, og en Tak til Foredragsholderen, der har bearbejdet det.

Gennem Aarhundreder, ja Aartusinder meddeles der os om denne Kamp for at ordne dette Forhold, og det er interessant at lære at kende, hvad der i fremmede Lande fremkommer for at raade Bod paa denne Mangel. Hvert Land har sine bestemte Forhold, og vil man sammenligne, maa man ikke udelade af Betragtning Spørgsmaal som den forskellige Fordeling af Jorden o. l. Betragtes Forholdene fra Tyskland, hvor ikke en eller anden idérig Mand, men selve Landbrugskamrene komme med Forslag, som vi ikke her i Landet kunne høre uden at smile, vilde det her betragtes som en ganske umulig Tanke at søge de tyske Forslag gennemførte hos os. Vi skulle ganske vist søge at knytte Baandene til Hjemmet, men det skal være frivilligt. Hovedopgaven maa være Tilknytning til Jord gennem Forøgelsen af det mindre Landbrug, det ganske lille Brug med 2—4 Skpr. Land til Huset. Saadanne Brug kunne saa danne et Overgangsled til et større Brug, efterhaanden som Landarbejderen erhverver sig Penge dertil. Der virkes i det smaa med Methoder, der burde gives langt større Udstrækning. Jeg tænker her paa Almueskolerne.

Ligesom vi nu have Markudflugter, kan der holdes Udflugter med Børnene, hvor Læreren giver dem Forklaring i Spørgsmaal vedrørende Landbruget og søger at vække deres Interesse derfor.

Med Hensyn til det tillokkende Billede, som den tidligere franske Landbrugsminister har malet, har jeg mindre Tillid dertil, der er gaaet en Vækkelse hen over vort Land, saa hvad der passer Frankrig, passer ikke her for os.

Iøvrigt er jeg fuldstændig enig med Foredragsholderen i Ønskeligheden af, at der bliver nedsat en Kommission til at tage hele dette Spørgsmaal op til nøjere Drøftelse.

Justitsraad *Lützen:* Jeg kunde ønske, at det offentlige i højere Grad bidrog til Oprettelsen af mindre Hjem, de saakaldte Huse med Havebrug. Det er nu saaledes, at det kun er den mindre begavede Del af Landarbejderne, der bliver ude paa Landet, de Intelligente sige os Farvel.

Adskillige af de Landarbejdere, vi beholde, kunne dog nok drive en mindre Jordlod, og jeg vil anse det for meget heldigt, om Oprettelsen af disse smaa Brug kan fremmes ved offentlig Hjælp. Vor Arbejdstid er ikke tidssvarende. Naar vi forlange Arbejde fra Kl. 6 om Morgenen til Kl. 7 om Aftenen, er dette for længe. Jeg vil anse det for heldigst, om der kan sluttes Kl. 6 om Aftenen, og saa i den travle Tid, hvor der maa arbejdes længere, gives ekstra Betaling for Overarbejde. Den Tid, da man ved Æbleskiver og en Snaps kunde faa Folkene til Overarbejde, er nu forbi. Med Hensyn til Boliger staa vi endnu langt tilbage, og det er ofte ligefrem en Skandale saadanne Huse der bydes Arbejderne. Tidligere — nu ikke saa meget — pakkede man gerne 3—4 Familier sammen i ét Hus. Naar vi nu bygge Arbejderboliger, bør de kun indrettes til én Familie. Vi have kun faa Midler til at belønne den dygtige Arbejder. Man burde komme ind paa at lønne Folkene i Forhold til Produkternes Værdi. Det er en Erfaringssag, at Daglønnen er stadig stigende, ingen Steder er den faldende. Kom man ind paa at betale efter Produkternes Værdi, var dette heldigt, og jeg vil opfordre til, at man søger at stille Arbejdernes Løn i Forhold til det udførte Arbejdes Værdi.

Bestyrer *Herman Beyer:* Jeg ønsker som Leder af det kommunale Arbejds-Anvisningskontor at pege paa Ungdommen, som

man bør søge at retlede. At saa vel Byerne som Landet trænge til ny Kræfter, ere vi enige om, og jeg ser det daglig gennem den Ungdom, jeg kæmper med og søger at retlede.

Jeg søger stedse at gøre dem begribeligt, at det var betydeligt heldigere, om de kom ud til Landbrug, Gartneri o. l. Fæstekontorernes Virksomhed bestaar væsentlig i at føre Folk tilbage til Landet. De komme hertil Kjøbenhavn 2 Gange aarlig, blive her i nogle Dage og bruge deres Penge, hvorpaa de atter af Fæstekontorerne sendes ud paa Landet. Folk, som have været her i Byen i en 6—8 Aar, kan det ikke gaa an at sende tilbage til Landet. Gennem Arbejdsanvisningskontoret gælder det om at slaa til Lyd for, at Arbejdet skal værdsættes. Som et Eksempel paa, hvad der kan udrettes gennem Arbejdsanvisningskontorerne, skal jeg nævne, at man i Elzas savnede en Mand til et bestemt Arbejde. Gennem Arbejdsanvisningskontorerne fandt man ovre ved den tysk-russiske Grænse en Mand, hjemmehørende i Elzas og vant til det paagældende Arbejde, og 48 Timer efter stod han paa den Plads, hvor han burde staa.

I Nordamerika er i Hvedehøstens Tid samlet en Hær paa 60000 Mand, de arbejde sig efterhaanden længere og længere Nord paa, og tilslut, naar Høsten er forbi, staa de og have ikke mere Arbejde, det gælder saa for Arbejdsanvisningskontorerne at dirigere dem derhen, hvor der er Anvendelse for dem. Det gælder stedse om, at man gennem Arbejdsanvisningskontorerne hurtigst muligt kan transportere ledig Arbejdskraft til de Steder, hvor den kan bruges.

Den ledende Præsident (Kammerherre *Sehested*) sluttede sig til Tanken om en Kommission og hævede derpaa Mødet med en Tak til Foredragsholderen og Deltagerne i Diskussionen. Det her forelagte Materiale vil sikkert komme til at gøre god Nytte ved det Arbejde, som vi maa til at tage op.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn i Aaret 1907.

Af Inspektør *James Høyer.*

Idet Kontrollen herved fremlægger den aarlige Beretning, skal den til Virksomheden i 1 9 0 7 knytte følgende Bemærkninger:

Aaret 1907, som paa saa mange Omraader har gjort sig bemærket i Modsætning til foregaaende Aar, har ogsaa givet Kontrollen sit Særpræg derved, at det samlede kontrollerede Kvantum Korn og Foderstoffer viser en Tilbagegang af ca. 606,000 Centner, eller ca. 20 %, imod 1906. Denne Tilbagegang er imidlertid af rent nominel Natur; Importen af Mais og Kraftfoder har været meget mindre end i Fjor, men ganske særlig har Forbruget af disse Foderstoffer været betydelig ringere, navnlig sidste Halvdel af 1907, hvilket ganske naturlig maatte paavirke Kontrollens Virksomhed. Erfaringen viser netop, at de Svingninger, som ytre sig i Forbruget af Foderstoffer, falde temmelig godt sammen med Kontrollens Svingninger. Der er saaledes ingen Tvivl om, at et forøget Forbrug og den deraf følgende større Import ret hurtig vil sætte fornyet Fart i Kontrollens Virksomhed i 1908.

M a i s gav atter i 1907 stærk Anledning til Misfornøjelse med Kvaliteten, som ret ofte ankom mere eller mindre ude af Condition. Importørerne vare meget uheldig stillede, idet disse med deres bedste Vilje ikke kunde levere tilfredsstillende Varer; Vanskelighederne vare derfor til Stede i rigt Maal baade for Sælgerne og Konsumenterne. I Sommerens Løb begyndte man saa at importere

tørret Mais, saavel »Kiln-dried« som »Hess-dried«. Førstnævnte behandles paa almindelig Tørreovn; ved »Hess-dried« forstaaes, at Maisen behandles paa et Apparat, opkaldt efter Opfinderen. Ved begge Fremgangsmaader er Formaalet gennem en delvis Tørring at befri Maiskærnerne for en Del af Fugtigheden og derved gøre dem bedre egnede til Forsendelse og Lagring. Maisen ankom nu ogsaa baade kold og tør, men Kontrollen kom dog snart paa det Rene med, at denne Forbedring kun i en vis Grad kunde kaldes Forbedring. Der kunde nemlig paavises ikke faa Kærner med Mug, hvilket tydelig viste, at Tørringsprocessen først var iværksat, efter at Maisen allerede havde taget Skade. Med andre Ord: Tørringen var sket for at standse yderligere Tilbagegang i Kvaliteten, hvilket ogsaa lykkedes, for saa vidt som baade Forsendelse og Lagring nu kunde ske uden Risiko; men helt dække over gamle Skader formaaede Tørringen dog ikke, og Kontrollen saa sig stadig nødsaget til at refusere en Del af denne Mais og i mange Tilfælde nægte at give rent Certifikat. Der blev importeret en Del Mais fra Donau-Landene, som var god, samt nogle mindre Parter fra La Plata. Man foretrækker imidlertid stadig nordamerikansk Mais. Det paastaas, at den smaa Mais er saa haard, jeg kan maaske benytte Udtrykket »glasset«, at den efter at være knust skærer Munden paa Dyrene, som derfor vrage Smaa-Maisen. Hvorledes den ny Høst af Mais bliver, har man endnu ingen bestemt Mening om. Fra enkelte Egne i Amerika foreligge rygtevis forurolignende Efterretninger om fugtig Høst, og bekræfter dette sig, maa man belave sig paa ny Vanskeligheder; man kan dog ikke altid fæste Lid til den Slags foreløbige Rygter, som ofte løbe stærkere end Sandheden.

For at søge at skabe større Sikkerhed med Hensyn til de amerikanske Mais-Afladninger til Europa, eller i al Fald opnaa mere Garanti for, at de amerikanske Mais-Certifikater i Virkeligheden yde den Sikkerhed for Kvaliteten, som deres Bestemmelse er, men

som desværre til stor Skade for hele Maisforretningen synes at blive mere og mere illusorisk, blev der i Fjor dannet et internationalt Udvalg for at underhandle nærmere derom med Amerikanerne. Der har senere været afholdt Møde i London, og der arbejdes fremdeles videre i denne Sag, som man maa haabe, det maa lykkes at føre til en heldig Afslutning.

Bomuldsfrøkager. Der er snart intet nyt mere at berette om de stadig tilbagevendende Klager over disse Kagers Kvalitet. Det synes at skulle blive Reglen, at de komme frem med mange Skaller, mørk Farve, Haardhed og inficerede af Bomuldsfnug, ofte i ret betydelig Grad. Der har saaledes ogsaa i 1907 været rig Anledning for Kontrollen til at kassere eller nægte at give Certifikat paa de leverede Kager. Selv om det nu kun i de færreste Tilfælde er lykkedes Kontrollen at skaffe bedre Kager af den simple Grund, at det ikke har været Importørerne muligt at fremskaffe en bedre Vare, saa har dog Kontrollens Mellemkomst i mange Tilfælde bragt Køberne en Godtgørelse, hvilket dog altid er et Resultat. De nu ankomne ny Kager vise i nogen Grad en lidt bedre Kvalitet end i Fjor. Om dette er ensbetydende med, at Kagerne i Aar overhovedet blive bedre, er vel nærmest meget usikkert. Man gør sikkert bedst i ikke at bygge for trygt derpaa, thi meget tyder paa, at Bomuldsfrøkager ikke mere i det Hele taget ville vise sig i den smukke, lyse og porøse Kvalitet, som yndes saa stærkt, men i de senere Aar forgæves har været efterspurgt. Aarsagen dertil maa søges i, at man nu dyrker en mere haardfør Bomuldsart, som er mere vanskelig og kostbar at afkapsle. Dertil kommer, at Oliemøllernes Maskiner mere og mere forbedres, hvorved de blive i Stand til i højere Grad end før at presse Olien af Frøet. Resultatet bliver ganske naturlig, at de producerede Kager faa en mindre Fedtprocent og en højere Procent Træstof. Landmændene gøre sikkert rigtigst i at forsone sig med den Tanke, at de ny Kager neppe blive stort bedre end sidste Aars Levering. En

Undtagelse danne dog de saakaldte Texas-Kager, som aflades fra Galveston; de ere ganske vist noget haarde, men dog gennemgaaende lysere end New Orleans-Kagerne og nogenlunde fri for Skaller og Bomuldsfnug. Ogsaa denne Kage var dog tidligere langt smukkere end sidste Aars Produktion.

Kontrollen har tidligere ved flere Lejligheder, ogsaa i den aarlige Beretning, slaaet lidt til Lyd for en stærkere Benyttelse af B o m u l s f r ø m e l end hidtil. Det maatte formentlig kunne anvendes med Fordel herhjemme ligesom i England, Tyskland og vistnok flere andre Lande. Det er absolut lettere at fodre med, da al Knusning jo bortfalder. Sækkene, som ere smaa og hændige, fremkomme næsten altid i god Stand, hvorved Svindet eller Spildet ved Transporten i betydelig Grad forringes. Dette er dog ogsaa en Fordel for Konsumenterne. Som bekendt er Emballagen om Bomuldsfrøkagerne saa godt som altid mere eller mindre defekt. Naar Landmændene nære Frygt for Forfalskning af Kagemel, da kan hertil kun siges, at der selvfølgelig findes paalidelige Sælgere, hvorved enhver Forfalskning udelukkes. Ville Køberne betale den naturligvis noget højere Pris, som en virkelig god Vare er værd og maa betinge, er der neppe Tvivl om, at Landmændene i det lange Løb skulde se sin Fordel derved.

Nogle enkelte Klager fremkom til Kontrollen om, at man i n d e i Sækkene med Bomuldsfrøkager havde fundet beskadigede Kager. Kontrollen har ved tidligere Lejlighed havt Anledning til at beskæftige sig med saadanne Klager og skal derfor kun udtale, at en i n d g a a e n d e Undersøgelse af e m b a l l e r e d e Varer kun er mulig, naar Indholdet styrtes ud af Emballagen. Dette lader sig af rent praktiske Grunde ikke praktisere; dels vilde Prisen paa Varen i betydelig Grad forhøjes gennem de paaløbne Arbejdspenge og ved det Svind, som en saadan Manipulation vilde foraarsage, og dels vilde denne i meget høj Grad forsinke Arbejdet ved Udleveringen. Fra lossende Dampere vilde det aldeles ikke blive tilladt af Hensyn til Lossedagene,

Tabel I. **Oversigt over kontrollerede Var**

1907	Majs	Fremmed Hvede	Fremmed Rug	Sortehavs Byg	Bomuldsfrø-kager	Fremmede Hvedeklid	Solsikke-kager	Fremmede Rapskager	Russiske Hampefrøk.
Januar.....	12463	»	405	343	9218	3735	825	563	98
Februar.....	9434	372	417	218	14650	3905	483	47	40
Marts	10716	10	12	32	11234	1860	546	53	29
April	11161	440	»	60	18193	4018	1722	37	79
Maj	12963	200	»	11	1655	2042	746	132	13
Juni	5162	»	90	»	8156	1487	193	»	»
Juli	11286	1000	120	192	2108	1585	365	20	»
August.....	12077	»	161	205	1729	1750	1903	82	10
September	6047	431	140	»	5813	678	568	12	58
Oktober.....	3754	244	60	»	3586	824	293	124	2
November.....	3644	2463	270	12	3024	1901	398	19	124
December	4538	120	120	»	10294	1091	504	46	192
Ialt...	103245	5280	1795	1073	89660	24876	8546	1135	645

Ialt 243,205,851 Pund

Tabel II. **Oversigt over kontrollerede Varer i Aare**

Aar	Majs	Fremmed Hvede	Fremmed Rug	Fremmed Byg	Hvedemel, Rugmel, Byggryn	Havre	Bomuldsfrø-kager	Bomuldsfrø-mel	Diverse Fodermel og -Kager	Majs-Glutenmel, Mais-Kager
1896	2982	»	»	»	»	»	230	»	»	»
1897	76410	»	»	4	»	»	495	»	»	»
1898	37060	138	210	1368	»	»	6692	»	»	»
1899	91302	»	24	516	140	»	13783	275	»	»
1900	74628	35	1611	99	»	100	5419	1048	»	»
1901	50323	3225	2594	5586	»	11	46228	653	23	»
1902	201308	5236	15283	7695	»	»	56703	3916	96	240
1903	101622	2085	13279	18822	1210	»	54061	4203	115	546
1904	63348	2500	5671	37984	663	37	39498	3262	210	385
1905	128456	357	8016	29117	660	458	95960	3638	2290	93
1906	153532	1206	3829	12314	10	666	99338	1469	388	»
1907	103245	5280	1795	1073	847	217	89660	1552	379	»
Ialt...	1084216	20062	52312	114578	3530	1489	508067	20016	0 351	1264

Ialt 2082,774,272 Pund

i Aaret 1907 (anført i Tusinde Pund).

Engelske Palmekager	Franske Jordnød-kager	Fremmede Valmuefrø-kager	Fremmed Risaffald	Bomuldsfrø-mel	Diverse Fodermel og -Kager	Fremmed Havre	Thomas-Fosfatmel	Superfosfat	Hvedemel, Rugmel, Byggryn	Svinemel	Hvedestrø-mel
»	25	21	»	545	5	»	»	»	20	»	»
14	62	»	4	398	20	20	90	»	20	»	»
13	58	»	10	69	»	4	110	»	»	»	»
»	20	»	4	»	4	10	»	»	40	»	»
68	41	»	2	7	»	12	»	120	10	»	»
18	»	»	83	»	»	10	»	»	173	20	»
10	756	»	200	»	»	37	»	»	285	20	»
10	253	»	205	»	7	84	»	1139	54	60	50
5	352	»	»	30	»	10	»	»	73	20	»
26	64	»	»	40	»	25	»	»	62	10	»
14	»	»	2	»	92	»	»	»	60	10	»
12	146	»	20	463	40	5	»	»	50	»	»
190	1777	21	530	1552	168	217	200	1259	847	140	50

2,432,058$^{51}/_{100}$ Centner.

1896—1907, begge Aar inkl. (anført i Tusinde Pund).

Fremmede Rugklid	Fremmede Hvedeklid	Solsikke-kager	Fremmede Rapskager	Engelske Palmekager	Russiske Hampefrø-kager	Franske Jordnød-kager	Fremmede Maltspirer	Fremmed Risaffald	Fremmede Vikker og Ærter	Rapsfrø	Hørfrø	Thomas-fosfat og Superfosfat
»	»	90	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	62	67	12	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1257	269	213	61	»	»	»	»	»	»	»	»
»	2784	649	1354	105	»	»	»	»	»	»	»	»
»	3498	4672	1428	112	»	»	»	»	10	»	»	»
»	3426	11939	1427	185	692	»	»	»	»	»	»	»
80	36463	14943	2349	247	971	5491	11	35	»	396	2117	»
20	14658	16049	1677	171	96	584	10	8	»	»	100	»
»	16532	14547	4205	127	640	1780	»	43	»	»	11	»
»	19816	9375	3849	178	678	922	»	26	»	»	»	»
»	15847	9055	1909	133	723	2307	»	121	5	»	»	100
»	24876	8546	1135	190	645	1777	»	530	»	»	»	1459
100	139219	90201	19558	1509	4445	12861	21	763	15	396	2228	1559

20,827,742$^{72}/_{100}$ Centner.

som altid ere knappe nok og ikke taale Forsinkelser af nogen Art. Kontrollen udfører Undersøgelsen saa godt og samvittighedsfuldt, som Forholdene overhovedet tillade det; men noget Ansvar for mulig Skade inde i Sækkene, som dog heldigvis endnu ikke er forekommen i større Omfang, kan Kontrollen ikke paatage sig.

Kontrollen skal ganske kort omtale en anden Foder-Kage, som i Sommer paa en mindre heldig Maade henledede Opmærksomheden paa sig, nemlig Jordnødkagen. Der anvendes jo til Tider en Del af disse Kager, men man er ganske naturlig bleven noget ængstelig som Følge af et Tilfælde, hvor Kvæget blev sygt efter Fodringen dermed. Da Kagen tilsyneladende var en god, sund Handelsvare, idet en ydre Undersøgelse aldeles ikke tillod nogen Formodning om det modsatte, har Kontrollen ønsket herigennem at præcisere sin Stilling til denne Kage. Kontrollen kan og skal kun bedømme et Foderstof eller en Kornarts Tilstand ved Hjælp af Synet, Lugten og, om fornødent, Smagen. Kan Kontrollen ikke gennem disse Hjælpemidler konstatere Tilstedeværelsen af fremmede Indblandinger, af Surhed, Harskhed, Branklethed, Mug, Skimmelsvamp eller anden Usundhed, maa Kontrollen erklære paagældende Vare for »god og sund«. En intimere Bedømmelse kan kun foretages gennem Analyse, kemisk og mikroskopisk. Kontrollen kan saaledes møde det Tilfælde at maatte give rent Certifikat paa en Vare, et Foderstof, som maaske senere ved Fodring ude i Landet giver mindre gode Resultater, ja mulig Tilfælde, som det i Sommer passerede. Nægte at give rent Certifikat paa en Vare, som i almindelig Forstand maa anses for god, sund Handelsvare, og som enhver Fagmand ved den ydre Bedømmelse nødvendigvis maa anse for fuldt ud kvalificeret til rent Sundhedspas, kan Kontrollen følgelig ikke lige saa lidt, som Kontrollen overhovedet kan indlade sig paa at tage noget »Forbehold« i Certifikaterne. Et saadant Certifikat vilde være uden Værdi for Køberne og ganske sikkert i al Almindelighed skabe Vanskeligheder. Man

vil sikkert i alle interesserede Kredse være enige om, at Kontrollens Standpunkt er korrekt, ligesom det ogsaa vil staa klart, hvor Kontrollens Arbejde ender og Laboratoriets begynder.

Angaaende Kvaliteten af de øvrige kontrollerede Varer, da har denne i det Hele taget været god og kun givet Anledning til ganske faa Disputer.

Der blev i Aarets Løb udfærdiget 8570 Certifikater, eller 28 Stkr. pr. Dag, imod 10,489 forrige Aar. De enkelte Forretninger udgør et Antal af 11,613, eller 39 pr. Dag, imod 13,503 i 1906. Differencen er jo ganske betydelig i Disfavør af 1907, men skyldes, som foran nævnt, det langt ringere Forbrug og den mindre Import saavel af Mais som af Byg fra Rusland og Foderkager i 1907 imod 1906.

Der blev ialt dels kontrolleret, dels udtaget Prøver af:

Majs	163,244,979	Pund
Hvede	5,280,286	—
Rug	1,795,310	—
Byg	1,073,235	—
Bomuldsfrøkager	89,659,762	—
Bomuldsfrøkagemel	1,551,318	—
Solsikkekager	8,545,929	—
Rapskager, fremmede	1,134,510	—
Hampefrøkager	645,394	—
Valmuefrøkager	20,661	—
Palmekager	189,613	—
Jordnødkager	1,777,074	—
Kokuskager	5,156	—
Hvedeklid, fremmede	24,875,847	—
Risaffald, fremmed	530,630	—
Svinemel og andet Fodermel	353,098	—
Havre, fremmed og dansk	217,400	—
Hvedemel, amerikansk	682,068	—
Rugsigtemel, tysk	80,000	—
Byggryn, fremmede	84,581	—
Thomasfosfatmel o. l. Gødning.	1,459,000	—
Ialt...	243,205,851	Pund

eller: 2,432,058 $^{51}/_{100}$ Centner.

Angaaende dette Kvantums Fordeling paa de enkelte Maaneder henvises til Tabel I.

Siden Kontrollen begyndte sin effektive Virksomhed med Aaret 1896 og til Udgangen af 1907, er der passeret Kontrollen 2,082,774,272 Pund diverse Korn og Foderstoffer, eller 1,041,387 Tons à 2000 Pd., hvorom henvises til Tabel II. Der er saaledes i Gennemsnit pr. Aar kontrolleret circa 86,782 Tons à 2000 Pd.

Endnu skal kun bemærkes, at Forbruget af Hvedeklid, hovedsagelig engelske, har været ganske betydeligt i 1907, trods de høje Priser. Der passerede saaledes Kontrollen 248,758 Centner i 1907 imod 158,468 Centner i 1906, en Forskel af ca. 36 Procent.

Kontrollen skal slutte sin Beretning med, i Lighed med foregaaende Aar, at udtale, at Kontrollens Arbejde udføres saa omhyggeligt og samvittighedsfuldt som paa nogen Maade mulig, men den gør samtidig opmærksom paa, at materielt Ansvar for Uheld, som mulig maatte indsnige sig under det ofte ret vanskelige Arbejde, ikke kan paalægges Kontrollen.

Kapitelstakster for 1907.

(Efter Statistiske Meddelelser, IV R. 26. Bind, 1. Hefte.)

	Rug pr. Td.		Byg pr. Td.		Havre pr. Td.		Hvede pr. Td.		Hvide Ærter pr. Td.		Graa Ærter pr. Td.		Boghvede pr. Td.		Bog-hvedegryn pr. Td.		Smør		Flæsk pr. Pd.		Honning pr. Pot	
	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.				
Sjællands Stift (Bornholm undt.)	13	02	11	47	7	95																
Møen	..	..	..	..	..	..	14	55	13	95	13	35					pr.	Pd.				
Bornholm	12	65	11	35	7	50	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	0	95				
Fyns Stift	13	28	11	75	7	92																
Lolland-Falsters Stift:																						
forrige Halsted Amt	13	43	12	07	8	03	15	21	13	76	13	05										
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amter	13	51	12	07	8	11	15	20	14	34	13	66										
forrige Nykøbing Amt	13	47	12	04	7	97	15	31	14	06	13	37										
Aalborg Stift:																						
Vendsyssel og Han-Herrederne	13	22	11	23	7	72																
Thy og Morsø	12	29	10	70	7	36																
Viborg Stift	13	33	11	04	7	62											pr.	Td.*)				
Aarhus Stift	13	13	11	52	7	71	..	..	..	..	..	..	..	..	26	15	231	47				
Ribe Stift:																	pr.	Pd.				
Ribe Amt	14	49	12	06	8	72	..	..	..	..	..	..	12	45	..	..	1	05	0	52	1	34
Vejle Amt	13	07	11	93	8	17	..	..	..	..	..	..	12	80	..	..	1	05	0	56	1	28
Ringkøbing Amt	13	89	11	48	8	38	..	..	..	..	..	..	13	08	..	..	1	04	0	52	1	31
																	pr.	Pd.				
I Gennemsnit for hele Landet	13	29	11	59	7	94	15	07	14	03	13	36	12	78	26	15	1	02	0	53	1	31
- — - 1906	10	51	10	30	7	29	11	44	12	93	12	22	10	44	20	85	1	02	0	56	1	07
- — - de sidste 10 Aar	10	62	9	68	7	25	11	93	12	45	11	76	10	33	21	71	0	98	0	51	1	02

*) 1 Td. Smør à 224 Pd.

Mindre Meddelelser.

Om forskellige mineralske Stoffers Absorption af kulsure Alkalier. For at faa Rede paa, hvorledes de forskellige Jordbundsbestanddeie forholde sig overfor Absorption af Alkalikarbonater, har Franskmanden *J. Dumont* anstillet følgende Forsøg*).

4 Gram af efternævnte Stoffer, Lerjord i normal og i brændt Tilstand, Kaolin i normal og i udvasket Tilstand, Kiselsyre, Jernilte- og Lerjordshydrat samt 20 Gram fint Sand, afslemmet fra Jord, blev hver især tilsat 1 ccm af en Normalopløsning af Kaliumkarbonat. Saa vel Jerniltehydratet som Kiselsyren og Lerjorden udvaskedes før Anvendelsen. Indvirkningen af disse forskellige Stoffer paa det kulsure Kali fandt Sted i Kolber, som vare forsynede med Indretning til at maale den frigjorte Kulsyremængde, der her er et direkte Udtryk for Mængden af absorberet Kali. — Resultatet af Undersøgelsen fremgaar af nedenfor anførte Tabel:

	Sand	Ler (normal)	Ler (brændt)	Kaolin (normal)	Kaolin (udvasket)	Kiselsyre	Jernilte-hydrat	Lerjords-hydrat
Frigjort Kulsyre (Milligram)	0	15.98	20.98	0.54	0.36	3.27	9.80	19.81

Som det fremgaar af denne Tabel har Sandet, hvad der ogsaa var at vente, ikke udøvet nogen Virkning og Kaolinet kun haft en ringe Virkning paa det til Stede værende kulsure Kali. Kiselsyren har selv i den tørrede Tilstand, hvori den var forelagt, haft en tydelig kaliabsorberende Virkning, der

*) Compt rendus de l'Acad. d. sc. 1906. Bd. 142. S. 345. Ref. i Jahresbericht über der Agrikulturchemie. 1906. S. 74.

dog imidlertid har været langt ringere end hos Jernilte- og Lerjordshydratet. Det sidste viser sig at have en meget kraftig absorberende Evne overfor Alkalikarbonater og forholder sig i denne Henseende omtrent som Leret.

Forsøget faar en særlig Interesse derved, at det viser, at den Lerjord, som fremkommer ved Slemning, med Hensyn til Absorptionsevne er ganske forskellig fra Kaolinet. Efter Forfatterens Mening vil Kaolinet ved at blandes med Jord temmelig sikkert undergaa dybtgaaende fysiske Ændringer, der sandsynligvis vil give det Egenskaber, der nærme sig den naturlige Lerjords.

Dumont opstiller sluttelig paa Grundlag af det omtalte Forsøg det interessante Spørgsmaal, hvorfor den naturlige Lerjord udøver en stærkere kaliabsorberende Virkning end dets Komponenter alene og tilsammen, et Spørgsmaal, som det vilde være af Betydning at faa klaret.

Harald R. Christensen.

Salg af nylig udrugede Kyllinger. En ny Industri har i de senere Aar udviklet sig indenfor Englands Fjerkræavl, nemlig Udrugning og Salg af spæde Kyllinger. Adskillige have derved dannet sig en god Biindtægt, ligesom det sikkert vil have til Følge, at der ikke alene tillægges mere Fjerkræ, naar Køberne saaledes slippe for Ulejligheden med at skaffe Rugehøns eller Maskine samt Pasningen af disse, men at der ogsaa vil blive produceret flere Æg, og da navnlig i Vintertiden, idet man har kunnet købe tidlig tillagte Kyllinger. Salget af Kyllingerne finder Sted, naar disse ere fra en Dag til en Uge gamle.

I sin Tid traf jeg en Mand, som havde arrangeret sig med et Par af de i Nærheden liggende Gaarde med Hensyn til Leverancen af Rugeæggene, en god Fremgangsmaade, idet det navnlig drejer sig om at faa Rugeæg fra Høns, der gaa i Frihed; det modsatte giver let et stort Procentantal ubefrugtede Æg. Nævnte Mand udrugede ved Hjælp af Rugemaskiner og solgte ikke mindre end ca. 10,000 Kyllinger i Løbet af et Aar.

Forsendelsen af Kyllingerne sker i smaa Kasser med Glas foroven; et fint Lag Hakkelse lægges i Bunden af Kassen og lidt Gryn blandes heri, for at Kyllingerne, hvad der vistnok sjældent sker, kunne forsyne sig med Føde paa Rejsen. I

mildt Vejr kunne de særlig de første Dage taale en forholdsvis lang Rejse.

Det største Opdræt af nylig udrugede Kyllinger, som er kommet til vor Kundskab, har fundet Sted hos en Landmand i Nordengland, der udruger ved Maskine og sælger henved 25,000 Kyllinger i Løbet af Aaret, medens en Kvinde i Sydvestengland stod som Nummer to; hendes Salg omfattede 16,000 Kyllinger paa et Aar, og ikke desto mindre gøres her Forberedelser til Udvidelse.

Det er ret vanskeligt at angive nøjagtige Tal med Hensyn til, hvad det koster at frembringe en spæd Kylling, idet Betingelser, Race og Aarstid have Betydning ved Prisens Ansættelse. Tidlig paa Aaret, naar Ægproduktionen er knap, kunne spæde Kyllinger i England næppe købes under ca. 7 Kr. pr. Dus.; og stilles tillige den Fordring, at de skulle stamme fra fremragende Forældre, vil der næppe blive forlangt mindre end ca. 27 Kr. pr. Dus. Efterhaanden som Foraaret nærmer sig, falder Prisen, saaledes kan man i Maj eller Begyndelsen af Juni købe spæde Kyllinger fra kontrollerede Forældre til ca. 5½ Kr. pr. Dus.

I sin Tid blev der ved »College Poultry Farm« i Theale udført forskellige Forsøg for at komme til Klarhed over, hvor meget det gennemsnitlig vil koste at tillægge en spæd Kylling, heri indbefattet Udgift til Æg, Tab ved ubefrugtede Æg (ca. 30 pCt.) samt Petroleumsforbrug, derimod ikke Arbejdsløn og Forrentning; den samlede Udgift androg da 1 Kr. 58 Øre pr. Dussin, regnes Arbejdsløn og Forrentning med, vil et Dussin Kyllinger koste 3 Kr. 18 Øre at producere. Føjes hertil Udgiften til Forsendelsesæsker og Fragt til Stationerne, vil den samlede Udgift beløbe sig til 3 Kr. 64 Øre pr. Dus. Kyllinger. I Belgien og Frankrig har Salg af nylig udrugede Kyllinger været kendt i adskillige Aar.

Det fremgaar saaledes, at der ligger en Fortjeneste i denne Forretning, saa hvis Tanken kan finde Vej hos os, vil den ikke alene faa sin Betydning som en Biindtægt, men sikkert tillige virke fremmende paa Fjerkræavlen, og da særlig efterhaanden som man faar Øjnene op for, at det er de tidlig tillagte, men samtidig velopdrættede Kyllinger, der betinge Vinterlægningen.

W. A. Kock.

Arbejdsprøve med Roesaamaskiner og Radrensere

paa

Rosenfeldt ved Vordingborg i 1907.

16. Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver, — foranstaltet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Redskabs- og Maskinudvalg — af Dommerudvalget ved Statskonsulent *C. V. Birk.*

Som nævnt i 15. Beretning blev der i Tilslutning til Prøven med Saamaskiner paa Rosenfeldt afholdt en Prøve med Roesaamaskiner, kombinerede med Radrensere, og derefter en Prøve med rene Radrensere. Det er disse to sidste Prøver, der her skal berettes om.

Dommerne vare de samme som ved Radsaamaskineprøven, nemlig:

Statskonsulent *C. V. Birk,* Holte, Proprietær *S. Friis,* Duelund pr. Kjellerup, fhv. Proprietær *N. Jacobsen,* Andkjær, Odder, Landbrugskandidat *E. Lorenzen,* Kjøbenhavn, Inspektør *Spang,* Rosenfeldt, Vordingborg, og Forpagter *Wassard,* Marienlyst, Vordingborg.

Til Prøven optoges kun Redskaber til to eller flere Rækker, og for disse sidstes Vedkommende foretoges Prøven foruden i Roer tillige i Korn og Lucerne. Foruden paa god lermuldet Jord prøvedes Renserne tillige paa letagtig sandblandet Mosejord, hvilket var en meget vanskelig Opgave, navnlig fordi Jorden tillige var noget uren.

To Roesaamaskiner uden Renseapparater: »Hallensis« fra *H. C. Petersen & Co.* og »Langreuter« fra *W. Langreuters Eftf.,* som havde deltaget i Ladeprøverne med de øvrige Saamaskiner, deltog i Markprøven, men gik ud af denne, fordi de ikke udførte Arbejdet tilfredsstillende.

Af torækkede Roesaamaskiner, kombinerede til Radrensning, var der anmeldt tre, nemlig:

Nr. 9 »Fraugde«, fra *A. Jacobsen,* Fraugde pr. Marslev.

Nr. 12 »Kejser«, fra *H. Th. Buchtrup,* Randers.

Nr. 15 »Ideal«, fra *A. Blom & Søn,* Skanderborg.

»Fraugdes« Præstationer som Saamaskiner vare ikke fyldestgørende, hvorfor den kun præmieredes som Radrenser, hvorimod »Kejser« og »Ideal« klarede sig særdeles godt saavel som Saamaskiner som Radrensere.

Det Nummer, hvormed de torækkede, kombinerede Maskiner her ere opførte, er det samme, som de have deltaget med i Radrenseprøven, hvorfor de i Beskrivelsen og Bedømmelsen nedenfor ville findes under samme Nummer.

De to store kombinerede Maskiner med mange Rækker findes derimod beskrevne og bedømte som Saamaskiner i 15. Beretning, hvorfor de kun ere behandlede her som Radrensere.

Af Radrensere deltog 17 i Prøven, nemlig:

Prøve Nr. 1 »Holeby«, 5 Rækker, fra *H. Chistoffersen,* Holeby.

— — 2 »Holeby«, 2 Rækker, fra *H. Christoffersen,* Holeby.

— — 3 »Holeby«, 5 Rækker, kombineret, fra *H. Christoffersen,* Holeby.

— — 4 »Skandia«, 2 Rækker, fra *Axel Malmqvist.*

— — 5 amerikansk 2 Rækker, fra *Axel Malmqvist.*

— — 6 »Allerup« 2 Rækker, fra Smed *Larsen,* Allerup, Højby.

— — 7 »Starup« 2 Rækker, fra Smed *Mortensen,* Starup, Gravens.

— — 8 »Stubbekøbing« 4 Rækker, kombineret, fra *H. C. Petersen & Co.*

— — 9 »Fraugde« 2 Rækker, kombineret, fra *A. Jacobsen,* Fraugde.

Prøve Nr. 10 »amerikansk« 2 Rækker, fra *C. Th. Rom & Co.*

— — 11 »Siedersleben« 2 Rækker, fra *Brødrene Bendix,* Kjøbenhavn.
— — 12 »Kejser« 2 Rækker, komb., fra *H. Th. Buchtrup,* Randers.
— — 13 udeblev.
— — 14 »Langreuter« 2 Rækker, fra *W. Langreuters Eftf.,* Kjøbenhavn.
— — 15 »Ideal« 2 Rækker, komb., fra *A. Blom & Søn,* Skanderborg.
— — 16 »Reform« 2 Rækker, fra Smed *Sørensen,* Trønning, Regstrup.
— — 17 »Birkum« 2 Rækker, fra Smed *Petersen,* Birkum pr. Højby.
— — 18 »Borre« 2 eller flere Rækker, fra *Johan Didrichsen,* Nyborre pr. Borre.

Maskinernes Beskrivelse tilligemed Dommernes Bemærkninger.

Nr. 1 »Holeby«, 5 rækket Renser fra *H. Christoffersen,* Holeby, er en 7 Fod bred Radrenser med Forvogn og Bagstyr. Den bygges i forskellige Bredder, saaledes at den ogsaa passer efter Saamaskiner, som ere i Metermaal. Skærene, der ere Gaasefødder, ere enkeltvis bevægelige op og ned. Sidestyringen af Skærene foregaar ved Drejning af en Vægtstang, hvis korte Arm er fastgjort til en forskydelig Bjælke, hvorpaa Renseapparatet er anbragt. Dybdeindstillingen kan ændres samtidig af alle Skær ved at forandre Højden af den førnævnte Bjælke, hvilket sker ved en Vægtstang ved hver Side af Maskinen. De enkelte Skærs Dybdestilling kan ændres ved at stille paa en Skrue, der er anbragt i Laasen, hvormed Anglerne ere fastgjorte til den bevægelige Bjælke. Anglerne ere samlede ved en Ring med Kile. Ved hver Planterække er Renseren forsynet med to plane Beskyttelsesruller. Der medfølger 3 Sæt Skær af forskellig Bredde. Færdselshjulene ere af Træ. Foruden Skær til 5 Rækker Roer var Maskinen forsynet med Skær til Rensning af Korn og Lucerne. Den prøvedes til begge

Dele, foruden til Rensning i Roemarken. Korn og Lucerne vare saaede paa 6 Tm. Maskinen gjorde under alle de prøvede Forhold et fortrinligt Arbejde, saaledes at Dommerne enedes om at fremhæve denne Radrenser fremfor de øvrige, som deltog i Prøven.

Nr. 2 »Holeby, 2 rækket Renser fra *H. Christoffersen,* Holeby, er en Renser med Sporbredde af 970—1180 m/m. Den har ingen Forvogn som den forannævnte Renser, men derimod et Par Enspænderstænger. Hjulene ere af Støbejern og Rammen af Vinkeljern. Skærene, der ere som ved den ovennævnte Renser, ere ogsaa stilbare og bevægelige enkeltvis ligesom ved denne. Maskinen gjorde et særdeles godt Arbejde, saa godt som ved nogen Renser uden Forvogn, men uden en saadan vil en Renser i Almindelighed næppe være stot nok i Gangen til en god Rensning af Korn og Lucerne, derimod kan man ved Arbejdet i Roemarken til 2 Rækker nok undvære Forvognen.

Nr. 3 »Holeby«, 5 rækket Renser, kombineret med Saamaskine, fra *H. Christoffersen,* Holeby. Denne Maskine er en Kombination af Radrenseren Nr. 1 med den Saamaskine, som prøvedes paa Rosenfeldt kort forinden, og hvor den som Saamaskine blev tilkendt en Broncemedaille. Som Radrenser gjorde den et fortrinligt Arbejde, saaledes at det ikke skønnes, Renseren i kendelig Grad har lidt ved Kombinationen.

Nr. 4 »Skandia«, 2 rækket Renser fra *Axel Malmqvist,* fabrikeret af Brødrene *Andersen,* Skurup. Maskinen var tillige kombineret som Saamaskine til Saaning af Chilisalpeter, men deltog ikke ved Prøven som Saamaskine. Den har Enspænderstænger og fast Ramme med en uforanderlig Sporbredde paa 1000 m/m. Renseapparatet er fastgjort bag Hjulaxelen og kan ved to Arme erholde en Parallelbevægelse til Siderne ved Hjælp af to Stæjrte med Haandtag. Dybden af Skærene reguleres ved to smaa Hjul paa den Bjælke, hvortil Skærene ere befæstigede. Disse kunne ikke bevæge sig op og ned uafhængigt af hverandre. Der fandtes tre brede

Gaasefødder og fire Planetskær (som ved Planet jun. Hjulhakke), men ingen Beskyttelsesskiver. Færdselshjulene vare af Smedejern. Renseren var tilbøjelig til at slæbe og arbejdede i det Hele ikke godt.

Nr. 5. Amerikansk 2 rækket Renser fra *Axel Malmqvist.* Denne Renser synes at have været et Forbillede for den foranstaaende, dog var Sporvidden indstillelig til 3 Bredder, henholdsvis 900, 960 og 1020 m/m, ligesom begge Rammens Bjælker vare indstillelige hver for sig, for at regulere Dybden. Foruden samme Renselegemer som Nr. 4 var denne Renser tillige forsynet med Beskyttelsesskiver ved første Rensning, og med et Sæt Kultivatortænder med Beskyttelsesskiver til Brug ved de senere Rensninger. Det Arbejde, som denne Renser udførte, var dog ikke kendeligt bedre end ved Nr. 4.

Nr. 6 »Allerup«, 2 rækket Renser fra Smed *Larsen,* Allerup pr. Højby, er en ikke heldig Kopi af Holebymaskinen; den har flere Træk fælles med denne, men har tovingede og envingede, temmelig klodsede Skær, som skære daarligt og rode vel meget i Jorden. Dens Sporvidde er 870—1030 m/m. Beskyttelsesskiverne ere indstillelige.

Nr. 7 »Starup«, 2 rækket Renser fra Smed *Mortensen,* Starup pr. Gravens. Sporbredden er uforanderlig 1000 m/m, Renseren har Færdselshjul og Enspænderstænger. Skærene ere anbragte paa to Bjælker bag hinanden, saaledes at hver Bjælke kan bevæges til Siderne. Paa forreste Bjælke findes 3 tovingede brede Skær, paa bageste 4 envingede. Der er fire plane Beskyttelsesskiver paa samme Axel. Sidebevægelsen af Renselegemerne foregaar ved et Par Stæjrte. Renseren arbejder ikke videre godt.

Nr. 8 »Stubbekøbing«, 4 rækket Renser, kombineret med Saamaskine, fra *H. C. Petersen & Co.* Sporbredden er 6 Fod, og Maskinen har Forvogn og Bagstyr. Sidestyringen af Renseapparatet foregik paa lignende Maade som ved Holebymaskinerne. Dybdestillin-

gen var dog tillige søgt sikret ved en Slæber paa hver Arm. Der fandtes plane, indstillelige Beskyttelsesskiver. Disse brugtes dog kun i Forbindelse med nogle grubberlignende Skær og ikke sammen med de bagudstillede ensidige Skær, som ogsaa følge med Maskinen. Skærene vare anbragte paa meget lange Arme. Renseren gjorde et meget godt Arbejde i Roemarken, men stod noget tilbage ved Rensning af Korn og Lucerne.

Nr. 9 »Fraugde«, 2 rækket Renser, kombineret til Saaning, fra *A. Jacobsen,* Fraugde. Til Saaning blev der anbragt en løs Saakasse ovenpaa Renseren, men Saaningen var ikke tilfredsstillende. Derimod er Renseren en god Kopi af Holeby torækkede Maskine. Der findes to tovingede og seks envingede Skær, som alle dog ere noget brede. Beskyttelsesrullerne ere anbragte paa runde Angler, saaledes at de kunne drejes, og Skiverne ere noget hvælvede i Modsætning til de plane Skiver ved »Holeby«. Renserens Sporbredde er 900—1100 m/m. Hjulene ere af Smedejern og med støvtætte Nav. Maskinen gjorde et særdeles godt Arbejde i Roemarken.

Nr. 10, Amerikansk 2 rækket Radrenser fra *C. Th. Rom & Co.* Denne Maskine har Enspænderstænger og en fast Ramme paa Hjul af Smedejern. Til de forskellige Rensninger forsynes den enten med Planetskær eller kultivatorlignende Skær. Styringen efter Siden foregaar ved en Vægtstang, som føres med højre Haand, hvorved Hjulene drejes som paa et Automobil. Dybdestillingen afpasses med venstre Haand, men Redskabet gik ikke godt ved Prøven. Mulig skyldtes dette dog mangelfuld Montering. Siderne i Parallelogrammet vare ikke lige lange, og der fandtes flere Indstillingsfejl, saaledes at Arbejdet ikke blev saa godt udført, at Prøven kunde fortsættes.

Nr. 11 »Siedersleben«, 2 rækket Radrenser fra *Brødrene Bendix.* Denne Renser er meget nær som den torækkede »Holeby«. Dog have Skærene runde Angler, saaledes at de kunne drejes, men samtidig mangle

de den Stilleskrue, som findes paa Midten af Holebys Angeler. Renseren udførte et særdeles godt Arbejde, som ikke stod tilbage for Holebys torækkede Renser.

Nr. 12 »Kejser«, 2 rækket kombineret Saamaskine med Radrenser fra *H. Th. Buchtrup* i Randers. Maskinen er en forbedret Udgave af den »Kejser«, hvormed samme Fabrikant deltog ved Hillerødprøven 1896, hvor den tilkendtes Broncemedaille. Saamaskinen er efter Kopsystemet, og under Saaningen trækkes Maskinen den modsatte Vej af den, hvori den bevæger sig, naar den bruges som Radrenser. Den har Enspænderstænger og Smeddejerns Færdselshjul, hvis Sporvidde kan indstilles imellem 870 og 1260 m/m. Saaapparaterne have tre Hastigheder, men iøvrigt forandres Saamængden ved Koppernes Antal og Størrelse. Under Saaningen paa ikke hel ren Jord, hvor Saaskæret ellers gerne vil slæbe Rodtrevler og deslige med sig, er dette paa denne Maskine væsentlig forhindret ved, at der paa Skærets ene Side er anbragt en lille skraatstillet roterende Skive. En anden Forbedring ved Saaapparaterne er den, at Saarørene paa den Side, som vender imod Manden, ere forsynede med skraatstillede Tremmer, i Stedet for en hel Væg, saaledes at han hele Tiden under Gangen kan iagttage, om Saaningen foregaar uhindret. Maskinen er indrettet til at foretage en let Opkamning samtidig med Saaningen, og denne sidstes Dybde kan afpasses ved at fastskrue Trykrullerne mere eller mindre højt.

Ved første Rensning bruges hvælvede Tallerkenskiver, der ere stillede saaledes over Planterækken, at der er snevrere foran end bagved. Derved komme Planterne til at staa i en lille Kam, hvilket letter Udtyndingen. Skærene, der bestaa af Gaasefødder og envingede Skær, ere tilligemed Tallerkenerne anbragte paa en Bjælke i et Parallelogram, og man kan ved at stille Skærene forskelligt efter Behag føre Jorden ind imod eller bort fra Planterækken. Paa noget uren Jord klare Tallerkenerne sig bedre end de

slæbende Skær. Maskinen gjorde et særdeles godt Arbejde i Roemarken.

Nr. 13 udeblev fra Prøven.

Nr. 14 »Langreuter«, 2 rækket Renser fra *W. Langreuters Eftf.* Konstruktionen er meget nær som den torækkede »Holeby«. Skærene, der ere to- og envingede samt ret brede, ere dog forsynede med Angler, der ere stærkt fremadbøjede forneden og skarpe i Forkanten, ligesom Dybdestillingen af de enkelte Skær kan forandres ved at stille paa en Skrue i Laasen. Renseren udførte et særdeles godt Arbejde, som ikke stod tilbage for »Holeby« torækkede Renser.

Nr. 15 »Ideal«, 2 rækket kombineret Saamaskine med Renser fra *A. Blom & Søn,* Skanderborg. Maskinen har det fælles med »Kejser«, at den under Saaningen køres i modsat Retning af den, hvori den bruges som Renser. Saasystemet er det vistoftske, men med smalle Stjerner. Den har Enspænderstænger og støbte Færdselshjul, hvis Sporvidde kan indstilles fra 910 til 1200 m/m.

Som Radrenser er den ved første Rensning ligesom »Kejser« forsynet med hvælvede, skraatstillede Tallerkener. Skærene ere to- og envingede, brede Skær, anbragte paa Angler, som have skarp Forkant, og som ere stærkt fremadbøjede forneden. Dybdestillingen af de enkelte Skær kan forandres ved at stille paa en Skrue i Laasen. Skærene bevæge sig op og ned uafhængigt af hverandre, idet de ere anbragte omtrent som paa »Holeby« torækkede Maskine. De Fordele, som under »Kejseren« ere nævnte at være ved de skraatstillede, hvælvede Tallerkener, der staa parvis over Planterækken, gælde ogsaa denne Maskine. Den gjorde et særdeles godt Arbejde i Roemarken.

Nr. 16 »Reform«, 2 rækket Radrenser fra Smed *Sørensen,* Trønning pr. Regstrup. Den har Enspænderstænger og to Smedejerns Færdselshjul, hvis Sporvidde er uforanderlig 1090 m/m. Skærene ere anbragte paa en Bjælke med Parallelbevægelse, og Sidestyringen af

denne foregaar ved to Stæjrte. Skærene kunne saaledes ikke bevæge sig enkeltvis op og ned. For at skaffe den nødvendige Afstand mellem forreste og bageste Række Skær ere disse Rækker anbragte paa hver Side af Bjælken, og Anglerne ere bøjede henholdsvis fremefter eller bagud. Der fandtes plane Beskyttelsesskiver, hvis Afstand kan forandres. De ere skraatstillede med mindst Afstand fremefter og opad. Radrenseren arbejdede ikke fuldt tilfredsstillende og var tilbøjelig til at slæbe.

Nr. 17 »Birkum«, 2 rækket Radrenser fra Smed *Petersen,* Birkum pr. Højby. Denne Radrenser minder meget om den lille »Holeby« Renser. Skærene ere dog to- og envingede, brede Skær med runde Angler. Hjulene ere af Smedejern og Sporbredden indstillelig fra 960—1140 m/m. Skærene ere anbragte paa bevægelige Arme, men have en mindre god Styring imod Sidebevægelse. Dybstillingen af samtlige Skær kan indstilles under Arbejdet ved en Vægtstang, derimod kunne de enkelte Skær ikke indstilles ved at forandre Arbejdsvinkelen. Beskyttelsesskiverne, der ere plane, ere skraatstillede med mindst Afstand fremefter og opad. Stillingen kan forandres ved en patenteret Anordning. Den gjorde et godt Arbejde i Roemarken.

Nr. 18 »Borre«, flerrækket Radrenser fra Landbruger *Johan Didrichsen,* Ny Borre, Møen. Det prøvede Eksemplar var forfærdiget af Udstilleren til eget Brug og kørtes under Prøven af Ejeren selv, da han ønskede at præsentere sit Redskab for Dommerne. Det adskiller sig nemlig i sin Konstruktion væsentligt fra de øvrige Radrensere, og ikke mindre i den Brug, som Udstilleren gør af det. Radrenseren har Stænger og Hjul, bevægelige som Møbelruller, men fastgjorte til en Bjælke, hvortil Trækket samt en Række Skær og et Par Stæjrte ogsaa ere befæstigede. Skærene ere vredne af fladt Staal, omtrent som Skærene paa en »Acme« Harve. Da den bruges til Rensning af Korn og Udtynding og Rensning paa tværs i Roerne, foruden til det sædvanlige Ar-

bejde i Roemarken, var den indrettet saaledes, at Skærenes Antal og Afstand kunde varieres. Vridningen af Tænderne viste allesammen til samme Side, hvorved Redskabet far et Sidetryk, som er mindre heldigt, men samtidigt er det nemmere at holde Øje med Arbejdet, naar alle Anglerne arbejde op imod den ene Side af Planterækken. Skønt Dommerne besaa Redskabets Arbejde med Interesse, mente man dog at maatte holde det udenfor Konkurrence.

Dommerne fandt Anledning til at indstille til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab at uddele følgende Medailler. Indstillingen blev tiltraadt af Selskabet:

2. Klasses Sølvmedaille.

A. Blom & Søn, Skanderborg, for kombineret Roesaamaskine og Radrenser »Ideal«.

H. Th. Buchtrup, Randers, for kombineret Roesaamaskine og Radrenser »Kejser«.

Blandt Radrenserne fandt Dommerne Anledning til at indstille:

1. Klasses Sølvmedaille.

H. Christoffersen, Holeby, for »Holeby« Radrenser med Forvogn til Roer, Korn og Lucerne.

2. Klasses Sølvmedaille.

H. Christoffersen, Holeby, for »Holeby« Roeradrenser uden Forvogn.

Brødrene Bendix, Kjøbenhavn, for »Siedersleben« Roeradrenser uden Forvogn.

Fabrikant *A. Jacobsen*, Fraugde pr. Marslev, for »Fraugde« Roeradrenser uden Forvogn.

W. Langreuters Eftf., Kjøbenhavn, for »Langreuter« Roeradrenser uden Forvogn.

Broncemedaille.

H. C. Petersen & Co., Kjøbenhavn, for »Stubbekøbing« Roeradrenser med Forvogn.

Maskinfabrikant *Petersen*, Birkum, for Roeradrenser »Birkum« uden Forvogn.

Beretning fra V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium ved Fr. Christensen om Undersøgelser vedrørende Landbruget,

foretagne i Aaret 1907.

Af Professor *Fr. Christensen.*

Antallet af Undersøgelser vedrørende Landbruget er en Del større end i Fjor (20,442 imod 17,450) og er overhovedet større end i noget tidligere Aar af Laboratoriets Virksomhed. Tilvæksten siden forrige Aar (3000 Prøver) skyldes ganske overvejende en betydelig Forøgelse i Antallet af Flødeprøver, men ogsaa for Gødninger og navnlig for Foderstoffer og Mælk er der nogen Opgang.

De undersøgte Prøver fordelte sig saaledes:

Foderstoffer	731	Prøver,
Gødningsstoffer	660	—
Smør og Margarine	4616	—
Mælk	2952	—
Fløde	11423	—
Ost	31	—
Andre Stoffer	29	—
	20442	Prøver.

Foderstofferne vare:

Bomuldsfrøkager	268	Prøver,
Bomuldsfrømel	19	—
Solsikkekager	136	—
Hørfrøkager	48	—
Jordnødkager	41	—
Hampefrøkager	36	—
Rapskager	15	—
Hvedeklid	21	—

Melassefoder	13 Prøver.
Risfodermel	14 —
Hvedefodermel	10 —
Bærme og Mask	8 —
Schumacher Stockfeed	7 —
Bibby Fodermel	5 —
Kød- og Benfoder	14 —
Forskellige andre Foderstoffer	76 —
	731 Prøver.

Bomuldsfrøkager.

Af de indsendte 268 Prøver vare de 261 slaaede af mere eller mindre fuldstændig afskallede, de 7 af helt uafskallede Frø.

Ved den mikroskopiske Undersøgelse, som er foretaget med alle Prøverne, er der ikke i noget Tilfælde fundet Indhold af fremmede Frø. For det langt overvejende Antal Prøvers Vedkommende har der ikke været noget at indvende imod Kagernes Opbevaringstilstand; i et Par Prøver er der paavist lidt Skimmelsvamp, og i nogle faa Prøver havde Kagen en sur Lugt; i 3 af disse sidste blev der foretaget Bestemmelse af Surheden, hvorved fandtes et Indhold af henholdsvis $25^1/_2$, 31 og 34 pCt. fri Syre, beregnet som Oliesyre, i Fedtet, hvilket er væsentlig højere end normalt.

Af de 261 Prøver af afskallede Kager indsendtes 98 uden Angivelse af Herkomsten, medens 91 angaves at være Texas, 55 New-Orleans og 17 russiske. Det beregnede Gennemsnitsindhold i Prøverne af disse 3 Kagesorter var følgende:

	Texas.	Russiske.	New-Orleans.
Kvælstofholdige Stoffer	45.8 pCt.	41.7 pCt.	40.0 pCt.
Fedt	8.7 —	10.7 —	8.7 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	24.1 —	24.4 —	24.3 —
Træstof	7.4 —	9.3 —	11.7 —
Uorganiske Stoffer	6.2 —	6.2 —	6.5 —
Vand	7.8 —	7.7 —	8.8 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	133	129	122

Af kvælstofholdige Stoffer og Fedt tilsammen var:

	højeste Indhold	laveste Indhold	Gennemsnits-indhold
Texas	61.5 pCt.	46.1 pCt.	54.5 pCt.
Russiske	56.5 —	46.7 —	52.4 —
New-Orleans	54.6 —	41.3 —	48.7 —

	Texas.	Russiske.	New-Orleans.
Over Gennemsnittet laa	49 Prøver,	9 Prøver,	28 Prøver,
Under — —	42 —	8 —	27 —

Den nærmere Fordeling fremgaar af følgende Sammenstilling:

	Texas.	Russiske.	New-Orleans.
41—42 pCt. i			1 Prøve,
42—43 — -			1 —
43—44 — -			2 —
44—45 — -			5 —
45—46 — -			3 —
46—47 — -	1 Prøve,	1 Prøve,	5 —
47—48 — -	1 —	2 —	5 —
48—49 — -	3 —	» —	7 —
49—50 — -	6 —	2 —	7 —
50—51 — -	5 —	» —	4 —
51—52 — -	4 —	3 —	7 —
52—53 — -	6 —	» —	2 —
53—54 — -	11 —	3 —	1 —
54—55 — -	13 —	1 —	5 —
55—56 — -	8 —	3 —	» —
56—57 — -	13 —	2 —	» —
57—58 — -	8 —	» —	» —
58—59 — -	7 —	» —	» —
59—60 — -	4 —	» —	» —
60—61 — -	» —	» —	» —
61—62 — -	1 —	» —	» —
	91 Prøver.	17 Prøver.	55 Prøver.

Medens u a f s k a l l e d e Bomuldsfrøkager ellers i de senere Aar have foreligget til Undersøgelse i et ret stort Antal, har der i 1907 kun været indsendt 7 Prøver, som alle bleve underkastede fuldstændig Undersøgelse. Gennemsnitsindholdet var:

		Aaret forud.
Kvælstofholdige Stoffer	22.9 pCt.	23.7 pCt.
Fedt	4.7 —	5.2 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	33.4 —	32.5 —
Træstof	21.2 —	21.5 —
Uorganiske Stoffer	6.0 —	6.0 —
Vand	11.8 —	11.1 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	89	90

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa imellem 24,6 og 34,0 pCt., Træstofindholdet imellem 19,4 og 26,0 pCt.

Bomuldsfrømel.

En af Prøverne, som var af mørk Farve og lidt skimlet, indeholdt foruden lidt Majs, Hvede, Hørfrø m. m. en meget betydelig Mængde Bomuldshaar og en rigelig Mængde Skaller. Surhedsgraden var meget betydelig, idet Indholdet af fri Syre, beregnet som Oliesyre, i Fedtet var 50 pCt. Alle de øvrige Prøver udviste god Opbevaringstilstand; der fandtes ikke fremmede Frø i nogen af dem, og Indholdet af Haar og Skaller var kun ringe. Af de indsendte 19 Prøver vare de 15 af T e x a s - Mel. Gennemsnitsindholdet i disse 15 Prøver var:

Kvælstofholdige Stoffer	47.6 pCt.
Fedt	9.3 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	22.4 —
Træstof	7.4 —
Uorganiske Stoffer	6.2 —
Vand	7.1 —
	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	136

Indholdet af Værdistoffer har saaledes været noget større end i Texas-Kager. Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt har ligget imellem 53,0 og 62,7 pCt. og har gennemsnitlig været 56,9 pCt. 6 Prøver have ligget over, 9 under dette Gennemsnit.

Solsikkekager.

8 af Prøverne vare uafskallede i n d i s k e Solsikkekager. Naar en enkelt undtages, havde disse Prøver en harsk Lugt og indeholdt en større eller mindre Mængde Skimmel. I en af Prøverne, som undersøgtes med Hensyn til Surhedsgraden, fandtes et Indhold af 80 pCt. fri Syre, beregnet som Oliesyre, i Fedtet. Den kemiske Undersøgelse udviste følgende Variationer i Indholdet:

Kvælstofholdige Stoffer	16.9—24.0 pCt.
Fedt	3.5— 6.4 —
Træstof	34.8—37.4 —

Af de a l m i n d e l i g e Solsikkekager havde 7 Prøver en harsk Lugt, og 2 indeholdt Skimmel; alle de øvrige udviste god Opbevaringstilstand. 1 Prøve indeholdt en Del Græskarkerner, og i 1 Prøve fandtes en rigelig Mængde Dodder. Gennemsnitsindholdet i de 121 rene Prøver, som underkastedes kemisk Undersøgelse, var:

		Aaret forud.
Kvælstofholdige Stoffer	36.0 pCt.	36.2 pCt.
Fedt	10.7 —	10.8 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	21.1 —	22.1 —
Træstof	18.1 —	16.5 —
Uorganiske Stoffer	6.4 —	6.9 —
Vand	7.7 —	7.5 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	115	116

I 1 af Prøverne var Indholdet af uorganiske Stoffer abnormt stort (18,4 pCt.), hvilket hidrørte fra et Indhold af 13,8 pCt. Kogsalt.

Indholdet af kvælstofholdige Stoffer og Fedt tilsammen laa imellem 39,4 og 56,5 pCt. og var gennemsnitlig 46,7 pCt. 57 Prøver have ligget over, 64 under dette Gennemsnit.

Hørfrøkager.

Kun i en enkelt af Prøverne fandtes Ukrudtsfrø i større Mængde, og Kagens Opbevaringstilstand var i alle Tilfælde tilfredsstillende. Gennemsnitsindholdet var:

		Aaret forud.
Kvælstofholdige Stoffer	31.6 pCt.	30.1 pCt.
Fedt	8.3 —	8.3 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	33.3 —	35.4 —
Træstof	8.7 —	8.9 —
Uorganiske Stoffer	7.0 —	6.3 —
Vand	11.1 —	11.0 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	113	112

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa imellem 36,4 og 44,3 pCt. og var gennemsnitlig 39,9 pCt. 24 Prøver have ligget over, 22 under dette Gennemsnit.

Jordnødkager.

I 4 Prøver fandtes noget Skimmelsvamp, 4 Prøver havde en syrlig Lugt, og i 1 Prøve fandtes nogle Exkrementer og lidt Spind af Larver; de øvrige Prøver udviste en tilfredsstillende Opbevaringstilstand. Der fandtes ikke fremmede Frø i nogen af Prøverne; i 1 Prøve indeholdt Kagen en betydelig Mængde Taver fra Presseklædet. Gennemsnitsindholdet i de 34 rene Prøver, som underkastedes kemisk Undersøgelse, var:

		Aaret forud.
Kvælstofholdige Stoffer	48.7 pCt.	47.9 pCt.
Fedt	10.1 —	9.1 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	20.0 —	20.8 —
Træstof	5.0 —	5.6 —
Uorganiske Stoffer	6.5 —	7.0 —
Vand	9.7 —	9.6 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	138	135

Indholdet af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa imellem 54,3 og 64,1 pCt. og var gennemsnitlig 58,8 pCt. 14 Prøver have ligget over, 20 under dette Gennemsnit.

I 20 Prøver, i hvilke der blev foretaget Bestemmelse af Surhedsgraden, fandtes, at Syreindholdet, angivet som Oliesyre procentvis af Fedtet, var:

80—90	pCt.	i	11	Prøver (1 Ekskrementer og Spind af Larver, 3 lidt Skimmel, 1 syrlig Lugt, 6 god Opbevaring),
70—80	—	-	6	— (1 sur Lugt, 5 god Opbev.),
60—70	—	-	1	— (god Opbevaring),
40	—	-	1	— (— —),
29	—	-	1	— (— —).

Hampefrøkager.

Kun i 1 af Prøverne indeholdtes der fremmede Frø (Hørfrø) i større Mængde; i 5 Prøver fandtes Skimmel i større eller mindre Mængde. Gennemsnitsindholdet i 35 rene Prøver var:

		Aaret forud.
Kvælstofholdige Stoffer	31.6 pCt.	32.4 pCt.
Fedt	8.6 —	8.6 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	13.7 —	14.4 —
Træstof	27.3 —	26.6 —
Uorganiske Stoffer	8.5 —	8.0 —
Vand	10.3 —	10.0 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	94	96

Indholdet af kvælstofholdige Stoffer og Fedt tilsammen laa imellem 36,8 og 42,4 pCt. og var gennemsnitlig 40,2 pCt. 20 Prøver have ligget over, 15 under dette Gennemsnit. Gennemsnitsindholdet af Fedt var i 10 Prøver af t y k k e Kager 9,7 pCt., i 9 Prøver af t y n d e Kager 8,0 pCt.

Rapskager.

Antallet af Prøver, der have foreligget til Undersøgelse, har været langt ringere end sædvanlig, idet der kun har været indsendt ialt 15 Prøver. Af disse vare 5 Prøver

helt r e n e eller kun i ringe Grad forurenede med Ukrudtsfrø. Af disse faa Analyser er der ikke beregnet Gennemsnitstal, og det paa Laboratoriets Tabel for 1907 anførte Gennemsnitsindhold er derfor det for Prøverne i 1906 beregnede, nemlig:

Kvælstofholdige Stoffer	32.4 pCt.
Fedt	9.1 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	29.8 —
Træstof	10.8 —
Uorganiske Stoffer	7.8 —
Vand	10.1 —
	100.0 —
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	113

I de 9 af de u r e n e Prøver bestod Forureningen af »indisk Raps«, som i det overvejende Antal Tilfælde udgjorde Hovedmassen af Kagen; i 1 Prøve bestod den af Hørfrø samt lidt Frø og Stængeldele af andre Planter. Kun i 1 af Prøverne var Indholdet af skarpe sennepsagtige Stoffer saa stort, at disse maatte betegnes som værende til Stede i rigelig Grad. Indholdet af kvælstofholdige Stoffer og Fedt tilsammen i de u r e n e Prøver laa imellem 40,5 og 44,9 pCt.

Hvedeklid.

I 7 af Prøverne vare Kliddene forurenede ved Indblanding af Afrensningsstoffer (Avner, Ukrudtsfrø, Spidsmel), medens de øvrige 14 Prøver vare helt rene eller dog kun udviste en saa ringe Forurening, at denne maatte antages at være tilfældig. I 2 af disse rene Prøver fandtes Midder, i den ene en overordentlig stor Mængde. Gennemsnitsindholdet i de rene Klid var:

		Aaret forud.
Kvælstofholdige Stoffer	16.2 pCt.	16.3 pCt.
Fedt	4.1 —	4.0 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	52.8 —	52.9 —
Træstof	9.1 —	9.2 —
Uorganiske Stoffer	5.1 —	5.6 —
Vand	12.7 —	12.0 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	93	93

Indholdet af kvælstofholdige Stoffer og Fedt tilsammen laa imellem 18,6 og 22,5 pCt. og var gennemsnitlig 20,3 pCt. 6 Prøver have ligget over, 8 under dette Gennemsnit.

Melassefoder.

2 Prøver vare af Blodmelassefoder, 8 Prøver af almindeligt Melassefoder. Indholdet af Sukker og kvælstofholdige Stoffer har stillet sig saaledes:

	Alm. Melassefoder.	Blod-melassefoder.
Kvælstofholdige Stoffer	11.7—15.9 pCt.	13.8—34.4 pCt.
Sukker	22.5—29.8 —	12.7—26.8 —

Procentmængden af Proteinstoffer i de kvælstofholdige Stoffer var i:

Alm. Melassefoder	70—83 pCt.
Blodmelassefoder	77—96 —

De til Opsugning af Melassen anvendte Stoffer vare Hvedeklid, Palmekagemel, Jordnødaffald, Kakaoskaller, Bomuldsfrømel, Maltspirer, Havreaffald o. fl.

Foruden de her omtalte Prøver har der været undersøgt 3 Prøver af Melassefoder, indsendte under forskellig Benævnelse, med et meget ringere Indhold af kvælstofholdige Stoffer, men et betydelig større Sukkerindhol. Opsugningsmaterialet har i disse Prøver været malet Sukkerrør.

Risfodermel.

1 Prøve var tilblandet Spidsmel; i 5 Prøver fandtes nogle Biller og Billelarver, i 2 af disse Prøver tillige lidt Skimmel. Gennemsnitsindholdet i de 10 rene Prøver, som underkastedes kemisk Undersøgelse, var:

Kvælstofholdige Stoffer	12.7 pCt.	(11.3—14.4)
Fedt	12.4 —	(11.7—13.4)
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	52.7 —	(46.7—57.0)
Træstof	5.8 —	(2.9—11.0)
Uorganiske Stoffer	7.5 —	(5.8—10.2)
Vand	8.9 —	(7.9— 9.7)
	100.0 pCt.	
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	103	

Hvedefodermel.

I 6 rene Prøver, som underkastedes kemisk Undersøgelse, var Gennemsnitsindholdet:

Kvælstofholdige Stoffer	17.1 pCt.	(16.6—17.3)
Fedt	2.7 —	(2.3— 3.4)
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	65.1 —	(62.2—66.6)
Træstof	1.1 —	(0.7— 2.7)
Uorganiske Stoffer	2.1 —	(1.7— 2.6)
Vand	11.9 —	(10.9—12.8)
	100.0 pCt.	
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	105	

	4 Prøver Bibby Fodermel. pCt.	7 Prøver Schumacher Stockfeed. pCt.	3 Prøver Majs-Glutenfoder. pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	20.4—21.6	8.6—10.7	24.4—28.3
Fedt	7.7— 9.1	2.6— 4.8	3.0— 7.3
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	41.5—45.8	57.6—63.4	49.7—50.4
Træstof	7.8— 9.1	10.6—12.7	6.7— 7.6
Uorganiske Stoffer	7.4— 7.7	3.0— 4.8	1.3— 3.2
Vand	8.8—12.3	10.0—11.6	7.6— 8.0

	1 Prøve Majskager.	1 Prøve Havre-spidsmel.	1 Prøve Jordnød-fodermel
Kvælstofholdige Stoffer	15.4 pCt.	9.7 pCt.	6.8 pCt.
Fedt	9.0 —	4.7 —	3.7 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	55.2 —	57.8 —	27.4 —
Træstof	6.9 —	15.9 —	50.0 —
Uorganiske Stoffer	5.1 —	5.0 —	2.5 —
Vand	8.4 —	6.9 —	9.6 —

Jordnødfodermelet viste sig ved mikroskopisk Undersøgelse at være malet Jordnødbælg med et ringe Indhold af Jordnødkærne.

Nogle som »Byg-Svinemel« indsendte Prøver indeholdt ca. 40 pCt. Kridt og bestod iøvrigt væsentligst af Havreaffald.

Iblandt de i Fortegnelsen Side 300 anførte forskellige andre Foderstoffer var ogsaa en Prøve B ø n n e r, som

ved Opfodringen havde foranlediget Dødsfald i en Svinebesætning, og som indsendtes til Laboratoriet, for at det ved en Undersøgelse om muligt kunde blive oplyst, hvad der var Aarsagen til Bønnernes giftige Virkning.

Ved Sortering efter Farve af Bønnerne i Prøven fandtes:

Hvide	Bønner	3.16	pCt.	af hele	Prøven.
Lysebrune	—	51.53	—	—	—
Mørkebrune	—	6.87	—	—	—
Violette	—	7.20	—	—	—
Sorte	—	4.78	—	—	—
Spraglede	—	26.46	—	—	—
		100.00			

Foruden egentlige Bønner fandtes enkeltvis i Prøven Frø af Lablab-Arter, Ricinus og andre.

Efter de i Litteraturen foreliggende Beskrivelser var Prøven overensstemmende med Frø af Phaseolus lunatus. Disse Frø indeholde, naar de hidrøre fra vildtvoksende Planter eller Planter, som ikke tilstrækkelig længe have været under Kultur, et Glykosid, som under Indvirkning af Vand og et i Frøene tilstedeværende Enzym spaltes i Cyanbrinte, Aceton og Glykose.

Ved den foretagne Undersøgelse fandtes, som det var at vente, at den indsendte Prøve ved Henstand med Vand udviklede en rigelig Mængde Cyanbrinte (Blaasyre).

Som det fremgaar af nedenstaaende Tabel, fandtes det, at den Mængde af Cyanbrinte, der udvikles ved Bønnernes Henstand med Vand, er afhængig af, hvor længe Bønnerne henstaa med Vandet.

Henstand med 10 Dele Vand ved almindelig Temperatur (15—18° C.) i:	Af 100 Gram knuste Frø udvikles:		
$^1/_2$ Time	0.034	Gram	Cyanbrinte,
1 —	0.056	—	—
$1^1/_2$ —	0.093	—	—
$2^1/_2$ —	0.129	—	—
4 —	0.154	—	—
16 —	0.238	—	—
19 —	0.246	—	—
26 —	0.246	—	—

Ved Bestemmelse af den Mængde Cyanbrinte, der kan udvikles af hver Slags af de med Hensyn til Farven forskellige Bønner ved Henstand med Vand i ca. 20 Timer ved almindelig Temperatur (15—18° C.), fandtes:

		Af 100 Gram knuste Frø udvikles:		
Hvide	Bønner	0.112	Gram	Cyanbrinte.
Lysebrune	—	0.247	—	—
Mørkebrune	—	0.282	—	—
Violette	—	0.275	—	—
Sorte	—	0.135	—	—
Spraglede	—	0.228	—	—

Da disse Bønner stundom udbydes som Foderbønner, er der efter det ovenanførte al Grund for Landmændene til at være agtpaagivende ved Indkøb af Bønner til Foderbrug.

Endnu skal anføres 2 Tabeller tilsvarende dem, som fandtes i Laboratoriets to sidste Beretninger. Den ene Tabel angiver, med hvilken Pris en Foderværdi-Enhed for Øjeblikket betales i de almindeligste Handelsfoderstoffer; den anden viser Anvendeligheden af Gennemsnitstallene som Garanti under Forudsætning af, at der forbeholdes et rimeligt Spillerum. Paa den sidste Tabel er der for Kagernes Vedkommende kun taget Hensyn til kvælstofholdige Stoffer og Fedt, for Hvedeklid derimod tillige til kvælstoffri Extraktstoffer.

	Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1) Gennemsnit	Salgspris pr. Centner Øre	1 Foder-værdi-Enhed betales med Øre
Hørfrøkager	113	775	6.9
Rapskager	113	575	5.1
Bomuldsfrøkager (afskall.), Texas	133	685	5.2
Bomuldsfrøkager (afskall.), russiske	129	680	5.3
Bomuldsfrøkager (afskall.), New-Orleans	122	590	4.8
Bomuldsfrømel (afsk.), Texas	136	675	5.0
Solsikkekager	115	530	4.6
Hampefrøkager	94	490	5.2
Jordnødkager	138	660	4.8
Hvedeklid	93	570	6.1

	Af 100 Prøver svarede til Gennemsnitstallene		
	Uden Spillerum	Med 3 pCt. Spillerum	Med 5 pCt. Spillerum
Hørfrøkager	52	94	100
Rapskager	46	97	100
Bomuldsfrøkager (afskall.), Texas	54	79	95
Bomuldsfrøkager (afskall.), russiske	53	82	94
Bomuldsfrøkager (afskall.), New-Orleans	51	82	96
Bomuldsfrømel (afsk.), Texas	40	93	100
Solsikkekager	47	88	96
Hampefrøkager	57	97	100
Jordnødkager	41	82	100
Hvedeklid	57	93	100

Sammenstilling af Gennemsnitstal,

beregnede af de i 1907 udførte Analyser af Prøver af Handelsfoderstoffer, som ved mikroskopisk Undersøgelse befandtes at være rene, med Vedføjelse af det fundne mindste og største Indhold af de forskellige Bestanddele.

	Kvælstofholdige Stoffer pCt.	Fedt pCt.	Kvælstoffri Ekstraktstoffer pCt.	Træstof pCt.	Uorganiske Stoffer pCt.	Vand pCt.	Foderværdi-Enheder beregnet efter Forholdet **2:2:1**
Hørfrøkager	**31.6** 27.9—35.6	**8.3** 6.1—11.8	**33.3** 31.1—35.0	**8.7** 7.2—10.9	**7.0** 6.2—8.3	**11.1** 8.2—13.0	**113**
Rapskager	**(32.4)** (29.3—38.4)	**(9.1)** (7.3—12.0)	**(29.8)** (25.1—33.5)	**(10.8)** (8.5—15.9)	**(7.8)** (6.2—9.3)	**(10.1)** 7.6—12.6	**(113)**
Bomuldsfrøkager (afskall.), Texas	**45.8** 39.1—50.9	**8.7** 5.0—13.1	**24.1** 18.0—27.6	**7.4** 4.8—12.8	**6.2** 5.1—7.1	**7.8** 5.9—9.9	**133**
Bomuldsfrøkager (afskall.), russiske	**41.7** 32.1—46.8	**10.7** 8.1—14.6	**24.4** 20.6—27.9	**9.3** 5.5—14.9	**6.2** 5.8—6.6	**7.7** 5.5—12.0	**129**
Bomuldsfrøkager (afskall.), New-Orleans	**40.0** 33.5—45.3	**8.7** 5.7—12.9	**24.3** 23.4—26.8	**11.7** 7.5—15.2	**6.5** 5.6—7.3	**8.8** 5.9—11.1	**122**
Bomuldsfrøkager (uafskallede)	**22.9** 19.9—28.1	**4.7** 2.3—6.1	**33.4** 28.9—38.4	**21.2** 19.4—26.0	**6.0** 4.8—6.7	**11.8** 9.5—15.1	**89**

Bomuldsfrømel (afskall.), Texas	**47.6** 42.8—52.4	**9.3** 7.4—10.6	**22.4** 21.9—24.5	**7.4** 7.2—8.3	**6.2** 6.1—6.7	**7.1** 6.2—8.7	**136**
Solsikkekager	**36.0** 28.4—42.9	**10.7** 6.9—17.4	**21.1** 16.5—25.2	**18.1** 12.2—25.5	**6.4** 4.2—8.4	**7.7** 6.3—12.4	**115**
Hampefrøkager	**31.6** 29.2—34.0	**8.6** 6.4—11.4	**13.7** 9.4—16.6	**27.3** 23.2—29.8	**8.5** 7.5—9.7	**10.3** 8.9—14.7	**94**
Jordnødkager	**48.7** 45.6—51.8	**10.1** 6.9—14.2	**20.0** 14.5—22.2	**5.0** 3.8—7.8	**6.5** 4.0—10.5	**9.7** 6.4—11.4	**138**
Palmekager	**(17.3)** (15.3—19.6)	**(8.0)** (5.5—13.3)	**(41.6)** (39.5—47.6)	**(18.7)** (15.3—30.1)	**(4.0)** (3.8—4.5)	**(10.4)** (9.0—12.1)	**(92)**
Kokoskager	**(21.2)** (18.4—25.1)	**(11.0)** (7.9—16.0)	**(38.7)** (33.8—49.8)	**(13.4)** (8.5—17.5)	**(6.5)** (5.6—9.6)	**(9.2)** (4.9—15.2)	**(103)**
Sesamkager	**(37.6)** (35.1—40.9)	**(14.7)** (11.4—17.6)	**(22.6)** (20.5—24.5)	**(4.6)** (3.3—5.8)	**(11.5)** (10.1—13.5)	**(9.0)** (7.4—10.6)	**(127)**
Hvedeklid	**16.2** 14.7—18.1	**4.1** 3.4—5.1	**52.8** 50.8—55.2	**9.1** 7.4—10.5	**5.1** 4.3—6.2	**12.7** 10.2—14.5	**93**

De i Parenthes anførte Tal ere de samme, som fandtes paa forrige Tabel, da de paagældende Foderstoffer ere indsendte i et for ringe Antal til, at ny Beregning har kunnet foretages.

Af Gødningsstoffer har der været undersøgt 660 Prøver. Disse have været:

Ublandede Gødninger.

Fosforsyregødninger.

Superfosfater	ca. 40 pCt. Fosforsyre	7	Prøver,
	17—20 — —	224	—
	13—17 — —	41	—
	11—13 — —	22	—
	8—11 — —	5	—
Thomasslaggemel		91	—
Naturlige Fosfater		30	—
			420 Prøver.

Kvælstofgødninger.

Svovlsur Ammoniak	48	Prøver,
Chili-Salpeter	16	—
Kalk-Salpeter	1	—
Kalcium-Cyanamid	3	—
Blodmel	6	—
		74 Prøver.

Kaligødninger.

Højprocentigt Kalisalt	31	Prøver,
Lavprocentigt — (Kainit o. a.)	28	—
		59 Prøver.

Benmel.

Fosforsyrerigt	28	Prøver,
Kvælstofrigt	1	—
		29 Prøver.
Fiskeguano	2	Prøver.
Kødmel	2	—
		4 Prøver.

Blandede Gødninger

med garanteret Indhold af:

Fosforsyre og Kvælstof	8	Prøver,
Fosforsyre og Kali	6	—
Fosforsyre, Kali og Kalk	1	—
		15 Prøver.

Andre Gødningsstoffer.

Gødningskalk, Mergel, Staldgødning m. m.	59 Prøver.
	660 Prøver.

Superfosfat.

Af 188 Prøver, for hvilke der var opgivet det garanterede Indhold af vandopløselig Fosforsyre, udviste 95 Prøver Underindhold. Dette overskred Latituden med:

under 1 pCt. i	{	91	Prøver	18	pCt.	Superfosfat.
	{	1	—	$11^1/_2$	—	—
1—2 — -		3	—	18	—	—

Thomasslaggemel.

I alle Prøverne bestemtes Indholdet af citronsyreopløselig Fosforsyre. Der fandtes heraf:

3— 4 pCt. i	1	Prøve.
11—12 — -	11	—
12—13 — -	21	—
13—14 — -	21	—
14—15 — -	29	—
15—16 — -	8	—

I 72 Prøver bestemtes Mængden af Finmel. Middelindholdet heraf var 81 pCt., Maksimum 89, Minimum 71.

Kvælstofgødninger.

Svovlsur Ammoniak. Der fandtes fra 20,04 til 20,70 pCt. Kvælstof.

Chile-Salpeter. Der fandtes fra 15,05 til 16,10 pCt. Kvælstof.

Kalk-Salpeter. Der fandtes ca. $11^1/_2$ pCt. Kvælstof.

Kalcium-Cyanamid. Der fandtes 16—$16^1/_4$ pCt. Kvælstof og 61—62 pCt. Kalk.

Blodmel. Der fandtes fra 8,98—13,29 pCt. Kvælstof.

Kaligødninger.

Højprocentigt Kalisalt. Der fandtes fra 35,3 til 48,2 pCt. rent Kali. Indholdet fordelte sig saaledes:

ca. 48	pCt.	i	1 Prøve,
41—42	—	-	3 —
40—41	—	-	3 —
39—40	—	-	7 —
38—39	—	-	7 —
37—38	—	-	4 —
36—37	—	-	5 —
35—36	—	-	1 —

Lavprocentigt Kalisalt (Kainit o. a.). Der fandtes fra 12,3 til 17,4 pCt. rent Kali. Indholdet fordelte sig saaledes.

17—18	pCt.	i	1 Prøve,
16—17	—	-	2 —
15—16	—	-	2 —
14—15	—	-	8 —
13—14	—	-	12 —
12—13	—	-	3 —

Benmel.

Der fandtes:

			Fosforsyre.	Kvælstof.
i 28	Prøver	fosforsyrerigt..	23.41—33.07 pCt.	0.45—2.71 pCt.
- 1	—	kvælstofrigt ...	13.56 —	5.77 —

Fiskeguano.

Der fandtes i 2 Prøver 14,3 og 15,2 pCt. Fosforsyre og ca. $8^{3}/_{4}$ pCt. Kvælstof.

Kødmel.

Der fandtes i 2 Prøver $8^{1}/_{2}$ og $9^{3}/_{4}$ pCt. Kvælstof og 1,2 pCt. Fosforsyre.

Antallet af Prøver, som underkastedes Undersøgelse i Henhold til § 6 i Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer, var ialt 78, hvoraf 64 Foderstoffer og 14 Gødninger.

Prøverne af Foderstoffer vare:

24	Prøver	Bomuldsfrøkager	repr.	25648	Centner.
17	—	Solsikkekager	—	25542	—
9	—	Hampefrøkager	—	8210	—
6	—	Jordnødkager	—	4676	—
3	—	Hvedeklid	—	3230	—
3	—	Rapskager	—	1062	—
1	—	Hørfrøkager	—	100	—
1	—	Risaffald	—	1550	—
				70018	Centner.

Indsenderne vare:

Personlige Købere	(16 Prøver)	8	forskellige.
Foreninger	(35 —)	4	—
Mejerier	(13 —)	5	—

Der har været 8 forskellige Sælgere:

1	28	Gange.
1	17	—
2	6	—
3	2	—
1	1	—

For alle Prøverne var der givet Garanti for Indholdet af alle 3 Værdistoffer (kvælstofholdige Stoffer, Fedt og kvælstoffri Extraktstoffer). Det af Sælgeren forbeholdte Spillerum var i 59 Tilfælde 1—5 pCt. af kvælstofholdige Stoffer og Fedt tilsammen, i 3 Tilfælde 5 pCt. af Foderværdi-Enhedernes Antal; i 2 Tilfælde var der ikke forbeholdt noget Spillerum.

I følgende 10 Tilfælde var Garantien ikke fyldestgjort:

paa Grund af uren Vare:
2 Prøver Rapskager repr. 562 Ctr.
paa Grund af daarlig Kondition:
1 Prøve Risaffald repr. 1550 Ctr.
paa Grund af Underindhold:
4 Prøver Solsikkekager repr. 4590 Ctr.
3 Prøver Bomuldsfrøkager repr. 768 Ctr.

Af Gødningsstoffer undersøgtes:

5	Prøver	Superfosfat	repr.	2218	Centner,
5	—	Kalisalt	—	996	—
3	—	Chile-Salpeter	—	1000	—
1	—	Gødningskalk	—	90	—
				4304	Centner.

Indsenderne vare:

Personlige Købere	(10 Prøver)	4	forskellige,
Foreninger	(4 —)	2	—

Der har været 4 forskellige Sælgere:

1	9	Gange,
2	2	—
1	1	—

Det forbeholdte Spillerum var for Fosforsyre, Kali og Kvælstof det almindelig anvendte, nemlig henholdsvis $^1/_2$, $^1/_2$ og $^1/_4$ pCt., for Kalk 10 pCt. Garantien var i alle 14 Tilfælde fyldestgjort.

Mejeriprodukter.

I 1957 Prøver skummet Mælk og 403 Prøver Kærnemælk blev der foretaget Bestemmelse af Fedtmængden.

Denne var:

Skummet Mælk.

under	0.08	pCt. i	80	Prøver,
	0.08	— -	235	—
	0.09	— -	398	—
	0.10	— -	447	—
	0.11	— -	285	—
	0.12	— -	193	—
	0.13	— -	115	—
	0.14	— -	59	—

0.15	pCt. i	44	Prøver,
0.16	— -	26	—
0.17	— -	22	—
0.18	— -	10	—
0.19	— -	7	—
0.20	— -	4	—
over 0.20	— -	32	—
		1957	Prøver.

Kærnemælk.

under 0.20	pCt. i	2	Prøver,
0.20—0.25	— -	11	—
0.25—0.30	— -	20	—
0.30—0.35	— -	64	—
0.35—0.40	— -	65	—
0.40—0.45	— -	76	—
0.45—0.50	— -	59	—
0.50—0.55	— -	41	—
0.55—0.60	— -	16	—
0.60—0.65	— -	17	—
0.65—0.70	— -	4	—
0.70—0.75	— -	12	—
over 0.75	— -	16	—
		403	Prøver.

Der undersøgtes 592 Prøver af s ø d M æ l k, for en Del af Prøvernes Vedkommende til Konstatering af, om der havde fundet en Forringelse af Mælken Sted enten ved Skumning eller Tilsætning af skummet Mælk eller ved Vandtilsætning. Efter Undersøgelsens Resultat maatte en Forringelse utvivlsomt antages at have fundet Sted i 14 Tilfælde.

Af 3918 Prøver S m ø r undersøgtes 2468 Prøver for Ægthed, deraf 149 Prøver tillige for Konserveringsmidler, og 1450 Prøver for Indhold af Vand. Af disse sidste vare 325 Prøver indsendte fra Mejerier, de øvrige fra Eksportører. I ingen af de i saa Henseende undersøgte Prøver paavistes fremmede Konserveringsmidler. Der er ikke forekommet noget Tilfælde, hvor Ægtheden af det til England udførte Smør er bleven draget i Tvivl.

Vandindholdet i de 1450 Prøver var:

under 10	pCt.	i	1	Prøve,	ɔ:	af alle	....	—	pCt.
10—11	—	-	7	—		—	....	0.5	—
11—12	—	-	17	—		—	....	1.2	—
12—13	—	-	104	—		—	....	7.2	—
13—14	—	-	353	—		—	....	24.3	—
14—15	—	-	493	—		—	....	34.0	—
15—16	—	-	255	—		—	....	17.6	—
16—17	—	-	123	—		—	....	8.5	—
17—20	—	-	80	—		—	....	5.5	— } 15.2 pCt.
over 20	—	-	17	—		—	....	1.2	—

Det højeste Indhold var 26,9 pCt., det laveste 9,4 pCt.

De undersøgte 11,423 Prøver af F l ø d e, i hvilke der er foretaget Bestemmelse af Fedtindholdet, hidrøre ligesom forrige Aar saa at sige udelukkende fra Eksporten til Tyskland, dels fra de Mejerier, som eksportere Fløden, og dels fra Modtagerne af denne.

Marts 1907.

Danmarks Jordbrug 1850—1905.

Statens statistiske Bureau har med ovenstaaende Overskrift udgivet et Hefte*), der danner Fortsættelsen af den Række statistiske Opgørelser, der i Tidens Løb ere foretagne angaaende Fordelingen af Danmarks Jordbrug efter Størrelsen af deres Hartkornstilliggende og Besiddelsesforhold. Heftet danner tillige Afslutningen af disse Opgørelser, thi efter at Loven om Ejendomsskyld af 15. Maj 1903 har indført et nyt Grundlag for Beskatningen af Landets faste Ejendomme, vil Hartkornsstatistiken blive afløst af Opgørelser, der hvile paa dette ny Grundlag. Bureauet har derfor anset det for hensigtsmæssigt til denne afsluttende Redegørelse at knytte en Fremstilling af Ejendomsfordelingen i hele det Tidsrum, i hvilket Matrikelen af 1844 har været i Brug. Da Tællingerne 1850 og 1860 omfatte Landet i den Udstrækning, det havde før 1864, medens de senere Tællinger selvfølgelig kun omfatte Landomraadet i den Udstrækning, det fik ved den i Henhold til Fredstraktaten af 30. Oktober 1864 stedfundne Grænseregulering, har Bureauet for at muliggøre en nøjagtig Sammenligning reduceret Tallene, saaledes at de kun omfatte det Landomraade, som gennem hele Tidsrummet har hørt til Danmark.

Antallet af Gaarde og Huse — d. v. s. Ejendomme paa over og under 1 Td. Hartk. — var i Landdistrikterne:

---

*) Statistiske Meddelelser. IV. R., 24. B., 2. H.

	1850		1905	
	Antal	Tdr. Hartk.	Antal	Tdr. Hartk.
Gaarde	68,750	338,910	75,538	325,150
Huse*)	108,443	27,980	207,943	42,407
Andre Lodder**)	—	4,794	—	3,601

I disse 55 Aar har Tilvæksten i Antallet af Ejendomme altsaa været ca. 106,000, men denne Tilvækst fordeler sig højst forskelligt paa de 2 Ejendomsgrupper, idet Antallet af Gaarde kun er vokset med 6788, medens Husenes Tal er tiltaget med ca. 100,000 (eller med 92 pCt.). Hvad Hartkornet angaar, have Gaardene mistet 13,760 Tdr., medens Husene have vundet i alt 14,427 Tdr. eller ca. 52 pCt. af det Hartkornsbeløb, der ved Periodens Begyndelse hørte under dem.

Der er saaledes inden for Landdistrikternes Hartkorn foregaaet en Forskydning i Retning af Smaabrug i det sidste halvhundrede Aar. For at faa et nærmere Indblik i den stedfundne Forskydning vil det imidlertid være nødvendigt at dele Bedrifterne i snævrere afgrænsede Størrelsesgrupper.

Hvad da først **de større Ejendomme** paa 12 Tdr. Hartkorn og derover angaar, viser følgende Tabel den blandt disse stedfundne Forskydning:

1850		1885		1895		1905	
Antal	Tdr. H.	Antal	Tdr. H.	Antal	Tdr. H.	Antal	Tdr. H.
1800	52,263	1968	55,377	2042	56,938	2033	57,146

Disse Ejendomme ere altsaa gaaede frem baade i Antal og i Hartkorn — henholdsvis med ca. 13 og 10 pCt. —, og dette Bevægelsens Hovedtræk har været fælles for Øerne og Jylland. Deles Ejendommene i to Undergrupper, nemlig paa 12—20 Tdr. Hartk. og paa 20 Tdr. og derover, viser det sig, at Fremgangen vel findes i begge Grupper, men dog er betydeligst for de største Ejendomme, idet $^2/_3$ af den samlede Fremgang i Hartkornet er kom-

*) Heri medregnet »Huse uden Hartkorn«.

**) »Andre Lodder« omfatte saadanne skyldsatte Lodder (Skov-, Mose-, Hedelodder o. s. v.), som ikke henhøre til et særskilt Jordbrug.

met disse til Gode, medens kun den ene Tredjedel er gaaet til Ejendomsgruppen paa 12—20 Tdr. Hartkorn.

En nærmere Betragtning af Forholdene fra Tælling til Tælling viser ikke uinteressante Forskelligheder i den her skitzerede Hovedbevægelse. I Tiaaret 1850—60 aftog de større Ejendommes Hartkornstilliggende med ca. 900 Tdr. Hartk. I den følgende Periode, 1860—73, voksede Hartkornet med 1272 Tdr. og i Perioden 1873—85 endog med op mod 3000 Tdr. I Tiaaret 1885—95 var Tilvæksten mindre, men udgjorde dog endnu ca. 1500 Tdr. Hartk., hvorimod den i Tiaaret 1895—1905 kun har været ca. 200 Tdr. Denne sidste Tilvækst er udelukkende kommet Øerne til Gode, i Jylland er derimod i det sidste Tiaar de store Ejendommes Antal aftaget med 36, og deres Hartkorn er gaaet ned med ca. 500 Tdr.

Den Retning, Bevægelsen saaledes har haft inden for Landets Herre- og Proprietærgaarde, staar sikkert i Forbindelse med Loven af 19. Februar 1861 (jvnfr. Loven af 9. Marts 1872), der i sin § 2 tillader den Godsejer, der afhænder fæstepligtige Ejendomme under Godset til Fæsteren eller et af hans Børn, Svigerbørn, Stifbørn eller Plejebørn, Ret til af det øvrige Gods at indtage saa meget Hartkorn, som svarer til $^1/_9$ af det bortsolgte Hartkorn. Den indtagne Jord maa drives under Hovedgaarden eller under anden fri Jord, ligesom den kan anvendes til Oprettelse af ny selvstændige Ejendomme.

Det Fæstegods, der er anerkendt som solgt i Overenstemmelse af L. af 19. Febr. 1861, § 2, andrager i alt 8906 Bøndergaarde med 47,600 Tdr. Hartkorn. Det Hartkornsbeløb, der altsaa er erhvervet til fri Raadighed, udgør ca. 5300 Tdr. — hvad der noget nær er lig den Tilgang, der i den Tid, Loven har virket, har fundet Sted i de store Ejendommes Hartkorn.

Efterhaanden som Fæstegodset er bleven bortsolgt, er Virkningen af Loven af 1861 selvfølgelig bleven mindre, og ved Overgangen til det 20. Aarhundrede synes vi at staa over for en Bevægelse, der vil blive modsat den i

de sidste 35 Aar herskende. Omslaget har vel nærmest været fremkaldt ved Konjunkturerne — bl. a. ved de store Gaardes forøgede Udgifter til Arbejdsløn og Skatter — men ogsaa de ny Lovgivningsbestemmelser ville sikkert fremtidig gøre deres Indflydelse gældende, saaledes Lov om Jords Udstykning og Sammenlægning af 6. April 1906 og Loven af samme Dato om Udlaan af Statslaanefonden til Udstykning af større Ejendomme. Disse ere imidlertid saa faa i Antal og have utvivlsomt stadig deres Mission at udføre i vort Landbrug, saa det maa haabes, at deres Antal og Tilliggende vil kunne opretholdes.

Hvad dernæst angaar **Bøndergaardene**, d. v. s. Ejendomme med et Tilliggende fra 1 til 12 Tdr. Hartkorn, viser følgende Tal den Forskydning, der har fundet Sted blandt dem:

	1850		1895		1905	
Hartkorn:	Antal	Tdr. H.	Antal	Tdr. H.	Antal	Tdr. H.
med 8—12 Tdr. . .	4.706	43.698	3.811	35.868	3.712	35.027
— 4— 8 — . .	28.680	165.179	23.786	135.810	23.155	131.079
— 2— 4 — . .	19.020	56.538	23.250	67.307	23.968	69.327
— 1— 2 — . .	14.544	21.232	21.202	30.478	22.670	32.571
Tilsammen	66.950	286.647	72.049	269.463	73.505	268.004

Denne Klasse Gaarde danner Tyngdepunktet i Danmarks Jordbrug, dens Hartkornstilliggende omfatter jo henved $^3/_4$ (ca. 72 pCt.) af Landdistrikternes samlede Hartkorn.

Betragte vi Bøndergaardene under ét, som en samlet Gruppe, viser Tabellen, at deres Antal i de forløbne 55 Aar er vokset med 6555 Gaarde, medens der i Tilliggendet har fundet en Afgang Sted paa 18,643 Tdr. Hartk. I 1850 var en Bondegaards gennemsnitlige Størrelse 4,28 Tdr. Hartk., i 1905 3,65. Denne Bevægelse for hele Landet genfinder man saa vel for Øerne som for Jylland. Er Bondebedriftens Gennemsnitsstørrelse saaledes end formindsket, tør man sikkert gaa ud fra, at dens Udbytte ikke er det, thi Stigningen i Dyrkningens Intensitet har utvivlsomt medført, at Udbyttet af $3^2/_3$ Td. Hartk. nu er

betydelig større end af $4^1/_3$ Td. for halvhundrede Aar siden.

Tager man ikke Bøndergaardene under ét, men deler dem i 2 Grupper, de større Gaarde paa over og de mindre Gaarde paa under 4 Tdr. Hartkorn, viser det sig, at Bevægelsen inden for disse 2 Grupper er helt forskellig. De større Bøndergaarde ere i de sidste halvhundrede Aar aftagne saa vel i Tal — med godt 6500 — som i Tilliggende — med henimod 43,000 Tdr. Hartkorn, og dette gælder baade Halvøen og Øerne. Omvendt er det gaaet med de mindre Bøndergaarde, idet der her er en betydelig Tilvækst baade i Antallet af Ejendomme og i deres Hartkornstilliggende: Ejendommene ere voksede med godt 13,000 og Hartkornet med godt 24,000 Tdr. Af det Hartkorn, de større Bøndergaarde have afgivet, maa altsaa ikke mindre end ca. 19,000 Tdr. (43,000 ÷ 24,000) være gaaet til Ejendomme, der falder uden for Gruppen 1—4 Tdr. Hartkorn. Heraf have Herre- og Proprietærgaardene taget ca. 5000 Tdr. og Husmandsbrugene ca. 14,000 Tdr.

Der har med andre Ord i den sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede fundet en betydelig Forskydning Sted inden for Bondebruget. De større Bøndergaarde ere aftagne saa vel i Antal som i Hartkorn med omtrent en Femtedel, og af det afgivne Hartkorn er noget over Halvdelen gaaet til de mindre Bøndergaarde, omtrent $^1/_3$ til Husene og omtrent $^1/_8$ til Herregaardene.

Der staar endnu tilbage at se Bevægelsen inden for den 3. Hovedgruppe af Ejendomme, Ejendommene paa under 1 Tdr. Hartkorn: **Husene.** Nedenstaaende Tabel belyser den stedfundne Forskydning i disse:

	1850		1895		1905	
Hartkorn:	Antal	Tdr. H.	Antal	Tdr. H.	Antal	Tdr. H.
2 Skp.—1 Td. ...	49,019	24,950	66,405	34,070	68,003	35,472
1 Fdk.—1 Skp. ..	20,647	2,831	45,889	5,653	51,141	6,101
under 1 Fdk.*) ..	38,777	199	75,044	573	88,799	834
Tilsammen	108,443	27,980	187,338	40,296	207,943	42,407

*) Huse uden Hartkorn ere medregnede i denne Gruppe.

Husenes Antal er altsaa tiltaget med omtrent 100,000, d. v. s. næsten fordoblet, medens deres Hartkorn er forøget med 14,000 Tdr. eller godt 50 pCt. Ejendommene paa under 1 Fdkr. Hartkorn ere forøgede med ca. 50,000 eller 50 pCt. af det hele Antal ny tilkomne Huse. I den midterste Gruppe ere Husene forøgede med ca. 30,500 eller godt 30 pCt., medens de større Huse paa mellem 2 Skpr. og 1 Td. Hartk. ere forøgede med ca. 19,000 eller henved 20 pCt. Hartkornstilvæksten falder derimod, som Tabellen viser, og som naturligt er, fortrinsvis paa de større Huse.

Husene udgør altsaa Hovedmassen af vore Landbrug*), deres Antal er alene i Tiaaret 1895—1905 vokset med over 20,000, og de ville sikkert i de kommende Aar tiltage stærkt. I nationaløkonomisk Henseende har Husmandslandbruget imidlertid ikke særlig stor Betydning, knap $^1/_9$ af Landets Hartkorn hører til det, medens mellem $^1/_6$ og $^1/_7$ falder paa de store Gaarde og henimod $^3/_4$ paa Bøndergaardene. Dertil kommer, at en Del af de større »Huse«, paa mellem 2 Skpr. og 1 Td. Hartkorn, i Virkeligheden maa ligestilles med Gaarde; særlig gælder dette i de mindre frugtbare Egne, hvor jo det Areal, der hører til en Td. Hartkorn, kan være meget betydeligt.

Besiddelsesforholdenes Udvikling i Tiden fra 1850 til 1905 er, som man selvfølgelig kan sige sig selv, gaaet fra Fæste til Selvejendom. Følgende Tal vise det. Af samtlige Ejendomme omfattede:

	Selveje**)	
	af Ejendommene:	af Hartkornet:
i 1850	57 pCt.	64 pCt.
i 1905	90 —	94 —

*) Det maa dog erindres, at en Del af Husene besiddes af andre end Landbrugere.

**) Herunder medregnet »Arvefæste med Ret til at sælge og pantsætte«.

	Fæste af Ejendommene:	af Hartkornet:
i 1850	43 pCt.	36 pCt.
i 1905	10 —	6 —

Denne Forskydning i Forholdet mellem de 2 Besiddelsesformers Udbredelse har naturligvis fundet Sted saa vel i Jylland som paa Øerne, men i stærkere Grad paa disse af den nærliggende Grund, at paa Halvøen var allerede ved forrige Aarhundredes Midte den langt overvejende Del af Ejendommene gaaet over til Selveje.

I 1905 var Forholdet mellem Selveje og Fæste i de 2 Landsdele følgende:

	Øerne:		Jylland:	
	Selveje	Fæste	Selveje	Fæste
Gaarde	32,018	3.292	39.825	405
Huse	81,518	19,585*)	100,864	5,976*)

For Bøndergaardenes Vedkommende er altsaa Fæsteforholdet i Jylland nu af rent forsvindende Betydning, medens af Øernes Gaarde omtrent hver tiende er en Fæstegaard. Ogsaa for Husenes Vedkommende er Fæsteforholdet langt hyppigere paa Øerne end i Jylland.

For hele Landets Vedkommende er Forholdet nu dette, at der findes ca. 3700 Fæstegaarde med ca. 18,000 Tdr. Hartkorn og ca. 25,560 Fæstehuse med ca. 4260 Tdr. Hartkorn.

*) Herunder medindbefattet Leje- og Tjenestehuse.

Udkomne Bøger.

Calciumcyanamid (Stickstoffkalk oder Kalkstickstoff) als Düngemittel von Prof. Dr. *H. Immendorff* und Dr. *E. Kempski*. Verlagsbuchhandlung Eugen Ulmer. Stutgart 1907.

I dette lille Skrift paa 22 Sider, som er udkommet i Stuttgart 1907, giver Prof. *Immendorff* under mange Henvisninger til andre Forfattere og Forskere en kort Redegørelse over de forskellige Bestræbelser, som i de senere Aar have været fremme for at vinde Luftens Kvælstof ad kemisk Vej til Plantenæring, saaledes som Tanken allerede 1845—63 var udkastet af flere Videnskabsmænd.

Forf. udtaler Side 10, at Professor *Birkeland* og Ingeniør *Eyde* i Norge 1903 have løst denne Opgave paa den mest fuldkomne Maade ved Dannelsen af Kalksalpeter, men føjer samtidig til, at denne Opfindelse vil ingen Betydning faa, da Fremstillingen er alt for dyr. Derimod mener Forf., at Kvælstofkalk eller Kalkkvælstof har anderledes lyse Udsigter. Han gør derfor ret udførlig Rede for alle de Besværligheder, der have været at overvinde, før man lærte ved Hjælp af Frank og Caro's Methode at binde Luftens Kvælstof til Calciumcarbid (Kulkalk). Dette sker ved at lede tør, iltbefriet Luft-Kvælstof hen over Calciumcarbidet ved en Temperatur af 1000—1100° C., hvorved der dannes Calciumcyanamid, $CaCN_2$ (Kalkkvælstof). Allerede 1899 dannedes det tyske »Cyanidgesellschaft«, der først havde sit Sæde i Frankfurt og senere i Berlin og siden 1905 er gaaet op i 3 andre italienske Selskaber med Sæde i Rom, for at udnytte Frank og Caros Patent. Forf. mener dog, at dette Selskab, trods sin store Aktiekapital, ikke vil være i Stand til at fremstille Kalkkvælstoffet billigt nok,

Methoden er for omstændelig. Anderledes vil det gaa det ny tyske »Gesellschaft für Stickstoffdünger« i Westeregeln, som har overtaget Polzeniusz' Patent, der ligner Frank og Caros Methode, men med den Ændring, at der tilsættes 10 pCt. Klorcalcium til Calciumcarbidet, hvorved Omsætningen med Luftens Kvælstof lettes saa meget, at denne kan foregaa ved en Temperatur af 700—800° og ved en mindre omstændelig Behandling af Raaemnerne.

Ved begge Methoder dannes der Calciumcyanamid ($CaCN_2$), som er det egentlige Gødningsstof. Den i Handelen kommende Gødning indeholder dog en Del andre Ting.

Analysen opgives saaledes:

	I Kalkkvælstof efter Frank.	I Kvælstofkalk fra Westeregeln.
Kvælstof	20—21 pCt.	ca. 20 pCt.
Calcium	40—42 —	- 45 —
svarende til Calciumilte	56—57 —	- 60 —
Kulstof	17—18 —	- 19.5 —
Klor	»	- 6.5 —

Forf. mener, at i Almindelighed vil Kvælstofprocenten i Handelsgødning ligge mellem 17—19 pCt. Han oplyser, at Fabriken i Westeregeln og to ny Fabriker, som ere under Opførelse, ville kunne levere 24 à 28 Mill. Pund Kvælstofkalk allerede i indeværende Aar. Danmarks hele Forbrug af Chilisalpeter har Aaret 1906 været 32 Mill. Pund. Og der føjes til, at flere Fabriker ere paatænkte rundt om i Evropa, og flere ny Methoder for en lettere og billigere Fremstilling ere i Opmarsch. Det synes herefter at være givet, at Landmændene i Fremtiden kunne regne med denne Gødning paa Markedet til Stadighed. — Handelsprisen opgives at blive ca. 202 Mark pr. 1000 Kilo Gødning med et Indhold af 18 pCt. Kvælstof, ɔ: 1.12 Mark pr. Kilo Kvælstof. Raaemnet hertil koster 98 à 123 Mark. Fabriken menes nok at kunne bestaa med denne Fortjeneste.

I det følgende Afsnit af Bogen gøres gennem Anførelsen af en Mængde Forsøg og Undersøgelser af forskellige Forskere Rede for den Omdannelse, som Kvælstofkalk menes at undergaa i Jorden, før Planterne kunne optage det indeholdte Kvælstof. Dette kan udtrykkes kort saaledes: Calciumcyanamidet omdannes for en Del ad ren kemisk Vej ved Indvirken

af Jordens kulsyreholdige Vand, der fremkommer derved flere Spaltningsprodukter, hvoraf nogle (Acetylen, Fosforbrinte, Svovlbrinte o. fl.) ere giftige for Planterne, men formedelst disse Stoffers ringe Mængde menes de at være uden praktisk Betydning, naar Gødningen anvendes paa rette Maade. Hovedparten af Kvælstoffet i Gødningen menes dog at omdannes til Urinstof og kulsur Ammoniak. En saadan Omdannelse er ogsaa kendt fra den analytiske Kemi, naar ophedede Vanddampe ledes over Cyanamid under højt Tryk. Omsætningen er da følgende:

$$CN_2H_2 + H_2O = CON_2H_4 \quad \text{og} \quad CN_2H_2 + 3H_2O = CO_3(NH_4)_2$$

Cyanamid, Vand, Urinstof - Cyanamid, Vand, Kulsur Ammoniak.

Der er dog næppe nogen Tvivl om, at disse Omsætninger for største Delen blive fremkaldte af Bakterielivet i Jordbunden, ligesom ogsaa den videre Omdannelse af disse Stoffer til Salpetersyre er en Følge af Bakterievirksomheden, men i hvor stor Udstrækning vides ikke. — Jo rigere Jordbunden derfor er paa Bakterieliv, og jo større Absorptionsevne den har, des bedre anser Forf. Kvælstofkalken at egne sig for denne som Kvælstofgødning. God lermuldet Jord anføres som den bedste i saa Henseende, sandmuldet som mindre god og sterilt Sand som slet. Forsøgsresultater herover anføres, og Forholdet, hvori Jorden har haft Evne til at omdanne Kvælstofkalken til Ammoniak, stiller sig endogsaa saa grelt som 100 for Lerjord, 39 for Sandjord og 4 for Kvartssand. Ved Forsøg med Kalkkvælstof paa sur Højmose synes Kalkkvælstoffet endogsaa at have gjort Skade.

I Halvdelen af Bogen meddeler Dr. Kempski Resultaterne af en Mængde Markforsøg paa forskellig Jordbund og til forskellige Afgrøder. Disse omfatte dels Forsøg med Kalkkvælstof og dels med Kvælstofkalk. Resultaterne synes ikke at vise nogen kendelig Forskel paa de to Gødningers Virkning, de have virket ret godt begge to, gennemgaannde nok saa gunstige som ved Statens Forsøgsstationer her i Landet. [Se »Foreløbige Meddelelser« i T. f. L. Pl., 14. Bind, Side 322.]

Sluttelig gør Forf. opmærksom paa følgende Forhold ved Gødningen og dens Anvendelse:

1. Gødningen er noget vanskelig at strø ud, da den nærmest ligner Thomasslagge, den maa helst saas med Maskine eller ved Haandsaaning blandes med fugtig Jord eller

Kaligødning samt Thomasslagge, ikke Superfosfat. Fabriken fremstiller dog ogsaa en mere grovkornet Vare for Haandsaaning, og Maskinfabriken »Westfalien« har indrettet en Skærm, som kan anbringes paa dens Gødnings-Saamaskiner for at hindre, at Gødningen støver under Saaningen.

2. Gødningen er let til at tage Fugtighed og hærdne, hvorfor den bliver vanskelig at sprede, og hvorved der kan dannes Ammoniak, som svinder bort under Opbevaringen, denne maa derfor ske paa et tørt Sted.
3. Paa Grund af de giftige Stoffer, som udvikles ved Gødningens Omdannelse, egner den sig i Almindelighed ikke til Topgødning. Den maa ogsaa af denne Grund helst udstrøs nogle Dage (2—14) før Kornets Saaning.
4. Efter Udsaaningen af Gødningen maa den blandes omhyggeligt og godt ned i Jorden.
5. Til Vintersæd og Enggræsser kan Gødningen nok bruges som Overgødning om Vinteren, da Planterne i denne Tid ere i Hvile og ikke komme i Vækst, før Giftstofferne ere udvaskede.
6. Kvælstofkalk egner sig slet ikke for sur Højmosebund eller anden sur Jord og kun meget lidt for mager Sandjord.

Bogen er rig paa Gentagelser af de enkelte Forhold, den behandler, og kan heller ikke siges at være helt fri for at aabenbare lidt Forkærlighed for Westeregelns Fabrikat, men den indeholder mange gode Enkeltheder, og paa Grund af dens meget aktuelle Emne — Landbrugets Kvælstofforsyning — fortjener den at læses. *Fr. Hansen.*

Forsøg med Veksling af Udsæd. 25. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. 35 Sider. 50 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Undersøgelser af fast Staldgødning og Ajle fra Gaarde i Jylland og paa Sjælland. 26. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. 56 Sider. 65 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Askov Lærlinge. Aarsskrift for 1907. 98 Sider. 1 Kr. 25 Øre. (Lehmann & Stage, Kjøbenh.)

Aarsberetning fra Dansk Frøkontrol 1906—07. Ved *K. Dorph-Petersen.* 36 Sider. Ikke i Bogh. (Kjøbenh.)

Regnskabsbog over Hønsehold. Udgivet af Dansk Andels-Ægeksport. 24 Sider i Folio. 1 Kr. (Det Schønbergske Forlag, Kjøbenh.)

Gødningslæren og Sædskiftet. Af *Chr. Christensen.* 9. Udgave. 283 Sider. 4 Kr. indb. (Aug. Bangs Bogh., Kjøbenh.)

Jordens Behandling og Besaaning. Af *Chr. Christensen.* 5. Udgave. 128 Sider. 2 Kr. 35 Øre indb. (Aug. Bangs Bogh., Kjøbenh.)

Danmarks Jordbrug 1850—1905. Statistiske Meddelelser. IV. R. 24. B., 2. Hefte. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 128 Sider. 1 Kr. 50 Øre. (G. B. N. F., Kjøbenh.)

Meddelelse til de Mejerier, som deltage i de »sammenhængende Rækker af Smørudstillinger« ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg, indeholdende: Aarsoversigt over Smørudstillingerne for 1907. 45 Sider i Kvart. Ikke i Bogh. (Kbh.)

Kapitelstakster for Afgrøden m. v. 1907. Statistiske Meddelelser. IV. R. 24. B. 1. Hefte. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 10 Sider. 15 Øre. (G. B. N. F., Kjøbenh.)

Plantelære, udarbejdet nærmest til Brug paa vore Landboskoler. Af *Jacob E. Lange.* 5. Udgave. 196 Sider. Indb. 3 Kr. 60 Øre. (G. B. N. F., Kjøbenh.)

Svinets Avl og Pleje. Af *P. Gommesen* og *S. P. Petersen.* 150 Sider. 2 Kr. (»Dansk Landbrugs« Forlag, Aarhus.)

Beretning om Statsdyrskuekommissionens Virksomhed i Aaret 1907. Udgivet paa Landbrugsministeriets Foranstaltning af Statsdyrskuekommissionen ved dens Sekretær, cand. jur. *Knud Valløe.* I. Statshingsteskuerne og Hesteavlscentrene. 304 Sider II. Statstyreskuerne. 387 Sider. Ikke i Bogh. (Kbhvn.)

Frøavl af Foderroer. Af *L. Helweg.* 2. gennemsete og forøgede Udgave. 111 Sider. 1 Kr. 50 Øre. — Kun et Aar efter, at første Udgave udkom, foreligger denne nyttige Bog nu i 2. Udgave, der fremtræder med forskellige Tilføjelser, der bl. a. handle om det dygtige Arbejde, der nu fra mange Sider udfoldes for Frøavlens Fremme, og om forskellige ny Erfaringer, Forfatteren har gjort i Sommeren 1907 paa en Rejse for at studere Krydsningsformer i danske Kaalroe- og Turnipsstammer. Bogen foreligger i tiltalende Udstyrelse. (»Dansk Landbrugs« Forlag, Aarhus.)

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek*).

Forøgelse i Januar 1908.

Aston, B. C.: Wire-basket method of testing soils. Wellington 07.

Bonnefont, G.: Élevage et dressage du cheval. Paris 08.

Brown, E.: Report on poultry industry in America. London 07.

Bünger, H., Ueber den Einfluss verschieden hohen Wassergehalts des Bodens in den einzelnen Vegetationsstadien bei verschiedenen Nährstoffreichtum auf die Entwicklung der Haferpflanze. Merseburg 06.

2. national poultry conference. Official report. London 07.

Coppenrath, N.: Beziehungen zwischen den Eigenschaften des Bodens und der Nährstoffaufnahme der Pflanzen. Merseburg 07.

Dezasse, F.: Der Einfluss der Düngung auf den Stickstoffgehalt und den Ertrag der Braugerste. Halle 07.

Diffloth, P.: Races chevalines. Paris 07.

Djebaroff, I. A. T.: Ein Beitrag zur Wasserverdunstung des nackten und bebauten Bodens. Halle 07.

Fröhlich, O.: Die Viehversicherung mit besond. Berücks. ihrer Entwicklung in den süddeutschen Staaten. Göttingen 06.

Gebhard, H.: Pellervo och andelsvärksamheten i Finland. Helsingfors 06.

Gutknecht, P.: Studien über die technische Organisation der Landwirtschaft in der Börde und angrenzenden Gebieten unter dem Einfluss des intensiven Hackfruchtbaues. Berlin 07.

Hansen, J.: Fütterungsversuche mit Milchkühen. Berlin 07.

Jost, L.: Vorlesungen über Pflanzenphysiologie. 2. Aufl. Jena 08.

Lau, E.: Beitrage zur Kenntnis der Zusammensetzung der im Ackerboden befindlichen Luft. Rostock 06.

Oettingen, E. v.: Die Zucht des edlen Pferdes in Theorie und Praxis. Berlin 08.

Rieger, A.: Ueber das Verhalten der künstlichen Düngemittel im Boden und den Verlust, den sie durch Auswaschen in den Untergrund erleiden. Rostock 06.

Rietz, E. O.: Ayrshireafveln i Sverige 1906. Stockholm 07.

*) Angaaende Benyttelsen af Bibliotheket henvises til Meddelelsen S. 140.

Ruesch, H.: Der Berliner Getreidehandel unter dem deutschen Börsengesetz. Jena 07.

Schrader, H.: Ueber die landwirtschaftlichen Verhältnisse in der Umgegend von Berlin. Jena 07.

Stenkhoff, G.: Untersuchungen über die Landwirtschaft im Oldenburger Münsterlande. Berlin 07.

Szász, J.: Die ungarische Landwirtschaft der Gegenwart. Berlin 07.

Thöni, J.: Bakteriologische Studien über Labmagen und Lab. Bern 06.

Forøgelse i Februar 1908.

Bernbeck, O.: Der Wind als pflanzenpathologischer Faktor. Stuttg. 07.

Berichte aus der kgl. bayerischen biologischen Versuchsstation [für Fischerei] in München, herausgeg. von *B. Hofer*. Bd. I. Stuttg. 08.

Briggs and *Mclane:* The moisture equivalents of soils. Wash. 07.

Cameron and *Bell:* The action of water and acqueous solutions upon soils phosphates. Wash. 07.

Carrier, L.: Cost of filling soils. Wash. 07.

Cates and *Spillman:* A method of eradicating Johnson grass. Wash. 07.

Corbett, L. C.: Beans. Wash. 07.

Doell: Dienst Vorschriften und Dienst-Aufträge für Fischmeister. Fluss-, Teich- und Fischereiwärter. Berlin 08.

Entwurf eines Gesetzes zur Abänderung des Gesetzes, betreffend die Abwehr und Unterdrückung von Viehseuchen, vom Bundesrate beschlossen, dem Reichstage vorzulegen. Berlin 07.

Fridrichowicz, E.: Die Technik des internationalen Getreidehandels. Berlin 08.

Gamann, H.: Die Unterhaltung der Wege und Fahrstrassen. Berl. 08.

Hillman, F. H.: Dodder in relation to farm seed. Wash. 07.

Howard, W. H.: Die Produktionskosten unserer wichtigsten Feldfrüchte. Berlin 08.

Janson, C.: Untersuchungen über die Einlagerungen der Reservestoffe in die Hafer- und Gerstenkörner beim Reifeprozess. Jena 07.

Klimmer, M.: Weterinärhygiene. Berlin 08.

Live stock journal almanac. 1908. London.

Martiny, B.: Preisausschreiben des Deutschen milchwirtschaftlichen Vereins betreffend das holländische Aufstallverfahren. Lpz. 08.

Piper, C. V.: Leguminous crops for green manuring. Wash. 07.

Rümcker, K. v.: Die Unkrautvertilgung. Berlin 08.

Schreimer and *Reed:* Some factors influencing soil fertility. Wash. 07.

Warburton, C. W.: The non saccharine sorghums. Wash. 07.

Mindre Meddelelser.

Jordbundsundersøgelser. Ved Forsøgsstationen i Breslau er der siden 1898 hvert Aar anstillet Karforsøg, der skulle belyse forskellige slesiske Jorders Gødningstrang, og disse Forsøg have været supplerede med kemiske Undersøgelser af de anvendte Jorder. Indtil nu er der anstillet Forsøg med ikke mindre end 211 forskellige Jorder, og det betydelige Materiale, der herved er fremkommet, er bearbejdet af K. Opitz og offentliggjort i Landwirtschaftliche Jahrbücher 1907, S. 909. — Kort sammenfattet er Resultatet af denne Bearbejdning følgende:

1) Kun 10—11 pCt. af de undersøgte Jorder have haft et tilstrækkeligt Indhold af let opløselig Fosforsyre.
2) 55 pCt. af de undersøgte svære Jorder og 50 pCt. af de lette Jorder indeholdt tilstrækkelig af let opløselige Kaliforbindelser.
3) Med tilnærmelsesvis Sikkerhed kan det siges, at et Indhold af 0.1 pCt. i 10 pCt.-holdig Saltsyre opløselig Fosforsyre er tilstrækkelig.
4) a. Naar svære Jorder indeholde under 0.1 pCt. Kali (opløselig i 10 pCt.-holdig Saltsyre), ville de i Reglen trænge til Kalitilførsel.
   b. Naar lette Jorder indeholde over 0.1 pCt. Kali, er der i Reglen en tilstrækkelig Mængde af for Planterne tilgængeligt Kali til Stede.
5) Et relativt højt Indhold af kulsur og humussur Kalk (ca. 0.25 pCt.) berettiger til den Slutning, at Jorden ikke trænger til Kalk. Paa den anden Side behøver der ikke at være Kalktrang til Stede, selv ved et overmaade ringe Indhold af de nævnte Kalkforbindelser.

Harald R. Christensen.

Storbritanniens Kreaturbestand i 1907. Den i Fjor foretagne Kreaturtælling viser, at Antallet af Hornkvæg, sammenlignet med Tællingen i 1906, er aftaget med ca. 100,000 Stkr. (1.4 pCt.). Indenfor de enkelte Klasser af Hornkvæget er imidlertid Tallet paa »Køer og Kvier« vokset med ca. 29,000 og var i Fjor det største, det endnu har været — »et fornyet Tegn paa den stadige Vækst af Mejeribruget og særlig af Mælkesalgs-Forretningen«, hedder det i de Bemærkninger, der ledsage den officielle Statistik. Der er jo ingen Tvivl om, at Interessen for Mejeribruget stadig er voksende i England, langt mere end før følge Englænderne nu med Udviklingen i andre Lande, og de ville sikkert efterhaanden skærpe Forholdsreglerne for at forhindre Indførselen af forfalskede eller usunde Mejeriprodukter. Antallet af Faar er vokset med ca. 700,000 (2.7 pCt.), hvad der tilskrives de høje Priser paa Faarekødet og Ulden. Svinenes Tal er forøget med ca. 300,000 (13.5 pCt.), medens Antallet af Heste er aftaget med ca. 12,300 Stkr.

De absolute Tal i Fjor vare: 1,556,000 Heste, 6,912,000 Stkr. Hornkvæg [deraf 2,759,000 Stkr. Køer og Kvier], 26,115,000 Faar og 2,637,000 Svin.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab agter til Efteraaret at lade afholde Prøver med 1) Slaamaskiner kombinerede til Mejning og med selvbindende Høstmaskiner paa Constantinsborg, 2) med Kunstgødnings-Spredere paa Dalum og 3) med Halmpressere. Endvidere vil der blive foretaget Undersøgelse af mekaniske Ilæggerapparater tilligemed de forskellige Transportører ved Damptærskeværker.

Arbejdsprøve med Kartoffel- og Roeoptagere i Jylland 1907.

17. Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver, — foranstaltet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Redskabs- og Maskinudvalg — af Dommerudvalget ved Statskonsulent *C. V. Birk.*

Prøven med Kartoffeloptagere blev afholdt paa Willestrup pr. Arden den 22. og 23. Oktober, og Prøven med Roeoptagere blev afholdt ved Hjerm og Vemb Stationer den 4. og 5. November 1907.

Som Dommere ved disse Prøver vare valgte: Statskonsulent *Birk,* Holte; Proprietær *S. Friis,* Duelund; Proprietær *Jacobsen,* Andkjær, Odder; Inspektør *Wulff Stamer,* Willestrup pr. Arden; Godsinspektør *Tilemann,* Mosager, Hammel.

Paa Grund af Sygdom kom Statskonsulent *Birk* ikke til at deltage i disse Prøver, og af samme Grund fungerede Proprietær *Jacobsen* som Formand for Dommerudvalget.

Til Prøven med Kartoffeloptagere var der anmeldt 3 Optagemaskiner og en Kartoffelplov, den sidste fra *Rud. Sach* var udstillet af *Ole Sørensen & Co.,* Kolding. Dette Firma havde tillige en Optager fra *Georg Harder* i Lybæk. *Blom & Søn* deltog i Prøven med en tysk Kartoffeloptager »Parifa«. *Breit & Pay* deltog med en Maskine af amerikansk Fabrikat.

Af Roeoptagere deltog 3 i Prøven, de vare alle torækkede Redskaber og henholdsvis fra *A. Willemoes,* Wille-

moesgaard pr. Holstebro, Fabrikant *H. Th. Buchtrup*, Randers, og *Marinus Nielsen*, Ragborg, Vemb.

Ved Prøven med Kartoffeloptagere fik hver af Maskinerne sit Stykke at gaa paa, og paa dette afmaaltes 75 Alens Længde paa Ageren, og for dette Stykke bestemtes Kartoflernes Vægt, saavel hvad Maskinen formaaede at optage, som hvad den havde levnet i Jorden. For at finde, hvor mange Kartofler, der bleve tilbage, efter at Maskinen var passeret, blev Stykket behandlet med en Fjedertands Kultivator saa længe, indtil der ikke kom Kartofler frem ved Bearbejdningen. Jorden var sandmuldet og meget let. Den første Dag var den noget fugtig paa Grund af en stærk Regn Natten forud. Denne Dag gik Maskinerne gennemgaaende mindre godt, saaledes at man i Almindelighed tør sige, at Fugtighed skader Optagning ved Maskinerne. Første Dags Forsøg var samtidig paavirket noget af, at der viste sig at være ret betydelig Forskel i den Mængde Kartofler, som fandtes i de Stykker, som ved Lodtrækning vare fordelte imellem de forskellige Maskiner. Man tør derfor ikke hefte sig saa stærkt ved Talværdierne for den første Dag, hvorimod den anden Dags Maaling, der omfatter 4 Gange 75 Alen for hver Maskine, synes at give et godt Billede af Maskinernes Evne til at optage Kartofler.

1ste Dags Resultater vare:

Ole Sørensen & Co. optaget	217	Pund.	Rest	24,5	Pund
A. Blom & Søn	116	—	—	49,5	—
Breit & Pay	66,5	—	—	31	—
Rud. Sach, Kartoffelplov	56,5	—	—	43,5	—

2den Dags Resultater vare:

Ole Sørensen & Co. optaget	278,5	Pund.	Rest	16,5	Pund
A. Blom & Søn	296	—	—	17,5	—
Breit & Pay	130,5	—	—	106	—
Rud. Sach, Kartoffelplov	204	—	—	26	—

Ved at trække en Fjedertandskultivator to Gange hen

over Rækkerne blev der paa en lignende Længde bragt 138 Pund Kartofler frem, medens der blev 118,5 Pund tilbage. Disse sidste Tal gælde forsaavidt ikke Prøven, som Kultivatoren ikke var anmeldt til denne, men Dommerne mente, at det havde Interesse at bestemme, hvor mange Kartofler der komme frem alene ved at bearbejde Rækken to Gange med en Fjedertandskultivator.

Ved sidste Dags Forsøg stillede Ole Sørensen & Co.s Optager sig lige med Blom & Søns, idet begge disse Maskiner vare i Stand til at skaffe alle Kartoflerne frem paa nær 5,6 %. Breit & Pay's Maskiner levnede anden Dag 44,8 %, skønt Forholdet for denne Maskines Vedkommende Dagen forud dog havde været 31,8 %. De øvrige Redskaber arbejdede bedst i den forholdsvis tørre Jord, som fandtes den anden Dag.

Rud. Sach's Kartoffelplov levnede 11,3 %, og to Træk med en Fjedertandskultivator gav en Rest af 46,2 % i Jorden.

Ved Kartoffeloptagemaskinprøverne viste det sig, at disse Maskiner, selv om de nok paa meget let og tør Jord kunne være praktisk anvendelige, dog ikke tilfredsstille i en saadan Grad, at man fandt det rigtigt at uddele nogen Medaille i denne Gruppe, ligesom man ikke fandt Anledning til at uddele den af Hr. Konsul *Lauritzen,* Esbjerg, udsatte Præmie paa 200 Kr. for den bedste praktisk brugbare Kartoffeloptagemaskine. Under særlig gunstige Vilkaar kan en enkelt eller maaske endog 2 af de prøvede Maskiner gøre god Fyldest, men da saa gode Vilkaar, som der kræves, ikke ere almindelige, navnlig i et fugtigt Efteraar, vil det formentlig være uheldigt, især paa det nuværende Tidspunkt, at fremhæve nogen af de udstillede Maskiner ved Præmiering, da dette let kan foranledige, at en saadan Maskine sælges og kommer til at virke under Forhold, hvor den ikke kan tilfredsstille.

Ved Prøven med Roeoptagere fandt man Anledning til at indstille følgende 2 til Medaille. 1. Klasses Sølvmedaille til Propr. *A. Willemoes,* Willemoesgaard

pr. Holstebro, og Broncemedaille til Fabrikant *H. Th. Buchtrup,* Randers.

Smed *Marinus Nielsen,* Ragborg, Vemb, fandt man ikke Anledning til at indstille til nogen Medaille, men man ønsker dog at omtale hans Redskab paa en rosende Maade, fordi det paa en billig og praktisk Maade forener en Roeoptager til 2 Rækker med en 2radet Saamaskine og Radrenser. Den kan dog ikke aftoppe og tager noget Jord med; — men den udfører et saa godt Arbejde, at der er Grund til at antage, at dette Redskab vil kunne udvikles videre.

Ved disse Roeoptagningsmaskiner maa det dog bemærkes, at deres gode Arbejde i høj Grad er betinget af Roens Form og Beskaffenhed. De to første ere fortræffelige ved Optagningen af Kaalrabi og brugelige ved forskellige Sorter runde Roer, men de egne sig kun i ringe Grad til Optagning af Runkelroer og slet ikke til Sukkerroer. Det er navnlig Topafskæringen, som volder Vanskelighed ved de to nævnte Maskiner, naar det drejer sig om Optagning af Runkelroer.

Maskinernes Beskrivelse og Dommernes Udtalelser.

Ved Assistent *M. Dall.*

Kartoffeloptager.

Georg Harder, Lybæk.
Ole Sørensen & Co., Kolding.

Optagningen foregaar ved at et Skær føres under Kartoflerne og løsner Jorden, der derefter sammen med Kartoflerne kastes ud til Siden af 5 Grebe, hver anbragt paa sin Arm af et roterende Hjul.

Maskinen er bygget paa en stærk Smedejernsramme, der bæres af to 1 Meter høje Hjul af Smedejern og med støbte Nav. Fælgenes Bredde er 60 m/m, de ere forsynede med paanittede Knaster, 50 m/m høje, hvis For-

maal er at forhindre Hjulenes Glidning. Under Transporten forsynes hvert Hjul med en kantstaaende Jernring uden om Knasterne.

Sporvidden, 675 m/m, kan forøges til 730 m/m og formindskes til 540 m/m.

Hvert af Færdselshjulene er i sin Forbindelse med den fælles Aksel forsynet med et Palhjul. Hjulakslen er forsynet med et konisk Kamhjul med 75 Kamme, der gennem et konisk Drev med 13 Kamme driver en Aksel, hvis Længderetning er Maskinens Bevægelsesretning.

Bagerst paa sidstnævnte Aksel er anbragt 5 Arme, 260 m/m lange, hver forsynet med en Krumtap, paa hvilken der er anbragt en tregrenet Greb, forsynet med et Skaft af Træ, hvis øverste Ender styres af en fælles Ring, saaledes at Grebenes tre Grene altid vender nedefter og under Arbejdet kaster Massen (Jord og Kartofler) ud til højre Side, hvor Hovedmængden af Kartoflerne kommer til at ligge ovenpaa Jorden i en Bredde, der ved hurtig Kørsel (fri Skridtgang) er ca. 2 Meter, ved langsommere Bevægelse noget mindre. Ved den hurtige Bevægelse frigøres Kartoflerne bedst fra Jorden, men maa altsaa opsamles paa et bredere Bælte.

Det foran omtalte Skær er anbragt paa en Sule paa Hovedrammens venstre Side med sin Bagkant umiddelbart foran de arbejdende Grebe. Skæret er 380 m/m bredt og 360 m/m langt fra Spids til Bagkant. Det er lidt buet, dybest i Midten og kan stilles i forskellig Retning i Forhold til Horizontalplanet, hvorved Skærets og dermed hele Apparatets Arbejdsdybde bestemmes. Skærets Bagkant ligger ca. 750 m/m bagved Hjulakslens lodrette Plan.

Foran Skærets venstre Side findes anbragt paa Hovedrammen en Stang af Rundjern, bøjet omtrent som en Hesterivetand. Dens nederste spidse Ende bryder Jorden foran Skæret og fjærner mulig tilstedeværende Kartoffeltop.

Naar Maskinen skal køre tom, hæves Hovedrammens bagerste Ende ved Hjælp af en Vægtstang. Derved hæves

Skæret og det roterende Apparat ud af Jorden. Samtidig udløses Kamhjulene og løftes ovenomtalte krogbøjede Rundjernstang.

Vognstangen er anbragt paa Hovedrammen noget foran Færdselsakslen og har en ubegrænset Bevægelighed op og ned. Hamlen er anbragt oven paa Vognstangen. Den burde mulig have været anbragt under Vognstangen og saaledes, at Træklinien kunde hæves og sænkes eftersom Jordens Haardhed og den forskellige Arbejdsdybde gør det ønskeligt.

Dommernes Udtalelse:

Maskinen er meget tiltalende paa Grund af sin usammensatte Konstruktion. Den er let at trække som Følge af, at den hurtig slipper Jorden, har en rolig Gang, holder sig ren under Arbejdet og er ikke udsat for Uheld og tvungne Standsninger.

Den spreder Jord og Kartofler paa et temmelig bredt Bælte til den ene Side, men saaledes, at Kartoflerne ligge synlig ovenpaa.

Blom & Søn, Skanderborg.
»Parifa«.

Maskinen fører Jord og Kartofler ved et bredt Skær op paa en roterende Rist, hvis øverste Flade bevæger sig bagud, og gennem hvilken Jorden skal forsvinde, medens Kartoflerne føres videre og aflægges bagved Maskinen.

Baghjulene, som ere helt af Smedejern, have en Diameter af 700 m/m med 90 m/m Fælgbredde. Fælgene ere forsynede med Knaster, 70 m/m høje og 70 m/m brede, for at forebygge Hjulenes Glidning under Arbejdet. Til Transporten forsynes Hjulene med Ringe, der spændes uden om Knasterne.

Kraften overføres til den roterende Rist fra Færdselshjulene ved et Kamhjul ved hver Side, hvert forsynet med et Palhjul med 2 Paler. Naar Maskinen skal gaa tom,

udløses alle 4 Paler ved et Tryk paa hver især. Kamhjulene have 57 Kamme, de tilsvarende Drev have 15 Kamme. Paa samme Aksel som Drevene er anbragt paa hver Ende et Kædehjul, Diameter 135 m/m, og hvert forsynet med 19 Kamme med indbyrdes Afstand, svarende til Afstanden mellem Stængerne i den roterende Rist. Denne bestaar af 70 Stk. $^3/_8$ Tm. Staalstænger med 40 m/m Mellemrum. Riststængerne have vekselvis en Bøjning opefter og nedefter, for at hindre Kartoflerne i at trille tilbage. Risten understøttes og ledes af 3 Par almindelige Ruller, og desuden er der under Midten af dens øverste Flade anbragt et Par Tandhjul med Diametre, der variere fra 40 til 75 m/m; de give Ristens øverste Flade en rystende Bevægelse. Disse Tandhjul ere forsynede med Kamme, der svare til Ristens Stænger.

Ristens Bredde (Ristestængernes Længde) er 445 m/m. Den bevæger sig melem to Skærme af Jernblik.

Det foran Kæderisten anbragte Skær er 460 m/m bredt og 400 m/m langt fra Spids til Bagkant. Skæret har en temmelig stærk Stigning mod Bagkanten, hvilket er nødvendigt for at føre Jorden op paa Ristens øverste Flade.

Bag ved Kæderisten, altsaa allerbagerst paa Maskinen, er anbragt en Rist, bestaaende af Rundjernsstænger, 600 m/m lange, hvis frie Ender vise bagud med Heldning nedefter. Heldningsgraden kan indstilles nemt ved Hjælp af en Vægtstang. Riststængerne ere fastgjorte ved den forreste Ende paa en fælles Tværstang, der under Arbejdet drejes nogle faa Grader frem og tilbage, saaledes at Risten faar en rystende Bevægelse, hvorved den sidste Jord falder igennem, og Kartoflerne, der glide ned ad Risten, ligge i et smalt Bælte bag efter Maskinen. Denne Rist er ogsaa anbragt mellem to Blikskærme.

Maskinen er samlet paa en Ramme af Vinkelstaal, der ved en staalstøbt Forlængelse foran er tilkoblet en Forstilling med Vognstang. Forhjulene ere støbte, 340 m/m høje med 100 m/m Fælgbredde. Paa Vognstangen er an-

bragt to stilbare krumme Langjern, hvis Formaal er at fjærne Kartoffeltoppen.

Forenden af hele Apparatet reguleres bekvemt til Arbejde i den ønskelige Dybde ved en Vægtstang, der kan betjenes af Kusken under Arbejdet. Ved samme Vægtstang løftes Skæret ud af Jorden, naar Maskinen ikke skal arbejde.

Dommernes Udtalelse.

Maskinen er noget tung at trække paa Grund af, at den behandler megen Jord. Den kan fuldstændig stoppes af Sten.

Den lægger Kartoflerne pænt, hvilket er et for denne Maskine tiltalende Moment.

Af mindre tiltalende Egenskaber kan nævnes: Dens sammensatte Bygning, dens betydelige Arbejde med den store Jordmasse, dens mange Slidsteder, der vanskelig holdes smurte og fri for Jord og derfor vil slides stærkt.

Maskinen bør helst optage hveranden Række i første Omgang, da den er saa bred, at den vil skade de Kartofler, som ligge ovenpaa Jorden i de tilstødende Rækker.

Breit & Pay.

Maskinens arbejdende Apparat er en Rist, hvis Stænger ere parallele med Bevægelsesretningen, og som ved Hjælp af en Krumtap, der trækkes fra Baghjulene, sættes i en rystende Bevægelse. Risten er anbragt bag et Skær, der løsner Jorden og hvorfra Jord og Kartofler bringes op paa Ristens Forende. Ved Ristens Rystning skulle da Jord og Kartofler føres videre tilbage og Jorden efterhaanden falde igennem Risten, medens Kartoflerne aflægges bag ved Maskinen.

Baghjulene, fra hvilke altsaa Arbejdet udgaar, ere 1030 m/m høje og forsynet med Knaster, der ere 35 m/m høje og 95 m/m brede.

Sporvidden er 845 m/m og uforanderlig.

Skærets Bredde er 480 m/m og Længden fra Spids til Bagkant 335 m/m.

Gennem 2 Udvekslinger overføres Hjulenes Bevægelse fra Hovedakslen til en Aksel, beliggende over Ristens Forende og forsynet med en Krumtap i hver Ende. Fra disse Krumtappe, hvis Omdrejningshastighed er lidt over 19 Gange Hovedakslens, overføres Bevægelsen til Ristens Forende gennem en toarmet Plejlstang, der ved et Tapleje paa Midten er forbunden med den ene Ende af en vandret liggende, 250 m/m lang Arm, hvis modsatte Ende er bevægelig forbunden med Hovedrammen. Ristens forreste Ende faar derved en Bevægelse ligesom en Halmryster. Dens bagerste Ende er befæstet ved et Nikketøj.

Risten gjorde en Omdrejning for hver 170 m/m Maskinen bevægede sig fremad. Denne Ristens Bevægelse havde en stærk rystende Virkning paa hele Maskinen, og det selvfølgelig saa meget stærkere jo mere Jord, der laa paa Risten. Tilbagevirkningen paa Maskinen var meget betydelig og iøjnefaldende, den gjorde sig endogsaa gældende gennem Trækket i Hestenes Bringe. Maskinen gik desuden saa tungt, at selv et Par kraftige Heste næppe kunde trække den uafbrudt, men maatte holde Pusterum midt paa Ageren, naar denne var lang.

Ristens Længde var 1140 m/m, Bredden 520 m/m. Den bestod af 12 Riststænger, altsaa med henved 40 m/m Mellemrum.

Hovedrammen bæres fortil af et Par smaa Forhjul, der ere anbragte paa samme Maade som Forhjulene paa et Automobil, saaledes altsaa, at de drejes om hver sin lodrette Aksel, naar Køretøjet skal forandre Retning. Det styres alligevel gennem Vognstangen, med hvilken begge Hjulene have Forbindelse, saa at de maa følge dens Bevægelse.

Den forreste Del af Maskinen kan hæves og sænkes med en Vægtstang, derved bestemmes Skærets Dybgaaende. Den bagerste Del af Risten kan ligeledes hæves og sænkes, saaledes at altsaa Ristens Stigning mod Bagenden kan reguleres.

Dommernes Udtalelse.

Maskinen er meget tung at trække. Den ryster saa stærkt, at det endog generer Hestene i høj Grad, og den gør et ufuldkomment Arbejde.

Willemoes's Roeoptager.

Maskinen er indrettet til samtidig Optagning af 2 Rækker. Den er bygget paa en Jernramme, der bagtil bæres af to Færdselshjul af Smedejern med lange støbte Nav. Hjulene ere 1010 m/m høje, Fælgene 75 m/m brede. Fortil bæres Maskinen af Vognstangen, der er forsynet med Kobbelstang.

Knivene til Afskæring af Toppen hænger paa en Bjælke af Vinkeljern, anbragt tværs over Vognstangen tæt bag ved Hamlen. De kunne indstilles til forskellig Afstand mellem Rækkerne og har desuden hver for sig et Spillerum af 130 m/m, indenfor hvilke de indstille sig selv under Arbejdet, idet de foran ere ophængte i en Rundjernstang, der ligger løst i 2 Øskener og bagtil hænger i 2 Kæder. Hvert Skæreapparat bestaar af 2 Knive, der bagtil krydse hinanden under en Vinkel af ca. 30 ° og fortil have en Afstand fra Eg til Eg af 70 m/m. Den indvendige Kniv er 210 m/m lang, den udvendige 110 m/m; begge ere af tynd Staalplade og med Eg til begge Sider, saa at de kunne vendes, naar den ene Side sløves. Knivene sidde fastskruede i en slædeformet Ramme, der under Arbejdet slæbes op paa Roen. Naar Toppen er afskaaren, føres den ud til Siden af Skæreapparatets bagerste opadbøjede Kant.

Bagved Aftopningsapparatet er paa selve Hovedrammen anbragt to buede roterende Tallerkener med skarp Kant og ca. 400 m/m Diameter. De ere anbragte tæt opad den udvendige Side af hver sin Roerække, lidt skraatstillede. De føre den afskaarne Top og mulig tilstedeværende Ukrudt lidt udad fra Rækken, saa at der er fri Bane for det efterfølgende Optagerskær. De holdes rene ved en

ved den bagerste Kant anbragt Skraber, der tillige har en Vinge, som løsner Roerne.

Dernæst følge de to Optagerskær, et for hver Række. De gaa med et skævt trekantet Blad ned under Roerne, afskære Spidsen og løfte Roerne op af Jorden. Naar Roens Spids ikke ønskes afskaaren, kunne disse Skære erstattes af et Par andre medfølgende, som løfte Roerne uden at afskære Spidsen. Optagerskærene ere anbragte imellem Færdselshjulene omtrent lige under Hjulakslen.

Bagerst paa Roeoptageren er anbragt for hver Roerække et Hjul med ca. 600 m/m Diameter. Fælgene ere Ringe af Fladjern, og Egerne, der ere af Rundjern, ere førte ind til de støbte Nav, hvori de ere indstøbte (stærkt forsat), i en Bue bagefter. Disse Hjul kunne indstilles i forskellig Vinkel paa Kørselsretningen, ligesom ogsaa i forskellig Højde. De fatte under Arbejdet med Fælgene neden under de optagne Roer og føre dem fra hver Side ind imod Midten, saaledes at begge de optagne Rækker samles til én. Samtidig rystes Jorden fra Roerne.

De roterende Tallerkener, Optagerskærene og Samler-Hjulene ere anbragte paa to Rammer, en for hver Roerække. Disse Rammer kunne hver for sig hæves og sænkes bagtil ved Hjælp af hver sin Vægtstang med Indstillingsskala, ligesom de arbejdende Redskaber ved samme Vægtstænger hæves ud af Jorden ved Vendingerne og under Transporten. Begge Rammerne kunne dernæst ogsaa i Forening, ved Hjælp af en anden Vægtstang, bevæges til Siderne med et Spillerum af 120 m/m for under Arbejdet at følge Roerækkerne nøjagtigt.

Da Apparatet er formet som et tohjulet Køretøj og ikke meget lang er det nemt at vende med og overhovedet ikke vanskeligt at betjene.

Buchtrups Roeoptager.

Maskinen er, ligesom Willemoes' Roeoptager, til samtidig Optagning af 2 Rækker, men den er firhjulet. Forstillingens Hjul ere 600 m/m høje med 380 m/m brede Fælge;

disse have en buet Yderflade for at Maskinen kan styres af selve Roerækkerne, idet Hjulene, naar de træffe Roerne, ville glide ned ad disses udvendige Side. Hjulenes indbyrdes Afstand kan indstilles efter Roernes Rækkeafstand.

Afstanden mellem Forstilling og Baghjul er ca. 3 Meter; Forbindelsen er tilvejebragt ved en stærk Aas af Træ. Paa denne sidder bag ved Forstillingen først Aftopningsapparatet, der har megen Lighed med det tilsvarende Apparat paa Willemoes' Maskine, dog har det kun 1 Kniv til hver Række, dernæst er det forsynet med 2 torpedoformede Ruller, hvis Forlængelse danner en fortil aaben Vinkel paa henved 40 °. Disse Ruller skulle løfte Knivene op paa Roen, de vendes med den tykkeste Ende fremefter eller bagefter, henholdsvis eftersom Toppen ønskes afskaaren umiddelbart nede ved Roen eller der ønskes efterladt en kort Stilk ved samme. Bag ved Kniven findes en skraat stillet Skærm, omtrent som ved Willemoes' Apparat, og desuden en skraatstillet Rundjernstang, begge Dele for at føre den afskaarne Top ud til Siderne.

Til Forbindelsesaasen og Baghjulenes Aksel er fastgjort et Par kantstillede, slædelignende $2^1/_2$ Tm. Planker, henimod 1 Meter lange. De skulle tjene til at holde Apparatet lige over Roerækkerne, idet de, ligesom Forhjulene, ledes af Roernes udvendige Sider. De kunne indstilles efter 20 til 26 Tm.s Rækkeafstand. Forrest paa disse Planker er anbragt ved hver Række en skraatstillet hul Tallerken, 430 m/m Diameter. De skulle føre Roebladene yderligere ud til Siderne. Længere tilbage, omtrent under Baghjulenes Aksel, er anbragt for hver Roerække et skaalformet roterende Legeme, hvis Aksel har nogen Heldning, men nærmer sig mest den lodrette Linie. De trykke Roerne indad mod Midten og opad og løsne dem derved. Endelig er der bag ved Apparatet endnu anbragt for hver Roerække en roterende hul Skive med paanittede Rundjernstappe i Kanten. Den ene, som sidder forrest, vender den buede Side fremefter og er ca. 30 m/m i Diameter, den anden vender den hule Side frem og er noget større. Ved

denne forskellige Form og Stilling forebygges, at de hindre hinandens Bevægelser. De rense Roerne for vedhængende Jord og bringe begge Rækkerne sammen i Midten.

Alle disse Apparater kunne indstilles forskellig, saavel op og ned som ogsaa i forskellig Bevægelsesretning. Desuden kan hele Apparatet hæves og sænkes ved Hjælp af en Skrue uden Ende, der kan betjenes fra Kuskesædet, og endelig forefindes der midt under Apparatet et Hjul, der er drejelig om en lodret Aksel, og som Kusken kan styre med Fødderne, saaledes at hele Apparatet paavirkes efter Behag til en af Siderne, hvilket f. Eks. paa stærkt heldende Terræn kan være nødvendigt for at holde Maskinen lige over Roerækkerne.

Da Apparatet har en ret betydelig Længde, kan man ikke naa helt til Ende paa Rækkerne, med mindre Forpløjningen er meget bred. Ligeledes kan man ikke vende saa kort om, at man kan tage Rækkerne ved Siden af hverandre, men maa have en ret anselig Bredde at vende paa.

Marinus Nielsens Roeoptager, Ragborg, Vemb.

Roeoptageren er tillige Saamaskine og Radrenser for to Rækker.

Hjulene ere temmelig høje, 750 m/m, af Smedejern og med et langt støbt Nav. Deres indbyrdes Afstand kan forandres efter Roernes forskellige Rækkeafstand.

Radrenserens Skær og Beskyttelseshjul er anbragt paa en fælles bevægelig Ramme. Naar Redskabet skal anvendes som Roeoptager, fjærnes Skær og Beskyttelseshjul, og bagerst paa Rammen anbringes to Grubbertænder med indbyrdes Afstand lidt større end Roernes Rækkeafstand. Paa hver Grubbertands nederste fremadbøjede Ende er anbragt et envinget Skær, 300 m/m langt, med Vinger indad, skraat bagud; det afskærer Roens Rod-

spids og løfter Roen lidt. Højere oppe paa Grubbertænderne er anbragt to Grene paa hver, 350 m/m lange, den ene oven over den anden. Ogsaa disse har Retning indad og bagud. De løsne Roerne og vælte dem fra hver sin Række ind mod Midten.

Paa den fælles Ramme er foran hver Grubbertand anbragt en skarp roterende Staalskive. De overskære mulig tilbageblevne Toprester eller tilstedeværende Ukrudt. for at det ikke skal slæbe paa Grubbertænderne.

Rammen er bevægelig til Siderne og styres ved Hjælp af to Haandtag.

Der findes ingen Aftopningsapparat. Roerne maa derfor aftoppes i Forvejen.

Apparatet var indrettet med Enspænderstænger og blev under Prøverne trukket af én Hest.

†

Hans Broge.

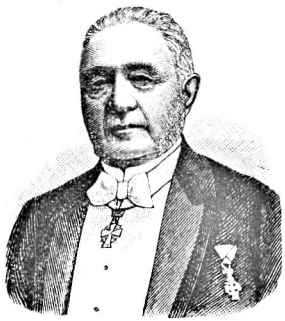

Jyllands største Købmand, der den 25. Marts døde i Aarhus, har ikke alene haft stor Indflydelse paa vore Handelsforholds Udvikling, men ved hans Arbejde for vort Landbrug og navnlig for Mejeribrugets Fremgang naaede i en Aarrække hans Betydning langt ud over Handelskontoret og Aarhus By. *Hans Broges* Navn fortjener ogsaa at mindes med Tak og Paaskønnelse af Landbruget.

Der er næppe Grund til her at dvæle udførligt ved hans Livs Tilskikkelser, der jo for nylig ere meddelte i Landets Aviser. Her skal kun genkaldes i Erindringen, at han fødtes den 4. December 1822 i Grenaa og 15 Aar gammel kom i Handelslære i Aarhus, at han senere rejste for et Købmandshus i Hamborg, i nogle Aar var Kommis i Randers og 1847 grundlagde sin Forretning i Aarhus.

Forholdsvis hurtig drev han denne betydeligt op. Allerede efter Treaarskrigen 1848—50 havde man jo herhjemme faaet forøget Tillid til Landets egne Hjælpe-

kilder og stærkere Mod til at staa paa egne Ben. Man ønskede navnlig ikke i større Omfang end højst nødvendigt atter at knytte det ved Krigen delvis brudte gamle Afhængighedsforhold til Hamborg, og i stigende Grad vendte man Blikket mod England, hvis økonomiske Politik blev lagt om paa et friere Grundlag: 1849 ophævedes Kornlovene, 1853 nedsattes Smørtolden fra 10 til 5 sh. pr. cwt. og 1860 vandt Frihandelen endelig Sejr. De dygtigste af de danske Købmænd tog selv en-gros-Handelen i egne Hænder*), og til disse hørte Broge, der tidligt begyndte en Eksportforretning paa England med Korn og Smør — i Aaret 1863 skrev han i et Brev til Landhusholdningsselskabet, at han fik Smørret fra 100 Gaarde, »men deraf har Smørret kun været, som det bør være, fra 15—20 Gaarde«.

Før Broges Tid blev en stor Del af Herregaardssmørret i Jylland opkøbt af Kieler-Købmænd og sendt til England som Kieler-Smør. Til Hamborg sendtes Smørret om Sommeren og Efteraaret i smaa Sejlskibsladninger. Af Vintersmør udførtes intet. Broge fik snart ved sine gode Forbindelser i England direkte Udførsel af Smør i Gang til dette Land, og han kørte rundt til Herregaardene langt Nord og Syd paa i Jylland for at opkøbe deres Smør. Det var i Reglen hen paa Sommeren, og paa den Tid afskibede hans Firma — hans Kompagnon var den dygtige Købmand *S. Chr. Wærum* — det meste Græssmør i hele Skibsladninger til England. Ævresmørret, som kom frem efter Høst, var beregnet paa at skulle gemmes til Vinterforsyning, thi Vintersmør kendtes den Gang saa godt som ikke til Eksport. Da Firmaet første Gang begyndte at handle med Vintersmør, købte det Produktionen fra Herregaardene for Vinteren for 80 Rigsdaler pr. Td. à 224 Pd.

---

*) Kongerigets Omsætning med England steg fra 14 Mill. Kr. i 1847 til næsten 42 Mill. Kr. i 1863, medens Omsætningen med Hamborg kun voksede fra 12 til 18 Mill. Kr.

(ca. 70 Øre pr. Pd.), næste Vinter betalte det med 90 Rigsdaler (ca. 80 Øre pr. Pd.) og den 3. Vinter med 100 Rigsdaler (ca. 90 Øre). Landmændene fik nu Lyst til at give Kraftfoder om Vinteren, da de hurtig saa, at det betalte sig, og Broge agiterede stærkt for at faa Landmændene til at fodre godt og forbedre Smørrets Kvalitet.

Broge begyndte ogsaa ret hurtig efter sin Etablering at opkøbe Korn i større Omfang og udføre det til Storbritannien. Lejlighedsvis udførte Firmaet ogsaa til andre Lande, saaledes Havre i mange store Ladninger til Australien efter Opdagelsen af Guldminerne dér. Denne Udførsel ophørte, da man begyndte at dyrke Havre i Australien. Da Køberne selvfølgelig altid betalte højere Pris for de bedste Varer, æggede Firmaet stadig Landmændene til at sørge for at levere saa gode og velrensede Varer som muligt, og der er ingen Tvivl om, at ogsaa dette bar god Frugt. Var Kornet paa Grund af fugtig Høst af daarlig Kvalitet og ikke kunde taale en Sørejse, blev det — og dette galdt baade Rug, Byg og Havre, derimod sjælden Hvede — tørret paa Firmaets Tørreovne. Endelig begyndte Broge ogsaa tidlig en regelmæssig Udførsel af levende Hornkvæg til Storbritannien. Hans første Forretning var et Salg paa Levering til London (gennem Firmaet Fr. & A. Delcomyn) af 1000 Stkr. levende Stude, der skulde afskibes i fem Rejser med en hollandsk Damper. Da denne imidlertid kunde tage 250 Stkr. hver Gang, blev Partiet til 1250 Stkr. Denne Udførsel af levende Kvæg vedblev, indtil England i Aaret 1892 lukkede for Indførselen af levende Kvæg herfra.

Det er dog først efter 1864, at Broge kom frem i første Række. Hvad Treaarskrigen havde forberedt, fuldførte Krigen 1864. Dette Aar satte Skel i Danmarks økonomiske Udvikling, først nu blev de stærke Baand, som i en Aarrække ensidigt havde knyttet vor Udførsel af Landbrugsprodukter til Tyskland og gjort vor Han-

delsstand afhængig af Hamborgs Købmænd, endelig brudte, først nu frigjorde den danske Købmandsstand sig helt fra Hansestadens Formynderskab, og vort levende Handelssamkvem med England begyndte ret.

I denne Udvikling tog Hans Broge ivrig Del. Som den ægte Købmand han var, handledygtig, vovende og villende, saa at sige forudgreb han den økonomiske Udviklings Gang, han forudsaa, hvor Tyngdepunktet i vor Omsætning med England vilde komme til at ligge, og i Landbrugets Overgangstid fra Kornsalg til Mejeridrift stod han i første Række blandt de gode jyske Mænd — *Segelcke* og *Buus*, senere *Fjord* og andre — der med saa gode Resultater arbejdede for Mejeribrugets Fremme. Broge var altid rede til at støtte Udviklingen med Penge og Arbejde, og der lagdes stærkt Beslag paa begge Dele. Han talte og han skrev om Mejerispørgsmaal — han udgav saaledes en Vejledning i Smørproduktionen —, og han havde en meget væsentlig Andel i, at Smørudstillingerne kom i Gang. Om den første af disse skrev »Tidsskrift for Landøkonomi« følgende: »For første Gang er i Aaret 1868 afholdt en Smørudstilling, og Impulsen hertil udgik fra de driftige Kjøbmænd i Aarhus, i hvis Omegn Mejerivæsenet synes at have gjort store Fremskridt ej mindre paa de smaa end paa de store Gaarde. Udstillingen omfattede kun Vintersmør og afholdtes i Aarhus den 29. Januar, og Indbydelser vare udgaaede til samtlige jydske Landboforeninger; der udstilledes Prøver fra ikke mindre end 115 store og 52 mindre Gaarde. Det fremgik tydelig af Udstillingen, at ikke, som tidligere antaget, Gaardenes Størrelse, men derimod Dygtighed og Indsigt bestemme Varernes Godhed, og mange mindre Gaarde stode i saa Henseende lige med de større*).« Professor *Segelcke* og *Broge* vare de bærende Kræfter ved disse store Vinter-Smørudstillinger, ved hvilke de holdt Foredrag om Is- og Vand-

*) »Tidsskrift f. Landøkonomi«, 1869, S. 5.

mælkerier, om Tilvirkning af Smør af »sød Fløde«, om Lys, Luft og Renlighed i Kostald og Mejeri, om Brugen af Vægt og Thermometer o. s. v. Som Dommere virkede foruden Broge ogsaa andre erfarne og ansete Smørhandlere, saaledes *Ankerstjerne* fra Randers og *Levy* fra Horsens.

Det var selvfølgeligt, at da »Foreningen af jyske Landboforeninger« blev stiftet, blev Broge ogsaa gennem den draget ind i Arbejdet for vort Mejeribrug. Fra 1875—77 havde han Sæde i Foreningens Mejeriudvalg, paa Delegeretmødet 1875 gjorde han sig til Talsmand for, at man skulde lette de mindre Jordbrugere Overgangen fra Bøtte- til Is- og Vandmejeriet, hvilken Overgang netop da stod paa Dagsordenen, og han, Inspektør *Buus* og daværende Jægermester *F. Friis,* Duelund, berejste som Dommere Jylland i den af Fællesforeningen i 1876 iværksatte Konkurrence mellem »de bedst anlagte og drevne Is- eller Vandmejerier i Jylland med Besætninger paa 30 Køer og derunder«. Ogsaa som mangeaarigt Medlem af Bestyrelsen for »Aarhus Landboforening« — en Tid Landboforeningens Næstformand, senere dens Æresmedlem — udfoldede Broge en stor og gavnlig Virksomhed for Mejeribruget.

Broges Hovedbetydning for Landbruget ligger i hans her berørte Virksomhed og i hans Arbejde for at indarbejde dansk Smør paa Englandsmarkedet. Denne Indarbejdelse blev lettet ved den regelmæssige Dampskibsfart, som i 1865 blev begyndt mellem Storbritannien og Jylland. Selv var Broge Medstifter af »Det jysk-engelske Dampskibsselskab«, der i 1868 begyndte Farten med Newcastle—Aarhus som Hovedlinje. Men ogsaa for andre Grene af Landbruget havde han stor Interesse, saaledes for en udvidet Dyrkning af Maltbyg, om hvilket Emne han i 1880 holdt en Række Foredrag. Han ejede flere større Gaarde, i Viborg Amt Hovedgaarden Bustrup med 35 Tdr. Hartkorn og 728 Tdr. Ld. og i Aarhus Amt Graamølle og Gammelgaard med ca. 33 Tdr. Hartk.

og 368 Tdr. Ld. Broges store Forretningstalent fornægtede sig heller ikke her. Han drev Ejendommene ved Bestyrere, der fik en mindre fast Løn og derefter Procenter, og Ejendommene forrentede sig udmærket. Af Landboforeningerne i Aarhus Amt valgtes han i December Maaned 1876 til Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, i hvilket han havde Sæde i 12 Aar, til December 1888, da han afløstes af Gaardejer *Jens Busk*. Af hans Deltagelse i Landboforeningslivet kan endnu fremhæves, at han var den jyske Fællesforenings første Kasserer.

Broge var en klog Forretningsmand, der godt forstod at beregne sig sin Gevinst. At han i Tidens Løb fik mange Uvenner, ikke mindst blandt Landmænd, der ikke kunde holdes oppe, var næppe til at undgaa. I mange Retninger var han tillige et udmærket Menneske med hjælpsom og aaben Haand dér, hvor Hjælp kunde nytte. Hans Optræden ved en given Lejlighed karakteriserer ham bedre end mange Ord: Der var i 1890'erne Tale om at gennemføre et Foretagende ved Aarhus, der efter Broges Mening vilde blive til Gavn for Land og By. Han tegnede sig for en ret betydelig Garantikapital og gik rundt til Byens ledende Mænd for at faa dem til at tegne sig som Garanter. En af dens største Industridrivende var meget ængstelig herfor. Godt, sagde Broge, Deres Navn maa nødig savnes, naar De nu tegner Dem for en vis Garantisum, saa giver jeg Dem Tilstaaelse for, at jeg erstatter Dem, hvad De muligvis kommer til at udrede som Følge af Garantien. Og saaledes blev det. Hans Interesse for Landbrugets almindelige Udvikling gav sig paa forskellig Maade til Kende langt op i Aarene — saaledes f. Eks. ved Oprettelsen af Malling Landbrugsskole. Da Forstander *Tuxen* i 1889 paa Aarhus Raadhus havde holdt Foredrag om Oprettelsen af en Landbrugsskole nær Aarhus, tog Broge Ordet og udtalte, at man maatte ikke skilles ad, før Skolen var sikret, og da man havde bundet sig til Tuxen med

Løfte om i Løbet af et halvt Aar at rejse en Skole til henimod 100,000 Kr., tegnede Broge sig selv for et betydeligt Beløb og udrettede i den kommende Sommer et Arbejde for Skolen, som ikke mange kunde have gjort ham efter.

Alt i alt var da Hans Broge fra 1860'erne til 80'erne en nyttig Mand for det fremskridende Landbrug. Hans omfattende Virksomhed var ikke blot ham selv til Gavn, men ogsaa til Ære og Nytte for det Land, hvis gode Søn han var.

Hvad Broge specielt har været for Aarhus By er vel kendt, og han har frem for nogen anden Enkeltmand givet Byen dens Præg. Der gaar et frisk Pust gennem denne Stad, det aabne Havs. Over Hans Broges Virksomhed var der i hans Manddomsaar det samme Pust af Energi og Friskhed, som der er over hans By. Og Drivfjederen i denne omfattende og ofte nyskabende Virksomhed var i mange Tilfælde ikke Selvinteressen, men Almensansen. Han var en Mand af fast og sjælden Støbning, en fremragende dygtig Borger med dennes Pligtfølelse og Selvfølelse.

H. Hertel.

Beretninger for Aaret 1907 fra de i Henhold til Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898 autoriserede Laboratorier.

Nedenfor findes Beretninger fra 4 af disse Laboratorier, nemlig Detlefsen & Meyer's og H. Struer's, begge i Kjøbenhavn, Ladelund Landboskoles kemiske Laboratorium og Qvist's Laboratorium i Aarhus.

Beretningen fra »V. Steins kemiske Laboratorium ved Fr. Christensen« findes oven for Side 299 og følg.

Detlefsen & Meyers Laboratorium, Kjøbenhavn.

Af Gødningsstoffer er indsendt til Undersøgelse ialt 42 Prøver, nemlig 11 Prøver Thomasfosfat, 30 Prøver Superfosfat og 1 diverse Prøve. Af Superfosfatprøverne, som alle vare opgivne som 18 pCt.s, var 1 Prøve underholdig. Indholdet af citronsyreopløselig Fosforsyre i Thomasfosfaterne varierede fra 13.59 pCt. til 15.86 pCt. og var i Gennemsnit 14.55 pCt.

Af Foderstoffer er indsendt til Undersøgelse 64 Prøver, hvoraf 41 Prøver Oliekager og Frømel. 2 Prøver Bomuldsfrøkager vare fordærvede ved Bakterieangreb, 1 Prøve Bomuldsfrøkager indeholdt Risaffald.

H. Struers kemiske Laboratorium, Kjøbenhavn.

I Aarets Løb blev indsendt til Undersøgelse:

Af Superfosfater	52	Prøver,
- organisk Kvælstofgødning	12	—
- Poudrette	2	—
- Kalk og Mergel	2	—
Ialt	68	Prøver.

I Superfosfaterne bestemtes vandopløselig Fosforsyre. Mængden heraf har været opgivet for alle Prøvernes Vedkommende, nemlig for 20 Prøver til 18, for 14 Prøver til 12, for 12 Prøver til $11^1/_2$ og for 6 Prøver til 9 pCt. Efter Fradrag af $^1/_2$ pCt. fandtes Mindreindhold i 4 Prøver 18 pCt.s, nemlig i 1 Prøve 1.7 pCt. og i 3 Prøver fra 0.7 til 0.9 pCt.

I de organiske Kvælstofgødninger, der hidrørte fra Affaldsstoffer, fandtes fra 2.5 til 4.7 pCt. organisk Kvælstof. Noget bestemt Indhold var ikke garanteret.

De to Prøver Poudrette indeholdt:

	I.	II.
Organisk Kvælstof	5.85 pCt.	5.93 pCt.
Total Fosforsyre	2.70 —	2.58 —
Kali	2.40 —	3.00 —

Der var garanteret 8.0 pCt. Kvælstof, $5^1/_2$ pCt. Fosforsyre og 3 pCt. Kali.

Poudretten, som hidrørte fra en tysk Fabrik, var efter Indsenderens Angivelse købt til den meget høje Pris af 17 Kr. pr. Sæk à 150 Pd.

Af Gødninger, indsendte i Henhold til Gødnings- og Foderstofloven, modtoges ingen.

Ladelund Landbrugsskoles analytisk-kemiske Laboratorium.

I Aaret 1907 er der undersøgt 4006 Prøver ialt, nemlig:

Oliekager, Klid og Fodermel	205	Prøver,
Andre Fodermidler	46	—
Gødningsstoffer	167	—
Mælkeriprodukter	3425	—
Roer og Kartofler	120	—
Vand	10	—
Kul	33	—
	4006	Prøver.

De 205 Prøver Oliekager, Klid og Fodermel fordeles saaledes:

Bomuldsfrøkager	71	Prøver,
Solsikkekager	50	—
Hørfrøkager	30	—
Hampefrøkager	12	—
Jordnødkager	5	—
Sesamkager	2	—
Kokoskager	3	—
Hvedeklid	10	—
Rugklid	1	—
Hvedefodermel	18	—
Majs	3	—
	205	Prøver.

Af de 71 Prøver Bomuldsfrøkager vare de 69 Prøver opgivne at være slaaede af afskallede Frø; men da 1 Prøve ved mikroskopisk Undersøgelse ikke fandtes at være af tilstrækkelig Renhed, er der ved Udregningen af nedenstaaende Gennemsnitstal kun medtaget 68 Prøver. Disse indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	51.44 pCt.	41.52 pCt.	31.51 pCt.
Fedt	13.33 —	8.75 —	6.41 —

19 Prøver, som ere opgivne at være Texas-Kager, indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	51.44 pCt.	46.20 pCt.	42.81 pCt.
Fedt	11.25 —	8.83 —	7.20 —

11 Prøver ere opgivne at være New Orleans Kager; disse indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	40.21 pCt.	38.19 pCt.	37.10 pCt.
Fedt	9.56 —	8.48 —	6.43 —

6 Prøver Bomuldsfrøkager, som undersøgtes fuldstændig, indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	45.93 pCt.	42.90 pCt.	36.29 pCt.
Fedt	11.08 —	7.80 —	6.41 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer ...	27.72 —	25.40 —	22.88 —
Cellestof	15.60 —	9.60 —	6.71 —
Aske	8.00 —	6.50 —	5.59 —
Vand	8.80 —	7.80 —	7.09 —

2 Prøver uafskallede Bomuldsfrøkager indeholdt:

	Prøve 1.	Prøve 2.
Kvælstofholdige Stoffer	20.12 pCt.	20.38 pCt.
Fedt	4.38 —	4.18 —

Af 50 Prøver Solsikkekager er kun medtaget 49 Prøver ved Udregning af Gennemsnitstallene, da 1 Prøve ved mikroskopisk Undersøgelse udviste utilstrækkelig Renhed. Disse 49 Prøver indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	42.61 pCt.	36.77 pCt.	31.88 pCt.
Fedt	14.24 —	10.07 —	7.06 —

Af de 50 Prøver Solsikkekager ere de 10 Prøver opgivne at være Saratow, hvori Indholdet var følgende:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	38.04 pCt.	34.49 pCt.	31.93 pCt.
Fedt	11.76 —	10.56 —	9.68 —

1 Prøve Solsikkekager undersøgtes fuldstændig; den indeholdt:

Kvælstofholdige Stoffer	41.39 pCt.
Fedt	7.72 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	19.44 —
Cellestof	15.40 —
Aske	7.45 —
Vand	8.10 —

30 Prøver Hørfrøkager indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	35.14 pCt.	32.31 pCt.	27.71 pCt.
Fedt	10.52 —	7.77 —	6.63 —

Af 12 Prøver Hampefrøkager er 1 Prøve ikke medtaget ved Udregningen af Gennemsnitstallene paa Grund af utilstrækkelig Renhed. De 11 Prøver indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	33.20 pCt.	31.06 pCt.	29.16 pCt.
Fedt	10.45 —	9.00 —	7.60 —

5 Prøver Jordnødkager indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	50.79 pCt.	47.10 pCt.	45.26 pCt.
Fedt	13.00 —	9.73 —	7.59 —

2 Prøver Sesamkager indeholdt:

	Prøve 1.	Prøve 2.
Kvælstofholdige Stoffer	41.89 pCt.	42.73 pCt.
Fedt	11.60 —	9.73 —

3 Prøver Kokeskager indeholdt:

	Prøve 1.	Prøve 2.	Prøve 3.
Kvælstofholdige Stoffer	20.14 pCt.	21.18 pCt.	19.55 pCt.
Fedt	8.38 —	8.22 —	10.14 —

10 Prøver Hvedeklid indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	15.41 pCt.	14.57 pCt.	13.71 pCt.
Fedt	4.09 —	3.91 —	3.73 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	61.69 —	55.50 —	53.34 —
Cellestof	9.33 —	8.03 —	7.00 —
Aske	5.51 —	4.75 —	4.19 —
Vand	15.50 —	13.24 —	8.59 —

Af 18 Prøver Hvedefodermel er der kun medtaget 13 Prøver ved Udregningen af Gennemsnitstallene, idet 5 Prøver ved mikroskopisk Undersøgelse viste sig at være af utilstrækkelig Renhed, 2 af disse Prøver vare endog saa forurenede af Ukrudtsfrø og Sand, at de maatte betragtes som Affaldsmel. De 13 Prøver indeholdt:

	Højest.	Middel.	Lavest.
Kvælstofholdige Stoffer	19.33 pCt.	16.72 pCt.	14.23 pCt.
Fedt	4.08 —	3.18 —	2.23 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	69.36 —	65.03 —	59.50 —
Cellestof	2.00 —	1.20 —	0.10 —
Aske	2.70 —	2.23 —	1.70 —
Vand	12.70 —	11.64 —	10.65 —

1 Prøve Rugklid indeholdt:

Kvælstofholdige Stoffer	13.64 pCt.
Fedt	2.87 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	58.66 —
Cellestof	6.30 —
Aske	4.32 —
Vand	14.21 —

3 Prøver Majs indeholdt:

	Prøve 1.	Prøve 2.	Prøve 3.
Kvælstofholdige Stoffer	8.60 pCt.	11.22 pCt.	9.16 pCt.
Fedt	3.99 —	5.00 —	3.57 —
Kvælstoffri Ekstraktstoffer	71.67 —	70.50 —	71.70 —
Cellestof	2.00 —	2.10 —	2.02 —
Aske	0.36 —	1.56 —	1.41 —
Vand	12.38 —	9.62 —	12.14 —

En stor Del af Foderstofferne ere undersøgte mikroskopisk, og med Undtagelse af de allerede nævnte Tilfælde have de udvist tilstrækkelig Renhed. Opbevaringstilstanden har i Reglen ogsaa været god, dog er der i 2 af Hvedeklidprøverne fundet Mider og i 2 Hvedefodermelprøver fandtes der Melorm.

Af de under »Andre Fodermidler« opførte Prøver vare 23 Prøver Lucernehø, som undersøgtes for Ind-

holdet af Kvælstof og Vand. 14 Prøver vare Byg, hvori ligeledes Kvælstof- og Vandindholdet bestemtes. De øvrige 9 Prøver vare Blodfoder, Foderstof-Benmel og Kødmel.

3 Prøver Blodfoder indeholdt:

	Prøve 1.	Prøve 2.	Prøve 3.
Kvælstofholdige Stoffer	28.81 pCt.	29.86 pCt.	27.10 pCt.
Fedt	1.88 —	2.24 —	—
Sukker	13.72 —	—	12.24 —

4 Prøver Foderstof-Benmel indeholdt:

	Prøve 1.	Prøve 2.	Prøve 3.	Prøve 4.
Kvælstofholdige Stoffer	27.78 pCt.	23.82 pCt.	25.06 pCt.	20.64 pCt.
Fedt	15.94 —	12.10 —	13.90 —	9.29 —

2 Prøver Kødmel indeholdt:

	Prøve 1.	Prøve 2.
Kvælstofholdige Stoffer	21.19 pCt.	26.26 pCt.
Fedt	18.00 —	12.92 —

I Henhold til Lov af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer er der undersøgt 14 Prøver Foderstoffer. Disse Prøver fordeles saaledes:

7	Prøver	Bomuldsfrøkager	repræsenterende	347682 Pd.
3	—	Solsikkekager	—	159200 —
2	—	Hørfrøkager	—	27700 —
1	—	Kokoskager	—	3450 —
1	—	Rugklid	—	28200 —
14	Prøver		repræsenterende	566232 Pd.

Da alle Prøver havde det garanterede Indhold (Spillerummet 5 pCt.), blev der i intet Tilfælde Tale om Erstatning.

De 167 Prøver Gødningsstoffer fordeles saaledes:

12 pCt.	Kainit	28	Prøver,
16 —	—	3	—
37 —	Kaligødning	26	—

40 pCt. Kaligødning	4	Prøver,
18 — Superfosfat	14	—
11½ — —	4	—
9 — —	1	—
Thomasfosfatmel	20	—
Chilisalpeter	12	—
Benmel	3	—
Andre Kunstgødninger	5	—
Kalk og Mergel	40	—
Ajle	3	—
Tang o. a.	4	—
	167	Prøver.

28 Prøver 12 pCt. Kainit indeholdt af Kali opløselig i Vand:

Højest	15.60	pCt.
Middel	13.21	—
Lavest	11.30	—

3 Prøver 16 pCt. Kainit indeholdt af vandopløselig Kali:

Prøve 1	15.25	pCt.
— 2	16.57	—
— 3	16.64	—

26 Prøver 37 pCt. Kaligødning indeholdt af vandopløselig Kali:

Højest	42.80	pCt.
Middel	37.70	—
Lavest	33.72	—

4 Prøver 40 pCt. Kaligødning indeholdt af Kali opløselig i Vand:

Prøve 1	42.68	pCt.
— 2	41.08	—
— 3	41.68	—
— 4	44.20	—

14 Prøver 18 pCt. Superfosfat indeholdt af vandfri Fosforsyre opløselig i Vand:

Højest ..... 18.38 pCt.
Middel ..... 17.50 —
Lavest ..... 16.59 —

6 Prøver indeholdt under ..... $17^1/_2$ pCt. Fosforsyre,
6 — — fra ..... $17^1/_2$—18 — —
2 — — over ..... 18 — —

4 Prøver $11^1/_2$ pCt. Superfosfat indeholdt henholdsvis 11.69, 11.49, 11.89 og 11.92 pCt. vandfri Fosforsyre opløselig i Vand. 1 Prøve 9 pCt. Superfosfat indeholdt 9.54 pCt. Fosforsyre.

20 Prøver Thomasfosfatmel indeholdt af vandfri Fosforsyre, som er opløselig i Citronsyre:

Højest ..... 15.16 pCt.
Middel ..... 14.03 —
Lavest ..... 13.04 —

2 Prøver indeholdt under $13^1/_4$ pCt. Fosforsyre.

12 Prøver Chilisalpeter indeholdt af Kvælstof i Salpetersyre:

Højest ..... 15.71 pCt.
Middel ..... 15.31 —
Lavest ..... 13.75 —

11 Prøver indeholdt over 15 pCt. Kvælstof.

3 Prøver Benmel indeholdt af Kvælstof og total Fosforsyre:

	Kvælstof.	Fosforsyre.
Prøve 1	0.73 pCt.	31.13 pCt.
— 2	0.65 —	29.73 —
— 3	3.01 —	23.48 —

1 Prøve »Norsk Salpeter« indeholdt 12.84 pCt. Kvælstof. 1 Prøve svovlsur Ammoniak indeholdt 20.60 pCt. Kvælstof.

1 Prøve Ammoniak-Superfosfat indeholdt 1.32 pCt. Kvælstof og 10.08 pCt. vandopløselig Fosforsyre. 1 Prøve Kali-Ammoniak-Superfosfat indeholdt af vandopløselig Kali og Fosforsyre henholdsvis 5.04 pCt. og 5.87 pCt. og af Kvælstof 1.37 pCt. 1 Prøve Chilisalpeter med

Kali indeholdt af Kvælstof 3.50 pCt. og af vandopløselig Kali 10.58 pCt.

Af Gødningsstoffer er der ingen Undersøgelser foretagne i Henhold til Lov af 26. Marts 1898.

De 3425 Prøver af Mælkeriprodukter fordeles saaledes:

Skummetmælk	1777	Prøver,
Kærnemælk	534	—
Sødmælk	78	—
Fløde	91	—
Smør	877	—
Ost	68	—
	3425	Prøver.

Mælke- og Flødeprøverne ere undersøgte for Fedtindhold efter Røse-Gottlieb's Methode, i 235 Mælkeprøver er tillige Indholdet af Tørstof bestemt.

De 877 Smørprøver ere alle undersøgte for Vandindhold, 31 af Prøverne dog tillige for Indhold af Kogsalt.

I Osteprøverne bestemtes Indholdet af Fedt og Ostestof.

De 10 Vandprøver have været dels almindeligt Drikkevand og dels Vand til Mejeribrug. Undersøgelserne af disse Prøver have været baade af kemisk og bakteriologisk Art.

I 33 Kulprøver er der foretaget Brandværdibestemmelser.

Qvist's analytisk-kemiske Laboratorium, Aarhus.

Af Handelsfoderstoffer er der i Aaret 1907 analyseret 344 Prøver, nemlig:

Bomuldsfrøkager	166 Prøver	Hampefrøkager	31 Prøver
Solsikkekager	51 —	Hvedeklid	14 —
Hørfrøkager	46 —	Jordnødkager	7 —

Sesamklid	1 Prøve	Animalsk Foderstof	2 Prøver
Rapskager	2 —	Ærtemel	1 —
Sesamkager	3 —	Maltspirer	1 —
Hvedefodermel	2 —	Blodfoder	1 —
Mask	1 —	Blodmelassefoder	1 —
Bærme	1 —	Kødmel	1 —
Bygfodermel	1 —	Solsikkesmuld	1 —
Melassefoder	3 —	Bomuldsfrømel	1 —
Kokoskager	3 —	Blandet Oliekage	1 —
Solsikkekager, uafskallede	2 —		

Der er ikke undersøgt nogen Prøve i Henhold til Loven af 26. Marts 1898.

Hosstaaende Tabel viser Gennemsnitsindholdet af de almindelige Handelsfoderstoffer for Aaret 1907.

	Fedt	Kvælstofholdige Stoffer	Aske	Vand	Træstof	Kvælstoffri Ekstraktivstoffer	Foderværdienheder, beregnet efter Forh. 2:2:1
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	
Bomuldsfrøkager (afskallede)	7.31	38.30	6.46	9.66	11.09	25.38	117
Bomuldsfrøkager (Texaskager)	9.19	45.84	6.25	7.92	6.49	24.23	134
Bomuldsfrøkager (uafskallede)	5.08	20.08	6.37	12.30	25.27	30.04	80
Solsikkekager	11.02	35.11	6.81	7.34	17.80	19.88	112
Hørfrøkager	7.68	31.12	5.75	13.00	8.51	33.43	111
Hampefrøkager	9.14	30.94	8.08	11.51	27.03	13.06	93
Jordnødkager	8.48	49.13	6.07	10.22	6.00	20.00	135
Hvedeklid	4.34	15.25	5.00	13.66	8.51	53.25	92

Af Gødningsstoffer er der i Aaret 1907 analyseret 278 Prøver, nemlig:

Superfosfat	115 Prøver	Benmel	5 Prøver
Thomasfosfatmel	31 —	Kalk	1 —
Kainit	6 —	Kalksalpeter	1 —
37 pCt. Kaligødning	16 —	Algirfosfat	1 —
Chilisalpeter	14 —	Kalifosfat	1 —
Ammoniak-Superfosfat	2 —	Mergel	85 —

I Henhold til Loven af 26. Marts 1898 er der undersøgt:

4	Prøver	Superfosfat	repræsenterende	1630	Centner.
2	—	Thomasfosfatmel	—	3584	—
2	—	37 pCt. Kaligødning	—	824	—
1	—	Chilisalpeter	—	49.62	—
1	—	Ammoniak-Superfosfat	—	30	—

Af disse Prøver indeholdt 1 Prøve Thomasfosfatmel, der var garanteret at skulle indeholde 13.25 pCt. vandfri Fosforsyre, opløselig i Citronsyre, kun 12.37 pCt. vandfri Fosforsyre, opløselig i Citronsyre.

1 Prøve Ammoniak-Superfosfat, der var garanteret at skulle indeholde 5.75 pCt. Kvælstof i Ammoniak, indeholdt kun 5.51 pCt. Kvælstof i Ammoniak. De øvrige Prøver holdt det garanterede Indhold.

Arealets Benyttelse i Aaret 1907.

Onsdagen den 25. Marts holdt Direktøren for Statens statistiske Bureau, Hr. *Michael Koefoed,* et meget interessant Foredrag i Landhusholdningsselskabet om ovenstaaende Emne. Da Bureauets Opgørelse imidlertid endnu ikke er afsluttet, men foreløbig kun omfatter 9 Amter, refereres Foredraget ikke her i dets Helhed, men der gengives kun nogle af dets Hovedpunkter. Naar den s a m l e d e Arealopgørelse foreligger til Efteraaret, vil Tidsskriftet derimod bringe en udførlig Omtale af denne.

De 9 Amter, Foredraget omhandlede, vare 5 paa Øerne: Kjøbenhavns, Frederiksborg, Holbæk, Bornholm og Svendborg Amter, 4 i Jylland: Aalborg, Hjørring, Thisted og Ribe Amter.

Den Udvikling, der har fundet Sted i disse 9 Amter siden Arealopgørelserne i 1896 og 1901, kan kortelig karakteriseres saaledes: Det samlede d y r k e d e Areal har paa det nærmeste haft samme Størrelse i 1896, 1901 og 1907, derimod er det b e s a a e d e Areal gaaet stærkt frem, idet saa vel Brakarealerne som Græsarealerne ere aftagne. Inden for de besaaede Arealer er der Nedgang for Kornarealerne, en Nedgang som navnlig rammer Byg og Havre, medens Blandsæden er gaaet stærkt frem. Tilvæksten i det besaaede Areal kommer udelukkende Foderroearealerne til Gode, i hvilke Stigningen har været ganske overordentlig, idet ikke alene de Arealer, der tidligere henlaa som Brak eller til Græs, maa søges i Foderroearealer-

nes Opgang, men ogsaa inden for de besaaede Arealer betyder Nedgangen for Kornarealet en Forskydning i Retning af Foderroedyrkning.

Enkelte Tal til Belysning af disse Forhold skulle fremdrages. Det b e s a a e d e Areal udgjorde i de nævnte 9 Amter i 1896, 1901 og 1907 henholdsvis 1.068.000, 1.100.000 og 1.162.000 Tdr. Land. Helbrakarealerne gik i de 11 Aar tilbage med 54.000 Tdr. Ld. (41 pCt.) og Græsarealerne med 55.000 Tdr. Land (8 pCt.), medens Halvbrakarealerne gik op med 11.000 Tdr. Ld. (25 pCt.). Hvedearealet tiltog saavel i Perioden 1896—1901 som i Tiden 1901—07 (i alt med 5561 Tdr. Ld.), medens Rugen aftog med det samme Antal Tdr. Ld. Arealerne med Byg og Havre gik meget ned i begge Perioder, henholdsvis med 44.000 og 36.000 Tdr. Ld. Derimod gik Blandsæd til Modenhed frem med 45.500 Tdr. Ld. (50 pCt.). — For Kornarealet som Helhed bliver Resultatet en Nedgang i de 11 Aar paa 34.500 Tdr. Ld. (4 pCt.).

Vender vi os til R o d f r u g t e r n e, bliver Billedet et helt andet — her træffe vi en rivende Fremgang. Kartoffelarealet er dog gaaet ned paa Øerne, om end ikke meget. Men for Foderroerne er Fremgangen overordentlig stor. Runkelroerne gik i alt frem med 36.000 Tdr. Ld. (31.000 paa Øerne, 5000 i Jylland), og af Tilvæksten faldt den ene Tredjedel paa Perioden 1896—1901, de to Tredjedele paa Perioden 1901—07. Kaalrabi gik op med 48.000 Tdr. Ld. (3000 paa Øerne, 45.000 i Jylland), og Turnips og andre Foderroer med 27.000 Tdr. Ld. (3000 paa Øerne og 24.000 i Jylland). Som Helhed gik Foderroearealet i de 11 Aar op med ca. 200 pCt. (100 pCt. paa Øerne, 354 pCt. i Jylland). Absolut og forholdsvist er Foderroearealet i Danmark nu meget stort. Gaar man ud fra, at den Tilvækst, der er fundet for de 9 Amter, svarer til hele Landets, skulle vi nu have et Foderroeareal paa henved 250.000 Hektarer*); Tyskland og Frankrig

*) 1 ha = 1,8 Tdr. Ld.

har omtrent et 3 Gange saa stort Areal, England et 4 Gange saa stort, men Østerrig har kun 200.000, Ungarn 100.000, og hverken Holland, Belgien eller Sverige naar de 100.000 ha. I Forhold til det hele dyrkede Areal udgør vort Foderroeareal ca. 9 pCt., medens Foderroearealet i England er godt 5, i Belgien godt 3, i Tyskland og Frankrig 2 pCt. og i Sverige, Ungarn, Østerrig og Holland ligger det mellem 1 og 2 pCt.

Udviklingen i vort Agerbrug har altsaa været: Overgang fra Brak og Græs til besaaet Areal, inden for dette Foderroernes enorme Fremgang og Tilvækst i Blandsædsarealet, men Nedgang i Byg- og Havrearealerne.

De 9 Amters S k o v a r e a l var i 1896: 196.000 Tdr. Ld., i 1901: 203.000 og i 1907: 244.000 Tdr. Ld. Tilvæksten har altsaa været 47.000 Tdr. Ld., nemlig 7000 paa Øerne og 40.000 i Jylland.

Der blev i 1907 for første Gang indsamlet Oplysninger om L a n d b r u g s m a s k i n e r n e. Hver enkelt Besidder eller Bruger skulde angive, om der paa Ejendommen i det sidste Aar var anvendt Bredsaamaskiner, Radsaamaskiner, Slaamaskiner, selvaflæggende Mejemaskine, selvbindende Mejemaskine og Tærskeværk. De indsamlede Oplysninger ere endnu kun bearbejdede for Kjøbenhavns, Bornholms og Hjørring Amter. Det viser sig, at paa 8800 af de i disse Amter værende 23.000 Ejendomme paa 1 Td. Ld. og derover har der været anvendt Maskiner af en eller anden Art, samt at Maskinteknikens Anvendelse vokser med Ejendommens Størrelse. De hyppigst anvendte Maskiner vare Tærskeværker, derefter Slaamaskiner, selvaflæggende og selvbindende Mejemaskiner, endelig Bredsaamaskiner og mindst Radsaamaskiner. — Af de 23.000 Ejendomme havde 709 Vindmotor, 9533 Ajlebeholder og 1132 Møddinghus.

Udkomne Bøger.

Studehandelens Historie. Fra de ældste Tider til vore Dage. Af *Jesper Madsen.* 140 Sider. 2 Kr. 75 Øre. (»Dansk Landbrugs« Forlag. Aarhus.)

Som bekendt har alt i Oldtiden Studeholdet været stort i Danmark — Studene anvendtes baade til Føde og som Trækdyr — og har Udførselen af Stude fra Christian I.s Tid i Aarhundreder været en af Landets vigtigste Indtægtskilder. Det tog lang Tid, inden Studeholdet veg for Mejeridriften. Grunden hertil maa ikke blot søges dels i, at Studene, der fortærede det meste af Markens Afgrøder, holdt Jorden i god Gødningskraft, saaledes at Foldudbyttet paa en Studegaard kunde være meget større end paa Mejerigaardene, dels i, at Driften af en Studegaard var ganske nem, men en Hovedgrund maa sikkert ogsaa søges i selve Studeholdets og Studehandelens Tillokkelser. Studeholdet gav i Jylland Landlivet Indhold, det indtog en fremragende Plads i jyske Landmænds Liv, baade Herremændenes og Bøndernes, om det drejede Samtalerne og Interesserne sig, og selve Studehandelen medførte en Spænding, som man nødig opgav. I »Agrarhistoriske Studier« fortæller *C. Christensen* et karakteristisk Eksempel paa, hvorledes Interessen for Studeholdet greb ind i det daglige Liv: En gudfrygtig Herremand holdt hver Vinter Husandagt med Familien og Gaardens Folk, men om Sommeren havde man ikke Tid dertil. Husandagten begyndte altid den Dag, da Studene kom paa Stald og ophørte den Dag, da de solgtes og bortsendtes. »Nu maa Gaardens Stude være gaaede til Holsten; de be'er ikke længere deroppe,« sagde Naboerne. — De fremragende Studehandlere vare kendte over hele Halvøen, saaledes Major Ingwersen paa Viufgaard, der paa et eneste Foraar solgte 3000 Stude, saaledes Mænd af den Breinholtske Slægt, Buus'erne o. a. Studehandelens Historie fortjente at blive skrevet, og skulde Mindet om de gamle Studehandlere og deres Færd bevares, var der ingen Tid at spilde, det maatte gøres, medens der endnu levede nogle gamle Studehandlere eller nære Slægtninge af afdøde Handelsmænd.

Hr. Jesper Madsens Bog er et Kildeskrift, der læses med stor Interesse. Til Belysning af den ældre Tid har Forfatteren benyttet historiske Værker, Fagskrifter og gamle Arkiver, medens Skildringen af den senere Tid i væsentlig Grad er bygget paa Oplysninger fra Mænd, der gennem en Aarrække har beskæftiget sig med Studehandel. Der kommer derved over Fremstillingen et Præg af det selvoplevede, der giver den forøget Værd. Bogens Udstyrelse med karakteristiske Vignetter af J. Ølsgaard er nydelig. Alt i alt er det da en fornøjelig og interessant Bog.

Køkkenhaven. En kortfattet Vejledning til Anlæg og Pasning. Af *Carl Maribo.* 33 Sider. 80 Øre. (»Dansk Landbrugs« Forlag. Aarhus.)

Beretning om Virksomheden i »De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift« i Aaret 1907. Udarbejdet af *A. P. Jensen,* Foreningens Sekretær. 298 Sider. Ikke i Bogh. («De samv. Landbof. i Sjællands Stift.« Kjøbenhavn.)

Brændende Punkter i Fodringsspørgsmaalet. II. Af *M. Hindhede.* 70 Sider. $1^1/_2$ Kr. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlen paa Sjælland 1907. Ved Konsulent *O. H. Larsen.* 317 Sider. 75 Øre. (20 Eksempl. eller derover 50 Øre pr. Stk.) (De samv. Landboforeninger i Sjællands Stift. Kjøbenh.)

Norsk Havebog. Af *Peter Nøvik.* Udgivet paa Foranstaltning af Selskabet »Havedyrkningens Venner«. 2. Del. Frugtdyrkning. Med 29 Tegninger. 5. Oplag. 136 Sider. Indheftet 1 Kr. 75 Øre. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Beretning om den to-aarige Konkurrence mellem hele Kvæghold i Aarhus og Randers Amter 1. Maj 1905—30. April 1907. Udarbejdet af Dommerudvalget med Bistand af Udvalgets Assistenter, *L. Nissen, Emanuel Jensen* og *J. Chr. Sørensen.* 192 Sider. Ikke i Bogh. (Foreningen af jyske Landboforeninger. Aarhus.)

Beretning om Statsdyrskuekommissionens Virksomhed i Aaret 1907. III. Landboforeningernes Dyrskuer og de provinsielle Fællesforeningers Fællesskuer m. m. Udgivet af Statsdyrskuekommissionen ved dens Sekretær, cand. jur. *Knud Valloe.* 145 Sider. Ikke i Bogh. (Kjøbenh.)

Mindre Meddelelser.

Landarbejderspørgsmaalet. Det har været under Overvejelse i Landhusholdningsselskabet, hvad der kan gøres for at raade Bod paa den i Landets forskellige Egne herskende Mangel paa Arbejdskraft. Før Selskabet imidlertid beslutter sig til at søge Landarbejderspørgsmaalet taget op til indgaaende Behandling, har det først ønsket Spørgsmaalet underkastet en foreløbig Drøftelse af et mindre Udvalg inden for dets Bestyrelse, for at Selskabet efter Modtagelsen af en Udtalelse fra dette Udvalg kan erfare, hvilke Foranstaltninger det særlig vil pege paa til at raade Bod paa den manglende Arbejdskraft, og hvorledes Sagen derefter kan gribes an paa den mest formaalstjenlige Maade.

Udvalget har bestaaet af følgende Herrer: Kammerherre *Bech*, Engelsholm, Forpagter *Høffding*, Strandegaard, Forpagter *Sonne*, Rosenlund, Lehnsgreve *Wedell* (Formand), Forpagter *Willumsen*, Anhof, og Sekretær *Hertel* (Sekretær). Den 31. Marts har det sendt en Indstilling til Selskabet, i hvilken det henleder Opmærksomheden paa en Række Foranstaltninger, der efter dets Anskuelse kunne tænkes at ville bidrage [direkte eller indirekte, hurtigere eller i Tidens lange Løb] til at raade Bod paa den tilstedeværende Mangel paa Arbejdskraft. Disse Foranstaltninger har Udvalget grupperet i 3 Klasser: de Foranstaltninger, hvortil Statens Medvirkning vil udkræves; de, der bedst fremmes ad Foreningsvejen og endelig de, der kunne iværksættes af den enkelte Arbejdsgiver. Udvalget slutter sin Indstilling til Landhusholdningsselskabet med en Henstilling til dette om at ville foranledige, at Landarbejderspørgsmaalet bliver optaget til grundig Undersøgelse, saaledes

at de forskellige Foranstaltninger, som kunne tænkes at ville blive til Nytte, blive drøftede og klarlagte.

Udvalgets Indstilling vil senere blive behandlet af Selskabets Bestyrelse.

Loven om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898 vil til 1. Januar 1909 have virket i 10 Aar. Man har saaledes nu Erfaring for, hvad Nytte den har stiftet og hvilke Mangler der klæber ved den. Den har utvivlsomt i det hele og store været til Gavn for Landbruget, den har afgivet et godt Værn mod ligefremme Bedragerier i Handelen med Gødnings- og Foderstoffer, den har været til Støtte for den reelle Handel, den har bidraget til at give Landmændene forøget Forstaaelse af, hvad der betinger Gødnings- og Foderstoffernes Brugsværdi, og derigennem har den skærpet Kravene om at faa gode og reelle Varer. Loven har imidlertid ogsaa Mangler, og efterhaanden som Omsætningen med Gødnings- og Foderstoffer er tiltaget saa stærkt, som Tilfældet har været, ere disse Mangler følte stærkere og stærkere. Thi efterhaanden som Omsætningen bliver større, bliver der ogsaa et større Raaderum for Svindel, men derved stigende Brug for saa betryggende Foranstaltninger som muligt mod den ureelle Handel.

Dette Forhold har givet Landhusholdningsselskabet Anledning til i en Indstilling af 27. Marts d. A. til Landbrugsministeriet at fremdrage dels nogle helt ny Bestemmelser, som eventuelt bør søges optagne i Loven, dels forskellige af Lovens Udtryk og Bestemmelser, som efter de nu indvundne Erfaringer maa ønskes enten udvidede og skærpede eller afløste af mere bestemte (og blandt andet til den kemiske Videnskabs nuværende Standpunkt bedre svarende) Angivelser end de nuværende. Og Selskabet ender sin Indstilling med at henstille til Landbrugsministeriet, om dette nu ikke maatte finde Tidspunktet belejligt til at nedsætte et Udvalg til at tage Spørgsmaalet om en Revision af Loven af 26. Marts 1898 under Overvejelse.

Hesteavlen i 1907.

Af Statskonsulent *J. Jensen.*

1907 har været et sjældent godt Hesteaar, idet der var godt med Græs og stærk Efterspørgsel til stigende Priser, mærkværdigt nok! Thi Hestehandlen plejer at være et ret fint Barometer m. H. t. Tiderne, saaledes at opadgaaende Konjunkturer give Efterspørgsel og Stigning i Prisen, medens nedadgaaende Tider for Industri og Handel give Flovhed og Tilbagegang. Naa, de daarlige Tider begyndte jo ogsaa først at spores i Slutningen af Aaret gennem Pengekrisen, og det tager altid Tid, inden dens Virkninger forplante sig ud i det daglige Liv, saa vi muligvis have det Onde til Gode. Der er adskilligt, der kunde tyde paa, at 1907 var den gyldne Periodes sidste rigtig gode Aar for Heste. Alligevel er der næppe Grund til at se sort paa Fremtiden; thi der er ikke alene her til Lands, men i Europa for faa Heste af den svære Slags efter det stadigt voksende Forbrug, og Amerika behøve vi ikke at ængste os for, i det mindste ikke foreløbig, idet Hesteprisen nu er mindst lige saa høj dér som i Europa. Udover en mulig øjeblikkelig Flovhed, navnlig for de ukurante Sorter, er der næppe synderlig Fare for nogen følelig Dalen i Prisen, og den taaler i Virkeligheden heller ikke at falde, uden at Hestetillæg bliver urentabelt. Efterhaanden som Landmændene lære at regne, faa de Øjnene op for, at 5—600 Kr. for en 5 Aars Hest giver et Tab, som altsaa »Ukulturen bringer til Fordel for Kulturen«. Skal

Hesteavl være en landøkonomisk Indtægtskilde her for Danmark med sin Agermark og Mangel paa store, gode Græsarealer, maa man ikke alene højere op i Kvalitet, men ogsaa dyrke den rette Sort, og det er saa svær en Slags, som Forholdene tillade. For den lette Hest have Konjunkturerne heller næppe været saa gunstige i den sidste Tid, og den hører jo forretningsmæssigt set heller ikke hjemme andetsteds end i Græsegnene eller paa Stepperne i ukultiverede Egne. Efterhaanden som Nødvendigheden tvinger Folk til at være Forretningsmænd, forsvinder ogsaa den lette Hest mere og mere, ligesom den svære bliver stedse sværere. Her til Lands er der endnu ingen Fare for, at Racen bliver for svær; selv i de fremmeligste Egne i Jylland er dens største Fejl den, at Flertallet er for let. Højden derimod er ved at være tilstrækkelig. Naar den store, svære, jyske Hest paa Verdensmarkedet koster saa meget mindre end den belgiske, skyldes det ikke manglende Højde, men derimod Drøjde.

Der er den Mærkværdighed at notere for 1907, at Danmark fra et stærkt hesteudførende Land nu optræder som hesteindførende, d. v. s. at vor Hesteindførsel har oversteget Udførslen. Det er et Fingerpeg i den samme Retning, som vi kende paa mange forskellige Omraader fra de andre Kulturlande, og som vi ogsaa forlængst selv ere med paa, nemlig: at vi lidt efter lidt her i Danmark høre op at udføre landøkonomiske Produkter af vort naturlige Overskud. England har jo ogsaa i sin Tid udført Korn, og Tyskland senere, foruden mange andre Frembringelser til England, og vor Hovedudførsel var jo for ikke saa længe siden ogsaa Korn, medens vi nu ere stærkt indførende deraf. Men at vi skulde komme i det Tilfælde at indføre flere Heste, end vi udføre, det havde næppe nogen ventet for blot 3 Aar siden. Naa, Sagen ser jo ved nærmere Betragtning heller ikke saa mærkelig ud, som naar man blot ser paa Tallene for hhv. Overskuds Ud- og Indførsel, thi vi udføre jo stadig Heste, om end færre end Tilfældet har været i dette Aarhundrede paa

1901 nær, medens det er Indførslen, det er galt med. For ret at forstaa Forandringen maa man erindre, at en Hest og en Hest ikke altid er et og det samme; det er ikke med Hestene fra Rusland som med Smørret fra Sibirien eller Finland, at det blot er en lidt billigere Sort end vor egen, nej, de russiske Heste ere en helt anden Slags og til andet Brug end vore, derfor maa man i sine Betragtninger over den forrykkede Hestebalance absolut sondre skarpt mellem Udførsel og Indførsel.

Vor samlede Udførsel af Heste var i 1907: 18,382 Heste og 1233 Føl, ialt 19,615 Stkr. mod hhv. 23,905 + 1506 = 25,411 i 1906, 27,427 + 1994 = 29,421 i 1905. Gaar man ud fra disse Tal som Normen, synes der jo en betydelig Nedgang i vor Hesteudførsel, men gaar man derimod lidt længere tilbage, faar man andre Tal, saaledes:

1904	c. 24,400	+	1700	= 26,137
1903	23,014	+	1486	= 24,500
1902	20,033	+	2983	= 23,016
1901	16,875	+	916	= 17,791
1900		ialt		24,450
1899		-		19,882
1898		-		15,358
1897		-		20,800
1895		-		16,922

Gennemsnitstallene vare for Femaarene:

1895—1900	= 18,682
1891—1895	= 13,350
1886—1890	= 16,100
1880—1885	= c. 11,500
1875—1879	= 9,200

Som det tydeligt fremgaar heraf, er Udførslen ingenlunde inde paa noget Lavmaal, den er kun dalet fra den eksceptionelle Højde, som den har været oppe paa i nogle Aar.

Efter den sidste Kreaturtælling 1903 var der d. 15. Juli 42,879 levende i dette Aar fødte Føl, hvoraf 27,586 alene i Jvlland, medens der efter Tællingen 1898 fødtes

46,400, hvoraf c. 31,300 alene i Jylland. Regner man nu, at der dør en Del Føl som spæde, maa de sidste Tal reduceres noget, men man ser dog, at der i Jylland blev født 3—4000 Føl færre i 1903, netop den Aargang, af hvilken der udførtes en stor Del i 1907, saa Nedgangen i Udførslen næsten alene kunde forklares deraf. Men desuden kommer der et andet Forhold i Betragtning, nemlig at den stærke Udførsel i de senere Aar helt har udtømt vore Kræfter. Vi have aabenbart, lokket af de høje Priser, solgt for stærkt ud, hvilket ogsaa giver sig tilkende derved, at Køberne ofte maa tage til Takke med 4 Aars Heste i Stedet for 5 Aars og tidligere 6 Aars. Efter Milliardtiden i 70'erne havde vi en lignende Periode med formindsket Udførsel (se foranstaaende Tabel).

I hvor stort et Omfang Øerne deltage i vor Hesteudførsel kan ikke opgøres talmæssigt, men derimod udviser »Den tyske Rigsstatistik« for 1907, at vi kun have udført 667 lette Arbejdsheste og 88 Luksusheste til Tyskland mod

5529 Hopper og 12,497 Vallaker..... = 18,026 svære
Hingste (opførte som lette) ..... 102 —
og Føl ..... 1,357 —

Trods det, at der aabenbart er en stor Del svenske Heste blandt de lette Arbejdsheste og Luksushestene, beløber Antallet sig dog kun til et rent Minimum, saa man uden at begaa nogen væsentlig Fejl kan sige, at vor lette Hesteavl her i Landet ikke spiller nogen nævneværdig Rolle, hvad Udførslen angaar. Det er den svære Hest, Talen er om som Udførselsgenstand. Vor Udførsel gaar nu forholdsvis mere end tidligere til Tyskland, idet den ikke ringe Afsætning, vi i nogle Aar havde til England, næsten er helt ophørt (19), ved at Omnibusserne ere gaaede over til at blive Automobiler. Vort Marked i Sverrig og Norge er ogsaa indskrænket (193 og 85 i 1907), og i Rusland have vi aldrig haft noget (8). Men Tyskland er jo ogsaa Verdensmarkedet og det bedste i Verden for svære Heste. Vi og Belgierne, eller omvendt,

ere Hovedleverandørerne; men efter at vi i nogle Aar have leveret flest Heste, ere vi atter blevne overfløjede med et Antal af 3000. Af de to Lilleput-Stater Belgien og Danmark er det store Tyskland afhængigt m. H. t. Arbejdsheste; thi det øvrige Europa kan ikke afgive ret mange, og Amerika er i den Grad gaaet ud af Sagaen som hesteudførende, at Fristaterne og Canada tilsammen ikke en Gang leverede 1000 Stkr. til England, deres Hovedkunde.

Hvad I n d f ø r s l e n angaar, da er det dér, Tampen brænder, det er nemlig den, der har været abnorm i det sidste Par Aar og rent har forrykket de gamle Forhold og gjort Danmark fra det stærkt hesteudførende til et indførende Land i 1907. Indførslen var 2 4 , 1 7 4 Stkr. mod, som anført, en Udførsel, paa 19,615. I 1906 vare vi dog paa den rette Side: 23,544 indførte mod 25,411 udførte, medens vi i 1905 indførte c. 9500 og udførte c. 29,400, og Indførslen de nærmest foregaaende Aar kun var c. 6000. Der er næppe noget andet Felt, hvor Forholdet mellem Ind- og Udførsel er bleven saa forrykket eller forrykt i de sidste »gode Aar«. Sandsynligheden taler imidlertid for, at vi i mere normale Tider atter komme i rigtig Balance.

Vor Indførsel af Heste bestaar jo hovedsagelig i Smaaheste, hvoraf vi have faaet 369 fra Norge (546 i 1906), 2074 fra Island (1969 i 1906) og 2 fra Færøerne samt mindst 14,000 fra Rusland, nemlig 7759 direkte pr. Skib og Resten over Tyskland, altsaa ialt 16—17,000 Ponier, hvoraf dog nogle af de russiske ere over 10 Kvarter, men som alligevel, da de ere spinkle, nærmest maa henregnes til »Russerne«. Spørgsmaalet bliver: hvor gaa alle disse Smaafyre hen? Og Svaret bliver da for Russernes Vedkommende nærmest: H u s m a n d s b r u g e t, fornemlig i Jyllands Hedeegne. Islænderne, der ere lovlig smaa til Markarbejde, gaa forholdsvis mere til Byerne. Ligesom vi mest udføre Vallaker, ere de indførte Smaaheste ogsaa næsten udelukkende saadanne, og derigennem er den Fabel om Russernes Benyttelse til Avl jo slaaet til Jorden.

Tallene vise, at der trods energisk Agiteren for Islænderne paa Russernes Bekostning alligevel kun er indført $^1/_8$ af vor hele Indførsel fra Island, hvad der tyder paa, at det vel ikke kan afse ret mange flere til Udførsel egnede Heste. Som Forholdene ere for Øjeblikket, er der Plads nok til alle Slags, og baade Islænderne og Russerne ere udmærket gode Dyr, »saa langt de række«; hvilke, der ere bedst af Kvalitet, er der næppe nogen, der véd; thi det kan man ikke spekulere sig til, og sammenlignende Forsøg har man ikke haft. Husmændenes Organisation paa Sjælland har ladet foretage Hesteindkøb i Norge, og der er vel næppe Tvivl om, hvis Prisen var nogenlunde den samme, at alle Danske foretrak »Norbaggen« som den mest tiltalende og behageligste af Smaahestene; men Norge har ikke mange Heste at undvære, og de ere uforholdsmæssigt dyrere end Russerne. Da disse jo ere Hovedmassen af dem, der indføres, var det naturligt at skænke dem mere Opmærksomhed og navnlig faa Handlen dermed ordnet paa en for Køberen mere økonomisk Maade, end Tilfældet er; thi der lægges utvivlsomt en uforholdsmæssig »Told« paa dem af Mellemhandlerne.

Ligesom i 1906 er der indført et betydeligt Antal store Heste hertil fra Sverrig, nemlig 4855 (c. 4900 i 1906) og 691 Føl (373). Da Tallene omtrent ere de samme begge Aarene ligesom for Island, maa man antage, at det nævnte Antal er alt, hvad Sverrig kan undvære; thi det mangler ikke paa Købere herfra. Flertallet af de svenske Heste ere nu svære eller middelsvære Heste af belgisk Afstamning, og de roses som gode Brugsheste. Antagelig er det mest Blandinger af svenske, lette Hopper med Ardenner-Hingste.

Fra Tyskland faa vi nogle faa Hundrede Remonter og Luksusheste, hvorimod vi fra England i det sidste Aar ogsaa have faaet en Mængde Arbejdsheste. Indførslen har ialt været 1585 Stkr., hvoraf nogle dog ere Remonter og Luksusheste, mod c. 500 i Fjor. Det er en ret mærkelig Trafik, som trænger til nogen Forklaring, idet man jo fra

gammel Tid har den Tro, at alting var saa dyrt i England, og da især engelske Heste. Men ligesom Kødet er dyrere i Tyskland end i England, saaledes ere almindelige Brugsheste det ogsaa, og navnlig er Affaldet og Udskudet betydeligt billigere i det rige England end i det fattige Danmark, hvor man er nøjsommere og slider en Vare tyndere og længere. Fra England udføres der saaledes over 50,000 Slagteheste til Holland og Belgien til en Gennemsnitsværdi af c. 200 Kr., og af den Slags er der mange, som der endnu efter Begreberne paa Fastlandet »sidder en Del Slid i«. Af den bedre Slags af dem, saasom kasserede Omnibusheste ligesom af yngre mindre og tarveligere Landheste, der nogenlunde falde i dansk Smag, have vi faaet de nævnte 1500. Med en Del af dem have vi, ligesom det sker af og til med Russerne, faaet indslæbt Snive, hvilket forhaabentlig gør os ængstelige ligeoverfor en Masseindførsel af engelsk Vraggods. Som et Kuriosum kan anføres, at vi i Aarets Løb have faaet en Prøvesending paa 22 Heste fra Argentina, dels Blandinger af svære engelske Heste, dels noget forædlede og dels andre smaa lette Heste uden bestemt Type. Danmarks Hestebestand begynder saaledes at blive international.

Hvad A v l e n angaar, da bliver den ogsaa mere paavirket af det fremmede end tidligere. Her i Landet have vi, takket være Professor Prosch, i Modsætning til vore Naboer, Tyskerne og Svenskerne, holdt os til vort eget og søgt at forbedre det gennem Renavl og Udvalg af det bedste, og det er gaaet ind i manges Bevidsthed, at det var den ene saliggørende Avlsmethode, i Modsætning til Krydsningen, som absolut regnedes for fordømmelig. Nægtes kan det heller ikke, at vi have naaet smukke Resultater ved vor Avlsmethode; men det er ligesaa sikkert, at vore Naboer heller ikke ere sejlede agter ud ved deres Methode: Indførsel af godt fremmed Avlsmateriale til Krydsning.

Siden man begynder at drive Landbrug forretnings- og regnskabsmæssigt samt er kommen ind paa nøgterne Sammenligninger og Forsøg, begynder der at komme Op-

rør i Lejren og Lyst hos mange til at komme op paa Siden af dem, der staa højst. Det er absolut priselige Bestræbelser; men der hører mere til at køre end at sige Hyp, og det hænder, at »Rebellerne« ikke ere dygtige Anførere, hvorfor deres Arbejde heller ikke altid lykkes.

Paa Husdyravlens Omraade leve vi i en Brydnings-, muligvis en Overgangstid, og det gælder ikke mindre Hestene end Kvæget.

Hvad den s v æ r e H e s t e a v l angaar, er det d e n b e l g i s k e H e s t, Talen alene er om, og det kan ikke nægtes, at den vinder Terræn, d. v. s. den breder sig foreløbig gennem Agitation og Troen paa dens Overlegenhed over vor egen Race, mere end ved sine hidtil beviste Gerninger. For et Par Aar siden vilde man næppe have troet, at der lige netop i Randers kunde dannes et Aktieselskab paa 70 Aktier i 500 Kr. om en belgisk Hingst. Og det bliver næppe den sidste, hvis man da ikke bliver altfor uheldig med Købet, eller Afkommet af dem, der ere her, ikke viser sig uheldigt. Til deres Udbredelse bidrager ogsaa Manglen paa virkelig gode jyske Hingste til rimelige Priser. Hingsteprisen er gennem Renavlsloven og Statstilskudet til Anskaffelse af Foreningshingste samt Opdrætternes Interesse for og Kendskab til, hvad der er det bedste, dreven op til en uforholdsmæssig Højde, saa man maa beklage, at der ikke længere hersker sunde Forhold paa dette Omraade indenfor den jyske Hesteavl. Tilstanden er heller ikke til at opretholde i Længden, og Indførsel af noget bedre andet Steds fra maa siges at være en naturlig Reaktion derimod, om man end maa beklage, at saadant sker. Krydsning har det store Fortrin, at den giver større Udslag og i Reglen ogsaa større Udbytte straks, saa den let skaffer sig Tilhængere blandt alle dem, der ikke have Erfaring som Opdrættere, medens Renavlen kun virker langsomt og kræver Taalmodighed af sine Udøvere.

Ligesom det gærer i Jylland og hos Opdrættere af jyske Heste, er der heller ikke ubetinget Stilstand i Hestesagen paa Øerne blandt dem med de lette Heste. Dér

breder Tendensen til større og sværere Heste sig ogsaa, hvad enten Tilbøjeligheden gaar i Retning af Oldenborgere, Jyder eller endog Belgiere. Navnlig synes Forholdene paa Sjælland næsten at blive revolutionære, idet der er dannet eller under Ventilation Oprettelse af adskillige Hesteavlsforeninger med svære, baade belgiske og jyske Hingste, hvad der jo vil sige det samme som, at de lette trænges tilbage, og sammenligner man Resultater fra Sverrig med Sjælland, synes det heller ikke at være nogen unaturlig Vej. Meget farligere end den jyske Race trues saaledes vor nationale lette Hest, og det oven i Købet fra flere Sider. Man faar et nogenlunde talmæssigt Begreb om dens Stilling i Forhold til de andre ved at sammenholde Antallet af Hopper, bedækkede hhv. af Frederiksborg-, fremmed Halvblods- og svære Hingste, der vare indmeldte ved Sjællands Hingsteskue 1907. Forholdet stiller sig saaledes: 64 Frederiksborghingste have bedækket 1800 Hopper eller knap 30 i Gennemsnit, 38 Halvblodshingste 1035 Hopper eller 27 i Gennemsnit, 25 jyske Hingste 1182 Hopper eller 47 i Gennemsnit, 6 belgiske Hingste 267 Hopper eller 44 i Gennemsnit. Endda er ikke medregnet Statens Landstodhingste af Fuldblod og Halvblod, der tildels virke med Frederiksborghopper. Selv om Tallet paa disse kan forhøjes til 2000, og man regner med 60 pCt. Føl, bliver Antallet deraf kun 1200 Stkr. aarlig. En saa begrænset Tilgang er ængstende lille i et Hesteslags, der skal opretholdes ved sig selv; thi det er jo et forsvindende Antal deraf, der betyder noget for Avlen.

Efter at Fuldblodsavlen her i Landet ophørte ved Opløsningen af »Det svensk-danske Aktiebolag«s Stutteri paa Frederiksborg, er der foruden ved de til Remonteavlen for Statens Regning indkøbte Fuldblodshingste først fornylig gjort Forsøg paa at puste nyt Liv i Avlen af Væddeløbsheste herhjemme for den under Arbejde værende ny Væddeløbsbanes Skyld; men det vilde sikkert vise sig at blive billigere at købe Hestene til Sporten i Tyskland eller England end at forsøge at opdrætte

dem selv, hvad, man paa Forhaand véd, ikke vil lykkes med det Avlsmateriale, der kan købes for Smaapenge. Tarveligere Væddeløbsheste, som vi kunne nøjes med, koste ikke heller store Summer i England. Prisen paa Hingste varierer dér fra 1 Million til $^1/_{1000}$ deraf eller endnu mindre efter Kvalitet eller Køberens Forstand paa at handle. Man har virkelig ved Køb af Halvblods- og Fuldblodshingste gjort det Kunststykke at tillægge i Landet en Del af vort Behov af Militærheste. Selv om der naturligvis maa ses noget gennem Fingre med Kvaliteten og Ensartetheden for at opfylde Lovgivningsmagtens Krav til Remontekommissionen om at købe Hestene her i Landet, hører man dog ikke offentlig udtalt væsentlige Klager over det saaledes tilvejebragte Hestemateriale. Selvfølgelig taale vore Remonter tilsyneladende ikke Sammenligning med Svenskernes endsige Preussens; men vi falde vel heller ikke paa netop i det Stykke at ville optage Konkurrencen med Verdens største Militærstat. Bestræbelserne siges efter de Sagkyndiges Krav til et godt, moderne Rytteri at skulle gaa i Retning af Fuldblod eller en Hest, der staar dette saa nær som muligt, og man faar bøje sig for Sagkundskaben; men det bliver rigtignok et andet Spørgsmaal, om man faar Opdrætterne med dertil. Hvis ikke, maa de købes andet Steds; thi det er umuligt i en mulig fremtidig Krig at møde op med samme Slags Rytteriheste som i 1864.

Den anden Sportsretning indenfor Hesteavlen, T r a v e r a v l e n, har i det forløbne Aar haft Lykken med sig. Det danske Travselskab, der jo driver en meget indbringende Forretning med sine mange Løb, har den rette Følelse af, at dets begunstigede Stilling forpligter, hvorfor det stadig indkøber Avlsdyr, baade Hingste og Hopper, som bortsælges til Medlemmerne. Sidst er der saaledes indkøbt en meget dyr Hingst, »The dreamer«, og flere Hopper og Føl i Amerika. Men Heldet var ikke med, idet Hingsten ved Hjemkomsten viste sig at være »Lungepiber«, en Fejl, som herhjemme antagelig vurderes strængere end i den amerikanske Sportsverden. En Hest kan

jo godt løbe og vinde paa Banen, fordi den piber, ja selv i Væddeløbsavlen er der Eksempler paa, at de fineste Løbere have været Lungepibere. Synspunktet er dér, at naar en Hest blot kan vinde, gør det mindre, hvordan den ellers er. Avlen drives jo ikke efter Eksteriør.

Skuesæsonen falder i to Afsnit: Kaarings- og den egentlige Dyrskuetid, hhv. i Februar—Marts og Juni —Juli. De to Slags Skuer træde altsaa ikke hinanden i Vejen, de bestaa fredeligt ved Siden af hinanden; men der er jo noget, der taler for, at den ene Slags en Gang med Tiden vil gaa ud af Spillet som overflødig. Kaaringerne ere nærmest en Kassationsret, der er bleven et nødvendigt Korrektiv mod den undertiden for vidt drevne Opmuntringstendens hos Dyrskuedommerne. Skuerne have ikke i Aar frembudt særlig Interesse; det ene Aar ligner jo en Del det andet. Det er egentlig kun Vandreskuerne for unge Dyr, saaledes som de holdes i Jylland, hvortil der knytter sig større Interesse. I 1907 afholdtes det lige i Jyllands Midtpunkt Herning, men for Hestenes Vedkommende ikke i Centrum; thi Tyngdepunktet i Hesteavlen ligger længere mod Øst. Den afsides Beliggenhed mærkedes ogsaa paa Hoppeudstillingen, der var forholdsvis beskeden og ikke at sammenligne med den i Horsens i 1905; Hingstene derimod give Møde overalt, og Hingsteskuet var ogsaa ligesaa godt som ellers, ja 2 Aars Hingstene vare endog bedre end nogensinde før. Næsten alle de præmierede Hingste vare Sønnesønner eller Sønner af Kongepræmiehingsten Aldrup Munkedal, hvorved Ensartetheden bliver ret iøjnefaldende. Der er i den Retning ligesom i Retning af jysk Præg og god Form stadig Fremgang, ja man kan tage Størrelsen med som et synligt Bevis paa, hvad den nu i flere Aar drevne rationelle Avl har bragt. Fra en helt broget Blanding, som der ingen Rede var paa, er Avlen nu kommen ind i et bestemt Spor, er fuldstændig klarlagt og drives maalbevidst. Ja, man er naaet saa vidt, at det dristigt tør siges, at der praktisk talt intet forsømmes, og at den ikke kan drives bedre med

det Materiale, der haves at arbejde med. Forholdene have ført os lige ind i Slægtskabsavlen, der stadig har været frygtet, og det er paa Resultatet deraf, at Fremtiden beror. Men endnu tegner det meget godt.

Hesteavlsforeningerne eller rettere Hingsteforeningerne, dette moderne og virksomme Hjælpemiddel til Hesteavlens Fremme, synes snarest i Fremgang, trods de høje Hingstepriser og Vanskeligheden ved at faa gode Hingste. Der oprettes ganske vist adskillige med noget for tarvelige Hingste, tilsyneladende muligvis noget for Statstilskudets Skyld eller efter Tilskyndelse af ikke helt uinteresserede Mænd; men der ligger dog for de flestes Vedkommende reelle Hensigter til Grund for Oprettelsen. Gaar der enkelte Foreninger ind, stiger der i Reglen en ny og bedre op af Asken. Det synes, som om der er mest Fart i Oprettelsen af Foreninger med svære Hingste — jyske eller belgiske — paa Øerne, ligesom det i Jylland er de daarlige Egne, der vinde med.

I et nært Forhold til Hesteavlsforeningerne og egentlig som en Aflægger af dem staa de saakaldte Opdrætterforeninger, ogsaa kaldet »Avlscentre«, nærmest smaa Andels-Stutterier, der ere oprettede med det Ideal for Øje: gennem sagkyndig Ledelse og Benyttelse af det bedste Avlsmateriale at bringe Avlen hurtigt frem og navnlig producere gode Hingste. Uden at ville fornærme nogen tør man nok gaa ud fra, at trods al Theori og gammel Praksis har Avlen været et Mysterium, og trods dens tilsyneladende Simpelhed har den alligevel ikke været klar for Opdrætterne, hvorfor de ogsaa ere blevne skuffede ved deres Forsøg paa at drive saakaldet rationel Avl. Den første Betingelse er let Adgang til en »Hingstefader« som Aldrup Munkedal, og den anden er Anskaffelse af gode, frugtbare, unge Hopper, der enten have givet fortrinligt Afkom eller høre til Familier, hvor Evnen til at give saadant, navnlig Hingste, synes konstant.

Saa maa man regne med Uheld og beregne, at man næppe kan vente over 50 pCt. 3 Aars Afkom af Hopperne, og at Halvdelen deraf ere Hingste, af hvilke kun enkelte du som saadanne. Endelig maa man ikke glemme, at selv i heldigt Fald blive de fleste Døtre ringere end Mødrene og kun faa bedre. Naar man er naaet til et vist Højdepunkt i Fuldkommenhed, ere Udsigterne for Afkommet langt større til Nedgang end til Fremgang, der altid bliver lille. Der oprettedes for nogle Aar siden rent epidemisk 3 Foreninger i Jylland foruden en i Maribo Amt med jysk Avlsmateriale, hver paa ca. 10 Hopper, der bleve indkøbte i dyre Domme. En var der allerede paa Bornholm for Frederiksborgheste, og saa kom der paa Sjælland én til med 10 Frederiksborghopper og 30 Oldenborgere samt en med belgisk Hoppemateriale, endelig en i Horsens Omegn med Aldrup Munkedal som Stodhingst. Den, der først gik ind, var den bedste af de jyske, og den slap helskindet fra Forsøget, idet den solgte en god Hingstplag dyrt, Nr. 2 gav et stort Tab, og de to sidste jyske ere døende. Den i Maribo Amt strandede rent paa Udstationeringens Skær, idet Hopperne bleve afrakkede og derfor ufrugtbare. Alligevel fødtes der en ret god Foreningshingst af en af Center-Hopperne, der gennemgaaende bleve solgte for Spotpris.

Alle Foreningerne have vist høstet den Erfaring, at det er dyrt og utaknemmeligt at drive Stutteri, og at det er en haabløs Gerning, naar de nødvendige Forudsætninger derfor ikke ere til Stede. Staten bærer jo til Dels Tabene; men her er et af de Omraader, hvor den gør mindst Gavn med sine Tilskud.

Noget lignende, som var tilsigtet med Opdrætterforeningerne, ligger til Grund for den Bestemmelse i Husdyrlovens § 13, der forpligter de Foreninger, der modtage Statstilskud til deres Hingste, til at lade 10 udpegede Hopper udenfor Foreningen bedække af Hingsten til Medlemspris. Derigennem har jeg nu i Løbet af 4 Aar faaet Lejlighed til at dirigere nogle af Landets bedste Hopper til

de bedste Hingste, dog de allerbedste fraregnet, idet Ejerne af disse foretrække at kvittere Statstilskudet fremfor yderligere at bebyrde Hingsten med flere Hopper end Medlemmernes egne. Resultatet af Foranstaltningen har hidtil ikke været stort, idet Frugtbarheden har været ringe. Der faldt det første Aar et Par Hingste, der ere kaarede i Aar som 3 Aars af 20 bedækkede Hopper. Derimod var Resultatet af 10 udpegede Hoppers Bedækning for 3 Aar siden ved Aldrup Munkedal fortrinligt, idet 8 bleve drægtige, men hvoraf en kastede. Af de 7 Føl ere to Hingsteplage solgte til meget høje Priser til Foreninger, en tegner til at blive en brugbar Hingst, en er uvis, og de 3 Hopper ere alle præmieværdige, en har faaet 1ste Præmie, og en er mulig den bedste af sin Aargang. Efter dette, naturligvis heldige Resultat, kunde man ønske, at Aldrup Munkedal havde været i offentlig Eje og ikke tilhørt et sluttet Selskab med flere daarlige end gode Hopper.

Hestehandlen og Hesteprisen have som anført været glimrende. Alt blot nogenlunde brugeligt er bleven reven væk til stigende Priser. Stigningen kan nok sættes til 10 pCt., maaske noget mere for Middelsorten samt for de gode Plage og unge, magre Handelsheste. Prisen har været næsten lige saa højt oppe som i Midten af 70'erne; men hertil er rigtignok at bemærke, at Kvaliteten nu utvivlsomt er forbedret. 1000 Kroner er stadig Topnoteringen, men der betales ogsaa undertiden »over Top« for 1ste Klasses jyske og Luksus-Heste. Handlen med Føl til Udførsel har været ret livlig til gode Priser, 2—300 Kr. og derover, og Plage ere betalte i Forhold dertil. Magre 3—4 Aars Heste have som anført været dyre, saa at det har været en daarlig Forretning for de Landmænd i Vejle-, Fredericia- og Kolding-Egnen, der aarlig omsætte deres Heste, at sælge de fede til omtrent samme Pris, som de maatte betale for de unge, magre.

Handlen med Tyskland foregaar uden væsentlig Gene af den ny Toldlov, uden forsaavidt Tolden jo er bleven

forhøjet til 72 Mk., hvilken Toldsats nu uden Vurdering gælder alle danske Handelsheste; alligevel skulle de ved Toldgrænsen udlades af Jernbanevognen for Dyrlægeeftersynets Skyld, hvad der koster yderligere 3 Mk., foruden at det forsinker Rejsen.

Afsætningen af Hingste til den tyske Stat er ophørt i 1907, idet Landstutterierne ere gaaede over til Belgien. Tabet herved er dog ikke føleligt, da de af Mellemhandlerne betalte Priser kun vare smaa: 12—1500 Kr. pr. Stk.

Handlen med Avlsdyr herhjemme har været ret livlig, mest naturligvis med Hingste, Føl og Plage til stigende og nu næsten meningsløse Priser. Spekulanterne sælge jo i god Tid til Foreningerne, og det er dem, der maa bære Følgerne. Saalænge Aldrup Munkedal var Hovedstodhingsten indenfor den jyske Avl, gik det an med Plagehandlen, da dens gode Afkom næsten altid holdt, hvad det lovede, ofte endog mere; men siden der arbejdes med dens Sønners Afkom, er Sikkerheden bleven mindre for en heldig Udvikling, og der er mange Foreninger, der allerede have brændt sig alvorligt ved at købe unge Plage til 12—18,000 Kr. kontant. Men medens Prisen er saa høj paa den pure Ungdom, som man venter sig saa meget af, er den ikke stegen paa de enkelte brugbare, som ikke ere solgte endnu som 4 Aars. Hoppeføl af bedste Slags koste omkring 1000 Kr. foruden Vilkaar, og de skuffe naturligvis ogsaa undertiden. Hoppeprisen er ligeledes stigende, saa de allerbedste nu betales med 2—3000 Kr. og andre gode nogle Hundrede Kroner over Markedsprisen for lignende Handelsheste. Det væsentlige Gode ved vore høje Priser er, at vi holde al Konkurrence fra Udlandets Side ude og beholde selv alt det brugelige til Avlens Fremme, ja, vi faa endog de gode Hingstplage, der findes i Slesvig af jyske Forældre, tilbage.

Husdyrbruget 1907

med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Af Statskonsulent *Axel Appel.*

I.

1907 var et godt Aar for det danske Husdyrbrug, der gennemgaaende arbejdede under gode Kaar, og Aaret sluttede sig saaledes nær op ad sin Forgænger. Om end Priserne paa Landbrugets Hovedprodukter Smør og Flæsk vare noget lavere (3—4 pCt.) end i 1906, saa maa de dog betegnes som gode, og det samme gælder Priserne paa slagtet Kød, hvor Gennemsnitsprisen for 1907 for 1. Kl. Varer omtrent var den samme som i Aaret forud. Statistisk Bureau opgiver Gennemsnitsprisen pr. Stk. udført Kreatur (Kalve ikke medregnet) til 235 Kr. for begge de to sidste Aar.

Hvad Produktionsmængden angaar, da har denne i 1907 for Smørrets og Flæskets Vedkommende naaet en Højde, som vi ikke tidligere have kendt, og trods Prisnedgangen paa de nævnte to Hovedartikler er Værdien af den samlede Udførsel dog 20 Millioner Kroner større end i 1906; heraf falder de 13 Millioner paa Flæsket, de 7 Millioner paa Smørret. Derimod har Udførselen af levende Kvæg og slagtet Kød været en Del mindre end i de to foregaaende Aar, men dog større end i 1904 og meget større end i 1903.

Vi have for første Gang det Forhold til Stede, at Indførselen af Heste har overskredet Udførselen, endog med ca. 5000 Stkr., hvilket skyldes en stærkt aftagende Udførsel i 1907, idet Indførselen kun har været et Par Hundrede Stykker større end i Fjor. Da det er dyre Heste,

vi udføre, og billige Heste, der indføres, er her jo et stort Udførselsoverskud, hvad Værdien angaar, om end denne er aftaget i 1907 med 22 pCt. trods Hesteprisernes Stigning.

Hvad endelig Ernæringsforholdene angaar, der jo i meget høj Grad præger Husdyrholdets Økonomi, da maa Aaret 1907, særlig med Hensyn til Sommerernæringen, betegnes som usædvanligt godt efter vore Forhold, idet Sommeren 1907 gennemgaaende frembød gode Græsningsforhold og saaledes fra den Side set gunstige Forhold for en god og billig Mælkeproduktion. Men saaledes som Kvægbruget drives her til Lands, spille jo tillige Priserne paa Foderstoffer en meget stor Rolle, og da disse have været høje — ligesaa Priserne paa Korn —, og da Oliekager ere indførte i stigende Mængde, har dette Forhold selvfølgelig mindsket paa Netto-Udbyttet ved Frembringelsen af forædlede dyriske Produkter herhjemme. Dette til Trods maa Aaret dog i Henseende til vort Husdyrbrugs Rentabilitet kaldes et godt Aar.

Vinterfodringen i 1906—07.

er der ikke noget særligt at melde om. Bortset fra enkelte Tilfælde, der saa godt som forekomme hvert eneste Aar, blev der ikke Tale om egentlig Fodertrang. Men da Roe-Avlen delvis for den nørrejyske Halvøs Vedkommende i 1906 var temmelig tarvelig, saa indtraf jo det Tilfælde i særlig tidlig Grad i Vinteren 1906—07 — et Tilfælde, der desværre endnu er altfor hyppigt —, at Roerne slap for tidligt op. At Roerne søgtes erstattet ved andre Fodermidler, er en given Sag, men at Resultatet af denne Erstatning blev ensbetydende med et dyrere Foder og en mindre Mælkemængde, altsaa med en mindre gunstig økonomisk Ligevægt, er desværre en Kendsgerning. Af Hø var der gennemgaaende rigeligt, og paa Straafoder i det Hele skortede det kun faa Steder. Paa Halvøen tager man jævnlig Lyngen til Hjælp — og med godt Resultat.

Kraftfoderforbruget

er meget stort her i Landet, og det er voksende trods den tiltagende Roedyrkning og trods dette, at den til den enkelte Ko i Vinterfodringen daglig ydede Kraftfodermængde er meget reduceret i Sammenligning med, hvad der blev givet for en Aarrække tilbage, i Firserne og i Begyndelsen af Halvfemserne. Naar desuagtet Indførselen af Foderstoffer, d. e. Oliekager, er i stærk Tiltagende, kan dette Forhold vel nærmest finde sin Forklaring deri, at der endnu findes en ikke ringe Mængde Kvægholdere, der hidtil i Vintertiden af Kraftfoder fornemlig kun have anvendt hjemmeavlet Korn — hvilket for sidste Aars Vedkommende, særlig naar Talen er om en jævn god Salgsvare, maa betegnes som et dyrt Foderemne — men som nu i ret udstrakt Grad ombytte Korn med Oliekager, men tillige og særlig derved, at Forbruget af Oliekager til Køerne i Sommerhalvaaret er i en glædelig Stigning; glædelig, fordi dette vil hjælpe til, at vi kunne naa en jævn og ligelig Benyttelse og Udvikling af vort Kvægs Evne til paa bedst mulig Maade at omsætte Foderet i megen Mælk, og fordi at der derigennem kan naas et stort og et lønnende Aars-Udbytte. I dette Forhold gøre vi sikkert ikke Fejl i for en stor Del at søge Aarsagen til den forøgede Indførsel af Oliekager i det forløbne Aar, som nedenstaaende Oversigt viser.

Overskudsindførselen var af:

	Oliekager. Mill. Pd.	Klid. Mill. Pd.	Ialt. Mill. Pd.
1899	339.6	115.0	454.6
1900	388.4	98.7	487.1
1901	457.2	81.0	538.2
1902	560.0	173.5	733.5
1903	687.1	89.4	776.5
1904	679.8	91.9	771.7
1905	755.5	140.3	895.8
1906	763.8	130.8	894.6
1907	881.3	109.1	990.4

Af uformalet Korn var Overskudsindførselen:

1901	1031.2	Mill. Pd.,	heraf	var	Majs	592.3
1902	1179.4	—	—	—	—	630.6
1903	1007.7	—	—	—	—	420.1
1904	1281.8	—	—	—	—	458.8
1905	1166.2	—	—	—	—	555.4
1906	1542.0	—	—	—	—	956.9
1907	1252.9	—	—	—	—	890.8

Af ovenstaaende Oversigt fremgaar da, at den samlede Overskudsindførsel af Handelsfoderstoffer i 1907 er ca. 100 Mill. Pd. større end i 1906, og at den fordeler sig med en Opgang i Overskudsindførselen af Oliekager af 118 Mill. Pd. og en Nedgang i Klid af henved 22 Mill. Pd. Til Klid er her medregnet Majs-Glutenfoder, af hvilket vi have haft en Overskudsudførsel af 1.21 Mill. Pd. Den stærkt tiltagende Indførsel af Oliekager tyder paa — trods de høje Priser —, at Oliekager er i god Kurs som Hovedkraftfoder, givet til en stor Mængde Roer.

Den samlede Overskudsindførsel af uformalet Korn er aftaget med 290 Mill. Pd., hvoraf for Majs kun 66 Mill. Pd., men for Hvede er Nedgangen 83 Mill. Pd. fra 1906 og for Rug 27 Mill. Pd. For Byg have vi i 1907 en Overskuds u d førsel af 33.4 Mill. Pd. imod en Overskudsindførsel af 52 Mill. Pd. i 1906 — en Difference af 85 Mill. Pd. Bygpriserne have været gode, og Majsen har været dyr ligesom Kornet, altfor dyrt til Kvægfoder.

Vi skulle atter i Aar til Belysning af Kraftfoderforbruget og dets Fordeling anføre en Del Tal fra Vejen og Omegns Kontrolforening.

I Regnskabsaaret 1. Maj 1906 til 30. April 1907 er der til Malkekøerne anvendt i alt 675,853 Pd. Kraftfoder. Af den efterfølgende Oversigt over det pr. Ko aarlig forbrugte Kvantum Kraftfoder fremgaar det, at dette har været godt 100 Pd. mindre for sidste Aar end ellers for en Aarrække.

1899—1900	1476	Pd.	Kraftfoder	pr. Ko
1900—1901	1447	-	—	—
1901—1902	**1635**	-	—	—
1902—1903	1413	-	—	—
1903—1904	1414	-	—	—
1904—1905	1490	-	—	—
1905—1906	1401	-	—	—
1906—1907	**1294**	-	—	—

De 675,853 Pd. Kraftfoder, der ere anvendte i Regnskabsaaret 1906—1907, fordele sig paa følgende Maade:

	1906—1907		1905—1906	1904—1905	1903—1904
	Pund	%	%	%	%
Oliekager	536.904	79.4	74.0	80.0	81.5
Klid	47.391	7.0	13.0	9.8	4.9
Korn	71.028	10.5	9.0	7.1	11.3
Melasse, Maltspirer	15.500	2.3	3.0	2.8	2.3
Majs	5.030	0.8	1.0	0.3	
Ialt	675.853	100.0	100.0	100.0	100.0

	1902—1903	1901—1902	1900—1901	1899—1900	1898—1899	1897—1898
	%	%	%	%	%	%
Oliekager	77.6	73.4	67.8	64.6	59.7	55.4
Klid	9.1	9.1	6.7	8.9	13.5	15.5
Korn	8.4	7.1	12.7	12.6	15.7	10.3
Melasse, Maltspirer	3.4	8.6	6.7	3.3	8.3	10.6
Majs	1.5	1.8	6.1	10.6	2.8	8.2
Ialt	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

De 536,904 Pd. Oliekager have udgjort følgende Sorter i følgende Mængdeforhold:

	1906—1907		1905—1906	1904—1905	1903—1904
	Pund	%	%	%	%
Solsikkekager	228.607	42.6	38.0	42.8	43.8
Bomuldsfrøkager	195.176	36.3	49.4	33.5	34.4
Hampefrøkager	48.103	8.9	8.8	12.0	14.0
Jordnødkager	41.978	12.2	3.8	11.7	7.8
Sesamkager	16.019				
Raps-, Palme-, Hørfrøkager	7.021				
Ialt...	536.904	100.0	100.0	100.0	100.0

	1902—1903	1901—1902	1900—1901	1899—1900	1898—1899	1897—1898
	%	%	%	%	%	%
Solsikkekager	40.4	42.9	57.8	45.3	36.1	48.8
Bomuldsfrøkager	38.4	42.0	37.3	49.8	57.0	47.0
Hampefrøkager	9.9	8.9	2.3	4.1	3.6	2.9
Jordnødkager	11.3	6.2	2.6	0.8	3.3	1.3
Sesamkager						
Raps-, Palme-, Hørfrøkager						
Ialt...	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

De $^4/_5$ af den samlede Mængde opfodret Kraftfoder i 1907 have været Oliekager; Klidforbruget er meget reduceret — i Overensstemmelse med Indførselen. For Kageforbrugets Vedkommende ses det, hvorledes Solsikke- og Bomuldsfrøkagerne fremdeles ere Hovedkagerne; det indbyrdes Mængdeforhold svinger, og man ser, at Forbruget i 1907 af Jordnødkager slet ikke har været saa ubetydeligt, hvorimod Anvendelsen af Raps-, Palme- og Hørfrøkager er grumme ringe.

For Bomuldsfrøkagernes Vedkommende har der lydt de sædvanlige Klager over Haardhed, mørk Farve, tildels mange Skaller og ofte inficerede af Bomuldsfnug. Bedst er Texas-Kager, men disse ere dog tidligere fremtraadte med

smukkere Farve og mindre haarde, end de nu gøre, om end de ere mindre haarde end New-Orleans-Kagerne, og i Beretningen om Landhusholdningsselskabets Kontrol med Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn i 1907 skriver Inspektør Høyer, at man næppe tør vente Bedring i Fremtiden i dette Forhold vedrørende Farve og Porøsitet af Kagerne, idet han gør opmærksom paa, at der dyrkes en mere haardfør Bomuldsart, som er vanskeligere og kostbarere at afkapsle, og de forbedrede Maskiner tillade en stærkere Presning af Oliefrøet, hvoraf Følgen er, at vi faa mindre Fedt og mere Træstof i Kagerne. Af de til V. Steins Laboratorium indsendte Prøver har der i et stort Flertal intet været at indvende imod Kagernes Opbevaringstilstand; ingen indeholdt fremmed Frø, i enkelte var der lidt Skimmelsvamp og i nogle faa altfor megen Oliesyre.

Af Bomuldsfrømel er der i Kjøbenhavns Frihavn kun kontrolleret $1^1/_2$ Mill. Pd. imod $89^1/_2$ Mill. Pd. Bomuldsfrøkager. Af de til V. Steins Laboratorium indsendte 19 Prøver vare de 15 fra Texas, og Indholdet af Værdistoffer var noget større end i Texas-Kager. I Modsætning til, hvad der er Tilfældet i England og Tyskland, bruges herhjemme kun meget lidt Mel i Forhold til Kager; man er bange for Forfalskning, men holder man sig til solide Sælgere, vil man her kunne blive lige saa godt betjent som ved Køb af Kager.

Af de 136 til Laboratoriet indsendte Prøver af Solsikkekager vare 8 af uafskallede indiske Solsikkekager, der med Undtagelse af 1 Prøve alle havde en harsk Lugt og indeholdt mer eller mindre Skimmel. I en af Prøverne fandtes et Indhold af 80 pCt. fri Syre, og det kemiske Indhold var ringe og meget variabelt, nemlig fra 16.9—24.0 pCt. kvælstofholdige Stoffer, fra 3.5—6.4 pCt. Fedt og fra 34.8—37.4 pCt. Træstof, saa der er al mulig Grund til ikke at bruge denne Sort Kage.

var i Vinteren 1906—07 jævnt godt, men som sædvanlig ret variabelt; her spillede den til Raadighed staaende Roemængde en overordentlig stor Rolle, og da denne var meget forskellig, var dermed ogsaa givet, at Mælkeproduktionen forholdt sig meget forskellig; dels trykkede man sig ved at skulle erstatte Roerne med det dyre Kraftfoder, dels er det jo en Erfaring, der gøres atter og atter, at Kraftfoderet ikke er i Stand til at erstatte det manglende Roefoder overfor Opretholdelsen af Mælkeydelsen.

Da Sommer-Ernæringen i 1907 var forholdsvis god, var der gennem denne gode Forudsætninger for en rigelig Mælkeproduktion, og denne maatte vel ogsaa i Sommeren 1907 kaldes upaaklagelig. Der er dog aldeles ingen Tvivl om, at Mælkeproduktionen vilde være bleven ikke ubetydelig højere, om Vejret havde været mere medgørligt. Det kølige, ja kolde Vejr, vi havde i den egentlige Sommertid i Forbindelse med hyppig Nedbør — om end ikke saa megen Nedbør, som man havde Indtrykket af, netop fordi den var saa hyppig —, havde en uheldig Indflydelse paa Kvægets Velbefindende, og særlig gjorde dette sig gældende, hvor man ikke tog Malkekøerne hjem om Natten, hvilket alle burde gøre under saadanne Forhold, selv om dermed er forbunden en Del Ulejlighed og Besvær, thi det b e t a l e r s i g. I adskillige Kvæghold fandt Udbindingen ikke Sted før i Juni Maaned, fordi Vejret i Slutningen af Maj var usædvanlig koldt; Græs var der ellers nok af. Græsningsforholdene vare atter i 1907 bedre paa Øerne end i Jylland, hvad der har været Tilfældet i de sidste tre Aar; som Helhed vare de bedre end i 1906, og Statistisk Bureaus Middelkarakter for Græsmarkerne her i Landet under ét i 1907 var mg.÷ imod g. i 1906.

I disse mine aarlige Oversigter over Husdyrbrugets Vilkaar og Rørelser i det forløbne Aar har jeg jævnlig dvælet ved Kvægets Sommerernæring, og jeg gør det atter ganske kort denne Gang, idet jeg konstaterer Fremskridt

paa dette Omraade i Retning af, at Landmændene mere og mere gribe ind i Forholdene og ikke stole paa Græsmarkerne alene. Vi have større og bedre Grøntfodermarker end tidligere, vi have vel ogsaa bedre Græsmarker, men der er endnu langt tilbage, før alt kommer i Orden. For den i de senere Aar med Rette saa meget lovpriste og omtalte Foderplante Lucernen har den kolde og tildels vaade Sommer i 1907 været mindre gunstig. Der blev en hel Del mislykkede Lucernemarker sidste Aar, og man lægger — med en vis Føje — Skylden herfor over paa Aaret (Gennemsnitsudbyttet paa Tranekær blev kun 40,000 Pd. grøn Lucerne pr. Td. Land imod 50,000 Pd. i de foregaaende Aar), men den kan sikkert med lige saa stor Ret søges deri, at flere af Forudsætningerne for en vellykket Lucernedyrkning ikke have været til Stede, nemlig ren Jord, Podejord, Kalk og mulig Fosforsyre og Kaligødning. Ere disse Forudsætninger til Stede, vil den kunne lykkes ogsaa under mange Jordbundsforhold, hvor den tidligere har været anset som umulig. Vi have ikke Raad til at undvære denne værdifulde Foderplante, og vi bør lægge al vor Energi ind paa at løse Lucerne-Spørgsmaalet til Tilfredshed.

Delvis Sommerstaldfodring er i Tiltagende i Hovedparten af Landet; det samme er endnu Tilfældet med Roedyrkningen; men særlig denne synes dog truet paa Grund af manglende Arbejdskraft. Det vilde være saare uheldigt, om det skulde føre til en formindsket Roeavl her i Landet. Om der kunde naas det samme Udbytte paa mindre Areal og ved en mere intensiv Brug af Jorden, da var det godt, der er dem, der mene, at dette meget godt lader sig gøre.

Roe-Høsten i 1907 var desværre ikke nær saa god, som den vilde være bleven, om vi havde haft mere Varme baade i den egentlige Sommertid og i Efteraarstiden. Mest kneb det for Runkelroerne, der gennemgaaende bleve vel smaa, om end af god Kvalitet. Kaalroer gav ogsaa under

Middeludbytte, hvorimod Turnipsen var god, hvad der spiller en betydelig Rolle i mange Egne af Jylland.

Der er avlet meget Agerhø i 1907, men af noget forskellig Kvalitet, da Bjergningsforholdene vare vanskelige, men gennemgaaende dog af god Kvalitet. Af Enghø var Høsten middel, men meget blev daarlig bjerget, særlig var dette Tilfældet i Aalborg Amt. Høsten kom jo usædvanlig sent, og vanskelig blev den. I Jyllands nordlige og nordvestlige Egne naaede man flere Steder ikke at faa den tilendebragt i 1907. Dette var Tilfældet baade i Thisted og Aalborg Amter. Vaarsæden var stærkt fyldende og med bedre Kærneudvikling, end man skulde have ventet efter Forholdene. Der var rigeligt med Fyldefoder i Efteraaret 1907. Paa Kvaliteten af dette var der i adskillige Landbrug meget at udsætte. Ret ofte blev Kvæget i Efteraaret 1907 indbundet i mindre god Foderstand.

Produktion af Fedevarer.

Overensstemmende med de gode Ernæringsforhold i Sommeren 1907 har Overskudsudførselen af Smør i Kalenderaaret 1907 været betydelig højere end i 1906, nemlig 164.6 Mill. Pd. imod 147 Mill. Pd. Aaret forud, hvilket er en Opgang af henved 18 Mill. Pd. Hertil kommer en Overskudsudførsel af Mælk af 21.7 Mill. Pd. (en Stigning i Eksporten af 13 Mill. Pd. fra i Fjor) og af 14.3 Mill. Pd. Fløde (omtrent som i 1906). Omregnes dette i Smør efter 26 Pd. Mælk og $2^3/_4$ Pd. Fløde til 1 Pd. Smør, repræsenteres herved henved 6 Mill. Pd. Smør. Disse lagt til de 164.6 Mill. Pd. give over 170 Mill. Pd. som Overskudsudførsel imod 152.8 Mill. Pd. i 1906.

Til Trods for, at Smørpriserne i 1907 have været ca. 3 Øre pr. Pd. lavere i Gennemsnit end i 1906, er Værdien for Udførsel af indenlandsk Smør steget med 7.3 Mill. Kroner, nemlig fra 161.8 Mill. til 169.1 Mill. Kroner, og Værdien for udført Mælk og Fløde fra 4.7 til 6 Mill. Kroner, ialt en Stigning af 8.6 Mill. Prisen pr. Pd. Smør

opgives i Danmarks Vareomsætning med Udlandet i 1907 til 98.0 (med 101.3 i 1906), for Mælk i 1907 til 5 Øre pr. Pd. (i 1906 til $4^1/_2$), for Fløde til $33^1/_3$ Øre mod 22 Øre i 1906 og med Tilføjende, at »den stigende Gennemsnitspris for Fløde i 1907 skyldes højere Fedtindhold end i 1906«. Saa er vel $2^3/_4$ Pd. Fløde til 1 Pd. Smør for højt beregnet, og vi vilde komme op paa et endnu højere Smørudbytte ved Omregning af de 14.3 Mill. Pd. Fløde til Smør end ovenfor opgivet. Her overfor staar for 1907 en Merindførsel af henved 100 Mill. Pd. Oliekager, som med en Stigning af 0.17 Øre pr. Pd. andrager en Merværdi af Indførselen af 7.1 Mill. Kroner. Hvor meget heraf der falder paa Produktionen af 1907, er det jo umuligt at sige, men rimeligvis er denne Del ikke ringe.

Overskudsudførselen af levende Dyr var:

	1907	1906	1905	1904	1903
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Af stort Hornkvæg	95274	95831	112115	86166	57945
- Kalve	÷ 751	÷ 1384	÷ 1127	÷ 92	64
- Faar og Lam	490	÷ 154	÷ 728	÷ 1088	÷ 689

	1902	1901	1900	1899	1898
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Af stort Hornkvæg	44552	40163	38861	36608	35671
- Kalve	198	÷ 26	÷ 170	÷ 2	260
- Faar og Lam	÷ 1206	÷ 732	348	985	2635

For stort Hornkvægs Vedkommende er Overskudsudførselen faktisk uforandret; selve Udførselen i 1907 er dog aftaget med 6447 Stkr., men der er kun indført 4120 Stkr. imod 10,655 i 1906. Den ret betydelige Indførsel, der har fundet Sted i de sidste Aar fra Sverrig til Kjøben-

havn, er i det sidste Aar bleven reduceret til ca. en Trediedel af, hvad den har været i de nærmest forudgaaende Aar. Priserne paa indført stort Kvæg fra Sverrig opgives at have været 215 Kr. i 1906 og kun 175 Kr. i 1907 pr. Styk.

Den samlede Udførsel af stort Hornkvæg og Kalve har i 1907 været 98,643 Stykker imod 105,102 Stkr. i 1906, hvilket kun er en Nedgang af 6 pCt.

De 98,643 Stkr. Hornkvæg fordelte sig til følgende Lande:

	1907	1906	1905	1904	1903	1902
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Tyskland	97469	104915	123521	91596	62625	46827
Rusland	41	153	139	376	289	112
Sverrig	110	26	16	67	2	61
Norge	1019	5	1	»	8	6
Nordlige Bilande	4	3	2	4	5	»
Andre eller uangivet Sted	»	»	»	3	»	»
Ialt	98643	105102	123679	92006	62929	47006

Det er fremdeles Tyskland, der er vor gode Kunde til vort levende Kvæg, idet dertil gaar de $^{9}/_{10}$. Hvis Karantæne-Kvæget, ligesom indtil 1898, atter kunde frigives til Salg i det aabne Marked, vilde dette sikkert, saaledes som Veterinærkonsulent Arup har paavist det, faa en meget heldig Indflydelse paa Omsætningen af Kvæg i Tyskland, baade af det hjemlige og af det fremmede Kvæg, og Hamburg vilde da atter kunne genvinde sin Position som Eksport-Marked, og de forskellige Varer kunde da dirigeres derhen, hvor der var bedst Anvendelse for og Efterspørgsel efter dem.

Siden Norge i Juli 1907 lukkede op for levende Kvæg, er der i Resten af Aaret gaaet godt 1000 Stkr. levende Kvæg derop.

Udførselen til Norge gaar over Frederikshavn, til Tyskland navnlig over Kolding (de $^2/_3$) og derefter over Gedser og Esbjerg.

Den samlede Overskudsudførsel af Kød var i Mill. Pd.:

	1907	1906	1905	1904	1903
Kød af Hornkvæg, fersk	15.73	20.37	27.74	21.89	20.77
— - — ikke fersk ...	÷ 1.18	÷ 0.18	0.67	0.74	0.51
— - Faar, fersk	0.45	0.60	0.92	1.23	0.76
— - — ikke fersk	÷ 2.70	÷ 2.35	1.38	÷ 0.83	÷ 0.35
— - andre Dyr, Slagteriaffald m. m.	29.90	25.10	25.49	24.22	13.08
Ialt...	42.20	43.64	53.44	46.25	34.77

	1902	1901	1900	1899	1898
Kød af Hornkvæg, fersk	27.74	22.67	26.60	31.34	23.46
— - — ikke fersk ...	÷ 0.20	0.10	0.30	1.12	0.35
— - Faar, fersk.....	1.11	0.73	0.70	0.90	0.48
— - — ikke fersk	÷ 1.68	÷ 0.57	0.60	0.90	0.64
— - andre Dyr, Slagteriaffald m. m.	12.46	8.46	10.10	11.75	9.75
Ialt...	39.43	31.39	38.30	46.01	34.65

Af fersk Oksekød er Overskudsudførselen i 1907 gaaet betydeligt nedad, nemlig med 33 pCt., og naar den samlede Overskudsudførsel alligevel viser sig at være af omtrent samme Størrelse som i 1906, ligger det i, at Udførselen af »Slagteriaffald« — der jo her er indbefattet — er steget meget i Overensstemmelse med den tiltagende Udførsel af Flæsk.

Yderligere bemærkes, at Overskudsindførselen af saltet Oksekød er steget med 1 Mill. Pd., og at Overskudsudførselen af fersk Faarekød vedvarende er i Nedad-

gaaende, medens der er en Stigning i Overskudsindførselen af saltet Faarekød. For slagtet Fjerkræ er Overskudsindførselen steget med $^1/_4$ Mill. Pd., og den er herved naaet $1^3/_4$ Mill. Pd., hvad der er meget og mere, end det burde være.

Den samlede Udførsel af Oksekød var:

	1907	1906	1905	1904	1903	1902	1901
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Af indenlandske Varer gik til:	21.92	27.46	35.40	27.95	25.51	30.37	25.23
Tyskland	14.86	20.78	26.60	20.35	13.53	13.50	13.70
Norge	2.34	1.96	4.63	3.96	4.39	5.15	4.47
Storbritannien og Irland	0.39	0.66	1.82	2.08	6.52	11.30	6.60
Sverrig	0.04	0.06	1.06	1.80	0.94	»	»
Belgien	0.02	»	»	»	»	»	»
Nordlige Bilande	0.02	»	»	»	»	»	»

Den formindskede Udførsel af Oksekød falder paa Tyskland, medens der er en Opgang i Udførselen til Norge af 0.4 Mill. Pd., og dette Land har saaledes i det sidste Aar faaet større Betydning for os som Afsætningssted. Til England er vor Kødudførsel stadig i Nedgang og er nu meget ubetydelig.

Værdien af udførte indenlandske Varer af Kvæg og af Kød af Hornkvæg opgøres af Statistisk Bureau til 28.7 Mill. Kroner (i Fjor 31.1), Prisen pr. Kreatur til 235 Kroner — den samme som i 1906 — og Gennemsnitsprisen pr. 100 Pd. Kød til 32.44 imod 32.60 Kroner i Fjor.

Priserne paa fedt Kvæg og Kød have været jævnt gode i 1907, men dog nedadgaaende, og da magert Kvæg med Undtagelse af Aarets 3 sidste Maaneder gennemgaaende har været dyrt, saa er Resultatet af selve Fedningen ikke saa godt som i 1906. For fede Kvier og Stude er der i Foraaret 1907 betalt 32 Øre og i Efteraaret

1907 31 Øre pr. Pd. levende Vægt, men i Foraaret 1907 betaltes samtidig 28 à 30 Øre for magert Græskvæg — Kvier og Stude —, og der blev i Vinteren 1907 syd for Grænsen solgt adskillige Græsstude til Levering til Maj for 36 Øre pr. Pd. levende Vægt. Paa disse er Fortjenesten næppe bleven stor. En bekendt Feder paa Sjælland meddeler, at han kun har faaet 26 Kr. pr. Styk af sine Kvier i Græspenge for Sommeren 1907 imod 50 à 70 Kroner de foregaaende Aar.

Ogsaa i det forløbne Aar er der til Salling og Mors afsat en Mængde »Vardekalve«, til Mors dog betydelig færre end til Salling. Til Skive er der ugentlig kommen ca. 50 Stkr. — nu kommer der ikke saa mange grundet paa de dalende Kødpriser. Et Vederlag for Foder, Røgt og Staldleje af ca. 100 Kroner aarlig pr. Stk. for saadanne Kalve indtil 2 Aars Alderen er der opgivet mig for flere; dette er næppe nogen synderlig lønnende Forretning, og nu er endda Salgsprisen 27 Øre pr. Pd. levende Vægt. Hvad de »dobbeltlaarede Kalve« angaar, om hvilke der er skrevet en Del i det forløbne Aar, da kan Fedningen af disse, naar de trives godt, blive en meget lønnende Forretning. Af rigtig god Kvalitet er disse betalt med 44 Øre pr. Pd. levende Vægt nu i Foraarstiden. Jeg kender et Eksempel paa, at en Dublet-Kalv har kunnet give op til 260 Kroner for 12 Maaneders Hold — men det vedkommende Dyr var ogsaa ualmindelig triveligt.

De nedadgaaende Priser have — som sædvanligt — særlig gjort sig gældende overfor de ringere Kvaliteter. Gamle Køer ere ikke i høj Kurs for Tiden, medens prima Varer hævde sig til ganske gode Priser.

Følgende Oversigt viser den noterede Gennemsnitspris for en Aarrække paa Kjøbenhavns Kvægtorv (Fælles-Notering) for 1. Kl.s Kød (Stude og Kvier):

1907	51.06	Kr. pr.	100 Pd.	slagtet Vægt
1906	52.20	—	—	—
1905	50.10	—	—	—

1904	49.52	Kr.	pr. 100 Pd.	slagtet Vægt
1903	51.34	—	—	—
1902	48.00	—	—	—
1901	45.64	—	—	—
1900	45.60	—	—	—
1899	42.00	—	—	—

Dette er godt 1 Øre mindre pr. Pd. end i 1906, og de maanedlige Gennemsnitspriser forholde sig desuden en Del afvigende fra de tilsvarende i Aaret forud. For 1907 andrager Afvigelsen i den maanedlige Gennemsnitspris kun 4 Øre imod 6 Øre i 1906. Højeste maanedlige Gennemsnitspris i 1907 faldt paa Januar med 53.6 Øre, laveste paa Maj med 49.6.

I H a m b u r g var Gennemsnitsprisen for 1. Kl.s Varer i Kroner pr. 100 Pd. slagtet Vægt:

	Kvæg.	Faar.
1907	71.6	72.8
1906	69.4	73.1
1905	63.8	65.8
1904	62.7	62.1
1903	62.9	64.5
1902	59.4	57.7
1901	57.9	56.9
1900	58.2	55.4

Prisforskellen mellem Hamburgs Notering og Kjøbenhavns Notering for 1. Kl.s Varer er yderligere forstørret i 1907, idet den da har udgjort godt 20 Øre pr. Pd. imod 17 i 1906 og 11—13 i de forudgaaende Aar. I Hamburg er Gennemsnitsprisen for 1907 noteret godt 2 Øre højere end i 1906, medens den herhjemme er gaaet godt 1 Øre ned. Prisforskellen mellem Faare- og Oksekød i Hamburg har i 1907 været mindre end i de to forudgaaende Aar. Højeste Forskel i maanedlig Gennemsnitspris for Okse- og Faarekød var i Maanederne efter Jul kun 4 Øre imod 10 Øre i 1907. For Køer af ringere Kvalitet var Gennemsnitsnoteringen i Hamburg 49 Kroner imod 48 Kroner i 1906.

Kælvekøer have ikke været fuldt saa dyre som i 1906; gode Køer af jysk og rød dansk Malkerace have dog kostet mellem 250 og 300 Kroner, ekstra gode fra 300—400 Kroner, gode Køer af Korthorns-Race fra 400—500 Kroner, og grundet paa de høje Priser paa Lødekøer var det i 1906—1907 ret almindeligt, at blandt de i Sydvestjylland til Fedning indkøbte Korthornskvier fandtes en meget betydelig Del, der viste sig at være med Kalv.

Fjerkræavlen har vedvarende betydeligt Underskud paa Kødproduktionens Omraade, idet Overskudsindførselen i 1907 var paa $1^3/_4$ Mill. Pd. Kød.

Hvad Overskudsudførselen af Æg angaar, da er denne steget en Del i 1907, hvad nedenanførte Tal vise:

1907	18.09	Mill.	Snese Æg
1906	16.69	—	—
1905	17.29	—	—
1904	17.52	—	—
1903	19.98	—	—
1902	19.00	—	—

Overskudsudførselen i 1907 er saaledes større i de tre sidst forudgaaede Aar, men dog mindre end i 1903 og 1902. Fremgangen i Overskudsudførselen er $1^1/_3$ Mill. Snese fra 1906, men Udførselen af indenlandske Æg er dog kun tiltaget med $^1/_3$ Mill. Snese, da Indførselen har været betydelig mindre i 1907, nemlig kun 3.83 Mill. Snese imod 5.07 Mill. Snese i 1906.

For udførte indenlandske Æg er der taget 26.5 Mill. Kroner hjem i 1907 imod 25.5 Mill. i 1906. Fremgangen er 1 Mill. Kroner paa Æg-Kontoen. Det er Penge! Prisen er af Statistisk Bureau opgivet til 132 Kroner pr. 100 Snese imod 129 Kroner for 1906. Priserne have altsaa været opadgaaende!

†

Poul la Cour.

Uventet og sørgeligt kom det Budskab fra Askov, der meddelte Professor Poul la Cours Død den 24. April. Det var en Lungebetændelse efter et Influenza - Angreb, der dræbte den kun 62 Aar gamle Mand.

La Cour var født paa Skjærsø ved Grenaa den 13. April 1846. Han tog Magisterkonferens i Fysik med Meteorologi som Hovedfag 1869 og ansattes 1872 som Underbestyrer ved det nyoprettede meteorologiske Institut i Kjøbenhavn. Samme Aar udgav han »Femaarsberetning fra det kgl. danske Landhusholdningsselskabs meteorologiske Komité for 1866—70«. Stillingen ved Institutet opgav han 1877 for at arbejde paa sin Opfindelse af en ny Mangefoldstelegraf, for hvilken han modtog Videnskabernes Selskabs Guldmedaille. Under Arbejdet hermed opfandt han Tonehjulet og senere en saakaldt Synkronisme, ved hvilken Tonehjul paa forskellige Stationer kunne bringes til nøjagtig at følge hinanden. Af hans Verden over kendte Opfindelser kan endnu nævnes hans Spektrotelegraf, der giver Lyssignaler i Form af Morsetegn.

Den unge Videnskabsmands Hu var imidlertid vendt mod Højskolen og dens Gerning. 1878 knyttedes han som Lærer til Askov udvidede Folkehøjskole, og om hans

30aarige Virksomhed som en Ungdommens Opdrager og Vejleder lyder der kun én Dom. Hans Væsen var aabent og hans Optræden stille og tilforladelig, saa han hurtig vandt Elevernes Tillid, hans Foredrag var jævnt og klart, aldrig præget af Gentagelsens Kedsommelighed, men altid baaret af en Kærlighed til Emnet, af en Glæde ved at lære fra sig, der gav det den Understrøm af Varme og Begejstring, som fanger Ungdommens Opmærksomhed og faar dens Øjne til at lyse. Hans Betydning som Lærer for Landboungdommen har været stor og velsignelsesrig.

Gennem sin Forfattervirksomhed indvirkede la Cour dernæst paa store Dele af vort Folk. Han udfoldede en rig litterær Virksomhed i Tidsskrifter og Blade, og han brød ny Veje med sin og Jac. Appels Bog om »Historisk Fysik« og sin »Historisk Mathematik«. Hans Bog om »Menneskelegemets Bygning og Livsvirksomhed« er udkommet i flere Oplag. Der er næppe Tvivl om, at la Cours Forfattervirksomhed i væsentlig Grad har bidraget til, at Naturvidenskaberne nu ere komne til at indtage en mere fremtrædende Plads i det folkelige Oplysningsarbejde end hidtil. I en Periode herhjemme, i hvilken Romanlæsningen er den fremherskende og Bøger, der kræve Selvarbejde og opmærksom Læsning, som Regel kun have faa Læsere og færre Købere, vandt hans klare naturvidenskabelige Skrifter Indgang i ikke faa Hjem. De have bidraget deres til at modvirke den af den megen Romanlæsning fremkaldte aandelige Slappelse, og de have ledet mangfoldiges Interesse hen paa naturvidenskabelige Spørgsmaal og Livets Kendsgærninger.

La Cours Arbejde for at udnytte den Kraftkilde, han saa i de sejlende Skyer, er imidlertid nok det, der har gjort hans Navn mest kendt i dansk Landbrug. Han blev før nogen anden Elektricitetens Talsmand i vort Land og Banebryderen for dens Anvendelse. Længe havde han beskæftiget sig med Spørgsmaalet om Vindkraftens Benyttelse som Elektricitetskilde, og fra 1891 modtog han en aarlig Statsunderstøttelse hertil. Hans Forsøg paa Sta-

tens Forsøgsmølle i Askov have efterhaanden ledet til, at den farende Vind fra at have været den mest uregerlige Naturkraft er bleven den letteste Kraft at passe, vi have her i Landet. Først bragte han ved den af ham opfundne Regulator, Kratostaten, Vinden til jævn Kraftudfoldelse. Dernæst har han opsparet Vindkraften ved at lade den drive en Dynamo og lade dennes Strøm spalte Vand i Ilt og Brint, som gemtes i Gasbeholdere. Disse Luftarter skulde tjene under indtrædende Vindstille til at frembringe Bevægelse, Varme og Lys. Af hans andre Arbejder kan fremhæves hans Undersøgelse af Vindens Indvirkning paa de forskellige Steder af et Vindfang, der førte til det Resultat, at de hævdvundne Typer af Vindmøllen give en saa god Udnyttelse af Vinden, at man ikke har kunnet paavise nogen bedre Udnyttelse af denne. Det store Materiale, baseret paa Maalinger, la Cour derved samlede og offentliggjorde i »Tidsskrift for Vind-Elektricitet«, er af stor og blivende Betydning.

Elektricitetens Anvendelse og Fremstilling er, som Professor la Cour udtalte i sit Foredrag paa det jyske Delegeretmøde i Fjor, et lokalt Spørgsmaal, og det maa derfor tages op af hver Nation, ja saa at sige af hver Egn for sig. Medens Højspændingsanlægene, der strække sig ud over store Afstande, særlig egne sig for de tæt befolkede Dele af Landet, vil Vindelektriciteten kunne faa særlig Betydning ved Lavspændingsanlægene. Det er til Tilvejebringelse af Elektricitet til enkelte Gaarde, til Landsbyer og Stationsbyer, at Vindelektricitets-Værkerne egne sig. Efter la Cours Anvisning er der anlagt adskillige saadanne, men deres Udbredelse er for en Del hindret derved, at de fordre Akkumulatorer, der ere ret kostbare og følsomme. Deres Udbredelse vil formentlig blive betydelig større, end den er nu, hvis det — hvad la Cour arbejdede paa — vil lykkes at gøre Akkumulatorerne billigere.

Men hvad enten Vindelektricitetsværkerne vinde en større eller mindre Udbredelse, hvad enten Højspændingsanlægene i vide Egne af Landet skulle blive de almindelige,

eller Mosernes uhyre Brændselsmængder delvis blive Fremtidens Kraftkilde, vil det dog ikke forringe la Cours Fortjeneste af Landbruget. Ham skyldes det, at der i dette er fremkaldt et Kendskab til Elektriciteten og dens Anvendelse, som næppe findes i noget andet Land. Ved Siden af at være en Behagelighed er Elektriciteten nu en »Nyttegenstand« i dansk Landbrug. Hans Arbejde for Elektricitetens Anvendelse i Landbruget vil blive fortsat af Dansk Vind-Elektricitets-Selskab, hvis Stifter og ledende Kraft han var.

— Det var da et Liv, viet nyttigt Arbejde og i ideelle Magters Tjeneste, der afsluttedes ved Poul la Cours Død.

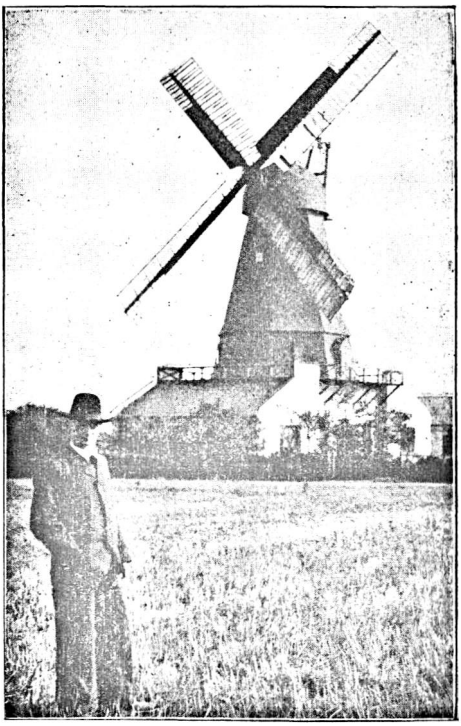

Toldloven af 5. Maj 1908.

Toldloven af 4. Juli 1863 var 45 Aar gammel, og i de sidste 37 Aar har dens Revision staaet paa Dagsordenen. Der har, foruden Forslag om delvise Ændringer, i denne Aarrække været forelagt Rigsdagen 17 Toldlovforslag. Toldskatterne indbringe ca. 14 Kroner pr. Individ, ialt mellem 36—38 Mill. Kr. aarlig, det vil sige 50 pCt. af samtlige vore Skatter og Afgifter og ca. 45 pCt. af Statens løbende Indtægter. Det er da forstaaeligt, at Spørgsmaalet om en saa gammel og vigtig Lovs Reform er fulgt med Interesse Landet over. Et særlig levende Røre har det vakt i de industrielle Kredse, i hvilke Afgørelsen om en højere eller lavere Toldsats ofte er gjort ensbetydende med Afgørelsen af vedkommende Fags Eksistens eller Ikke-Eksistens. Meningstilkendegivelserne fra Landbrugets Side have derimod, forstaaeligt nok, kun været faatallige og ulige mere rolige. For Landbruget har Spørgsmaalet om Toldlovens Revision ikke været et Spørgsmaal om at være eller ikke at være, men kun et Spørgsmaal om at opnaa en Ophævelse af eller en større eller mindre Nedsættelse i Tolden paa dets almindelige Forbrugsgenstande, dets Hjælpestoffer og Raamaterialier. Spørgsmaalet om n y Toldbeskyttelse for dets Produkter laa helt uden for Drøftelse, og Spørgsmaalet om Beskyttelsens B e v a r e l s e paa de faa Artikler: Ost, Cikorierødder, Kommen, Sennepsfrø, Humle og Tobak, det producerer, var ikke egnet til at sætte Lidenskaberne i Bevægelse.

Tolden paa disse 6 Artikler er opretholdt. Omregner man for Sammenligningens Skyld den gamle Toldlovs Pund og Skilling til Kilogram og Øre, stiller Forholdet mellem den gamle og den ny Told sig saaledes:

	Toldloven af 1863 Øre	Toldloven af 1908 Øre
Ost pr. kg.	$20^5/_6$	20
Cikorierødder pr. kg.	$6^1/_4$	4
Humle pr. kg.	$29^1/_6$	30
Kommen pr. kg.	$12^1/_2$	12
Sennepsfrø pr. kg.	$12^1/_2$	12
Tobak (Blade og Stilke) pr. kg.	$29^1/_6$	64

Mellem før og nu er der altsaa kun en betydelig Forskel paa Tobakstolden, hvis Forhøjelse muligvis vil bevirke, at Tobaksavlen bliver udvidet noget.

Da Toldloven af 1863 blev vedtaget, kom der til at hvile Told paa Landbrugets (og Fiskeriets) Raamaterialier og Hjælpestoffer — man kunde jo den Gang umulig forudse, at disse ubeskyttede Erhverv i saa stort et Omfang, som Tilfældet senere er blevet, skulde faa Brug for Hjælpestoffer. Om end Tolden paa disse næppe kan siges at have været byrdefuld, er den dog, efterhaanden som Landbruget har udviklet sig i industriel Retning, følt stærkere og stærkere. Det er da et fra de ubeskyttede Erhverv stillet Retfærdighedskrav, der nu er bleven opfyldt derved, at Toldloven af 1908 har store Nedsættelser paa Raa- og Hjælpestofferne. Saaledes bortfalder Tolden fuldstændig paa Tjære, Beg, Asfalt, Stensalt, Salpeter, Is, Tran, Talg, paa Jærn i Plader, Baand og Stænger, paa Sække og lignende Emballage. Alle Foderstoffer og Gødningsmidler ville endvidere fremtidig indgaa toldfrit, medens der efter Loven af 1863 bl. a. var Told paa Melassefoder og Chilisalpeter (1 Pd. $1^1/_{24}$ Øre). Fremdeles bortfalder Tolden helt eller næsten helt paa de fleste af de Stoffer, der benyttes som Drivkraft i Landbrug, Fiskeri, Skibsfart og Industri. Fuldstændig bortfalder den saaledes paa de mørke Brændselsolier, der i saa udstrakt en Grad finde An-

vendelse til Dieselmotorer, paa Benzin og paa Petroleum. Paa Kul nedsættes Tolden straks med $^2/_3$, medens den sidste Tredjedel forsvinder om 4 Aar. Endelig er Tolden formindsket betydeligt paa Artikler som Pigtraad og lignende Indhegningsmateriale (med 58 pCt.), paa Redskaber og Værktøj til Landbrug, Havebrug og Værksteder (med 36 pCt.) o. s. v.

Efter den gamle Toldlov fortoldedes Maskiner efter 2 Toldsatser. Hvis de bestod hovedsagelig af Jærn, var Tolden 1 Skilling af hvert Pund, de vejede, men var Hovedbestanden Træ, var Tolden 3 Skilling pr. Pund. Dog kunde Importøren ogsaa lade dem fortolde efter deres Værdi, og da var Tolden 10 pCt. af denne. Man har regnet, at Landbrugsmaskinerne gennemgaaende ved Tolden bleve fordyrede med fra 8 til 10 pCt. Efter den ny Toldlov er Værditolden nu obligatorisk og udgør 5 pCt.

Den eneste Kornsort, der efter Loven af 1863 svarede Told, var Risen. Tolden var og er efter:

	Loven af 1863:	Loven af 1908:
Ris i Skaller pr. kg.	5 Øre	fri
Risengryn og Rismel pr. kg.	$8^1/_3$ -	2 Øre

Af de Produkter, som Gartneriet og det havedyrkende, mindre Landbrug frembringe, vare følgende beskyttede efter den gamle Lov: Vindruer 1 kg. $29^1/_6$ Øre, Æbler og Pærer 1 Td. 50 Øre eller 1 Kommercelæst 10 Kr. og anden frisk Frugt 1 kg. $1^1/_{24}$ Øre. Toldloven af 1908 har følgende Satser: Vindruer 1 kg. 25 Øre; alle Frugter, friske eller tørrede, i Luksuspakning, Meloner, Ferskener og Abrikoser 1 kg. 35 Øre; alle andre spiselige Træ- og Buskfrugter (altsaa Æbler, Pærer, Blommer o. s. v.) 1 kg. 1 Øre.

Endelig skal det fremhæves, at Loven af 5. Maj 1908 bestemmer i dens § 39, at der oprettes et Toldraad, bestaaende af 12 Medlemmer, valgte af Rigsdagen (6 af hvert Ting), og 12 Medlemmer, valgte af Finansministeren (saaledes at der blandt disse sidste findes mindst 2 Repræsentanter for Handel og Skibsfart, 2 for Haandværk og In-

dustri og 2 for Landbruget) under Forsæde af Generaldirektøren for Skattevæsenet. Samtlige Valg gælde for 6 Aar. Toldraadets Opgave skal være at drøfte alle saadanne Spørgsmaal vedrørende Toldlovgivningen m. m. samt Toldadministrationen, som forelægges det af Administrationen eller fremkomme ved Medlemmernes Initiativ, samt foreslaa de Forandringer, som anses for ønskelige. Toldraadet skal sammentræde mindst 1 Gang aarlig, første Gang i April Kvartal 1910.

For Drikkevarer og for Tobak og Tobakssurrogaters Vedkommende er Loven traadt i Kraft. For alle andre Varer træder den i Kraft fra 1. Januar 1909.

En Revision af Loven skal ved et af Regeringen fremsat Lovforslag forelægges Rigsdagen i Oktober 1916.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek*).

Forøgelse i Marts 1908.

Bauer, M. R. v.: Die Landwirtschaft in Mähren 1781—1848. Erlangen 1907.

Benterud, S. J., Grude, J., Wold, E. E.: Mejeridriften i Norge indtil 1905. Kristiania 1908.

Brinkmann, T.: Die dänische Landwirtschaft. Jena 1908.

Brüne, F.: Studien über den Einfluss des Klimas auf das Gedeihen von Moorwiesen und Moorweiden. Langensalza 1907.

8. Congrès international d'agriculture à Vienne. Vienne 1907.

Diffloth, P.: Zootechnie spéciale. Paris 1908.

Eliasberg, A.: Beiträge zur Kenntnis der Almendeverfassung. Karlsruhe 1907.

Die Entwickelung der Moorkultur in den letzten 25 Jahren. Festschrift. Berlin 1908.

Fruwirth, C.: Der Ackerfuchsschwanz (Alopecurus agrestis L.). Berlin 1908.

Fuller, J. G. and *Ocock, C. A.:* Portable hog houses. Madison 1907.

Hart, E. B.: A simple test for casein in milk and its relation to the dairy industry. Madison 1907.

Jerzykowski, Z.: Die Zuchterfolge des schwarzbunten Niederungsrindes in der Provinz Posen. Posen 1908.

Knüsel, O.: Studien über die sogenannte sterilisierte Milch des Handels. Zürich 1908.

Kompert, P.: Kritische Betrachtungen über die Bodenreform. Wien 1907.

Kuttenkeuler, H.: Die Zersetzung von pflanzlichen Futtermitteln bei Luftabschluss. Berlin 1906.

---

*) Angaaende Benyttelsen af Bibliotheket henvises til Meddelelsen S. 140.

Lung, G.: Ist die statische Berechnung heute noch angebracht?

Martiny, B.: Wörterbuch der Milchwirtschaft aller Länder. Leipzig 1907.

Meyer, L.: Der ewige Roggenbau (Immergrün). Neudamm 1907.

Moore, R. A.: The seeding, growing, and curing of alfalfa. Madison 1907.

Prylewski, F.: Untersuchungen über die Labung der Milch und Kalberfütterungsversuche. Leipzig 1907.

Reitz, A.: Milchwirtschaftliche Studien über Frankreich, England, Belgien, Schweden, Dänemark, Holland. Stuttgart 1907.

Sendstad, O.: Landbrugets Driftslære. 2. Opl. Kristiania 1907.

Spak, H. F.: Landtarbetarefrågan. Stockholm 1908.

Forøgelse i April 1908.

Borchardt, A.: Finnländische Agrarwirtschaft. Berlin 1908.

Edwards, S. F. and *Barlow, B.*: Legume bacteria (seed inoculation by Canadian farmers) in 1906 and 1907. Toronto 1908.

Fest, F.: Ueber den zeitlichen Verlauf der Nährstoffaufnahme und Trockensubstanzproduktion bei der Buschbohne unter verschiedenen Düngungs- und Witterungsverhältnissen. Göttingen 1907.

Gross, H.: Das ostfriesische Rind. Hannover 1905.

Müller, T.: Untersuchungen über die Wirkung geringer Gaben von Rauhfutter und die Entbehrlichkeit desselben bei der Fütterung des Milchviehes. Halle 1907.

Petersen, J.: Das Melken. Eine Preisschrift. Nach dem dänischen Original. Uebersetzt und herausg. von C. Wulff. 3. verb. Aufl. Mit Anhang: Milch-Merkblatt, herausg. vom Kaiserlichen Gesundheitsamt in Berlin. Giessen 1908.

St. prp. Nr. 69 (1908) angaaende ordningen av husmorsskoler og statens lærerindeskole i husstel. Kristiania 1908.

Stein, E. H.: Ueber die chemische Natur und die Giftigkeit des aus Raps und verwandten Kruziferen entwickelten Senföles. Berlin 1907.

Voorhees, E. B. and *Lipman, J. G.:* A review of investigations in soil bacteriology. Washington 1907.

Wagner, P.: Versuche über Tabakdüngung. Berlin 1908.

Wallaçé. R.: Farm life stock of Great Britain. 4. edit. Edinb. 1907.

Zavitz, C. A.: Alfalfa or lucerne. Toronto 1908.

Udkomne Bøger.

Mælkeribruget i Danmark. Af *Bernhard Bøggild.* 3. Udgave. 637 Sider. 12 Kr. (G. B. N. F. Kjøbenh.).

Trods det forholdsvis begrænsede Antal Læsere, en saadan Bog har, er alligevel 3. Udgave udkommen, hvilket tilfulde viser, at Bogen har afhjulpet et Savn. Prof. B. har haft den heldige Indskydelse at omarbejde 2. Udgave, saa den nu foreligger i en særdeles tiltalende Form. Skønt Sideantallet er omtrent det samme, er dog meget, mindre nødvendigt Stof udgaaet, og der er tilkommen en Del nyt Stof af speciel faglig Interesse, saa Bogen nu er fuldstændig *up to date.*

I Indledningen omtales en Del af de Mænd, der have staaet som Lederne af det danske Mælkeribrug, og hvis hele Virken og Færd have sat Præg paa Udviklingen. Under Biografien af Docent *Fjord* omtales alle Forsøgslaboratoriets Medarbejdere, og under Prof. *Segelcke* omtales indgaaende Mælkeriassistenterne, og der gøres Rede for, at Anlæget af de mange Centrifugemælkerier krævede Ansættelsen af særlige af Staten lønnede Mælkerikonsulenter, men Prof. B. omtaler ikke disse Mænd, og de burde dog have været omtalte i en Bog, der omhandler Danmarks Mælkeribrug. Mænd som P. Segelcke, Buhl og Nissen Dall have hver paa sin Maade gennem stort og godt Arbejde i væsentlig Grad bidraget til Udviklingen, og navnlig har jo Nissen Dall udført et saa omfattende Arbejde som ingen af de andre Statskonsulenter, og mange vare de Traade, han efterhaanden holdt i sin Haand.

I Indledningen findes ogsaa omtalt Mælkeriskolerne, Mejeri- og Mejeristforeningerne og deres Virksomhed, hvad der fuldt ud er paa sin Plads. — Under »Mælkens Produktion« var i tidligere Udgaver indgaaende omtalt Fodringen og alle herhen hørende Forhold. I denne Udgave har Prof. B., i Erkendelsen

af, at dette ikke ganske var paa sin Plads her, resolut strøget dette Afsnit og i Stedet for givet fyldigere Oplysninger paa andre Omraader, f. Eks. om Staldes Indretning, Prøvemalkning, Kontrolforeninger o. lign. — Under Afsnittet »Mælkens Anvendelse« er der indsat en Del nyt Stof, ledsaget af udmærkede Illustrationer. Særlig skal her omtales »Byernes Forsyning med Mælk« samt Udnyttelsen af Kærnemælk og Valle. — I Afsnittet for Smør er indgaaende omtalt forskellige Vægte, Resttømningsapparater, Centrifugetyper, kombinerede Kærneværker og andet; disse Beskrivelser ledsages og anskueliggøres ved fortræffelige Billeder. I det hele taget er der ved Bogens Udstyrelse i høj Grad lagt Vægt paa et saa oplysende Billedmateriale som vel muligt, og Bogens Værdi er derved øget i en ikke uvæsentlig Grad.

I Afsnittet om Ost omtales Forsøg, der i Udlandet ere gjorte med Svøbning af Ost med Paraffin, en Fremgangsmaade, der jo mere og mere vinder Udbredelse, navnlig for Ost af fastere Konsistens, f. Eks. Cheddarost.

Desværre kom Maskinmalkningssagen først frem, efter at Bogen var sluttet, ellers havde vi sikkert ogsaa her faaet en kort instruktiv Redegørelse af Udviklingen og en Beskrivelse af de enkelte, nyere Maskiner.

»Mælkeribruget i Danmark« er, som jeg før sagde, ført ganske *up to date*, fuld af fortrinlige, meget anskuelige Illustrationer, skrevet paa et letflydende Sprog, klar og overskuelig; den indeholder nu kun Ting, som enhver Fagmand har Interesse for, og den kan derfor anbefales som en Bog, enhver Mejerimand, hvad enten han er Bestyrer eller Mejerist, bør have. Forskellen mellem 2. og 3. Udgave er saa stor, at man bør have den sidste, selv om man ejer den anden.

G. Ellbrecht.

Beretning om den 3. nordiske Landbrugskongres i Kristiania 1907. Ved *Haakon Tveter*, Kongressens General-Sekretær. I. Forhandlinger, 170 Sider. II. Foredrag, 674 Sider. 5 Kr. (Grøndal & Søns Bogtrykkeri. Kristiania). — Slutstenen paa den vellykkede 3. nordiske Landbrugskongres er nu sat med Udgivelsen af den officielle Beretnings 2 Bind — tilsammen et Værk paa 844 Sider. Det bringer in extenso de 41 Foredrag, der vare anmeldte til Kongressen, samt de stenografiske Referater af de førte Diskussioner. Beretningen byder

noget for enhver Smag og Interesse: om Agerbrug og Husdyravl i de 4 nordiske Lande, om økonomiske og sociale Forhold, om Husdyrenes Sygdomme og disses Bekæmpelse, om Samarbejdet mellem Videnskab og Praksis o. s. v. Ikke blot for dem, der paa Afstand fulgte Kongressens Forhandlinger, men ogsaa for dens Medlemmer (for hvilke det jo var en Umulighed at følge alle Foredragene), indeholder Beretningen meget nyt. Den ejer selvfølgelig først og fremmest aktuel Interesse ved at vise, hvor langt man i de nordiske Lande paa mange Omraader er naaet frem i praktisk og videnskabelig Henseende, men man vil sikkert ogsaa ofte i Fremtiden søge Oplysninger om saa et og saa et andet Spørgsmaal, og den har derfor tillige en blivende Betydning.

Første Del bringer foruden Diskussionerne tillige et kort Referat af Kongressens Forberedelse og Forløb samt Fortegnelse over dens ca. 800 Medlemmer. Der findes Billeder af dens Hovedbestyrelse og Aabningshøjtideligheden.

Planteforædlingsarbejde, specielt med Henblik paa Kornsorterne. Af *H. A. B. Vestergaard.* 140 Sider. 2 Kr. indb. Udgivet med Understøttelse af Det Raben-Levetzauske Fond af Det kgl. d. Landhusholdningsselskab. (Hovedkommission: Det Schubotheske Forlag. Kjøbenh.)

20 Aars Dyrkningsforsøg med Bælgsæd til Modenhed. 28. Beretning. fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. 93 Sider. 1 Kr. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

En Methode til Bestemmelse af Ammoniak i Staldgødning og Ajle. Udarbejdet af Assistent *R. K. Kristensen*, Askov. 29. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. — Medens man ved den hidtil anvendte Methode har uddrevet Ammoniaken af Stoffet ved Kogning, uddrives den ved denne Methode paa en yderst sindrig og simpel Maade ved Hjælp af en Luftstrøm, der suges gennem den ammoniakholdige Vædske. At Methoden vil faa en stor praktisk Betydning ved den noget vanskelige Bestemmelse af Ammoniaken i Gødningsstoffer, synes utvivlsomt. — 14 Sider. 25 Øre. (G. B. N. F.) Kjøbenh.

Udbytteforsøg med Udsæd af forskelligt Kvælstofindhold. 30. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. — Forsøget har haft til Formaal at undersøge, om Udsædens Kvælstofindhold kan øve kendelig Indflydelse paa Udbyttet, og gennem alle dets enkelte Led er det med Sikkerhed paavist, at Ud-

sædens Kvælstofindhold eller andre Egenskaber, som ere direkte knyttede hertil, have øvet Indflydelse paa Udbyttet. Jo højere Kvælstofindhold i Udsæden, desto større Kærneudbytte har Afgrøden givet, alle andre Forhold lige. Og Udslaget har været ret betydeligt, omtrent 1 Ctn. Kærne pr. Td. Ld. for $^1/_2$ pCt. Stigning i Udsædens Kvælstofindhold. Den instruktive og klare Beretning, der er udarbejdet af Assistent *E. Lindhard*, gør kort Rede for det indvundne Resultats Betydning for Landbrugets Praksis, Forsøgsteknikken, Frøkontrollen og Arvelighedslæren. 21 Sider. 25 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Geologi og Jordbundslære. Første Bind: Den almindelige Geologi. Af *K. Rørdam.* — Efter en kort historisk Oversigt omhandler dette stort anlagte Værk først Mineralogien (en Oversigt over Mineralerne) og Petrografien (Stenartslæren), dernæst den dynamiske Geologi (de geologiske Kræfter, der virke i Naturen) og Formationslæren (Jordens Udviklingshistore gennem Tiderne). Naar anden Del, som vil give en Oversigt over Danmarks Geologi samt behandle den egentlige Jordbundslære, foreligger, vil der være Grund til at komme tilbage til Værket. — 414 Sider. Med 233 Billeder. 8 Kr. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Høsten i Danmark i Aaret 1907. Statistiske Meddelelser: 4. R. 26. B. 5. H. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 59 Sider. 25 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Stambog over Orner af dansk Landrace. II. Nr. 127—197. Af Statskonsulent *P. A. Mørkeberg.* Udgivet af de samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 119 Sider. 2 Kr. indb. (Odense.)

Mindre Meddelelser.

Klassifikation af Korn i de Forenede Stater. Der har længe i Evropa hersket almindelig Misfornøjelse med den Maade, paa hvilken Handelen med amerikansk Korn, særlig Majs, foregaar. Med Majshandelen fra Golfhavnene gaar det dog nogenlunde; den sker paa de saakaldte »*rye-terms*«, i Følge hvilke Importørerne i evropæiske Havne have Ret til, naar Majsen ved Ankomsten er helt eller delvis ude af Kondition, at lade udtage Prøver af det beskadigede Kvantum i Forening med Afladernes Kontrollører, hvilke Prøver derefter indsendes til Voldgift *(arbitration)* i London. Importørerne maa vel betale en højere Pris for at opnaa en saadan Garanti; men der haves dog altsaa her n o g e n Sikkerhed mod Tab, foraarsaget af Majsens Forringelse under Rejsen. — Derimod sker Majshandelen fra de amerikanske Nordhavne paa Grundlag af de af den amerikanske Inspektør (chief-inspector) udfærdigede Certifikater. Naar denne har godkendt et Parti Majs og udstedt Certifikatet for god Kvalitet, skal den evropæiske Købmand modtage det, i hvad Forfatning det saa end fremkommer, og han har ikke Ret til at forlange en Voldgiftskendelse med Hensyn til Kvaliteten. De amerikanske Inspektører have vist sig at være mindre paalidelige Folk, hvis Certifikater man ikke altid kan stole paa. Alt for ofte er der Grund til Klage, og Tabene, der ere paaførte f. Eks. danske Importører og Landmænd, ere sikkert store. Spørgsmaalet om Muligheden af en Reform af Forholdene i Majshandelen blev for ca. $1^1/_2$ Aar siden drøftet i Landhusholdningsselskabet, men der er sikkert intet at opnaa for Danmark ved en isoleret Optræden.

I Efteraaret 1906 blev der (i Erkendelse af, at der maa optrædes samlet) i London afholdt et Møde af Repræsentanter for Korn-Importører i 9 evropæiske Lande, deriblandt Danmark, paa hvilket det bl. a. blev vedtaget at sende Delegerede til Nordamerika for at søge opnaaet de Garantier, som evropæiske Importører og Forbrugere af amerikanske Kornvarer anse for nødvendige.

Det tør vel antages, at det delvis er den saaledes rejste Bevægelse, der har givet Stødet til, at der for nylig er blevet forelagt de Forenede Staters »House of Representatives« et Lovforslag, hvis Hensigt er at tilvejebringe Ensartethed i Stan-

dard-Bedømmelsen og Klassifikationen af Korn. Præsidentens »Budskab« vedrørende dette Lovforslag indledes med følgende Udtalelse: »Den kornproducerende Virksomhed i dette Land, der er en af de Forenede Staters vigtigste, fortjener Kongressens specielle Opmærksomhed. Vort Korn sælges næsten udelukkende i Klasser *(by grades)*. For at sikre tilfredsstillende Resultater paa vort Hjemmemarked og for at lette vor Handel med Udlandet, bør disse Klasser bringes til den højeste Grad af Ensartethed og Sikkerhed. De nuværende forskellige Methoder for Undersøgelse og Klassifikation, der ved forskellige Love og Bedømmelseskommissioner iværksættes Landet over, medføre Forvirring og Brist i Ensartetheden, der ødelægger den Tillid, som er nødvendig for al sund Handel. Igennem Aar er der fremsat Beklagelser over de nuværende Methoder, og disse Beklagelser ere voksede i Omfang og Styrke ikke blot i dette Land, men ogsaa i Udlandet. Jeg foreslaar derfor Kongressen Gennemførelsen af et nationalt System for Undersøgelse og Klassifikation af Korn i Handelen mellem Staterne indbyrdes og med Udlandet for at raade Bod paa de nuværende Misforhold.«

Lovforslaget gaar ud paa, at der under Landbrugsministeriet i Washington oprettes en Afdeling for Undersøgelse og Klassifikation af Korn, og at der ansættes Inspektører ved de vigtigste Kornpladser. Disse skulle undersøge og klassificere Kornet i Overensstemmelse med de Standard-Bestemmelser, der fastsættes, samt udstede Certifikater for det, og saadant Korn maa ikke blandes med Korn af en anden Klasse, uden at det paany er blevet undersøgt og klassificeret. Udførsel af Korn fra en Stat til en anden eller til Udlandet maa ikke finde Sted uden forudgaaende Undersøgelse og Klassifikation.

— Det fremgaar altsaa heraf, at ogsaa det amerikanske Hjemmemarked beklager sig over Forholdene, og heri tør maaske den bedste Garanti ligge for en Forbedring af disse. Eksporten af Majs fra de Forenede Stater er som bekendt ganske forsvindende i Forhold til deres Hjemmeforbrug, og en Klage fra det amerikanske Hjemmemarked vil derfor altid blive ført frem med en vis Vægt. Et Spørgsmaal er det dog altid, om en Lov som den forelagte vil blive til videre Gavn for de evropæiske Importører. Mest betryggende for disse vilde det selvfølgelig være, at Amerikanerne gennemførte en Lov, som paa den mest virksomme Maade umuliggjorde Afskibning fra Amerika af Majs, Hvede og Rug, naar disse Varer (ogsaa hvad Renhedsgraden angaar) ikke vare absolut skikkede til Forsendelse.

Planteavlen 1907.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

Dersom den Pengeværdi, hvortil et Aars Høstprodukter officielt opgøres, uden videre kan tages som et Udtryk for, i hvilken Grad Aaret har været »et godt Aar« eller »et daarligt Aar«, med andre Ord, som et umiddelbart Udtryk for, hvilket Udbytte Landmændene gennemsnitlig have haft af Bedriften, da maa 1907 betegnes som det bedste Landbrugsaar, vi nogensinde have oplevet, i hvert Fald indenfor det Tidsrum, da man har officiel Rede paa Høstudbyttet. For dette Aar opgøres nemlig Høstværdien til ca. 553 Millioner Kr., hvilket betegner en Opgang af 82 Mill. Kr. fra 1906, der bragte den største indtil da opnaaede Høstværdi. Og saa vil det endda senere vise sig, at disse Tal ere meget for lave. Endnu for 1907 har Høstudbyttet nemlig maattet beregnes paa Grundlag af Arealopgørelsen 1901, og Erfaring viser, at jo mere man fjærner sig fra en bestemt Arealopgørelse, desto mere bliver det beregnede Høstudbytte for lavt, saa længe denne Arealopgørelse benyttes som Grundlag. I 1896, da Høstudbyttet endnu maatte beregnes efter Arealopgørelsen 1888, viste det sig saaledes, at Høstværdien var bleven beregnet ca. 27 Mill. Kr. for lavt, og noget lignende vil gentage sig nu, naar de seneste Aars Høstudbytte kan omregnes med Hensyntagen ogsaa til Arealets Benyttelse i 1907. Dette Forhold ligger i, at man i Landbruget i stigende Grad gaar over til at dyrke værdifuldere Afgrøder, og navnlig faar den store Udvidelse af Rodfrugtarealet,

som vides at have fundet Sted ogsaa siden 1901 (se Tidsskr. f. Landøk. 1908 S. 370 o. flg.), en meget væsentlig Indflydelse herpaa.

Men selvfølgelig gaar det i k k e an at opfatte Høstudbyttets nominelle Pengeværdi som et Kriterium paa Aarets økonomiske »Godhed«. Det er jo nemlig mange Forhold, der blive medbestemmende for Størrelsen af den samlede Sum, der opgives som et Udtryk for Høstens Pengeværdi. Her maa det først erindres, at næsten alle Høstprodukters Værdi nu beregnes paa Grundlag af Aarets Kapitelstakst paa Kornafgrøderne. Og Kapitelstaksten var usædvanlig høj i 1907. For 1906 og 1907 var Gennemsnits-Kapitelstaksten paa hver især af de 4 Kornarter saaledes:

	Rug.	Byg.	Havre.	Hvede.
1907	13.29 Kr.	11.59 Kr.	7.94 Kr.	15.07 Kr.
1906	10.51 —	10.30 —	7.29 —	11.44 —
Højere 1907..	2.78 Kr.	1.29 Kr.	0.65 Kr.	3.63 Kr.

Alene Rugen vilde for 1907 komme over 10 Mill. lavere, hvis dens Værdi beregnedes efter Kapitelstaksten 1906 i Stedet for 1907.

Men Kapitelstakstens Indgriben bliver særlig følelig, naar det erindres, at ikke alene Kornafgrøderne, men ogsaa baade Rodfrugternes, Høets og Halmens Værdi beregnes paa Grundlag af Kornafgrødernes Kapitelstakst, idet en vis Mængde Roetørstof, en vis Mængde Hø og en vis Mængde Halm sættes lig med en vis Mængde Byg og omregnes efter Byggets Kapitelstakst. Halmafgrøden var i 1907 meget stor og opgives til 77 Mill. Centner imod ca. 55 Mill. i Gennemsnit af Femaaret 1902—06. Takket være de høje Kapitelstakster paa Kornet, kommer denne store Halmmængde op til en beregnet Værdi af 12 Kr. pr. 1000 Pd. imod 11 Kr. for 1906. Alene Værdiforskellen 1 Kr. pr. 1000 Pd. svarer til en Merværdi af ca. 8 Mill. Kr. af Halmen for 1907, naar den beregnes efter dette Aars Kapitelstakst i Sammenligning med Beregning efter Ka-

pitelstaksten for 1906. Ialt er Halmens Værdi opgjort til $23^1/_2$ Mill. Kr. mere for 1907 end for 1906, 32 Mill. Kr. mere end 1905 og 40 Mill. Kr. mere end 1904.

Den overordentlig store Opgang i Høstens nominelle Pengeværdi i 1907 skyldes i Virkeligheden overvejende de høje Kornpriser og det store Halmudbytte, medens Mængden af indavlede Værdiprodukter ikke var paafaldende stort. Dette fremgaar af følgende Sammenstilling af de vigtigste Høstprodukter for hver især af de sidste 5 Aar:

			1903.	1904.	1905.	1906.	1907.
Hvede	Mill.	Tdr.	1.13	1.09	1.03	1.05	1.11
Rug	—	—	4.89	4.19	4.87	4.77	4.02
Byg	—	—	5.91	5.75	5.36	5.58	6.20
Havre	—	—	10.53	9.67	8.27	10.18	11.30
Blandsæd	—	—	3.44	3.28	3.05	3.34	3.64
Kartofler	—	—	6.40	6.13	7.59	7.21	6.08
Runkelroer	—	—	24.97	20.09	27.83	27.45	24.57
Turnips	—	—	28.31	26.89	24.86	27.86	29.67
Kaalroer	—	—	14.29	12.98	12.90	14.30	14.09
Gulerødder	—	—	2.47	2.10	2.33	2.48	2.41
Sukkerroer	—	Cnt.	8.02	6.70	9.38	8.45	7.21
Agerhø	—	—	20.72	19.45	19.59	23.30	24.00
Enghø	—	—	13.46	12.98	13.75	14.88	15.05
Halm	—	—	56.15	46.56	51.71	62.58	77.00

I Sammenligning med de nærmest foregaaende Aar har Hveden herefter givet godt og vel Middelhøst, Rugen kendeligt under Middel, Bygget og Havren noget over Middel, Blandsæden lidt over Middel, Kartofler og Runkelroer lidt under Middel, Turnips kendeligt over, Kaalroer lidt over, Gulerødder omtrent Middel, Sukkerroer under Middel, Hø ikke lidt over Middel, Halm langt over Middel. Aaret gav saaledes meget Halm og Hø, ret rigeligt af Vaarsæd, sparsomt af Vintersæd og omtrent Middeludbytte af Rodfrugter og Kartofler.

Høsten indtraadte sent over hele Landet, og i adskillige Egne, særlig i Jylland, var den meget langvarig. I Nordjylland var det endog ret almindeligt, at Høsten

strakte sig gennem hele Oktober og langt ind i November, og adskillige Steder stod Sæden endnu paa Marken til efter Nytaar. I saadanne Tilfælde blev den selvfølgelig omtrent ødelagt, og det var ikke saa ganske smaa Værdier, der paa den Maade gik tabt. Om dette Forhold indsamlede Statistisk Bureau Oplysning for de tre nordjyske Amters Vedkommende. Herefter maatte ca. 15,000 Læs Sæd betragtes som ganske ødelagt i Hjørring, Aalborg og Thisted Amter, og ca. 80,000 Læs maatte betragtes som væsentlig forringet. For Høsten som Helhed er dette selvfølgelig ganske forsvindende Værdier, men for de enkelte Jordbrugere betegner det et meget alvorligt Tab.

Hvad de enkelte Afgrøder angaar, da var Rugen gennemgaaende utilfredsstillende. Den overvintrede godt og voksede kraftigt til, men i den ualmindelig regnfulde og solfattige Juni blev den slaaet meget stærkt ned, Blomstringen forløb under meget uheldige Vejrforhold, og Kærnesætningen blev som Følge deraf meget mangelfuld. Under disse Forhold klarede de mere stivstraaede Rugsorter som Petkus- og Heinrichs-Rug sig forholdsvis godt, medens Bretagnerugen gennemgaaende stod langt tilbage. I adskillige lokale Forsøg gav denne sidste 2 à 3 Fold mindre end Petkus-Rugen; denne blev derfor i Efteraaret 1907 stærkt efterspurgt til Saasæd, og Begæret kunde meget langt fra tilfredsstilles. Ogsaa den meget stivstraaede Heinrichs-Rug blev noget efterspurgt. Særlig paa Øerne var Udbyttet af Rugen i en Mængde Tilfælde langt under det normale, hvortil kom, at Høstningen af den stærkt nedslaaede Rug var yderst besværlig. Paa en Mængde Marker havde man Lejlighed til at se, hvorledes Rugen efterhaanden blev ganske overgroet og næsten kvalt af Sandvikke (Vintervikke), ikke alene hvor denne var indblandet forsætlig, men ogsaa hvor den havde været til Stede som Forurening i Sæderugen eller i de indblandede Vinterærter.

Et Udtryk for, hvorledes Rugen i 1907 stod tilbage i Foldudbytte for 1906, har man i en Gruppering af de fra

de enkelte Sogne opgivne Foldudbytter. Sammenstilles disse Tal for 1906 og 1907, ses Forskellen ret tydeligt. Følgende samlede Antal Sogne har nemlig opgivet det anførte Antal Fold:

	1906 Sogne.	1907 Sogne.
indtil 5 Fold	64	166
6—10 —	775	1242
11—15 —	810	348
over 15 —	33	1

Det ses, at for 1906 have 839 Sogne opgivet et Gennemsnitsfoldudbytte af indtil 10, medens for 1907 1408 Sognes Opgivelser komme ind under denne Grænse. I 1906 havde 843 Sogne et Gennemsnitsudbytte af over 11 Fold, men i 1907 have kun 349 Sogne kunnet opgive saa store Udbytter.

H v e d e n s Udvikling forløb mere normalt, og Aaret blev i det Hele et ret godt Hvedeaar. Den Utilfredshed med de forhaandenværende Hvedesorter og Stammer, der har kunnet spores i de senere Aar, kom ogsaa til Orde i det afvigte Aar. Hist og her vandt Grenadier-Hveden og Standup-Hveden Indgang, hyppigere anskaffedes Svaløfs Ekstra-Square-head, der i det Hele tiltaler mange, og som vel ogsaa i og for sig maa betegnes som en ret værdifuld Hvede, uden at man dog føler sig overbevist om, at det netop er den ubetingede No. 1, som Square-head Hveden var i gamle Dage. En saadan afgjort No. 1 dukkede maaske netop frem for Offentligheden i 1907. I »24. Meddelelse fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur« og i den dertil knyttede udførlige Beretning om Forsøg med Hvedesorter ses det nemlig, at Forsøgsleder *N. P. Nielsen,* Tystofte, har fremstillet ikke mindre end 3 ny Hvedesorter, der alle staa betydeligt over samtlige Square-head-Stammer, som de have været sammenlignede med. Hvis fortsatte Forsøg bekræfte dette overordentlig smukke Resultat, er man berettiget til i de kommende Aar at vente en betydelig Opgang i Hvedefoldene, og adskilligt tyder

paa, at man ligeledes kan vente en kendelig Forøgelse af Hvedearealet paa Bekostning af Rugen. De ny Sorter — Tystofte Standhvede, Smaahvede og Stakhvede — ere straks indgaaede i adskillige Landboforeningers Forsøg for at blive sat paa Prøve under flere og mere forskellige Forhold, end Forsøgsstationerne repræsentere.

B y g g e t gav større Afgrøder end almindeligt. Efter Høststatistikkens Tal skal man tilbage til 1892 for at træffe en lige saa stor Aarsproduktion af Byg, og kun 1 Gang tidligere i den Tid, der er udgivet en aarlig Høststatistik (siden 1875), er der høstet lige saa meget Byg, nemlig i 1880. Statistikkens Tal for Bygudbyttet i 1907 ere dog antagelig noget for høje, idet der synes at være foregaaet en ikke ubetydelig Formindskelse af Bygarealet siden 1901. For Prentice-Bygget og særlig for vor værdifuldeste Form heraf, Tystofte Prentice-Byg, der nu optager en meget væsentlig Del af Landets gode Bygjorder, syntes Sommeren iøvrigt ingenlunde at være gunstig, uvist af hvilken Grund. Der saaes jævnlig meget stærke Angreb af Bladpletsyge derpaa, og denne Bygsort synes i det Hele at være meget modtagelig for nævnte Sygdom, der dog ikke plejer i synlig Grad at paavirke dens Ydeevne. Med nogen Grund klagedes der hyppigt og stærkt over Tystoftebyggets Blødstraaethed, en Mangel, der jo træder desto stærkere frem, jo mere Udbredelse Selvbinderne faa. Naar adskillige mente, at Lyngby Prentice-Bygget stod bedre op, da er Forskellen mellem de 2 Former i hvert Fald kun meget lille og opvejes sikkert under almindelige Forhold af Tystoftebyggets større Ydeevne. Lidt mere stivstraaet er Svaløfs Princesse-Byg, og denne Prenticeform, der iøvrigt staar de to danske Stammer meget nær, vandt sidste Sommer adskillige Velyndere.

For H a v r e n s Vedkommende fremviser Høststatistiken det største Kvantum, der overhovedet nogensinde er avlet her i Landet siden 1875. Nærmest derefter kommer 1898, 1902 og 1892. Men disse hidtil bedste Havreaar staa dog henved 1 Million Tønder under 1907. Udbyttet

er formentlig ogsaa her beregnet noget større, end hvad der virkelig er høstet, af samme Aarsag som nævnt under Byg. I det forløbne Aar har ligesom i de nærmest foregaaende Aar mange forskellige gode Havresorter vundet Udbredelse, saaledes »Dansk Havre«, Trifoliums Havre, Konge-Havre, Ligowo-Havre, Hvitling-Havre (Svaløf), White Banner-Havre, Gul Næsgaard, Gulhvid Tystofte-Havre og Schlanstedt-Havre o. fl. Det er stadig noget usikkert, hvilken der bør gives Fortrinnet. Store Fejlgreb gør man neppe ved indtil videre at holde sig til hvilken som helst af de nævnte Sorter, der iøvrigt maaske komme i en noget vekslende Rækkefølge under forskellige Dyrkningskaar, et Spørgsmaal, hvorom der dog endnu intet sikkert kan siges. Spørgsmaalet om »den bedste Havre« er overhovedet næppe kommen sin Løsning nærmere i 1907.

Blandsæden er for 1907 ligesom Havren opgjort til det største hidtil høstede Kvantum, og dette er i dette Tilfælde i Virkeligheden større end opgivet paa Grund af Blandsædarealets fortsatte Vækst.

Boghvede og Ærter gave gennemgaaende et meget tarveligt Udbytte. Ærterne vedblev at vokse og modnedes ikke. Hestebønner, der jo iøvrigt stadig ere ganske uden Betydning, gav paa sine Steder ualmindelig store Afgrøder, op til 50 Centner Kærne og derover pr. Td. Ld. De havde nogenlunde Fred for Bladlusene, Tørken trykkede dem ikke, og i den tørre og forholdsvis varme Eftersommer modnedes de godt, om end meget sent.

Kartoflerne gave nærmest et lille Udbytte og staa i 1907 navnlig langt tilbage for de to forudgaaende Aar. Kartoflerne ynde som bekendt ikke et saadant Overmaal af Vand, som Forsommeren bragte, idet Jorden herved holder sig ubekvem og kold. Derhos blev Toppen mange Steder stærkt ødelagt af Kartoffelsygen paa et altfor tidligt Tidspunkt. Blandt nyere Kartoffelsorter, der have fundet forøget Udbredelse i det sidste Aar, skal

særlig nævnes Up to Date og Juli-Kartoffel. Om Værdien af den førstnævnte er Meningerne stærkt delte, lige som den i Forsøgene har givet højst forskellige Resultater. Ved Statens Forsøgsstationer har den kun været middelmaadig og har navnlig staaet meget langt under Richters Imperator. I lokale Forsøg, særlig i Vestjylland, har den derimod givet større Udbytte end Richters Imperator. Der haves dog næppe fuld Sikkerhed for, at det virkelig er den samme Sort, der har været prøvet i de to Kategorier af Forsøg. Juli-Kartoffel, der efter Forsøgene er den værdifuldeste hidtil prøvede tidlige fine Bordkartoffel, er i 1907 bleven overordentlig stærkt udbredt derved, at der fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur er bleven uddelt gratis Prøver à 2 Pund til over 12,000 Jordbrugere over hele Landet. Der foreligger Eksempler paa, at en saadan 2 Punds Prøve gav en Afgrøde paa indtil 135 Pund.

Avlen af F o d e r r o e r var for 1907 lidt mindre end 1906, der frembyder det største Antal Tdr. Rodfrugter, der nogensinde er avlet her i Landet. Men som tidligere anført, ere Statistikens Opgivelser af Roeavlen for de senere Aar meget usikre og i det Hele altfor lave paa Grund af Roearealernes stærke Vækst. I Stedet for de ca. 260,000 Tdr. Ld., der i 1901 var besaaet med Foderroer, skulde Foderroerarealet i 1907 nærme sig til 450,000 Tdr. Ld. I Følge den benyttede Beregningsmaade vil derefter Roemængden for 1907 blive meget betydeligt større end foreløbig opgivet. Men noget særlig godt Roeaar var 1907 iøvrigt ingenlunde, og navnlig synes det, at Runkelroerne gave betydeligt mindre end f. Eks. 1906 og 1905. Forsommeren var i det Hele for vaad og kold for Runkelroerne, og i det vedholdende regnfulde Vejr var det næsten umuligt at faa Roemarkerne passet forsvarligt med rettidig Udtynding og Rensning. Og i Eftersommeren og Efteraaet blev Jorden til Gengæld mange Steder for stærkt udtørret.

Sukkerroeavlen var lidt under Gennemsnittet for de senere Aar.

Høavlen var saavel paa Ager som paa Eng lidt højere end i 1906 og noget højere end de nærmest forudgaaende Aar.

Aaret bragte betydeligt forøgede Statstilskud til Planteavlens Fremme. De væsentligste direkte Tilskud vare følgende:

1.	Statens Forsøgsvirksomhed i Planteavl og den dertil knyttede Konsulentvirksomhed	122,855 Kr.
2.	Landbo- og Husmandsforeningerne til Foretagender til Planteavlens Fremme..	100,000 »
3.	De samvirkende danske Landboforeninger til plantepathologiske Forsøg og Undersøgelser	9,000 »
4.	Honorar til en Konsulent i Plantesygdomme	2,000 »
5.	Tilskud til Dansk Frøkontrol.....	6,000 »
		239,855 Kr.

Statstilskuddet til Statens Forsøgsvirksomhed var noget mindre end i de nærmest foregaaende Aar. Denne Virksomhed var iøvrigt i alt væsentligt en umiddelbar Fortsættelse af de foregaaende Aars Arbejde. Ved de ældre Stationer ere Midlerne og Arealerne saa stærkt beslaglagte, at der ingen større ny Forsøg har kunnet iværksættes. Ved de nyoprettede Stationer, Aarslev og Studsgaard, ere enkelte Forsøg begyndte, men Arbejdet har overvejende været af forberedende Art, idet der navnlig gøres indgaaende Undersøgelser for at kontrollere Jordens Ensartethed og i det Hele dens Brugbarhed til Forsøg. Adskillige Forsøgsrækker have kunnet betragtes som saa vidt afsluttede, at der har kunnet afgives Beretninger derom, og der er i det forløbne Aar lagt et betydeligt Arbejde paa Udarbejdelse af Forsøgsberetninger. Der er saaledes udkommen udførlige Beretninger om »10 Aars

Dyrkningsforsøg med Rugsorter«, »Forskellige Dyrkningsforsøg med Rodfrugter«, »Syvende Aars Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer«, »Undersøgelser af Ajle«, »Forsøg med Rodfrugtarter«, »Dyrkningsforsøg med Vinterhvede«, »Forsøg med Veksling af Udsæd«, »Undersøgelser af fast Staldgødning og Ajle« og »Saamængdeforsøg med forskellige Græsarter i Renbestand«. Samtlige Beretninger indgaa som bekendt i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«, der udgives af Statens Planteavlsudvalg og efter Professor *E. Rostrups* Død redigeres af Sekretær *H. C. Larsen,* men de foreligge nu tillige enkeltvis i Boghandelen. Statens Forsøgsvirksomhed har desuden udgivet korte »Meddelelser« om Dyrkningsforsøg med Ærter og Hestebønner, Ajlens Indhold af Kvælstof under forskellige Forhold, Forsøg med Sorter af Vinterhvede, Forskellige Dyrkningsforsøg med Rodfrugter, Dyrkningsforsøg med Staldfoderblandinger, saaet til forskellig Tid, samt foreløbig Meddelelse om Forsøg med forskellige Kvælstofgødninger. Der er gennem disse Beretninger og Meddelelser gjort Rede for mange Aars Forsøg til Belysning af en Række vigtige Landbrugsspørgsmaal. Udførlige Oplysninger om Statens Forsøgsvirksomhed findes iøvrigt i »Aarsberetning om Statens Planteavlsudvalgs Virksomhed 1907—08«.

Statens Forsøgsvirksomhed suppleres paa stedse betydningsfuldere Maade ved Landboforeningernes og Husmandsforeningernes Arbejde til Planteavlens Fremme. Til Støtte heraf var der for 1907 en Statsbevilling paa 100,000 Kr. til Raadighed og saaledes fordelt, at Landboforeningernes Part udgjorde 85,000 Kr., Husmandsforeningernes 15,000 Kr. Samtidig med, at Bevillingen har naaet denne Højde, er der truffet den Ordning, at de paagældende Foreninger selv skulle udrede lige saa meget, som Statstilskuddet udgør, eller med andre Ord, at Staten indenfor den nævnte Begrænsning tilskyder lige saa meget som Foreningerne selv. Denne »Hjælp til Selvhjælp« vil sikkert vise sig at være en saare hensigtsmæssig Foranstaltning. Der er da ogsaa

i det sidste Aar udfoldet en mere omfattende Virksomhed paa dette Omraade end nogensinde tidligere. Som sædvanlig har Arbejdet drejet sig om lokale Forsøg med Kunstgødning, Kalk, Saatider, Sædskifter, Frøblandinger, Kulturformer osv., Planteavlsudstillinger, Forevisningsmarker, Præmiering af Markbrug osv. Om hele denne Virksomhed foreligger der Beretninger fra Hovedlandsdelene for 1907, særlig omfangsrige og indholdsrige fra Jylland og Sjælland. Da disse Beretninger gøre Rede for det enkelte Aars Forsøg, ligger det i Sagens Natur, at Resultaterne maa gives og tages med stærkt Forbehold, og Interessen knytter sig i saadanne Beretninger mere til Enkelthederne end til Helheden; men efterhaanden som Aarene gaa, og den ene Aarsberetning føjer sig til den anden, ophobes der et Materiale, der ved en hensigtsmæssig Sammenarbejdning kan blive af stor almindelig Værdi for de paagældende Spørgsmaals Belysning.

Til Udførelse af alt dette Arbejde er der efterhaanden antaget et stort Antal Medhjælpere. For at bidrage til disses Dygtiggørelse, til indbyrdes Forstaaelse, til Klaring af forskellige Grundprincipper i Arbejdet osv. holdtes der for første Gang i 1907 et hele Landet omfattende »Undervisningsmøde for Forsøgsmedhjælpere«. Mødet, der holdtes i Herning under det store jyske Dyrskue, talte henved 80 interesserede Deltagere.

Den i de senere Aar fremvoksede Erkendelse af den store økonomiske Betydning af Plantesygdommenes Bekæmpelse har i det sidste Aar givet sig et kraftigt Udslag i Etableringen af en under de samvirkende danske Landboforeninger sorterende særskilt og selvstændig Forsøgsvirksomhed vedrørende Plantesygdomme. Denne Virksomhed er underlagt et Udvalg under Landboforeningerne med sagkyndig Bistand af Professor, Dr. *Kølpin Ravn,* der samtidig er ansat som Lærer i Plantesygdomme ved Landbohøjskolen og som Landbrugsministeriets Konsulent i Plantesygdomme. Forsøgs-

virksomheden udøves af Mag. sc. *M. L. Mortensen* og Fru Mag. sc. *S. Rostrup,* der begge ere antagne som de samvirkende danske Landboforeningers Konsulenter i Plantesygdomme. Ved hele denne Foranstaltning er denne vigtige Sag sikkert kommen ind i en god Gænge.

Dansk Frøkontrol har med vanlig Energi arbejdet for at bibringe Landmændene Forstaaelse af Betydningen af at benytte de bedste Sædevarer og har som sædvanlig foretaget en Mængde Frøundersøgelser.

Iøvrigt har Aaret været præget af livlig Interesse for og voksende Forstaaelse af den økonomiske Betydning af tidssvarende Planteavl. Gode Redskaber og Maskiner, ikke mindst de, der angaa Jordens Bearbejdning og Besaaning og Afgrødernes Pleje og Bjergning, have vundet forøget Udbredelse, og forskellige Bestræbelser, bl. a. ved Fællesindkøb, ere udfoldede for at fremme denne vigtige Sag. Statstilskuddet til Redskabs- og Maskinprøver gik atter i 1907 op til 5000 Kr., efter at det i nogle Aar var nede paa 3000 Kr., og der er i Aarets Løb gjort Skridt til Iværksættelse af mere omfattende og systematiske Redskabs- og Maskinprøver.

Anvendelsen af Kunstgødning var 1907 det største, det nogensinde har været, for saa vidt man i Indførselen til Forbrug har et paalideligt Maal for, hvad der er anvendt. Indførselen var:

	1905. Mill. Pd.	1906. Mill. Pd.	1907. Mill. Pd.
Chilisalpeter	24.18	32.03	38.24
Kalisalte	27.55	27.63	25.62
Andre Kunstgødninger	143.64	187.24	208.69

Det er berettiget at antage, at de lokale Gødningsforsøg, der nu have været udført paa adskillige Tusinde Ejendomme Landet over, i Forening med almindelig praktisk Erfaring efterhaanden have givet saa god og sikker Vejledning, at disse Gødningsmidler i det store Hele ere blevne benyttede med Fordel. Foranstaaende Oversigt viser, at Forbruget af Kaligødning nærmest er aftagende.

Bortset fra Mose- og Sandjorder samt Enge har man endnu ment at se temmelig ringe Virkning af Kali. Det maa dog anses for højst sandsynligt, at jo større Afgrøder vi Aar efter Aar indvinde af Jorden, desto mere nødvendigt vil det blive ogsaa at give Erstatning for det bortførte Kali, og det er troligt, at Brugen af Kaligødning gradvis vil bringe stigende Fordele. De forskellige ny Kvælstofgødninger have i Aarets Løb tildraget sig megen Opmærksomhed. Det norske Kalksalpeter har hovedsagelig endnu indskrænket sig til egentlige Forsøg, og Resultaterne af disse bekræfte de ved Statens Forsøgsstationer foreløbig indvundne Erfaringer, at Kalksalpeter noget nær i Nyttevirkning kan sidestilles med Chilisalpeter med samme Kvælstofmængde. Kalkkvælstof (Calciumcyanamid) indførtes i ret anseelige Mængder, og der agiteredes livligt for dets Salg. Rimeligvis bliver det herefter en vigtig Handelsartikel, og særlig fra tysk Side udfoldes der en energisk Reklame derfor. Det er da heldigt, at de med dette Gødningsstof anstillede foreløbige Forsøg pege i den Retning, at det er et ganske brugbart Produkt, men endnu stille Priserne sig for høje. Gødningshandelen har som sædvanlig skudt en Del vilde Skud, og for at hæmme Svindelen i Gødningshandelen har en Revision af Loven om Handel med Gødnings- og Foderstoffer været under Overvejelse og Drøftelse.

Anvendelsen af K a l k har taget ualmindelig stærk Fart, og den Opfattelse er i Begreb med at vinde Udbredelse, at vore Jorder som Helhed trænge stærkt til Kalk. De Forsøg, der hidtil ere anstillede til dette Spørgsmaals Belysning, opfordre imidlertid ingenlunde til kritikløs Brug af Kalk, men meget mere til at vente med Benyttelsen af dette Middel, indtil Forsøg i hvert enkelt Tilfælde have vist, om der naaes nogen lønnende Virkning deraf. Iøvrigt har man i 1907 haft det Særsyn, at der er indført Gødningskalk fra Udlandet, hovedsagelig fra Sverige, i meget store Partier, medens vore egne uudtømmelige Beholdninger af Kalk dels have henligget ganske urørte, dels kun

have været forholdsvis lidet benyttede. Skal Kalkningen fortsættes i lignende Omfang, maa man haabe, at solid hjemlig Foretagsomhed maa overflødiggøre denne ganske umotiverede Import og sikre en saa billig Kalkforsyning, som en rationel Udnyttelse af vore hjemlige Beholdninger betinger.

Samtidig med, at der med Held arbejdes for Tilvejebringelse af forbedrede hjemlige Kulturformer saa vel af Kornarterne som Rodfrugterne, og der udfoldes et omfattende Arbejde for gennem paalidelige Forsøg at fastslaa Værdien af disse i Sammenligning med saa vel de almindeligt dyrkede som de mest kendte udenlandske Sorter, har det ikke manglet paa Bestræbelser for i rent forretningsmæssige Øjemed at skaffe tvivlsomme eller ganske uprøvede fremmede Sorter Udbredelse ved Hjælp af dertil indrettede, i Reglen ganske uvederhæftige Lovprisninger. Beklageligt er det, naar denne Trafik gaar ud over Smaakaarsfolk, hvad man ikke sjældent kan blive Vidne til. Mindre ondartet i sine Virkninger bliver den Reklame, der fortrinsvis tager Sigte paa de større Landmænd.

Lucernedyrkningen vandt atter i 1907 stærk Udbredelse, og Lucernen kan allerede nu siges at spille en Rolle i dansk Landbrug. Erfaring tyder da ogsaa paa, at denne Foderplante kan dyrkes med stor Fordel, naar man benytter de Sikringsforanstaltninger, som efterhaanden ere blevne paaviste, herunder Anvendelse af Podejord, Gødning, Kalk eller Mærgel, paalidelig rent Frø og omhyggelig Renholdelse af Jorden. Iøvrigt var Aaret ingenlunde noget gunstigt Lucerneaar. Navnlig var Renholdelsen vanskelig i det fugtige Vejr, og den lave Temperatur betingede en noget svagere Vækst end i varme Somre.

Af andre endnu ikke almindelige Foderplanter har Kællingtand vundet forøget Udbredelse, og kun de uforholdsmæssig høje Priser paa dette Frø har begrænset Udbredelsen. Det bekræfter sig stadigt, at denne Plante med stor Fordel kan benyttes i Frøblandingerne, særlig hvor Kløveren er upaalidelig, og den synes at være tem-

melig uafhængig baade af Vejrforhold, Jordbund og Sygdomsangreb.

Majsdyrkningen, der i 1906 tegnede saa godt og syntes at kunne blive af nogen Betydning, havde saa ugunstige Vilkaar som vel muligt i 1907, idet Sommeren var altfor kold for denne varmefordrende Plante. Det viste sig dog, at selv om den paa Grund af Kulde havde staaet i Stampe det meste af Sommeren, voksede den dog forholdsvis godt til, da der henad Eftersommeren indtraadte noget mere Varme. Men som Helhed vandt Majsdyrkningen næppe mange Tilhængere i dette Aar.

Frøavlen fremmedes betydeligt i afvigte Aar. Navnlig foranledigede »Danske Landboforeningers Frøforsyning«, at der blev udlagt ret betydelige Arealer til Græsfrøavl, særlig med Hundegræs. Naar denne Sag gribes rationelt og besindigt an — hvad man er berettiget til at vente —, tør det antages, at der herigennem baade kan skabes en direkte Indtægtskilde for et mindre Antal Jordbrugere, og at der navnlig kan naaes forøget Sikkerhed i Forsyningen med Markfrø. For Runkelroefrøavlen, der jo nu har naaet et ret anseeligt Omfang, var Aaret ugunstigt, idet Afgrøderne paa Grund af manglende Varme og tidligt indtrædende Nattefrost ikke modnedes normalt. Turnips- og Kaalroefrø gav delvis gode Afgrøder, men for disse Frøsorters Vedkommende staar man lige ved Overproduktion. I Forventning om, at den hjemlige Frøavl og den solide Frøhandel kunde støttes ved visse Lovbestemmelser, drøftedes ved Efteraarets store Landbodelegeretmøder det Spørgsmaal, om det ikke ved Lov burde paalægges Forhandlere af Markfrø og Sædekorn at garantere saa vel Frøets og Kornets Spireevne som dets Avlssted og Afstamning. Man erkendte fra alle Sider Spørgsmaalets Betydning, men saa noget forskelligt paa Sagens Gennemførlighed. Ved det jyske Delegeretmøde var der nærmest Stemning for, at der ikke for Tiden skulde ske nogen Henvendelse til Lovgivningsmagten om denne Sag, medens man ved det sjællandske og det fynske Møde var

stemt for at foranledige Sagen nærmere undersøgt ved en Kommission.

I Kampen mod Ukrudet begyndte Anvendelsen af Jærnvitriol for første Gang i 1907 at tildrage sig mere almindelig Opmærksomhed. I Løbet af den halve Snes Aar, dette Middel har været kendt og forsøgsvis anvendt herhjemme, har man efterhaanden faaet Vished for, at dette ejendommelige Middel, brugt paa rette Maade, kan være meget virksomt til Bekæmpelse af Ukrudet i Almindelighed og »Aagerkaalen« — særlig Ager-Sennepen — i Særdeleshed. Hvad der bidrog til at give Jærnvitriolen Vind i Sejlene, var det fugtige Vejr i Foraarstiden, hvorved Ukrudsharvningen vanskeliggjortes i betydelig Grad. Skal Jærnvitriolen finde den Anvendelse, som den synes at fortjene, bliver det dog vistnok nødvendigt at komme bort fra de urimelig høje Priser paa de udenlandske Spredeapparater, og kan der først blive nogen Afsætning paa saadanne Apparater, da vil utvivlsomt en eller flere af vore dygtige hjemlige Maskinfabrikanter lægge sig efter deres Tilvirkning. Ligeledes maa der sikres en betryggende Forsyning med Jærnvitriol. Tilvirkning heraf vilde formentlig naturligt kunne kombineres med Svovlsyrefabrikation.

I Sommeren 1907 foretog Statens statistiske Bureau en Opgørelse af Arealets Benyttelse. Beretningen herom foreligger ikke endnu, men af en foreløbig Meddelelse(se dette Tidsskrift 1908, 6. Hefte) fremgaar det, at der er foregaaet betydelige og interessante Forskydninger, siden den sidste Opgørelse foretoges i 1901.

Husdyrbruget 1907

med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Af Statskonsulent *Axel Appel.*

II.

Kvægavlen.

Om denne kan der for det forløbne Aars Vedkommende ikke meddeles noget særlig nyt. Arbejdet til dens Fremme er gaaet sin rolige og uforstyrrede Gang under Brugen af de Midler, der have staaet deres Prøve gennem Tiderne. Man har bestræbt sig for at faa flere med i det organisatoriske Forenings-Arbejde, der har Kvægavlens Fremme til Formaal, og for at uddybe Brugen af de benyttede Midler. Trods det stærkt udviklede Foreningsliv her til Lands, der paa Kvægavlens Omraade har gjort saare megen Gavn, hvorom der haves mange glædelige Vidnesbyrd, er Forholdet dog fremdeles dette, at der er meget at gøre bedre. Endnu staa alt for mange som mer eller mindre uinteresserede Tilskuere; vi trænge til mange flere Medarbejdere, der ville fremad og ville være med at realisere Fremskridtet. Og det Arbejde, der er taget op, trænger mange Steder til at gøres grundigere, end nu er Tilfældet, og fremmes med mere Kraft og maalbevidst Energi. Ogsaa Samspillet mellem de forskellige Foranstaltninger til Kvægavlens Fremme burde være mere udbredt og inderligere i sit Væsen.

Det forløbne Aar har ikke frembudt saadanne Forhold, der have kunnet motivere Skridt bort fra de Hovedlinjer, hvorefter der nu er arbejdet i en Aarrække. Ogsaa i 1907 har Korthorns-Avlen i den sydvestlige Del af den nørrejyske Halvø, ligesom i 1906, givet sig ret kraftige

Udslag. Blandt andet kan det nævnes, at der er indkøbt 6 Korthorns-Tyre i England til Kvægavlsforeninger under Sydvestjyllands Fællesledelse af Kvægavlsforeninger. Den kraftige Bevægelse, der saaledes i de senere Aar har ytret sig paa Avlens Omraade i de vedkommende Korthorns-Distrikter, har som en stærkt virkende Baggrund haft de gode Kvæg- og Kødpriser. De øjeblikkelige mindre gunstige Konjunkturer kunne befrygtes at kølne Interessen noget, men iøvrigt bør det jo være klart for alle dem, der virkelig ville Fremskridt i Avlen, at de øjeblikkelige Prisforhold -- dette at man til Eks. er i en nedadgaaende Bevægelse, hvad Priserne angaar — ikke bør være bestemmende for Kvægavlens Ledelse og saaledes ikke kunne være retningsgivende for denne, om end de ville indvirke paa den Styrke og Kraft, der sættes ind paa Virkeliggørelsen af det satte Maal.

I Malkekvægs-Avlen, der jo er den bærende her i Landet, maa Formaalet med vore hjemlige Racer fremdeles være, at vi søge oparbejdet Besætninger med en fortrinlig Mælkeydelse, baade hvad Mængde og Godhed angaar, det vil sige frembringe trivelige, velbyggede og udprægede Malkekøer, der kunne omsætte et stort Foder, holde til det gennem en Aarrække og derefter afgive en god Udsætter.

Kvægavlsforeningernes Antal er ogsaa forøget i det forløbne Aar. Tilvæksten gør sig gældende i alle Provinser paa Lolland-Falster nær, saaledes som nedenstaaende Oversigt viser:

	1907		1906		1905		1904	
	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
Nørrejylland med Samsø . .	763	890	677	810	658	743	649	723
Sjælland med Møen.	273	315	250	284	222	254	219	249
Fyns Stift	142	169	128	151	120	136	96	107
Lolland-Falster	48	56	50	55	49	54	48	48
Bornholm	31	43	30	38	28	33	26	23

Paa Lolland-Falster er Tilbagegangen dog kun 4 pCt. Bornholm har en Fremgang af 3.3 pCt., medens den paa den nørrejyske Halvø er 12.7, paa Fyen 10.9 og paa Sjælland 9.2. De 890 Tyre i Jylland fordele sig med 615 af jysk Race, 115 af rød dansk Race, 159 af Korthorns-Race og 1 af Jersey-Race. For Korthornets Vedkommende er Fremgangen 56 Foreninger.

Virkelig fremragende Avlsdyr kunne vi bruge en Del flere af; de ville kunne sælges til store Priser, men det skal paa den anden Side heller ikke forties, at der endnu af alt for mange Indkøbs-Udvalg fra Kvægavlsforeninger stilles for smaa Krav i Retning af Ophavsmødrenes Præstationer. Ikke sjældent nøjes man med Tyre, for hvilke der i saa Henseende ingen Oplysninger foreligge, og man tager ogsaa til Takke med Tyre, hvor de foreliggende Oplysninger ikke ere i Favør af Dyrets Værd som Avlsdyr. Her maa Foreningerne være mere nøjeregnende, om ellers Udvalget skal føre til det ønskede Resultat.

De i 1907 for Avlsdyr (Tyre) opnaaede Priser ere ikke meget forskellige fra, hvad man har opnaaet i de nærmest forudgaaende Aar; dog vil den nedenfor angivne Gennemsnitspris vise en noget højere Sum baade for det jyske og det røde danske Malkekvægs Vedkommende. For det jyske Malkekvægs Vedkommende er Gennemsnitsprisen hævet ved Salget paa S. Elkær d. 13. og 14. September. Med de 16 Tyre over 1 Aar gamle, der bleve solgte dér, haves Oplysning om 104 Stykker, tildels og overvejende efter »Jydsk Husdyravl«, og Gennemsnitsprisen for disse var 637 Kroner kontant (i Fjor 570) og 394 Kroner paa Vilkaar eller ialt 1031 Kroner mod 946 Kroner i Fjor.

De kontant betalte Priser (uden Vilkaar) ere fordelte saaledes:

For en Pris af fra	300—399	Kroner	er	der solgt 5	Tyre
—	400—499	—	—	27	—
—	500—599	—	—	31	—
—	600—699	—	—	16	—

For en Pris af	fra 700—799	Kroner	er der solgt	6 Tyre
—	800—899	—	—	6 —
—	900—999	—	—	4 —
—	1000—1099	—	—	3 —
—	1100—1199	—	—	1 —
—	1600—1699	—	—	1 —
—	1900—1999	—	—	1 —
—	2000—2099	—	—	1 —
—	4000—4099	—	—	1 —

For de 16 Elkær-Tyre var Gennemsnitsprisen ved Hammerslaget 1040 Kroner.

Om Salg af Tyre af rød dansk Malkerace har jeg efter »Jydsk Husdyravl« kun Oplysning om 29 Stkr., hvilket jo er alt for faa. Gennemsnitsprisen for disse 29 har været 816 Kroner kontant og med Vilkaar 1243 Kroner, ikke saa lidt mere end Gennemsnitsprisen for de 129 jyske. Af de røde er der en 7aarig Tyr af Bellinge-Stammen, der er solgt til Hjarup Kvægavlsforening ved Kolding for 3000 Kroner. En Tyr kostede 2000 Kroner og 1500 Kroner paa Vilkaar, og 3 ere solgte til 1200 Kroner Stykket med fra 400—1000 Kroner paa Vilkaar pr. Styk. Paa det lille Antal hæves Gennemsnitsprisen jo stærkt ved de nu nævnte Summer for enkelte af Tyrene.

En Hovedbegivenhed paa Avlsdyr-Omsætningens Omraade var Salget af S. Elkærs Kvægstamme d. 13. og 14. September 1907, hvor der solgtes ialt 281 Dyr. Som Helhed vare de opnaaede Priser særdeles gode. Der blev betalt henholdsvis 4000, 1900, 1650 og 1050 Kroner for de 4 dyreste Tyre, heraf 4000 Kroner for Elkær Drost, der gik til Borupgaard, og 1050 for den snart 12 Aar gamle Stamtyr Elkjær Sultan, der gik til Dybvad i Vendsyssel. For de 16 Tyre over 1 Aar var Gennemsnitsprisen som nævnt 1040 Kroner, men af disse vare 10 Stykker mellem $1^1/_4$ og $1^1/_2$ Aar. For Tyrekalve blev der for de bedste betalt 1000, 850 og 650 Kroner og for 34 Stkr. i Gennemsnit 436 Kroner. For Køer opnaaedes den hidtil her hjemme ukendte Pris af 1360 Kroner, for Kvier 830 Kroner.

At Salget af Kvægstammen paa S. Elkær betyder et følelig Tab for Avlen af jysk Malkekvæg, derom er der jo ingen Tvivl. Denne Kvægstamme har ubestridelig mere end nogen anden sat kendelige og gode Spor; dette er en Kendsgerning! Nu er den splittet ad over hele Provinsen! Man kan ganske vist hertil sige, at Individerne ere der jo ligefuldt, men Resultatet vil dog ingenlunde blive det samme, selv om det maa haabes, at en stor Del af det solgte Avlsmateriale er kommen paa saadanne Hænder, hvor Forholdene for dets gode Udnyttelse og dermed dets gode Nyttevirkning ere gunstige. At der næsten altid følger en Del Uheld ved Overflytning af Avlsdyr fra et Sted til et andet er en gammel Erfaring, som desværre vist stadfæster sig for en stor Del af de fra S. Elkær solgte Dyr.

Enkelte Kvægavlsforeningers Fællesledelser have begyndt paa Afholdelsen af Auktioner over Avlsdyr fra deres Opland; saaledes blev der i Efteraaret 1907 i Fredericiakredsen afholdt en Auktion ved Hvilested Kro, midtvejs mellem Fredericia og Vejle. Fra denne første Begyndelse kan der dog ikke sluttes noget bestemt med Hensyn til Betydningen af slige Avlsdyr-Auktioner for Afsætningen og Spredningen af gode Avlsdyr. Man tager dog næppe Fejl ved at hævde, at en skarpere Sortering af det til Auktionerne anmeldte Materiale vil kræves, om Sagen skal faa den tilsigtede Betydning.

Medens vi kunne notere en meget væsentlig Fremgang i Antallet af Kvægavlsforeninger her i Landet i det forløbne Aar, kunne vi ikke tilnærmelsesvis opvise en tilsvarende Fremgang i Antallet af

K o n t r o l f o r e n i n g e r. Deres Antal er ganske vist øget lidt for Landet i sin Helhed, men Forøgelsen er ringe og aldeles ikke svarende til Sagens Betydning for et rationelt Kvægbrug med Mælke- og Smørproduktion som Hovedformaal. I Henhold til de i »Lommebog for Mejerister« for 1908 givne Oplysninger var der her i Landet d. 1. Oktober 1907 ialt 473 Kontrolforeninger imod

460 Foreninger paa tilsvarende Tidspunkt i 1906. Fremgangen er altsaa kun 13 Foreninger — medens Forøgelsen for Kvægavlsforeningernes Vedkommende var 122 Foreninger (se foranførte tabellariske Oversigt). Nørre-Jylland har en Nedgang af 2 Foreninger, Fyn en Opgang af 6, Sjælland med Møen og Bornholm en Opgang af 7 og Lolland-Falster en Opgang af 2 Foreninger. Denne Udvikling er ikke tilfredsstillende, og den er det navnlig ikke for Halvøens Vedkommende. — Muligt, dette har mindre Betydning for Sagens Fremtid. For en stor Del Foreningers Vedkommende er Forholdet jo dette, at dér behøver man ikke at ængstes for denne Sags Udvikling og Trivsel i Fremtiden, thi her er Forstaaelsen af dens Betydning — en Forstaaelse, der er opbygget og rodfæstet gennem indvundne Erfaringer — saa stærk, at denne nok skal bære Foreningerne frem. Men mange Steder er Forholdet skrøbeligt nok! — Der kan vel imidlertid ikke være Tvivl om, at skal det lykkes os gennem Avlsarbejdet med vort Kvæg at hæve Gennemsnitsydelsen gennem Udvalg af Avlsdyr, og særlig med Hensyn til at hæve Fedtprocenten, da gaar Vejen hertil gennem K o n t r o l f o r e n i n g e r n e, og vi kunne ikke komme uden om disse. En Fremgang, der betyder noget — og inden for en rimelig Periode — vil da kræve en anderledes udstrakt og indgaaende Samvirkning mellem Kvægavls- og Kontrolforeninger end den, der finder Sted nu for Tiden. Men naar dette er Tilfældet — og Virksomheden i Kontrolforeningerne desuden giver de enkelte Medlemmer en udmærket Lejlighed til at klare sig den Omsætning, der foregaar i deres Stalde, saavel vedrørende det enkelte Dyr som den samlede Besætning — hvorfor er der da ikke mere Grøde i denne Sag?

Det er en Kendsgerning, at Assistent-Spørgsmaalet her spiller med ind og paa en uheldig Maade. I mange Hjem — særlig i de mindre og smaa — er man lidt bange for at skulle tage imod denne Assistent; det h a r ogsaa sine Vanskeligheder at kunne huse ham om Natten. Og

det kniber desuden ofte med at skaffe fornøden god Assistent-Medhjælp; jeg er ikke i Tvivl om, at en Udvikling af hele Kontrolforenings-Sagen derhen, at Kontrolforenings-Medlemmerne bleve saa talrige og tætboende, at en enkelt By eller to nærliggende Byer kunde afgive tilstrækkeligt Virkefelt for en Assistent, hvorved denne kunde blive fri for at køre milevidt omkring, og de enkelte Medlemmer faa et grundigere og mere omfattende Arbejde gjort, vilde vise særlig gavnlige Virkninger. Der vilde da intet være i Vejen for, at der til Assistent i mange Tilfælde kunde benyttes en indenfor Kontrolforenings-Kredsen bosiddende Mand, der kunde bo hjemme om Natten. Herved var man ude over nogle Vanskeligheder, og herigennem kunde man vente i nogen Maade at blive fri for det evindelige Assistent-Skifte, der er til megen Ulempe. Paa denne Maade vilde man, samtidig med at det enkelte Medlem fik et mere omfattende Arbejde gjort — jeg tænker herved paa Kontrol med Ungkvæg-, Svine- og Hestehold og muligt mere — lette Løsningen af Assistent-Spørgsmaalet. At Kontrolforeningerne saaledes ordnede — med færre Medlemmer og disse boende i samme Sogn eller By — vilde kunne komme til at virke mere efter deres Formaal, end det nu ofte er Tilfældet, til Gavn for alle, er sikkert nok. —

Det er glædeligt at kunne konstatere, at der angaaende en saa vigtig Sag som en tidssvarende, rationel Afregning af Mælken paa vore Andels-Mælkerier har været en Del Røre i det forløbne Aar, der har resulteret i, at en Del Mejerier er gaaet over til forbedrede Afregningsmaader; disse ville være i høj Grad tilskyndende for Opdrætterne og Leverandører af Mælk til at være med i et Arbejde, der, som Kontrolforeningernes, tager Sigte paa at højne Mælkens Fedme hos vort Kvæg. — Selvfølgelig er det heller ikke stemmende med vor Værdighed som særlig udviklet Mælkeriland, at vi endnu ikke nær over alt have faaet bragt den Sag i god Gænge. — Blandt de Mænd, der gennem Skrift og Tale

have virket med stor Ihærdighed for gode og retfærdige Afregningsmaader, vil jeg her gerne nævne Landbrugslærerne J. Kyed, Dalum Landbrugsskole, og J. Johansen, Ladelund. Førstnævntes lille Pjece om Mælkens Afregning er udkommen i 2. Oplag. Dette maa vel være et godt Tegn, ligesaa at Jens Johansen i det forløbne Aar har været meget benyttet som Foredragsholder og Raadgiver vedrørende dette Spørgsmaal.

I 1907 — henholdsvis 30. April og 31. Oktober — ere de toaarige Konkurrencer mellem hele Kvæghold i Aarhus-Randers Amter og i Aalborg-Hjørring Amter blevne afsluttede, og udførlige Beretninger om disse Konkurrencers Forløb ere udkomne i Foraaret 1908. —

Fra Dyrskuernes Omraade er der særlig Grund til her at nævne Foreningen af jyske Landboforeningers 10. Ungdyrskue i Herning, der afholdtes 12.—14. Juli. Dette Skue havde fundet en meget stor Tilslutning. Foruden at være et stort og godt Skue — større end noget tidligere afholdt — svarede det i økonomisk Henseende god Regning for Fællesforeningen, thi det var særdeles vel besøgt. Det er atter et kraftigt Vidnesbyrd om den Pris, Jyderne sætte paa disse Mønstringer af Aarets bedste unge Avlsdyr, og den Betydning, de tillægge saadanne Skuer ikke mindst i Retning af Omsætning af Avlsdyr. — For første Gang ved Fællesforeningens Skuer for unge Dyr var der i Herning i 1907 givet Opdrætterne Lejlighed til at æske Tillægspræmier for god Ydelse for de Tyre, der kunde møde frem med mindst 2 Aars kontrollerede Oplysninger om Ophavsmødrenes Ydelser; en særdeles gavnlig og tidssvarende Foranstaltning. Begyndelsen blev som sagt gjort i Herning, idet der af 469 anmeldte Tyre var 98, der æskede den vedkommende Tillægspræmie. Ved dette Tal bør vi imidlertid ikke blive staaende, og allerede Aalborg-Skuet i Aar vil formentlig vise Væksten. Her er det jo blandt andet, at Kontrolforenings-Arbejdet skulde give

sig Udslag. Ved Fællesskuerne paa Fyn skulle alle de præmieæskende Dyr møde med kontrolleret Regnskab, og fra og med 1908 gælde samme Fordringer ved de sjællandske Fællesskuer. For Halvøens Vedkommende vil denne Fordring endnu ikke kunne stilles. Her maa vi foreløbig lempe os frem. Det modsatte vilde ikke føre til det ønskede Resultat i Øjeblikket. — Ved store Tillægspræmier for fortrinlig Ydelse bør Fremskridtet opmuntres! Dette vil ske, ligesom der vil blive sørget for, at Afstamningsbedømmelsen kan tiltrække sig mere Opmærksomhed blandt Publikum end hidtil.

Mange Landboforeninger have ved deres Foraarsgeneralforsamlinger 1908 vedtaget Ændringer i deres Dyrskue-Regler, der tage Sigte paa at fremme en fornuftig Hensyntagen til Ydelse og Afstamning ved Bedømmelsen af Avlsdyr paa vore Dyrskuer. Lokalforeningerne følge saaledes mer eller mindre i Fællesforeningernes Spor, ogsaa med Hensyn til den Maade, paa hvilken Ydelsen og Afstamningen medtages eller inddrages i Bedømmelsen, hvor Anskuelserne fremdeles ere noget afvigende.

Svendborg Amts landøkonomiske Selskab fejrede i 1907 sit 50 Aars Jubilæum ved et stort og vellykket Dyrskue i Faaborg, hvor en fortrinlig Samling af det røde fynske Malkekvæg var mødt frem.

Indførselen af Jerseykvæg til Danmark er i 1907 fortsat med fuld Kraft, og der er vist opkøbt alt, hvad man har haft tilfals paa Øen Jersey. Dette viser, at der fremdeles her i Landet er mange Yndere af denne Kvægrace. De Resultater, der ere naaede med gode Jerseybesætninger under gunstige Forhold, og hvor man ikke har været hjemsøgt af de Uheld, der ikke ere sjældne, naar ikke man har taget de nødvendige Forholdsregler, have ogsaa været gode, hvad blandt andet de to nævnte i 1907 i Jylland afsluttede Konkurrencer mellem hele Kvæghold have vist Eksempler paa. — Iøvrigt kunne Forholdene her — som ved andre Kvægracer — jo stille sig højst forskellige fra Aar til andet, hvad ogsaa Forsøgene fra Tranekær

vise. At ville fastslaa Racernes eller Besætningernes indbyrdes Brugsværdi paa Grundlag af enkelte Aars Iagttagelser, har sine store Vanskeligheder. Man k a n let komme til mindre rigtige Slutninger herigennem. Der er af Landbrugsministeriet givet Opdrætterforeningen Jersey Tilladelse til at indføre indtil 1000 Stkr. Jersey-Kvæg i 1908.

Med den stigende Vanskelighed, som det har at skaffe den fornødne og tilstrækkelig gode Arbejdskraft til Haandmalkningens rette Udførelse, har Spørgsmaalet om M a l k e m a s k i n e n faaet en forøget Interesse for det danske Landbrug. Uden her i nogen Maade at skulle gaa ind paa Enkeltheder maa det dog være paa sin Plads at nævne, at den p r a k t i s k e Anvendelse af Malkemaskinen er rykket sin Virkeliggørelse et stort Skridt nærmere i 1907. — Problemet synes virkelig teknisk set at være løst — og den økonomiske Side kommer vel ogsaa paa et Standpunkt, hvor ikke alene Malkemaskinen bliver en god Hjælper i de større Kvægbrug, men ogsaa i dem paa under 30 Køer.

Vende vi os herefter til F a a r e a v l e n, da kunne vi ogsaa godtgøre, at denne i 1907 har Fremskridt at opvise. Et Udtryk for den stigende Interesse for denne Gren af Husdyravlen have vi i de stigende Priser paa gode Avlsdyr og i Tilvæksten af Faareavlsforeninger. Disse have nu naaet et Antal, der mere end kan lægge Beslag paa den aarlige Bevilling paa Husdyrloven af 5000 Kroner til Faareavlens Fremme. Efter den Erfaring, der er indhøstet ved Brugen af denne Bevilling, siden vi fik Husdyrloven af 23. Maj 1902, kan der næppe være Tvivl om, at den vil blive forøget i Henhold til den Trang, der viser sig. De sidste 5 Aars Avlsarbejde gennem Oprettelsen af og Virksomheden i Faareavlsforeningerne har vist, at der gennem denne Virksomhed hurtig kan naas en Forbedring af Faarebestanden ved gennem Brugen af fortrinlige Væddere at frembringe et hurtigtvoksende, triveligt og tidligt

modent Afkom af Kødfaar, og det Beløb, der saaledes er stillet til Raadighed af Staten, h a r vist sine gavnlige Virkninger.

For mig synes desuden en Forøgelse af Faareavlsforeningernes Antal at være en sund og solid Maade at støtte de Stambesætninger af Faar paa, som staa som Hovedleverandører af Væddere til Faareavlsforeningerne. — Derfor bør vi gaa den Vej vedvarende. Faareavlsforeningernes Antal er nu naaet de 100 Foreninger. Saa mange Foreninger have søgt Statstilskud for Finans-Aaret 1907—08. Disse Foreninger raadede over 108 Væddere, hvoraf 97 af Oxford Downs-Race, 10 af Leicester- og 1 af Shropshire-Race. Selvfølgelig er det Jyderne, der i første Linje have draget sig Bevillingen til Faareavlens Fremme til Nytte, og de have saaledes i særlig Grad Fortjenesten af at have bragt denne Gren af Husdyravlen ind under mere rationelle Former. Faareholdet spiller jo ogsaa en betydeligere Rolle for Halvøen end for Øerne, men Forholdet finder næppe sin Forklaring alene deri. Af de 100 Faareavlsforeninger findes de 86 i Nørre-Jylland, de 14 paa Øerne.

Den nærmere Fordeling er følgende:

Jylland:	Viborg Amt	har 35	Faareavlsforeninger
	Ringkøbing	— 14	—
	Ribe	— 12	—
	Randers	— 8	—
	Vejle	— 7	—
	Aarhus	— 6	—
	Thisted	— 3	—
	Hjørring	— 1	—
		Ialt 86	Faareavlsforeninger

Herefter kommer Fyn med 9 Foreninger (5 i Odense og 4 i Svendborg Amt) — et meget pænt Resultat.

Sjælland har kun 2 (1 i Frederiksborg og 1 i Holbæk Amt), Samsø 2 Foreninger (Holbæk Amt) og Bornholm 1 Forening. For Sjællands Vedkommende, der i visse Amter har et ikke ubetydeligt Faarehold og et godt Marked,

er dette Resultat ret tarveligt. Lolland-Falster har slet ingen Faareavlsforeninger, hvad der iøvrigt ogsaa er Tilfældet med Aalborg Amt, fra hvilket der er spredt saa stor en Mængde Avlsdyr ud over det ganske Land. Nord- og Nordvestjylland er i det Hele for lidt med i Faareavlsforenings-Bevægelsen.

Til Børkopgaard blev der atter i 1907 indført et fortrinligt Vædderlam fra Geo. Harrisons fortrinlige Faareflok af Leicester-Faar fra The Hall, i Nærheden af Darlington i den sydligste Part af Grevskabet Durham, efter at den i 1906 indførte Vædder fra samme Faareflok var død i Vinteren 1907. Grev Danneskjold-Samsøe til Østergaard ved Langaa indførte en Oxford Downs Vædder fra George Adams i Sydengland (Berkshire), hvilken Opdrætter tidligere har leveret Avlsdyr til Stensgaard ved Faaborg og Smorup ved Arden. Fra Haverslev er solgt Væddere i 1907 til Priser af op til 400 Kroner; ikke sjældent have gode Væddere af god Afstamning kostet 300 Kroner.

Nu faa Faarene ogsaa deres Stambog, hvad forhaabentlig betyder større og mere udbredt Kendskab til de gode Faarestammer, en hyppigere Brug af gode Avlsdyr, et godt Hjælpemiddel i det Hele til at uddybe og brede Interessen for et dygtigt Avlsarbejde med det Faarehold, som vi have, det være sig større eller mindre under de forskellige lokale Forhold.

Af ny landøkonomisk Literatur vedrørende vor Kvægavl og vort Kvægbrug frembød 1907 ikke nogen særlig rig Udvikling. Af Stambøger udkom XV. Bind af Stambog over Tyre af jysk Malkerace og XI. Bind af Stambog over Tyre af rød dansk Malkerace samt II. Bind af den fynske Ko-Stambog. Af særlig Interesse for jyske Opdrættere er H. Clausagers »Det jyske Kvægbrugs Historie«.

Agerdyrkningsberetning

(indtil Udgangen af Maj Maaned).

Som sædvanlig bringer Tidsskriftet neden for nogle Tabeller til Belysning af Høstudbyttet i Fjor, og som i det sidste Par Aar ere disse Tabeller hentede fra Statens statistiske Bureaus officielle Høststatistik (»Høsten i Danmark i Aaret 1907«). Som bekendt blev der i Juli Maaned i Fjor indsamlet Oplysninger om Arealets Benyttelse, hvilke Oplysninger udvise betydelige og karakteristiske Forskydninger i denne, siden Opgørelsen af 1901 blev foretagen*). Ved Beregningen af Høsttabellerne for i Fjor har Bureauet imidlertid maattet lægge Arealopgørelsen 1901 til Grund, da de i Fjor indsamlede Oplysninger endnu ikke ere saa vidt bearbejdede, at man har kunnet benytte Resultaterne ved Høstopgørelsen 1907. De neden for gengivne Tal maa derfor tages med en vis Reservation. Dog ville de altid med nogenlunde Paalidelighed kunne benyttes til Sammenligning med de umiddelbart foregaaende Aar, da Forskydningerne i Arealets Benyttelse fra det ene Aar til det andet næppe have været større, end at en Sammenligning er tilladelig.

Det gennemsnitlige Foldudbytte (d. e. Udbytte i Tdr. pr. Td. Ld.) er opgjort til:

*) Jvnfr. »Tidsskrift f. Landøk.«, S. 370—72.

	Øerne.	Jylland.	Hele Landet.
	Hvede:		
1907.....	15.0	14.3	14.9
1906.....	14.1	14.7	14.2
1905.....	13.9	13.9	13.9
	Rug:		
1907.....	10.0	7.1	8.1
1906.....	12.0	8.3	9.6
1905.....	12.2	8.5	9.9
	2-rd. Byg:		
1907.....	14.0	11.4	13.3
1906.....	12.5	10.4	11.9
1905.....	12.7	8.6	11.5
	6-rd. Byg:		
1907.....	14.5	10.5	11.6
1906.....	13.3	9.5	10.6
1905.....	13.1	8.5	9.8
	Hvid Havre:		
1907.....	17.7	14.6	15.7
1906.....	16.0	13.4	14.4
1905.....	15.8	9.8	12.0
	Graa Havre:		
1907.....	17.5	10.6	10.9
1906.....	15.8	8.8	9.2
1905.....	15.5	5,9	6.4
	Blandsæd:		
1907.....	16.3	12.5	14,5
1906.....	15.0	11.4	13.3
1905.....	15.0	9.0	12.2

Kærneudbyttet og Halmudbyttet var for samtlige Sædafgrøder følgende:

	Kærneudbytte.	Halmudbytte.
1907.....	26.4 Mill. Tdr.	7.7 Mill. Læs.
1906.....	25.2 —	6.3 —
1905.....	22.8 —	5.2 —
1904.....	24.2 —	4.7 —
1903.....	26.0 —	5.6 —
1902.....	25.8 —	5.7 —
1902—06 (gsntl.) .	24.8 Mill. Tdr.	5.5 Mill. Læs.

Kærneudbyttet er altsaa anslaaet til at være noget højere end i 1906 og ikke saa lidt højere end Gennemsnittet for det foregaaende Femaar. Ualmindelig gunstigt har Halmudbyttet stillet sig i 1907. Det er 10 Aar siden (1897), at Halmudbyttet blev draget med ind under Høstopgørelsen, og af disse 10 Aar staar 1907 med langt det største Udbytte.

Rodfrugternes Udbytte er beregnet til:

	Øerne.	Jylland.	Hele Landet.
	Kartofler (Mill. Tdr.):		
1907.....	1.42	4.66	6.08
1906.....	1.76	5.45	7.23
1905.....	2.04	5.55	7.59
	Sukkerroer (Mill. Ctnr.):		
1907.....	6.96	0.25	7.21
1906.....	8.18	0.26	8.44
1905.....	9.10	0.28	9.38
	Cikorierødder (Mill. Ctnr.):		
1907.....	0.13	0.16	0.29
1906.....	0.15	0.20	0.35
1905.....	0.16	0.20	0.36
	Foderroer (Mill. Tdr.):		
1907.....	23.89	46.85	70.74
1906.....	26.29	45.80	72.09
1905.....	26.52	41.39	67.91

For Rodfrugterne synes Hovedresultatet at være dette, at Høsten af Kartofler, Sukkerroer og Cikorierødder i Sammenligning med de nærmest foregaaende Aar har været under Middelhøst, medens Foderroerne have givet over Middelhøst.

Udbyttet af Høhøsten er beregnet til:

	Øerne.	Jylland.	Hele Landet.
	Mill. Læs.	Mill. Læs.	Mill. Læs.
1907.....	1.80	2.09	3.89
1906.....	1.75	2.07	3.82
1905.....	1.40	1.82	3.22

Saavel Agerhø som Enghø have i Fjor givet et større Udbytte end i noget af de foregaaende 10 Aar. Det Aar, der kommer 1907 nærmest, er 1898, da Udbyttet blev beregnet til 3.84 Mill. Læs.

Det Hovedindtryk, man modtager af ca. 30 Korrespondenters velvillige Beretninger fra alle Landets Egne til Tidsskriftet, er for Vintersædens Vedkommende, at den ved Slutningen af Maj Maaned, *Landet taget som Helhed,* kun kan betegnes som jævn middelgod. Vel lyder en Del Beretninger paa, at Sæden har overvintret godt, og om end det kolde og sildige Foraar forholdsvis sent har bragt det behørige Liv i Sædmarkerne, staa disse dog gennemgaaende med tilfredsstillende Bestand og love godt Udbytte. Men ligesom mange Beretninger saavel fra de sydlige som de nordlige Egne melde enten om begge Kornsorter eller om den ene eller den anden af dem, at de i Vinterens og det solfattige, regnfulde Foraars Løb have taget mere eller mindre Skade, ere langt tilbage i Udviklingen, spidse og tynde. Kun fra faa Egne, saaledes fra Hammelegnen, berettes om ompløjede Hvedemarker.

Ulige bedre lyde Meddelelserne om den unge Kløver. Langt de fleste gaa ud paa, at den har staaet Vinteren udmærket igennem, og om end Foraarets Kulde ogsaa her har gjort sig gældende paa Væksten, stod Kløveren dog gennemgaaende ved Maj Maaneds Slutning fortrinlig. Det er kun fra faa og spredte Egne, der klages over, at Bestanden er tynd — saaledes fra Askovegnen, hvorfra der berettes, at den, antagelig som Følge af Angreb af Bægersvamp og muligvis andre Svampe, næsten helt er forsvundet fra en Del Marker.

Hvad Husdyrenes Foder- og Sundhedstilstand angaar, tør den i det hele og store karakteriseres som god i den forløbne Vinter. Flere Korrespondenter klage dog over, at Køernes Fodertilstand er ret tarvelig, og at Dyrene i Vinterens Løb have krævet mere

Foder end sædvanlig for at holde Huldet, hvad der maaske er en Følge af den kolde Sommer i 1907. Hvad der meldes om Sygdomme — Stivsyge blandt Grise og Lungesyge hos Heste, smitsom Skede-Katarrh m. m. — er ikke meget. Beretningerne om Svinebestandens Størrelse ere ret varierende. Nogle Korrespondenter udtale, at den er stærkt reduceret, men flere, at den er normal, og endnu flere, at den er større end normal. Bestandens Størrelse er jo ogsaa, hvad Tidsskriftets Korrespondent fra Østlolland udtaler, uafhængig af et givet Tidspunkts Forhold eller Misforhold mellem Produktionspris og Salgspris. Man er henvist til at gøre et forhaandenværende Materiale af Ungsvin færdig til Slagtning; kun naar der i længere Tid har været stærk eller ringe Efterspørgsel efter Grise, virker det tilbage paa Svinebestanden ved at øge eller formindske Antallet af Tillægssøer. Iøvrigt tyder jo Slagtningernes Omfang paa, at Tendensen ret jævnt gaar i Retning af en Forøgelse af Svinebestanden. — Ikke faa Korrespondenter udtale, at Roebeholdningerne have holdt sig daarligt, og de synes gennemgaaende at være slupne tidligere op end sædvanlig, saaledes at Foraarsmaanedernes Fodring ved den direkte Udgift til Kraftfoder, ved Vanskeligheden af at holde Mælkeudbyttet oppe og ved den sene Udbinding — først mellem den 15. og 20. Maj er de fleste Steder Kvæget kommet paa Græs, og paa ikke faa Egne endnu senere — har været ualmindelig dyr. Fra Askovegnen skrives, at Roerne have slaaet ret godt til. »De enkelte Brugere have efterhaanden lært at lægge en fornuftig Plan for Vinterfodringen, saaledes at det daglige Forbrug af Roer sættes efter at kunne slaa til hele Vinteren. I det hele taget er den Kunst at d y r k e Roer og at f o d r e med Roer gaaet meget stærkt frem i de senere Aar.« — Som i foregaaende Vintre har Forbruget af Kraftfoder fornemmelig koncentreret sig om de kvælstofrigere Oliekager, navnlig Bomuldsfrøkager og Solsikkekager. I Jylland have sikkert mange Landmænd købt færre Foderstoffer end sædvanlig, da meget Korn

indbjærgedes i saa daarlig en Tilstand, at det kun kunde bruges til Foder. Som Udtryk for Beskaffenheden af det indkøbte Foder paa en enkelt Egn skal anføres Forbruget i den lokale Afdeling af »Jydsk Andels-Foderstofforretning« ved Vejen Station i Tidsrummet fra 1. Juni 1907 til 15. Maj 1908:

Majs	252,000 Pd.
Byg	108,000 —
Klid	90,000 —
Maltspirer	15,000 —
Bomuldsfrøkager	374,000 —
Solsikkekager	506,000 —
Rapskager	105,000 —
Hampefrøkager	82,000 —
Hørfrøkager	34,000 —
Forskellige Kager	62,000 —

Det har ofte været ret vanskeligt at faa Vinterarbejderne fra Haanden, og navnlig har det mange Steder knebet med at faa Gødningskørselen udført, saaledes at denne først har kunnet finde Sted hen paa Foraaret. — Hvad Foraarsarbejderne angaar, var Saaningen i de mere fremmelige Landbrug paa de sydlige Øer i Gang i Marts Maaneds Slutning og i mange Tilfælde endt til Paaske, altsaa medio April. Roesaaningen blev først almindelig ved Udgangen af denne Maaned. Sjællandske Korrespondenter melde, at Vaarsæden var saaet omkring Majdag, Roerne 1 til 2 Uger senere. Fyn synes at have været lidt bagefter Sjælland, og Jylland var senest paa Færde. I den første Halvdel af April var Saaningen paa Halvøen enten godt begyndt, eller man holdt sig parat til at gaa løs lige efter Paaske. Det stærke Omslag i Vejret, der da indtraf, den stadige og kolde Nedbør, den ubekvemme, tunge og døde Jord kuldkastede imidlertid Beregningerne, de fleste Meddelelser gaa ud paa, at Saaningen først ventedes endt ved Maj Maaneds Udgang — eller muligt endnu senere —, og ofte er Kornet blevet »jadsket« ned. Saaningen kan da i al Almindelighed i

Aar betegnes som sildig, langvarig og vanskelig, og hvad der er saaet efter Paaske, har kun fundet Jorden ubekvem.

For nogle Aar siden meldte saa godt som alle Tidsskriftets Korrespondenter om stadig Udvidelse af Rodfrugtdyrkningen, i Fjor lød omtrent Halvdelen af Meddelelserne paa jævn Fremgang, medens i Aar lige saa mange af dem lyde paa Tilbagegang som paa Fremgang, og langt det overvejende Antal af dem berette, at man er glad over, naar Arbejdskraften er tilstrækkelig til, at man kan opretholde Roearealerne. Saa meget tør da sikkert siges, at de senere Aars stærke Udvidelse af disse ikke har fortsat sig i Aar. »Rodfrugtavlens Udvidelse — skriver en Korrespondent — sker nærmest i Form af en forbedret Avlsmethode paa det allerede dyrkede Areal og ikke i en Udvidelse af dette. .... De stedlige Landboforeninger have i flere Aar præmieret gode, velholdte Roemarker, og Husmandsforeningerne, hvoraf der nu snart findes en i hvert Sogn, begynde at virke paa lignende Maade. Der er ingen Tvivl om, at denne Foranstaltning har bidraget en Del til at øge Sandsen for og Fremgangen af den bedre og mere lønnende Rodfrugtavl. Næsten over alt benyttes de af Statens Forsøgsstationer anerkendte 1. Klasses Stammer.« I Jylland synes Runkelroen vedblivende at vinde lidt Fremgang, hvor Forholdene passe for den. Tidsskriftets Korrespondent paa Struer-Egnen skriver, at »trods Kaalroernes mindre Tørstofindhold end Runkelroernes give Køerne mere Mælk paa Kaalroer; Mælkemængden falder regelmæssig, naar man gaar over til Runkelroer fra Kaalroer, og omvendt stiger den, naar man gaar over til Kaalroer fra Runkelroer. Er Roernes Foderværdi kun afhængig af Tørstofindholdet?« Saa vidt Redaktionen bekendt, foreligger der ikke autentiske Forsøg over dette vigtige Forhold.

Det er kun faa af Tidsskriftets Korrespondenter, der lade Arbejderforholdene uomtalte, og man tør maaske heraf slutte, at disse paa vedkommendes Egn

ikke ere særlig vanskelige. Det overvejende Antal Meddelere udtale sig derimod med mere eller mindre stærke Udtryk om Arbejdskraftens Utilstrækkelighed m. v. Saaledes skrives der: Fra Hjørring-Egnen: Ved Novembertid vare Folkeforholdene meget knappe, og Lønnen var usædvanlig høj. Senere har Forholdet bedret sig noget, men endnu er her Mangel paa Arbejdskraft, og den, man faar, er dyr. Fra Thy: Arbejderforholdene blive værre fra Aar til Aar. Lønningerne ere stegne saaledes, at en almindelig Arbejdskarl maa lønnes med op til 500 Kr. og en Pige op til 250 Kr. aarlig, Daglejerne med 2 à 3 Kr. og Kosten. En Mængde unge Mennesker gaar ledig og vil ikke være bunden i fast Tjeneste, og Husmændene med Jord udnytte deres Lodder langt bedre end tidligere, hvad der tager meget af deres Tid. Fra Egnen ved Sulsted: Der har været en stærk Stigning i Lønningerne, thi Arbejdskraften har været utilstrækkelig. For Tiden er der dog Stilstand i Stigningen, og Arbejderne tilbyde sig selv nu i Foraaret, hvad der ikke har været Tilfældet i mange Aar. Folk fra Byen søge Arbejde paa Landet, og Polakkerne fylde ogsaa de ledige Pladser. Til Sommer vil der næppe blive Mangel paa Arbejdere. Fra Egnen mellen Aalborg og Hadsund: Arbejdslønnen steg i Efteraaret, men i Vinter har der ikke været Mangel paa Folk. Fra Hobroegnen: Arbejdskraften her paa Egnen er yderst knap, saa knap, at meget Arbejde bliver forsømt eller ligefrem ugjort. Lønningerne have i Vinter været stærkt stigende, ja — uden Overdrivelse kan det siges, at de ere stegne 70 pCt. mod det sædvanlige. Fra Egnen ved Kolindsund: Arbejdskraften bliver stadig knappere, og Lønnen er stigende baade for fast Tyende og gifte Arbejdsfolk. Det er især disse sidste, der blive knappere, vistnok væsentligst paa Grund af de mange nyoprettede Husmandsbrug. Fra Kjellerupegnen: Det var næsten ikke til at faa faste Karle og Piger sidste Efteraar. Af Piger, der ville tjene, findes der kun faa, og Karlene foretrække enten at

tage løst Arbejde eller at gaa ledige om Vinteren, for om Sommeren kunne de omtrent faa, hvad de forlange. En ordentlig Karl faar 400 Kr. om Aaret. .... Paa 2 større Bøndergaarde, Nabogaarde hertil, er der paa den ene ingen Tjenestepiger, paa den anden kun én, og hun vil ikke malke. Men rent galt vil det dog først blive, hvis vi skulle have Byernes Arbejdsløse ud paa Landet; de ville sikkert ikke blive herude, men de ville kunne smitte Landbefolkningen med deres socialistiske Lære. Fra Skernegnen: Arbejderforholdene ere meget vanskelige. Den gamle Regel, »at den bedste Ko er en passende Løn for den bedste Karl«, er nu forandret derhen, at der skal 2 gode Køer til at dække 1 Karls Løn. Her er fæstet Karle fra 1. Maj til 1. November for 400 Kr. Fra Herningegnen: Faste Folk ere vanskeligere at faa end forhen, og Lønnen er stadig stigende. Af Daglejere er her kun faa, da de fleste løse Folk søge Akkordarbejde ved Mosebrug og lignende. Af de i sidste Rigsdagssamling vedtagne Landbrugslove er særlig Loven om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde i Landbrug m.m. bleven modtaget med stor Velvilje her paa Egnen; det viser sig, at saa godt som alle gaa med ogsaa under Tvangsgrænsen. Fra Hammelegnen: Vanskeligheden med Hensyn til Arbejdskraften er Landbrugets største Svøbe for Tiden. Fra Horsensegnen: Lige siden November har der været en saadan Mangel paa Arbejdskraft, at man hidtil aldrig har kendt Mage dertil. Lønnen er i Vinter stegen med 50 pCt. eller maaske mere, men Tyendet har nu engang faaet Ulyst til Landbrugsarbejde, og de unge Karle ville kun gaa for Dagløn. .... Nu er det sjældent at finde en Gaard paa 30 Tdr. Ld. og derover, som har det nødvendige Tyende. Fra Fredericiaegnen: Lønningerne her paa Egnen have haft en lille Tendens til at stige; der er dog ikke mange, der mangle Arbejdskraft. Fra Askovegnen: Arbejdskraften, som plejer at være omtrent passende, har det sidste Aars Tid ogsaa vist sig noget knap her paa Egnen, dog ikke i selve Vintertiden. Kvindelig Medhjælp er især van-

skelig at faa, selv paa Gaarde, hvor man er vant til let at kunne faa denne Hjælp, har det knebet. Det er især Kreaturernes Sommerrøgt og Malkningen, det kniber med at faa Hjælp til. Mange Gaarde med 20—30 Køer have derfor antaget gift Fodermester, som besørger hele Arbejdet udført for delvis Procentløn. Man synes at befinde sig vel tilfreds dermed paa begge Sider. Mindre Gaarde begynde derfor ogsaa at tænke paa at gaa samme Vej. Malkemaskinen ventes med Længsel af mange. Lønningerne for Vinteren alene er det vanskeligt at sige noget bestemt om, idet de i Reglen gaa ind som Led i hele Aarets Løn, hvoraf langt den største Del regnes for Sommeren. Almindeligt gives 300 à 400 Kr. samt frit Ophold til Karle og 200 à 250 Kr. til Piger, som deltage i Udearbejde og Malkning. Daglønnen er 1 Kr. 50 Øre à 2 Kr. om Vinteren og 3 à $3^1/_2$ Kr. om Sommeren. Faste Daglejere faa ikke saa meget, men der er meget faa saadanne. Fra Samsø: Arbejderforholdene ere her roligere og bedre end i mange Egne af Landet, men Lønningerne ere ogsaa særdeles høje. Fra Østlolland: Arbejderlønningerne stige, snarest i stedse øget Tempo. I Vinterhalvaaret falder det dog forholdsvis mindre vanskeligt at besejre Arbejdervanskelighederne. Det er navnlig i Høsten og Tærsketiden, i det hele taget i den travle Efteraarssæson, at disse føles under akut Form. Fra Nordfalster: Arbejdskraften er fremdeles knap, særlig kniber det for Bøndergaardene og da især med kvindelig Arbejdskraft. Paa de større Gaarde med faste Husmænd gaar det ofte bedre. Lønningerne ere gaaede en Del op igen sidste Aar; for en Arbejdsmand er den nu almindelig 2 Kr. om Sommeren, 1,70—1,80 om Vinteren, 3 Kr. i Høsten og dertil ofte frit Hus og lidt Naturalier. I Øjeblikket ser det ikke ud til, at Lønningerne ville stige mere i den nærmeste Fremtid, især hvis Arbejdsforholdene i Kjøbenhavn ikke bedre sig, og det lykkes at faa Folk derfra tilbage til Landet. Fra Assensegnen: Arbejderforholdene vare i Efteraaret meget vanskelige, særlig indtil Roeoptagningen og

Damptærskningen var tilendebragt; ikke netop fordi der var væsentlig færre Arbejdere end i tidligere Aar, men som Følge af den højt opskruede Dagløn, der gjorde, at en Daglejerfamilie paa 3 Dage tjente saa meget, at den Ugen igennem kunde leve deraf, og saa gjorde sig kostbar for Resten og søgte at drive den allerede høje Dagløn endnu højere op. Fra Egnen ved Ejby: Arbejderforholdene ere vanskelige, om end det maa siges, at der er lidt rigeligere Arbejdskraft end i Fjor. Lønnen til Karle har i Vinter været 125 à 150 Kr., og for Sommeren er den 200 à 250 Kr. Pigelønnen er 280—300 Kr. for hele Aaret, men Piger til Malkning og udvendig Gerning er det langt vanskeligere at faa end Karle. Den Bevægelse, der fra visse Sider er oppe for Tiden for at faa Kjøbenhavns Arbejdsløse anbragt ved Landbruget, anser jeg ikke for et Gode. At Strømmen til Byerne stopper op, er et Gode, men lad os blive fri for Socialistsmitte ad den Vej. De Arbejdere, Landbruget kan være tjente med fra den Side, komme nok af sig selv, uden Organisationernes Medvirkning. Fra Østfyn: Arbejderforholdene blive vanskeligere, og her tyes mere og mere til fremmed (udenlandsk) Arbejdskraft. Lønningerne ere stigende over hele Linien. Her paa Gaarden er Daglejen:

i 4	Maaneder	160	Øre.
i 3	—	170	—
i 4	—	180	—
i 1	—	200	—

Arbejdstiden er forandret saaledes, at her begyndes Kl. 6 Morgen og holdes op Kl. 6 Aften med henholdsvis $^1/_2$ Time Frokost og 1 Time Middag. I Høsten forandres Arbejdstiden til fra Kl. 8 Morgen til Kl. 8 Aften. Fra Nord-Øst-Fyn: Arbejderforholdene ere altid meget vanskelige her paa Egnen, Lønningerne stige stadig, og man maa mere og mere ty til fremmede Arbejdere. Arbejdsudgifterne paa en Gaard her ere nu over 50 pCt. højere end for 10 Aar siden. Fra Vestsjælland: Ar-

bejdskraften er som sædvanlig noget knap, og Lønnen er jævnt stigende. Fra Vordingborgegnen: Arbejderforholdene kunne betegnes med »Mangel paa Tilbud af Arbejdskraft til Landbruget«, og dette gælder saavel for Vintertidens som for Sommertidens Vedkommende. Lønningerne ere stigende, men virkelig paalidelige og ædruelige Folk ere saa godt som ikke til at faa; t. Eks. er det næsten umuligt at faa en paalidelig og ædruelig Staldkarl, ligegyldigt hvor meget der bydes i Løn. Fra Egnen ved Jyderup: Lønningerne ere stadig stigende, vore Kreaturpassere ere nu naaede op til 2 Kr. 25 Øre om Dagen foruden Øl og fri Bolig for dem, der bo i vore Huse. Karle findes her næsten ikke, og Piger kendes snart kun af Navn. Fra Frederikssundegnen: Lønningerne ere store og Fordringerne stigende. Faste Folk og ugifte Karle og Piger ere vanskelige at opdrive. Fra Egnen Nord for Kjøbenhavn: Tyendelønnen har det sidste Aar været jævnt stigende og Tilbudet af Tyende af begge Køn meget knapt. Selv paa mindre Steder har der fra November til hen i Vinteren været Mangel paa Arbejdskraft. For den kommende Sommer er der givet, foruden Kost og Logis, 250 Kr. for Karle, indtil 170 Kr. for Piger, som skulle malke. En Mand til at passe og malke 14 Køer blev forgæves budt 300 Kr. for Sommeren. For 30 Aar siden var den tilsvarende Løn 100, 70 og 120 Kr. Paa Husmænd er der fremdeles Mangel. Fra Bornholm: Arbejderforholdene have været ret gode i Vinterens Løb, men naar Foraaret melder sig, søger megen Arbejdskraft til Kaolin- og Teglværkerne samt til andet Jordarbejde. Det kniber derfor stærkt med tilstrækkelig Arbejdskraft for Landbruget, og Lønningerne ere stadig stigende. Flere og flere Landmænd ty til fremmed Arbejdskraft.

Afsætningsforholdene have i Efteraar, Vinter og Foraar været meget daarlige for Kvæg og Svin. Derimod have Hestepriserne været gode, og for Smørret kom der i Februar Maaned en udmærket Konjunktur, der dog

hurtig brød sammen. I afvigte Efteraar vare Kornpriserne høje, og naar en Periode i Vinter undtages, have de, forholdsvis taget, været gode. Men ogsaa Foderstofpriserne have været høje, og dette i Forbindelse med de gennemgaaende tarvelige Priser for dyriske Produkter og de høje Lønninger retfærdiggør mange Korrespondenters Udtalelse om, at Landbruget for Tiden har vanskelige Tider at staa igennem.

Til Slutning skal følgende Udtalelse fra Tidsskriftets Korrespondent paa F a l s t e r hidsættes: Her i Stiftet er i Vinter afsat en Del af de ny Kvælstofgødninger, endskønt Priserne egentlig ikke have opfordret til at lade hverken Kalksalpeter eller Kalkkvælstof træde i Stedet for Chili-Salpeter. Særlig Kalkkvælstoffet (»Luftkvælstof«) ere Køberne dog blevne grundig kede af, da det er et yderst ubehageligt Gødningsstof at udsaa. Hvor det ikke er ordentlig nedfældet, vil desuden Virkningen rimeligvis blive altfor ringe.

Mindre Meddelelser.

Vandets Indflydelse paa Omgivelserne. Alle vide, i hvilken Grad Havet indvirker paa de omliggende Egnes Klima, og at man derefter taler om Fastlands- og Øklima. I R a m a n n s fortrinlige »Bodenkunde« (Berlin 1905) findes sammenstillet nogle Undersøgelser og Iagttagelser om, hvorledes og i hvilken Grad Vandflader kunne paavirke Omgivelserne.

V a n d f l a d e r n e s I n d f l y d e l s e p a a V a r m e s t r a a l e r n e s R e f l e k t i o n. I vindyrkende Egne mener man almindelig, at den Indflydelse, som Tilbagekastningen af Varmestraaler fra Flodernes Vandflader til de omgivende Højder udøver paa Vegetationen, er meget betydelig. — I Følge Undersøgelser, som *Dufour* anstillede ved Genfersøen, var Forholdet mellem den af Søfladen tilbagekastede Varme og Varmen fra den direkte Bestraaling følgende:

	Solhøjde		
	4°	7°	16°
Tilbagekastet Varme i % af den direkte Varme	68 %	40—50 %	20—30 %

Tilbagekastningen af Varme ses saaledes at være betydeligst, naar Solen staar lavt.

Naturligvis kan denne Virkning kun mærkes paa den umiddelbart op til Vandfladen beliggende Del af Omegnen — den Del, som træffes af de tilbagekastede Varmestraaler.

Den Virkning, som Indsøer udøve paa Klimaet, er i den sidste Tid bleven indgaaende undersøgt. Søerne virke som Varmebeholdere. I Sommertiden optage de om Dagen Varme, som de om Natten og i den kolde Aarstid efterhaanden afgive.

Søer som f. Eks. Bodensøen og Genfersøen udøve betydelig Indflydelse paa de klimatiske Forhold ved Bredderne. I Følge *Hann* er Aarstemperaturen ved Bredden af Bodensøen 0,4 ° (Januar 0,8 °, Marts—April ingen Indflydelse, August—September 0,6—0,7 °) højere end i de bagved liggende Egne. Genfersøen udøver en endnu større Indflydelse. Derimod synes disse Søers Indflydelse paa Luftfugtigheden kun at være ringe.

Den Indflydelse, som Floder og Smaasøer udøve, er vanskelig at fastslaa talmæssigt. Et betydeligt Antal Iagttagelser synes dog med Sikkerhed at vise, at deres Betydning for Klimaet langt fra er ringe. Hyppigt ser man Floder danne Grænser for forskellige Plantearters Forekomst. Saaledes danner Elben i Nordtyskland en vigtig Plantegrænse og i Følge Undersøgelser af *Sendtner* er Saalach Vestgrænsen for ikke mindre end 16 Plantearter, og lignende Forhold findes ogsaa ved de andre af de fra Syd mod Nord strømmende Alpefloder (Lech er Vestgrænse for 7 og Østgrænse for 7 Plantearter, Isar er Vestgrænse for 5 og Østgrænse for 1, og Inn er Vestgrænse for 5 Plantearter).

Mange Iagttagelser vise endvidere, at smaa Vandflader kunne faa Indflydelse paa et Tordenvejrs Retning, og ved Luftskibsfarter er der ofte bemærket betydelige Vanskeligheder ved Passeringen af Floder. Efter Beretning af *Erk* og siden ham af flere andre kan det ofte iagttages, at der paa Overfladen af en horizontalt udbredt Skytaage findes Fordybninger, der ganske aftegne det underliggende Lands Floder.

Harald R. Christensen.

Nogle interessante amerikanske Fjerkræforsøg. »Kansas State Agricultural Experiment Station«, der som saa mange andre Forsøgsstationer i Amerika har optaget Fjerkræavlen paa sit Program, har i Aaret 1906 udført nogle interessante Forsøg, dels for at belyse, hvorlænge Hanen vil faa Indflydelse paa Afkommet samt hvorlænge Befrugtningen vedvarer, efter at Hanen er fjernet, og dels for at bestemme, hvor tidlig man kan vente befrugtede Æg, efter at Hanen er sat til Hønsene.

Forsøgene bleve udførte som følger: En Flok hvide Italienerhøner fik i en Maaned en lys Brahma-Hanes Selskab, hvorefter den blev fjernet, og de paafølgende 20 Dage maatte Hønsene friste Tilværelsen uden Hane, men fik da til Erstatning Besøg af en hvid Plymouth Rockshane. Tredive Dage efter at Brahma Hanen var bleven fjernet, bleve 16 Æg lagte til Rugning, paa den 31. Dag blev der igen lagt 16 Æg under en Rugehøne, og sluttelig blev der paa den 33. Dag atter lagt

16 Æg til Rugning. Resultatet af disse Prøver blev som følger: Fem Kyllinger af første Rugning, der mindede om Brahma Hanens Besøg, en Kylling af anden Rugning stadig visende Brahma Blod, medens den tredje Rugnings Resultat ikke viste nogen Antydning i nævnte Retning. Brahma Hanen har saaledes haft sin Indflydelse paa Afkommet 32 Dage efter, at den blev fjernet fra Hønsene.

I et andet Forsøg bleve 17 Rugeæg af tværstribede Plymouth Rocks lagte til Rugning 17 Dage efter, at Hanen var fjernet, og alle Æggene viste sig at være ubefrugtede, medens man i et tredje Forsøg udtog og lagde 54 Æg til Rugning 14 Dage, efter at Hanen var fjernet, og Resultatet blev 48 Stkr. ubefrugtede Æg.

Et Forsøg anlagt for at bestemme, hvor tidlig man kan vente befrugtede Æg, efter at Hanen er sat til Hønsene, blev udført med en Flok hvide Wyandotthøner, der i Maaneder fuldstændig havde været holdt fra Haner, og viste, at da en Dorking Hane blev sat til dem, vare alle de til Rugning lagte Æg, der bleve udtagne til dette Brug efter 8 Dages Forløb, ubefrugtede. Paa den 14. Dag blev der udtaget 15 Æg til Rugning, heraf vare dog 6 endnu ubefrugtede.

Endskønt meget indenfor nævnte Spørgsmaal bl. andet vil afhænge af Individerne, Betingelserne, Aarstid, Race, Alder og om Hønen ved Sammensætningen af Avlsstammen er i Lægning eller ej, tale disse Tal dog for Nødvendigheden af, at Avlshønerne holdes mindst cirka 30 Dage sammen med Avlshanen, for at man ikke alene kan vente fuldt befrugtede, men ogsaa renracede Rugeæg.

Nævnte Forsøg, som vel endnu kun kunne betragtes som indledende, har det utvivlsomt sin store Betydning at faa udførte og fortsatte i Fremtiden; det foreliggende Materiale opfordrer Fjerkræavlerne til i Tide at adskille Avlsdyrene fra den øvrige Besætning, hvis man vil være sikker paa at bevare Racen ren. Paa dette Omraade er Omhyggeligheden ikke saa stor, som ønskelig er, adskillige Steder her i Landet, og da særlig indenfor saadanne Hønsehold, hvor man er kommen ind paa den ret uheldige Plan at sprede Kræfterne over flere forskellige Hønseracer.

W. A. Koch.

De forenede Staters Landbrugsministerium. Til en vis Grad er dette Ministeriums Virksomhed af administrativ Art, i Lighed med de evropæiske Landbrugsministeriers, men hovedsagelig er den af eksperimentel og videnskabelig Natur og

tager direkte Sigte paa at opmuntre og fremme Landbrugsproduktionen. Den bliver derved væsensforskellig fra den saa godt som udelukkende administrative Virksomhed, der røgtes af Landbrugsministerierne i Evropa, men delvis den samme som den, der udfoldes af Landbrugsministerierne i de australske Stater og i Kanada.

Det ledende Princip i det Arbejde, der udfoldes af Landbrugsministeriet i Washington, kan siges at være Gennemførelsen af originale Undersøgelser med Hensyn til alle Spørgsmaal af Interesse for Landbrugsproduktionen. I sin Aarsberetning for 1907 udtaler den amerikanske Landbrugsminister, Mr. *James Wilson,* at Ministeriets væsentligste Arbejde har følgende 3 Forhold for Øje: Forøgelse af Rigdommen (f. Eks. ved at arbejde for et forøget Udbytte af Markens Afgrøder), Bevarelse af Rigdommen (f. Eks. ved at modarbejde Angreb af Insekter og Svampe) og Befordring af Landbrugets Velfærd (f. Eks. ved at virke for kooperativt Salg).

I Afdelingen for Husdyrbruget er Arbejdet fornemmelig koncentreret om Undersøgelse af Kød og Kontrol med smitsomme Sygdomme. Bekæmpelsen af den Blodmidde, der fremkalder Teksas-Feberen, er et af de Maal, der stræbes efter, og den endelige Udryddelse af denne Plage anses nu som mulig. Skab hos Faaret er blevet formindsket, og den Sygdom hos Heste, der er kendt under Navn af *maladie du coït,* er det nu lykkedes næsten helt at faa Bugt med. Der er anstillet Undersøgelser over Tuberkulose hos Hornkvæget og over Svinekoleraen, og man mener nu at have fastslaaet en forholdsvis sikker Methode til at beskytte Svin imod den sidste Sygdom. Fordeling af Vakcine for at forebygge *blackleg*)* hos Hornkvæg er fortsat med gode Reusltater, og denne Sygdom er nu en langt mindre Fare for det amerikanske Ungkvæg, end den var for nogle Aar tilbage. Det er konstateret, at Vakcinen ikke blot har frelst mange Dyr for Opdrætterne, men at den ogsaa har bidraget til Sygdommens Udryddelse. Der er foretaget Undersøgelser vedrørende Avl af Heste, Kvæg, Faar og Fjerkræ og vedrørende Mejeribruget, særlig i de sydlige Stater.

Afdelingen for Planteavl udfører et meget stort og vigtigt Arbejde, der ikke blot gaar ud paa at finde Beskyttelsesmidler mod Angreb af Insekter og Plantesygdomme, men ogsaa paa at forædle de alt dyrkede Sorter og indføre ny Sorter, der egne sig for Dyrkning i Fristaterne. Mr. *Wilson* henleder særlig

---

*) En Form af Miltbrand, der er ukendt hos os.

Opmærksomheden paa Dyrkningen af »Durum Hveden«. I Aarene 1899 til 1902 blev denne bragt til Amerika fra Rusland og Afrika, og den dyrkes nu paa et Areal af over 3 Mill. acres, hovedsagelig i Egne med meget ringe Nedbør, som ere uskikkede til Dyrkning af andre Hvedesorter og i mange Tilfælde for nogen anden Landbrugsproduktion.

Der anstilles ogsaa Forsøg med og Undersøgelser over Dyrkningen af Sukkerroer, Bomuld, Lucerne, Tobak, Frugt o. s. v.

Under Skovbrugs-Afdelingen er for Tiden henlagt et Areal af 150 Mill. acres Skov. Den entomologiske Afdeling beskæftiger sig bl. a. med at udbrede Midler til at modvirke ødelæggende Insekters Angreb, den kemiske Afdeling foretager bl. a. Undersøgelser af Fødemidler og Jordbunds-Afdelingen Studier af selve Agerjorden m. m. Endelig udføre Afdelingerne for Statistik og Forsøgsstationerne et stort Arbejde paa deres Omraade.

Resultaterne af de forskellige Afdelingers Undersøgelser og Arbejder meddeles i Publikationer, af hvilke der i 1907 udkom 596 ny og 819 Optryk af ældre Offentliggørelser. Det samlede Oplag af disse var 16,747,000 foruden 6,439,000 Eksemplarer af de saakaldte »Farmers' Bulletins«.

Klassifikation af Korn i de Forenede Stater. I Fortsættelse af Notitsen i Tidsskriftets sidste Hefte om, at de Forenede Staters Præsident har forelagt Kongressen et Forslag til Lov, i Følge hvilket al Kontrol med Korn herefter skal foretages af særlige Embedsmænd i Stedet for som hidtil at være i Hænderne paa private Institutioner, kan det meddeles, at den af Grosserer-Societetets Komite udgivne »Handelsberetning for Aaret 1907« oplyser, at der er truffet Aftale mellem alle større Kornhandels-Korporationer paa denne Side af Atlanterhavet om at yde Præsidenten Støtte i hans nævnte Bestræbelser ved at vedtage og gennem deres respektive Regeringer oversende Resolutioner til Gunst for det af ham fremsendte Lovforslag. Af »Danske Korn- og Foderstof-Importørers Fællesorganisation« er der i den Anledning vedtaget følgende Resolution:

»Med Tilfredshed hilse vi Deres Ekscellences Lov-Forslag til den indeværende Kongres, ifølge hvilket al Kontrol med Korn fra at være i Hænderne paa private Personer eller Institutioner for Fremtiden udelukkende vil blive foretagen af dertil ansatte Stats-Embedsmænd. Man ser heri en væsentlig Støtte for den reelle Handel og haaber, at U. S. A.'s

lovgivende Forsamlinger ved — ogsaa i den internationale Handels Interesse — at vedtage Deres Ekscellences Forslag vil give deres Støtte til de Bestræbelser, der i længere Tid have hersket for at bringe disse Forhold ind under tilfredsstillende Former.«

Komiteen har anmodet Udenrigsministeriet »om velvilligst at ville lade den kgl. danske Gesandt i Washington officielt overrække Præsidenten denne Resolution«, og Ministeriet har atter meddelt Komiteen, at det »har anmodet den Kgl. Gesandt i Washington om at overrække eller lade overrække Præsidenten Resolutionen, for saa vidt dette ikke maatte være i Strid med Skik og Brug i Washington, men ellers at udtale overfor den amerikanske Regering den Tilfredshed, som Fremsættelsen af Lovforslaget om Kornkontrol har vakt i de interesserede Kredse i Danmark.«

Eksport af svensk Avlskvæg til Rusland. Malmöhus läns hushållningssällskap vil nu søge at faa en regelmæssig Udførsel af svensk Kvæg i Gang til Østersøprovinserne. De store Godsejere i disse have som bekendt i de sidste 15—20 Aar indført Kvæg fra Holland, Østpreussen, England og Danmark til Krydsning med de hjemlige Landracer. Da Udførselen fra de 2 første Lande er gaaet stærkt tilbage paa Grund af, at de ere smittede af Mund- og Klovesyge, mene Svenskerne, at Tidspunktet nn er særlig belejligt for dem til at søge at komme ind. Husholdningsselskabet paatænker at anvende et Beløb foreløbig paa 10,000 Kr. til Fremme af Eksporten, og det vil til en Begyndelse udstille 5 Køer, 1 fuldt udviklet Tyr og 5 unge Tyre paa det store Landbrugsmøde, som i August Maaned skal afholdes i Dorpat.

Tordenvejrets Afstand fra Iagttageren. Aarsagen til Tordenen er, som vel bekendt, de voldsomme Svingninger, hvori en saa stærk Udladning som Lynet bringer Luften. Lyn og Torden følges derfor altid ad som Aarsag og Virkning. Naar man ikke samtidig ser Lynet og hører Tordenen, er Grunden den, at Lysets Hastighed er langt større end Lydens. Lynet ser man straks, men paa en jævn varm Sommerdag er Tordenskraldet 1 Sekund om at naa 1100 Fod frem. Man kan derfor altid efter det Antal Sekunder, der forløber fra man ser Lynet til man hører Skraldet, beregne, hvor langt Lynet er fra En. *A. Poulsen* oplyser i »Naturkræfterne«, II, S. 835, at det største Tidsrum, der angives at være iagttaget mellem Lyn og Torden, er 72 Sekunder, hvad der altsaa svarer til en Afstand af mellem 3 og 4 Mil.

Landbrugsbefolkningen (Forsørgere, Forsørgede, men uden Tyende ved Husgerning) var i forskellige Lande følgende:

	Tællingsaar	Landbrugsbefolkningen	Den samlede Befolkning	Landbrugsbefolkningen i pCt. af den samlede Bef.
Danmark	1901	918,407	2,449,540	37.49
Norge	1900	788,426	2,221,477	35.49
Sverige	1900	2,215,700	5,136,441	43.14
Tyskland	1895	17,707,714	52,001,000	34.05
England og Wales .	1901	1,127,594 [1]	25,323,844 [1]	4.76
Nederlandene.....	1899	570,278	5,104,137	11.17
Belgien	1895	1,204,810 [2]	6,380,000 [3]	18.87
Frankrig	1901	8,169,341 [4]	19,715,075 [4]	41.44
Forenede Stater ...	1900	10,438,219 [1]	58,224,600 [1]	17.93

[1]) Kun Aldersklasserne over 10 Aar. [2]) Tyendet er medregnet. [3]) Folketallet er beregnet. [4]) Erhvervsbefolkningen.

Nogle Iagttagelser vedrørende den i de senere Aar rejste Bevægelse i Udlandet for at fremme Fjerkræavlen.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 12. Februar 1908 af Konsulent *W. A. Kock.*

Mine Herrer! Naar jeg i Aften for Dem skal have den Ære at forelægge »Nogle Iagttagelser vedrørende den i de senere Aar rejste Bevægelse i Udlandet for at fremme Fjerkræavlen«, da maa jeg forudskikke den Bemærkning, da saa vel Fremskridt som den hele Udvikling har været saa sjælden rig, idet Fjerkræavlen for flere Landes Vedkommende kan opvise den hurtigste Udvikling indenfor Husdyrbruget, at jeg har maattet indskrænke mig til at give et kort Omrids af Sagen i sin Helhed, støttet for flere Landes Vedkommende paa indhøstede personlige Iagttagelser og Erfaringer, og haaber jeg derfor paa D'Herrers Overbærenhed og Velvilje, naar jeg i det følgende fremfører, hvad jeg har at meddele.

Som naturligt er, fører jeg Dem først til »Albions Ø«, Landet med de store Forhold, det Land, som vore Forfædre allerede i gamle Dage havde Samkvem med just ikke paa den fredeligste Maade, og som nu har sin store Betydning for danske Landmænd, og hvortil der naar ikke mindre end 98 à 99 pCt. af vor Ægeksport.

Sporten har fra gammel Tid fanget den engelske Nations Interesse, og fra de tidligste Tider har megen Opmærksomhed paa dette Omraade været viet det forskellige

tamme Fjerkræ, hvilket tilfulde belyses gennem gamle Bøger og flere interessante Fund. Jeg sigter her navnlig til Kamphanesporten, for hvilken Romerne eller snarere Fønicierne have været Læremestrene — en Sport, der under Jacob den 1stes Regering naaede sit højeste, idet Kongen var en meget ivrig Tilhænger heraf, og som før og efter den Tid afvekslende ved Parlaments Akt har været tilladt og forbudt.

En Sport af mere fredelig Karakter har i den nyere Tid banet sig Vej i England mere end i noget andet Land, nemlig Udstillingssporten, der tog sin Begyndelse i Aaret 1845, og Skuepladsen var da »Zoological Society's Garden« i Regents Park, og som nu har naaet sit højeste i den aarlig tilbagevendende nationale Efteraarsudstilling i det mægtige »Crystal Palace« i Sydenham, hvor 4000 Numre Høns ikke høre til Sjældenhederne, og hvor Præmiebeløbet andrager ca. 3000 £. For en stor Del er det Pryd og Abnormitet, en saadan Udstilling repræsenterer, og man beundrer, at det er lykkedes Mennesket ved Snille og Opdrætterkunst at fremskabe saadanne Individer, men med det samme maa det tilføjes, at vi ved Besøg paa en saadan Udstilling har set hæderkronede Individer producere saa smaa og usle Æg, at de sikkert selv have blegnet i Kammen af Skamfuldhed ved at se de saa beskedne Resultater af Anstrængelserne.

Billedet har imidlertid forandret sig en Del, omend Sporten endnu og sikkert vedblivende vil komme til at spille en stor Rolle, idet Udviklingen i økonomisk Retning nu ogsaa er bleven Genstand for megen Interesse, en naturlig Følge af, at man har faaet Øjnene op for, at de store Værdier, som England Aar for Aar maa betale til andre Lande for Fjerkræprodukter, og som sidste Aar androg over 8 Millioner £, samt over 3 Mill. £ til Irland, maaske dog for en Del kunde komme Landets egen Befolkning til Gode, i Fald der blev udrettet noget for at fremme og ophjælpe denne vigtige Sag, der særlig er af Betydning for de mindre Jordbrug, som Opmærksomheden nu i vore

Tider er henledt saa meget paa indenfor »de forenede Kongerier«.*)

I Henhold til en Beretning konsumerede den engelske Befolkning sidste Aar for nær ved 20 Mill. £ Æg og Fjerkræ, Værdier, som Landet sikkert aldrig selv vil kunne naa at frembringe, selv om der Tid til anden fremkommer nok saa mange fromme Ønsker og Spaadomme om, at dette i en ikke alt for overskuelig Fremtid maa og skal blive Tilfældet. Betragter man Spørgsmaalet nærmere, da vil der sikkert ved et energisk Arbejde for denne Sags Udvikling i England kunne naas hen til en langt større Produktion, men hvad man særlig for Æggenes Vedkommende har at gøre, er at arbejde for, at Produktet kan naa hen til at sættes i første Klasse og komme til Hæder og Værdighed ved at serveres paa Frokostbordet.

Først omkring Aaret 1890 vaagnede Interessen for at ophjælpe den økonomiske Side af Sagen. De forskellige »County Councils« have for en stor Del antaget Vandrelærere og Foredragsholdere, hvoriblandt findes flere Damer, der berejse de forskellige Egne og opholde sig en Uge eller mere paa hvert Sted for at afholde Foredrag om Sagen, ledsaget af praktiske Demonstrationer, ligesom de ved Besøg i Hjemmene give praktiske Raad. Ifølge Beretningerne finder nævnte Foranstaltning Sted indenfor 33 Counties, der i Aaret 1906 lod afholde 320 Foredragskursus, hvert omfattende fra 2 til 6 Foredrag.

Endvidere oplyses, at »the Eastern Counties Dairy Institut«, Ipswich, afholder tre Ugers Kursus om Fjerkræavl to Gange om Aaret, the Hampshire County Council har en Afdeling for Fjerkræavl, og ved Landbrugsskolen Manor Farm, Garforth, i Forbindelse med Leeds Univer-

*) »Small Holdings and Allotments Act 1907«, der er traadt i Kraft den 1. Januar 1908, vil sikkert faa en betydningsfuld og vidtstrakt Indflydelse paa Fjerkræavlens Udvikling i Fremtiden, saa meget mere som forskellige Iagttagelser i andre Lande samstemme i, at der i Forhold til Jordarealet holdes langt flere Høns paa de mindre end paa de større Landejendomme.

sitet samt ved »East og West of Scotland Agricultural Colleges« er Fjerkræavlen ligeledes optaget som et Fag. The Royal Lancashire Agricultural Society har antaget en Dame som Foredragsholder og Vandrelærerinde. »South-Eastern College«, Wye, har oprettet et Forsøgshønseri, omfattende ca. 500 Høns, og Eleverne, hvoraf den flinkeste tildeles en Sølvmedalje, kunne her lære alt Fjerkræavlen vedrørende; det samme er Tilfældet ved »Agricultural and Horticultural College Uckfield«. Sluttelig har »Bedfordshire Agricultural Institut«, Ridgmont, »Cumberland and Westmoreland Farm School«, »Cornwall County Council« samt »Lancashire County Council Farm, Hutton« optaget Forsøg og delvis Undervisning. Til sidstnævnte er knyttet en Fjerkræavlerskole med tilhørende praktisk Demonstrationsmateriale. Der raades her over ca. 12 Tdr. Land. Sidste Aar var Skolen besøgt af 63 Elever, hvoraf 28 alene deltog i Fjerkræundervisningen, Resten desuden i Mejeri o. s. v. Ved de forskellige Foredrag anvendes meget ofte Lysbilleder.

Den største og mest bekendte praktiske Fjerkræavlerskole i England blev stiftet i Aaret 1898 og knyttet til den i Reading i Berkshire stiftede Høj- og Landbrugsskole samt Mejeriinstitut, hvor den theoretiske Undervisning foregaar.

Selve Skolen er beliggende en Mils Vej fra Reading, hvor Eleverne faa Lov til selv at udføre de forskellige praktiske Arbejder. Ledelsen af Skolen er i Hænderne paa Sekretæren i »det nationale engelske Fjerkræavlerselskab«. De forskellige Kursus strække sig fra 5 Maaneder til $^1/_2$ Aar. De mange Bygninger ere opførte og indrettede saaledes, at de kunne tjene som Mønster; der findes her foruden forskellige Hønsehuse et Vinterkyllingehus, et Slagte- og Plukkehus, et Federi samt Huse til naturlig og kunstig Rugning, hvor forskellige Rugemaskiner ere installerede. For ikke at trætte skal jeg ikke gaa nærmere i Enkelthederne, men kun anføre, at Skolen omtrent har huset Elever af alle Nationer, og at meget interessante

Forsøgsberetninger have været udsendte herfra, udgivne af »the Board of Agriculture«, hvoraf særlig skal fremhæves Beretningerne vedrørende Fjerkrægødningens Værdi, Preservering af Æg, Fodrings- og Raceforsøg samt Forsøgene med Hensyn til, hvad det koster at opdrætte Kyllinger af de forskellige Racer o. s. v.

»The Board of Agriculture« har foruden Udgivelsen af et større Antal nyttige Skrifter om Fjerkræavl, der uddeles gratis, tillige paa forskellig Maade støttet de Bestræbelser, der gaa ud paa at ophjælpe Sagen.

»The Utility Poultry Club«, stiftet 1897, har arrangeret de saakaldte »Laying Competitions« (Æglægningskonkurrencer), hvortil Medlemmerne hver kan indsende 4 Kyllinger, der blive kontrollerede Konkurrencetiden ud. Fodring, Røgt og Pleje ere ens for alle Holdene. Opgaven er da at udpege de bedste Individer indenfor de forskellige Racer for paa Grundlag af disse at oparbejde stærkt ydende Stammer.

Endvidere har »The Poultry Club« udgivet en Standard, der har i Aarene 1899 og 1907 været afholdt nationale Fjerkrækonferencer, hvoraf den sidste blev aabnet af Englands Landbrugsminister, Lord Carrington; i 1885 føjede »Royal Agricultural Society of England« en særlig Afdeling for Fjerkræ til sine Skuer, et Eksempel, der er bleven fulgt af flere »Agricultural Societies«, og endelig have de bekendte London, Smithfield, Birmingham og Dairy table and dead poultryshows haft deres Betydning for Kødproduktionens Fremme, ligesom engelske og skotske Landmænd have været udsendte for at sætte sig ind i Fjerkræavlen i andre Lande.

Med Hensyn til Handelsomsætningen med Produkterne, da har det i Aaret 1898 dannede »The national Poultry Organisation Society«, der har til Formaal at faa Fjerkræ- og Ægproduktionen ledet ind i et bedre Spor og navnlig ophjælpe det hjemlige Marked, haft sin store Betydning og udrettet et godt Arbejde til Gavn for Sagen. Nævnte Selskabs Virksomhed er meget lig Dansk Andels-

Ægeksport. Rundt i Landet er dannet Ægsalgskredse, og i den senere Tid har der været Planer oppe om Oprettelsen af en central Rugeanstalt og Federi. Alle Æggene, der sælges gennem Selskabet, forsynes med et Rosemærke.

Medens Fjerkræavlen i England og Skotland saa godt som udelukkende fremmes ved private Midler, er dette ikke Tilfældet paa den grønne Ø — Irland —, hvor Staten har traadt hjælpende til. Efter at der omkring 1888 særlig gennem Bladene blev slaaet til Lyd for Fjerkræavlens Betydning, optog det i Aaret 1891 stiftede Selskab »Congrested Districts Board« denne Sag og udsendte ifølge Beretningerne det paafølgende Aar ikke mindre end 600 Tillægshaner saa vidt mulig af en bestemt Race til hver Egn. Samtidig udstationerede man Stammer af Nytteracerne til Landmændene, der da fik en Godtgørelse af Selskabet paa 1 d pr. Æg for at ombytte disse med Egnens Beboere. Der blev saaledes dannet ca. 50 Stationer for Ænder og Høns, der første Aar ombyttede ikke mindre end 130,000 Æg, ligesom der blev uddelt ca. 1200 Hane- og Hønekyllinger samt indiske Løbeænder, en Anderace, som er særlig bekendt for sin store Ægproduktion.

Senere er Arbejdet bleven suppleret af »Irish Agricultural Organisation Society Ltd.«, stiftet i Aaret 1894. Selskabet, der har Hovedsæde i Dublin, omfatter foruden Fjerkræavl Mejeri, Frugtavl, Biavl o. s. v. Foruden Beretningen om Virksomheden udgiver Selskabet forskellige Smaaskrifter samt Ugebladet »Irish Homestead«.

Underafdelingen »The Irish National Poultry Organisation Society« medvirker ved Oprettelsen af de saakaldte »Cooperative poultry societies« ved at give Raad samt ordne Virksomheden. Det første Selskab blev dannet i Aaret 1898 og er nu efterfulgt af 56 lignende Selskaber, de største i Mallow og Newmarked. Hovedformaalet er at skaffe Medlemmerne bedre Priser samt ordne Afsætningsforholdene.

For at danne disse lokale Kredse udsendte Selskabet i sin Tid en dansk Mand, som var godt kendt med Forhol-

dene. Som Lokale benyttes i Reglen en ældre Bygning nær Station, og her indrettes Ægpakkeriet samt eventuelt ogsaa Federi.

Selskabet sorterer under en Bestyrelse, der vælger en Mand, uddannet som Regel af Organisationsselskabet, til at lede de daglige Forretninger. Æggene indsamles ved Hjælp af kørende Ægsamlere, der ved Hovedlandevejene blæse i et Horn, for at Omegnens Beboere kunne stille med Æg og Fjerkræ. Førstnævnte købes nu efter Vægt, stemples og behandles efter samme Maade som her i Landet. Sluttelig søger Selskabet paa forskellig Maade at fremme Fjerkræavlen, navnlig ved Oprettelsen af Avlscentrer, Salg af Rugeæg og Tillægsdyr til billige Priser, Foredrag, Udsættelse af Præmier ved Skuerne, Udgivelse af Skrifter samt Udsendelse af Vandrelærere, der give praktisk Underretning i Hjemmene.

Et Forhold af fremragende Betydning er tillige, at »the Department of Agriculture and Technical Instruction« paa forskellig Maade har hjulpet »the County Councils«; saaledes have 30 af disse antaget Vandrelærere, der navnlig give Undervisning om Produkternes Behandling, for at disse kunne opnaa den højeste Pris. Man har dannet Stationer for de vigtigste Nytteracer, ialt 462, som sidste Aar solgte 49,191 Sæt Rugeæg à 13 Stkr., samt uddele Præmier for gode Avlsdyr af Kalkuner og Gæs. Hver Station, der mindst afgiver 70 Sæt Rugeæg, faar et Tilskud af 5 £ aarlig, ligesom 328 Ejere af fremragende Kalkunhaner hver fik 2 £.

»Department of Agriculture and Technical Instruction for Irland«, der jævnlig udgiver nyttige illustrerede Skrifter, navnlig med Hensyn til Fjerkræsygdomme, har paa sine Landbrugsskoler i Cork og Dublin, »Albert Agricultural College« i Glasnevin samt i Wicklov optaget Fjerkræavlen som et Fag. Til sidstnævnte er knyttet et ret store Federi; her uddannes særlig Vandrelærere. Ejendommen drives af Ministeriet og ledes af kyndige engelske

Folk. Eleverne, der maa deltage i alt Arbejde, faa 15 sh. om Ugen, men maa da betale Opholdet.

Af Beretningerne fremgaar det, at Stillingen som Vandrelærer i mange Tilfælde ere besatte med Damer. Lønningen, der udgør 3 £ om Ugen foruden Rejseudgifter, svares halvt af Ministeriet, halvt af de respektive Kommuner. Virksomheden omfatter ikke alene Foredrag, men ogsaa Kursus, der ydes gratis og finde Sted i Skolerne paa Landet og ofte strække sig over flere Uger. Vandrelærernes Arbejde, der kontrolleres af en Inspektør, udsendt af Ministeriet, omfatter tillige Tilsynet med Egnens Avlscentrer, der kun hver maa omfatte én Race. Ejeren, der faar en Godtgørelse, maa forpligte sig til at stemple alle Rugeæg og sælge disse til 1 sh. pr. Dusin samt godtgøre de ubefrugtede.

Sluttelig skal jeg for Fuldstændighedens Skyld anføre, at »Antrim County Council« har oprettet et Mønsterhønseri. »Royal Dublin Society« samt »The Irish Fanciers Assosiation« har paa sine Skuer givet Plads for Fjerkræet, ligesom man i sin Tid sendte en Deputation til Danmark, der blandt andet havde til Formaal at studere Andelstankens Udnyttelse indenfor den danske Æghandel.

Rejsen fortsættes over Kanalen, og Maalet gælder Englands gamle Ægkammer F r a n k r i g, der allerede i Aaret 1835 paabegyndte Eksporten af denne Vare til nævnte Land; den Gang udgjorde denne 3,6 Millioner Francs, i 1866 eksporteredes ikke mindre end 550 Millioner Stkr. Æg, men senere er Eksporten gaaet ned, maaske grundet paa et større Hjemmeforbrug og Anvendelse af Rugeæg for at give Plads for Produktionen af fedet Slagtefjerkræ, der nu staar i første Række. Ifølge sidste Tælling fandtes der ca. 60 Millioner Høns i Frankrig.

Bestræbelserne for at fremme Fjerkræavlen synes at være af ældre Dato i Frankrig; herpaa tyder i alt Fald Kong Henrik IV's Ønske allerede for ca. 300 Aar siden,

der gik ud paa, at enhver Bonde om Søndagen maatte have en Høne i Gryden.

Det franske Landbrugsministerium og det nationale Fjerkræavlerselskab (»La Société Nationale d'Aviculture de France«) har særlig i den nyere Tid bidraget meget til Sagens Fremme. Sidstnævnte har i Særdeleshed lagt et Arbejde ind for at faa de lokale Landracer udviklede og vakt Interesse for disse ved i »Jardin d'Aclimatation« nær Boulogneskoven at foranstalte Udstillinger med paafølgende Auktion. Ministeriet yder Tilskud og udsætter Medaljer til Udstillinger med Fede- og Avlsfjerkræ, men understøtter derimod ikke Avlsstationer.

Ved Statsmidler er der i Aaret 1888 oprettet en speciel Skole for Fjerkræavl i Landsbyen Gambais i Seine et Loire Distriktet, ligesom der undervises i Fjerkræavl indenfor flere af Landbrugsskolerne.

Fjerkræskolen, der kan modtage ca. 20 Elever, omfatter nærmest praktiske Arbejder, og Staten og de forskellige Departementer gør det muligt for ubemidlede at deltage. Skolen ledes af en Direktør, som ejer denne, samt af en praktisk uddannet Lærer. Undervisningen begynder Kl. 6 om Morgenen og slutter Kl. 8 Aften. For at fremme den hjemlige Industri maa der for indført Fjerkræ erlægges 10 Francs pr. 100 Pd. i Told. Paa Forsøgsvæsenets Omraade foreligger der ingen betydningsfulde Arbejder udover Pasteurs værdifulde Undersøgelser med Hensyn til Hønsekoleraen, der maaske næppe kan henregnes direkte under Fjerkræforsøg.

Indenfor Belgiens mange Smaabrug spiller Fjerkræavlen en meget stor Rolle saavel med Hensyn til Kød- som Ægproduktion. Fra tidligere Tider have de forskellige Folk af samme Interesser indordnet sig under og dannet Foreninger, de saakaldte »Gilden«, der da efterhaanden fik stor Indflydelse paa de forskellige Omraader. Disse Selskaber med deres Traditioner have bevaret sig uforandret gennem Tiderne og haft til Følge, at der indenfor Land-

befolkningen er opstaaet et Samarbejde ogsaa for Fjerkræavlens Vedkommende, der har haft sin store Indflydelse paa Sagen og har præget Udviklingen. Et Eksempel herpaa er saaledes, at man indenfor store Strækninger kan se Hundredevis af Kyllinger og Høns, alle hørende til en og samme Race, de saakaldte »Coucou de Malines«.

Foreningsvæsenet er saaledes godt organiseret nærmest i Form af Smaaforeninger, ca. 32 i Tal, der igen sortere under en Samvirksomhed »Det nationale Forbund af belgiske Fjerkræavlerselskaber« med ialt ca. 4000 Medlemmer. Foreningerne udsende Foredragsholdere og arrangere Udstillinger, overvejende i Forbindelse med Dyrskuerne, samt uddele Præmier til velledede Hønsehold. Endvidere have Landbrugsskolerne optaget Fjerkræavlen som et Fag, ligesom 9 Husmoderskoler dygtiggør Landmandsdøttre til en Gang at optage dette vigtige Bierhverv. Ved Bellefontaine ved Tintignu findes desuden en Fagskole i privat Eje. Statens Tilskud til Fjerkræavlens Fremme udgør aarlig ca. 7000 Kroner. Endelig har man truffen særlige Foranstaltninger med Hensyn til Smittefaren ved indført levende Fjerkræ, navnlig fra Italien. Andelstanken er ikke bragt i Anvendelse med Hensyn til Afsætningen af Produkterne. Køberen møder Sælgeren paa de ugentlige store Æg- og Fjerkræmarkeder, og Hundebespændingen er da parat til at føre Varerne til Bestemmelsesstedet.

Sluttelig er der en ret original Sag, jeg for dette Lands Vedkommende kunde have Lyst til at fremdrage, nemlig Afholdelsen af de saakaldte Galningskonkurrencer, der paa en Maade tage Sigte paa baade at fremme Sporten og det økonomiske. Foreningens Opgave er nemlig foruden Afholdelsen af Galningskonkurrencer, hvor den Hane, der galer flest Gange indenfor en bestemt Tid, vinder Prisen, tillige at faa spredt den hertil benyttede Dværgrace blandt Bønderne, der fede og opdrætte de store Mængder Coucou de Malines, for at Børnene, der ellers aldrig faa Æg at

smage, kunne faa Dværghønseæggene, som ikke egne sig som Salgsvare.

Man hævder i Belgien, at der er en vis Forbindelse til Stede mellem tidlig Galning, tidlig Udvikling af Kam og indre Organer for Hanekyllingernes Vedkommende og tidlig Lægning for Hønekyllingernes, ligesom den Hane, som galer længst og flest Gange, har størst Mulighed for at give produktivt Afkom. En Opfattelse, der er almindelig udbredt blandt belgiske Bønder.

I det nære Naboland H o l l a n d har Fjerkræavlen besynderlig nok hidtil været stedmoderlig behandlet; Arbejdet med Hensyn til Oplysning ligger kun ca. 7 Aar tilbage i Tiden og indlededes ved Dannelsen af en Forening med lokale Provinsafdelinger i Utrecht, Syd- og Nord-Holland, der understøttes af Stat og Landboforeninger. I Syd-Holland oprettedes en Avlsstation og en central Rugeanstalt ved Brielle, ligesom der uddeles Fagskrifter, afholdes Kursus og Udstillinger. Den stigende Ægproduktion taler for, at disse Foranstaltninger sikkert have vakt Interesse for Sagen.

(Sluttes).

†

Jørgen Petersen.

F. den 7. Juni 1854. — D. den 19. Juni 1908.

Da Dalum Højskole nogle Aar efter *Kristen Kolds* Død (1870) maatte indstille sin Virksomhed, følte fynske Landmænd sig ilde berørte af, at Højskolen stod ubrugt. Efter Samraad med dem skrev i 1885 Pastor *Fr. Nygaard,* S. Næraa, til Frimenighedspræsten i Rødding, *Cornelius Appel,* om ikke hans Sønner *Axel* og *Hans* havde Lyst til at fortsætte Kolds gamle Skole som Landbrugsskole. Overvejelserne herom førte til, at *Hans Appel* henvendte sig til sin gamle Læsekammerat paa Landbohøjskolen, *Jørgen Petersen,* der den Gang var Assistent under Docent *Fjord,* om sammen med sig at rejse en Landbrugsskole paa Fyn. Landmændene tilbød et rentefrit Laan paa 10,000 Kr. og dertil mod billig Rente aarlige Bidrag i 5 Aar af andre 10,000 Kr. Jørgen Petersen slog til, han købte Skolen (40 Tdr. Ld. og Bygninger til 28,000 Kr.) for ca. 50,000 Kr., og den 4. November 1886 begyndte da Dalum Landbrugsskole sin Virksomhed med Hans Appel som første Medarbejder og Jørgen Petersen som Forstander.

Valget af Forstander viste sig at være saare heldigt, thi Jørgen Petersen havde et ypperligt Greb paa at vække og vejlede Ungdommen.

Han fødtes den 7. Juni 1854, og Forældrene vare Gaardfæsterfolk under Engelholm i Baarse ved Præstø; Faderen var i mange Aar Sognefoged og Lægdsmand. Sikkert har Sydsjællands smilende Natur og venlige, livlige Befolkning paavirket den opvakte og modtagelige Dreng, der dog ogsaa tidligt fik et Præg af Livets Alvor: 13 Aar gammel mistede han sin Moder, og hans Fader, der havde giftet sig igen, døde, da han var 17 Aar. Derefter mistede han en Broder og en Søster, saa hele hans nærmeste Slægt paa en Søster nær døde i Løbet af faa Aar. I nogle Optegnelser, Jørgen Petersen i sin Tid indsendte til Brug for »Biografisk Lexikon«, skriver han, at »dette har givet mit Liv Alvor«. Endvidere nævner han sit Ophold paa Brøderup og Testrup Højskoler og Tune Landboskole som afgørende for sin Udvikling — »fra disse Steder hentede jeg Oplysning og Mod« —, endelig fremhæver han, at »Samlivet og Samarbejdet med *Fjord* har haft den største Betydning for min Udvikling«. Af hans Livs *vita* kan endnu nævnes, at mellem Opholdet paa Skolerne og Arbejdet ved Forsøgslaboratoriet laa et Studium paa Landbohøjskolen, hvor Jørgen Petersen i 1882 blev Landbrugskandidat med Udmærkelse.

Jørgen Petersen oparbejdede Dalum Landbrugsskole til en af Landets største og bedste Landbrugsskoler. Det laa til hans frejdige og optimistiske Natur at have en aaben Haand, og kun saare nødigt sparede han, naar det gjaldt Skolen og dens Virksomhed. Der byggedes om, og der byggedes til, Skolens Landbrug fordobledes og dreves saaledes, at det med Rette nævntes som et Mønsterlandbrug, der etableredes et særskilt Kursus for Mejerister, der opførtes Bygning til et fynsk Landbrugsmusæum og indrettedes et analytisk-kemisk Laboratorium o. s. v., og dygtige Lærere knyttedes til Skolen. Snart søgtes den af unge Mænd fra alle Landets Egne, og Elevantallet gik stærkt

frem saaledes, at ikke mindre end 1114 Lærlinge besøgte Skolen i de første 10 Aar af dens Bestaaen. Det var Jørgen Petersens Maal at faa den Aand og Tone over Arbejdet, som raader i de gode Folkehøjskoler, uden direkte Paavirkning gennem historiske Foredrag. Naar dette er lykkedes, skyldes det i første Linje, at Skolen henter sine Elever fortrinsvis fra Højskolerne eller fra Hjem, der ere paavirkede af disse.

I eminent Grad forstod Jørgen Petersen at vinde sine Elevers Tillid. Hans Person var bred og djærv, hans Optræden var ligefrem og venlig, men tillige med den fremragende Mands Myndighed over sig, og endelig bar hans Person det Præg af Retsind og Idealitet, som en modtagelig Ungdom rent instinktmæssig værdsætter højt hos sin Lærer. Talrige ere de taknemlige Vidnesbyrd, der foreligge fra Elever om, hvad de skylde denne Mands Paavirkning.

De fleste vilde i Jørgen Petersens Sted have fundet, at de havde nok at tage vare paa. Han ejede imidlertid den Almensans, der bringer en dygtig Mand til villigt at paatage sig de offentlige Hverv, som hans Venner ønske røgtede af ham. Han blev saaledes valgt til Formand for den i 1898 oprettede »Odense Omegns Landboforening«, der nu er en af Landets største Landboforeninger, han var Medlem af Landbohøjskolens Tilsynsraad og (siden Efteraaret 1901) af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, Formand for Statstyreskuekommissionen for Fyn, Medlem af Bestyrelsen for »De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift«, i en Aarrække Fællesdommer ved Dyrskuerne og i nogle Aar Formand for Agrarforeningens fynske Afdeling o. s. v. Dertil var han en søgt Foredragsholder og Forfatter af nogle Smaaskrifter, af hvilke et, »Vejledning for Mælkeleverandører«, er præmieret af »Dansk Mejeristforening«. Ved den i Fjor afholdte 3. nordiske Landbrugskongres var han Medlem af Bestyrelsen for den 3. Sektion, der omfattede Landbrugsundervisning, Forsøgs- og Kontrolvæsen. Som en Anerkendelse

af hans offentlige Virksomhed dekoreredes han i 1903 med Dannebrogsordenens Ridderkors.

Jørgen Petersen ejede en Egenskab, der var ham til uvurderlig Nytte under hans Virksomhed udadtil, han var en t o l e r a n t Mand. Han forkætrede ikke den, der havde en anden Mening end hans. Selvfølgelig kunde han harmes, naar han mødte Anskuelser, der vare dikterede af andre Hensyn end saglige, af selviske Grunde eller af snobbede Tilbøjeligheder opadtil eller nedadtil, men han havde den Sindets Dannelse, der lod ham respektere andres Meninger, og paa Forhaand var han rede til at betragte enhver begrundet Mening som en god Mening, fordi han forudsatte den at være fremsat i bedste Mening. Deraf den Fordragelighed, der prægede al hans Færd. Klart og myndigt forfægtede han sine Anskuelser, men han var tolerant overfor den Modstander, der viste ærlig Stræben, og de senere Aars just ikke sjældne Tendens i den landøkonomiske Diskussion, dens ofte hensynløse og personlige Form, var ham vederstyggelig.

Jørgen Petersen stod i sin frugtbareste Virksomhed, paa Højden af sin Manddomsgerning, da en ondartet Sygdom for omtrent et halvt Aar siden bandt ham til Lejet. Og da Døden endelig kom, var den en Befrielse.

†

Ludvig V. Oppermann.

F. den 6. Marts 1833. — D. den 29. Juni 1908.

Ludvig Oppermann nedstammede fra Hannover, fra hvilket Land Faderen, der i mange Aar var Skovrider paa Grevskabet Holsteinborg, var indvandret. 1853 tog han Dyrlægeeksamen, og Aaret efter overtog han Stillingen som Dyrlæge ved Holsteinborg. Snart oparbejdede han sig en betydelig Praksis, og livlig interesseret som han var, fulgte han godt med i sit Fag. I Besiddelse af en hurtig Opfattelse, Lyst til og Evne for journalistisk Gerning, tog han i mange Aar ret fremtrædende Del i Diskussioner om veterinære og hippologiske Spørgsmaal, udgav 1859 en Pjece »Om Kolik hos Hesten«, 1872 et Skrift om »Kælvningsfeberen« og oversatte 1875 *Settegast's* Bog om »Husdyravlen«. For selve Veterinær v i d e n s k a b e n har Oppermanns Forfattervirksomhed dog næppe haft videre Betydning, hans Afhandlinger og Skrifter vare mere beregnede for Landmænd end for Veterinærer, men da de vare livligt skrevne, og Oppermann klart og bestemt forfægtede sine Meninger, læste man dem gærne. For Veterinær s t a n d e n stod

han derimod i sin kraftigste Alder som en Slags Foregangsmand, han var paa de Tider en af de faa blandt Dyrlægerne, der kunde bruge Pennen og Ordet, og han brugte dem til at kæmpe for en bedre Fordannelse, bedre sociale og økonomiske Vilkaar for Veterinærerne. Paa dette Punkt har han indlagt sig en virkelig Fortjeneste.

Der førtes i 1890 Forhandlinger om Ansættelse af en Statskonsulent for den lettere Hesteavl. Da Ministeriet imidlertid af Hensyn til de stærkt afvigende Meninger om de Principper, der burde være raadende for Avlen af lettere Heste, »nærede Betænkelighed« ved at gribe ind ved Ansættelsen af en S t a t s konsulent »og derigennem tage Parti for den af Konsulenten forfægtede Opfattelse«, foretrak det at yde Fællesforeningerne paa Sjælland og Fyn et Bidrag »for derigennem at sætte dem i Stand til at anskaffe sig Konsulent-Medhjælp«.*) I Foraaret 1891 antog Fællesforeningerne derefter Ludvig Oppermann som Konsulent for den lettere Hesteavl paa Sjælland og Fyn, i hvilken Stilling han virkede til 1904. Han var endvidere i 34 Aar (1870—1904) Medlem af Statshingsteskuekommissionen for Sjællands Distrikt, han var Dommer ved Landmandsforsamlinger og Udstillinger og Deltager ved en stor Mængde Afkomsbedømmelser.

Oppermann har sikkert haft sin Betydning for de sidste 25 Aars Fremgang i den lettere Hesteavl paa Sjælland. Først ved sin Medvirkning ved Dannelsen af de forskellige Hesteavlsforeninger, dernæst ved de Foredrag, han holdt ved disses Kaaringsmøder og ved forskellige Dyrskuer, hvor han i en let fattelig Form og i urban Tone kritiserede, hvad der fremstilledes, paaviste Fejlene og stadig holdt Opdrætterne for Øje, at Fremgang i Avlen betingedes af Anvendelsen af et saa ensartet Materiale som vel muligt. Han blev aldrig træt af at indprente dette for Landmændene, og hvor Ledelsen af de forskellige He-

*) Jvnfr. Tredje Beretning om den landøkonomiske Konsulentvirksomhed 1890—91, S. 9 og følg.

steavlsforeninger viste sig tilstrækkelig forstaaende, kan der spores tydelige Resultater af hans Virksomhed. Han har ligeledes lagt et stort Arbejde ind i Udarbejdelsen af Stambøgerne og derigennem haft en blivende Betydning, navnlig for Hovedretningen indenfor den lettere Hesteavl paa Sjælland (Frederiksborgavlen) ved den Maade, paa hvilken han førte de for Stambogsføringen vedtagne Regler ud i Livet.

I denne Anledning var Oppermann til Tider udsat for en Del Kritik og undertiden vel nok med nogen Føje. Men hans Konsulentvirksomhed, der omfattede alle Avlsretningerne og ikke en enkelt Retning indenfor den lettere Hesteavl, havde derved sine Vanskeligheder, dem hans Kritikkere ofte syntes at mangle Øje for og Forstaaelse af.

I det hele og store har Oppermanns Konsulentvirksomhed været heldbringende. Han var en Mand, der ejede Interesse for og Kærlighed til sin Gerning, som han røgtede med Indsigt og Evne til at slaa det, han ansaa for rettest, fast.

Som en Anerkendelse af hans offentlige Virksomhed hædredes han i 1892 med Dannebrogsordenens Ridderkors.

Bestyrelsesmødet den 17. Juni 1908

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Til Stede vare Præsidenterne: Lehnsgreve *Wedell,* Kammerherre *Sehested* og Hofjægermester *Friis.*

Af Bestyrelsesraadets Medlemmer vare mødte: Forpagter *Thalbitzer,* Godsejer *Lichtenberg,* Jægermester *F. Skov,* Forpagter *Hoffding,* Godsejer *A. Bech,* Folketingsmand *A. Nielsen,* Gaardejer *J. P. Jensen,* Landstingsmand *Sørensen-Saksager,* Proprietær *C. Hansen,* Forpagter *G. F. Schroll,* Proprietær *Grut Hansen,* Forpagter *Willumsen,* Lehnsbaron *Rosenkrantz,* Hofjægermester *Grüner,* Hofjægermester *A. Tesdorpf* og Proprietær *O. Rasmussen.*

Den ledende Præsident, Lehnsgreve *Wedell,* aabnede Mødet med at byde de til Stede værende Velkommen og mindedes derefter de i Aarets Løb afdøde, nemlig Forpagter *Ulrich,* Rosendal, Etatsraad *Dons,* Professor *Ludvig Schrøder,* Professor *Poul la Cour* og Købmand *Hans Broge.*

Derefter optoges de siden sidste Møde indmeldte 20 ny Medlemmer, hvorpaa Kasserer *H. C. Larsen* fremlagde Budgettet for Regnskabsaaret 1. April 1909 til 31. Marts 1910, med Bemærkning om, at der var foretaget nogle enkelte Smaaændringer med Hensyn til Regnskabets Opstilling for at lette Oversigten. Budgettet var iøvrigt væsentlig uforandret fra i Fjor og balancerede med 93,031 Kr.

Saavel Virksomhedsplanen som Budgettet vedtoges til Fremsættelse for Generalforsamlingen.

Angaaende Spørgsmaalet om eventuel Nedsættelse af et Udvalg til at drøfte Landarbejderspørgsmaalet og fremkomme med Forslag om, hvorledes der kan søges raadet Bod paa den herskende Mangel paa Arbejdskraft meddelte Sekretær *Hertel,* at da Nedsættelsen af det foreløbige Udvalg alt havde været omtalt i »Tidsskrift for Landøkonomi« (S. 375), var det unødvendigt at omtale Sagens Forhistorie her, hvorfor han skulde nøjes med at oplæse den Indstilling, Selskabet havde modtaget fra det nedsatte Udvalg. Efter at dette havde fundet Sted, oplyste Hofjægermester *Tesdorpf,* at der i Aar var kommen ca. 500 russiske Arbejdere her til Landet, og de 80 pCt. deraf skulde være udmærket dygtige Folk. Taleren var overbevist om, at blot man kom i de rigtige Egne af Rusland, var der meget gode Arbejdere at faa, saafremt Polakkerne skulde svigte, kun var der den Ulempe, at man i Rusland modsatte sig Udførsel af Arbejdskraft. Nedsættelsen af et Udvalg til at tage Landarbejderspørgsmaalet op til omhyggelig Drøftelse var af den allerstørste Vigtighed.

I den paafølgende Diskussion, der var ret lang og indgaaende, deltoge Godsejer *Lichtenberg,* Hofjægermester *Tesdorpf,* Sekretær *Hertel,* Forpagter *Hoffding,* Forpagter *Willumsen,* Lehnsbaron *Rosenkrantz,* Lehnsgreve *Wedell,* Godsejer *Bech,* Hofjægermester *Grüner,* Forpagter *Thalbitzer,* Kammerherre *Sehested* og Jægermester *Skov.* Det vedtoges at nedsætte Udvalget og at opfordre følgende Herrer at tiltræde det: Kammerherre *C. Bech,* Forpagter *Sonne,* Forpagter *Hoffding,* Forpagter *Willumsen,* Formanden for de samv. jyske Husmandsforeninger *Jørgen Nielsen,* Viby, og Formanden for de samv. sjællandske Husmandsforeninger, Direktør *Karl Hansen,* Ankerstræde. Lehnsgreve *Wedell* og Sekretær *Hertel* ville fungere henholdsvis som Udvalgets Formand og Sekretær.

Om en Instruks for den danske Konsul i Lemberg angaaende Spørgsmaalet om Engagering af polske Landarbejdere meddelte Sekretær *Hertel*, at Selskabet fra Landbrugsministeriet havde modtaget Meddelelse om, at der var ansat en dansk Konsul i Lemberg samt Forespørgsel, om det maatte ønskes, at der gaves ham Instruks med Hensyn til Anskaffelse af Landarbejdere. Efter at Sagen var behandlet med Repræsentanter for Fællesforeningerne og andre, svarede Selskabet Ministeriet, at man i høj Grad maatte ønske, at der gaves Konsulen en saadan Instruks, om hvis nærmere Bestemmelser Selskabet fremsatte Forslag. Ministeriet har senere meddelt Selskabet, at Udenrigsministeriet gennem Generalkonsulatet i Wien har tilstillet den danske Konsul i Lemberg den ønskede Instruks.

Dannelsen af et Landbrugsraad. Fra de samvirkende danske Landboforeninger var modtaget en Skrivelse med Forslag om, at man skulde søge at arbejde hen til, at der kunde komme et mere stadigt Samarbejde i Stand mellem Landhusholdningsselskabet og de samvirkende danske Landboforeninger til Nytte for Selskabet saavelsom for Landboforeningerne og derved for Landbruget i det hele. Den Maade, hvorpaa Samvirksomheden havde tænkt sig, at dette kunde ske, var Dannelsen af et Landbrugsraad bestaaende af Medlemmer fra Fællesforeningerne og Landhusholdningsselskabet, eventuelt ogsaa fra Husmandsforeningerne.

Selskabets Svar gik ud paa, at man var af den Anskuelse, at de specielle Opgaver, som Selskabet er sat til at røgte, og den efter disses Natur afpassede Arbejdsmetode nødvendiggør, at Selskabet ogsaa i Fremtiden staar frit til alle Sider, saaledes som det har gjort det i de 140 Aar, i hvilke det har bestaaet. Thi kun ved at Selskabet bevarer sin uafhængige og til alle Sider upartiske Stilling, vil det vedblivende kunne røgte sine Opgaver under den Form for Arbejdet, som i Aarenes lange Løb har skabt Selskabets Stilling i vort Landbrug. En fast,

regelbunden Sammenknytning til andre Institutioner var derfor lidet ønskeligt for Selskabet, ligesom Landbruget i det hele og stor ejheller ved en Ordning som den foreslaaede vilde opnaa en større, mere virkningsfuld Indflydelse paa Sagerne, end den betydningsfulde, det alt har. Selskabet vilde derimod sætte megen Pris paa, om det kollegiale Samarbejde, der i Aarenes Løb paa naturlig Maade har udviklet sig mellem Fællesforeningerne og Landhusholdningsselskabet, ikke blot maatte vedblive, men at det yderligere maatte udvides og befæstes under de samme fri Former som hidtil.

Proprietær *Grut Hansen,* Kollekolle, henstillede til Præsidiet at arbejde for større Tilslutning fra de mellemstore Gaarde; men Kontingentet maatte da være noget mindre, eventuelt kunde der anvendes en stigende Kontingentskala.

Lehnsgreve *Wedell* lovede, at Præsidiet skulde tage Spørgsmaalet under nærmere Overvejelse.

Forpagter *Høffding* udtalte sin Tilslutning til den Maade, hvorpaa Præsidiet havde behandlet Spørgsmaalet om Selskabets Deltagelse i Dannelsen af et Landbrugsraad, og ønskede yderligere at rette en Tak til Selskabet, fordi det altid paa en saa smuk og værdig Maade havde repræsenteret det danske Landbrug, og fordi det altid stillede sig loyalt til Fællesforeningerne.

Efter at Forpagter *Thalbitzer* havde sluttet sig til Forpagter Høffdings Udtalelser, gav Hofjægermester *Friis* Meddelelse om Forhandlingerne vedrørende Oprettelsen af en Prøvestation for Landbrugsmaskiner.

Ved den i Tivoli i 1906 afholdte Redskabs- og Maskinudstilling var der bleven nedsat et Udvalg af Repræsentanter for Landbrug og Industri for at undersøge, om det ikke var muligt at komme til en Ordning, der medførte fyldigere Prøver end de, der nu foretoges, og om Muligheden for Oprettelsen af en Prøvestation. Dette Udvalg har sendt et Forslag til Ministeriet om, hvorledes det

har tænkt sig en saadan Prøvestation, og dette Forslag har Ministeriet atter sendt til Selskabets Erklæring. Efter at have behandlet Sagen sammen med Repræsentanter for Forsøgslaboratoriet, er Selskabet indgaaet med en udførlig Indstilling til Ministeriet, og i denne slutter man sig ligeledes til Tanken om en Maskinprøvestation, dog efter noget andre Principper end de af Udvalget foreslaaede. Selskabet lægger overordentlig Vægt paa ambulante Forsøg, men mener, at der i Forbindelse med disse maa være en fast Prøvestation. Det tilraader, at en eventuel Maskinprøvestation bliver henlagt under Forsøgslaboratoriet, der ogsaa har beskæftiget sig med Forsøg over Mejeribrugets Maskiner og Redskaber, hvilke Forsøg netop have været ambulante, hvorfor Laboratoriet har stor Erfaring paa dette Omraade. En saadan Prøvestation maa have en selvstændig sagkyndig Ledelse, der eventuelt staar under en Kommission, for hvilken man f. Eks. kunde tænke sig Forsøgslaboratoriets Forstander som Leder.

Om Maskinprøverne 1908 meddelte Hofjægermester *Friis,* at man i Eftersommeren agter at lade afholde Prøver med Slaamaskiner kombinerede til Mejning og med selvbindende Høstmaskiner. Disse Prøver ville blive afholdte paa Constantinsborg, medens en Prøve med Kunstgødnings-Spredere agtes afholdt paa Dalum Landbrugsskole. Endelig vil der i Efteraaret blive foretaget Undersøgelse af mekaniske Ilæggerapparater tilligemed de forskellige Transportører ved Damptærskeværker. Hofjægermester *Tesdorpf* henstillede, at der blev foretaget Prøver med Maskiner til Oversprøjtning med Jernvitriol. Propr. *Grut Hansen* oplyste, at Kjøbenhavns Amts Landboforening under Statskonsulent K. Hansens Ledelse havde ladet afholde en saadan Prøve i Taastrup nu i Foraaret.

Efter at Hofjægermester *Friis* bl. a. havde meddelt, at Statskonsulent *Birk* nu, paa Landhusholdningsselskabets Initiativ, havde fratraadt Stillingen som Redaktør af Tidsskriftet »Maskinkonsulenten« og havde afbrudt al økonomisk Forbindelse med Bladet, omtalte Sekretær

Hertel Spørgsmaalet om Udarbejdelsen af et Skrift vedrørende Opførelsen af Ajlekummer. Man havde ikke, da Spørgsmaalet var udsat som Prisopgave, modtaget nogen fyldestgjørende Besvarelse og mente derfor ikke, det kunde nytte paany at udsætte det som saadan. Derimod havde man forhandlet med Statens Planteavlsudvalg om Udarbejdelsen af Skriftet, og det var nu lykkedes at formaa Statskonsulent *Fr. Hansen,* Askov, og Forsøgsleder *N. A. Hansen,* Aarslev, til at udarbejde det.

Udgivelsen af Landbrugsskrifter vil blive fortsat som hidtil. Statskonsulent *K. Hansen* vil skrive om »Bekæmpelse af Landbrugets Ukrudtsplanter«, og Redaktør *Anton Christensen* har forfattet en »Lærebog i Planteavl«, som man haaber, at Kultusministeriet vil anbefale til Brug i Almueskolerne paa Landet. Sjette og sidste Bind af Skriftet »Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 indtil Nutiden« omhandlende Lolland-Falster og Bornholm udarbejdes ligesom femte Bind af Forstander *S. C. A. Tuxen,* der ligeledes har under Udarbejdelse et Landboskrift om Landboforeningslivet, Statsforanstaltninger m. v. til Landbrugets Fremme. Statskonsulenterne *Appel* og *Mørkeberg* have under Udarbejdelse et Landboskrift om »Kvægavlsforeningernes Historie« og Statskonsulent *Jensen* om »det gamle Frederiksborg Stutteris Historie«. Endelig vil Forsøgsleder *Helweg* skrive en »Haandbog i Rodfrugtdyrkning«.

Om Indstilling vedrørende en Revision af Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898 meddelte Sekretær *Hertel,* at da Loven nu havde virket i 10 Aar, var der Anledning til at søge en Revision af Loven foretaget, og Selskabet havde henstillet til Ministeriet at tage Sagen under Overvejelse. Landhusholdningsselskabets udførlige Indstilling til Ministeriet om denne Sag findes i den sidst udkomne Aarsberetning Side 164—169.

Loven om de landøkonomiske Statskonsulenters Lønning var nu bleven vedtaget, efter at Landhusholdningsselskabet 4 Gange tidligere var indgaaet til Ministeriet med Andragende derom. Begyndelseslønnen er sat ens for alle Konsulenterne, nemlig 2400 Kr. stigende til 3600 Kr. mod 3000 Kr. før, samtidig med at der er opnaaet Pensionsret for Konsulenterne i Henhold til de i Loven fastsatte Regler.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om en Kombination af Hypoteklaan og Livsforsikring meddelte Kammerherre *Sehested,* at Sagen i Aar var optaget paany, idet en Kreds af Mænd var traadt sammen for at fremme den.

Lehnsgreve *Wedell* meddelte angaaende det danske Landbrugs Deltagelse i Verdensudstillingen i Bryssel 1910, at Ministeriet havde æsket Selskabets Erklæring om, hvorvidt det var ønskeligt, at det danske Landbrug blev repræsenteret ved denne Udstilling. Selskabet havde forhandlet med de samvirkende danske Landboforeninger og derefter meddelt Ministeriet, at man ikke fandt Anledning til at anbefale en almindelig Repræsentation af det danske Landbrug ved den paagældende Lejlighed, men at der mulig burde foranstaltes mindre Fremvisninger af specielle Sider af Landbruget, f. Eks. paa Smørproduktionens og Planteavlens Omraader, hvorhos man fremhævede Ønskeligheden af, at der blev stillet Midler til Raadighed til Rejseunderstøttelser for Landmænd til Udstillingen.

Sluttelig omtalte Lehnsgreve *Wedell,* at han paa Landhusholdningsselskabets Vegne havde repræsenteret Landbruget i den Deputation, der overrakte Adressen til den engelske Konge under Besøget her i Danmark. Denne Sag var fra deres Side, som havde rejst den, grebet saa sent an, at det var Selskabet umuligt at forhandle med andre Landbrugsorganisationer derom.

Udkomne Bøger.

Mejeridriften i Norge indtil Aaret 1905. Af *S. J. Benterud, J. Grude* og *E. Wold.* 234 Sider. 1½ Kr. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

I ovennævnte Bog har Mejeriinspektør *Benterud* samt Mejerimestrene *Grude* og *Wold* med Bistand af de øvrige Mejerifunktionærer beskrevet det norske Mejeribrugs Udvikling i det sidste halve Aarhundrede, for enkelte Afsnits Vedkommende endog længere tilbage. Bogen indeholder foruden en Del Portræter af Mænd, som have været virksomme paa Mejeriv æsenets Omraade, tillige en Del Tegninger og tabellariske Oversigter til Belysning af Mejeribrugets Stilling i Norge før og nu. Det er en Bog, som i det hele ogsaa har Interesse for danske Læsere, idet den, ved Siden af at give en samlet Oversigt over Mejeribrugets Udvikling og nuværende Tilstand i Norge, tillige giver Oplysning om Produktionsmaader vedrørende f. Eks. de specielle norske Ostesorter, Gammelost, Pultost og Myseost. Vedrørende selve Teksten skal iøvrigt anføres følgende:

Efter i Forordet at have gjort Rede for forskellige Forhold vedrørende Bogens Fremkomst, gaa Forfatterne over til først at omtale Kreaturholdet i Norge i ældre Tid og beskrive dette i særlige Afsnit for de forskellige Landsdele, Nordlandet, Sydlandet o. s. v., og det fremgaar af Beskrivelsen, at Fodring og Pasning af Kreaturerne i det hele og store har været den samme overalt, kun med de Afvigelser, som Naturforholdene have medført, og den har været yderst simpel, og Dyrenes Ydelse som Følge deraf meget ringe. Mælken benyttedes hovedsagelig til Smørtilvirkning, og Smørret anvendtes til Hjemmeforbrug; Redskaber og Fremgangsmaader vare simple.

I Fyrrerne begynder imidlertid Spørgsmaalet om Forbedringer paa dette Omraade at komme paa Dagsordenen, der indføres fremmed Kvæg — derimellem ogsaa en Del dansk —, og der indkaldes Schweizere til at forestaa Røgtning af Kvæget samt Ostning af Mælken paa forskellige Steder, senere rejste de, paa Foranstaltning af Selskabet for Norges Vel, rundt i Landet og gav Vejledning i Kvægrøgt og Ostelavning. Da Trangen til Undervisning i Mejeribrug stedse steg, sendte Selskabet unge Piger og Lærlinger til Danmark for at lære Mejeri, senere oprettes Læresteder paa større Gaarde, og der ansættes Mejerimestere og Amtsmejersker, og efterhaanden opstaar en Stab af dygtige og interesserede Mænd, som ved at virke for Sammenslutninger, Dyrskuer og Udstillinger vække Interessen for Mejeribruget i stedse videre Kredse. De Mænd, der saaledes have virket, først under Selskabet for Norges Vel og senere under Staten, omtales meget udførligt i et særligt Afsnit, der ligeledes omtaler Mejeriskolerne, disses Arbejdsplan og de Lærere, som have været knyttede til dem. Endvidere gøres Rede for Stipendier og Understøttelser, som ere ydede til Fremme for Mejeribruget.

I særlige Afsnit gives Beskrivelser af de forskellige Flødeafsætningssystemer, Indretning af Mejerier og Osterier, Maskiner og Apparater til disses Montering samt de forskellige Arbejdsmaader ved Smør- og Ostetilvirkningen indtil Nutiden. Ligeledes omtales Oprettelsen og Driften af de 4 Mælkekondenseringsfabrikker i Hamar, Sandesund, Kap og Holmestrand, og det ses, at disse 4 Fabrikker i 1905 have omsat ca. 56 Mill. Pd. Mælk og betalt Leverandørerne en Pris af ca. $4^2/_3$ Øre pr. Pd., medens Mejerierne gennemsnitlig for hele Landet have betalt ca. $4^1/_5$ Øre pr. Pd. leveret Mælk.

Vedrørende de frembragte Produkters Omsætning findes Tabeller, og det oplyses, at som Rettesnor for Priserne har tjent dels en i Kristiania siden 1889 ansat ugentlig Notering, dels Kjøbenhavns Notering og den i England ansatte Landbrugskonsulents Prisnoteringer.

Sluttelig findes en Oversigt over Mejerierne i de forskellige Amter som viser, at i 1905 fandtes i Norge 663 Andels- eller Aktiemejerier, 81 Privatmejerier, ialt 744, med en samlet indvejet Mælkemængde paa 392 Mill. Pd. Mælk.

Kjøbenhavn, i Juni 1908. *A. P. Hansen.*

Husdyrlære af *Bernt Holtsmark*. Med 118 Illustrationer. 4. Udgave. 428 Sider. 6 Kr. — I denne ny, betydelig omarbejdede Udgave er bl. a. Fodringslæren ændret under Hensyn til Kellners Forsøg, og Avlslæren er bragt i Overensstemmelse med de nyeste Theorier om Arvelighed og Typedannelser. Beskrivelserne og den hele Omtale af de norske Husdyrracer er helt ny, og ogsaa det hele Billedstof er for største Delen nyt. (Grøndahl og Søns Forlag. Kristiania.)

Rationelt Havebrug. Af *N. P. Jensen*. En kortfattet Vejledning til Anlæg og Pasning af Frugt- og Køkkenhaven hos Gaardmænd og Husmænd, tilligemed en kort Omtale af Prydhaven. 58 Sider. 60 Øre. (Udgiveren. Struer.)

Pd. Mælk af 100 Foderenheder (10,000 Udregninger) samt en Græsberegningstabel. Udarbejdet til Brug i Kontrolforeninger. Af *P. A. Møller*. 32 Sider. 1 Kr. 50 Øre. (Konrad Jørgensen. Kolding.)

Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik. 11. Aarsberetning. 208. Sider. Udgivet af »Udvalget for Mejeri-Statistik« og udarbejdet af *Johannes Kyed*, Leder af Kontoret for Mejeri-Statistik i Odense. Beretningen er ikke i Boghandelen, men kan faas gennem Kontoret i Odense for $1^1/_2$ Kr.

Der er optaget 556 Regnskaber, hvis Tal bl. a. vise, at i Gennemsnit for samtlige Mejerikredse var i 1907 Forbruget af Mælk til 1 Pd. Smør 25.4 Pd. mod 25.6 Pd. i 1906 og 25.7 Pd. i 1905. Smørprisen var 96.8 Øre mod hhlvs. 99.9 Øre og 95.1 Øre, og Driftsudgifterne pr. 1000 Pd. Sødmælk var 266, 264 og 254 Øre. Den samlede Indtægt med Fradrag af Driftsudgifterne bliver for 1907 35 Kr. 46 Øre, medens den Aaret for var 36 Kr. 47 Øre og i 1905 34 Kr. 52 Øre.

Oversigt over Landbrugsplanternes Sygdomme i 1907. Af *M. L. Mortensen, Sofie Rostrup* og *F. Kølpin Ravn*. 14 Sider. 25 Øre.
Forsøg med Varmvandsbehandling af 6-radet Byg. Af *F. Kølpin Ravn*. 18 Sider. 25 Øre. — Disse 2 Afhandlinger fremtræde som 1. og 2. Beretning fra »De samvirkende danske Landboforeningers plantepatologiske Forsøgsvirksomhed«. De ere Særtryk af »Tidsskrift f. Landbrugets Planteavl«. (G. B. N. F. Kbhvn.)

Fodringsstriden og andre Spørgsmaal. Et Tilbageblik og hvor langt vi er naaet frem. Af *G. Faye*. 99 Sider. $1^1/_2$ Kr. (E. Jespersens Forlag. Kjøbenh.)

Aarsberetning om Det kgl. d. Landhusholdningsselskabs Virksomhed i 1907—08. Udarbejdet af Selskabets Sekretariat. 253 Sider. 50 Øre. (Det Schubotheske Forlag. Kjøbenh.)

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek*).

Forøgelse i Maj 1908.

Aperçu des traveaux des commissions agraires pendant la 1. année. St. Pétersborg. 1908.

Armsby, H. P. and *Fries, J. A.*: The available energy of red clover hay. Washington. 1908.

Aufzüge und Abladevorrichtungen für Heu und Getreide. Berlin. 1908.

Ball, C. R.: Soy bean varieties. Washington. 1907.

Benterud, S. J. og *Iversen, O.*: Beretning om forsøk angaaende rotfrugtforingens indflydelse paa schweizerosten. Kristiania. 1908.

Beretning om den 3. nordiske Landbrugskongres i Kristiania 1907 ved *H. Tveter*. Kristiania. 1908.

Bolin, P.: Svenska gräsarters frön afbildade och i en systematisk öfversikt beskrifna. 2. uppl. Stockholm. 1908.

Cornelius, P.: Das Oldenburger Wesermarschrind. Hannover. 1908.

Cushman, A. S.: The use of feldspathic rocks as fertilizers. Wash. 1907.

Förslag till lag angående den obesuttna landtbefolkningens förseende med jord. Helsingfors. 1907.

Werner, H.: Die Rinderzucht. Berlin. 1892.

Wulf, A.: Album der Rasse-Kaninchenzucht. Würzburg. 1908.

Forøgelse i Juni 1908.

Ackermann, D.: Ein Beitrag zur Chemie der Fäulnis. Strassb. 1907.

Atterberg, A.: Kemiska stationen i Kalmar 1877—1907. Kalmar. 1908.

*) Angaaende Benyttelsen af Bibliotheket henvises til Meddelelsen S. 140.

Bericht des Deutschen Landwirtschaftsrates an das Reichsamt des Inneren betreffend Mästungsversuche mit Schweinen über die Verwertung der Kartoffeln bei verschiedener Eiweisszuführ. Berlin. 1908.

Colescu, L.: Statistica agricola a Romaniei. I. Bucuresti. 1907.

Euler, H.: Växtkemi, dess grunder och resultat. I. Stockholm. 1907.

Grabein, M.: Wirtschaftliche und soziale Bedeutung der ländlichen Genossenschaften in Deutschland. Tüb. 1908.

Gross, H.: Das ostfriesische Pferd. Hannover. 1908.

Grude, J.: Stølsdriften paa Vestlandet. Stavanger. 1891.

Jurisch, K. W.: Salpeter und sein Ersatz. Leipzig. 1908.

Kötting, W.: Der Tiefstand und die landvirtschaftliche Bedeutung der deutschen Schafhaltung. Halle. 1907.

Krische, P.: Die Verwertung des Kalis in Industrie und Landwirtschaft. Halle. 1908.

Löhnis, F. B.: Schapenhouderij. 's-Gravenhage. 1908.

Nauckhoff, V.: Geten, dess natur, skötsel och vård. Stockholm. 1908.

Offenberg, L.: Die Bewertung ländlicher Grundstücke. Berlin. 1908.

Protokoll d. 59. Sitzung der Central-Moor-Commission vom 25.—28. Juni 1907. Berlin. 1908.

Pusch: Die Kindermilchproduktion in wirtschaftlicher und hygienischer Beleuchtung. Berlin. 1908.

Rümker, K. v.: Saat und Pflege. Berlin. 1908.

— Ernte und Aufbewahrung. Berlin. 1908.

Schulz, P.: Klimaschwankungen im mittleren Norddeutschland und ihr Einfluss auf die Ernteerträge. Halle. 1907.

Ødegaard, N.: Mot Tørke. Kristiania. 1908.

Mindre Meddelelser.

Statskontrollerede Produktioner 1907. Om disse — d. v. s. Produktionen af Spiritus, Øl, Sukker og Margarine — har Statens statistiske Bureau redegjort i et for nylig udkommet Hefte*), fra hvilket nedenstaaende Oplysninger ere hentede.

Spiritus. Produktionen heraf udgjorde i 1907 ca. $31^1/_2$ Mill. Potter à 8°; den har siden 1902 stadig været i Aftagende og var i Fjor over 2 Mill. Potter mindre end i 1906 og næsten 6 Mill. Potter mindre end i 1902. Det beregnede Forbrug pr. Indbygger (d. v. s. Produktion + Indførsel ÷ Udførsel) viser, at Forbruget har været stærkt aftagende i de senere Aar. Det udgjorde i aarligt Gennemsnit af Femaarene 1893—97, 1898—1902 og 1903—07 henholdsvis 16, $15^1/_3$ og $13^1/_2$ Pot pr. Indbygger. For Aaret 1907 er Forbruget beregnet til $12^1/_2$ Pot. Antallet af Brænderier er i stadig Aftagen, der finder med andre Ord en Koncentration af Produktionen Sted. — Af Korn bruges til Spiritusfremstilling ca. 100 Mill. Pd. om Aaret, heraf er $^3/_5$ Majs og $^2/_5$ indenlandske Kornsorter, særlig Byg. De jyske Brænderier bruge tillige Kartofler.

Øl. Af skattepligtigt Øl produceredes der i Gennemsnit af Femaarene 1893—97, 1898—1902 og 1903—07 henholdsvis 628,000 Tdr., 753,000 og 725,000 Tdr. I Fjor udgjorde Produktionen 754,000 Tdr. Det indenlandske Forbrug, der indtil omkring Aar 1900 i det hele var ret stærkt stigende, men i de følgende Aar i Tilbagegang, steg atter under de gode Konjunkturer i 1906, og denne Stigning har fortsat sig i 1907 trods den kolde og regnfulde Sommer. Forøvrigt viser det sig, at hele Mer-

*) Statistiske Meddeleiser. 4. R. 26. B. 6. H.

forbruget i de sidste 2 Aar falder paa de mindst alkoholholdige Sorter (lettere Lagerøl, Pilsnerøl og deslige), medens der har været Nedgang i Brugen af de stærkere Sorter. — Produktionen af skattefrit Øl udgjorde i de 3 sidste Femaar 967,000 Tdr., 1,106,000 og 1,162,000 Tdr., medens den i Fjor var 1,143,000 Tdr. I det sidste Par Aar har der været Nedgang i Produktion og Forbrug. — Der anvendtes til den samlede Produktion af Øl i aarligt Gennemsnit af Femaaret 1903—07 ca. 69½ Mill. Pd. af indenlandske Kornsorter (hovedsagelig Byg), ca. 4½ Mill. Pd. Majs og ca. 800,000 Pd. Ris.

Roesukker. Produktionen heraf svinger selvfølgelig meget stærkt fra Aar til Aar. Den var i Fjor, som Følge af Roehøstens ringe Mængdeudbytte, kun 105⅛ Mill. Pd., hvad der er betydelig mindre end i 1906 og 1905, men dog større end i alle tidligere Aar med en enkelt Undtagelse (1901). Udførselen af Sukker er kun ringe (i Gennemsnit af Femaaret 1903—07 ca. 420,000 Pd.), derimod er Indførselen stadig betydelig, hvad der med andre Ord vil sige, at vi ikke producere tilstrækkeligt til det hjemlige Forbrug. Der er indgaaet til Forbrug fra Udlandet:

1888—1892	gsntl.	..... 39.56	Mill. Pd.
1893—1897	—	..... 46.19	—
1898—1902	—	..... 50.19	—
1903—1907	—	..... 60.72	—

Forbruget af Sukker her i Landet gaar stærkt frem. Det var pr. Indbygger i aarligt Gennemsnit af Femaarene:

1888—1892	..... 35.7	Pd.
1893—1897	..... 46.8	—
1898—1902	..... 55.7	—
1903—1907	..... 64.4	—

Margarine. I Finansaaret 1907—08 produceredes i alt 54⅕ Mill. Pd. Margarine. Produktionen har som sædvanlig været stigende, og den var i det nævnte Aar 3 Mill. Pd. større end i det foregaaende Aar og ca. 7 Mill. Pd. større end i Gennemsnit af det sidste Femaar. Ligeledes er Forbruget i stadig Opgang; beregnet pr. Indbygger er det aarlige Forbrug nu ca. 23 Pd., medens det for 5 Aar siden var ca. 16 Pd. og for en halv Snes Aar siden kun ca. 10 Pd.

Nogle Iagttagelser vedrørende den i de senere Aar rejste Bevægelse i Udlandet for at fremme Fjerkræavlen.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 12. Februar 1908 af Konsulent *W. A. Kock.*

(Sluttet fra Side 483).

Et af de Lande, hvor Bestræbelserne have været størst i de senere Aar for at vække Interesse for og fremme Fjerkræavlen, er sikkert T y s k l a n d, omend Udviklingen er foregaaet maaske lidt vel rask, saaledes at man næppe overalt har haft fast Grund under Fødderne.

Medens Gaaseavlen og Opdræt af Vinterkyllinger, sidstnævnte særlig blandt den fattige Befolkning paa Lüneborg Hede, er af gammel Dato og har ikke alene været velkendt i Tyskland, men ogsaa ud over dets Grænser, har Hønseavl med Ægproduktion og Fedning for Øje været meget forsømt. Det er navnlig sidstnævnte Omraade, omfattende Fedning af unge Høns og Haner, samt Opdræt og Fedning af Ænder, man nu i Særdeleshed lægger Hovedvægten paa at ophjælpe, vel nok en naturlig Følge af den i de senere Aar opstaaede Kødmangel i Tyskland i Forbindelse med stigende Smag for og Efterspørgsel efter Fjerkrækød.

Den preussiske Stat udgiver aarlig ca. 100,000 Mark for at fremme Fjerkræavlen, og som et Led i den Kæde af Foranstaltninger, der bringes i Anvendelse i dette Øjemed, staar i første Række de af Landbrugskamrene op-

rettede Læreanstalter samt Dannelsen af Foreningsorganisationer, de saakaldte »Bauerlicher Geflügelzucht Genossenschaft«.

Den første Læreanstalt blev oprettet paa Initiativ af Landbrugskammeret for Provinsen Brandenburg og knyttet til dette. Den blev anlagt i Byen Mahlsdorf Øst for Berlin i Aaret 1896 paa et Areal af ca. 6 Tdr. Land, og nu findes lignende Anstalter i Neusz for Rhinprovinsen, opr. 1902, i Halle-Cröllwitz for Sachsen, opr. 1901, og i Finkenwalde for Pommern. Det har sin Interesse at høre, at Skolen i Halle-Cröllwitz har kostet ca. 53,000 Mark foruden Grund og Jord, der er forpagtet.

Disse provinsielle Skolers Opgave er at virke belærende og samtidig sprede gode produktive Dyr, der stamme fra kontrollerede Forældre, samt tillige at forsyne de under Læreanstalten sorterende Avlscentrer.

Undervisningen omfatter baade Mænd og Kvinder og udøves saavel praktisk som theoretisk. Kursustiden er fra 1 til 4 Maaneder.

Paa det theoretiske Omraade gives Vejledning i Rugemaskinens Indretning, Fuglenes Anatomi, de vigtigste Fjerkræsygdomme, Bogføring samt Fodrings- og Racespørgsmaalet o. s. v.

I Anstaltens Hønseri foregaar den praktiske Undervisning, hvor Eleverne maa deltage i alt Arbejdet. Til Skolen er desuden knyttet Forsøgsvirksomhed, navnlig med Hensyn til kunstig Rugning og Opdræt, ligesom forskellige Race-, Alders- og Fodringsforsøg have været udførte. Et Kursus paa en Maaned koster 40 Mark, paa fire 90 Mark.

En Eksamen danner Afslutningen; bestaas denne, tilstilles der Eleven et Bevis. Censorerne udnævnes af Landbrugskammeret, og Skolerne ledes af en Forstander, der desuden virker som Foredragsholder og Vandrelærer.

Ved Hjælp af den anden nævnte betydningsfulde Opgave, nemlig Dannelsen af de saakaldte »Bauerlicher Geflügelzucht Genossenschaft«, søger man at udvikle et Sam-

arbejde indenfor Befolkningen i de forskellige Egne. Ved Indmeldelsen, 1,50 til 2 Mark aarlig, forpligter den enkelte sig til kun at holde en opgivet bestemt Race, der kan faas fra Avlscentrer.

Den første af nævnte lokale Foreninger, som blev oprettet, saa Dagens Lys for 4 Aar siden i Spessardlandsbyen Lohrhaupten, en lille By i Bayern, hvortil nu $^2/_3$ af Landsbyens Befolkning har sluttet sig. Foreningen, der bærer Navnet »Bäuerlicher Geflügelzuchtverein für Mechehrer Kuckukssperber zu Lohrhaupten«, fordrer af Medlemmerne, at de alle skulle holde den fra Belgien kendte Federace ved Navn Coucou de Malines, der kan faas fra flere i Byen etablerede Avlscentrer, samt at de udelukkende maa sælge deres Produktion af Æg og slagtet Fjerkræ til Selskabet. Der fremskabes saaledes en ensartet Vare, ligesom alle Kræfter sættes ind paa at forbedre Racen.

Til at begynde med havde den unge Organisation adskillige Vanskeligheder at kæmpe med, men med Støtte fra det stedlige Landbrugskammer er det nu lykkedes at faa ført Sagen frem i et sundt Spor. Indenfor Foreningens Rammer sorterer nu saaledes et Ægpakkeri, der forestaas af en Bestyrer; han modtager de med Medlemmernes Nummer og Dato stemplede Æg, som dels sælges som friske »Trink-Eier« til private og Handlende i større tyske Byer, dels sælges som Rugeæg. Under samme Mand sorterer tillige en Station for kunstig Rugning, hvortil Beboerne kunne indlevere Rugeæg for efter endt Rugning at faa udleveret Udbyttet i Form af et Procentantal levende Kyllinger, som de da selv maa opdrætte og som senere afgive Raamateriale til Fedning. Udgifterne til Olie, Pasning af Maskinen o. s. v. deles mellem Andelshaverne.

Den mest betydningsfulde Virksomhed indenfor Foreningen er Fjerkræfederiet, der hver Mandag modtager 4 Maaneder gamle Kyllinger til Fedning. Hvert Dyr, der er forsynet med Medlemmets Nummer i Fodringen, maa møde med tom Kro. Efter Vejningen noteres Nummer og

Vægt, der indføres i Leverandørens Kontrabog med Bemærkning om, i hvilken Klasse Dyret er sat. Afregningen finder Sted en Gang om Maaneden. Kyllingerne samles først i Modtagelsesgaarde og blive da senere sorterede og fedede i Tremmebure ved Hjælp af Boghvedemel, udrørt i Mælk. Efter ca. 3 Ugers Forløb kunne Kyllingerne naa ca. $1^1/_2$ Pd. i Vægtforøgelse og hjembringe fra 1 til $1^1/_4$ Mark pr. Pd. Det er ikke saameget Fedt som fin Kødpaalægning, der ønskes. Federen leder Slagtningen og Behandlingen for Markedet, modtager Bestillingerne, afsender Varer samt har med Afregningen at gøre. Den egentlige Leder er Grundlæggeren af Foreningen, Pastor Heyde, der har ladet afholde Udstillinger, Kursus og Fremvisninger samt Foredrag om denne Sag, der nu bl. a. er optaget i større Stil i Bieber og Harrbach am Main, hvor man tillige paatager sig Fællesindkøb af Varer.

De forskellige Fjerkræforeninger, hvoraf særlig »Deutsche Geflügel Herdbuch Gesellschaft« virker i udpræget økonomisk Retning, udsende Vandrelærere, udgive Skrifter samt foranstalte Udstillinger, ofte i Landsbyernes Kroer og Gæstgivergaarde, af Æg og Fjerkræ for derved at søge vakt en Kappelyst til at fremstille et saa godt Produkt som mulig. Staten uddeler her Præmier i Form af Medaljer.

Endvidere holdes der Forelæsninger om Fjerkræavl ved Universiteter og Højskoler, der er oprettet en Fjerkræklinik, ligesom Rigskansleren under 16. og 17. Maj 1903 har udstedt særlig strenge Bestemmelser med Hensyn til Bekæmpelsesmidler for Hønsekolera og Pest. Toldtariffen angiver 4 Mark pr. Dobbeltcentner for Fjerkræ.

Sluttelig skal jeg endnu i nogle faa Ord anføre, hvad jeg har bragt i Kundskab om andre Lande paa dette Omraade, væsentlig støttet paa Opgivelser, indhentede ved »den 2den nationale Fjerkrækonference i Reading«, som jeg i Sommer havde Lejlighed at deltage i, og som sikkert er værd at lægge Mærde til.

I Italien, hvis Æg- og Fjerkræproduktion gennemsnitlig andrager 280 Millioner Lire om Aaret, har man dannet Ægsalgskredse efter dansk Mønster, ja uddeler endog Præmier til disse. I Schweiz med de daarlige Betingelser og store Æg- og Fjerkræforbrug, foranlediget ved det store Fremmedbesøg og Oprettelsen af Kuranstalter, paabegyndte man i 1902 Dannelsen af Ægsalgskredse, der opkøbe og levere de saakaldte friske »Trinkeier« til private, Hoteller og Anstalter. Fra Regeringens Side gøres intet for at fremme og ophjælpe Sagen. Anderledes stiller dette Forhold sig derimod i Østrig-Ungarn, der er et stort Produktionsland paa dette Omraade. I Ungarn ejer Staten ikke mindre end 6 Stationer for Fjerkræavl, ligesom denne giver Tilskud til Fjerkræforeningerne, hvis Blad bl. a. ved Ministeriets Foranstaltning udsendes gratis til Landsbyskolelærerne. Nær Budapest er oprettet en mindre Skole, der oplærer Kvinder i Fjerkræavl, og som understøttes af Ministeriet med ca. 13,500 Kr. aarlig. Desuden udsendes Vandrelærere, ligesom der aarlig uddeles store Mængder af Avlsdyr og Rugeæg til ubemidlede mindre Landbrugere. Til Fjerkræavlens Fremme anvendes aarlig ca. 90,000 Kr. Andelstanken vinder stadig større og større Udbredelse indenfor Æghandelen, og i Beretninger fra det Østungarske Fjerkræavlerselskab hedder det endog, at man har god Tro til inden ret længe at naa hen til at eksportere mere Fjerkræ end Korn. I Bosnien har den Østrig-Ungarske Forvaltning i Aaret 1890 oprettet en Avlsstation og Skole ved Prjedor, dels for at sprede gode Avlsdyr og Rugeæg, og dels for at unge Mennesker kunne blive underviste i Fjerkræavl, saavel Æg- som Kødproduktion.

I Serbien har Regeringen oprettet Avlscentrer i Topschider, Kraljevo, Ljubitschevo, Dobritschivo og Bukovo.

I Bulgarien findes ca. 40 smaa Avlsstationer i Forbindelse med Landbrugsskolerne. Paa hver Station findes kun én Race. Desuden er der ved Sofia oprettet en større Centralstation, hvorfra der spredes Rugeæg og Avlsdyr samt foretages forskellige Forsøg. En Inspektør afholder

3 Dages Kursus om praktisk Fjerkræavl i Landets forskellige Egne. Æggene indsamles enten af omrejsende Opkøbere, der anvende Bøffelbespænding, eller byttes med andre Varer hos Landsbyhøkerne. I de senere Aar er der oprettet Ægkonserveringsfabriker i Philippopel og Sofia. Æg danner næst efter Korn den vigtigste Udførselsartikel.

I Rusland — skønt den største Ægeksportør til det engelske Marked samt til Tyskland og Østrig — er det dog kun sløjt bevendt med Fjerkræavlen. Blandt de russiske Jøder holdes der ikke saa lidt Fjerkræ, men enhver, som har haft blot den ringeste Forbindelse med og Kendskab til disse Folk, vil forstaa, at Fjerkræet ikke holdes ganske rent.

I de senere Aar synes det, som om der er udrettet en Del for at ophjælpe Sagen, og store Summer ere stillede til Disposition, men det har sin Vanskelighed at dømme om, hvor meget der naar at komme til Gavn. Fjerkræforeningerne, hvis Tilskud andrager ca. 12,000 Rubler om Aaret, have arbejdet for Afholdelsen af Fjerkræudstillinger, foranlediget udarbejdet en Standard over de lokale Landracer samt udgivet et Fagorgan, ikke alene paa Russisk, men ogsaa paa de tre Verdenssprog. I Aaret 1899 blev der under Protektion af Storfyrst Nicolai afholdt en Fjerkræavlerkongres i St. Petersborg, hvor adskillige Spørgsmaal, som kunde have Betydning for Sagens Fremgang, bleve belyste, som f. Eks. Nødvendigheden af at faa indført Ægsalg efter Vægt, faa oprettet Forsøgsstationer og Avlscentrer samt faa ansat Vandrelærere, Foranstaltninger, som Ministeriet senere har taget under Overvejelse og støttet. For at forbedre de hjemlige Racer, der ere smaa og yderst slette Ydere, uddeles der gennem provinsielle Inspektører et ikke ringe Antal Rugeæg, Avlsdyr og Rugemaskiner.

Jeg gaar videre til vore Nabolande Norge og Sverige, hvor Staten ligeledes har traadt hjælpende til, og Fjerkræforeningerne fremme Sagen ved Oprettelsen af Avlscentrer, Præmiering af Hønsehold, Udgivelsen af Fag-

skrifter, Udstillinger, Udsendelsen af Konsulenter og Vandrelærere o. s. v. I Sverige, hvor der for Tiden er udstedt Karantæne for indført Fjerkræ, har der for 3 à 4 Aar siden vist sig Trang til og er bleven ansat en Statskonsulent foruden de lokale Foreningskonsulenter, og i Norge er der indsendt til Stortinget et af Landbohøjskolens Direktør varmt anbefalet Andragende om Ansættelse af en Lærer i dette Bierhverv ved Norges Landbohøjskole, ligesom der er Planer oppe om at oprette en Forsøgsstation for Fjerkræavl.

I Lande som Spanien, Portugal, Japan, Kina, Ægypten, Tyrkiet og Marokko er det ikke bragt til min Kundskab, at der har været udrettet noget af Betydning for Sagen; saavidt mig bekendt have ingen særlige Foranstaltninger set Dagens Lys, hverken fra Statens eller privates Side med Hensyn til Ophjælpning og Fremme af Sagen.

Se vi hen til de engelske Kolonier, da er det ligefrem forbavsende at se, hvilket Arbejde der udfoldes. Canadas Regering har indrettet Skoler, Mønsterhønsegaarde og Forsøgsstationer, der allerede oprettedes i Aaret 1888; særlig bekendt er »Dominions Forsøgsstation«, Othawa, der navnlig har iværksat interessante Undersøgelser vedrørende Fjer- og Ægspisning hos Fjerkræ. Endvidere understøtter Regeringen Anlæg af Kølerum samt iværksætter hurtig Transportforbindelse, særlig da England i Stedet for Amerika mere og mere er bleven Markedet for canadiske Fjerkræprodukter.

Det sydaustralske Ministerium har etableret en Eksportafdeling med tilhørende Fryserier og Pakkerier, hvor alt Fjerkræ og Æg blive omhyggelig undersøgte. I London findes en Afdeling herfra ved Generalagentens Kontor. Desuden har Staten oprettet et Mønsterhønseri, ligesom 6 Forsøgsstationer omfatte Fjerkræet, hvorfra Rugeæg og Avlsdyr kunne faas til lave Priser. I Vestaustralien findes ligeledes Forsøgsstationer, ligesom de saakaldte Æglægningskonkurrencer have vundet meget stor Udbredelse.

Endvidere har Ministeriet for New-Syd-Wales oprettet Fryserier, hvor Æg kunne blive opbevarede i Maaneder for ca. $^1/_2$ d. pr. Uge for 36 Dusin for at oppebi bedre Marked; her findes ligeledes en Eksport-Afdeling, hvortil levende Fjerkræ kan sendes for at blive slagtet, behandlet for Markedet samt indlagt paa Kølerum alt for en Betaling af 4 d. pr. Høne eller And, 8 d. pr. Kalkun og Gaas. Ved Landbrugsskolerne er her oprettet Afdelinger for Fjerkræavl, der tillige omfatte Forsøgsvirksomhed, ligesom Uddeling af Rugeæg og Avlsdyr finder Sted, og navnlig har man med Kraft optaget Æglægningskonkurrencerne, der her som det ene rette strække sig over 12 Maaneder.

Lignende Bestræbelser have set Dagens Lys i Victoria, hvor Fjerkræavlen danner et Fag paa Landbrugsskolen, og hvor ligeledes Foreninger ere dannede. Fjerkræ kan sendes til Melbourne, hvor Ministeriet besørger Sorteringen, Slagtningen og den videre Behandling for Markedet samt Pakningen til nærmere fastsat Takst. Generalagenten i London varetager da Afskibernes Interesse. Ministeriet for Tasmanien har antaget en Konsulent, som ved Siden af at holde Foredrag og give praktiske Raad tillige kontrollerer Forsøgsstationen, hvorfra Avlsdyr og Rugeæg spredes i Landet til smaa Priser.

Ministeriet for Cap-Kolonien understøttede Fjerkræforeningerne sidste Aar med et Beløb af ca. 13,000 Kr., medens Ministeriet for New-Zeeland har oprettet Avlscentrer for at sprede Hønseracer baade til Kød- og Ægproduktion. For omtrent alle Koloniernes Vedkommende er fastsatte specielle Jernbanetakster for Fjerkræprodukter. Trods de mange Lettelser er der store Vanskeligheder at bekæmpe, navnlig med Hensyn til Sygdomme, for Størstedelen ukendte i Europa.

Afslutningen paa vor Jordomrejse for at se, hvad der gøres for Hønsene, gælder de forenede Stater, hvor der findes nogle af de største Hønserier og Anderier i Verden, og som det er lykkedes dér at holde oven Vande blandt

andet paa Grund af de lave Kornpriser og den i Modsætning hertil staaende høje Værdi paa Fjerkræprodukter, for hvilke der er et meget stort Marked. Det er værd at lægge Mærke til, at der er ikke et Land uden Amerika, hvor de store Hold kunne trives; den store Produktion i andre Lande fremkommer ved, at hver især bidrager sit til det samlede Hele.

Indenfor de forenede Stater — det store Produktions- og Eksportland paa Fjerkræavlens Omraade, hvor Æg- og Fjerkræproduktionen i Aaret 1905 androg ca. 500,000,000 Dollars — er der udrettet et ikke ringe Arbejde, navnlig med Hensyn til Forsøgsvirksomhed. De første Forsøg bleve udførte i Aaret 1885, og til Dato foreligger der nu ikke mindre end over 200 forskellige Forsøgsberetninger. I de forenede Stater findes 60 Forsøgsstationer, der beskæftige 845 Personer, deraf 35 udelukkende ved Fjerkræavl, og som i Aaret 1905 kostede »The National Government« og »State Government« ikke mindre end 1,515,734 Dollars. Til de Forsøgsstationer, der særlig have omfattet Fjerkræet, høre Maine, the New-York State Experiment Station Geneva og Cornell, Rhode-Island, Utah, West Virginia, California, Connecticut, Michigan, Maryland, Minnesota, Kansas, North Dakota samt South Carolina.

Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa de interessante Forsøg, der foreligge fra disse Stationer, Tallenes og Forsøgenes Hjem paa Fjerkræavlens Omraade, og hvorfra vort i denne Retning fattige Land af og til kan nyde godt, men kun indskrænke mig til at anføre, at Forsøgene nærmest have omfattet kunstig Rugning og Opdræt, Fodring af smaa Kyllinger, forskellige Fodrings-, Race- og Aldersforsøg og dermed beslægtede Undersøgelser o. s. v.

Enhver af Stationerne udgiver Beretning over de afsluttede Forsøg, der uddeles gratis, ligesom de samlede Forsøg ville kunne faas ved Henvendelse til »Department of Agriculture, Washington«.

I Lighed med de fleste andre Lande er Fjerkræavlen optaget som et Fag ved Landbrugsskolerne. Den første, der optog Sagen, var »Kingston College« i Rhode-Island for 9 Aar siden, og nu finder Undervisning Sted omtrent indenfor enhver Landbrugsskole, der antager en særlig uddannet Lærer i Faget, ligesom der til Skolerne er knyttet et større eller mindre Hønseri, hvor det praktiske Arbejde kan foregaa. Det har sin Interesse at erfare, at man i Staten Maine i Sommermaanederne udstyrer en Jernbanevogn med forskelligt Demonstrationsmateriale, som føres fra den ene Station til den anden, hvor da en Lærer giver Foredrag om Fjerkræavl.

Sluttelig lader »the Farmers Institute« afholde Foredragsmøder rundt i Landet, ligesom flere Foreninger gavne Sagen paa forskellig Maade. Ministeriets Tilskud gives som Regel ikke direkte, men gennem Foreninger.

Som Tilfældet er i de engelske Kolonier, ere Fryserierne ikke i Ministeriets Eje i Amerika, men derimod i privat; det er store Mængder Æg og slagtet Fjerkræ, der saaledes blive opbevarede i længere Tid.

Min Rundrejse med Dem, mine Herrer, er nu endt, og vi staa nu paa hjemlig Grund. Selv om man indtrængende kunde ønske, at mangt og meget af det, der rører sig og har udviklet sig i andre Lande, maatte se Dagens Lys hos os, ville sikkert mange med mig indrømme, at der ogsaa fra flere Sider indenfor vort Land er udrettet et fortjenstfuldt, nyttigt Arbejde for at fremme Sagen.

S k ø n t liggende udenfor Opgavens egentlige Ramme finder jeg dog Anledning til at anføre, at Fjerkræavlens Udvikling her i Landet saa godt som udelukkende er gaaet i Retning af at producere Æg, hvilket iøvrigt tilfulde oplyses gennem Statistiken. Som Tilfældet er i Udlandet, hvor man ikke har alle Æggene i én Kurv, bør vi sikkert ogsaa hos os lægge lidt mere Vægt paa Kødproduktionen; jeg sigter her ikke alene til Fedning af unge Høns og Haner, men ogsaa til Opdræt af Vinterkyllinger samt

Frembringelsen af fedet Gaase-, Ande- og Kalkunkød. Vi burde i alt Fald naa hen til at fortrænge Indførslen af Fjerkrækød, heri ogsaa indbefattet de levende russiske Gæs, som atter i Aar, ja maaske mere end i noget andet Aar, ved smitsomme Sygdomme, Kolera, have foranlediget, at tusindvis af Høns ere døde her i Landet. Paa dette Omraade tiltrænges skarpe Forholdsregler under en eller anden Form.

Enhver, der har den økonomiske Fjerkræavls sunde Udvikling for Øje, har sikkert med Glæde hilst de Bestræbelser, der i Løbet af de senere Aar have set Dagens Lys her i Landet, og som gaa ud paa ved Præmiering af hele velledede og lønnende Hønsehold samt ved Dannelsen af Avlscentrer (betydningsfulde praktiske Opgaver, henholdsvis optagne med Kraft af Dansk Andels-Ægeksport og Foreningen for landøkonomisk Fjerkræavl, og som helst burde gaa Haand i Haand) at faa indført en fornuftig Avlsledelse og derved virke hen til at forhøje Gennemsnitslægningen indenfor vore Hønsebesætninger, som der saa haardt tiltrænges.

Det er betydningsfulde, praktiske Opgaver, der i en saa uddybet Form ere ukendte i andre Lande, og som forhaabentlig ville vinde langt større Terræn i Fremtiden, hvor de bør sættes forrest paa Programmet, naar Talen gælder at lægge den bedste, den rette Plan for Hønseavlens Ledelse her i Landet.

Jeg slutter disse mine Meddelelser med det Haab, at de have bidraget til at give et beskedent Indblik i de ingenlunde ubetydelige Arbejder, der i andre Lande udfoldes for at fremme et saa vigtigt Bierhverv indenfor Landbruget, som Fjerkræavlen mere og mere er vokset op til at blive, og at man hos os ikke alene vil følge med, men ogsaa gøre noget for at skabe en sund Udvikling af Sagen, der hos os mere end i noget andet Land forlængst har faaet sin Betydning, idet den er naaet op til at udgøre Landbrugets tredie største Udførselsartikel.

Saavidt mig bekendt er det første Gang, et Æmne

vedrørende Fjerkræavl er sat paa Dagsordenen ved disse Møder; det har derfor glædet mig meget, at »Det kgl. danske Landhusholdningsselskab« i Dag har spurgt, »hvorledes Hønsene have det«, og betroet mig at forelægge disse Meddelelser, hvorfor jeg bringer det høje Præsidium min bedste Tak.

Foredraget var ledsaget af følgende Diskussion:

Direktør *Fr. Møller:* Foredragsholderen nævnede, at man i Tyskland daterede Æggene, foruden at forsyne dem med Nummer tillige satte Dato paa dem. Taleren ønskede gerne at vide, hvorledes det gik med denne Datering, thi allerede for 15 Aar siden prøvede man denne Fremgangsmaade i England, for derved at skabe Tillid til Æggenes gode Tilstand paa Frokostbordene; men det hændte undertiden, at Æggene ifølge den anførte Dato endnu ikke vare lagte, naar de bleve serverede.

Er det almindeligt, at man i Udlandet lader Kyllingerne blive 4 Maaneder gamle, inden de tages ind til Fedning? Taleren troede, man var længere fremme i Udlandet og tog dem tidligere, allerede i 3 Maaneders Alderen.

Det havde interesseret meget at høre om Præmiering af Ægsalgskredsene, mulig var der her noget at gøre for paa den Maade at faa Ægfolkene til at være mere paapassende.

Konsulent *Kock* havde ikke hørt om lignende Iagttagelser fra Tyskland med Hensyn til unøjagtig Datering af Æggene. Tysklands Indførsel af Fjerkræprodukter beløb sig nu til ca. 200 Mill. Mark om Aaret, et Kvantum, Landet næppe nogensinde vil naa at producere, selv om der gøres nok saa meget for at fremme Sagen.

Angaaende Fedningen var 3 Maaneders Alderen ikke saa heldig, fordi Kyllingerne ikke saa godt kunne taale Maskinstopningen i den tidlige Alder. Kyllinger paa 4 Maaneder er det mest søgte Materiale i Udlandet.

Om Præmiering af Ægsalgskredsene kunde Taleren ikke give nærmere Oplysninger ud over det alt nævnte.

Professor *H. Goldschmidt* takkede Konsulent Kock for de interessante Oplysninger, han var fremkommen med. Taleren var bekendt med *Coucou de Malines,* men ønskede at vide, om der

var gjort noget for Indførsel af den herhjemme. Gav Stopning væsentlig bedre Resultater, saa den overfor *Coucou de Malines* var at foretrække. Taleren havde selv gjort en Del Forsøg med *Coucou de Malines,* men uden Stopning, og i Belgien anvendtes dette vist heller ikke. Han ønskede derfor at vide, om vi kendte synderligt til Racen herhjemme og om Stopning var anbefalelsesværdig?

Konsulent *Kock* meddelte, at det var Professor Goldschmidt, der først kom frem med *Coucou de Malines* herhjemme. Men samtidig med, at denne Hønserace kom frem, dukkede en anden Race op i Frankrig, nemlig *Faverolles,* der bl. andet viste sig at have en finere Knokkelbygning og finere Kød samt var nok saa let at fede og opdrætte. I Belgien bruges Stopning ikke, men derimod anvendes den meget i Frankrig og England. Stopningen bærer Prisen; navnlig i den sidste Tid af Fedningen er det, at Dyrene derved tiltage særlig stærkt i Vægt. Dansk Andels Ægeksport havde herhjemme begyndt med Stopningen og med godt Resultat.

Direktør *Fr. Møller* spurgte, om Konsulent Kock vilde anse *Faverollen* for bedre end *Plymouth Rocks,* hvordan denne vilde stille sig som økonomisk Nytterace og om *Plymouth Rocks* anvendes i andre Lande, hvor man feder?

Konsulent *Kock* bemærkede hertil, at *Plymouth Rocks* ikke var fri for at have gult Skind og gule Ben, noget Englænderne ikke yndede, dog ses Individer med mer eller mindre *Plymouth Rocks* Blod af og til i Fedeburene i England og Irland og i Særdeleshed i Amerika. *Faverollen* havde derimod hvidt Skind og hvide Ben, men var gennemgaaende ikke nær saa god en Lægger som førstnævnte. Taleren troede, at Fedningen maatte herhjemme sikkert helst gaa Haand i Haand med Ægproduktionen, saaledes at man tog Hønekyllingerne ind til Æglægning og Hanekyllingerne til Fedning, men var dog ikke blind for, at der paa denne Maade ikke kunde fremskabes en fin første Klasses Vare. Saa man saaledes paa Sagen, da maatte man sikkert her foretrække *Plymouth Rocks* fremfor *Faverollen,* der er et første Klasses Fedeæmne, men ikke kan maale sig med førstnævnte i de andre Egenskaber.

Proprietær *Grut Hansen* spurgte, om man havde Eksempler paa, at større Hønserier kunne betale sig. Haves der Eksempler fra Udlandet, at de meget store Hønserier ere lønnende, og ville Epidemier ikke let indtræde?

Konsulent *Kock* udtalte, at han i sit Foredrag havde anført, at store Hønserier i andre Lande ikke vare faldet saa heldigt ud. I Udlandet er det nærmest at opfatte som et Bierhverv,

men man har dog fra Amerika Eksempler paa, at selv meget store Hønserier kunne betale sig. Som et Eksempel paa et større Hønseri herhjemme, der havde betalt sig godt, nævnede Taleren Grev Reventlows paa Rudbjerggaard, men nu var det desværre bleven ødelagt ved Epidemi, indslæbt med russiske Gæs.

En af Vanskelighederne ved de store Hønserier var som Regel at skaffe Folk til at passe Bedriften; naar de havde været nogen Tid paa et Sted, bleve de som Regel kede af Arbejdet.

Professor *Carl Hansen* mente, at det ofte var Folks egen Skyld, naar de fik Epidemier. Havde de sunde Høns, skulde de være mere end forsigtige med at indføre ny og ligeledes være meget forsigtige, naar de fik deres Høns hjem fra Udstillinger, og fremfor alt aldrig købe russiske Gæs, hvorved let indførtes Hønsekolera.

En Svøbe for Fjerkræavlen er Tuberkulosen. Man maatte ikke indføre Dyr, men derimod Æg, ved hvilke Smittefaren kun er ringe. Ved Dyr kunde Tuberkulosen let være tilstede, selv om de vare fede og saa meget godt ud.

Konsulent *Kock* spurgte Professor Carl Hansen, om Fjerkræ-Tuberkulose var en særlig Form for Tuberkulose, og om der forelaa Iagttagelser derover?

Professor *Carl Hansen* bemærkede hertil, at dette store Spørgsmaal, om Tuberkulose var forskellig eller om den var en Enhed, var rejst af Professor Kock. Det havde desværre vist sig ved de Undersøgelser, der ere foretagne, dels i Udlandet, dels herhjemme af Professor *Fibiger,* Professor *Jensen* og Professor *Bang,* at Menneskets Tuberkulose kan overføres til Kvæget, og Kvægets til Mennesker, særlig til Børn, der let optage den i Tarmkanalen. Fjerkræets Tuberkulose synes derimod ifølge Undersøgelser af Assistent *Bang* at staa noget mere isoleret. Springet fra Fjerkræ-Tuberkulose til Pattedyrs Tuberkulose er noget større end fra Pattedyrs til Menneskets.

Taleren var ofte bleven spurgt, om der var nogen Fare ved at spise Æg fra en Hønsebesætning, der havde Tuberkulose. Dette var der vistnok ikke, thi har Fjerkræ Tuberkulose, vil det snart høre op med at lægge Æg, og desuden er Tuberkulose meget sjælden i Æggelederen. Var der Tuberkelbaciller i Æg, saa vare de ikke slaaet ihjel i blødkogte Æg ved den Opvarmning de her havde været udsat for, da denne jo knap var saa stor, at den bragte Æggehviden til at koagulere, men ved Tarmtuberkulose var det næsten altid i Skallerne de fandtes, og disse blev jo kastet bort.

Professor *Boggild* nævnede, at man for Mejerierne havde

faaet vedtaget en Lov om, at Centrifugeslammet skulde brændes, væsentlig af Hensyn til Smitten for Hønsene.

Professor *Carl Hansen* bemærkede hertil, at han havde søgt ved Fodring at overføre Kvægets Tuberkulose paa Hønsene; dette var ikke lykkedes, selv om han havde svækket Hønsene i Forvejen. Men Centrifugeslammet indeholdt saa mange andre Urenheder, der ikke vare heldige for Hønsene.

Den ledende Præsident takkede Konsulent Kock, fordi han havde efterkommet Landhusholdningsselskabets Opfordring og forelagt dette Spørgsmaal. Ligeledes ønskede Præsidenten at rette en Tak til alle, der havde deltaget i Diskussionen.

Landbolove.

Af Justitsraad *H. Wulff.*

(De i dette Tidsskrift tidligere meddelte Uddrag af saadanne Love og ministerielle Bekendtgørelser, der formenes at kunne have Interesse for Landboere, fortsættes herved for Aaret 1907).

I.

Love i 1907.

1. Lærerinder ved Pogeskoler.

Ved Lov Nr. 22 af 1. Februar 1908 bestemmes, at Lærerinder, der have været ansatte ved en Pogeskole i mindst 4 Aar, faa ved Fastsættelsen af Tjenestealder medregnet Halvdelen af den Tid, de have undervist i Pogeskoler.

2. Fribefordring for Værnepligtige.

Ved Lov Nr. 41 af 22. Marts 1907 gives der enhver Værnepligtig fri Befordring med Jernbaner og Dampskibe til og fra Hjemstedet, og i Tilfælde af Mobilisering sker denne Fribefordring til Mødestedet, uden at de Værnepligtige behøve at godtgøre, at de ere indkaldte. Kræver en Afrejse, for at naa Mødestedet i rette Tid, mere end 12 Timer før Mødetiden, tilkommer der den Indkaldte 1 Kr. i Dagpenge for hvert overskydende Tidsafsnit af indtil 12 Timer.

3. Udvidet Kostforplejning ved Hæren.

Lov Nr. 47 af 22. Marts 1907 bestemmer, at der til Gennemførelse af en udvidet Kostforplejning ved Hærens Afdelinger, saavel under Garnisons- som under Kantonnementsforhold, og til Brød til Elever paa Elevskoler osv. samt til Festligholdelse af Juleaften bevilges aarlig 50,000 Kr.

4. Private Jernbaneanlæg.

Ved Lov Nr. 52 af 22. Marts 1907 bestemmes, at der af Privatbaners aarlige Driftsoverskud skal opspares en Reserve- og Fornyelsesfond, svarende til 10 pCt. af Anlægskapitalen. Saalænge denne Fond ikke er bragt op til 5 pCt. af Anlægskapitalen, skal hertil henlægges 40 pCt. af det aarlige Driftsoverskud, derefter 10 pCt. af samme, indtil 10 pCt. af Anlægskapitalen er naaet. Fondens Midler kunne med Ministerens Samtykke anvendes til Fornyelser og Udvidelser af Anlæget med Tilbehør.

5. Retshandlinger udenfor den ordinære Retsdag.

Ved Lov Nr. 55 af 22. Marts 1908 bestemmes, at der for Retskredse, hvor Forholdet gør det ønskeligt, kan træffes Bestemmelse om, at Thingsvidnesager, Syn- og Skønssager, Edssager og lignende Retshandlinger, som ellers skulle behandles paa ordinære Retsdage, kunne kræves foretagne paa en anden af Ugens Søgnedage med samme Retsvirkning og efter samme Regler, som gælde for den ordinære Retsdag.

6. Rotteloven.

Denne for Landbruget ret vigtige Lov er dateret 22. Marts 1907 og har Nr. 59. Hovedbestemmelserne i denne Lov ere følgende: Naar en Forening er dannet med det

Formaal at virke for rationel Udryddelse af Rotter, og som efter Indenrigsministerens Skøn disponerer over mindst 10,000 Kr. aarlig i 3 Aar, bliver der paa Kommunens Bekostning at træffe Foranstaltninger til Modtagelse og Tilintetgørelse af dræbte og indleverede Rotter. Til Præmie for hver indleveret Rotte bliver der af Kommunens Kasse at yde et aarligt Tilskud — ikke under 5 Øre og ikke over 10 Øre for hver indleveret Rotte — beregnet efter 3 Kr. for hvert Antal 100 Indbyggere i Kommunen. Statskassen yder i 3 Aar 30,000 Kr. aarlig, hvoraf en Tredjedel kan bruges til videnskabelige Forsøg under Landbohøjskolens Kontrol, medens Resten anvendes til rottedræbende Midler.

De fornævnte Foreninger have hvert Aar til Ministeriets Godkendelse at indsende Plan for Anvendelsen af egne Midler og Regnskaber for det forløbne Aar. Der er derhos fastsat Straffebestemmelser for Misbrug af Loven og for kunstig Fredning og Opdræt af Rotter samt Indførelse af saadanne fra Udlandet.

7. Elektriske Stærkstrømsanlæg.

Denne betydningsfulde Lov har Nr. 77 og er dateret 19. April 1907. Den er saa udførlig og detailleret i sine Bestemmelser, at et Uddrag af Loven vanskeligt lader sig gøre paa en begrænset Plads, saa Henvisning til Loven maa anbefales alle interesserede. Hovedsagen er, at der oprettes en Elektricitetskommission paa 5 Medlemmer med Sæde i Kjøbenhavn, men med hele Landet som Virksomhedsomraade, og for denne Kommission skulle alle bestaaende Anlæg og planlagte Anlæg anmeldes, og den resolverer derefter i alle saadanne Anlæg vedrørende Sager. Der gives derhos Regler for Skadeserstatning og Bestemmelser om tvungen Erhvervelse af Rettigheder over fremmed Ejendom osv.

8. Voldgift i Tvistigheder angaaende Handel med Husdyr.

Ogsaa denne er for Landbruget en saare vigtig Lov; den har Nr. 84 og er dateret 19. April 1907. Hovedreglen er her, at naar der opstaar Tvistigheder mellem Parterne i Handel om levende Kvæg, Heste, Svin eller Faar, eller saadanne Husdyrs levende Afkom, da skulle Stridspunkter af denne Natur afgøres ved Voldgift, med mindre Parterne ved Handelens Afslutning have forbeholdt sig, at mulige Tvistemaal skulle afgøres ad almindelig Retsvej.

For hver Retskreds beskikkes fra 5 til 7 i Retskredsen boende uberygtede og kyndige Mænd, som dertil ere villige, til Voldgiftsmænd. De vælge imellem sig en til Formand og en til Næstformand. Paa Landet indstille Sogneraadene 1 Mand fra hver Kommune, og blandt dem beskikker saa Amtsraadet det fornødne Antal Voldgiftsmænd. Beskikkelsen gælder 5 Aar ad Gangen. Ordentligvis vil en saadan Sag blive paakendt af Voldgiftsmænd i Sælgerens Retskreds. Der gives derefter en Række detaillerede Bestemmelser om Fremgangsmaaden ved Paatalen, som skal rettes til Øvrigheden inden 30 Dage fra Leveringsdagen. Der prøves først Forlig mellem Parterne, og opnaas et saadant ikke, gaar Voldgiftssagen sin Gang.

For Udførelsen af de skriftlige Arbejder og den indledende Forligsprøve tilkommer der Formanden 10 Kr. foruden eventuelt Befordringsgodtgørelse, beregnet efter 1 Kr. pr. løbende Mil eller anden Klasses Jernbanebillet. For hvert følgende Møde tilkommer der Formanden og hver af de tilkaldte Voldgiftsmænd 5 Kr. i Dagpenge og Befordringsgodtgørelse som foran meldt. Alle Voldgiftsafgørelser afgøres ved Stemmeflerhed. Kan Flertal ikke opnaas, er Formandens Stemme afgørende. Sagernes Afgørelse kan ikke gøres afhængig af Parts Ed. Kendelserne kunne tvangfuldbyrdes paa samme Maade som endelige Domme, dog først efter 5 Dages forudgaaende Forkyndelse. Fuldbyrdelseskraften tabes efter Udløbet af 6 Maaneder efter Kendelsens eller Forligets Forfaldstid.

9. Arbejdsløshedskasser.

Loven af 9. April 1907 Nr. 88 om anerkendte Arbejdsløshedskasser har formentlig dog saa megen Interesse ogsaa for Landbruget, at Opmærksomheden bør henledes paa den. Men om denne udførlige og detaillerede Lovs nærmere Bestemmelser vil det være nødvendigt at henvise til selve Loven.

10. Tilvirkning og Forhandling af Margarine.

Loven herom er af 19. April 1907 og har Nr. 92. S m ø r defineres saaledes i Loven: »Ved Smør forstaas det Produkt, der — med eller uden Tilsætning af Farve og Kogsalt — fremstilles af Mælk eller Fløde ved Kærning og Æltning, og som bestaar af Mælkens Fedtstof, hvori findes regelmæssigt fordelt Vædskedraaber af Mælkens øvrige Bestanddele.« Ved M a r g a r i n e forstaas smørlignende Fabrikater af hvilkensomhelst Oprindelse, Blanding og Sammensætning, naar deri indgaar Fedtstof, som ikke er fremstillet af Mælk.

Loven bestemmer derhos, at enhver, der vil tilvirke Margarine til Salg, skal derom gøre skriftlig Anmeldelse til Politiet og skal føre Bog over Tilvirkningen og Forhandlingen samt lade det færdige Produkt anbringe i Beholdere, der have en fra de sædvanlige Smørfustager væsentlig afvigende Form og ere mærkede med Ordet »Margarine« samt Fabrikantens Navn eller Firma. Margarine maa ikke tilvirkes under noget andet Navn. Margarine indført fra Udlandet skal være mærket paa samme Maade med Tilføjning af Ordet »udenlandsk«. Udleveres Margarine ikke i de foranførte Beholdere, skal den være indpakket i Papir mærket med Ordet »Margarine« samt Fabrikantens Navn eller Firma eller eventuelt Ordet »udenlandsk«. I ethvert Udsalgssted, hvor der forefindes Margarine, skal der paa et iøjnefaldende Sted med mindst 3 Tommer høje Bogstaver være angivet: »Her sælges Margarine«.

Det er forbudt at tilvirke, indføre, transitere eller forhandle Margarine, hvis Indhold af Smørfedt overstiger 10 pCt. Forhandlere maa ikke i de til Forretningen hørende Lokaler eller andetsteds, hvorfra der udsendes eller udleveres Margarine til Købere, foretage eller tillade andre at foretage nogensomhelst Blanding af Margarine og Smør, og det er forbudt at avertere eller reklamere med Indhold af Smør eller Smørfedt i Margarine eller overhovedet med, at Margarine er blandet med Smør. Med Hensyn til Margarinens F a r v n i n g maa den af Ministeriet fastslaaede gule Farve nøje overholdes.

I Smør og Margarine, der er bestemt til Salg, maa ikke forefindes andre K o n s e r v e r i n g s m i d l e r end K o g s a l t. Farvning med Anilinfarver maa ikke finde Sted hverken for Smørs eller Margarines Vedkommende. I de til M e j e r i v i r k s o m h e d e r hørende Lokaler samt i Lokaler, hvor der omæltes Smør til Salg eller samles til Udførsel, maa der ikke findes Margarine eller noget til Margarine anvendeligt Fedtstof. Hvor der tilvirkes Smør til Salg, maa ikke i umiddelbar Nærhed tilvirkes eller tillades, at der tilvirkes Margarine. Paa den anden Side maa den, der tilvirker Margarine til Salg, ikke i umiddelbar Nærhed nedpakke eller forhandle Smør eller tillade andre at gøre dette.

Ved »M a r g a r i n e o s t« forstaas ethvert Ostefabrikat — færdigt eller som Ostemasse —, hvori indgaar Fedtstof, der ikke er fremstillet af Mælk. Ogsaa her maa Varen og Emballagen bære en udtrykkelig Betegnelse om, at det er Margarineost. Enhver, der tilvirker, indfører, udfører, forhandler eller fra Konsignationslager udleverer Margarineost, skal skriftlig anmelde saadant for Politiet, og der skal føres Bog over Tilvirkning og Udførsel.

Fedtstoffer af hvilkensomhelst Oprindelse, Blanding og Sammensætning, som ikke ere Smør eller Margarine samt flødelignende Fabrikater, maa ikke falbydes og forhandles under Navn af »Mælk«, »Fløde«, »Smør« eller »Margarine« eller under Navne, hvori disse Ord eller Or-

det »Mejeri« indgaa som Led. Herfra undtages dog »Smørfedt« og »Cacaosmør«. Enhver, der tilvirker, forhandler, indfører eller udfører flødelignende Fabrikater (Fedtemulsioner), skal skriftlig anmelde saadan Virksomhed til Politiet.

Margarine og Margarineost skulle indeholde et Rø-bestof, som ved kemisk Undersøgelse let lader sig paavise, og som ikke indvirker paa Margarinens eller Margarineostens Beskaffenhed og Farve. Det samme gælder flødelignende Fabrikater.

Der gives derefter en Række Bestemmelser om Tilsynet og nogle almindelige Bestemmelser om Forhandling, Straffebestemmelser osv.

11. Begravelser.

Loven om den saakaldte »borgerlige Begravelse« er af 19. April 1907 og har Nr. 100. Hovedbestemmelserne heri ere, at ved Begravelser paa Folkekirkens Kirkegaarde, ved hvilke Folkekirkens Præster medvirke, skal Jordpaakastelsen foretages overensstemmende med Folkekirkens Ritual. Præsten er ikke pligtig at holde Ligtale og ejheller berettiget dertil imod de nærmestes Ønske. Disse kunne derhos forlange en særlig Præst til Begravelsen imod, at den berettigede Præst holdes økonomisk skadesløs. Præsten kan tillade Lægmænd at tale ved Jordefærden.

Medvirken af Folkekirkens Præster er ikke længere nødvendig ved Begravelser, naar den afdøde ved en i Testamentsform affattet Erklæring paa ustemplet Papir har truffet Bestemmelse herom. Den paagældende maa dog være fyldt 15 Aar og ved sin Fornufts fulde Brug. For Personer mellem 15 og 18 Aar kræves Forældres eller Værgers Tilslutning, og for Børn under 15 Aar kunne Forældre eller Værger tage Beslutning om borgerlig Begravelse.

Ved saadanne Begravelser tillades paa Begæring af den, der bestiller Begravelsen, Tale, Sang, Medbrin-

gelse af Faner og anden Højtidelighed, dog at intet maa foregaa, som strider mod Sømmelighed og Orden. Ved disse Begravelser foretages ikke Jordpaakastelse. Ingen Tale maa holdes eller Sang afsynges imod de nærmestes Ønske. Ansvaret paahviler den, der har bestilt Begravelsen. Aftalen om Begravelsen og Forholdet ved denne træffes med Sognepræsten. Klokkeringning kan finde Sted, hvor saadan er almindelig Skik. Paa 1. Juledag, 1. Paaskedag og 1. Pinsedag maa saadanne Begravelser ikke finde Sted.

12. Ligning til Skolefond.

Ved Lov Nr. 114 af 22. Marts 1907 bemyndiges Skoleraadene for Bornholms Amt til at forhøje Skolefondens Udgifter til $1^1/_2$ Kr. pr. Td. Hartkorn og Skoleraadene for Ringkøbing Amts Vedkommende til 3 Kr. pr. Td. Hartkorn.

13. Meterloven.

Denne meget vigtige Lov, der sikkert til en Begyndelse vil volde Befolkningen Vanskeligheder, og som senest skal træde i Kraft i 1910, har Nr. 124 og er dateret den 4. Maj 1907. Den bestemmer, at det danske System for Maal fremtidig skal være Meteren og for Vægt Kilogrammet. For Længdemaal er Enheden Meteren, og for den gælder følgende Benævnelser:

1 Decimeter er $^1/_{10}$ Meter, 1 Centimeter er $^1/_{100}$ Meter, 1 Millimeter er $^1/_{1000}$ Meter, 1 Dekameter er 10 Meter, 1 Hektometer er 100 Meter, 1 Kilometer er 1000 Meter, og 1 Myriameter eller 1 Metermil er 10,000 Meter. Enheden for Flademaal er Kvadratmeteren: 1 Ar er 100 Kvadratmeter, 1 Hektar er 100 Ar, 1 Kvadratkilometer er altsaa 100 Hektarer. Enheden af Rummaal er Kubikmeteren, Tusindedelen heraf (Kubikdecimeteren) er en Liter. 1 Deciliter er $^1/_{10}$ Liter, 1 Centiliter er $^1/_{100}$ Liter, 1 Dekaliter er 10 Liter, og 1 Hektaliter er 100 Liter. Enheden for Vægt er som sagt Kilogrammet. 1 Kilo-

gram er 1000 Gram, 1 Decigram er $^1/_{10}$ Gram, 1 Centigram $^1/_{100}$ Gram og 1 Milligram $^1/_{1000}$ Gram. 1 Dekagram er 10 Gram, 1 Hektagram er 100 Gram, 1 Ton er = 1000 Kilogram.

Saa længe det metriske System anvendes sideordnet med det hidtil gældende, skal en autoriseret Omsætningstabel være ophængt eller tilgængelig for Købere. Forholdet mellem nugældende Maal og Vægt og metrisk Maal og Vægt angives derefter yderst detailleret. Her skal kun nævnes, at 1 dansk Mil svarer til 7,5 Kilometer, 1 Pund til 0,5 Kilogram og 1 Tønde Smør (224 Pund) til 112 Kilogram. 1 Fod: 0,314 Meter, 1 Tomme: 2,6 Centimeter, 1 Td. Land: 0,55 Hektar, 1 Kvadratfavn: 3,5 Kvadratmeter, 1 Kvadratalen: 0,4 Kvadratmeter. 1 Korntønde: 1,39 Hektoliter og 1 Kultønde: 1,70 Hektoliter.

14. Hjælpekasser.

Denne for Landets Kommuner saa vigtige og betydningsfulde Lov om Hjælpekasser har Nr. 125 og er dateret 4. Maj 1907. Hjælpekasser træde i Stedet for »De fattiges Kasse«, og de Midler, som denne maatte eje, gaa over til Hjælpekassen, eventuelt til Deling mellem flere Hjælpekasser, og i Tvivlstilfælde kan Amtsraadets og senere Indenrigsministerens Afgørelse paakaldes. I Hjælpekassen indgaa de Indtægter, der forhen i Henhold til Lov, Anordning eller privat Villiesbestemmelse skulde tilflyde »De fattiges Kasse«. Derhos kan ethvert Sogneraad uden Samtykke af højere Myndighed yde Bidrag til Kommunens Hjælpekasse af indtil 30 Øre pr. Indbygger i Kommunen.

Hjælpekassens Opgave er at støtte værdige trængende, som have fast Ophold indenfor Kassens Omraade og ikke nyde Fattigunderstøttelse, i deres Bestræbelser for at ernære sig uden Hjælp af Fattigvæsenet. Hjælpen ydes efter Skøn i hvert enkelt Tilfælde. Opholder en Person sig udenfor sin Forsørgelseskommune og har indenfor 3 Maaneder af Opholdskommunens Hjælpekasse

modtaget mindst 15 Kr., vil hans Erhvervelse af Forsørgelsesret i Opholdskommunen være at betragte som hvilende i 3 Maaneder.

Bestyrelsen for Hjælpekassen bestaar af mindst 5 Medlemmer. Omfatter en Hjælpekasse baade Land og Købstad, skal mindst et Medlem af Bestyrelsen bo i Landdistriktet. Antallet af Hjælpekassens Bestyrelsesmedlemmer bestemmes af Sogneraadet. Valgbar og valgberettiget til Bestyrelsen er enhver uberygtet Mand eller Kvinde, som har Indfødsret, er fyldt 25 Aar og i Skatteaaret har boet og svaret Skat til Kommunen, med Undtagelse af dem, der have nydt urefunderet Fattigunderstøttelse eller ere ude af Raadighed over deres Bo. Valget foregaar i Marts Maaned og gælder for 3 Aar. Der gives dernæst en Række meget udførlige Bestemmelser om Valgmaaden og Valgledelsen m. v.

Hjælpekassens Bestyrelse bestemmer selv sin Forretningsgang og vælger selv sin Formand for 1 Aar ad Gangen. Den samlede Bestyrelse er ansvarlig for de Kapitaler og øvrige Aktiver, der tilhøre Kassen. Kassens Værdipapirer forsynes med Paategning om, at kun den samlede Bestyrelse kan raade over dem. Regnskabsaaret er Finansaaret. Regnskabet med Bilag skal afgives til Kommunalbestyrelsen inden hvert Aars 1. Maj.

Staten stiller aarligt 250,000 Kr. til Raadighed til delvis Erstatning for de Pengebidrag, Kommunerne have ydet Hjælpekasserne, dog kan ingen Kommune faa refunderet over $^1/_3$ heraf.

Enhver Kommune, der vil nyde godt af Statstilskudet, maa snarest muligt efter Regnskabsaarets Udløb til Overmyndigheden indsende Hjælpekassens Kvittering for de modtagne Kommunetilskud. Loven skal revideres i 1912.

15. Vands Afledning.

Loven herom er af 19. April 1907 og har Nr. 128. Det er Afsnit D. om ny Vandafledningsanlæg i Loven af 28. Maj 1880, der her forandres. Hoved-

reglerne i den ny Lov ere følgende: Anser en Grundejer det for nødvendigt at tilvejebringe et Vandafledningsanlæg fra sin Ejendom over andres Grund gennem aabne eller lukkede Ledninger, eller ønsker han at give et Vandafledningsanlæg, der fører andet end Drænvand, Afløb til et offentligt Vandløb, har han at tilkalde Vandsynsmændene for ved deres Mægling at søge opnaaet en mindelig Ordning af Sagen. Lykkes dette ikke, kan Sagen, hvis Parterne ere enige derom, undergives Synsmændenes Kendelse. Ellers maa Sagen afgøres ved Landvæsenskommissionens Medvirken. Begæring om Nedsættelse af en saadan skal være indsendt til Amtet inden 4 Uger, regnet fra Vandsynsforretningens Afslutning. Agtes Vandet afledet til et offentligt eller til et privat Vandløb, der udmunder i et offentligt, skal vedkommende kommunale Bestyrelse indvarsles til Møde under Sagens Behandling.

Paa samme Maade have de kommunale Bestyrelser Ret til at gaa frem, naar de skønne, at Afløbsvand, der fra private Ejendomme ledes til offentlige Gaders og Vejes Terræn eller til et offentligt Vandløb, bør samles og bortføres i ny aabne eller lukkede Ledninger, eller de finde det ønskeligt at tilvejebringe et samlet, fælles Vandafledningssystem for større Arealer, der ere eller kunne ventes bebyggede i en nær Fremtid. De paagældende Ejere skulle da indvarsles til Møderne og deltage i Omkostningerne ved Anlægget og Vedligeholdelsen, alt efter Vandsynsmændenes eller Landvæsenskommissionens Afgørelse. Der gives derefter en Række detaillerede Bestemmelser om Udførelsen, Erstatningen og den hele Fremgangsmaade m. v.

16. Nationalbankens Oktroi.

Loven, hvorved Nationalbankens Oktroi forlænges til den 31. Juli 1938, er af 12. Juli 1907 og har Nr. 157. Statskassen faar forlods en aarlig Afgift af 750,000 Kr., foruden en yderligere Andel i et eventuelt Overskud. For Landbruget har det sin Interesse, at en af Direktørerne skal være l a n d b r u g s k y n d i g; han vælges af Kongen.

(Sluttes).

Udkomne Bøger.

Roedyrkningen. Af *E. Lunding.* 40 Sider. 75 Øre. (H. Hagerups Forlag. Kjøbenh.)

Den lille Gødningslære. Af *Anton Christensen.* 63 Sider. 1 Kr. (H. Hagerups Forlag. Kjøbenh.)

Forøg Udbyttet af Græsmarken. Af *K. Dorph-Petersen.* 48 Sider. 75 Øre. (H. Hagerups Forlag. Kjøbenh.)

En analytisk Undersøgelse af Plantedækket i en- og fleraarige Græsmarker 1877—1888, udført af Konsulent *P. Nielsen.* 31. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. — Hovedresultaterne af *P. Nielsens* Arbejde for Græsmarkens Forbedring ere for længst blevne hver Mands Eje gennem hans praktiske Anvisninger og talrige Foredrag og Bladartikler. Af det omfattende Materiale, han har samlet, har dog kun en ringe Del været offentliggjort. Det er da glædeligt, at Statens Forsøgsvæsen har fundet Anledning til paa ét Sted at samle Resultaterne af de af *P. Nielsen* foretagne Undersøgelser over Græsmarkerne, der har haft en saa stor Betydning for disses rationelle Besaaning og Pleje og ved hvilke *P. Nielsen* vandt sig sit store Navn. Bearbejdelsen har sikkert været overmaade vanskelig, men det meget omfattende Materiale er lagt kyndigt og overskueligt til rette af Assistent *E. Lindhard* og vil utvivlsomt faa sin store Betydning for det fremtidige Arbejde for Græsmarkens Forbedring. — 127 Sider. 1 Kr. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Ottende Aars Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer. 32. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. Beretningen, der giver den sædvanlige, af Frøavlerne med stor Interesse imødesete Oversigt over det forløbne Aars Dyrkningsforsøg med indenlandske Rodfrugtstammer, er udarbejdet af Forsøgsleder *L. Helweg.* — 30 Sider. 50 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Nittende Beretning om den under Landbrugsministeriet sorterende landøkonomiske Konsulentvirksomhed 1907. II. Hefte: Konsulenternes Indberetninger. Udgivet paa Landbrugsministeriets Foranstaltning ved Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 219 Sider. Ikke i Boghandelen. (Landhusholdningsselskabet. Kjøbenh.)

Stambog over Heste af lettere Race. VII. Ved Ritmester, Konsulent *Schwarz-Nielsen.* Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 227 Sider + 44 Billeder. $1^1/_2$ Kr. indb. (Kjøbenhavn.)

Kostambog. Køer af rød dansk Malkerace i Sjællands Stift. I. Udarbejdet af et af De samvirkende sjællandske Landboforeningers Kvægbrugsudvalg nedsat Udvalg ved Konsulent *J. Fisker.* 183 Sider + 81 Billeder. 3 Kr. indb. (Kjøbenhavn.)

Mindre Meddelelser.

Kalkkvælstof. Efter at *Frank* havde vist, at det var muligt at binde Luftens fri Kvælstof til ophedet Calcium-Carbid, idet der derved dannes Calciumcyanamid eller, som det jo nu almindelig benævnes »Kalkkvælstof«, har en stor Mængde Forsøgsanstalter undersøgt denne ny Kvælstofgødning nærmere. — Fra *Wagner*, Darmstadt, der sammen med *Gerlach*, Posen, var den første, der har anstillet Undersøgelser og givet Meddelelse om denne Kvælstofforbindelses Værdi som Gødning, foreligger der nu en meget udførlig Beretning om forskellige Undersøgelser vedrørende Kalkkvælstoffet, hvis Hovedresultater her kort skal refereres:

1) Kalkkvælstoffet tiltrækker Fugtighed og Kulsyre fra Luften, hvorved det tiltager i Vægt, og ved længere Tids Henliggen i Luften forflygtiges efterhaanden en betydelig Mængde af dets Kvælstof.
2) Kalkkvælstoffet opløser sig kun langsomt i Vand.
3) I Berøring med fugtig Jord undergaar Kalkkvælstoffet forskellige Omsætninger, hvorved der kan være Fare for, at en Del af dets Kvælstof overgaar i Dicyandiamid, der er en for Planterne skadelig Forbindelse. Kulsyre, Humussyre og Varme fremme denne Omsætning, hvorimod Jordbakterierne modvirke den ved at overføre Kalkkvælstoffet i Ammoniak og Salpetersyre.
4) Ammoniak- og Salpeterdannelsen kan kun foregaa i meget fortyndede Opløsninger af Kalkkvælstof. Salpetersyredannelsen kræver en endnu stærkere Fortyndingsgrad end Ammoniakdannelsen.

5) Urinstoffets Kvælstof overgaar under alle Forhold hurtigere i Ammoniak- og Salpetersyre end Kvælstoffet i Calciumcyanamid.
6) Jordens Beskaffenhed har Indflydelse paa Ammoniakdannelsen. Medens Urinstoffet ved Wagners Forsøg hurtigere omdannedes til Ammoniak i Sandjord end i Lerjord, er det omvendte Tilfældet med Kalkkvælstoffet.
7) Faren for, at der kan foregaa Kvælstoftab ved Ammoniakforflygtigelse, er ved Anvendelse af Kalkkvælstof større end ved Anvendelse af svovlsur Ammoniak.

Foruden disse Laboratorieundersøgelser har Wagner anstillet et stort Antal Karforsøg med forskellige Kulturplanter til Belysning af Kalkkvælstoffets Værdi i Forhold til andre Kvælstofgødninger, og Hovedresultatet af disse Forsøg, der stemmer ganske godt overens med Resultater flere andre Steder fra, bl. a. ogsaa fra vore Forsøgsstationer (se »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«, Bd. 14, S. 322—326), har været, at naar Salpeterkvælstoffets Gødningsværdi sættes = 100, har Kalkkvælstoffet haft en Gødningsværdi af 90.

Forøvrigt er der adskillige Forhold, der faa Indflydelse paa Kalkkvælstoffets Virkning, og dets Anvendelse synes at kræve mere Omtanke og Forstaaelse end Anvendelsen af Ammoniak eller Salpeter. Til sure saavel som til meget kalkfattige Jorder i det hele taget egner Kalkkvælstoffet sig ikke, idet Anvendelsen her synes ofte at kunne fremkalde Forgiftningsfænomener. Særlig udpræget vise disse Forgiftningssymptomer sig i Følge *Tacke* paa Højmosejord. Heller ikke egner Kalkkvælstoffet sig til Anvendelse i den varme Aarstid til Overgødning. *Harald R. Christensen.*

Den landøkonomiske Uddannelse i England. I 1907 blev der i England nedsat en Regeringskommission med den Opgave at redegøre for den nuværende landøkonomiske Uddannelse i England og Wales og fremkomme med Forslag om dens Udvidelse og Fuldstændiggørelse. Kommissionen har nu afgivet en meget udførlig Betænkning, der bl. a. indeholder Udtalelser af de 113 »Vidner«: Landejere, Farmere, Bestyrere, Forsøgsledere, Lærere, Professorer o. s. v., Kommissionen har afhørt. Den konstaterer først, at der i de sidste 20 Aar har fundet en glædelig Udvikling Sted i den landøkonomiske Un-

dervisning i England og Wales, Interessen for denne er nu vakt og er mange Steder meget levende. Imidlertid vil det være i høj Grad ønskeligt, at de endnu tilstedeværende Mangler søges afhjulpne. Kommissionens Forslag gaar ud paa følgende:

Hvad den højere landøkonomiske Uddannelse angaar, der gives ved Universiteter eller landøkonomiske Kollegier, mener Kommissionen, at det vil være tilstrækkeligt at oprette nogle faa saadanne, der ligge saaledes, at de kunne besøges fra et eller to Distrikter, der for Tiden ikke have noget landøkonomisk Kollegium.

Derimod mener Kommissionen, at den Maade, hvorpaa den lavere landøkonomiske Uddannelse for Tiden er ordnet, er fuldstændig utilstrækkelig. Der findes kun faa Anstalter, der give en saadan Undervisning, og deres Antal bør derfor forøges i meget betydelig Grad. Der foreslaas oprettet særlig Vinter-Landbrugsskoler med Kursus for Knøse paa 17 til 20 Aar, som allerede have haft nogen praktisk Uddannelse ved Landbrug og Havebrug.

Grevskabs-Landbrugskonsulenter. Komiteen foreslaar, at der i hvert Distrikt af Størrelse som et Gennemsnits-Grevskab ansættes en landøkonomisk Konsulent, der skal bistaa Farmerne med Raad, føre Tilsyn med Markforsøg og holde Foredrag om Resultaterne af disse og om andre Landbrugsemner o. s. v. Han skal samtidig være knyttet til og arbejde i Forbindelse med et Kollegium eller Institut, der giver den højere Undervisning.

Komiteen fremhæver dernæst meget stærkt, at Vandrelærere kunne faa stor Betydning for den fremtidige landøkonomiske Uddannelse. Hvis der kan faas vel uddannede Mænd hertil, ville Farmerne og særlig de mindre snart lære at søge til dem for at faa Raad og Oplysning.

»Farm-Instituter« bør søges oprettede i Distrikter, i hvilke der endnu ikke findes noget Kollegium eller en højere Institution, og disse Instituter skulle hjælpe til at give Lærerne en saa god praktisk Dygtighed som vel muligt. »Farm-Institutet«, der skal bestaa af en Farm og det nødvendige Antal Læseværelser, skal tjene som Hovedkvarter for Distriktets hele Stab af Vandrelærere. Farmene skulle saa vidt gørlig være typiske for vedkommende Distrikt, de bør kombineres

med Vinterskolerne, saaledes at deres Bygninger kunne benyttes til Skoleøjemed om Vinteren, medens Landmændene om Sommeren kunne faa en Slags Anskuelsesundervisning paa dem i Mejeribrug m. m.

Komiteen fremhæver dernæst Ønskeligheden af, at der bliver foretaget udvidede Forsøg med den landøkonomiske Uddannelse for Øje, særlig at Antallet af de Mænd, der arbejde ved Forsøgene, forøges, og at Forsøgsresultaterne offentliggøres og spredes saaledes, at de blive Almenheden bekendte. De bør sammenstilles med Resultaterne af tilsvarende Forsøg i andre Lande, og Offentliggørelserne bør være klare og koncise og hovedsagelig gaa ud paa at fremlægge, hvad der kan blive til praktisk Nytte for Landmændene.

Komiteen anbefaler indtrængende, at der fra Statens Side bevilges langt større Tilskud til den landøkonomiske Uddannelse end hidtil, thi denne er af en saa umaadelig Betydning for »det forenede Kongerige«, at der intet maa spares, for at gøre den saa fuldstændig som vel muligt. Dens sidste Maal er jo at forbedre og forøge den landøkonomiske Produktion, og der er ingen Tvivl om, »at der ved en almindelig Anvendelse af videnskabelige Methoder kan iværksættes en vigtig Udvikling i enhver Gren af Landbruget og i de forskellige landøkonomiske Industrier, der knytte sig til dette. Ved Hjælp af de nævnte Midler vil man — foruden en formindsket Tilførsel af Kød og de Kornsorter, der vokse her i Landet — kunne opnaa en fordelagtig Hjemmeproduktion af en stor Del af det Smør, Ost, Fjerkræ, Frugt og Grøntsager (for ikke at nævne Tømmer), som nu indføres fra Udlandet«.

»Endelig bør Muligheden af en forøget Beskæftigelse ikke overses. En forøget Beskæftigelse vil gøre det muligt for en større Befolkning at leve paa Landet. Dette Forhold er et Moment af høj Betydning for Opretholdelsen af Nationens fysiske Standard, thi Landbefolkningen skal ikke blot opretholde dens eget Antal, men da en i Byen opdraget Befolkning hurtig forringes, skal den ogsaa tilfredsstille vore store Stæders bestandig voksende Efterspørgsel efter sunde Arbejds-Mænd og -Kvinder.«

De i Betænkningen fremsatte Forslag ere tiltraadte af samtlige Medlemmer af Kommissionen.

Konsulentmødet vil blive afholdt Mandagen den 26. og Tirsdagen den 27. Oktober. Den første Dag afholdes Sektionsmøder vedrørende Husdyrbrug, Mejeribrug og Planteavl, der ville blive ledede henholdsvis af d'Hrr. Statskonsulenter *P. A. Mørkeberg, A. P. Hansen* og *Fr. Hansen*. Den anden Dag finder det almindelige Konsulentmøde Sted, paa hvilket Landbrugskonsulent *Harald Faber* vil holde Foredrag om de danske Landbrugsprodukters nuværende Stilling paa det engelske Marked og Professor *C. O. Jensen* om Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serum-Laboratorium. Efter Mødet ville Deltagerne faa Lejlighed til at aflægge et Besøg paa Laboratoriet.

International Udstilling af Byg og Humle i Berlin. Foreningen »Forsøgs- og Læreanstalt for Bryggeri i Berlin« foranstalter i Anledning af dens 25 Aars Jubilæum en international Udstilling for Byg og Humle i Berlin i Dagene fra den 10.—18. Oktober d. A. Med Udstillingen er forbunden en Fremstilling af Bryggeri-Maskiner og Brygger-Heste.

Den nævnte Forening er en af de største videnskabelige Bryggeriforeninger i Verden. Den har særligt lagt sig efter Dyrkningen af Byg til Bryggeribrug og af Humle. I Aaret 1892 oprettede den (under Professor, Dr. *von Eckenbrecher's* Ledelse) en Byg- og Humlekulturstation, der ved Anlæg af Forsøgsmarker og ved Foretagelsen af systematisk gennemførte Forsøg har opnaaet betydelige Resultater for den tyske Byg- og Humlekultur. Og Foreningen har siden 1894 hvert Aar under Medvirkning af det store tyske Landbrugsselskab afholdt en tysk Byg- og Humleudstilling i Berlin.

I Aar skal Udstillingen udvides til at være international, og flere Lande ville officielt deltage i den. De nærmere Regler for Udstillingen — til hvilken Anmeldelsesfristen udløber den 17. September — faas ved Henvendelse til Det kgl. d. Landhusholdningsselskab, Vestre Boulevard 34, Kjøbenhavn, B.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1907,

sammenlignet med Omsætningen i tidligere Aar,

af

Ekspeditionssekretær *N. C. Christensen*,
Statens statistiske Bureau.

I.

Foretager man paa tilsvarende Maade som i Tidsskriftets foregaaende Aargange en Opgørelse for Kalenderaaret 1907 over Landbrugsomsætningen mellem Danmark og Udlandet — eller rettere den Del af Landbrugsomsætningen, der i Handelsstatistikken lader sig særlig udskille —, faar man som Resultat, at Værdien for Udførselen af danske Landbrugsprodukter udgjorde 371 Mill. Kr., og Værdien for Indførselen af udenlandske Landbrugsvarer (dels til almindelig Konsum, dels som Raa- og Hjælpestoffer for Landbruget) 212 Mill. Kr. Aarets Landbrugsomsætning har altsaa givet et Overskud paa 159 Mill. Kr. Den mere detaillerede Opgørelse er — med Tilføjelse af Værdierne for 1906 og 1905 — indeholdt i Tabellen paa de to næstfølgende Sider. Hovedresultatet for 1907 sammenlignet med hvert af de foregaaende 10 Aar er angivet i nedenstaaende Oversigt.

	Udførsel.	Indførsel.	Udførselsoverskud.
1907	371.0 Mill. Kr.	212.2 Mill. Kr.	158.8 Mill. Kr.
1906	355.4 —	211.7 —	143.7 —
1905	350.5 —	178.7 —	171.8 —
1904	327.2 —	165.0 —	162.2 —
1903	316.7 —	154.4 —	162.3 —
1902	285.5 —	163.8 —	121.7 —
1901	260.6 —	140.3 —	120.3 —
1900	249.5 —	131.7 —	117.8 —
1899	242.2 —	130.2 —	112.0 —
1898	217.2 —	113.4 —	103.8 —
1897	211.2 —	105.0 —	106.2 —

Tabel 1. **Værdi for Omsætningen af Landbrugsprodukter**
(Bortset fra

Varerne	Udførsel af indenlandske Varer		
	1907	1906	1905
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Smør	169.08	161.78	155.59
Fløde og Mælk	5.99	4.70	2 79
Æg	26.54	25.50	24.77
Flæsk	96.42	83.38	80.02
Heste	13.65	17.41	19.15
Hornkvæg	23.09	24.58	27.83
Faar	0.03	0.05	0.06
Svin og Grise	0.00	0.00	0.00
Levende Fjerkræ	0.00	0.00	0.00
Kød af Hornkvæg	5.61	7.44	9.62
Kød af Faar	0.23	0.27	0.41
Kød af andre Dyr; Slagteriaffald o. l.	4.97	4.87	4.78
Fedt og Oleomargarin; Margarine	3.19	2.95	2.55
Andre Madvarer af Landbrugets Husdyr*)	0.14	0.39	0.07
Huder og Skind; Ben; Talg m. m.**)	12.30	13.79	13.15
Korn, uformalet (herunder Malt)	7.56	6.16	7.40
Korn, formalet	1.07	0.88	1.17
Foderstoffer***)	0.49	0.74	0.52
Frø til Udsæd	0.59	0.53	0.58
Fremmede Gødningsstoffer	.....	.....	.....
Anslaaet Værdi for Foderstof i indført Oliefrø o. l.	.....	.....	.....
Tilsammen...	370.95	355.42	350.46

*) Hovedsagelig Ost. **) Uld er ikke medregnet, da Industriomsætningen
***) Udførselen af danske Oliekager, Melassefoder o. l. er ikke medregnet, da

Anm. Tabellens Opgørelse over Udførsel omfatter alle Landbrugspro-
Hvidkaal) og enkelte andre smaa Poster. — I Opgørelsen over Indførsel er først og
og Foderstoffer, Frø, Træk- og Tillægsdyr, Gødningsmidler o. s. v.); her burde
til Landbruget, men disse kunne ikke særlig udskilles fra den øvrige Import
brugsprodukter, der indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere danske
Flæsk, Kvæg m. m.). At opstille en rationel Regel for, hvad der bør tages

)g Landbrugets Hjælpestoffer i Aarene 1905—07.

Transit.)

Indførsel til Forbrug af fremmede Varer			Udførsel af indenlandske Varer større (+) eller mindre (÷) end Indførsel til Forbrug af fremmede Varer		
1907	1906	1905	1907	1906	1905
Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
6.04	9.94	9.23	+ 163.04	+ 151.84	+ 146.36
0.07	0.02	0.02	+ 5.92	+ 4.68	+ 2.77
1.89	3.05	3.39	+ 24.65	+ 22.45	+ 21.38
0.32	1.49	1.04	+ 96.10	+ 81.89	+ 78.98
7.88	7.59	3.05	+ 5.77	+ 9.82	+ 16.10
0.58	1.95	2.35	+ 22.51	+ 22.63	+ 25.48
0.01	0.03	0.04	+ 0.02	+ 0.02	+ 0.02
0.00	0.00	0.01	+ 0.00	+ 0.00	÷ 0.01
0.15	0.26	0.12	÷ 0.15	÷ 0.26	÷ 0.12
0.82	0.84	0.53	+ 4.79	+ 6.60	+ 9.09
0.70	0.58	0.32	÷ 0.47	÷ 0.31	+ 0.09
1.96	1.77	1.51	+ 3.01	+ 3.10	+ 3.27
20.06	19 36	15.78	÷ 16.87	÷ 16.41	÷ 13.23
1.14	1.15	1.13	÷ 1.00	÷ 0.76	÷ 1.06
5.97	7.16	5.26	+ 6.33	+ 6.63	+ 7.89
75.23	79.24	64.15	÷ 67.67	÷ 73.08	÷ 56.75
9.92	8.13	8.28	÷ 8.85	÷ 7.25	÷ 7.11
58.51	51.71	48.77	÷ 58.02	÷ 50.97	÷ 48.25
8.04	6.70	5.59	÷ 7.45	÷ 6.17	÷ 5.01
9.86	8.14	6.11	÷ 9.86	÷ 8.14	÷ 6.11
3.00	2.60	2.00	÷ 3.00	÷ 2.60	÷ 2.00
212.15	211.71	178.68	+ 158.80	+ 143.71	+ 171.78

ıer dominerer for stærkt, og dansk Faareuld ikke kan udskilles i Udførselen. lisse Varer ere Industriprodukter.

lukter af Betydning; udeladt er kun forskellige Markvækster (især Kartofler og remmest optaget de til det danske Landbrug indførte Hjælpestoffer (Foderkorn gsaa medregnes Landbrugsmaskiner og andre Industriprodukter, der indføres nder samme Toldpositioner. Dernæst er medregnet en Del fremmede Land-Landbrugseksport (fremmed Smør, Margarine, Margarineraastoffer, Kød og ned, lader sig forøvrigt ikke gøre.

Af foranstaaende Oversigt fremgaar det, at Udførselsoverskudet i 1907 var godt 15 Mill. Kr. højere end i 1906, men 13 Mill. Kr. lavere end i 1905 og 3 à 4 Mill. Kr. lavere end de foregaaende to Aar, 1903—04. Udførselsværdien — der i hvert enkelt af de i Oversigten omhandlede Aar har været i Stigning, om end med ulige store Beløb — er fra 1903 til 1907 stegen med over 54 Mill. Kr., ialt 17 pCt., eller gennemsnitlig ca. 14 Mill. Kr. om Aaret. Indførselsværdien er i de samme 4 Aar stegen med 58 Mill. Kr., hvilket paa Grund af Indførselens mindre Omfang svarer til 37 pCt. af Værdien i 1903, altsaa en relativ Stigning, der er dobbelt saa stor som Udførselsstigningen. Gaar man længere tilbage i Tiden, var Overskudet betydeligt mindre end i det sidste Femaar, idet der alene i 1903 skete et Opsving paa over 40 Mill. Kr.

Man har fra de allerfleste Hold været enig om at give de to sidst forløbne Aar, 1906—07, et særlig godt Skudsmaal i landøkonomisk Henseende. For saa vidt er det derfor paafaldende, at det netop i disse Aar har været vanskeligt at holde det Niveau, der var naaet i de nærmest foregaaende Aar, særlig i 1905, der ikke var noget godt Høstaar. 1905 var imidlertid et Aar med forceret Salg baade fra Heste- og Kvægbesætningerne, og 1906 blev derved ganske naturligt et Stagnationsaar, hvor de udførte Mængder paa saa godt som alle Punkter enten vare stillestaaende eller nedadgaaende, medens Indførselen af fremmed Korn til Supplering af det foregaaende Aars mindre gode Afgrøder langt overgik alle tidligere Aars Indførsel. Overskudsnedgangen vilde endda være bleven langt større i 1906, hvis der ikke var bleven betalt ekstra høje Priser for næsten alle vore Eksportprodukter. Blandt flere Aarsager til Prisstigningen maa først og fremmest nævnes den Højkonjunktur, særlig i industriel og kommerciel Henseende, som vore to bedste — i Hovedsagen eneste — Kunder, England og Tyskland, nød godt af i endnu højere Grad end de fleste andre Lande.

Med 1907 var der indtraadt særdeles gunstige Betin-

gelser for den animalske Produktion i Danmark, idet de naturlige Forhold vare gode ikke blot i Aaret selv, men ogsaa i det foregaaende Aar, efter hvilket der jo paa mange Maader altid maa tages Arv. Ogsaa Priserne paa de udenlandske Markeder vare gode; Tilbageslaget mod Højkonjunkturen naaede ikke at gøre sig videre gældende, inden Aaret var ude. Efter en fleraarig Stilstand indtraf der da ogsaa et stort Opsving i Udførselen af vore vigtigste Artikler Smør og Flæsk, og de opnaaede Priser vare — om end lavere end i 1906 — dog betydeligt over Gennemsnittet. I Udførselen af Æg standsede den Mængdenedgang, der havde vedvaret siden 1903, medens den lige saa langvarige Prisstigning fortsatte sig. Disse tre Artikler omfatte de tre største Værdier i Danmarks Udførsel; paa en lille Brøkdel nær gaar den hele Udførsel til England. — For de næste Varer i Udførselsrækken er Tyskland Hovedmodtager, nemlig for Heste, for levende og slagtet Kvæg samt for forskellige Biprodukter fra Kvægavlen. I denne Del af Udførselen blev Mængdenedgangen fra 1906 fortsat i 1907, og der fremkaldtes herved en Tilbagegang i Eksportværdien paa flere Millioner Kroner. Priserne gik til Dels lidt op (for Heste) eller holdt sig, regnet efter Gennemsnit af Aaret, omtrent paa samme Højde som i 1906, altsaa højere end før Toldforhøjelserne. — Udførselen af Fløde og Mælk, der udelukkende gaar til Tyskland, blev ikke formindsket i 1907. Mængden af Fløde var omtrent lige stor i begge Aarene, og for Mælk var der endog en ret betydelig Forøgelse.

I Overensstemmelse med, hvad her er anført, viser Tabellen S. 538—39, at Værdien for Udførselen fra Mejeribruget, Svineavlen og Hønseavlen var godt $22^1/_2$ Mill. Kr. større i 1907 end i 1906, medens Udførselen af Heste, af levende og slagtet Kvæg samt af Biprodukter blev formindsket med $8^1/_2$ Mill. For hele Husdyrbrugets Eksport under eet giver dette en Stigning paa ca. 14 Mill. Kr., og samtidig maa man tage den nedenfor omtalte Nedgang i

Forbruget af fremmede Husdyrprodukter i Betragtning. — Eksportværdien af indenlandske Kornvarer steg som Følge af de høje Priser og af nogen Forøgelse i de udførte Mængder fra 7.0 til 8.6 Mill. Kr., altsaa med godt $1^1/_2$ Mill. Kr., hvilket lagt til de nysnævnte 14 Mill. Kr. giver Totalværdiens Stigning fra 1906 til 1907, nemlig godt $15^1/_2$ Mill. Kr.

Værdien for Danmarks Forbrug af indførte Landbrugsvarer steg i 1906 med 33 Mill. Kr., nemlig fra 178.7 til 211.7 Mill. Kr., idet der var Stigning for de fleste Varer, først og fremmest for Indførselen af uformalet Korn og af Heste. Den store Indførselsværdi blev bibeholdt i 1907, endda med Forøgelse af ca. $^1/_2$ Mill. Kr. Indførselsmængden var, som Helhed betragtet, betydeligt mindre end i 1906, men Priserne stigende — tildels i meget høj Grad — for de fleste af Hovedposterne i vor Landbrugsimport: Korn, Handelsfoderstoffer, Frø og Gødningsstoffer. — Af Tabellen fremgaar det, at Værdien for samtlige til Forbrug indførte Husdyrprodukter blev formindsket med $7^1/_2$ Mill. Kr.; Mængdenedgangen for en Række Varer (Smør, Flæsk, Æg, Slagtekvæg, Huder og Skind m. fl.) blev ved flere Artikler forstærket ved Prisnedgang. — Indførselsværdien for uformalet og formalet Korn blev formindsket med ca. 2 Mill.; Indførselsmængden gik her saa stærkt ned, at med de samme Priser som i 1906 vilde Værdien yderligere være bleven formindsket med en halv Snes Millioner Kroner. — For de resterende Indførselsvarer (de fire sidste Vareposter i Tabellen): Handelsfoderstoffer, Frø og Gødningsstoffer, forøgedes Værdien med over 10 Mill. Kr., idet baade Mængdeforøgelse og Prisstigning her gik Haand i Haand.

Forandringen i Mængde og Pris i 1907 er ved de enkelte Hovedartikler gaaet i nedenanførte Retninger:

Udførsel af Smør: Stærk Opgang i Mængde, Nedgang i Pris. Udførselsoverskudet yderligere forøget ved formindsket Forbrug af fremmed Smør.

Indførsel af animalske Fedtstoffer til Erstatning af Smør (Margarine,

Oleomargarin, Neutrallard og andre Fedtstoffer m. m.): Tildels Opgang i Mængde og Pris.

Udførsel af Æg: Mængden lidt forøget; Opgang i Pris.

Udførsel af Flæsk: Stærk Opgang i Mængde; Nedgang i Pris. Udførselsoverskudet yderligere forøget ved formindsket Forbrug af fremmed Flæsk.

Udførsel af levende og slagtet Hornkvæg: Nedgang i Mængde; Prisen nærmest uforandret. Nedgangen for levende Kvæg ophævet ved tilsvarende Formindskelse af Indførselsantallet.

Udførsel af Heste: Nedgang i Mængde; Opgang i Pris.

Indførsel af Heste: Mængden omtrent uforandret.

Indførsel af Brødkorn (Hvede og Rug): Nedgang i Mængde; Opgang i Pris.

Indførsel af Foderkorn (Majs, Byg, Havre): Nedgang i Mængde; Opgang i Pris.

Indførsel af Handelsfoderstoffer: Opgang i Mængde for Oliekager, Nedgang for Klid; Opgang i Pris for begge.

Udførsel af dansk Byg: Mængden lidt forøget; Opgang i Pris.

De Værdiforskydninger, som de her nævnte Forandringer have fremkaldt ved de enkelte Varer, kunne ses af Tabel 1. Iøvrigt henvises til efterfølgende Redegørelse for Landbrugsomsætningens Hovedgrene samt til Specialberetningerne i de tidligere Hæfter om Mælkeribruget, Hesteavlen, Husdyrbruget, Planteavlen etc. i 1907 og til den almindelige Oversigt i Aarets første Hæfte.

Smør, Flæsk, Æg.

Det engelske Marked har været usædvanlig heldigt for den danske Eksport i det sidste Par Aar. Tilførselen fra andre Lande har ikke været særlig stor; i 1907 var der endog — som det fremgaar af Side 549 — en kendelig Tilbagegang for Smør, Flæsk og Æg fra andre Lande end Danmark. Købeevnen har været god under den blomstrende Tilstand i de engelske Næringsveje. I »The Economist«s Aarsoversigt kendetegnes Forholdene paa følgende Maade:

I den engelske Handels Historie vil 1906 staa som et af de virksomste og heldigste Aar. Den udenrigske Vareomsætning naaede et meget større Omfang end før; og i Virksomhederne indenfor Landets Grænser var der

ogsaa god Fremgang, om end ikke i saa fremtrædende Grad som udadtil.—Om 1907 kan man anvende de samme Udtryk som om 1906. Saavel Indførsels- som Udførselsværdierne overgik langt selv de høje Værdier i 1906. I den indenrigske Produktion og Omsætning var Virksomheden livlig og Udbyttet tilfredsstillende, i hvert Fald indtil henimod Aarets Slutning. Særlig gode vare Forholdene for Bomuldsspinderierne, for Uldindustrien, for Jernindustrien og for Minedriften, særlig for Kulproduktionen; mindre heldigt vare Skibsindustrien og Byggefagene stillede. — De statistiske Opgørelser over Arbejdslønnen viser, at et usædvanlig stort Antal Arbejdere fik Forhøjelser i 1907, og Tallene for Arbejdsløshed i de to sidste Aar svarede omtrent til hverandre og stillede sig langt gunstigere end i de nærmest foregaaende Aar.

Som det mørkeste Punkt for Arbejderbefolkningen nævnes det i Beretningen, at de høje Priser paa Fødemidler slugte en stor Del af den gode Fortjeneste. Men netop disse høje Priser maatte jo blive en Ekstrafordel for de danske Producenter af Eksportvarer til England.

Af Smør udførtes i 1907 171.3 Mill. Pd. (hvoraf 5,0 Mill. Pd. i hermetisk Emballage) til en Værdi af 169.1 Mill. Kr. I 1906 udførtes 158.8 Miill. Pd. til en Værdi af 161.8 Mill. Kr. og i 1905 159.7 Mill. Pd. (155,6 Mill. Kr.). Der var altsaa i 1907 en Stigning i den udførte Smørmængde paa $12^1/_2$ Mill. Pd. Hertil kommer en Udførsel i 1907 af 14.4 Mill. Pd. Fløde og 24.2 Mill. Pd. Mælk, tilsammen repræsenterende en Smørmængde paa henimod 6 Mill. Pd., medens der for 1906 blev regnet med godt 5 Mill. Pd. (for 14.6 Mill. Pd. Fløde og 11.1 Mill. Pd. Mælk af mindre Fedme end i 1907). Endelig var der i 1907 en betydelig Nedgang i Landets Forbrug af fremmed Smør. Dette Forbrug havde i en Aarrække holdt sig paa 11—12 Mill. Pd., men det gik i 1907 ned til 7.6 Mill. Pd., hvilket yderligere forøger Udførselsoverskudets Stigning med godt 4 Mill. Pd. Den samlede Opgang i Mejeribrugets

Udførselsoverskud i 1907 skulde altsaa kunne anslaas til ca. $17^1/_2$ Mill. Pd.

I de foregaaende tre Aar, 1904—1906, havde Udførselsoverskudet holdt sig paa omtrent samme Størrelse, efter at der havde været et ekstraordinært stort Opsving, paa over 20 Mill. Pd., i 1903. Selve Smørudførselen var endog gaaet ned fra 163.1 Mill. Pd. i 1904 til 158.8 Mill. Pd. i 1906; men den i Mellemtiden opkomne Udførsel af Fløde og Mælk havde omtrent ophævet Nedgangen. Det var at vente, at Opgørelsen for 1907 vilde fremvise et nyt Opsving. Græsningsforholdene og Høstafgrøderne vare gode, og selv om Vejrliget var mere køligt end normalt, saa var det dog i andre Henseender gunstigt og hindrede ikke, at Køerne malkede særdeles rigeligt. Af Prof. Bøggilds Artikel om Mejeribruget i 1907, Side 229 ff., fremgaar det, at der var en betydelig Stigning baade i den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko og i Mælkens Fedme. Det er endvidere sandsynligt, at Malkebesætningerne ere blevne forøgede, bl. a. fordi de mere usikre Vilkaar for Kød- og Kvægeksporten til Tyskland har hemmet den Bevægelse over mod Kødproduktionen, der har været umiskendelig i de senere Aar. — At Mejeriproduktionens Stigning uden videre kan sættes lig med de nysnævnte 17 à 18 Mill. Pd., der udgør Udførselsoverskudets Forøgelse, er naturligvis ikke givet. Bl. a. kan det ikke regnes, at Importnedgangen for fremmed Smør paa godt 4 Mill. Pd. har fremkaldt en lige saa stor Stigning i de danske Mejeriers Salg til Indlandet; en Del er rimeligvis erstattet af andre Fedevarer.

Værdiudbyttet af Smøreksporten i 1907 steg ikke saa stærkt som Udførselsmængden paa Grund af Prisforskydninger. Ganske vist vare Priserne usædvanlig høje i de sidste Maaneder af 1907, men i Gennemsnit af hele Aaret var der Nedgang (for Smør i almindelig Emballage er der regnet med følgende Aarspris pr. Pd.: 98.0 Øre i 1907, 101.3 Øre i 1906, 96.8 Øre i 1905, 92.4 Øre i 1904); Prisen i 1906 var imidlertid saa høj, at den er uden Sidestykke i det hele Tidsrum med den nuværende Mejeriorganisation;

Statistisk Bureau har ikke siden 1880 anvendt en saa høj Aarspris. Og til Trods for Nedgangen staar 1907 derfor med en Pris, der kun er naaet i ganske enkelte Aar. — Det gennemsnitlige Værdiudbytte pr. Ko — hvilket jo er det samlede Resultat af Mælkens Mængde og Godhed samt Smørrets Pris — tør vel derfor antages at have naaet sin Kulmination i 1907. Nettoudbyttet formindskes dog ved, at Korn og Handelsfoderstoffer vare i særlig høj Pris.

Som bekendt foregaar der over Danmark en betydelig Omsætning med u d e n l a n d s k Smør, dog mindre nu end for nogle Aar tilbage. Nedenstaaende Tabel angiver de vigtigste Data for denne Omsætning.

Udenlandsk Smør.

	1907	1906	1903	1900
Indførsel	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
fra Rusland	26.4	24.7	25.5	25.0
- Sverige	10.2	12.3	17.2	16.1
- andre Lande	0.3	0.6	6.5*)	1.3
Ialt indført	36.9	37.6	49.2	42.4
Forbrug i Danmark	7.6	11.8	11.6	11.9
Genudførsel				
til England	15.1	16.5	30.7	27.9
- Tyskland	12.2	8.3	6.5	2.3
- andre Lande	1.9	1.0	0.4	0.3
Ialt genudført	29.2	25.8	37.6	30.5

*) Den største Del af denne Indførselsmængde er i Virkeligheden kommen fra Rusland og Sverige; men nærmere Oplysning har ikke kunnet fremskaffes.

I n d f ø r s e l e n kommer næsten udelukkende fra Rusland og Sverige. Smørret fra Rusland er sibirisk og — i mindre Omfang end før — finsk Smør. Det sælges

dels her i Landet, dels til Tyskland og England. Smørret fra Sverige — der i Kvalitet naar op imod det danske — gaar saa godt som udelukkende til England. Indførselen er aftaget, dels fordi Omsætningen i højere Grad end før gaar direkte fra Sverige til England, dels fordi Sveriges Smøreksport som Helhed har været nedadgaaende.*) — Genudførselen af det fremmede Smør gaar hovedsagelig til England og Tyskland; der udføres dog en Del, vistnok sibirisk, Smør til Norge og Sverige. Udførselen til England ses at være gaaet stærkt tilbage, dels fordi Trafiken med svensk Smør er aftagende, dels fordi det sibiriske Smør i stadig højere Grad sendes til Tyskland.**) Det stigende Tal for vor Udførsel af fremmed Smør til Tyskland er Bevis for, at den voksende tyske Befolkning i stadig højere Grad maa forsyne sig med animalske Fødevarer fra Udlandet; men det viser tillige, at Forbruget især søger sekunda Varer, i hvert Fald naar Priserne ere høje. Tyskland er derfor ikke i nævneværdig Grad bleven Køber af det danske Mejerismør, skønt det for et Par Aar siden saa ud, som om der skulde komme Stigning i denne Eksport. Dog bør de senere Aars Udførsel af Fløde og Mælk ikke lades ude af Betragtning i denne Sammenhæng.

Af Flæsk udførtes i 1907 192.1 Mill. Pd., hvilket er $32^1/_2$ Mill. Pd. mere end i hvert af de to foregaaende Aar, hvor Udførselen holdt sig næsten nøjagtigt paa samme Størrelse, ca. $159^2/_3$ Mill. Pd. Stigningen i Flæskeeksporten i 1907 er forholdsvis endnu større end i Smøreksporten, og intet tidligere Aar kan — regnet i absolute Tal — opvise en tilsvarende Opgang, skønt store Svingninger baade i opad- og nedadgaaende Retning ere hyppigere i Flæske-

---

*) Udførselen af Smør fra Sverige i de sidste fem Aar har haft følgende Størrelse: 34.7 Mill. Pd. i 1907, 32.4 Mill. Pd. i 1906, 36.9 Mill. Pd. i 1905, 39.1 Mill. Pd. i 1904, 40.1 Mill. Pd. i 1903.

**) I den engelske Statistik for Indførsel af Smør fra Danmark er som oftest medregnet andre Landes Smør, der paa Vej til England har passeret Danmark. Ved Benyttelse af de engelske Tal maa man altsaa tage Transitnedgangen i Betragtning.

produktionen end i nogen anden Gren af Husdyrbruget. End ikke i Tidsrummet fra Midten af Firserne til Midten af Halvfemserne, hvor der foregik en stor Udførsel af levende Svin, men hvor man flere Gange paa Grund af Udlandets Modforanstaltninger maatte gaa over til Slagteriudførsel, finder man en større aarlig Stigning end i det sidst forløbne Aar. Udførselsoverskudet er endda forøget med ca. 3 Mill. Pd. mere end selve Udførselsstigningen, fordi Forbruget af fremmed (amerikansk) Flæsk gik ned fra 3.9 Mill. Pd. i 1906 til 0.8 Mill. Pd. i 1907. — Udførselsværdien for Flæsk er opgjort til 96.4 Mill. Kr. i 1907, 83.4 Mill. Kr. i 1906 og 80.0 Mill. Kr. i 1905. Om de ved Beregningen anvendte Aarspriser — henholdsvis 50.2, 52.2 og 50.2 Øre pr. Pd. i de tre sidste Aar — kan omtrent anvendes de samme Bemærkninger som om Smørpriserne; dog bør tilføjes, at medens der i Slutningen af 1907 var særlig høje Smørpriser, gik Flæskepriserne stærkt nedad. De høje Kornpriser i Efteraaret opfordrede til hurtig Realisering af Svinebesætningerne, hvad der maatte trykke Priserne. — Af fremmed Flæsk genudførtes der $15^1/_2$ Mill. Pd. Hovedmængden var omladet amerikansk Flæsk til skandinaviske Havne og Østersølande; dog gik tillige henimod 3 Mill. Pd. svensk Flæsk over København til England.*) — Under Udførselen fra Svineavlen maa ogsaa regnes den største Del af udført Slagteriaffald, hvoraf for 1907 skal nævnes: 17.0 Mill. Pd. Hoveder og Tæer af Svin, 5.9 Mill. Pd. Lever, Hjerter, Nyrer m. m. (Plucks) og 12.5 Mill. Pd. Tarme og Maver, tilsammen regnet til en Værdi af 4.8 Mill. Kr. Mængden var betydeligt større end i Fjor, fordi der blev slagtet langt flere Svin, men Priserne vare nedadgaaende, og det i forholdsvis højere Grad end Flæskepriserne.

Af danske Æg udførtes i 1907 20.11 Mill. Snese mod 19.76 Mill. Snese i 1906. Den fleraarige Nedgang i Eks-

*) Sveriges Flæskeudførsel stagnerer i endnu højere Grad end dets Smørudførsel; der udførtes 3.5 Mill. Pd. i 1907, 1.0 Mill. Pd. i 1906 og 5.4 Mill. Pd. i 1903.

porten er altsaa standset, i hvert Fald foreløbig, og da samtidig Forbruget af fremmede Æg er gaaet ned — fra 3 til 2 Mill. Snese —, blev der i 1907 en Stigning i Udførselsoverskudet paa $1^1/_3$ Mill. Snese. Den beregnede Aarspris, der har været stigende gennem en Aarrække, var i 1907 132 Øre, i 1906 129 Øre pr. Snes.

Efterfølgende to Tabeloversigter viser Englands Andel i Danmarks Udførsel og Danmarks Andel i Englands Indførsel af Smør, Flæsk og Æg i Sammenligning med andre Landes Andele. Kun en lille Del af Danmarks Udførsel gaar uden om Storbritannien (bortset fra hermetisk Smør, der sendes til fjærnere Lande, mest over Hamborg eller England). Omvendt er Danmark det vigtigste eller næstvigtigste af de Lande, der forsyne England med disse Varer.

Udførsel af danske Varer i 1907.	Smør		Flæsk	Hoveder o. l. af Svin	Æg
	alm. Embal.	hermet. Embal.			
Til	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Snese
Storbritannien . .	163.6	1.0	188.6	16.4	19.8
Hamborg	0.2	3.5	1.6	0.4	0.0
Øvr. Tyskland . .	2.5	0.1	1.0	0.1	0.0
Norge	0.0	0.0	0.4	0.1	0.1
Andre Lande . . .	0.0	0.4	0.5	0.0	0.2
Tilsammen . . .	166.3	5.0	192.1	17.0	20.1

Tabellen fra den engelske Statistik (S. 550) viser, at Indførselen fra Danmark var stigende fra 1906 til 1907; Indførselen fra andre Lande under eet var derimod i Nedgang, tildels endog i ret betydeligt Omfang, som nedenstaaende Oversigt nærmere udviser.

			1907	1906
Indførsel til England fra andre Lande end Danmark af	Smør	1000 Cwt.	2391	2662
	Bacon	—	3559	4079
	Æg	Mill. Snese	88.6	90.3

Indførsel til England.

(1 Cwt. = 101.6 danske Pd.)

Fra	Smør Tusind Cwt. 1907	1906	1893
Danmark	1819	1676	935
Rusland	658	607	54
Australien	913	857	172
Kanada	35	192	43
Frankrig	281	319	468
Andre Lande	504	687	655
Ialt...	4210	4338	2327

Fra	Bacon Tusind Cwt. 1907	1906	1893
Danmark	1807	1464	712
Amerikas forenede Stater	2281	2776	2177
Kanada	1192	1191	194
Andre Lande	86	112	116
Ialt...	5366	5543	3199

Fra	Æg Mill. Snese 1907	1906	1893
Danmark*)	22.8	22.9	6.5
Rusland	43.1	42.8	9.1
Tyskland	16.9	15.9	12.7
Frankrig	7.4	8.9	22.9
Belgien	12.8	14.7	12.2
Andre Lande	8.4	8.0	2.8
Ialt...	111.4	113.2	66.2

*) Transitten over Danmark af russiske og andre Æg til England var mindre i 1907 end i 1906; Importen af danske Æg var altsaa stigende tiltrods for den tilsyneladende Nedgang.

Heste; Kvæg og Kød.

Nedenstaaende Tabel indeholder de vigtigste Angivelser vedrørende Udførselsmængden af Heste, Kvæg og Kød samt af nogle Biprodukter fra Slagterierne. Med Hensyn til Indførselsværdierne henvises til Tabel 1, Side 538—39.

Udførsel i 1907 til	Heste og Føl	Hornkvæg	Kød af Hornkvæg		Lever, Hjerter m. m.	Tarme	Maver
			fersk	ikke fersk			
	Stkr.	Stkr.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Tyskland....	19411	97466	13.6	1.3	5.3	9.8	0.3
Norge.....	85	1019	2.1	0.2	»	0.0	0.0
Storbritann..	19	»	0.3	0.1	0.6	0.5	1.1
Andre Lande	201	155	0.0	0.1	0.0	0.8	0.0
Ialt i 1907 ..	19716	98640	16.0	1.7	5.9	11.1	1.4
— 1906 ..	25411	105102	20.6	2.9	6.8	9.4	
— 1905 ..	29421	123679	28.1	2.8	7.8	8.6	
— 1904 ..	26137	92058	22.1	3.1	—	—	
— 1903 ..	25248	62929	21.0	2.3	—	—	
— 1902 ..	23016	47008	27.9	1.7	—	—	

For alle de i ovenstaaende Tabel nævnte Varer blev Udførselsmængden formindsket baade i 1907 og 1906, bortset alene fra Tarme o. l., hvor den udførte Mængde nogenlunde maa rette sig efter Antallet af slagtede Svin. — Udførselen af Heste og Kvæg gaar næsten udelukkende til Tyskland; midt i Aaret aabnede Norge for Indførsel af dansk Kvæg og modtog derefter i Aarets sidste Halvdel ca. 1000 Stkr. Af Kød har Norge i enkelte tidligere Aar modtaget indtil det dobbelte af den for 1907 anførte Mængde, og til England blev der for nogle Aar siden endog udført 11 Mill. Pd. Kød; men Tysklands nære Beliggenhed og dets Priser, der trods Told og andre Importhindringer er højere end de engelske, havde i de sidste 2 à 3 Aar næ-

sten bragt Eksporten til Ophør (i 1908 er der igen Stigning).

Af de 19,716 Heste i 1907 ere 1223 Stkr. opførte i Varelisterne som »Føl«, mod 1506 Stkr. i 1906; under Føl skulde ifølge de givne Bestemmelser før Registreringen regnes alle Heste under eet Aar; i hvilket Omfang Udskillelsen lader sig foretage, er dog usikkert. — Den gennemsnitlige Aarspris (bortset fra Føl) for Udførselen i 1907 er anslaaet til 722 Kr. pr. Stk. mod 715 Kr. i 1906, i hvilket Aar Prisen atter — trods Toldforhøjelsen fra 1. Marts 1906 — var højere end i de foregaaende Aar; (der regnes stadig med den til Danmark hjembragte Pris, ikke efter den Pris, som de tyske Brugere maa betale for de danske Heste). Den store Formindskelse af Udførselsantallet i 1907 kan altsaa ikke tilskrives Forholdene paa det tyske Marked, men maa hidrøre fra, at man under de foregaaende Aars store Eksport har udtyndet Besætningerne langt stærkere end sædvanligt. I samme Retning peger Opgørelsen over Indførselen; denne steg overordentlig stærkt i 1906 og gik ikke ned i 1907. Ganske vist bestaar Indførselen (paa ganske faa Undtagelser nær) af smaa eller i hvert Fald spinkle Heste, af Udsætterheste og andre billige Dyr, medens de udførte Heste høre til de bedste, der i det hele taget ere Genstand for international Omsætning i større Omfang. De indførte Heste kunne altsaa ikke uden videre erstatte de udførte, men nogen Vekselvirkning vil der dog altid blive mellem Ind- og Udførsel, saa at der maa være frigjort mange Heste fra den indenlandske Avl til Eksport ved den store Indførsel. — For første Gang i den Tid, Opgørelse foreligger, var der i 1907 Indførselsoverskud af Heste, dog kun, naar henses til Antallet. Værdien viser stadigt et betydeligt, om end stærkt faldende Udførselsoverskud. Nedenstaaende Oversigt viser, hvorledes Indførselen i en lang Aarrække, indtil og med 1904, holdt sig paa omtrent samme Størrelse, medens Udførselen var stigende.

Heste og Føl (Transit fraregnet).

	Udførsel.	Indførsel	Udførselsoverskud.	
1890—94 gnstl.	13400 Stkr.	6500 Stkr.	6900 Stkr.	6.1 Mill. Kr.
1895—99 —	18200 —	6250 —	11950 —	10.6 —
1900—04 —	22500 —	6100 —	16400 —	14.1 —
1904 —	26137 —	6388 —	19749 —	14.8 —
1905 —	29421 —	9718 —	19703 —	16.1 —
1906 —	25411 —	23970 —	1441 —	9.8 —
1907 —	19716 —	24169 —	÷ 4453 —	5.8 —

Hovedparten af Indførselen er russiske Heste, derefter svenske, islandske og i 1907 engelske Heste. I Statskonsulent J. Jensens Artikel er der S. 381—3 gjort Rede for Mængde og Kvalitet af de forskellige Landes Bidrag til Indførselen.

For Udførselen af Hornkvæg og Kød af Hornkvæg er der regnet med samme Aarspris i 1907 og 1906, nemlig 235 Kr. pr. Stk. udført levende Kvæg, bortset fra Kalve, og ca. $32^1/_2$ Øre pr. Pd. fersk Kød (noget højere for Udførsel til Tyskland end til de andre Lande). Priserne vare højere i den første Del af 1907 og nedadgaaende i den sidste Del af Aaret, særlig for de ringere Varer; men disse Forskydninger have formentlig ophævet hverandre i det aarlige Gennemsnit. Gennemsnitsprisen for de to Aar er højere end før Toldforhøjelserne, baade fordi Prisniveauet i sig selv har ligget højere, og fordi Kontrollen er skarpere, saa at Andelen af ringere Varer bliver mindre; i samme Retning maa vel efterhaanden ogsaa Toldforhøjelsen virke, idet den jo rammer alle Kvaliteter med samme Beløb. — De sidste Aars Nedgang i Udførselsmængde har været ledsaget af formindsket Forbrug af udenlandsk Kvæg og Kød. Dette Forbrug, der forøvrigt som Helhed kun svarer til ca. $^1/_{15}$ af Udførselen, bestaar af Slagtekvæg fra Sverige og for Kødets Vedkommende hovedsagelig af amerikanske Varer. I nedenstaaende Tabel over Ind- og Udførselsmængderne er der tillige (i Kol. 3, 6 og 7) foretaget en Omregning til salgbart Kød for levende og slagtet Kvæg under eet.

	Udførsel			Indførsel			Udførselsoverskud	
	Hornkvæg	Kød af Hornkvæg	Tilsammen salgbart Kød	Hornkvæg*)	Kød af Hornkvæg	Tilsammen salgbart Kød	Salgbart Kød	Værdi
	Stkr.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Stkr.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Kr.
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1907	98640	17.7	66	4120	3.1	4	62	27.3
1906	105102	23.5	75	10655	3.4	7	68	29.2
1905	123679	30.9	91	12651	2.0	6	85	34.6
1904	92058	25.2	71	5490	2.5	5	66	26.0
1903	62929	23.3	54	4259	2.0	4	50	20.1
1902	47008	29.6	52	1958	2.1	3	49	18.6

*) Ovenstaaende Tal for Indførsel af Kvæg omfatter kun Indførselen fra Sverige. Fra England (New Yersey) er i hvert af de tre sidste Aar indført 660—700 Stkr. — En forholdsvis stor Del af Indførselen fra Sverige er Kalve (1468 Stkr. i 1907, 2185 Stkr. i 1906, 2035 Stkr. i 1905).

Totalvægten for salgbart Kød (Kol. 3) viser, at den samlede Hornkvægseksport (levende og slagtet) i 1907 var mindre end i det foregaaende Treaar, men betydeligt større end i de tidligere Aar. I Sammenligning med 1906 er Nedgangen 9 Mill. Pd. salgbart Kød (ca. 12 pCt.), hvoraf imidlertid de 3 Mill. Pd. ophæves ved Nedgang i Indførselen. — Taget som Helhed har Indførselen — i sine langt mindre Dimensioner — omtrent fulgt samme Bevægelser som Udførselen i de senere Aar.

Udførselen fra Faareavlen i 1907 (0.5 Mill. Pd. fersk Kød og 756 Stkr. levende Faar og Lam) var mindre end i noget foregaaende Aar. — Af islandsk Faarekød, saltet eller røget, bruges der ret betydelige Mængder; i de senere Aar mellem 1 og $2^1/_2$ Mill. Pd.

(Sluttes.)

Om Mælkebedømmelse.

I stigende Grad har man i de senere Aar haft Opmærksomheden henvendt paa det formaalstjenlige, for ikke at sige nødvendige i at højne Kvaliteten af den Mælk, som leveres saavel til Smørfabrikation som til direkte Forbrug. — Allerede i flere Aar har man som bekendt paa flere Steder foretaget en Bedømmelse af den leverede Mælk efter Lugt, Smag og Renhed, og i de allersidste Aar er denne Bevægelse gaaet i den sikkert heldige Retning, at flere Mejerier have sluttet sig sammen i Mælkebedømmelsesforeninger og antaget faste Mælkedommere. En Ulempe ved Mælkebedømmelsen, som den hidtil er udført, er den, at den i ret væsentlig Grad er baseret paa et subjektivt Skøn, hvad der ofte vil kunne give Anledning til, at Bedømmelsens Retfærdighed drages i Tvivl, og det vilde derfor være af den allerstørste Betydning, om man ved en simpel og let gennemførlig Prøve kunde skaffe sig et mere talmæssigt og sikkert Udtryk for Mælkens Kvalitet, end det er muligt ved alene at bedømme dens Udseende, Lugt og Smag.

I Sverige, hvor man ogsaa er begyndt med at danne Mælkebedømmelsesforeninger, har man paa Initiativ af Ingeniør *Chr. Barthel,* Overassistent ved Centralanstalten for det landøkonomiske Forsøgsvæsen paa Experimentalfältet ved Stockholm, indført den saakaldte »Reduktaseprøve« ved Mælkebedømmelsen.

Ved Reduktaseprøven afgør man Mælkens Evne til at reducere en Opløsning af Methylenblaat.

De første, der have foreslaaet at bedømme Mælkens Kvalitet efter dens Evne til at reducere Methylenblaat, vare *Neisser* og *Wechsberg*. Senere ere Undersøgelserne paa dette Felt bragte videre af flere andre Forskere, af hvilke særlig skal nævnes *P. Th. Müller*), Orla Jensen**)* og *Chr. Barthel***)*.

Der skal paa dette Sted ikke gaas nærmere ind paa Reduktaseprøvens Theori, hvorom der forøvrigt kan henvises til de i Fodnoten nævnte Afhandlinger, men kun kort gøres Rede for de Undersøgelser, der — særlig af *Barthel* — ere anstillede til Belysning af den praktiske Anvendelighed af Reduktaseprøven til Bedømmelse af Mælkens bakteriologiske Tilstand. — Først foretog B. en Række Undersøgelser (l. c.), ved hvilke Morgenmælk fra en og samme Dag blev henstillet i Kølerum ved en Temperatur af 8—10 °. Hver Dag blev Mælkens Syregrad samt dens Bakterieindhold og Reduktionsevne bestemt.

Resultaterne af denne Undersøgelse fremgaa af omstaaende Tabel.

Dette Forsøg har givet flere interessante Resultater. For det første viser det sig, at Mælk, der har henstaaet ved den nævnte lave Temperatur, efter 4 Dages Forløb ikke indeholder nævneværdig mere Syre end ved Henstillingen. Bakterieindholdet stiger derimod meget betydeligt fra Dag til Dag trods den lave Temperatur. Mælkesyrebakterier udvikle sig ganske vist ikke, men et stort Antal andre Arter, der ere mindre ømfindtlige mod lav Temperatur, opnaa en stærk Udvikling. At de forskellige Mælkeprøvers Bakterieindhold er saa varierende selv den første Dag, har sin Grund i, at Prøverne stamme fra forskellige Leverandører. — Paa Forsøgets sidste Dag var

---

*) Hygienische Rundschau 1904. **14** p. 1137.

**) Oversigt over det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1906. Nr. 5.

***) Zeitschrift für Untersuchung der Nahrungs- und Genussmittel, sowie der Gebrauchsgegenstände. 1908. **15** p. 385.

Morgen-mælk	Opbevaringstid Dage	Syregrad (Thorner)	Antal Bakterier i 1 Ccm Mælk	Tiden der er medgaaet til Affarvning af Methylenblaatopløsningen
I	»	18	220,000	9 Timer
	1	19	650,000	7 1/2 —
	2	19	10,000,000	5 1/2 —
	3	19	54,400,000	20 Minuter
II	»	18	56,000	10 3/4 Timer
	1	18	760,000	9 3/4 —
	2	18	5,200,000	8 1/2 —
	3	18	15,120,000	1 1/2 —
	4	20	49,000.000	19 Minuter
III	»	18	90,000	12 Timer
	1	18	110,000	12 —
	2	18	848,000	11 —
	3	18	21,920,000	8 3/4 —
	4	18	36,000,000	29 Minuter
IV	»	18	205,000	8 1/4 Timer
	1	18	520,000	7 —
	2	18	3,120,000	7 —
	3	18	48,500,000	40 Minuter
V	»	17	10,000	11 Timer
	1	18	165,000	8 1/2 —
	2	18	1,500,000	7 —
	3	18	15,800,000	65 Minuter
	4	18	47,500,000	12 —

Mælken i alle Tilfælde fuldstændig frisk at dømme efter Lugt og Smag, men ved derefter at henstilles ved almindelig Stuetemperatur bleve dog alle Prøverne sure efter et Par Timers Forløb, og Mælken maa derfor i alle Tilfælde betegnes som daarlig. — Mælkens Reduktionsevne tiltager, som det vil ses, fra Dag til Dag, i Begyndelsen langsomt og tilsidst med rivende Fart. — Det vigtigste Resultat af denne Undersøgelse er dog det, at en Bestemmelse af Mælkens Reduktionsevne sætter os i Stand til at afgøre, om en Mælk er frisk eller gammel selv i de Tilfælde, hvor Bestemmelse af Syregraden saavel som Lugten og Smagen ingen Oplysninger har kunnet give.

Barthel prøvede dernæst, hvor stor en Værdi Reduktaseprøven har ved Undersøgelse af Mælkeprøver, om hvis Alder og hygiejniske Beskaffenhed man paa Forhaand ikke kunde vide Besked. — Der indkøbtes Mælkeprøver fra 20 forskellige Mælkeforretninger i Stockholm. Alle Prøverne indkøbtes om Morgenen Kl. ca. 8 og toges i Arbejde Kl. $10^1/_2$. — Foruden over Reduktionsevnen foretoges der i de enkelte Prøver Undersøgelser over Bakterieindholdet og Syregraden, ligesom der ogsaa gjordes Optegnelser over Renhed, Lugt og Smag. Det vil her føre for vidt at meddele alle Enkeltresultaterne af denne Undersøgelse, men det utvetydige Hovedresultat er dette, at Reduktaseprøven er af overmaade stor Værdi, naar det gælder om at bedømme Mælken i hygiejnisk-bakteriologisk Henseende. — Alle de Mælkeprøver, som affarvede Methylenblaat-Opløsningen paa mindre end 1 Time, men som ellers i andre Henseender ikke udviste Tegn paa at være daarlige, bleve, naar de henstilledes ved almindelig Stuetemperatur, sure efter faa Timers Forløb, og de have saaledes alle staaet tæt ved Grænsen af »fordærvet Mælk«.

Barthel føjer til disse Resultater følgende Bemærkninger: »Mælk, der indeholder 100 Millioner Bakterier og

derover pr. Ccm (i de undersøgte Mælkeprøver vekslede Antallet af Bakterier i 1 Ccm fra 288,000 til 160,320,000) burde utvivlsomt aldrig sælges til direkte Fortæring, og allermindst burde der være Tale om at anvende den til Børnemælk. — De anstillede Undersøgelser vise imidlertid med stor Tydelighed, at Mælk, som staar ved Grænsen af at være fordærvet, daglig sælges i Stockholms Mælkeforretninger. Naturligvis er det særlig den fattigere Del af Befolkningen, der maa lade sig nøje med en saadan Vare, da denne ikke er i Stand til at købe den dyrere kontrollerede Mælk. Dog maa det indrømmes, at Vanskeligheden ved at paavise en saadan stærk bakterieholdig Mælk var meget stor, saa længe man kun raadede over Lugte- og Smagsprøven samt Methoden til Bestemmelse af Syregraden. At udføre Bakterietællingen i alle de Hundreder af Mælkeprøver, der jo maatte undersøges, vilde medføre alt for uhyre Krav til saavel Tid som Penge. Her vil, som det synes, Reduktaseprøven kunne være af virkelig og stor Nytte.«

Reduktaseprøvens Udførelse er saa simpel som vel muligt. Fremgangsmaaden er følgende: 10 Ccm af den Mælk, der skal undersøges, tilsættes 0,5 Ccm Methylenblaatsopløsning (tilberedt ved at overføre 5 Ccm af en mættet alkoholisk Opløsning af Methylenblaat i 195 Ccm Vand). Vædsken overhældes derefter med et Lag flydende Paraffin og henstilles i et Vandbad ved en Temperatur af 40—45 ° C. Tiden, der medgaar til Affarvning, opnoteres.

Indtræder Affarvningen allerede efter nogle Minutters Forløb, indeholder Mælken sikkert 100 Millioner eller endnu flere Bakterier i hver Kubikcentimeter. Ogsaa i de Tilfælde, hvor Affarvningen er tilendebragt paa 1 Time, maa Mælken betragtes for at være altfor stærkt forurenet af Bakterier til at kunne benyttes som Næringsmiddel og særlig da for Smaabørn. Mælk, der besørger Affarvningen paa mindre end 3 Timer, maa betragtes som værende af temmelig ringe Kvalitet, medens Mælk, der behøver

mere end 3 Timer til Affarvningen, kan anses for at være god Handelsmælk. — Man undersøger altid 2 Prøver af den samme Mælk.

Ved Södermannlands Mjölkbedömningsförening er Bestemmelsen af Mælkens Reduktionsevne nu indgaaet som et fast Led i Mælkebedømmelsen, ved hvilken man naturligvis ogsaa fremdeles tager Hensyn til Mælkens Udseende (Renhed), Lugt og Smag. Resultaterne fra de der foretagne Undersøgelser foreligge saa vidt bekendt ikke offentliggjorte, men i Følge mundtlig Meddelelse af Hr. *Barthel* til Forf. af nærværende Artikel er man i Foreningen meget tilfreds med Reduktaseprøven, der som alt nævnt er meget let at udføre og endvidere har den for en Masseundersøgelse saa væsentlige Fordel at være overmaade billig.

Harald R. Christensen.

Islandsk Kvægavl.

[Guðjón Guðmundsson: Nautgriparækt vor og nautgripafélögin. Reykjavik 1908.]

Som bekendt har det islandske Landbrug hidtil befundet sig i en beklagelsesværdig Stagnationstilstand, idet det gennem en Række af Aarhundreder er blevet drevet paa ganske samme Maade uden mindste Forsøg paa at indføre ny Methoder eller Driftsmaader. Det befinder sig derfor endnu den Dag i Dag i alt væsentligt paa samme Standpunkt som for 1000 Aar siden, navnlig med Hensyn til Driftsmaaden. Men iøvrigt er en stor Tilbagegang umiskendelig, thi man kan baade af Sagaerne og af de gamle Love se, at man i Sagatiden baade havde en betydelig større Kvægmængde og ligeledes anvendte langt større Energi paa Jordens Dyrkning, Indhegning, Overrisling osv.

Der er dog i de sidste Aartier sket ikke ubetydelige Fremskridt i denne Henseende, navnlig med Hensyn til at fremme Græsvæksten ved en forbedret og forøget Opdyrkning, Indhegning, Engvanding, Dræning og deslige.

Derimod er der lige til de allersidste Aar intet som helst bleven foretaget for at forbedre selve Kvægracen og at fremskaffe Oplysninger om Forholdet mellem Indtægt og Udgift ved Holdet af de forskellige Arter Kreaturer. Ved den begyndende Mejeridrift er dette Spørgsmaal blevet endnu mere aktuelt end tidligere. Men det er dog først gennem Hr. Landbrugskandidat G u d j ó n G u d m u n d s s o n s Konsulentvirksomhed, at det er lykkedes

at vække Folks Interesse herfor. Han har dels ved Rejser og Foredrag, dels ved flere Afhandlinger og vejledende Skemaer søgt at aabne Bøndernes Øjne for disse Spørgsmaals store Betydning for Kvægavlen og overtale dem til at oprette Kvægavlsforeninger med faste Tilsynsmænd. Det er ogsaa lykkedes at oprette nogle saadanne Foreninger (den første i Aaret 1903), og skønt den spredte Beboelse lægger betydelige Hindringer i Vejen derfor, er deres Antal med hvert Aar blevet noget forøget. Endnu er dog Antallet temmelig ringe.

I den Afhandling, hvis islandske Titel er anført ovenfor, og som oversat paa Dansk lyder: »Vor Kvægavl og Kvægforeningerne«, giver Hr. G. Gudmundsson Meddelelser om disse Foreninger og de af disse opnaaede Resultater i Aarene 1904—5 og 1905—6, idet han samtidig giver forskellige Oplysninger om den islandske Kvægavl i Fortid og Nutid og anstiller Betragtninger over dens Udviklingsmuligheder i Fremtiden.

Han viser her, at det islandske Kvæg er i høj Grad uensartet, men forsaavidt man kan anvende Ordet Race, er dog Malkeracen fremherskende. Fuldvoksne Køers Vægt varierer fra 600—900, og en lignende Variation finder man i Henseende til Farve, Legemsbygning osv. Kvægholdet har i tidligere Tider været langt større. Historikere mene, at i Sagatiden har Antallet været omkring eller over 100,000 Stykker. Statistiske Oplysninger har man først fra Aaret 1703. Da var Antallet (Køer, Tyre, Kalve) 35,800, 1849: 25,500, 1889: 18,546. Siden den Tid har der (med Undtagelse af enkelte Aar) stadig været nogen Stigning, saa at i Aaret 1905 var det samlede Tal blevet 26,847. De sidste 16 Aar har Stigningen været 45 pCt. (for Malkekøer alene 28 pCt.).

I de 7 Foreninger, hvorom der gives Beretning for Aaret 1904—5, har det samlede Medlemsantal været 260 med 1035 Køer, eller i Gennemsnit for hver Forening 36 Medlemmer med 148 Køer, hvoraf i Gennemsnit 119 fuldt malkende Køer, d. v. s. alle fuldvoksne Køer, som en Gang

i Løbet af det paagældende Aar have kælvet, samt Kvier, som for første Gang have kælvet i Løbet af den første Maaned af det paagældende Aar. Til Fodring er der i Gennemsnit til hver Ko medgaaet 2294 Foderenheder, medens hver Ko i Gennemsnit har givet 194 Pd. Mælk pr. 100 Foderenheder. Naar Prisen paa 1 Pt. Mælk sættes til Kr. 0.10 og paa hver Foderenhed til Kr. 0.06, bliver Gennemsnitsværdien for Mælken fra hver Ko Kr. 220.94 og for Foderet Kr. 137.65, saa at Differencen bliver Kr. 83.28.

Naar man nu deler de fuldt malkende Køer i to Klasser, dem, der have givet under 4000 Pd. Mælk om Aaret, og dem med over 4000 Pd., bliver Gennemsnitstallene for de 7 Foreninger følgende:

	Under 4000 Pd.	Over 4000 Pd.
Antal Køer	40	79
Mælk i Gennemsnit pr. Ko ..... Pd.	3320	4962
Foderenheder pr. Ko	2048	2422
Pd. Mælk pr. 100 Foderenheder	163	206
Mælkeværdien ..... Kr.	166.02	248.09
Foderværdien ..... -	122.90	145.31
Difference eller Overskud ..... -	43.12	102.78

Tager man 10 pCt. af de daarligste (dem, der give mindst Mælk) af de fuldt malkende Køer og 10 pCt. af de bedste, faar man følgende Gennemsnitstal:

	10 pCt. daarligste.	10 pCt. bedste.
Antal Køer	12	12
Mælk i Gennemsnit pr. Ko ..... Pd.	2837	6176
Foderenheder pr. Ko	1942	2639
Pd. Mælk pr. 100 Foderenheder	146	237
Mælkeværdien ..... Kr.	141.84	308.82
Foderværdien ..... -	116.53	158.33
Difference eller Overskud ..... -	25.33	150.49

I Aaret 1905—6 var Foreningernes Antal steget til 13 med 379 Medlemmer og 1669 Køer, hvoraf 1374 fuldt

malkende Køer, eller i Gennemsnit for hver Forening 128 Køer, hvoraf 106 fuldt malkende. Til Fodring medgik der i Gennemsnit til hver Ko 2195 Foderenheder, medens hver Ko i Gennemsnit gav 4432 Pd. Mælk eller 203 Pd. Mælk pr. 100 Foderenheder. Mælkens Gennemsnitsværdi for hver Ko viste sig at være Kr. 221.60 og Foderværdien Kr. 131.70, saa at Differencen eller Overskudet blev Kr. 89.90.

Fordeles de fuldt malkende Køer i to Klasser, under og over 4000 Pd. Mælk pr. Ko, bliver Gennemsnitstallene for de 13 Foreninger følgende:

	Under 4000 Pd.	Over 4000 Pd.
Antal Køer	35	70
Mælk i Gennemsnit pr. Ko ..... Pd.	3386	4904
Foderenheder pr. Ko	1982	2291
Pd. Mælk pr. 100 Foderenheder	172	215
Mælkeværdien ..... Kr.	169.30	245.20
Foderværdien ..... -	118.92	137.46
Difference eller Overskud ..... -	50.37	107.76

For 10 pCt. af de daarligste Køer blev Gennemsnitsoverskudet Kr. 32.93 og for 10 pCt. af de bedste Kr. 155.99.

Ved at udvælge 10 af de bedste Køer faar man følgende Gennemsnitstal:

Mælk i Gennemsnit pr. Ko .... Pd.		7301
Foderenheder pr. Ko		2581
Pd. Mælk pr. 100 Foderenheder ...		283
Mælkeværdien ..... Kr.		365.05
Foderværdien ..... -		154.84
Difference eller Overskud ..... -		210.20

Den bedste af alle de Køer, hvorom Beretningerne melde, har givet 8925 Pd. (eller 4462 Pt.) Mælk og Kr. 275 i Aarsudbytte.

Om Mælkens Fedtprocent ere Oplysningerne noget mangelfulde. Denne varierer fra 2.5—5.5 pCt. og synes i Gennemsnit for hele Landet at være omkring 3.76 pCt.

Det sidste Afsnit af Hr. Gudmundssons Afhandling handler om den islandske Kvægavls Udviklingsmulighe-

der, hvor han paaviser, baade hvordan man ved fortsat Raceforbedring kan forøge Aarsudbyttet, og hvorledes man skal bære sig ad dermed uden at behøve at ty til at indføre fremmede Racer. Ved at udskyde hver tredie af de daarligste Køer og i Stedet for dem anskaffe Køer med en Gennemsnitsmælk af 2450—2480 Pt., vilde Aarsudbyttet af hver Ko kunne forøges med 18—20 Kr., hvilket for hele Landet vilde andrage $^1/_3$ Million Kr. om Aaret. Dette vilde let kunne opnaas i Løbet af en forholdsvis kort Tid ved kun at opdrætte de bedre Køers Kalve. Hvis man paa samme Maade kunde bringe Gennemsnitsmælken op til 3000 Pt. som hos 10 pCt. af de bedste Køer i Foreningerne, vilde Aarsudbyttet for hver Ko i Gennemsnit stige med 66 Kr. eller 1 Million Kroner for hele Landet. Men dette vilde selvfølgelig tage længere Tid, en Menneskealder eller mere. At det dog kan lade sig gøre, er utvivlsomt. Ved at bringe Fedtprocenten til at stige med 1 pCt., vilde man kunne udvinde 51 Pd. Smør mere for hver Ko, selv om Gennemsnitsmælken kun var 2200 Pt.

Da Gennemsnitsudbyttet af 10 pCt. af de bedste Køer for 1905—6 jo var 210 Kr., vilde en Bonde, som havde 10 saadanne Køer, kunne regne med et Aarsudbytte af 2100 Kr. foruden 1550 Kr. som Vederlag for sit Arbejde for at skaffe Foder til dem; hertil vilde han kun behøve et Tun (Hjemmemark) paa 30 Dagslætter*), hvilket i Almindelighed vilde kunne give 72,000 Pd. Hø, og hele Arbejdet ved Opdyrkningen og Indhøstningen vilde han kunne udføre alene med sin Hustru og opvoksende Børn og dog have en betydelig Tid tilovers til sin Raadighed.

Som man heraf vil kunne se, ere Udsigterne for den islandske Kvægavl ganske lovende, naar denne drives paa en rationel Maade, og ikke som hidtil ganske planløst og uden Begreb om, hvad der betaler sig, og hvad der medfører Tab. Hr. Konsulent Gudmundssons ihærdige Ar-

---

*) En Dagslæt = 8100 □ Alen. (For Engene og de udyrkede Arealers Vedkommende regner man derimod 14400 □ Al. til 1 Dagslæt.)

bejde for at bringe Kvægavlen ind i et nyt og bedre Spor maa derfor betegnes som særdeles fortjenstfuldt, og man maa ønske, at det efterhaanden maa lykkes ham at inddrage større og større Omraader under sit Virkefelt, hvilket kan blive af uvurderlig Betydning for det islandske Landbrugs Udvikling.

V. G.

Efter at ovenstaaende Artikel, der har henligget i nogle Maaneder hos Redaktionen, var skreven, er den sørgelige Meddelelse indløben fra Island, at Konsulent *G. Gudmundsson* er afgaaet ved Døden i Reykjavik, kun 36 Aar gammel. Det islandske Landbrug har i ham mistet en Mand, til hvem man med Rette nærede gode Forhaabninger. Han havde, først ved Besøg paa et Par islandske Landbrugsskoler, dernæst ved Studium paa Landbohøjskolen, endelig ved Rejser i Norge, England og Skotland erhvervet sig grundige Kundskaber, dem han (siden 1902) frugtbargjorte som det islandske Landbrugsselskabs Konsulent. Hans Virksomhed kom specielt Husdyrbruget til Nytte, han arbejdede for Racernes Forbedring og udvirkede et aarligt Tilskud hertil af Altinget, og paa hans Initiativ blev der dannet nogle Kvægavlsforeninger. Af Landhusholdningsselskabet modtog han i Fjor (af Midler fra *Julius Skrikes* Stiftelse) en Understøttelse til fortsat Studium af Husdyrracerne i Islands forskellige Egne.

For Islands Landbrug er hans tidlige Død et sørgeligt Tab.

Landbolove.

Af Justitsraad *H. Wulff*.

(De i dette Tidsskrift tidligere meddelte Uddrag af saadanne Love og ministerielle Bekendtgørelser, der formenes at kunne have Interesse for Landboere, fortsættes herved for Aaret 1907).

II.

Ministerielle Bekendtgørelser m. v. i 1907.

1. Antallet af Sogneraadskredsene i Landsthingskredsene er stadigt stigende. I 1905 steg Tallet fra 1084 til 1089, i 1906 yderligere med 3 og i 1907 endog med 10. De 1102 Kredse fordele sig saaledes:

2.	Landsthingskreds:	Kjøbenhavns, Frederiksborgs og Holbæk Amter (undtagen Frederiksberg og Frederiksværk)..	149
3.	—	Sorø og Præstø Amter.....	128
4.	—	Bornholms Amt.....	15
5.	—	Maribo Amt	66
6.	—	Odense og Svendborg Amter (undtagen Marstal).....	146
7.	—	Hjørring og Aalborg Amter ...	120
8.	—	Thisted Amt og en Del af Viborg og Ringkøbing Amter.....	122
9.	—	Randers Amt, Resten af Viborg Amt og Aarhus Amtsraadskreds	158
10.	—	Vejle Amt, Skanderborg Amtsraadskreds og en Del af Ribe Amt	105
11.	—	Resten af Ringkøbing og Ribe Amter.....	93
		I alt...	1102

2. Ved Bekendtgørelse fra Kultusministeriet af 25. Januar 1907 er de aandssvages Fordeling, naar Ribeanstalten er tagen i Brug, fastsat saaledes: Aandssvage fra Sjælland og Lolland-Falster fortrinsvis paa Bakkehus, Ebberødgaard med Filialer, fra Fyn og Jylland paa den Kellerske Aandssvageanstalt i Breining. Alle sindssyge og farlige (forbryderiske) aandssvage, hvis Tilstand nødvendiggør varig Cellebehandling, have fortrinsvis Adgang til Anstalten ved Ribe. Det samme gælder de i Ribe, Ringkøbing, Viborg og Thisted Amter hjemmehørende aandssvage Asylister, hvis Tilstand udelukker dem fra skole-, landbrugs- eller haandværksmæssig Oplærelse.
3. Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 27. April 1907 gives der nærmere Regler for Anvendelsen af de 29,000 Kr., der ere bevilgede som Tilskud til Uddannelse og Etablering af Sygeplejersker uden for Kjøbenhavn. Tilskudene ydes til Foreninger, som antage Sygeplejersker til Uddannelse. Tilskudets Størrelse er som Regel 400 Kr., men kan dog ved Uddannelse i Kjøbenhavn under »Det røde Kors« forhøjes indtil 600 Kr. Betingelsen for Tilskudet er, at der ad anden Vej tilvejebringes Beløb, der for Købstædernes Vedkommende svarer til $1^1/_2$ Gange Statens Bidrag og for Landets Vedkommende er lig med Statens Bidrag. De Uddannede underkastes Justitsministerens Kontrol og maa afgive skriftligt Tilsagn om under Krigsforhold at ville træde i Hærens Tjeneste som Sygeplejersker i Overensstemmelse med de nærmere Regler, der maatte blive fastsatte herom.

   Der kan desuden til Hospitalshjælp for Plejersker anvendes af Statskassen indtil 500 Kr.
4. Ved Bekendtgørelse fra Indenrigsministeriet af 30. April 1907 fastsættes Betalingen for Indkvartering af det Personale, der af Generalstaben udsendes til topografiske Arbejder.

Betalingen er for Officerer: Værelser fra 66 Øre til 1 Kr., Varme 25 Øre, Lys 8 Øre og Brændsel til Madkogning 16 Øre pr. Dag. For Bespisning 2 Kr. pr. Dag. Betalingen for Menige er 25 Øre daglig for Kvarter og 41 Øre for Kost.

For Staldrum med Strøelse betales pr. Hest 10 Øre daglig.

5. Ved Bekendtgørelse af 30. April 1907 fra Justitsministeriet indskærpes Bestemmelserne angaaende Hedebrænding paa Landet. Reglen er her, at der i Tidsrummet fra 1. Juli til 15. September ingen Sinde maa afbrændes paa Roden staaende Lyng i Hederne, og ejheller maa i samme Tidsrum afbrændes Hedetørv eller Mosetørv, Hede- og Mosejord, med mindre det, som skal afbrændes, er afsondret fra den tilgrænsende Hede ved et Bælte paa mindst 30 Alens Bredde af afbrændt, afskrællet eller ikke brændbar Jord.

Vil nogen til anden Tid i sin Hede afbrænde den paa Roden staaende Lyng, skal saadan Afbrænding stedse foregaa under Brandfogdens Tilsyn og efter forudgivet Varsel til Brandfogden og de nærmeste Naboer. Der indeholdes derhos i Bekendtgørelsen yderst detaillerede Bestemmelser om Fremgangsmaaden saavel ved saadan Afbrænding som ved en tilfældig Hede- eller Mosebrand, ligesom om Straffebøder og Erstatningsspørgsmaal. Herom maa henvises til selve Bekendtgørelsen.

6. Ved Bekendtgørelse af 1. Maj 1907 fra Indenrigsministeriet bestemmes, at da Betingelserne for Rottelovens Ikrafttræden ere opfyldte, skal Loven træde i Kraft fra 1. Juli 1907, og samtlige Sognekommuner have i den Anledning at træffe de Foranstaltninger, som Loven paabyder.

7. Ved Bekendtgørelse af 26. April 1907 fra Kultusministeriet er der truffet detaillerede Bestemmelser

angaaende Forbedring af Skovarbejdernes Kaar ved Sorø Akademis Skovvæsen. Der kan derefter gives Understøttelser til afgaaede Underbetjente og disses Enker af fra 150 Kr. til 300 Kr. aarlig, men iøvrigt maa der med Hensyn til Enkelthederne henvises til selve Bekendtgørelsen.

8. Ved Bekendtgørelser fra Justitsministeriet af 26. Januar og 30. Maj 1907 har Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet anerkendt følgende Børnehjem til Optagelse af forbryderiske og forsømte Børn og unge Personer i Henhold til Lov af 14. April 1905: det af Selskabet »Børnenes Vel« oprettede Børnehjem i Randers, Børnehjemmet »Brandts Minde«, Vestermarie Børnehjem i Vestermarie Sogn samt Fredensborg Børnehjem, sidstnævnte dog kun for indtil 10 Børns Vedkommende; endvidere Børnehjemmet Marienlund paa Vejle Søndermark samt de af Foreningen til Oprettelse af Landbrugskolonier for fattige Børn oprettede Børnehjem.
9. Ved Bekendtgørelse fra Kultusministeriet af 28. Juni 1907 bestemmes med Hensyn til Frimenigheders Brug af Sognekirker ved Begravelser følgende: Biskopperne bemyndiges til, naar Medlemmer af evangelisk-lutherske Frimenigheder, i hvis Kirker der er givet Folkekirkens Præster Adgang til at holde Gudstjeneste og Altergang, og hvis Begravelsesritual er overensstemmende med Folkekirkens, afgaa ved Døden og skulle begraves udenfor det Sogn, hvori Frimenighedskirken er beliggende, undtagelsesvis at tillade, at Begravelsen foregaar fra Sognekirken under Forudsætning af, at vedkommende Menighedsraad samtykker deri, og at Tiden for Begravelsen forud er aftalt med Sognepræsten, samt mod Betaling efter de stadfæstede Takster for Udsmykning, Opvarmning, Lys, Klokkeringning, Rengøring osv.
10. Ved Bekendtgørelse fra Kultusministeriet af 28. Juni

1907 bestemmes med Hensyn til Brug af Særkalke ved Uddelingen af Nadveren paa Hospitaler, Sygehuse, Sanatorier og lignende Anstalter følgende: Det tillades, at Nadvervinen ved Altergang de nævnte Steder sker ved Særkalke (Enkeltbægere), saaledes at det approberede Nadverritual bliver at iagttage. Bekendtgørelsen indeholder iøvrigt nærmere Regler herom.

11. Ved Anordning af 12. Juli 1907 gives nærmere Regler for Mærkning af Smør, der tilvirkes her i Landet af pasteuriseret Fløde, samt af let saltet Flæsk af dansk Oprindelse, der udføres her fra Landet. Hovedreglen er her Lurmærkerne med Paategning henholdsvis »Dansk Smør« og for Flæskets Vedkommende »Danmark«.
12. Ved Bekendtgørelse af samme Dato fra Landbrugsministeriet gives der tilsvarende Regler angaaende Margarinebeholderes Form og Mærkning, Anvendelse af Sesamolie, Tilvirkning af Margarine, Margarineost og flødelignende Fabrikater m. v. i Henhold til Lov Nr. 92 af 19. April 1907.
13. Ved Bekendtgørelse af 13. Juli 1907 fra Landbrugsministeriet gives der meget udførlige Regler for Mærkning m. m. af inden- og udenlandske Landbrugsprodukter, hvorom maa henvises til selve Bekendtgørelsen.
14. Ved Bekendtgørelse af 27. Juli 1907 fra Landbrugsministeriet gives der Meddelelse om Tiendeafløsningens Ikrafttræden fra 1. Januar 1908 for en stor Række Sognes Vedkommende.
15. Ved Bekendtgørelse af 5. Oktober 1907 fra Justitsministeriet er det med Hensyn til Oprettelse af Værgeraad bifaldet, at Albæk-Voer Kommune fra 1. Januar 1908 maa deles i 2 Værgeraadskredse, saaledes at der bliver 1 Kreds for hvert Kirkesogn.
16. Ved Bekendtgørelse fra Trafikministeriet af 21. Marts 1907 er der givet Gentofte Sogneraad Enerets-

bevilling paa Anlæg og Drift af en Sporvej i Gentofte Kommune. Bevillingen gælder for 40 Aar.

17. Ved kongelig Anordning af 7. December 1907 er der fastslaaet forkortede Betegnelser for metrisk Maal og Vægt i Henhold til Lov Nr. 124 af 4. Maj 1907 om Indførelse af det metriske System.
18. Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 2. November 1907 bestemmes, at de for Købstæderne gældende Regler om Hundeafgiften fra 1. Januar 1908 ogsaa skulle omfatte Vamdrup Stationsby, Bastrup By, Vester Vamdrup og Øster Vamdrup Byer.
19. Ved Bekendtgørelser fra Justitsministeriet af 25. Januar og 23. Oktober 1907 bestemmes henholdsvis, at Instruksen for praktiserende Jordemødre udvides til ogsaa at omfatte Gentofte Kommune, og at den hidtidige Jordemoder-Ed afløses af et Jordemoder-Løfte.
20. Ved ministerielle Bekendtgørelser er der fastslaaet Forandringer i Jurisdiktions-Grænserne mellem Kjøbenhavns og Gentofte Kommuner og mellem Kjøbenhavn og Kjøbenhavns Amts nordre Birk og en Indlemmelse i Nykøbing Købstad paa Falster er fastslaaet for en Del af Landdistriktet.
21. Ved ministerielle Bekendtgørelser bestemmes, at Præstø Købstads og Vordingborg nordre Birks ordinære Retter maa afholdes under eet, og det samme gælder Stege Købstads og Møens Herreds ordinære Retter.
22. Ved Bekendtgørelse af 26. Marts 1907 fra Landbrugsministeriet fastslaas Nedlæggelse af 3. Kronborg Skovdistrikt.
23. Ved ministerielle Bekendtgørelser ere de saakaldte »Mavebælter« omkring Købstæderne Odense, Stege og Vejle blevne ophævede, saaledes at

Haandværk og Handel fremtidig kan drives saa nær op ad Købstaden, som det maatte ønskes.

24. Der er ved ministerielle Bekendtgørelser i Aarets Løb anerkendt 24 Arbejdsløshedskasser omkring i Landet, og der er ligeledes anerkendt en meget stor Række Sygekasser.
25. Der er ved Bekendtgørelser fra Kultusministeriet foretaget Forandringer i kirkelig Henseende for Sognekald i Sønder Felding og Assing Sogne, i Houen og Sønderomme, i Vejle Købstad, i Hornstrup Sogn, i Skaade By, i Holme Sogn og Aarhus Købstad, i Esbønderup og Nøddebo Sogne, i Skive Landsogn og Købstad, i Hillerød og Herløv Menigheder samt i Gentofte Købstad.
26. Der er som sædvanlig givet en Række Statuttillæg m. v. til Kreditforeningerne omkring i Landet, ligesom Tillæg til Regulativer for Brandforsikringer samt Bygningsreglementer for Landdistrikter, og endelig er der som sædvanlig dels givet nye dels Tillæg til en Række Sundhedsvedtægter omkring paa Landet.
27. Der er i Aarets Løb foretaget Ændringer i Landevejsfortegnelserne for Holbæk Amts, Skanderborg Amtsraadskreds, Sorø Amtsraadskreds og Maribo Amts Vedkommende.

Den offentlige Arbejdsanvisning og Landbruget i Sverige.

Som det danske Landbrug lider ogsaa det svenske af en følelig Mangel paa Arbejdskraft, og man drøfter i vort Naboland, hvad der kan gøres for at raade Bod herpaa. Et af de Midler, man allerede i det sidste Par Aar har bragt i Anvendelse, og som man vil søge yderligere at udnytte, er den offentlige Arbejdsanvisning.

Den Indvandring, der finder Sted til Byerne, sker ofte til Tider, da disse ikke have Brug for Tilgang af Arbejdskraft, og Indvandringen bliver derfor til Skade for Byen, Landet og Samfundet. Ofte viser det sig, at en større eller mindre Del af de indvandrede ret snart lærer at sætte Pris paa de Vilkaar, de have opgivet, og gærne ville vende tilbage til Landet, hvis man lettede dem Tilbagegangen. Og ofte vil der paa visse Egne være et mer eller mindre rigeligt Udbud af Arbejdskraft, medens der paa andre er en større Efterspørgsel, end det lokale Udbud kan tilfredsstille. Af stor Betydning vil det derfor være, at der kan tilvejebringes en Udjævning og Regulering, saaledes at Arbejdskraft, der er ubeskæftiget et Sted, kan føres hen til et andet Sted, hvor der er Brug for den. Dette er imidlertid den private Fæstemandsvirksomhed ikke i Stand til, dens privatøkonomiske Interesser komme her hindrende i Vejen. Ethvert Arbejde lider ved hyppige Ombytninger af Arbejdere, men Ombytningen er for Fæstekontoret en

Kilde til Indtægt, og medens det er i Arbejdsgiverens Interesse at faa den b e d s t e Arbejder, er det fordelagtigst for Fæstekontoret at anbefale de Arbejdere, der under en eller anden Form kunne betale bedst, eller der ere de mindst stadige. Og selv om Fæstekontorerne ikke falde for denne Fristelse, knytter der sig dog altid den Ulæmpe ved dem, at de ikke kunne overse Udbudet af og Efterspørgselen efter Arbejdskraft udover, hvad der anmeldes hos dem. De kunne derfor heller ikke sørge for en virkelig, effektiv Udjævning af Efterspørgsel og Tilbud; det vil tværtimod ofte hænde, at indenfor det samme Fag har det ene Kontor Overflod paa Arbejdskraft, men intet Arbejde at tilbyde, medens Forholdet er det modsatte ved et andet Kontor. Under Fæstemandsinstitutionen er det ikke at vente, at dette Forhold skal forbedres, thi hertil fordres en omfattende og gennemført Samvirken mellem de forskellige Kontorer, men paa Grund af deres indbyrdes stærke Konkurrence vil det være meget vanskeligt for ikke at sige umuligt at tilvejebringe en saadan Samvirken. Af disse Grunde ville offentlige Arbejdsanvisnings-Kontorer, der ere uinteresserede med Hensyn til Virksomhedens pekuniære Afkastning, paa heldig Maade kunne træde i Stedet for de private Fæstekontorer, først og fremmest vel for den ugifte Arbejdskrafts Vedkommende, men ogsaa, om end i mindre Grad, for de gifte Arbejdere, ligesom man kan tænke sig, at de kunne faa en heldig Indflydelse med Hensyn til Sæsonarbejderne. Det Udvalg, som Landhusholdningsselskabet nedsatte i Vinteren 1908 for at underkaste Landarbejderspørgsmaalet en foreløbig Behandling, og der nu er afløst af et større Udvalg, fremhævede derfor ogsaa i dets Betænkning til Selskabet blandt de Foranstaltninger, som bør optages til Undersøgelse og Klarlæggelse, »Etablering af et hele Landet omfattende, vel organiseret System med Arbejdsanvisnings-Bureauer, eventuelt med Ophævelse eller Indskrænkning af den nuværende Fæstemandsinstitution, navnlig udenfor Købstæderne«.

I Sverige har den offentlige Arbejdsanvisning vundet en betydelig større Udbredelse end hos os.*) Det er de store Byer, som ere gaaede i Spidsen med Oprettelsen af kommunale Arbejdsanvisnings-Kontorer. Ved Udgangen af 1907 var der indrettet saadanne Anstalter i 10 Byer (Helsingborg og Gøteborg i 1902, Stockholm, Malmø, Lund, Norrkøping og Sundsvall i 1905, Karlstad og Karlskrona i 1906, Gefle i 1907), og i andre Byer er man i Gang med at planlægge Oprettelsen. Bestyrelsen vælges af Byraadet og bestaar af lige mange Repræsentanter for Arbejdsgiverne og Arbejderne med en udenforstaaende Mand som Formand. Som Regel er Arbejdsanvisningen gratis og omfatter al Slags Arbejde for saa vel voksne som mindreaarige Mænd og Kvinder, og ved Ekspeditionen bliver der i første Række taget Hensyn til, at Arbejdsgiveren faar den bedst mulige Arbejdskraft og Arbejderen det Arbejde, hvortil han bedst egner sig.

Fra første Færd af bleve de offentlige Arbejdsanvisnings-Anstalter hyppigt søgte af de nærliggende Landdistrikters Arbejdere og Arbejdsgivere. Tiltrods for de senere Aars stærke Konkurrence om Arbejdskraft har det vist sig, at Kontorerne udmærket kunde tjene de forskellige Interesser, Byernes og Landdistrikternes, Arbejdernes, de Industridrivendes og Landmændenes. Men selv om ogsaa Byanstalterne kunne hjælpe andre Kommuner end dem, der have oprettet og bekoste dem, blev det dog snart klart, at Arbejdsanvisningen maatte organiseres paa et bredere Grundlag for at gøre fuld Nytte. Kun ved et System af Bestemmelser, der er udarbejdet ikke blot med Byernes, men ogsaa med Landdistrikternes Forhold for Øje, samt ved indbyrdes forbundne Kontorer kan man vente, at Udbud af og Efterspørgsel efter Arbejdskraft kan blive udjævnet paa den mest formaalstjenlige Maade.

For at tilvejebringe en saadan Udjævning og særlig

---

*) Til Grund for den følgende Fremstilling er lagt en Afhandling i det svenske Ugeskrift »Landtmannen« for 22. Aug. d. A.

for at Arbejdsanvisningen kunde blive Landbruget til fuld Nytte, foreslog Regeringen i 1906, at Staten skulde overtage Ledelsen af den offentlige Arbejdsanvisning og understøtte denne økonomisk. Forslaget blev vedtaget, og foreløbig bevilgedes der 15,000 Kr. til Forberedelse af Sagen, som henlagdes under »Kommerskollegiet«, der har Arbejderstatistiken under sig. Dette forhandlede med Repræsentanter for de vigtigste Interessegrupper, som berøres af Arbejdsanvisningen, deriblandt selvfølgelig med Repræsentanter for Landbruget. Som Overvejelsernes Resultat fastsloges det, at den offentlige Arbejdsanvisning for hele Landet og alle Erhverv bør ordnes paa ensartet Maade under Statens Ledelse og i Samvirksomhed mellem paa den ene Side Bykommunerne og paa den anden Side Landstingene*) og de store landøkonomiske Husholdningsselskaber.

I August Maaned 1907 blev der afholdt en ny Forhandling om Sagen, og der udarbejdedes en Plan for Arbejdsanvisningens Organisation over større Omraader med særligt Hensyn til Landbrugets Krav, ligesom der blev truffet nærmere Bestemmelser om det praktiske Samarbejde mellem de forskellige Anstalter. Samtidig udsendte den svenske Indenrigsminister en Skrivelse til Landshøvdingene, i hvilken han anmoder dem om at søge den offentlige Arbejdsanvisning fremmet indenfor deres Len og specielt at henlede Landstingenes og Husholdningsselskabernes Opmærksomhed paa dens Fordele. Som en Følge heraf drøftede saa godt som alle Landstingene Spørgsmaalet paa deres Efteraarsmøder, hos dem alle var der Stemning for det, og i Østergøtlands og Kristianstads Len er der alt oprettet Arbejdsanvisnings-Anstalter, medens Malmøhus Len har bevilget Tilskud til Anstalterne i Lund og Helsingborg for at sætte dem i Stand til at udvide deres Virksomhed ogsaa til Landbruget, og Upsala Lens Landsting og Husholdningsselskab have besluttet sammen

*) Landstingene svare nærmest til vore Amtsraad.

med Byen Upsala at oprette en Arbejdsanvisningsanstalt for hele Lenet; endelig har et Flertal af Landstingene nedsat Kommissioner til Overvejelse af Sagen.

»Østergøtlands Lens Arbejdsanvisning« bestaar af et Hovedkontor i Linkøping med Filialkontorer paa 12 vigtigere Pladser i Lenet. Disse Filialkontorer have Kommissionærer i de omkringliggende Kommuner og sættes ved deres Hjælp i nær Forbindelse med de forskellige Egne i deres Distrikt. De skulle først og fremmest tjene dette, og kunne de ikke paa fyldestgørende Maade udjævne Udbud af og Efterspørgsel efter Arbejdskraft, kan et Lokalkontor ved de andre Kontorers Medhjælp komme i Forbindelse med alle Egne af Lenet og gennem Stats- og Lensanstalterne med andre Dele af Riget. Ved Hjælp af regelmæssige Beretninger, som paa overskuelig Maade hver Uge udarbejdes af Hovedkontoret og straks tilsendes Filialkontorerne og Kommissionærerne, holdes disse stadigt à jour med Arbejdsmarkedets almindelige Stilling i Lenet, hvorhos Telefonmeddelelse muliggør en umiddelbar og hurtig Forbindelse mellem alle Ledene i Nettet. Et nært Samarbejde er ligeledes indledet med den kommunale Anstalt i Norrkøping (som ikke tilhører Landstingsomraadet), hvor der skal indrettes en særskilt Afdeling for Landbrugsarbejde.

Efter de forskellige Landsdeles lokale Forhold kunne selvfølgelig Lenssystemerne indrettes paa forskellig og mer eller mindre omfattende Maade. Saaledes har man i Kristianstads Len anset det for tilstrækkeligt foreløbig at indrette et Hovedkontor med 3 Afdelingskontorer med Kommissionærer. Denne Anstalt har allerede tillige med den kommunale Anstalt i Karlskrona sluttet sig til det Samarbejde, der er etableret mellem Anstalterne i Malmø, Lund og Helsingborg.

De forskellige Anstalter kunne faa Statsunderstøttelse. Der er for indeværende Aar bevilget 15,000 Kr. hertil, og Landstingene, Husholdningsselskaberne, Kommunerne og andre Myndigheder og Institutioner af offent-

lig Karakter, som vedtage Regler for offentlig Arbejdsanvisning i Overensstemmelse med de her angivne Principper, have Ret til Statsbidrag. Dette skal anvendes dels til Hjælp ved de almindelige Udgifter ved Arbejdsanvisningen (Korrespondance, Telegrammer, Telefon o. s. v.), dels til at dække en Del af Udgifterne ved specielle Foranstaltninger med Hensyn til Landdistrikterne og Samarbejdet mellem de forskellige Anstalter.

Takket være Statstilskudet (samt fri Lokaler i visse Kommuner) har man kunnet indrette Lensanstalterne for Beløb, der ikke synes store i Forhold til Sagens Vigtighed. I Østergøtlands Len er der bevilget 10,000 Kr., i Kristianstads Len 6000 Kr. o. s. v. — Summer, der ikke virke afskrækkende særlig naar man erindrer de langt betydeligere Beløb, som baade Arbejdere og Arbejdsgivere hidtil aarlig have maattet give ud til de private Fæstekontorer.

De bestaaende Arbejdsanvisnings-Anstalter have allerede vundet godt Fodfæste, man har Tillid til dem, og deres Virksomhed er i rask Udvikling. Særlig har Anvisningen af Landarbejdere været i stærk Stigning, der anbragtes saaledes dobbelt saa mange Landarbejdere i det første Halvaar af 1908 end i samme Tid i Fjor. Men det siger sig selv, at fuldt udnyttes kan den ikke, saa længe der blot findes nogle isolerede Anstalter her og der. Men efter alt at dømme vil Sverige efterhaanden faa dannet et hele Landet omfattende offentligt Arbejdsanvisnings-System.

Et saadant kan selvfølgelig ikke gøre andet og mere end at fremskaffe Kendskab til Efterspørgselen efter og Udbudet af Arbejdskraft samt som Mellemmand paa bedste Maade virke hen til en Udligning af Tilbud og Efterspørgsel. Men dette er i vor Tids komplicerede Forhold en vanskelig Opgave, som ikke løses af den private Fæstemandsinstitution eller af de enkelte Erhverv. Den offentlige Arbejdsanvisning har paa Grund af sin Upartiskhed, sin Kontingentfrihed og sin Organisation de bedste Betingelser for at løse Opgaven. Den synes i Sverige at vinde

hurtig Indgang i Landdistrikterne, og den har, fremhæves det, »formaaet store Skarer af de til Byerne og Industrien indvandrede Arbejdere til at vende tilbage til Landbygdens Næringsliv«.

— Af ovenstaaende fremgaar det altsaa, at den svenske Stat yder et rundeligt Tilskud til den offentlige Arbejdsanvisning, og at i Sverige have By og Land forenet sig om at gennemføre Sagen. Her i Landet have vi, som bekendt, kun én Arbejdsanvisnings-Anstalt, den kjøbenhavnske, der vel i stigende Grad benyttes af Landbruget — i de 3 Sommermaaneder i Aar har den ført ca. 1000 Mand tilbage til Landet og Landbrugsarbejdet — men hvis Virksomhed selvfølgelig er kommet og maa komme Hovedstaden specielt til Gode*), saa længe der ikke findes offentlige Arbejdsanvisnings-Anstalter i andre Byer og paa Landet, med hvilke den kan træde i Forbindelse. Efter Forlydende har Regeringen et Lovforslag om offentlig Arbejdsanvisning under Udarbejdelse.

*) I Kjøbenhavn gives der ikke mere Tilladelse til Oprettelse af Fæstekontorer, og det er Planen, at den offentlige og gratis Arbejdsanvisning efterhaanden helt skal afløse Fæstekontorerne.

Udkomne Bøger.

Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908. Festskrift ved Højskolens halvtredsindstyveaars Jubilæum 24. August 1908. Udgivet ved Bibliothekskomiteen. Redaktion: *J. E. V. Boas* og *A. Oppermann*. 593 Sider i Kvart. 10 Kr. (For nuværende og tidligere Elever ved Højskolen 5 Kr.) (Aug. Bangs Boghandel. Kjøbenhavn.)

Dette anselige Værk, der foreligger i et Udstyr, værdigt et Festskrift for en stor, betydningsfuld og anset Institution, bringer en Rigdom af forskelligartede Oplysninger: om Højskolens Forhistorie og Oprettelse, om tidligere Tiders Undervisning for Veterinærer, Landmænd, Landmaalere og Landinspektører, Gartnere og Forstmænd, om Højskolens Forhold i Almindelighed (Administration og Organisation, økonomiske Forhold, Bygninger, Haven, Bibliotheket m. v.), om de enkelte Studiefag (under hvilke alle tidligere og nuværende Lærere biograferes), om Forsøgslaboratoriet o. s. v. En Række af Højskolens Lærere og af Mænd, der ere knyttede til den, have i Forening med Mænd, som ere tidligere Elever eller der eje særlige Betingelser for at redegøre for visse Sider af dens Virksomhed, udarbejdet de enkelte Afsnit. Der kommer herved ganske vist en velgørende Afveksling, men ogsaa en vis Ulighed ind i Fremstillingen, særlig af de biograferede Læreres Virksomhed og Personligheder. Der gives ikke blot af de afdøde en personlig Værdsættelse — der, som forstaaeligt er, er udarbejdet efter den gode, gamle Regel *de mortuis nil nisi bene* — men ogsaa af de nu virkende Lærere. I Jubilæumsstemning dvæler man selvfølgelig helst ved de udmærkede Sider hos de skildrede Personer, og i vore Dage anvendes jo gerne de stærkt rosende Adjektiver. I saa Henseende ydes der i Festskriftet rigelig Tribut til Døgnet og hvad Døgnets er. Mange vilde imidlertid vistnok have foretrukket, at den personlige Værdsættelse alene havde været forbeholdt de døde, eller at den i al Fald for de levendes Vedkommende havde faaet den knappe Korthed, som det af flere Grunde som Regel er heldigst at give Vurderingen af samtidige.

Det var fremsynede Mænd, der for et halvthundrede Aar siden lagde Planen for Højskolen og gjorde den, i Modsæt-

ning til alle tidligere Landbrugsskoler, til en udelukkende theoretisk Læreanstalt. Solidt og godt var det Grundlag, der blev lagt for Skolens Virksomhed, og paa det har denne kunnet bygges videre, op til det store Omfang, den har nu. Nogle faa Data til Belysning af Udviklingen: Det gennemsnitlige aarlige Antal Kandidater, der udgik fra Højskolen, var i Perioden 1858—63 26 og i Tiden 1903—07 75. Det samlede Antal Kandidater til Udgangen af Undervisningsaaret 1907 har i alt været 2413, nemlig 1107 Dyrlæger, 752 Landbrugskandidater, 167 Landinspektører, 155 Havebrugs- og 232 Forstkandidater. Desuden have 27 Landbrugskandidater taget Eksamen efter Fortsættelseskursus. De faste Læreres Tal, der i en længere Aarrække var 7. er nu vokset til 22; af Docenter var der i 1859 knyttet 8 til Skolen, Tallet har siden varieret og er nu 8, medens Assistenternes Tal er vokset fra 5 til 18. Bibliotheket talte i 1858 5500 Bind, nu tæller det 42500. I Højskolens første Aar udgjorde det ordinære Statstilskud 66800 Kr., i 1907—08 422844 Kr.

Disse Data ere jo kun nogle statistiske Udtryk for den stedfundne Fremgang, om det væsentlige i denne, om den udvidede og forbedrede Undervisning maa man læse sig til i, hvad der meddeles om de enkelte Studiefag. Derimod kan Skriftet selvfølgelig ikke bringe direkte Oplysninger om den vigtigste Følge af Højskolens Virksomhed, om dens vejledende, vækkende og ansporende Indflydelse paa dansk Landbrug, Havebrug og Skovbrug i alle deres Forgreninger og om den store Betydning, den derigennem har haft for Landets økonomiske Fremgang.

Anvisning til Beskyttelse af faststaaende Maskiner undergivne det kommunale Tilsyn. Udarbejdet paa Foranledning af Justitsministeriet til Vejledning for Tilsynsmænd og Maskinbyggere af Statskonsulent *C. V. Birk.* 20 Sider. 25 Øre. (Gad's Bogh. Kjøbenhavn.)

Hædrede Husmænd. Billeder og Biografier af *A. Christensen.* 196 Sider. 2 Kr. 50 Øre. (Alb. Bayers Forlag. Aarhus.)

Danmarks Smør-Pris-Statistik. Udgivet af Udvalget for Mejeri-Statistik. 5. Aarsberetning, udarbejdet af Kontoret for Mejeristatistik ved *Johannes Kyed.* 29 Sider. Beretningen er ikke i Boghandelen, men kan faas gennem det nævnte Kontor for 50 Øre. (Odense.)

Mindre Meddelelser.

Beskyttelse af Fugle i Tyskland. Den gradvise Forsvinden i Tyskland af alle Slags Fugle, men særlig af Sorter, der anses for nyttige for Landbruget, har bevirket, at der for 2 Aar siden i Hamborg er bleven oprettet en Statsanstalt for Beskyttelse og Bevarelse af Fugle i de tilgrænsende Landdistrikter. Anstalten er organiseret og bestyres af Professor i Botanik ved Hamborgs botaniske Have, medens den praktiske Udførelse af de forskellige Foranstaltninger til Beskyttelse af Fuglene er lagt i Hænderne paa en Inspektør, en saa kaldet *Vogelwart* (»Fuglevogter«).

»Fuglevogteren« er bleven uddannet til sin Gerning hos en større tysk Jordejer (Hr. *v. Berlepsch*), som i lang Tid har gjort Fuglebeskyttelsen til specielt Studium. Hr. v. Berlepsch har udarbejdet Reglerne saa vel for den korrekte Konstruktion af Fuglekasser og deres Ophængning paa passende Steder som for Plantningen af tætte Fuglekrat — de 2 Hovedmethoder, som han anbefaler baade til Beskyttelse og Forøgelse af Fugle.

Saa vel adskillige udstrakte Parker og Haver i Hamborgs Omegn (Friedrichberg, Farmsen o. s. v.) som Landdistrikterne inden for Byens Territorium ere nu blevne forsynede med Fuglekasser; de Fugle, for hvilke de ere bestemte, ere Mejser, Stære og Spætter. I Fjor er der frit uddelt 1200 saadanne Kasser og solgt 300; i alt skal der være ca. 4000 kunstige Fuglereder i Brug i Hamborgs Omegn.

En Methode til Fuglenes Beskyttelse er Plantning af tætte Krat til Ly og Læ, og de lokale Autoriteter ere nu bl. a. i Gang med i et af Landdistrikterne at plante et Krat paa omtrent 2000 Kvadrat Meter. Det bestaar hovedsagelig af Slaaentorn Buske med en Afstand af ca. $2^1/_2$ Fod mellem hver af dem. Efter hver 12. Busk plantes Bøg, Ask og Gran; saa skal der være mindre Grupper af vilde Ribs og Stikkelsbær, og omkring det hele skal der plantes et beskyttende Hegn af

vilde Rosenbuske. Det er godtgjort, at der i Løbet af meget kort Tid udvikler sig et rigt Fugleliv inden i disse Krat.

Den preussiske Regering har udgivet flere Pjecer med Beskrivelse af saadanne Fuglereder og Krat i den Hensigt at opmuntre til Beskyttelse af nyttige Fugle.

(The Journal of the Board of Agriculture.)

Tuberkulosens Udbredelse i Danmark i Aaret 1906 er behandlet i et af Statens statistiske Bureau for nylig udsendt Hefte (»Statistiske Meddelelser«, 4. Række, 26. B., 8. H.). Af de meddelte Oplysninger fremgaar det, at det samlede Antal Tilfælde af Lunge- og Strubetuberkulose i Aaret 1906 var 11,587 eller 4½ p. m. af Landets Befolkning. Disse Tilfælde fordelte sig saaledes:

	Antal Tilfælde.	I Promille af Befolkningen.
Kjøbenhavn og Frederiksberg	3425	6.7
Provinsbyerne	2288	4.5
Landdistrikterne	5874	3.8

Disse Tal tyde paa, at Tuberkulosen er mest udbredt i Hovedstaden, mindst paa Landet. Lades Hovedstaden ude af Betragtning, var Antallet af Tuberkulosetilfælde i Promille af Befolkningen 3.2 paa Øerne og 3.9 i Jylland. Tuberkulosen synes altsaa at være betydelig mere udbredt paa Halvøen end paa Øerne.

Til Oplysning om det forholdsvise Antal angrebne blandt Besidderne af større og mindre Landbrug samt blandt Landarbejdere meddeles følgende Tal:

Af 1000 Personer vare angrebne af Tuberkulose:

	Mænd (30—60 Aar).	Kvinder (18—60 Aar).
Godsejere, Proprietærer, Forpagtere .	(1.9) p. m.	(7.9) p. m.
Gaardmænd	4.2 —	9.6 —
Husmænd, Bolsmænd, Parcellister ..	5.4 —	10.2 —
Landarbejdere	5.6 —	9.2 —

De større Jordbrugere synes altsaa at være mindst angrebne, men Tallene ere dog for smaa til, at paalidelige Slutninger kunne udledes af dem. Et noget større Antal udviste Gaardmandsklassen, og for Husmandsklassen og Landarbejderne var Antallet størst.

Arbejdsprøve med selvbindende Høstmaskiner og Mejeapparater til Slaamaskiner

paa

Constantinsborg ved Aarhus i 1908.

18. Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver — foranstaltede af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Redskabs- og Maskinudvalg — af Dommerudvalget ved Assistent, Landbrugskandidat *M. Dall.*

Da det i sin Tid besluttedes at foranstalte en Prøve med selvbindende Høstmaskiner i 1892, var man endnu ikke sikker paa, at de saakaldte Selvbindere i Almindelighed kunde anbefales Landmændene til Brug. I det mellemliggende Tidsrum har imidlertid den efterhaanden tiltagende Begrænsning i Arbejdskraftens Tilstedeværelse gjort Selvbinderne til et nødvendigt Led i den Kæde af Hjælpemidler, der ere til Landmændenes Raadighed. De selvbindende Høstmaskiner falbydes og sælges i meget stor Mængde til store og mellemstore Landbrug og ere endog i Færd med at erobre en Del af de mindre Bøndergaarde i Landet. Spørgsmaalet, om Selvbindere ere at anbefale Landmændene til Brug, har Arbejdertrangen i Høsten forlængst afgjort, derimod har der hidtil ikke foreligget nogen Vejledning for Landmanden ved Valget mellem de talrige Former af Selvbindere, der udbydes. For at tilvejebringe en saadan Vejledning besluttede Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Redskabs- og Maskinudvalg paa et Møde, afholdt i Kjøbenhavn d. 11. Marts 1908, at foranstalte en Prøve af de falbudte selvbindende Høstmaskiner.

De af Landets Jordbrugere, der paa Grund af Gaardens Størrelse eller af andre Grunde ikke finde Anledning til Anskaffelse af Selvbinder, anvende i Almindelighed den selvaflæggende Mejemaskine, som ogsaa prøvedes i 1892 og ikke er undergaaet væsentlige Forandringer siden. Da man imidlertid i de mindste Jordbrug blandt dem, hvor Jorden dyrkes ved Hestekraft, nødig vil anskaffe baade Slaa- og Mejemaskine, har Ønsket om et Apparat, der som Tilføjelse til den almindelige Slaamaskine kunde gøre denne anvendelig ogsaa ved Høstarbejdet, i flere Aar været almindeligt. Dette har haft til Følge, at flere af Landets Maskinfabrikanter i de senere Aar have forsøgt at imødekomme dette Krav. Man er dog endnu ikke kommen saa vidt, at nogen Maskine af den Art har faaet almindelig Udbredelse eller Anerkendelse. Derimod vides det, at flere arbejde med dette Maal for Øje. For at støtte disse Bestræbelser besluttede Redskabs- og Maskinudvalget at foretage en Prøve med Mejeapparater til Anbringelse paa Slaamaskiner samtidig med Prøven for Selvbindere.

Det vedtoges at anmode Godsejer A. Pontoppidan til Constantinsborg pr. Brabrand om Tilladelse til Prøvernes Afholdelse der paa Gaarden. Da denne Anmodning blev besvaret imødekommende, udstedtes en Opfordring til Deltagelse i forannævnte Arbejdsprøver, dels gennem Landbrugspressen, dels ved direkte skriftlig Henvendelse til Fabrikanter og Forhandlere. Som Deltagere i Prøven med Selvbindere anmeldtes følgende Maskiner:

Adriance, anmeldt ved Grosserer F. Portefee Bahnsen, Kjøbenhavn.
Bonnie, anmeldt ved Ole Sørensen & Co., Kolding.
New Continental, anmeldt ved Ole Sørensen & Co., Kolding.
Mc. Cormick, anmeldt ved Brødr. Bendix, Kjøbenhavn.
Champion, anmeldt ved Maskin- og Ingeniørforretningen Axel Malmqvist, Kjøbenhavn.

Deering, anmeldt ved Amerikansk Maskin Import, Kjøbenhavn.
Do. med forlænget Binderarm, anmeldt ved Amerikansk Maskin Import, Kjøbenhavn.
Milwaukee, anmeldt ved International Harvester Company, Kjøbenhavn.
Plano, anmeldt ved International Harvester Company, Kjøbenhavn.
Noxon, anmeldt ved Dansk Fællesindkøb af Landbrugsmaskiner, Aarhus.

Endvidere var der to anmeldte Selvbindere, som udebleve paa Grund af indtrufne Vanskeligheder.

Til Dommerudvalget valgtes følgende:

Proprietær N. Jacobsen, Andkjær, Odder, Formand,
Statskonsulent C. V. Birk, Holte,
Proprietær S. Friis, Duelund pr. Kjellerup,
Maskinkonstruktør L. C. Nielsen, Frederiksberg,
Godsejer A. Pontoppidan, Constantinsborg,
Bestyrer Th. Schmidt, Aarslevgaard pr. Brabrand,
Inspektør Wulff Stamer, Willestrup pr. Arden, og
Godsinspektør H. Tilemann, Mosager pr. Hammel.

Prøven i Rug begyndtes den 4. August paa Constantinsborg og fortsattes den følgende Dag. Rugen var lang, men ikke tæt. Der var ingen Lejesæd, men Rugen havde nogen Hældning mod Syd og Øst paa Størsteparten af Stykket. Terrænet var paa sine Steder meget bakket.

Der afsattes et Stykke, hvor Deltagerne før den egentlige Prøve kunde arbejde med og indstille deres Maskiner, et andet Stykke anvendtes til selve Prøverne, hvortil kun Dommerne og de paagældende Maskiners Betjening havde Adgang, og endelig foregik Kraftmaalingen paa et tredie Stykke i den mindst bakkede og mest ensartede Del af Marken. Om Kraftmaalingen er der givet Beretning af Maskinkonstruktør L. C. Nielsen.

Før Prøvernes Begyndelse bestemtes det ved Lodtrækning, i hvilken Rækkefølge Maskinerne skulde deltage. Denne Rækkefølge fulgtes baade ved de egentlige Prøver og ved Kraftmaalingen og saavel i Rug som senere i Havre og Byg.

Under selve Prøverne var det særlig følgende Forhold, der vare Genstand for Dommernes Opmærksomhed:

Maskinens rolige Gang.

Deling og Afskæring af Sæden.

Om der var Kornspild paa Dugene, Binderbordet eller i Skaaret.

Bindingen med almindelig Negstørrelse og Fasthed, dernæst med særlig store Neg, smaa Neg, fast Binding, løs Binding samt endelig Bindestedet med særlig Iagttagelse af, hvor nær Toppen der kunde bindes i den lange Rug.

Udkastningen af Negene.

Balancen under Arbejdet, d. e. om der var noget betydeligt Tryk nedad paa Stangen, og om der var Sidetryk.

Om Indstillingerne, Til- og Frasætning og Kipning, foregik bekvemt fra Kuskesædet.

Den 18. August og de efterfølgende to Dage fortsattes Prøverne i Havre og Byg med Iagttagelse af de samme Forhold som i Rugen undtagen den høje Binding. Havren var vel udviklet, ret tæt og overalt opretstaaende. Byggen var toradet af mellemstærk Udvikling uden egentlig Lejesæd, dog lidt hængende mod den ene Side. I det Hele kan der vel siges, at der ved Prøverne savnedes nogen Lejesæd og andre Vanskeligheder, men da det vil være vanskeligt at skaffe disse ens for alle Maskinerne, og da Kuskens og Montørens Dygtighed i Reglen ved saadan Lejlighed spiller en større Rolle end Maskinens Bygning, vilde i Virkeligheden Nytten af Lejesæd have været tvivlsom for en retfærdig Bedømmelse af Maskinerne. Vistnok vilde en meget stærk Hvedemark have været ønskelig for Prøven, men en saadan fandtes hverken der paa Gaarden eller i

Nærheden. Det er jo desuden en Erfaringssætning, at Rug er den vanskeligste Sædart for Selvbindere.

Efter Prøvernes Afslutning foretoges af Dommerudvalget en Vejning af Maskinerne, saaledes at Vægten paa Hovedhjul, Bærehjul og Stang bestemtes samtidig hver for sig. For at faa Vægten paa Vognstangen saa nær som muligt i Overensstemmelse med den tilsvarende Vægt under Arbejdet, foretoges Vejningen med en Mand paa Kuskesædet. Hans Vægt, 75 kg, maa altsaa fradrages for at finde Maskinens virkelige Vægt uden Transporthjul. Resultatet af Vejningerne er opgivet i Tabellen over Kraftmaalingen.

Endelig foretoges en Bedømmelse over Konstruktion og særlige Enkeltheder ved de forskellige Maskiner, herunder ogsaa Adgang til Smørestederne og Omstilling til Transport.

De selvbindende Mejemaskiners Beskrivelse.

Efterhaanden som Selvbinderne ere søgte tilpassede til de Fordringer, som deres praktiske Anvendelse har krævet, ere de blevne nogenlunde ens i deres vigtigste Bygningstræk.

Alle de arbejdende Dele trækkes af Hovedhjulet, der tillige bærer den langt overvejende Del af Maskinens Vægt. Det er af Diameter fra lidt over 800 m/m til over 900 m/m, af betydelig Fælgbredde og forsynet med paanittede Ribber for at forebygge, at det glider paa Grund af den Modstand, Maskinen yder under Arbejdet. Hovedhjulet bærer den ene Ende af Hovedrammen. Denne kan hæves og sænkes ved Hjælp af en Skrue uden Ende, der drejer selve Hjulakslen rundt, og sidstnævnte er i hver Ende forsynet med et lille Kamhjul, som griber ind i en til Hovedrammen fastgjort Tandstang.

Paa Hovedhjulet, der paa alle de fremstillede Maskiner er forsynet med Rullelager, er anbragt et stort

Kædehjul, der ved Hjælp af Hovedkæden har Forbindelse med et Kædedrev. Dettes Aksel er paa sin modsatte Ende forsynet med et konisk Kamhjul, der ved et Drev sætter Krumtapakslen i Bevægelse. Radius af Krumtapskiven eller Krumtaparmen er lig Afstanden mellem to Fingre, Kniven har altsaa dobbelt Slaglængde. Plejlstangen er paa alle Maskinerne, undtagen Mc. Cormicks, helt af Træ, og Forbindelsen saavel med Krumtappen som med Kniven er tilvejebragt ved en cylindrisk Tap paa hver af disse Dele, paa hvilke Tappe Træ-Plejlstangen er anbragt umiddelbart ved et boret Hul uden Anvendelse af Bøsning.

Paa Krumtapakslens bagud vendende Ende er anbragt et Kædehjul, der ved Hjælp af en lang Haspekæde uden Ende sætter alle Sejlrullerne, Pakkerne, Bindeapparatet og, med Undtagelse af Andriance, ogsaa Vinden i Bevægelse.

De fremstillede Maskiner ere alle forsynede med Transporthjul, der nemt og hurtigt kan anbringes paa en saadan Maade, at Maskinen frembyder den mindst mulige Bredde under Transporten. Med samme Formaal for Øje ere Delerskærmene indrettede til at føre ind over Bordet.

En Del af de forskellige Bygningstræk ved Selvbinderne er fremstillet i omstaaende Tabel. Knivenes, Dugenes og Vindens Hastigheder ere beregnede pr. 1 Meter af Hovedhjulets Omkreds, hvilket jo er ensbetydende med 1 Meters Kørsel frem med Maskinen. Ved Vindens Perepherihastighed er kun det, der overstiger 1000 m/m, af effektiv Virkning, da 1 Meters Hastighed ophæves ved Maskinens Bevægelse fremad. Skæreapparatets Bredde er maalt mellem de to yderste Fingres Spidser eller Midtlinier. Rubriken »Afstand fra Naal til Rodklapper« betegner den største Højde for vedkommende Maskines Anbringelse af Bindingen. Paa nogle af Maskinerne kan Bindehøjden dog forøges noget ved Borttagelse af Rodklapperen.

Alle Maskinerne, med Undtagelse af Noxon, vare

Tabel over nogle Bygningstræk ved selvbindende Mejemaskiner.

Maskinens Navn	Hoved-hjulets		Bære-hjulets		Skære-apparatets		Knivens Hastighed	Afstand fra Vognstang til Skæreapparat	Borddugens Bredde	Elevatordugens Bredde	Borddugens Hastighed	Elevatordugens Hastighed	Afstand fra Naal til Rod-klapper	Binderbordets Vandring	Vindens		Pris i Kroner uden Trans-porthjul
	Diameter	Fælgbredde	Diameter	Fælgbredde	Bredde	Antal Fingre									Diameter	Peripherihastighed	
Adriance	862	253	610	57	1450	20	1340	600	1140	1310	1070	755	610	260	1650	1682	625
Bonnie	810	225	660	50	1450	20	1328	495	945	1285	1093	806	610	260	1560	1425	650
New Continental	905	230	660	50	1450	20	1350	620	945	1340	1110	817	610	233	1630	1590	675
Mc. Cormick	905	220	700	57	1450	20	1355	640	1100	1290	1100	988	760	325	1690	1600	650
Champion	862	230	668	57	1525	21	1250	575	1110	1300	1074	952	625	290	1840	1588	650
Deering	872	223	630	65	1435	19	1425	625	1105	1275	1107	927	700	300	1685	1544	625
do. med lang Binderarm													800				650
Milwaukee	890	225	660	60	1450	20	1347	615	1075	1215	958	971	650	345	1655	1684	650
Plano	920	225	636	65	1450	20	1285	682	1205	1360	1188	1222	685	215	1670	2031 1497	650
Noxon	923	230	660	64	1450	20	1312	660	985	1335	1052	832	730	325	1660	1643	600

Alle Maal ere Millimeter. Hastighederne ere beregnede for 1 Meter af Maskinens Fremdrift.

Højrebindere, d. e. havde Skæreapparatet til højre. Nogle af dem leveres dog ogsaa som Venstrebindere.

Adriance

hører nærmest til de lettere Selvbindere, dog er saavel dens Borddug som dens Elevatordug blandt de bredeste. Derimod er dens Binderarm ikke lang, hvorfor den i lang Rug ikke bandt nær Toppen. Til Maskinen leveres en bred Blikplade, som kan fastgøres bagpaa til Forlængelse af Elevator og Binder-Bord, hvor Sæden er meget lang, f. Eks. Majs.

Vinden bevæges ved koniske Hjul fra den Aksel, der trækkes direkte af Hovedhjulets Kædehjul. Derved spares nogle Udvekslinger, idet denne Aksel har en langsommere Bevægelse end Elevatorrullen, fra hvilken Vinden drives paa de andre Selvbindere.

Elevatordugen har en forholdsvis langsom Bevægelse. Der viste sig dog under Prøverne ingen Ulemper, der kunde afledes fra denne Særegenhed.

Adriance har Sejlstrammere saavel i Borddugens som i begge Elevatordugenes Rullestel. Der forefindes en særlig vandret liggende Udløser for Bindingen. Bindeapparatet bevæges fra Pakkerakslen ved Hjælp af en særegen Vægtstangsforbindelse.

Maskinen har en særdeles rolig Gang og god Ballance under Arbejdet. Negstørrelsen og Negenes Fasthed reguleres bekvemt.

Der følger Negholder med Maskinen beregnet paa at hindre Negenes Udkastning paa Hjørnerne, hvor de ellers ofte trædes af Hestene ved de følgende Omgange.

Bonnie

er den laveste af de fremstillede Selvbindere, har det mindste Hovedhjul og den mindste Totalvægt; særlig paa Bærehjulet er Vægten ringe. Afstand fra Vognstang til Skæreapparat er mindre end almindeligt. Borddugen er smal.

Der er Sejlstrammere saavel i Borddugens som i Elevatordugenes Stel.

Binderarmen er af samme Længde som hos den foregaaende, der kan derfor ikke bindes nær Toppen i lang Rug. Bindeapparatets Udløsning sker ved Negets Tryk paa Presserfingeren. Maskinen bandt ikke særlig store Neg. Den har en meget rolig Gang. Kuskesædet er anbragt paa den bagerste Del af Hovedrammen og er meget lavt. Det sidder forholdsvis langt til venstre, hvilket er en medvirkende Aarsag til den ringe Vægt paa Bærehjulet. Da Kuskesædet er helt bag ved Maskinen, bidrager Kuskens Vægt til at formindske Vægten paa Vognstangen. Denne maa altsaa blive paavirket af, om Kusken er tung eller let, ligesom Vognstangen maa føles tung for Hestene, naar Kusken forlader Sædet.

Vindeindstillingen op og ned sker ved at dreje rundt paa et Haandsving.

Man har fra Kuskesædet god Oversigt over Bindeapparatet, og de forskellige Indstillinger samt Kipning foregaar bekvemt. Derimod er Oversigten over Skæreapparatet og Herredømmet over Hestene mindre godt.

Naar Maskinen indrettes til Transport, hvilket sker let og bekvemt, kan Vinden føres hen over Bordet og stilles lavt, saa at den tager meget ringe Plads under Transporten.

New Continental.

Hovedhjulet er betydeligt større end hos den foregaaende Maskine, ligeledes Afstanden fra Vognstang til Skæreapparat. Borddugen er forholdsvis smal, Elevatordugen derimod blandt de allerbredeste. Der er Sejlstrammere saavel i Borddugens som i Elevatordugenes Stel.

Binderarmen er ikke særlig lang. Maskinen binder derfor ikke særlig højt i lang Rug, men Pakkeren arbejder iøvrigt godt, og der laves gode Neg. Udløsningen af Bindeapparatet sker ved Presserfingeren. Negstørrelsen kan varieres tilstrækkeligt.

Maskinen har en meget rolig Gang, den var under Arbejdet lidt tung paa Vognstangen, hvilket formentlig kunde have været modvirket ved at flytte Kuskesædet tilbage. Kuskesædet er anbragt bekvemt, Kipning og øvrige Indstilling let og bekvem.

Maskinen er velkonstrueret og gjorde et tiltalende Indtryk.

Mc. Cormick

har et ret stort Hovedhjul, brede Duge, stor Afstand fra Vognstang til Skæreapparat og en lang Binderarm, saa at den var i Stand til at binde tilstrækkelig højt i den lange Rug.

Der er Sejlstrammere saavel i Borddugens som i begge Elevatordugenes Stel. I Bordet er tillige en Fjeder til Stramning af Dugen. Det øverste Elevatorstel er fjedrende foroven og forneden, saaledes at det kan lempe sin Afstand fra underste Elevatordug efter Mængden af Sæden og altid udøver et passende Tryk paa Elevatorens Indhold.

Plejlstangen er ved denne Maskine af Staal. Den fatter om Krumtappen med et cylindrisk Tapleje, forsynet med Oliebeholder, og er forbunden med Kniven ved en vinkelbøjet Tap, beskyttet af en Skærm. Ved at fjærne Skærmen og udtage Tappen kan Kniven nemt og hurtigt udtages uden Anvendelse af Skruenøgle.

Knytteapparatet er af en særlig usammensat Konstruktion, der navnlig karakteriseres ved, at Knytteren i sin Hvilestilling vender skraat ud mod den Side, hvor Neget skal kastes ud. Der opnaas derved, at Negudkasterne kunne udføre den Funktion at stramme Knuden og rive Garnenderne ud af Knytterkæberne, umiddelbart før de kaste Neget ud. Fornævnte Funktion udføres ellers af et særligt Apparat, der ved løs Binding ikke fungerer saa sikkert, som det her sker ved Negudkasterne.

Der er paa Bindeapparatet 3 Pakkerarme, hvilket har nogen Betydning i lang Sæd, særlig naar den ligger ind imod Maskinen.

Gangen var ikke særlig rolig. Der var navnlig nogen Kædeklapring. Balancen er god, der er ikke nævneværdigt Tryk eller Sidetryk paa Stangen. Endvidere er der bekvem Adgang til alle Smøresteder.

Champion.

Den hører nærmest til de lettere blandt Selvbinderne, dog er Dugene og altsaa ogsaa deres Stel blandt de bredeste. Hovedhjulet er ikke stort, Ribberne, som skulle forhindre Glidning, ere særlig store.

Skæreapparatet er 75 m/m bredere end paa nogen anden af de fremstillede Selvbindere, men Afstanden mellem Vognstang og Skæreapparat er i tilsvarende Maal mindre, hvorfor Skaarbredden under Arbejdet ikke har været stor. Skønt Skæreapparatets store Bredde altsaa ikke synes at have forøget Arbejdsevnen, har den dog sin Betydning, idet den vil forhindre, at der sættes af i Skaarets Inderkant, naar der er bratte Bøjninger i Skaarets Kantlinie, eller naar Hestene komme for langt ind mod Skaaret.

Underste Elevatordug trækkes af begge dens Ruller. Periferihastigheden er ca. 6 pCt. større paa den øverste Rulle end paa den nederste. Denne Forskel er mulig foranstaltet for at holde Dugens øverste Flade spændt, men den Gnidning, som foraarsages derved, maa vel kræve forøget Kraftforbrug. Baade Borddugen og øverste Elevatordug trækkes ved Kamhjulsforbindelser fra Elevatorens underste Rulle. I Borddugens Stel er der anbragt Fjedre som Strammere, derimod findes ingen Sejlstrammere i Elevatordugene. Øverste Elevatordug gaar over 3 Ruller, der ikke ligge i samme Plan, idet den øverste Rulle ligger noget nærmere ind mod underste Dug. Derved faar øverste Elevatordug Evne til at give efter, naar Elevatoren fyldes stærkt med Sæd, og at nærme sig underste Dug, naar den er mindre stærkt fyldt.

Binderarmens Længde er mellemstor. Maskinen kunde i Overensstemmelse hermed ikke binde i fuldt til-

strækkelig Højde i lang Rug. Bindeapparatets Udløsning bevirkes ved en særlig Udløser.

Vinden er af særlig stor Diameter. Den trækkes fra en Elevatorrulle ved Kamhjul og Kædehjul. Periferihastigheden er middelstor.

Maskinen var under Arbejdet lidt tung paa Stangen, men da Kuskesædet kan flyttes noget tilbage, kunde denne Ulempe have været rettet. Dens Gang er rolig, dog med lidt Kædeklapren. I Vaarsæden var den monteret med Negsamler, ved Hjælp af hvilken Negene aflagdes i Bunker paa 4 Stkr. og i Rækker, hvilket vil kunne lette Arbejdet under Hobsætningen.

Deering.

Hovedhjulet er ikke stort, men ellers maa Maskinen regnes til de større og sværere. Skæreapparatet er en Ubetydelighed kortere end hos de andre Maskiner. Det har kun 19 Fingre, hvorfor Knivens Slaglængde er lidt større end de andre Maskiners, og Knivens Hastighed pr. Meter er større end ved nogen af de andre Maskiner. Dugene ere ret brede, der er Sejlstrammer overalt og i Borddugens Stel tillige en Fjeder.

Der var fremstillet 2 Eksemplarer med forskellig Længde af Binderarm, der begge vare ret lange, og hvoraf den korteste bandt ret tilfredsstillende højt i den lange Rug, medens den lange bandt særlig højt.

Bindeapparatet til Binderen med lang Arm har 3 Pakkere. Udløsningen til Negbindingen sker ved Presserfingeren.

Særdeles mange af Maskinens Aksler gaa i Rullelejer, hvorfor Maskinen ogsaa, trods sin ikke ringe Vægt, krævede ringe Trækkraft. Dugrullernes Aksler ere forsynede med Aksellejer af Træ, som kunne fornyes, hvis de skulde slides.

Maskinens Balance er god. Dens Gang var rolig, men ikke lydløs. De forskellige Indstillinger ere lette og be-

kvemme. Maskinen fremstilledes med Negholdere for Aflægningen paa Hjørnerne.

Milwaukee.

Skønt den hører til de lettere blandt Selvbinderne, have Dugene dog en middelstor Bredde, og de øvrige Dimensioner af de arbejdende Dele ere nærmest af middel Størrelse. Der findes selvstrammende Fjedre i Borddugens Stel, derimod ingen Selvstrammere i Elevatoren. Underste Elevatordug trækkes af begge Rullerne, og disse ere, skønt af forskellig Diameter, afpassede til samme Periferihastighed, blot med en Forskel af under $^1/_2$ pCt., idet den øverste Rulle er den hurtigste, sandsynligvis for at holde Dugens øverste Side stram. Denne Foranstaltning forøger selvfølgelig Elevatorens Paalidelighed, idet Dugen vil være mindre tilbøjelig til at standse og glide paa Rullerne, end hvis kun den ene Rulle trækker. Fra underste Elevatorrulle trækkes Borddugen, medens øverste Elevatordug samt Vinden trækkes fra Underdugens øverste Rulle.

Binderarmens Længde er mellemstor. Maskinen bandt derfor ikke særlig højt i den lange Rug. Bindeapparatets Udløsning sker ved en særlig Udløser. Den bandt ikke særlig store Neg.

Maskinens Gang var rolig og næsten paafaldende lydløs. Balancen nogenlunde god og uden væsentlig Sidetryk i Stangen.

Plano.

Hovedhjulet er stort, og Maskinen er blandt de største og sværeste saavel i sine Dimensioner som i sin Vægt. Afstanden fra Stang til Skæreapparat er den største blandt de fremstillede Maskiner, hvorfor den ogsaa under Kraftmaalingen havde den største gennemsnitlige Skaarbredde. Dugenes Bredde er ogsaa den største. Hastigheden, særlig af Elevatordugen, er paafaldende stor, hvilket ganske vist forøger Slidet og Kraftforbruget, men paa den anden Side kan have en gavnlig Betydning i meget stærk Sæd og un-

der andre vanskelige Forhold. Der findes ingen Sejlstrammere i Elevatoren, derimod er der Fjedre i Borddugens Stel.

Binderarmen er ret lang, Maskinen bandt nogenlunde højt i lang Rug. Knytteren er i Hovedsagen den samme som hos Mc. Cormicks Selvbinder og er beskrevet dér. Udløsningen sker ved Pressefingeren.

Vinden drives fra den øverste Elevatorrulle ene ved Kamhjul. Den har to Hastigheder, foranstaltet ved et større og et mindre konisk Kamhjul paa selve Vindeakslen.

En særlig Foranstaltning ved denne Maskine er Anbringelsen af et Svinghjul. Dets Betydning ligger deri, at det kan udjævne det forøgede Kraftforbrug under Bindingen af Negene, at det, naar der standses under Bindingen, kan fuldende denne og kaste Neget ud, saa at den paafølgende Igangsætning bliver lettere, at det i Lejesæd og meget stærk Sæd kan hjælpe over et vanskeligt Sted, hvor Maskinen muligvis ellers vilde stoppe, og endelig at det, naar der standses under Arbejdet, vil foraarsage, at Kniven skærer sig fri, saa at der senere kan køres frem, uden at man behøver forinden at rykke Maskinen tilbage. Løber Kniven eller en anden Del af Maskinen fast, saa bliver Svinghjulet derfor ikke standset brat. Det sidder nemlig paa en Friktionsskive og kan altsaa fortsætte Bevægelsen, skønt Akslen staar stille. Ved Igangsætning opnaar Svinghjulet først efterhaanden og ret langsomt sin fulde Fart, saa at det kun i ringe Grad forøger Kraftforbruget under Igangsætning. Ved Kraftmaalingen prøvedes Maskinen med og uden Svinghjul, og det viste sig, at Svinghjulet forøger Kraftforbruget ret betydeligt og mere, end den forøgede Friktion kan tænkes at kunne bevirke, hvis det gjaldt en faststaaende Maskine. Formodentlig maa Svinghjulets Modstand mod Forandring i Bevægelsesretningen bidrage yderligere til Forøgelsen af Kraftforbruget.

Maskinene gik støt og rolig, Balancen er god.

har et stort Hovedhjul, en bred Elevatordug og gør Indtrykket af at være en stærk Maskine. Dens Binderarm er lang, og Binderbordets Vandring er ligeledes stor; den formaaede derfor at binde tilstrækkelig højt i den lange Rug.

Noxon er den eneste blandt de deltagende Maskiner, der har Skæreapparatet til venstre. Hvad der i den Henseende er bedst, afhænger vel nærmest af, hvad Brugeren har vænnet sig til, og nu er det jo saa, at de fleste af vore Høstmaskiner have Skæreapparatet til højre. Det maa dog siges, at man ved de saakaldte venstre Bindere bedre kan røre Pisken med den højre Haand, da Vinden her ikke er i Vejen.

Der findes ingen Fjedre eller Sejlstrammere i Bord og Elevator. Derimod ere Dugene alle fjedrende, idet de ere samlede med en tyk flettet Bomuldssnor, i hvilken der i Midten findes en Staalfjeder, der strammer Dugene over hele Bredden. Metoden synes god og virkede upaaklageligt. Dog paatalte Dommerne, at Snorene ere fastgjorte alene i den Liste, der er fæstet til Dugens Yderkant, og at Forbindelsen altsaa ophører, hvis Listens Forbindelse med Dugen brister. Dette er dog en Frygt, der endnu ikke har vist sin Berettigelse i Praksis, og skulde dette ske, kan der raades Bod derpaa ved at støtte Listens Forbindelse med Dugen ved Anbringelse af en Læderrem paa hvert af Snorens Knyttesteder.

Bindeapparatet har tre Pakkere. Knytteren er af samme System som omtalt ved Mc. Cormicks Selvbinder.

Noxon Binderen har en rolig Gang, dog med en Del Klapren af den lange Haspekæde. Balancen er god, og der er ikke Sidetryk paa Stangen.

Iøvrigt henvises for alle Maskinernes Vedkommende til den foreliggende Beretning om Kraftmaalingen.

Kraftmaalingerne.

Af hele Rugmarken blev først udset et Stykke til Kraftmaalingerne. Det var ensartet, ret kraftig, renstraaet, staaende Rug af lidt over Middellængde. Terrænet var i sin Helhed jævnt, men en Del stenet; det havde en Hældning (mod Øst) af 1 : 43.5. Jorden var rigelig fast til at bære Maskinerne. Vejret var tørt og godt. Rugen hang i en Retning, der dannede en spids Vinkel med Skaarretningen. For at faa Indflydelsen af Terrænets Hældning ind i Maaleresultaterne, blev Skaarretningen valgt op og ned ad Terrænet, og der blev maalt Trækkekraft i begge Retninger. Ligeledes blev der, efter hvert Skaar op og ned, kørt med Maskinen med alle arbejdende Dele i Bevægelse, men uden at tage Skaar, for at maale, hvilken Trækkekraft Maskinen brugte udover, hvad der gik til Nyttearbejdet — Afskæring, Samling, Binding og Udkastning af Negene. Skaarbredden blev maalt for hver 8 Meter, og den for hver Maskine angivne Skaarbredde er Middeltallet heraf. Kørehastigheden, saa vel for Mejning som Tomgang, blev holdt paa 1.25 Meter pr. Sekund, hvad der blev anset for den heldigste for Prøver med Selvbindere. Ingen af de fremsendte Maskiner var bestemt for mindre end 3 Heste, men da Dynamometret, skønt gaaende til 400 Kg. Træk, kun var indrettet til at forspændes med 2 Heste, havde Hr. Godsejer Pontoppidan velvillig stillet 2 meget kraftige Heste til Disposition for Kraftprøverne. En veløvet Kusk var ligeledes af Godsejeren stillet til Disposition, og han kørte alle Maskinerne under Kraftmaalingerne.

Hver Udstiller sendte sin Montør med for at paase, at alt i Maskinen arbejdede normalt. Til Kraftmaalingerne havde hver Udstiller Ordre til at indstille sin Maskine saaledes, som han mente, den normalt skulde arbejde i Marken.

Ved Bespændingen blev der særlig draget Omsorg

for, at Styreforbindelsen mellem Hestene og Stangens Forende hverken trak frem eller tilbage.

Skønt Maalingerne give et godt Indblik i hver enkelt Maskines Kraftforbrug m. m. under de forhaandenværende Forhold, vise de tillige, at en direkte Sammenligning af Talstørrelserne fra alle Maskinerne vilde føre til en urigtig Dom. Man ser nemlig, at knapt 27 pCt. gennemsnitlig af hele den brugte Trækkekraft er gaaet til Nyttearbejdet. Da det nu — hvad der ogsaa fremgaar af de maalte Skaarbredder — ikke er muligt, selv for en øvet Kusk, at køre med den fulde Snitbredde uafbrudt, naar han skal undgaa at afsætte noget i Skaarets Inderkant, saa vil en Maskine, der har afveget mere fra fuld Skaar end de andre, ved en saadan direkte Sammenligning af Tallene let blive belastet med for stor Trækkekraft pr. Skaarbredde-Enhed, den, hvorefter Sammenligningen af Maskinerne bør ske, hvad Kraftforbruget angaar.

Et godt Maal for Trækkekraften P pr. 1 Meter Skaarbredde faas af Formlen:

$$\left(a + \frac{a-b}{c}(d-c)\right)\frac{1000}{d} = P \text{ heri er:}$$

a = den maalte Trækkekraft i Kg. for Mejning,
b = — — — — - Tomgang,
c = — — Skaarbredde i Millimeter,
d = Maksimums-Skaarbredde i mm, som praktisk kan ventes af Maskinen.

Da nu gennemsnitlig Skaarbredden af de
7 Maskiner, hvis Snitbr. er 1450 mm, har været 1291 mm,
2 — — — 1435 — — 1325 —
1*) — — — 1525 — — 1250 —
saa kan for alle Maskinerne højst sættes $d = 1350$ mm i Rug.

Herefter er Rubrikken »Trækkekraft i Kg. pr. 1 Meter Skaarbredde« beregnet.

*) Smal Plads for Hesten mellem Stangen og Skaaren. Hesten og dermed Maskinen trykkes derved fra Skaaren.

Nr. ved Lodtrækningen	Maskinens Betegnelse	Trækkekraft i Kg.	Skaarbredde i Meter	Neg paa 100 Meter Skaar	Trækkekraft i Kg. pr. 1 Meter Skaarbredde	Forskel i Trækkekraft paa Mejning og Tomgang i Kg.	Maskinens Vægt i Kg. a = Hovedhjulet, b = Bærehjulet, c = Stangen, inkl. Kusk	Snitbredde i Millimeter	Terrænets Hældning i Skaarretningen
1	**Adriance.**						$a = 612.5$ $b = 130$ $c = 14.5$ 757	1450	1:43.5
	Mejning opad . . .	212	1.210	22.2	160	30			
	tom — . . .	182							
	Mejning nedad . .	177	1.260	22.4	133	42			
	tom — . .	135							
2	**Mc. Cormick.**						$a = 614.5$ $b = 140$ $c = 11$ 765.5	1450	»
	Mejning opad . . .	235	1.330	14.8	175	43			
	tom — . . .	192							
	Mejning nedad . .	211	1.230	16	161	60			
	tom — . .	151							
3	**Deering** (lang Binderarm).						$a = 659.5$ $b = 116.5$ $c = 10$ 786	1435	»
	Mejning opad . . .	206	1.320	13.5	153	39			
	tom — . . .	167							
	Mejning nedad . .	179	1.310	14.2	134	54			
	tom — . .	125							
4	**Plano** (med Svinghjul).						$a = 662.5$ $b = 140$ $c = 17.5$ 820	1450	»
	Mejning opad . . .	270	1.430	18	198	50			
	tom — . . .	220							
	Mejning nedad . .	245	1.260	18.7	184	68			
	tom — . .	177							
4	**Plano** (uden Svinghjul).								1:43.5
	Mejning opad . . .	256	1.360	17	189	67			
	tom — . . .	189							
	Mejning nedad . .	237	1.360	18.7	175	93			
	tom — . .	144							
5	**Champion.**						$a = 623.5$ $b = 127.5$ $c = 21.5$ 772.5	1525	»
	Mejning opad . . .	225	1.260	23	169	46			
	tom — . . .	179							
	Mejning nedad . .	207	1.200	19.5	159	60			
	tom — . .	147							

Nr. ved Lodtrækningen	Maskinens Betegnelse	Trækkekraft i Kg.	Skaarbredde i Meter	Neg paa 100 Meter Skaar	Trækkekraft i Kg. pr. 1 Meter Skaarbredde	Forskel i Trækkekraft paa Mejning og Tomgang i Kg.	Maskinens Vægt i Kg. a = Hovedhjulet } inkl. b = Bærehjulet } Kusk c = Stangen	Snitbredde i Millimeter	Terrænets Hældning i Skaarretningen
6	**Deering** (kort Binderarm).						a = 637 b = 125 c = 12.5 774.5	1435	»
	Mejning opad . . .	204	1.330	18	151	36			
	tom — . . .	168							
	Mejning nedad . .	179	1.340	20.5	133	51			
	tom — . .	128							
7	**Bonnie.**						a = 643.5 b = 90.5 c = 12.5 746.5	1450	»
	Mejning opad . . .	229	1.300	25.8	171	63			
	tom — . . .	166							
	Mejning nedad . .	194	1.230	24	148	61			
	tom — . .	133							
8	**Milwaukee.**						a = 606 b = 127 c = 22 755	1450	»
	Mejning opad . . .	265	1.380	25.9	195	65			
	tom — . . .	200							
	Mejning nedad . .	224	1.340	21.9	166	59			
	tom — . .	165							
9	**New Continental.**						a = 598.5 b = 127.5 c = 26 752	1450	»
	Mejning opad . . .	279	1.330	22.6	207.5	81			
	tom — . . .	198							
	Mejning nedad . .	239	1.260	21.3	181	73			
	tom — . .	166							
10	**Noxon.**						a = 683.5 b = 137.5 c = 4 825	1450	»
	Mejning opad . . .	227	1.180	15	175	73			
	tom — . . .	154							
	Mejning nedad . .	204	1.340	16.2	151.5	86			
	tom — . .	118							

Prøverne i Vaarsæd.

Den 18. og 19. August fortsattes Prøverne med de samme Maskiner i Vaarsæd.

Kraftmaalingerne i Havre.

Der blev, ligesom i Rugen, først udset et ensartet Stykke hertil. Det var ret kraftig, nogenlunde renstraaet, staaende Havre af Middellængde. Terrænet var i sin Helhed jævnt, kun var der afrundede Fordybninger i Agerfurerne. Det havde en Hældning (mod Øst) af 1 : 50. Idet Skaarretningen ogsaa her blev valgt op og ned, kom man til at køre vinkelret over Furerne. Jorden var rigelig fast til at bære Maskinerne; den var, i Modsætning til Rugstykket, temmelig stenfri. Vejret var tørt og godt.

Nogle indskudte Prøver med Negbærere gjorde, at det udtagne Stykke blev lidt for lille, saa at Prøverne med Nr. 10 maatte ske i et andet Stykke; dette blev udsøgt saa nær som muligt i Kvalitet som det foregaaende, kun havde det en Hældning (mod Øst) af 1 : 100. For yderligere at erholde Tilknytningspunkter, blev — som det ses af Listen — Nr. 9 prøvet i begge Stykker. Prøverne bleve iøvrigt tagne nøjagtigt paa samme Maade som i Rugen.

Det ses, at medens Nyttearbejdet i Rugen har taget omtrent 27 pCt. af Total-Trækkekraften, saa er i Havren knapt 21 pCt. gennemsnitlig gaaet til Nyttearbejdet. Dette er ret naturligt, da Kraften, der er nødvendig til at trække Maskinens Vægt frem over Marken, maa være temmelig ens i begge Tilfælde, naar Jordoverfladen er ens, medens Kraftforbruget til Nyttearbejdet vel kan ventes at være mindre ved Vaar- end ved Vintersæden. Maalingerne vise ogsaa dette helt igennem ved alle Maskinerne.

I den staaende Havre vise Prøverne ogsaa, at det har været muligt at tage Skaar, der nærme sig mere

til Maskinens Snitbredde end i Rugen, idet her de 7 Maskiners gennemsnitlige Skaarbredde har været 1378 mm af deres 1450 mm Snitbredde, 1318 mm Skaarbredde af 1435 mm Snitbredde ved de 2 Maskiner og endelig 1350 mm Skaarbredde af den ene, hvis Snitbredde er 1525 mm.

Som største Skaarbredde, der praktisk kan ventes i Vaarsæd, og til at lægge til Grund for Beregningen af »Trækkekraft i Kg. pr. 1 Meter Skaarbredde« er derfor her sat til $d = 1400$ mm. (En lille Variation i denne Størrelse vil kun faa forsvindende Indflydelse paa Resultatet.)

Herefter er beregnet paa samme Maade som for Rugen.

Nr. ved Lodtrækningen	Maskinens Betegnelse	Trækkekraft i Kg.	Skaarbredde i Meter	Neg paa 100 Meter Skaar	Trækkekraft i Kg. pr. 1 Meter Skaarbredde	Forskel i Trækkekraft paa Mejning og Tomgang i Kg.	Maskinens Vægt i Kg. a = Hovedhjulet ⟩ inkl. b = Bærehjulet ⟩ Kusk c = Stangen	Snitbredde i Millimeter	Terrænets Hældning
1	**Adriance.**						$a = 612.5$	1450	1:50
	Mejning opad . . .	191	1.390	20	137	24	$b = 130$		
	tom — . . .	167					$c = 14.5$		
	Mejning nedad . .	166	1.450	19	118	36			
	tom — . .	130							
2	**Mc. Cormick.**						$a = 614.5$	1450	»
	Mejning opad . . .	200	1.370	29	143	29	$b = 140$		
	tom — . . .	171					$c = 11$		
	Mejning nedad . .	188	1.310	26	137	51			
	tom — . .	137							
3	**Deering** (lang Binderarm).						$a = 659.5$	1435	»
							$b = 116.5$		
	Mejning opad . . .	194	1.360	17	139	24	$c = 10$		
	tom — . . .	170							
	Mejning nedad . .	171	1.410	17	122	38			
	tom — . .	133							

Nr. ved Lodtrækningen	Maskinens Betegnelse	Trækkekraft i Kg.	Skaarbredde i Meter	Neg paa 100 Meter Skaar	Trækkekraft i Kg. pr. 1 Meter Skaarbredde	Forskel i Trækkekraft paa Mejning og Tomgang i Kg.	Maskinens Vægt i Kg. a = Hovedhjulet inkl. b = Bærehjulet Kusk c = Stangen	Snitbredde i Millimeter	Terrænets Hældning
4	**Plano** (med Svinghjul).						$a = 662.5$ $b = 140$	1450	1:50
	Mejning opad . . .	231	1.440	26	164	36	$c = 17.5$		
	tom — . . .	195							
	Mejning nedad . .	196	1.390	19	140	31			
	tom — . .	165							
4	**Plano** (uden Svinghjul).								»
	Mejning opad . . .	218	1.440	23	155	38			
	tom — . . .	180							
	Mejning nedad . .	186	1.450	20	132	43			
	tom — . .	143							
5	**Champion.**						$a = 623.5$ $b = 127.5$	1525	»
	Mejning opad . . .	220	1.350	24	158	40	$c = 21.5$		
	tom — . . .	180							
	Mejning nedad . .	190	1.350	23	137	55			
	tom — . .	145							
6	**Deering** (kort Binderarm).						$a = 637$ $b = 125$	1435	»
	Mejning opad . . .	180	1.270	23	130	25	$c = 12.5$		
	tom — . . .	155							
	Mejning nedad . .	160	1.230	19	117	38			
	tom — . .	122							
7	**Bonnie.**						$a = 643.5$ $b = 90.5$	1450	»
	Mejning opad . . .	196	1.350	23	141	39	$c = 12.5$		
	tom — . . .	157							
	Mejning nedad . .	169	1.360	23	122	47			
	tom — . .	122							
8	**Milwaukee.**						$a = 606$ $b = 127$	1450	»
	Mejning opad . . .	207	1.350	24	149	36	$c = 22$		
	tom — . . .	171							
	Mejning nedad . .	177	1.360	24	127	47			
	tom — . .	130							

Nr. ved Lodtrækningen	Maskinens Betegnelse	Trækkekraft i Kg.	Skaarbredde i Meter	Neg paa 100 Meter Skaar	Trækkekraft i Kg. pr. 1 Meter Skaarbredde	Forskel i Trækkekraft paa Mejning og Tomgang i Kg.	Maskinens Vægt i Kg. a = Hovedhjulet, b = Bærehjulet, c = Stangen (inkl. Kusk)	Snitbredde i Millimeter	Terrænets Hældning.
9	**New Continental.**						$a = 598.5$ $b = 127.5$ $c = 26$	1450	1:50
	Mejning opad . . .	228	1.280	26	166	44			
	tom — . . .	184							
	Mejning nedad . .	196	1.330	22	142	57			
	tom — . .	139							
9	**New Continental** (i nyt Havrestykke).								1:100
	Mejning opad . . .	194	1.280	19	141	35			
	tom — . . .	159							
	Mejning nedad . .	183	1.330	19	132	36			
	tom — . .	147							
10	**Noxon.**						$a = 683.5$ $b = 137.5$ $c = 4$	1450	»
	Mejning opad . . .	196	1.410	19	140	39			
	tom — . . .	157							
	Mejning nedad . .	185	1.440	18	131	54			
	tom — . .	131							

Middeltallet $\frac{140 + 131}{2}$ for Nr. 10 maa korrigeres med Forholdet mellem de tilsvarende Tal fra Nr. 9 i det gamle og ny Havrestykke. hvorefter det bliver 153 Kg. pr. 1 Meter Skaarbredde.

5	**Champion** (med Negbærer — 4 Neg samles).								1:50
	Mejning opad . . .	212	1.330	24					
	tom — . . .								
	Mejning nedad . .	190	1.330	20					
	tom — . .								
6	**Deering** (med Negbærer — 3 Neg samles).								»
	Mejning opad . . .	186	1.190	22					
	tom — . . .								
	Mejning nedad . .	153	1.240	21					
	tom — . .								

Ved disse 2 Prøver kan, i Sammenligning med de tidligere med disse Maskiner, ikke spores nogen Forøgelse af Trækkekraften ved Anvendelsen af Negbærere.

Den Orden, hvori Maskinerne have stillet sig i Henseende til Middel-Kraftforbrug af Op- og Ned-Mejning pr. 1 Meter Skaarbredde bliver følgende:

I Rug:		I Havre:	
Nr. 1. Deering 6	142 Kg.	Nr. 1. Deering 6	123.5 Kg.
- 2. Deering 3	143.5 -	- 2. Adriance	127.5 -
- 3. Adriance	146.5 -	- 3. Deering 3	130.5 -
- 4. Bonnie.....	159.5 -	- 4. Bonnie.....	131.5 -
- 5. Noxon	163 -	- 5. Milwaukee	138 -
- 6. Champion	164 -	- 6. Mc. Cormick ...	140 -
- 7. Mc. Cormick ...	168 -	- 7. Plano (uden Svhl.)	143.5 -
- 8. Milwaukee	180.5 -	- 8. Champion	147.5 -
- 9. Plano (uden Svhl.)	182 -	- 9. Plano (med Svhl.)	152 -
- 10. Plano (med Svhl.)	191 -	- 10. Noxon	153 -
- 11. New Continental	194 -	- 11. New Continental	154 -

Fra »New Continental« fremkom efter Prøven i Rug Ønske om at faa denne gentaget, idet man paaviste, at en Kæde i Maskinen havde slæbt haardt paa under Prøven. Dette kunde dog ikke lade sig gøre, bl. a. fordi Prøvestykket ikke rakte til. Maskinen skulde jo desuden for igen i Havre, saa at man der atter fik Lejlighed til Sammenligning med de andre.

Ved Prøverne i Havre var Fejlen afhjulpet.

At foretage saadanne Omprøver i et andet Stykke, eller f. Eks. forud vælge Prøvestykket meget stort, vil let komme til at gaa for meget ud over Ensartetheden.

Det var af sa danne Hensyn, at der blev stillet Forprøvestykke til Raadighed.

Kraftforbrugets Forhold til Hestekraften.

Det gennemsnitlige Kraftforbrug i Op- og Ned-Mejningen af alle Maskinerne har været:

I Rug 223 Kg. og i Havre 193 Kg. Træk.

I Følge Undersøgelser af Hestens Trækkekraft og Udholdenhed kan et 3-Spand af Heste, hver paa ca. 400 Kg. Vægt, der tilsammen trækker med en Kraft af

223 Kg. og en Hastighed af 1.25 Meter pr. Sekund, kun udholde at arbejde indtil 3 Timer daglig, medens de, ved at Trækket gaar ned til 193 Kg., men med samme Hastighed, kunne arbejde indtil $4^1/_2$ à 5 Timer daglig.

Et 3-Spand af Heste, hver paa ca. 500 Kg. Vægt, der tilsammen trækker med en Kraft af 223 Kg. og en Hastighed af 1.25 Meter pr. Sekund, kan udholde at arbejde indtil 5 Timer daglig, medens de ved at Trækket gaar ned til 193 Kg., men med samme Hastighed, kunne naa op til 6 à $6^1/_2$ Timers dagligt Arbejde. Sværere Heste selvfølgelig længere. Man ser heraf, at 3 mindre Heste kun ville kunne trække ca. 3 af Maskinerne i Rug, maaske de fleste af dem i Havre, med den nævnte Hastighed under de beskrevne Forhold uden Overanstrængelse, dog for nogles Vedkommende kun en ganske kort Tid ad Gangen.

Kraftforbrugets Forhold til Maskinen.

Kraftforbruget kan deles i det, der medgaar til: 1) Nyttearbejdet, 2) Friktionen i det arbejdende Maskineri og 3) den Kraft, der medgaar til at trække Maskinen frem i Marken.

Hvad der især falder i Øjnene, er Forholdet mellem den Trækkekraft, der er medgaaet til Nyttearbejdet, og Total Trækkekraften. Nyttearbejdet har, som foran nævnt, kun taget i Rugen 27 pCt. og i Havren endog kun 21 pCt. af Total-Trækkekraften, altsaa er henholdsvis 73 og 79 pCt. medgaaet til at overvinde Friktionen i det arbejdende Maskineri og til at trække Maskinens Vægt frem i Marken.

Det er givet, at en vis Vægt paa Maskinens Hovedhjul er nødvendig, for at dets Friktion imod Jorden skal blive i Stand til uden Glidning at overvinde de under 1 og 2 nævnte Modstande, men med Hensyn hertil fortjener det at mærkes, at f. Eks. ved en af de prøvede Maskiner har en Vægt paa Hovedhjulet af knap

600 Kg. overført 80 Kg. af Trækkekraften til at udføre Nyttearbejdet, medens i flere Tilfælde, selv i Rugen, Prøverne vise, at Nyttearbejdet har kunnet udføres med 30 til 50 Kg. af Trækkekraften.

Det synes herefter ikke usandsynligt, at det maa kunne lykkes at bringe Kraftforbruget ved Selvbinder-Mejemaskinerne yderligere ned.

L. C. Nielsen.

Efter at Resultaterne fra Kraftmaalingen vare bearbejdede af Maskinkonstruktør *L. C. Nielsen,* og Beretningen havde været omdelt til Dommerne, samledes disse til et afsluttende Møde i Aarhus d. 7. Oktober. Da Dommerudvalget var enigt om, at alle de prøvede Maskiner vare gode, brugbare og præmieværdige, vedtoges det at foreslaa Landhusholdningsselskabet, at der uddeles følgende Medailler:

1. Kl. Sølvmedaille:

»Deering«, anmeldt ved *Amerikansk Maskin Import,* Kjøbenhavn.

2. Kl. Sølvmedaille:

»Adriance«, anmeldt ved Grosserer *F. Portefee Bahnsen,* Kjøbenhavn, og

»Mc. Cormick«, anmeldt ved Brødr. *Bendix,* Kjøbenhavn.

Broncemedaille:

»Bonnie«, anmeldt ved *Ole Sørensen & Co.,* Kolding.

»Champion« ved Maskin- og Ingeniørforretningen *Axel Malmqvist,* Kjøbenhavn.

»Milwaukee« ved *International Harvester Company,* Kjøbenhavn.

»New Continental« ved *Ole Sørensen & Co.,* Kolding.

»Noxon« ved *Dansk Fællesindkøb af Landbrugsmaskiner,* Aarhus, og

»Plano« ved *International Harvester Company,* Kjøbenhavn.

Iøvrigt henvises til Beretningen, ved Hjælp af hvilken Køberen vil være i Stand til at finde de Egenskaber, han særlig søger. F. Eks. med Hensyn til Højden af Bindingen, Kraftforbruget, Maskinens Vægt o. s. v.

Slaamaskiner kombinerede til Kornmejning.

I denne Gruppe af Arbejdsprøverne deltoge følgende Anmeldere:

Ole Sørensen & Co., Kolding: En Johnstons kombineret Slaa- og Mejemaskine.
Grosserer F. Portefee Bahnsen, Kjøbenhavn: Et Mejeapparat »Hørby«.
Amerikansk Maskin Import: Mejeapparatet »Ideal«.
Amerikansk Maskin Import: Mejeapparatet »Silkeborg«.
Brødrene Bendix, Kjøbenhavn.
Dansk Fællesindkøb af Landbrugsmaskiner, Aarhus.

Prøverne foretoges i Rug og Havre. Der blev ikke taget Kraftmaalinger. De Spørgsmaal, som søgtes besvarede under Prøverne, vare følgende:

Apparatets Soliditet og hensigtsmæssige Konstruktion.

Vingeapparatets Indstilling.

Hvorledes Negene aflagdes.

Adskillelserne mellem den afskaarne og den staaende Sæd.

Skaarets Renhed.

J o h n s t o n s k o m b i n e r e d e S l a a- o g M e j e m a s k i n e (Ole Sørensen & Co.) er en Gentagelse af de tidligere kendte kombinerede Slaa- og Mejemaskiner, hvor dog i dette Tilfælde Slaamaskinens Skæreapparat er an-

vendt ogsaa til Kornmejningen. Platformen og Vingeapparatet er altsaa det samme som ved de selvaflæggende Mejemaskiner, og Negene lægges ud af Skaaret ligesom hos disse, saa at der er Plads for Hestene og Maskinen for den næste Omgang. Slaamaskinen har sit Skæreapparat bagved Færdselshjulene. Platformen bæres af et saakaldt kovendende Bærehjul, der kan hæves og sænkes ved Flytning af en Bolt. Vingeapparatet, som har 4 Vinger, er befæstet til Fingerbjælken og Platformen. Det kan indstilles til Aflægning med hveranden og indtil hver sjette Vinge. Det bevæges fra højre Færdselshjul ved to Kædehjul med tilhørende Kæde. Skæreapparatet har to forskellige Hastigheder, Forandringen af Hastighed foregaar ved Ombytning af et Kamhjul.

Maskinen arbejdede i enhver Henseende godt saavel i Rug som i Havre.

Prisen for Aflæggerapparatet er 200 Kr., for Slaamaskine med Aflæggerapparat 425 Kr.

De øvrige i denne Gruppe fremstillede Maskiner aflagde alle Neget i Skaaret, saa det maatte fjernes inden den næste Omgang. De bestaa af en Vinde til at føre Sæden ind mod Maskinen og en Platform, hvis Opgave er at samle og aflægge Neget. Platformen bestaar af tynde Jernstænger, der foran sidde paa en fælles Stang, og hvis bagerste fri Ende kan bevæges op og ned, hvilken Bevægelse styres af Kusken med den ene Fod. Medens Neget samles, holdes Platformens bagerste Ende højt. Naar Neget skal aflægges, sænkes Platformen, saa at den slæber i Stubben.

M e j e a p p a r a t e t »H ø r b y«, anmeldt af F. Portefee Bahnsen.

Vindens Stativ er fastgjort paa Fingerbjælken og den indvendige Delerskærm, saaledes at Vinden under Arbejdet fuldstændig følger Skæreapparatets Bevægelser. Vinden, der har 3 Vinger, kan under Arbejdet hæves og sænkes. Ligeledes kan den føres ganske lidt fremad og til-

bage ved at kippe Skæreapparatet. Yderligere, men ikke under Arbejdet, kan Vinden flyttes frem og tilbage ved at flytte en Bolt, hvormed Stativet er fastgjort til den indvendige Delerskærm, men denne Bevægelse er begrænset af Hamlen, som Vinden kan naa, naar den føres for langt frem.

Vinden udløses nemt af sin Bevægelse ved en Vægtstang. Den trækkes fra det venstre Færdselshjul ved et Kædehjul med Haspekæde. Hastigheden kan forandres ved Ombytning af et Kædehjul.

Platformen styres med venstre Fod. Skæreapparatet kan løftes under Transport.

Prisen er 65 Kr.

Dommernes Udtalelse: Apparatet er solidt og godt. Det arbejdede tilfredsstillende.

Mejeapparatet »Ideal«, fremstillet af Amerikansk Maskin Import, har ligesom det foregaaende Vindens Stativ anbragt paa Fingerbjælken. Vinden kan bekvemt hæves og sænkes, og den kan tillige føres fremad og tilbage under Arbejdet. Slaamaskinen er forsynet med Vognstangsforlængelse, saa at Hamlen ikke vil kunne hindre Vindens Bevægelse.

Vinden trækkes fra det højre Færdselshjul ved to Kædehjulsforbindelser med Haspekæde.

Apparatet koster 65 Kr.

Dommerne fandt Apparatet særdeles hensigtsmæssigt i Konstruktionen. Det arbejdede godt.

Mejeapparatet »Silkeborg«, fremstillet ved samme Firma, har Vindens Stativ anbragt paa Slaamaskinens Vognstang, hvilket ogsaa er Tilfældet ved de to i det følgende beskrevne Apparater. Paa ujævn Bund, f. Eks. hvor der er dybe Agerfurer, og hvor altsaa Færdselshjulene og Skæreapparatets Hældning kan være forskellig, kan dette forvolde Vanskeligheder, idet Vinden følger Færdselshjulenes og ikke Skæreapparatets Bevægelser.

Vinden, der har 4 Arme, trækkes af en almindelig Jernkæde fra en Kædeskive paa det højre Færdselshjul. Den kan under Arbejdet føres noget op og ned, men Flytning frem og tilbage sker kun ved, at Stativet flyttes paa Stangen, og Kæden samtidig gøres henholdsvis længere eller kortere.

Naar Vinden er standset, hvilket sker ved at aftage Kæden, kan Skæreapparatet hæves til Transport.

Apparatet koster 50 Kr.

Dommerne fandt Apparatet solidt forarbejdet, men Konstruktionen ikke i alle Henseender heldig. Apparatet arbejdede godt i Havren, men mindre godt i Rugen, fordi Vinden ikke kunde løftes højt nok og ikke føres langt nok fremad.

Brødrene Bendix. Det af dette Firma fremstillede Apparat har ligesom det foregaaende Vindens Stativ anbragt paa Stangen. Ulemperne derved ere nævnte foran. Vinden, der har 3 Arme, trækkes fra højre Færdselshjul ved en Kæde, hvis Længde maa varieres, naar Vinden skal flyttes. Skæreapparatet kan løftes under Transport.

Prisen er 50 Kr.

Dommernes Udtalelse var den samme som ved det foregaaende Apparat. Maskinen arbejdede tilfredsstillende i Havre, men mindre godt i Rug, da Vinden i denne Kornart ikke kunde indstilles tilfredsstillende.

Dansk Fællesindkøb af Landbrugsmaskiner. Apparatet lignede i Konstruktion de to foregaaende og havde samme Mangler. Vinden trækkes ved en Hampesnor fra en Snorskive udvendig paa højre Færdselshjul. Maskinen arbejdede ikke tilfredsstillende.

Prisen 45 Kr.

Dommerudvalget vedtog at foreslaa Landhusholdningsselskabet, at der uddeles følgende Medailler:

2. Kl. Sølvmedaille:

Johnstons kombinerede Mejeapparat, fremstillet af *Ole Sørensen & Co.*, Kolding.

Broncemedaille:

Mejeapparatet »Ideal«, fremstillet af *Amerikansk Maskin Import*, Kjøbenhavn, og

Mejeapparatet »Hørby«, fremstillet af Grosserer *F. Portefee Bahnsen*, Kjøbenhavn.

Om fremtidige Opgaver for Den kgl. Veterinær- og Landbo-Højskoles Landbrugsundervisning med særligt Henblik paa Undervisningen i Jorddyrkning og Plantekultur.

Foredrag, holdt ved Den kgl. Veterinær- og Landbo-Højskoles 50 Aars Jubilæum den 12. September 1908 af Professor *T. Westermann.*

I. Den bestaaende Ordning og Meninger herom.

Som formentlig bekendt for Flertallet af de til Stede værende, gives Landbrugsundervisningen her ved Højskolen nu i det almindelige Kursus paa $1^2/_3$ Aar for Landbrugsstuderende, og desuden eksisterer der 4 landøkonomiske Fortsættelseskursus, nemlig i Grundvidenskaber, Jordbrugslære, Husdyrbrug og Mælkeribrug, der hvert især varer $1^2/_3$ Aar. Endvidere meddeles der Undervisning i Landbrugets Jorddyrkning til Landinspektørelever, dels sammen med Landbrugere, dels særskilt. Som Betingelse for Adgang til Undervisning og Eksamen ved det almindelige Kursus stilles der ikke Fordring om nogensomhelst theoretisk eller praktisk Fordannelse, medens der for at underkaste sig Eksamen efter Fortsættelseskursus kræves, at Vedkommende har været indskreven som Landbrugselev ved Højskolen, hvortil udfordres Almindelig Forberedelseseksamen med 2 Sprog i Henhold til kgl. Anordning af 1. Marts 1895, eller Realeksamen efter den ny Skoleordning, eller særlig ministeriel Tilladelse. Desuden maa Vedkommende have opnaaet 1. Karakter ved Land-

brugseksamen efter det almindelige Kursus. Dette gælder for Landbrugskandidaternes Vedkommende, men ogsaa Kandidater af Højskolens andre 4 Studiefag have Adgang til landøkonomiske Fortsættelseskursus under Forudsætning af, at de have bestaaet Kandidateksamen med 1. Karakter.

Endelig kunne Landbrugskandidater modtage videregaaende Uddannelse ved Højskolen i et eller flere Fag uden andre særlige Adgangsbetingelser end den, at Højskolen kan kræve visse Bifag knyttede til det eller de af Vedkommende opgivne Hovedfag. For Adgang til Prøve i de paagældende Fag skal Vedkommende dog have bestaaet sin Eksamen som Landbrugskandidat med 1. Karakter.

Forud for den nuværende Ordning af Fortsættelseskursus er gaaet en 10aarig Forsøgsperiode, i hvilken de nævnte Kursus kun have haft en Varighed af $1^1/_6$ Aar; i dette Tidsrum have 27 Kandidater afsluttet Fortsættelseskursus med Eksamen, deraf 18 i Jordbrugslære.

Det skulde nu synes, at der ved den nævnte, ret komplicerede Ordning af Landbrugsundervisningen var skabt Betingelser for, at Enhver kunde skaffe sig en for Livets forskellige Krav passende Uddannelse; men dette kan i Virkeligheden ikke siges at være Tilfældet, og der har derfor i en længere Aarrække, trods al Anerkendelse af Undervisningens store Betydning for vort Landbrug, været rejst forskellige Indvendinger mod den bestaaende Ordning. Mod det almindelige Kursus paa $1^2/_3$ Aar har man anført, at Studietiden var for kort til fuldstændig Tilegnelse af det Pensum, der meddeltes ved Undervisningen, samtidig med at dette var for ringe til Erhvervelse af de for Konsulenter, Lærere og andre Medhjælpere i Landbruget fornødne Fagkundskaber, og om end mange af disse Medhjælpere ved gode Evner og stor Flid havde forskaffet sig det fornødne Fond heraf, saa viste det sig ofte, at de savnede tilstrækkelige Skolekundskaber eller praktisk Kyndighed til at opnaa vellønnede Stillinger eller

til at udfylde saadanne paa tilfredsstillende Maade. De forsøgsvis oprettede Fortsættelseskursus ansaa mange for mindre fyldestgørende til at bøde paa Manglerne i forskellige Retninger.

Fra Højskolens Side har der næppe været rejst nogen Hindring mod at skærpe Kravene til den praktiske og theoretiske Fordannelse saa lidt som mod en Forlængelse af Studietiden, og naar disse Ændringer ikke forlængst ere indførte, skyldes dette derfor en Modstand fra anden Side, der vistnok til syvende og sidst bundede i Uenighed mellem det praktiske Landbrugs Mænd og Udøverne af væsentligst theoretisk Virksomhed. Tydeligt træder denne Uoverensstemmelse frem ved en skriftlig Afstemning, foretagen af »Foreningen af danske Landbrugskandidater« mellem dens Medlemmer. Denne gav følgende Resultat:

	Theoretisk Fordannelse			Praktisk Fordannelse			Forlængelse af Studietid		
	Antal afgivne Stemmer	pCt. af afgivne Stemmer		Antal afgivne Stemmer	pCt. af afgivne Stemmer		Antal afgivne Stemmer	pCt. af afgivne Stemmer	
		Krav	Intet Krav		Krav	Intet Krav		for F. til $2^{2}/_{3}$ Aar	mod Forl.
Repræsentanter for praktisk Landbrug	143	89	11	141	80	20	139	58	42
Repræsentanter for teoretisk Landbrug (Konsulenter, Forsøgsbest., Assistenter, Journalister m. fl.)	63	84	16	60	80	20	61	95	5
Skoleforstandere og Lærere	48	60	40	48	58	42	50	90	10

Overalt ses Ønsket om bedre Uddannelse at have Flertal for sig, men medens det praktiske Landbrugs Mænd særlig søge denne tilvejebragt ved skærpede Fordringer til Fordannelsen, mene Repræsentanter for de to andre Kategorier af Virksomheder, at der især trænges

til en forlænget Studietid, og navnlig synes forholdsvis mange Lærere ved Landbrugsskoler og Højskoler at være betænkelige ved at stille Krav til Fordannelsen. Ved nævnte Afstemning kunde der vælges mellem 3 forskellige Grader af theoretisk Fordannelse, og m. H. t. Studietiden ved Højskolen stod Valget mellem $2^2/_3$ Aar eller det nuværende Kursus paa $1^2/_3$ Aar. Til dette Valg var man ført ved et Kompromis mellem de Medlemmer, der ønskede en endnu længere Studietid, og dem, der egentlig ikke ønskede nogen Forlængelse, men som erkendte, at Studietiden var for kort for Flertallet af Eleverne til en fuldstændig Tilegnelse af det ved Undervisningen givne Lærestof, en Anskuelse, hvorom der til Dels var Enighed mellem de studerende og Højskolens Lærere, samtidig med at disse mente, at det givne Pensum maatte betragtes som Minimum for Højskolens Landbrugsundervisning. Til Spørgsmaalet om Fortsættelseskursus tog Foreningen ikke Stilling; man har nærmest stiltiende forudsat, at disse maatte bibeholdes, selv om Studietiden ved det normale Kursus blev $2^2/_3$ Aar. Om en saadan Forlængelse i Forbindelse med en Skærpelse af Kravene til Fordannelsen for de Studerende, der agte at afslutte Studiet med Eksamen, indgik Foreningen i August 1906 med et Andragende til Landbrugsministeriet.

Dette Andragende, der fra Ministeriet sendtes Højskolen til Erklæring, gav Anledning til Nedsættelse af et Udvalg, bestaaende af alle de Lærere, der havde at gøre med Højskolens Landbrugsundervisning, og det viste sig, at der indenfor dette Udvalg var overvejende Stemning for at stryge Fortsættelseskursus, i hvert Fald i den eksisterende bundne Form, at bibeholde det nuværende almindelige Kursus paa $1^2/_3$ Aar, samt at etablere et nyt Kursus paa $3^2/_3$ Aar, hvortil der maatte stilles Krav om en passende Fordannelse. Undervisningen ved dette Kursus skulde fra Begyndelsen ordnes helt selvstændigt og ikke som en Fortsættelse af det mindre Kursus, hvilket vilde medføre, at Grundlaget ikke blev tilstrækkeligt bredt, og

at tidsspildende og trættende Gentagelser ikke kunde undgaas. Som en Følge af det ved Realisationen af denne Plan stærkt forøgede Undervisningsarbejde maatte man anse en Forøgelse af Faglærerpersonalet for nødvendig. Det blev i Forbindelse hermed fremhævet, at Etableringen af Fortsættelseskursus i sin Tid kun havde været en Nødhjælp, som man havde grebet til for at imødekomme Krav om forøget Adgang til Erhvervelse af Kundskaber, samtidig med at man ansaa det for haabløst at forlange en Forøgelse af Lærerkræfterne paa det Tidspunkt. Udvalget gaar altsaa videre m. H. t. Udvidelse af Undervisningen end Andragendet fra »Foreningen af danske Landbrugskandidater«, og dog maa Udvalgets Standpunkt forudsættes i højere Grad at tilfredsstille de Ønsker, der ere komne til Orde forud for den nævnte Afstemning, end selve Landbrugskandidatforeningens Andragende, thi dette var som anført egentlig kun at betragte som et Kompromis, der ikke fuldt ud tilfredsstillede hverken Repræsentanterne for det praktiske Landbrug eller for de theoretiske Virksomheder. Fra forskellige Sider har det nemlig været fremhævet, at Højskolens Opgave nu, da de private Landbrugsskoler havde naaet en saa stærk Udvikling, burde overlade Uddannelsen af praktiske Landmænd til disse Skoler og udelukkende indrette sig paa at uddanne Lærere, Konsulenter og andre, der søgte theoretisk Virksomhed. Men mod denne Opfattelse have praktiske Landbrugere hævdet, at de ikke ønskede at give Afkald paa Højskolen som theoretisk Undervisningsanstalt, samt at Undervisningen af Hensyn til den praktiske Uddannelse og til Bekostningen ikke burde forlænges.

Idet jeg altsaa betragter Lærer-Udvalgets Standpunkt som den heldigste Løsning af Opgaven om en Landbrugsundervisning, der i alle Retninger kan gøre Fyldest og føre vort Landbrug videre fremad, vil jeg lægge dette til Grund for mine Betragtninger over, hvorledes de saaledes opstillede Rammer bør udfyldes, og jeg vil derfor behandle de 2 Kursus hvert for sig, idet jeg dog skal forud-

skikke den Bemærkning, at jeg ikke har noget Mandat til at tale paa Højskolens eller andre Læreres Vegne, og at det derfor kun er mine personlige Anskuelser, jeg her søger at give Udtryk for.

II. Ændret Kursus paa $1^2/_3$ Aar.

Naar dette ordnes i Forbindelse med en udvidet Undervisning, bør det uden Tvivl i noget højere Grad end tidligere være baseret paa at yde Vejledning for praktiske Landbrugere, thi det maa forudsættes væsentligst at blive saadanne, der benytte det. Selve Studietiden passer godt herfor; den omfatter 2 Vintre og en mellemliggende Sommer, og der kan vel ikke være delte Meninger om, at den kolde Aarstid er bedst til det theoretiske Studium, Sommeren mest instruktiv for den praktiske Landbrugsvirksomhed. For en ung Landmand er det desuden lettere at faa Plads om Foraaret end om Efteraaret, og økonomiske Grunde tale derfor ogsaa for denne Ordning.

Angaaende Fordringerne til Fordannelsen vil det selvfølgelig altid være heldigt baade for Landbruget, for Højskolen og for Eleverne selv, at de møde vel forberedte baade m. H. t. Skolekundskaber og praktisk Færdighed. For Højskolens Undervisning er dette af saa meget større Betydning, som de Studerende, der maa forudsættes at ville benytte dette Kursus, møde med en meget uensartet Forberedelse. Sønner af større Landbrugere ere sædvanlig ret vel forberedte i begge Retninger, unge Mænd fra mindre Landbrug savne hyppig den theoretiske, og Elever, der ere opvoksede i Byerne, den praktiske Uddannelse. Hidtil har man jo imidlertid, skønt denne Sag meget ofte har været paa Bane, ikke anset det for rigtigt at kræve nogensomhelst Fordannelse som Betingelse for at deltage i Undervisningen eller aflægge Eksamen, og naar de fra Højskolen udgaaede Kandidater dog, som 50 Aars Erfaring viser, have spillet en særdeles

stor Rolle i vort Landbrugs rige Udvikling, og at dette ogsaa gælder for mange af dem, der ere mødte her med mangelfulde Forkundskaber, vil det vistnok være rigtigt m. H. t. Kravet om Fordannelse, at man lader alt blive ved det bestaaende og indskrænker sig til stærkt at anbefale Erhvervelse af Forkundskaber, hvortil jo nu Adgangen stedse bliver lettere.

Angaaende selve Undervisningen ved Højskolen bør der sikkert foretages Indskrænkninger m. H. t. Stofmængden, saaledes at denne virkelig kan tilegnes af flittige og normalt begavede Elever i $1^2/_3$ Aar, og ved Undervisningen bør der tages Hensyn til det overvejende praktiske Formaal. Selvfølgelig maa den være bygget paa et videnskabeligt Grundlag, men Forhold af rent theoretisk Betydning bør ved dette Kursus trænges saa meget tilbage som muligt, og man maa finde sig i at tilstaa, at en virkelig højere Undervisning kan der ikke paa $1^2/_3$ Aar gives Elever, af hvilke et stort Antal møder med tarvelige Skolekundskaber. Naar Indskrænkning i Lærestoffet saaledes maa være Løsenet, gaar det næppe an at optage ny Fag ved Eksamen, hvor ønskeligt det end kunde synes ogsaa af Hensyn til deres praktisk-økonomiske Betydning, at medtage Fag som f. Eks. Samfundslære og Plantepatologi. At udelade noget af de bestaaende Fag vil næppe kunne gennemføres, men en Indskrænkning i Stofmængden maa da ubetinget fordres. Dette bliver saa meget mere nødvendigt, som det vistnok maa anses for ønskeligt, at der ved flere andre Fag sker en Udvikling i Retning af praktisk Anvendelighed under de bestaaende Forhold i Landbruget. Om Besparelse af Tid ved Indskrænkning i Antallet af de bestaaende Fag eller i det Omfang, hvori de doceres, har der i Aarenes Løb været ført mangfoldige Forhandlinger mellem Lærerne, og man kan af disse Forhandlinger drage den Slutning, at det er saare vanskeligt at opnaa Enighed, idet ingen har ment at kunne foretage Indskrænkninger af Betydning for sit Fags Vedkommende; men forhaabentlig vil man se anderledes herpaa,

naar der ved Siden af det almindelige etableres et udvidet Kursus. For mit eget Fags Vedkommende erkender jeg under denne Forudsætning Muligheden af en Indskrænkning i det Timetal, jeg nu lægger Beslag paa, og naar dette sker med de nævnte Hensyn for Øje, vil man herved formentlig gøre det muligt atter at lade Landinspektøreleverne følge Forelæsningerne sammen med Landbrugerne, saaledes som de i en lang Aarrække tidligere have gjort. I de sidste Aar er Landinspektørernes Landbrugsundervisning i visse Retninger indskrænket betydeligt, i andre udvidet noget, navnlig paa Kulturteknikens Omraade. Min Erfaring fra disse Aar har ført mig til den Anskuelse, at Landinspektørerne ubetinget bør have en væsentlig fyldigere Undervisning i Landbrugsfag, end de faa nu, hvis de skulle kunne gøre blot nogenlunde Fyldest som Kulturteknikere. At de hertil ogsaa — og navnlig — behøve en fyldigere praktisk Uddannelse, paatrænger sig stærkt Opmærksomheden, men dette hører jo kun indirekte herhen, hvor der blot er Anledning til at fremhæve, at et Fag som Landbrugets Jorddyrkning slet ikke kan læres theoretisk af Folk, der, saaledes som mange af Landinspektøreleverne, ere fuldstændig blottede for al praktisk Kendskab til Sagen. For en Kulturtekniker er Redskabslære nødvendig, og for ham er det Pensum i Jorddyrkning og Plantekultur, som gives den praktiske Landbruger, ikke urimelig stort, og dette saa meget mindre, som man paa Grund af Fagets overvejende teknisk-økonomiske Natur ved dette korte Kursus kan og bør tage et meget væsentligt Hensyn til det praktiske Livs Krav.

III. Det udvidede Kursus paa $3^1/_2$ Aar.

Som nævnt, tænkes dette Kursus, der nærmest er beregnet paa Konsulenter, Lærere og andre ved Forsøg, Kontrolvæsen, Undervisning o. l. beskæftigede Personer, etableret selvstændigt uden Forbindelse med det mindre

Kursus, og man anser det her for ubetinget nødvendigt at stille Krav om praktisk og theoretisk Fordannelse. Angaaende denne sidste vil det vel være rimeligt at følge de Regler, der ere givne for Skovbrugere og Landinspektører, og for den praktiske Fordannelse kan det i Landbrugskandidatforeningens Andragende nævnte Forslag, som gaar ud paa, at Vedkommendes Modenhed bedømmes af en Komité af Faglærere, eventuelt suppleret med Medlemmer, valgte af Ministeriet, formentlig betragtes som anbefalelsesværdigt.

For 14 Aar siden ($^7/_8$ 1894) indsendtes fra Højskolen en Skrivelse til Ministeriet, hvori forespurgtes, om der fra Ministeriets Side maatte findes noget at erindre mod, at den ny Undervisnings- og Eksamensplan søgtes udarbejdet paa Grundlag af, at der ved Siden af det mindre Kursus oprettedes et Kursus paa $2^2/_3$ Aar og med samme Fordringer til Fordannelsen, som den Gang gjaldt for Landinspektør- og Skovbrugselever. Ministeriet forlangte imidlertid, at Kandidater med 1. Karakter fra det mindre Kursus ogsaa uden saadan Fordannelse skulde have Adgang til det udvidede Kursus og til eventuelle Fortsættelseskursus, og hermed var i Virkeligheden Grunden taget bort fra Forslaget om et udvidet Kursus, saaledes som dette Forslag oprindelig forelaa. Det blev nemlig i Henhold til Ministeriets Krav nødvendigt, hvis man ønskede Planen gennemført, at indrette sig paa en vedblivende Opretholdelse af begge Kursus og at kæde dem sammen, medens det oprindelige Forslag kun gik ud paa denne Sammenkædning som en foreløbig Foranstaltning, indtil det mindre Kursus kunde ophæves. I Betragtning af de store Vanskeligheder ved en permanent Ordning af Undervisningen paa det nævnte Grundlag og den ringe Udsigt, der var til under disse Forhold at vinde Elever med den ønskede Fordannelse til det udvidede Kursus, opgav Forslagets Stillere at søge Sagen gennmført.

Det er at haabe, at man, hvis Forslaget om et Kursus paa $3^2/_3$ Aar kommer frem, ikke møder den

samme Vanskelighed som sidst, thi dermed vil Sagen rimeligvis ogsaa falde denne Gang, og skulle de 2 Kursus absolut kædes sammen, saaledes at det udvidede skal indrettes paa at danne et Supplement til eller en Fortsættelse af det ordinære Kursus, bliver det kun en Blanding af gamle Fortsættelseskursus under et andet Navn, og man kan da lige saa godt blive ved disse, hvorved Eleven dog har den Fordel, at han kan uddanne sig mere i speciel Retning og slippe for at tage Fag med, som har mindre Betydning for hans fremtidige Livsgerning. Men intet af disse Alternativer kan anses for tilfredsstillende, fordi der i begge Tilfælde mangler Lejlighed for den Studerende til i Ro at gennemarbejde Grundvidenskaberne, saaledes at hans Kundskaber heri kunne danne den fornødne solide Basis for et senere selvstændigt Arbejde i Faget. Hertil trænges der netop i særlig Grad paa det nuværende Stadium af vort Landbrugs Udvikling, ved hvilket der Aar for Aar bliver Brug for et stedse større Antal Lærere, Konsulenter, Forsøgsledere og andre Medhjælpere under Staten og Landbrugets Organisationer. For Planteavlens Vedkommende har Trangen til bedre Oplysning bl. a. vist sig ved Ordning af »Undervisningsmøder«, der ere stærkt besøgte af Landbrugskandidater, og hvor der til Dels gives Vejledning i Ting, som burde have været lærte paa Højskolen.

Begavelse og Flid kan ved senere Selvstudium paa mange Omraader bøde paa en mangelfuld Uddannelse; men der er ogsaa Omraader, hvor Vedkommende ikke ved egen Hjælp kan komme videre, fordi han ikke i Studietiden paa Højskolen er ført til at arbejde selvstændigt, navnlig ved Øvelser, og herpaa bør der derfor uden Tvivl lægges ganske særlig Vægt. Dette gælder ikke mindst Grundvidenskaberne, specielt Kemi, Fysik, Botanik og Plantepatologi, men ogsaa Fagvidenskabernes Tilegnelse kan i høj Grad støttes herved, og Udviklingen har medført, at forskellige Discipliner, som hidtil ikke have været optagne i Højskolens Undervis-

ningsplan, nu kræve en særlig Behandling. Efter at der i de senere Aar er opnaaet stedse forøget Klarhed over Mikroorganismernes dominerende Indflydelse paa Omsætninger af økonomisk Betydning i Jorden, i Gødningsmidler og i Planteprodukter under Tilberedning og Opbevaring, bliver det nødvendigt at skænke Jordbrugsbakteriologien en større Opmærksomhed end hidtil, og Øvelser paa dette Omraade bør derfor indgaa i Undervisningen. I Mælkeribruget har Mikroorganismernes Rolle jo længe været stærkt paaagtet, og det synes derfor beklageligt, at vor store Højskole endnu er henvist til at lade sine Studerende afholde deres Øvelser i et saa udpræget Landbrugsfag som Mælkeribakteriologi ved Polyteknisk Læreanstalt. Til alle de her antydede og andre Øvelser, f. Eks. vedrørende selve Kulturplanternes biologiske Forhold, særlig under Blomstringen, kræves særegne Laboratorier og andre Installationer eller Instrumenter, som Privatmand ikke godt kan skaffe sig, og alene af den Grund maa Højskolen blive Stedet, hvor saadan Færdighed skal erhverves; men det vil dog i Forbindelse hermed i mange Tilfælde være af Betydning for de Studerendes senere Virksomhed, at de saa vidt muligt lære at hjælpe sig med Apparater, som det bliver overkommeligt for dem at skaffe sig.

Foruden denne Art Øvelser bør Brugen af Bøger indøves, saaledes at Eleven samtidig orienteres i den vigtigste Litteratur. Ved Ekskursioner bør der gives Lejlighed til Natur-Iagttagelser, som jo for visse Fag. f. Eks. Botanik og Plantepatologi, ere ganske nødvendige, og der vil ved dette Kursus være Tid og Lejlighed til at benytte dette Hjælpemiddel i væsentlig større Udstrækning end ved det nuværende. Af Fag, som ikke doceres ved det almindelige Kursus, bør vistnok medtages Landboret, Almindelig Økonomi, Skovbrugslære, Havebrugslære, Sociologi og Jordbrugsgeografi, de 4 første Fag formentlig i omtrent samme Omfang, hvori de nu gives ved Fortsættelseskursus. Ved et saadant Kursus vil der

være Tid til en grundig og harmonisk Uddannelse baade i Grundvidenskaberne og i Fagvidenskaberne og til en virkelig Tilegnelse af Lærestoffet, saaledes at Vedkommende bliver i Stand til at anvende sine Kundskaber paa en selvstændig Maade og at gøre dem frugtbringende i Livets Gerning, enten denne gaar i theoretisk eller i praktisk Retning. Den endnu enkelte Steder herskende Frygt for »for megen Theori« har nemlig uden Tvivl sit Udspring fra Eksempler, der, rigtigt tydede, snarest maatte opfattes som misforstaaet og altsaa for liden Theori. En grundig theoretisk Uddannelse gør ikke Folk uskikkede til praktisk Livsgerning, naar de i det Hele ere anlagte for en saadan og ere vel uddannede dertil; men den gør Livet rigere for Mennesket, den udvikler Overblikket og skærper Iagttagelsesevnen for Fagmanden, hvilket lige saa vel maa være til Nytte i Landbruget som i alle andre Erhverv.

Saa længe denne Erkendelse ikke er mere almindelig end nu, kan der næppe ventes mange Elever paa dette Kursus, og hver af disse Elevers Uddannelse vil altsaa blive ret kostbar for Staten; men til Gengæld vil den enkelte Elev her kunne ventes at faa saa stor Indflydelse paa vort Landbrugs Udvikling, at Offeret bør bringes, og saadant Offer bringes jo iøvrigt lige over for andre Studiefag, der ikke kunne siges at være mere komplicerede end Landbruget. Deltagelsen i de ny Fortsættelseskursus viser, at der dog er nogle, som ikke vige tilbage for en Studietid paa over 3 Aar, og blandt vore Konsulenter findes der jo Folk med endnu længere og kostbarere Uddannelse.

IV. Special-Uddannelse.

De bestaaende Fortsættelseskursus bleve, som anført, nærmest oprettede som en Nødhjælp for at tilfredsstille de Krav, der fra forskellige Sider rejstes om en videregaaende Uddannelse, og det er vel almindelig forudsat, at

disse Kursus skulde ophøre, naar det lykkedes at faa oprettet et udvidet, selvstændigt Landbrugskursus. Det maa jo imidlertid betragtes som givet, at Kandidaterne fra det udvidede Kursus, blandt hvilke Indehaverne af Poster som Konsulenter, Forsøgs- eller Laboratoriebestyrere, Lærere m. fl. særlig maa ventes rekruterede, hyppig ville behøve eller ønske speciel Uddannelse i en eller anden Retning. Foruden de allerede ret talrige Poster som Forstandere og Lærere ved Landbrugsskoler og som Konsulenter i Plantekultur, Husdyrbrug og Mejerivæsen, tør det vel ventes, at den fortsatte Udvikling vil kræve forøget Hjælp for Landbrugets Organisationer eller for Staten saavel i de nævnte Retninger som i andre, f. Eks. Agrikulturkemi, Kulturteknik, Maskinlære og Driftslære, dels i Form af flere Medhjælpere, dels og ikke mindst i Form af en bedre Uddannelse for disse.

I det sidste Decennium har Arbejdet for Planteavlen taget Fart i Form af offentlige Foranstaltninger, særlig under Landboforeningerne, hvor Antallet af Konsulenter og Assistenter i Planteavl ifølge indsamlede Oplysninger er steget fra 3 til 63 i Aarene 1899 til 1906. Trods denne stærke Udvikling, der endnu stadig fortsættes, maa det siges, at Navnet »Planteavl«, under hvilken Fane disse mange unge Mænd arbejde, langt fra omspænder alle Grene af Landbrugets Jorddyrkning og Plantekultur, end mindre de Virksomheder, som i det daglige Liv staa i saa nøje Forbindelse hermed, saaledes den under den tiltagende Mangel paa Arbejdskraft stedse vigtigere Vejledning i Valg og Brug af Maskiner. Jordens Grundforbedring ved Regulering af Fugtigheden, Mergling eller Kalkning betragtes mange Steder med Urette som et tilbagelagt Stadium eller som noget, der ikke behøves optaget blandt Landboforeningernes Foranstaltninger til Planteavlens Fremme, men anses ligesom Mose- og Engkulturen tilstrækkeligt varetaget af Hedeselskabet. Med al Anerkendelse af dette Selskabs store Fortjenester ogsaa i denne Retning maa det siges, at det ikke kan gøre alt, hvad

der bør gøres paa dette Omraade. Staten og Landboforeningerne vilde gøre megen Nytte ved at tage denne Sag op hver paa sin Maade, og begge behøve dertil uddannede Folk. Staten bør skaffe en eller flere grundigt uddannede Konsulenter til den tekniske Vejledning, Landboforeningerne bør arbejde for Sammenslutninger, særlig om Regulering af Vandløb og større Afvandingsarbejder, som for rationel Gennemførelse kræve et Samarbejde mellem de interesserede Lodsejere. Mosekulturen og Merglingen bør ligesom Jordens Bearbejdning bringes i Forbindelse med kemiske og biologiske Undersøgelser, og saadanne bør spille en dominerende Rolle ved de økonomisk vigtige Undersøgelser og Forsøg over Staldgødningens Opbevaring og Anvendelse, som Staten nu har taget op i større Maalestok.

Dette blot som Eksempler til Antydning af de store Opgaver, der foreligge, og ved hvis Løsning Højskolen maa være rustet til at yde sin Bistand. Men dette kan ikke ske paa tilfredsstillende Maade, ved at Højskolen foreskriver eller dog ved Betingelserne for sin økonomiske Støtte og officielle Anerkendelse fremtvinger bestemte, af den ordnede Kursus; Valget maa her være ganske frit, og det kan ogsaa gives frit, naar Kandidaterne have den fornødne Modenhed.

Lige overfor saadanne for vort nuværende Standpunkt vidtgaaende Krav til Uddannelse har det ofte og tilsyneladende fuldt berettiget været fremhævet, at de Stillinger, det officielle Landbrug byder, ere saa tarveligt aflagte, at de ikke friste nogen til at underkaste sig slige besværlige og bekostelige Forstudier. Denne Indvending er vel berettiget lige overfor det store Flertal af Medhjælpere i Landbruget; men, som nævnt, er der allerede nu og vil i Fremtiden uden Tvivl i højere Grad end nu blive Brug for ikke ganske faa Funktionærer, som Staten og Landbrugets Organisationer i egen Interesse ville staa sig ved at stille tilstrækkeligt gunstigt i økonomisk og social Hen-

seende. Ikke mindst paa dette Omraade gælder det gamle Ord: »Non multa sed multum«.

Forøvrigt tør det vel ogsaa forudsættes, at større Landbrugere i Fremtiden maatte finde forøget Anledning til gennem et saadant udvidet Studium at skaffe sig en solid naturvidenskabelig Uddannelse og derved dygtiggøre sig saavel til Driften af egen Jord som til de ledende Stillinger i Landbrugets Organisationer, hvortil store Jordbrugere naturligt ere kaldede ved deres sociale Position. Og hertil vilde det uden Tvivl bidrage i væsentlig Grad, om det kunde lykkes at skaffe Landbrugsstudiet noget højere videnskabelig Anseelse, end det nu nyder her i Landet.

V. Landbrugsundervisningens videnskabelige Standpunkt og Anerkendelse.

Landbohøjskolen kaldes ligesom Polyteknisk Læreanstalt og Universitetet for en »højere« Undervisningsanstalt; den skal meddele en »højere« Undervisning, og den skal tillige helst bidrage til Udviklingen af de Videnskaber, der doceres dér. Dette har den gjort i stor Udstrækning paa nogle Omraader, i væsentlig ringere Grad paa andre. Ikke alle Fag bydes der gunstige Vilkaar for en videnskabelig Behandling og Udvikling, og dette gælder særlig de specielt økonomisk-tekniske Fag, af hvilke flere her, som paa Polyteknisk Læreanstalt, spille en betydelig Rolle. Af Læreren i et saadant Fag maa det formentlig overalt først og fremmest fordres, at hans Undervisning skal være anvendelig i Livet, og at hans Gerning paa heldig Maade skal sætte Spor i Landbrugets Økonomi paa det paagældende Omraade. Dette er ogsaa sket i saadan Udstrækning, at vel næppe noget andet Land i Forhold til dets Størrelse har draget større økonomisk Udbytte af sine højere Landbrugsinstituter end Danmark af Landbohøjskolen. Men det kan ikke siges, at Landbrugsundervisningen her fuldt ud har været en højere,

en videnskabelig Undervisning, og man kan ikke lægge Lærerne dette til Last, thi Forholdene have ligefrem gjort det umuligt. Det er indlysende, at en højere Undervisning ikke kan meddeles til Studerende uden anden Fordannelse end Almueskolens i et Kursus paa $1^2/_3$ Aar, hvoraf den største Del beslaglægges af Grundvidenskaberne, og hvori der derfor netop er Tid til at meddele de nødvendigste positive Detailler. Fortsættelseskursus have indtil for 2 Aar siden kun været ordnede forsøgsvis, og det theoretiske Grundlag har ikke svaret til, hvad man ved de andre Undervisningsanstalter kræver som Adgangsbetingelse.

Spørger man nu, om det i det Hele taget er et urimeligt og forfejlet Krav at stille til selve den faglige Landbrugsundervisning, at den foruden at yde praktisk anvendelig, solid økonomisk-teknisk Vejledning skal have et virkelig videnskabeligt Præg, saa maa dette ubetinget benægtes. Landbrugets Fagvidenskaber byde netop et saa rigt Materiale for videnskabelig Behandling, at der aldrig vil være Mangel paa Opgaver. I vort Naboland, Tyskland, hvor Landbrugsundervisningen hyppig er knyttet til Universiteterne, er dette fuldt ud anerkendt, og de gunstige Vilkaar, man dér byder den videnskabelige Specialforskning i Landbrugets Fagvidenskaber, have — naturligvis ved Siden af en Mængde svage Arbejder — fremkaldt særdeles vigtige Bidrag til Landbrugsvidenskabens Udvikling.

Dette vilde imidlertid ikke være sket, hvis der ikke for de Studerende havde ligget en Spore til Anstrengelse i den videnskabelige Anerkendelse, der ydes deres Arbejder derved, at de kunne benyttes til Erhvervelse af Doktorgraden. Men kan Tyskland, der dog, trods alt hvad der kan siges om »Kathederweisheit« navnlig paa disse Fags Omraade, staar meget højt i videnskabelig Henseende, anerkende Landbrugsfagene som skikkede til Grundlag for Opnaaelse af de højeste videnskabelige Grader, saa maa vi vel ogsaa kunne gøre det her i Landet,

og der er vel her saa meget mere Anledning dertil, som vort Landbrug indtager et højt Standpunkt og har særlig stor Betydning for Landets Økonomi. Der er Opgaver nok at tage fat paa, og der er nok af unge Mænd, som have naturlige Evner og Lyst dertil, men savne Uddannelsen. Hvorfor da ikke give dem Lejlighed til at erhverve den? Vi bør tage denne Sag op for at hævde vor Landbrugsundervisnings Anseelse lige overfor andre Studiefag, for at udvikle Landbrugsvidenskaben og tilføre den kvalificerede Dyrkere og endelig for at skabe økonomiske Værdier. Det er urimeligt at forudsætte, at Faglærere, der ere optagne af daglig Undervisning, Besvarelse af Forespørgsler og Deltagelse i Udvalgs- og Bestyrelsesmøder, saaledes som dette nu i saa vid Udstrækning er blevet Tilfældet herhjemme, skulde kunne vinde ret megen Tid til videnskabeligt Forsknings-Arbejde, selv om saadant laa for Vedkommendes Naturel; til saadan Gerning kræves Tid og Arbejdsro, og vi se derfor, at en Mængde vigtige Spørgsmaal i Udlandet — særlig i Tyskland, hvor Vilkaarene for saadan Forskning ere gunstige— ere løste af unge Mænd, der kunde ofre sig helt for en saadan Opgave i længere Tid, medens de senere, naar Embedsforretninger lagde Beslag paa Tiden og Tankerne, ikke have præsteret noget tilsvarende. Under Forudsætning af, at der oprettes et udvidet, selvstændigt Landbrugskursus som antydet, anser jeg det derfor for ønskeligt, at der ved Højskolen skabes Vilkaar for fri videnskabelige Specialarbejder i Landbrugets Fagvidenskaber, og at der erhverves Ret for Kandidater, som have bestaaet den udvidede Landbrugseksamen med første Karakter og have bestaaet examen artium og den filosofiske Prøve, til at disputere for Doktorgraden ved Kjøbenhavns Universitet, alt naturligvis under Forudsætning af, at de have præsteret et Arbejde, som findes værdigt dertil. Herved vilde Landbrugsstudiet i denne Retning blive stillet paa lige Fod med de økonomisk-tekniske Fag, der doceres ved den polytekniske Læreanstalt, og som allerede nyde

denne Anerkendelse. Der vil formentlig ikke være meget at vove herved, og forhaabentlig behøves der kun nogle dygtige Pionerer til at bane Vejen.

Tanken herom er forøvrigt ikke ny, thi allerede for 15 Aar siden har jeg sammen med Professor R o s t r u p fremsat den som Supplement til et Forslag, der udarbejdedes af os efter Anmodning fra Højskolens daværende Direktør, General T h o m s e n. Han fandt Kravet berettiget og hævdede kun, at det ikke kunde rejses for Landbrugsstudiet alene; men man maatte forlange den samme Ret for andre Elevklasser. Dette kan vel være ganske rimeligt, men bliver jo en Sag for sig, som der ikke her er Anledning til at komme ind paa.

Hermed skal jeg slutte. Jeg haaber at have vundet nogle Tilhængere blandt mine Tilhørere, og hvis saa er, vil jeg bede disse virke for Realisationen af de her fremsatte Tanker, hver efter sin Evne. Det har desværre alt for længe været anset for udemokratisk at stille lignende Krav om Fordannelse og Studietid for Landbrugsfaget som for andre, beslægtede Fag, f. Eks. Skovbruget. Forhaabentlig ere Anskuelserne nu saa vidt ændrede, at der ved Siden af en ganske fri Tilgang til et mindre Kursus kan banes Vej for en virkelig grundig Undervisning i den Næringsgren, der i højere Grad end nogen anden har baaret Danmarks økonomiske Stilling og baaret dets Navn frem mellem Kultur-Nationerne. Selvfølgelig vil det i hvert Tilfælde tage lang Tid, inden vi naa saa vidt, som det her er antydet; men forhaabentlig lykkes det dog, inden de næste 50 Aar af Højskolens Virksomhed ere udrundne.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1907,

sammenlignet med Omsætningen i tidligere Aar,

af

Ekspeditionssekretær *N. C. Christensen*,
Statens statistiske Bureau.

II.

Kornvarer og Foderstoffer.

Danmarks Udgifter ved Købet af udenlandsk Korn og Foderstoffer have i de sidste to Aar været ekstraordinært store. Det samlede Indførselsoverskud steg i 1907 med $3^1/_3$ Mill. Kr., til Trods for at der i 1906 var en Forøgelse paa næsten 20 Mill. Kr. fra 1905 og paa over 31 Mill. Kr. i Sammenligning med Femaaret 1901—05. Værdien for Overskudsindførselen af Korn og Foderstoffer under eet siden 1890 har omfattet følgende Beløb:

1907	134.5	Mill. Kr.
1906	131.3	—
1905	112.1	—
1901—05 gnstl.	100.0	—
1896—00 —	66.0	—
1891—95 —	40.0	—

At Værdien viser sig højere i 1907 end i 1906, hidrører udelukkende fra P r i s forskydninger. 1906 er Kulminationsaaret med Hensyn til Indførselsmængde af Korn og Foderstoffer, medens Priserne for de fleste Sorter vare moderate. I 1907 steg Kornpriserne overordentlig stærkt. De danske Kapitelstakster for Afgrøden i 1907 vare saa høje, at der kun er et enkelt, ganske ekstraordinært Aar (1891) blandt de sidste 24 Aar, der fremviser højere Takster. Denne Stigning var selvfølgelig kun en Afspejling af Priserne paa Verdensmarkedet, de Priser, efter hvilke Danmark maa betale sit store Tilskud fra Udlandet af Korn og Foderstoffer.

Der var mange Aarsager, som medvirkede til at skabe ekstraordinære Forhold paa Korn- og Foderstofmarkedet i det sidst forløbne Aar. I Handelsberetningen for 1907 (S. 75) fremhæves følgende: Altfor megen Regn og Kulde baade paa denne Side og hinsides Atlanterhavet, foraarsagende sen Saaningstid af Vaarsæden, daarlig Udvikling af Vintersæden i Nordamerika, samt i Europa besværlig og meget forsinket Indhøstning. Indre Uroligheder baade i Rusland og Donaulandene, endog med Hungersnød, Arbejdsstandsninger ved Udskibningspladserne med paafølgende Ophold af Skibene, ualmindelig lav Vandstand i Mellemeuropas Floder med store Vanskeligheder ved Omladningerne.

Paa Opgørelsen over Danmarks Omsætning med Udlandet har Prisstigningen virket paa dobbelt Maade: Den har hæmmet Indførselen, saa at Importmængden i 1907 ikke er bleven saa stor, som den vilde være bleven med forrige Aars Priser, og den har forøget Udgifterne til den Import, som faktisk fandt Sted i Aarets Løb. Den sidste Faktor kan man direkte paavise i Statistikken og gøre op i Penge, idet man for Indførselsoverskudet i 1907 af hver enkelt Sort af Korn og Foderstoffer beregner Værdien med Priserne fra 1906 som Grundlag. — Resultatet af en saadan Beregning bliver 123 Mill. Kr., og da den faktisk udbetalte Sum ifølge Tabeloversigten S. 634 udgjorde $134^1/_2$ Mill. Kr., skulde Prisstigningen altsaa have forvoldt Landet en Ekstraudgift paa 11 à 12 Mill. Kr.

Hertil skulde saa lægges det indirekte Tab, som Husdyrbruget har lidt ved, at de høje Priser have holdt en Del af de Raastoffer ude, som Producenterne under mere normale Prisforhold vilde have indført fra Udlandet, og som de gennem forøget Eksport af forædlede Produkter vilde have skaffet sig en yderligere Nettofortjeneste paa. Men her maa det erindres, at der baade i Mejeribruget og i Svineavlen foregik et ekstraordinært stort Opsving i 1907; Prisstigningens hæmmende Indflydelse er altsaa bleven ophævet af de modsat virkende, gunstige Faktorer.

Tabel 2.

Merindførsel af Korn og Foderstoffer,

angivet i Millioner Pund.

	Brødkorn (indbefat. Tillæg for Formalingssvind o. l.)	Foderkorn	Klid	Oliekager (og Glutenfoder)	Ialt (Tillæget i Kol. 1 ikke medregnet)	
					den faktiske Merindførsel	gennemsnitlig aarlig)
	1	2	3	4	5	6
1907	509	905	118	857	2343	
1906	602	1068	130	765	2522	2337
1905	571	722	135	759	2145	
1904	690	775	93	682	2189	
1903	593	596	102	699	1939	2046
1902	586	707	152	603	2009	
1901	484	625	80	469	1627	
1900	345	805	94	397	1622	1657
1899	412	876	112	349	1722	
1898	350	885	104	276	1596	
1897	295	918	148	245	1589	1447
1896	357	489	147	180	1157	
1895	475	460	189	202	1309	
1894	391	455	210	165	1208	1064
1893	173	187	181	135	674	
1890-92	138	192	180	139	655	655
1887-89	229	82	214	126	660	660
1884-86	43	38	142	60	312	312
1881-83	÷ 71	÷ 11	74	43	70	70

Anm. Kol. 1 omfatter uformalet Rug og Hvede, Bælgsæd og Boghvede, alle Sorter formalet Korn samt Malt (de to sidstnævnte omsatte til uformalet Kornvægt ved Tillæg for Svindet ved Formaling og Maltning). — Kol. 2, Foderkorn, omfatter uformalet Majs, Byg og Havre; den virkelige Merindførsel af Foderkorn er en Del større end de i Kol. 2 angivne Mængder, thi for det første benyttes en Del af den indførte Rug og Hvede til Foderbrug, og for det andet sker der ved Beregningen af Merindførselsvægten et Fradrag for den udførte danske Byg, der for den største Part er Maltbyg, ikke Foderbyg. — I Kol. 5—6, samlet Merindførselsvægt for Korn og Foderstoffer, er Formalingstillægget fra Kol. 1 udeladt, fordi det repræsenterer en Foderstofmængde, der faktisk ikke er gaaet ind i (resp. gaaet ud af Landet.

Kornpriserne i 1907 vare paa deres Højdepunkt hen i Efteraaret. Omtrent paa samme Tid — dels lidt før, dels lidt senere — indtraf der stærke Prisfald for mange af de vigtigste Varer udenfor Landbrugsomsætningen, og Slutningen af Aaret kendetegnedes mere eller mindre gennemgribende af Tilbageslaget mod den industrielle Højkonjunktur. Landbrugsomsætningen, og særlig den Del deraf, der er mest direkte afhængig af Naturforholdene, viste altsaa denne Gang, som oftere før, at den ikke er bunden til de økonomiske Perioder, der ellers med Regelmæssighed og Styrke gør sig gældende paa saa mange andre af Produktionens og Omsætningens Grene.

I Tabel 2 Side 636 findes en Oversigt over Indførselsoverskudet af Korn og Foderstoffer med Adskillelse mellem fire Hovedgrupper: Brødkorn, Foderkorn, Klid og Oliekager. Tabellen gaar tilbage til Begyndelsen af Firserne og omfatter derved ogsaa enkelte af de Aar, da Danmark endnu var et kornudførende Land. Af Handelsfoderstoffer, navnlig af Klid, har der dog endnu langt længere tilbage i Tiden været Indførselsoverskud.

Kol. 5 i Tabellen viser, at den samlede Vægt for Indførselsoverskudet af Korn og Foderstoffer under eet i 1907 var ca. 180 Mill. Pd. mindre end i 1906, men ca. 155 Mill. Pd. større end i 1904, det Aar, der forud for Kulminationsaaret 1906 stod med det højeste Indførselsoverskud. Nedgangen i Forhold til 1906 er en Følge af det gode Høstudbytte i det sidste Par Aar. I efterfølgende Tabel 3 (S. 638) ere Tallene for den samlede Merindførselsvægt af Korn og Foderstoffer i 1903—07 sammenstillede med Udbyttet af de vigtigste Høstafgrøder i de samme Aar.

Ud fra Tabel 3 kunde man snarest finde det paafaldende, at Indførselsoverskudet i 1907 ikke gik længere ned, end det faktisk blev Tilfældet, thi saavel Kornudbyttet som Hø- og Foderroeudbyttet vare bedre end i de foregaa-

Tabel 3.

Høstudbyttet sammenlignet med Indførselsoverskudet af Korn og Foderstoffer.

	1907	1906	1905	1904	1903
Merindførsel af Korn og Foderstoffer ..... Mill. Pd.	2343	2522	2145	2189	1939
Høstudbytte af					
Hvede ..... Mill. Pd.	238	227	222	234	243
Rug..... —	824	977	999	859	1002
Byg ..... —	1167	1050	1007	1082	1111
Havre..... —	1581	1425	1158	1354	1460
Blandsæd..... —	564	518	474	508	533
Bælgsæd m. m. ..... —	33	48	50	41	47
Kornudbytte ialt Mill. Pd.	4407	4245	3910	4078	4396
Hø..... Mill. Læs	3.90	3.82	3.23	3.24	3.42
Halm ..... —	7.70	6.26	5.17	4.65	5.61
Foderroer { Udbytte pr. Td. Ld. Tdr.	279	285	265	245	275
Foderroer { Tørstofindhold .... pCt.	11.3	11.3	11.3	12.4	—

ende Aar; men man maa da tillige tage i Betragtning, at det store Opsving i Husdyrbrugets Produktion har nødvendiggjort et større Forbrug af Foderkorn end ellers.

Ser man paa hver enkelt af de fire Hovedgrupper i Tabel 2, finder man, at den ene af dem, nemlig O l i e k a g e r, ikke deltog i Nedgangen i 1907. Oliekageindførselen har næsten uden Undtagelse været stigende fra Aar til Aar. I 1907 var Stigningen endog særlig stor, nemlig 92 Mill. Pd., hvortil maaske de særlig høje Kornpriser have bidraget (skønt ogsaa Oliekageprisen gik noget op). Forøvrigt henlaa der ved Aarets Slutning betydelig større Oplag end ved Begyndelsen af Aaret, saa at Forøgelsen af Forbruget ikke er fuldt saa stor som den Stigning, Tabellen udviser.

For hver enkelt af Kornsorterne saavel som af Klid var Indførselen mindre end i 1906. For alle de fire danske Kornsorter maa man tilbage til 1900 eller 1901, før man træffer en mindre Indførsel end i det sidst forløbne Aar. Nedenstaaende Oversigt angiver Mængden for hver af Sorterne.

	1907	1906	1901—05 gnstl.
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Hvede, uformalet, Indførselsoverskud	135.1	215.7	170.0
— formalet, —	64.7	55.3	54.6
Rug, uformalet, —	213.1	236.1	259.0
— formalet, —	14.8	20.2	23.6
Havre, uformalet, —	37.7	64.7	56.7
Byg, — { Indførsel	46.5	128.3	174.7
Byg, — { Udførsel	78.1	76.1	81.2
Majs ..... Indførselsoverskud	899.0	951.3	535.0

Majsen er den af Kornsorterne, der i 1907 er gaaet forholdsvis mindst ned i Indførselsmængde, nemlig fra 951 til 899 Mill. Pd., eller kun ca. 5 pCt. Dette er saa meget mere paafaldende, som 1906 havde bragt en voldsom Stigning i Majsimporten, tildels under Paavirkning af en stærk Spekulation, hvis Følger bleve ret alvorlige for en Del af Importørerne. I 1907 holdt Spekulanterne sig mere fra Majsen, men tiltrods herfor og trods den gode Kornhøst baade i Aaret selv og dets Forgænger var Importmængden dog større end i de store Majsaar i sidste Halvdel af Halvfemserne. — Indførselen i 1907 gik mere direkte til Provinsen end i 1906. Nedenstaaende Oversigt (der tillige omfatter den senere til Udlandet genudførte Majs) viser, at det kun var Indførselen til Kjøbenhavn, der blev væsentlig formindsket i 1907.

Indførsel af Majs,

angivet i Millioner Pund.

	Til Kjøbenhavn	Til Provinsen			Til hele Landet
		Ialt	Heraf fra		
			Hamborg	øvrige Tyskland	
1901	260	361	105	8	621
1904	145	325	192	14	470
1906	373	653	168	24	1026
1907	265	647	177	135	912

Tabellen viser, at 30 à 40 pCt. af Majsimporten gaar over Kjøbenhavn, hvorfra den dels søværts, dels pr. Bane fordeles til de nærmere liggende Landsdele. Kjøbenhavns Andel i Importen har tidligere været større end i de sidste Aar. Indførselen udenom Kjøbenhavn kommer dels direkte fra Eksportlandene (Amerika og det sydøstlige Europa), dels over Hamborg og andre tyske Transit- og Mellemhandelspladser; disse tyske Pladser spille altsaa samme Rolle for en stor Del af Jylland og Øerne som Kjøbenhavn for sit Opland. I 1907 passerede ca. Halvdelen af Provinsens Majsindførsel Tyskland; særlig havde Bremen en usædvanlig stor Andel i Transitten.

Af Indførselen af de andre Kornsorter gaar der, navnlig af B r ø d k o r n, en noget større Del end af Majsen til Kjøbenhavn, bl. a. fordi denne Bys store Møller forbruge en forholdsvis stor Mængde fremmed Korn, medens Provinsmøllerne mere kunne forsyne sig fra de paagældende Egnes egen Avl. Forøvrigt tjener det indførte Brødkorn som Supplering af den danske Avl, ikke blot med Hensyn til Mængde, men for en Del ogsaa med Hensyn til K v a l i t e t, idet der navnlig indføres H v e d e med andre Egenskaber end den hjemmeavlede. — Endnu større Forskel er der mellem den indførte og den danske B y g. En stor Del af den danske Byg egner sig godt til Maltbyg, og der udføres ogsaa dansk Maltbyg til Udlandet (i Gen-

nemsnit af det sidste Tiaar 80 Mill. Kr.). Den indførte Byg gør derimod Tjeneste som Foderkorn; Importens Størrelse staar derfor i omvendt Forhold til Majsimporten. Nedenstaaende Oversigt angiver Indførselsmængden i Mill. Pd. af Byg og Majs i de sidste 15 Aar.

	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
Byg	15	89	404	349	88	101	92	42
Majs....	273	151	105	93	429	849	852	914
	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Byg	19	63	116	181	308	206	128	47
Majs....	816	601	622	441	466	546	951	899

Som det vil ses, er der i det lange Tidsrum kun betydningsløse Undtagelser fra den Regel, at naar Majsimporten gaar op, gaar Bygimporten ned, og omvendt, og at Maksimum for den ene Sort falder sammen med Minimum for den anden. Fraregnet ganske enkelte tidligere Aar er Majsen stadig den dominerende af de to. Byg i større Mængde kan normalt kun faas fra Rusland; Majs derimod fra Nordamerika, Sydamerika, Rusland og Donaulandene; svigter Majstilførselen fra det ene Eksportomraade, er den ofte rigeligere fra det andet. Dette fremgaar af nedenstaaende Oversigt over Majsindførselen i 1907 og det foregaaende Femaar. Tabellen indeholder tillige en Oversigt over Oliekageindførselen; denne kommer hovedsagelig fra Amerika (især Bomuldskager) og Rusland (især Solsikkekager), men dernæst ogsaa fra Oliemøllerne i Frankrig, England og Tyskland.

Endnu skal anføres et Par Data om de Lande, hvorfra de andre Kornsorter indføres til Danmark. H v e d e hentes fra flere og tildels fjærnere liggende Eksportomraader end de andre tre Sorter. U f o r m a l e t Hvede indføres fra Nordamerika, Rusland, Mellemeuropa og, dels direkte, dels i Transit over tyske Pladser, fra Sydamerika, undertiden Indien og andre fjærne Pladser. F o r m a l e t Hvede kommer fra Nordeuropa og flere europæniske Lande. — R u g indføres fra Tyskland og Rus-

	Totalindførsel til Danmark i Mill. Pd.					
	1907	1906	1905	1904	1903	1902
Majs.						
Fra Nordamerika	287	759	406	139	222	47
— Argentina	19	29	6	»	»	»
— Rusland	184	29	2	71	54	431
— Donaulandene	81	10	»	41	»	108
over Hamborg	183	171	141	204	157	50
— øvrige Tyskland	152	24	27	14	7	18
— andre Lande	6	4	2	1	»	2
Totalindførsel	912	1026	584	470	440	656
Heraf til Forbrug i Danmark	899	951	546	466	440	622
Oliekager.						
Fra Nordamerika	475	405	442	279	225	256
— Rusland	291	243	226	287	340	245
— Hamborg	18	16	11	22	16	15
— øvrige Tyskland	96	81	76	79	70	52
— Frankrig	21	35	21	54	54	36
— England	27	42	27	15	10	10
— andre Lande	3	4	7	3	5	1
Totalindførsel	931	826	810	739	720	615
Heraf til Forbrug i Danmark	860	765	762	687	705	593

land; den direkte Indførsel fra Rusland udgjorde i 1906—07 $^1/_3$—$^1/_4$ af Totalindførselen, i tidligere Aar ofte langt over Halvdelen. — Af Byg kommer en Del over Hamborg, men ellers kommer Indførselen paa nogle faa Procent nær kun fra Rusland.

Udkomne Bøger.

Landbrugets Ordbog. I Redaktionen: Forstander *J. Brink Lassen*, Redaktør *J. C. B. la Cour*, Statskonsulent *Fr. Hansen*, Professor *C. O. Jensen*, Gaardejer *A. Nielsen*, Professor, Dr. phil. *F. Kølpin Ravn* og Forpagter *C. Sonne*. Hovedredaktør: Forstander *Th. Madsen-Mygdal*. 1. Hæfte. — Ordbogen vil udkomme i ca. 100 Hæfter à 32 Sider i stort 2-spaltet Format. Udgivelsen søges afsluttet i Løbet af 2—3 Aar. Prisen pr. Hæfte er 50 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Der er dem, der lade haant om Ordbogen — Leksikonet — og den Viden, der kan hentes i den. Dette er sikkert med Urette. Alene den Omstændighed taler til Fordel for Ordbogen, at den er et af de faa Skrifter, som det er vanskeligt ikke at forfalde til Læsning i, naar man først har slaaet den op. Ordbogen indtager jo en Slags Mellemstilling mellem Tidsskrifterne og Bøgerne. Den adskiller sig fra de første derved, at den ikke beskæftiger sig med Dagens Emner, med de Spørgsmaal, der ere fremme til de forskellige Aarstider, og fra de sidste derved, at dens Indhold ikke er Sammenhæng, men trods den alfabetiske Rækkefølge vekslende og mangfoldigt, efter Aa følger Aaben Mødding, saa Aadsel o. s. v. Hørende hjemme mellem Tidsskriftet og Bogen virker Leksikonet noget som det første, noget som den sidste, det er underholdende og afvekslende som Tidsskriftet, belærende som den gode Bog, der afklarer og uddyber vor Viden.

Hvor langt rigere ere ikke de litterære Hjælpemidler, der staa Nutidens Landmænd til Raadighed, end de den ældre Slægt kendte! For en Menneskealder siden maatte faglig Kundskab øses af forholdsvis faa Monografier, af Skrifter som *Buus'*

»Malkekøernes Behandling Sommer og Vinter« (1875), *Lacoppidans* »Agerdyrkningslære« (1860) o. a. Det var en Begivenhed af Rang i dansk Landbrugslitteratur, da *E. Møller-Holst* begyndte Udgivelsen af »Landbrugs-Ordbog for den praktiske Landmand«, der udkom i Aarene 1874—83. For første Gang gaves her, samlet indenfor ét Værk, en Fremstilling af Landbrugets Praksis og Theori i dets forskellige Forgreninger. Kun 8 Aar efter at den var sluttet, begyndte der at udkomme en ny og stor Landbrugs-Encyklopædi, nemlig den af *T. Westermann* og *H. Goldschmidt* redigerede »Landmandsbogen«, der udkom 1891—1895. Den leksikalske Form var forladt her, Bogen gav samlede Oversigter fra Landbrugets forskellige Omraader. Der er ingen Tvivl om, at disse to Haandbøger vare fortrinlige for deres Tid, og man kan med Udbytte endnu ofte raadspørge dem, særlig den sidste. Men med de overordentlig store Fremskridt, der navnlig i den sidste halve Snes Aar have fundet Sted i den landøkonomiske Videnskab, ere de to Haandbøger, og selvfølgelig da navnlig Møller-Holst's, dog nærmest Udtryk for en svunden Tids Standpunkt i Landbruget.

En Kreds af Mænd har da nu fundet Tidspunktet kommet til at udgive en ny »Landbrugets Ordbog«, af hvilken 1. Hæfte er udkommet i disse Dage. Denne ny Haandbog er stort anlagt. Medens Møller-Holst's Landbrugs-Ordbog talte ca. 2.2 Mill. Ord og Landmandsbogen ca. 0.8 Mill., er Landbrugets Ordbog beregnet til ca. 3.0 Mill. Ord. Det litterære Hjælpemiddel, der her bydes Landbostanden, vil imidlertid ikke blot blive betydeligt af Omfang, men sikkert ogsaa af Indhold, thi herfor borger Navnene paa den Række af Medarbejdere, ialt ca. 130, der er knyttet til Værket. Praktikere og Videnskabsmænd ville i broderlig Forening udarbejde de enkelte Artikler, der ordnes alfabetisk, saaledes at det bliver let at finde den Oplysning, man søger. En Rigdom af tekniske Illustrationer vil ledsage Fremstillingen og bidrage til at give Ordbogen Nutidsstemplet. Derimod savner man bibliografiske Oplysninger i det første Hæfte. Man køber jo en Ordbog ikke alene for i et givet Øjeblik at hente en savnet Oplysning, at udfylde et Hul i Ens Viden, men ogsaa for at faa Anvisning paa de Skrifter, til hvilke man kan søge hen, naar man har at gøre med Sager, der ligge udenfor Ens specielle Fagdannelse.

Som Haandbog og som Lærebog vil den ny Ordbog kunne gøre fortrinlig Nytte i vort Landbrug, naar den vinder fornøden Udbredelse. Der er al Grund til at udtale Haabet herom og byde den Velkommen i dansk Landbrugslitteratur.

Dansk Fjerkræ-Standard. Udarbejdet og redigeret af *J. Pedersen-Bjergaard* og vedtaget af Standard-Udvalget. 264 Sider. 5 Kr. indb. (For Medlemmer af de 3 samvirkende Fjerkræforeninger: »Foreningen for Danmarks Fjerkræavl«, »Foreningen til Fjerkræavlens Fremme i Danmark« og »Foreningen for landøkonomisk Fjerkræavl« 2½ Kr.) (Udgivet af »De samvirkende danske Fjerkræforeninger«, Kjøbenhavn.)

I Forordet til denne nydeligt udstyrede Bog hedder det bl. a.: »Vi have hidtil her i Landet savnet en grundigt udarbejdet og af samtlige større Fjerkræforeninger godkendt samlet Beskrivelse af de Fjerkræracer, som allerede ere kendte eller som der dels enten er en ikke fjærn Mulighed for at se indført her i Landet eller som mere oplyste og flersidigt interesserede Fjerkræavlere kunde ønske at vide Besked om.«

Nu foreligger altsaa den længe savnede Fjerkræ-Standard, der giver en indgaaende Beskrivelse af de umiddelbart iagttagelige Egenskaber, hvoraf fejlfri Dyr af Fjerkræracerne maa være i Besiddelse.

Det er vor Fjerkrælitteraturs ansete Nestor, Forfatteren *J. Pedersen-Bjergaard,* der har udarbejdet Bogen. Ingen herhjemme raader over den praktiske Erfaring og theoretiske Viden paa Fjerkræavlens Omraade som han, og han har haft de bedste Betingelser for at løse Opgaven tilfredsstillende. Han har været bistaaet af et af de 3 før nævnte Foreninger nedsat Udvalg.

Racebeskrivelserne ere koncise og ypperlige og ledsagede af fortræffelige Billeder, der, saa godt det med sort og hvidt kan gøres, levendegøre Standardens Beskrivelser. Men Bogen bringer mere end disse, den indeholder saaledes en hel Del praktiske og nyttige Bemærkninger, et Afsnit om »fjerkræfaglige Udtryk og Betegnelser«, en Karakteristik af Racernes væsentligste Nytteegenskaber m. m., hvad der selvfølgelig i høj Grad forøger Bogens Værdi. I »Dansk Fjerkræ-Standard« har vor Fjerkrælitteratur faaet et Standard-Værk.

Avlsforsøg med Rug og Hvede. 33. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. Udarbejdet af Forsøgsleder *N. P. Nielsen.* 28 Sider. 50 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Jordbundsundersøgelser paa Forsøgsarealerne ved Aarslev Forsøgsstation. 34. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. Udarbejdet af Assistent *Harald R. Christensen.* 24 Sider. 50 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Forsøg med Høbjærgningsmaader. 35. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. Udarbejdet af Forsøgsleder *N. P. Nielsen.* 10 Sider. 25 Øre. (G. B. N. F. Kjøbenh.)

Danske Vider og Vedtægter eller gamle Landsbylove og Byskraaer. Udgivne med Understøttelse af »Den grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse« af *Poul Bjerge* og *Thyge J. Søegaard.* II. Første Hefte. 192 Sider. 2 Kr. (Lehmann & Stage. Kjøbenh.)

Danmarks Fauna, illustrerede Haandbøger over den danske Dyreverden. **Pattedyr.** Af *Herluf Winge.* 250 Sider. 2 Kr. 50 Øre (for Subskribenter 75 Øre). Udgivet af Naturhistorisk Forening. (Kjøbenh.)

Praktisk Landbrug. Haandbog for danske Landmænd. Udarbejdet af Fagmænd. Redigeret af *Grönvald-Fynbo,* Lærer, Redaktør, og *J. P. Møller,* Formand for de samv. Mejeriforeninger. Bogen vil udkomme i 10 à 12 Hefter paa 48 Sider hvert. 50 Øre pr. Hefte. (Milo'ske Boghandel. Odense).

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek*).

Forøgelse i Juli—September 1908.

Aufsberg, T.: Die Prüfung der Milch auf Gehalt und Kasereitauglichkeit. Stuttg. 08.

Christensen, P.: Ueber die Bestimmung der Phosphorsäure als Phosphormolybdänsäure. Wiesb. 08.

Crone-Münzebrock, A.: Die Entwicklung der Schweinezucht in Deutschland. Hannover 07.

Dettweiler, F.: Die Aufzucht des Rindes. Berlin 08.

De Vries, H.: Pflanzenzüchtung. Berlin 08.

Ekerot, V.: Vårt jordbruk. I. Skördens produktion. Kristianst. 08.

Erf, O.: Milking machines. Manhattan 07.

Feilitzen, H. v. och *Bauman, A:* Om torfströ. Stockh. 08.

Fiorentini, A.: Come avviene il passagio del bacillo tubercolare nel latte? Milano 08.

Frost, J.: Agrarverfassung und Landwirtschaft in den Niederlanden. Berlin 06.

Gomes Carmo, A.: O estado moderno e a agricultura. Rio Janeiro 08.

Gutzeit, Paula: Die Bodenreform. Eine dogmengeschichtlich-kritische Studie. Leipz. 07.

Haglund, E.: Studier och iakttagelser vid utländska mosskulturanstalter. Stockh. 08.

Happich u. *Nesmelow:* Untersuchungen der Butter des Baltischen- u. Nordwestgebietes Russlands. Jurjew 08.

Hartmann: Landwirtschaftliche Gesellschaftsreise durch die Niederlande. Berlin 08.

Hink, A.: Die erworbenen Eigenschaften und das Vererbungsproblem. Hannover 08.

Knispel, O.: Die Massnahmen zur Förderung der Nutzgeflügelzucht in Deutschland. Berlin 08.

Martiny, B.: Vorprüfung neuer milchwirtschaftlicher Geräte 1907. Berlin 08.

Meddelanden om det inre kolinasationsarbetet i Finland. 1907. Helsingf. 08.

Müller, L. v.: Beiträge zur Lehre vom Zahnalter des Pferdes. Leipz. 08.

Müller, W. u. *Wendt, G. v.:* Wie füttert der Landmann zweckmässig Rübenblätter. Berlin 08.

*) Angaaende Benyttelsen af Bibliotheket henvises til Meddelelsen S. 140.

Nowakowski, K.: Untersuchungen über die Knochenstärke der Pferde. Leipzig 08.

Ohlmer, W.: Ueber den Einfluss der Düngung und der Bodenfeuchtigkeit bei gleichem Standraum auf die Anlage und Ausbildung der Kolbenform beim Göttinger begrannten Squarehead-Winterweizen. Göttingen 07.

Orphal, K.: Untersuchungen über Korrelationserscheinungen bei mehreren Sorten von Vicia faba L. Merseb. 07.

Orpiszewski, L. v.: Die Abwanderung der landwirtschaftlichen Arbeiter aus dem Königreich Polen nach Deutschland. Gött. 07.

Popowitsch, K.: Ueber den Einfluss der Futtermittel auf die Beschaffenheit des Fleisches und Fettes bei Schweinen. Halle 08.

Rümker, K. v.: Ueber Fruchtfolge. Berlin 08.

— Grundfragen d. Düngung. Berlin 07.

— Der Boden und seine Bearbeitung. Berlin 07.

Sakowsky, K.: Die Rindviehzucht Russlands am Anfange des 20. Jahrhunderts. Dorpat 07.

Saunders, Ch. E. et *Shutt, F. T.:* La qualité dans le blé. Ottawa 07.

Saunders, W.: Le lin. Sa culture pour graine et pour filasse. Ottawa 08.

Schimper, A. F. W.: Pflanzengeographie auf physiolog. Grundlage. Jena 08.

Schubert, A.: Die Geflügelställe. Berlin 08.

Schwind, H.: Kurze Anleitung für den Ankauf und die Behandlung landw. Maschinen und Gerate. Stuttg. 08.

Seidler, L.: Ueber die durch Hafer in den einzelnen Vegetationsperioden bewirkte Aufnahme und Abgabe von Nährstoffen. Leipz. 08.

Siemssen: Verbrauch an Kahlirohstoffen in der deutschen Landwirtschaft 1906 und 1902. Berlin 08.

Unger, J.: Ein Beitrag zur Wertung der Milchzeichen beim Rinde. Herisau 08.

Versuche über die Wirkung des Chilisalpeters, Ammoniaksalzes, Kalkstickstoffes, Stickstoffkalkes und des norwegischen Kalksalpeters. Berlin 08.

Versuche über Ackerbewässerung angestellt vom Kaiser-Wilhelm-Institut zu Bromberg. I. Berlin 08.

Wallgren, E.: Torfteknisk studieresa till Wien, Admont, Benerberg och Sebastiansberg. Stockh. 08.

Wimmer, G.: Nach welchen Gesetzen erfolgt die Kaliaufnahme der Pflanzen? Berlin 08.

Winkler, H.: Parthenogenesis und Apogamie im Pflanzenreiche. Jena 08.

Zahareanu, M.: Die Pferdezucht in Rumänien. Weida 07.

Danmarks Smøreksport 1907—1908.

Af Professor *B. Bøggild.*

Ligesom det nu i en Aarrække ved velvillig Imødekommenhed fra Statistisk Bureau's Side har været muligt her i Tidsskriftet at give en kort Oversigt over Indførselen og Udførselen af Smør, endog i en fyldigere Skikkelse end den, hvori den offentliggøres af Bureauet selv, saaledes skal det ogsaa være Tilfældet i Aar, og — lad det straks blive sagt — Aarsresultatet er godt, idet Overskudsudførselen, der steg stærkt i 1907, atter er stegen godt i 1908, og samtidig har Smørprisen været højere end nogensinde tidligere i de sidste 16 Aar. — Tallene gælde Tidsrummet fra Begyndelsen af Oktober til Slutningen af September, idet Materialet foreligger kvartalsvis, og for at lette Sammenligningen og give et Overblik over Udviklingen ere i de efterfølgende Tabeller de nyeste Tal sammenstillede med de tilsvarende Tal fra de nærmest foregaaende Aar.

Danmarks Smørindførsel ses i Tab. I fremdeles at være nedadgaaende. Indførselen finder jo navnlig Sted fra Sverige og Rusland og Finland. — Fra Tyskland og Amerika, hvorfra der tidligere Aar periodisk har været tilført større Partier simpelt, meget billigt Smør, er der i det sidste Aar kun kommen lidt, og heller ikke over England har der været nogen væsentlig Tilførsel, som undertiden tidligere, af billigt amerikansk

Tabel I.

Smørindførselen til Danmark

i Pund.

Fra	1/10 1904— 30/9 1905	1/10 1905— 30/9 1906	1/10 1906— 30/9 1907	1/10 1907— 30/9 1908
Sverige	16,712,305	13,203,583	9,616,947	9,834,600
Rusland (Finland)	22,024,063	23,174,227	25,467,756	31,039,700
Tyskland	277,596	191,112	159,993	77,200
Amerika	49,386	152,000	19,009	25,000
England	111,691	135,243	96,988	40,200
Andre Lande	18,369	205,064	87,687	175,300
Ialt	39,193,410	37,061,229	35,448,380	31,192,000

Smør. Hvad der angives som indført fra England, er i Aar hovedsagelig kun Smaapartier af dansk Smør, der af og til er bleven tilbagesendt, fordi Sælger og Køber ikke have kunnet enedes om Kvalitet og Pris. — Af Smørret fra »Andre Lande« angives 166,000 Pd. at være fra Norge (maaske for en Del tilbagesendt russisk Smør), hvorhos der er kommen en Del fra Island, samt, som sædvanlig, talrige smaa Forsendelser fra Ungarn til Provinstoldsteder, i Nærheden af hvilke de polske Roearbejdere have Beskæftigelse.

Af hele den fremmede Smørmængde er den overvejende Del, nemlig ca. 31.2 Mill. Pd., indført direkte til Kjøbenhavn, medens 373,000 Pd. svensk Smør er transiteret over Frederikshavn til England, 64,000 Pd. svensk Smør er indklareret over Helsingør, og kun Smaapartier ere indklarerede ved de øvrige Toldsteder.

Størst Nedgang i Indførselen har der i Aar været i Smørret fra Rusland og Finland, og som Tabel II udviser, er det siden Nytaar, at Nedgangen har fundet Sted. — Endnu i Oktober Kvartal var der Stigning; i Januar Kvartal var der nogen Nedgang, og i Sommer-

halvaaret har der været forholdsvis stor Nedgang. — Efter Forlydende skyldes dette fortrinsvis, at Priserne paa Smørret i Sibirien, formedelst talrige fremmede Opkøberes Tilstedeværelse, ere stegne saa stærkt, at det til Tider har været vanskeligt at handle med Udsigt til Fortjeneste.

Tabel II.

Indførselen af Smør fra Rusland til Danmark

i Millioner Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1903—1904	4.3	4.3	6.8	9.6	25.3
1904—1905	5.2	2.9	5.7	8.2	22.0
1905—1906	4.3	3.7	7.0	8.2	23.2
1906—1907	5.8	3.1	7.4	9.2	25.4
1907—1908	6.7	2.5	5.4	6.4	21.0

Vor Smørudførsel belyses først ved Tabellerne III og IV, der atter i Aar vise en anselig Stigning i Danmarks Overskudsudførsel af Smør. — Stigningen i 1906—07 var allerede mærkelig stor, og i Aar er Eksporten dog atter yderligere stegen. — For rigtig Vurdering af vor Smøreksport bør imidlertid ogsaa Tallene i Tabel V tages i Betragtning.

Tabel V omhandler Eksporten af Fløde og Mælk til Tyskland, som foregaar dels over Gjedser og dels over Vamdrup, Vedsted og enkelte andre Grænsetoldsteder. — Sammenlignet med Tallene for 1906—07 viser der sig i Aar at være en Nedgang i Flødemængden og en Opgang i Mælkemængden. Og omregner man Fløden og Mælken til Smør ved at regne henholdsvis 3 Pd. Fløde og 26 Pd. Mælk lig 1 Pd. Smør, svarer Fløden til 4,519,046 Pd. og Mælken til 1,004,846 Pd. Smør,

Tabel III.

Smørudførselen fra Danmark i Pund.

Til	1/10 1904—30/9 1905	1/10 1905—30/9 1906	1/10 1906—30/9 1907	1/10 1907—30/9 1908
England	169,148,547	168,146,090	177,862,800	183,962,700
Tyskland....	19,967,934	12,411,165	16,781,400	15,361,800
Sverige	277,399	351,594	730,300	456,100
Norge.....	45,645	338,667	588,200	381,700
Holland	21,689	17,900	20,100	29,400
Belgien	57,645	76,511	71,800	77,100
Frankrig	293	180	1,400	1,500
Amerika	7,900	6,300	33,100	93,000
Østasien	56,500	161,200	96,700	81,000
Vestindien ..	445,000	220,500	265,000	204,900
Andre Lande	27,802	110,256	122,900	196,800
Ialt...	190,056,354	181,840,363	196,573,700	200,846,000

Tabel IV.

Danmarks Overskuds-Udførsel af Smør i Mill. Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1898—1899	25.8	27.7	31.5	25.1	110.1
1899—1900	25.3	30.8	30.8	22 1	109.0
1900—1901	27.0	29.2	34.0	28.7	118.9
1901—1902	30.1	35.2	32.7	28.3	126.3
1902—1903	28.7	40.8	43.0	36.7	149.2
1903—1904	35.2	40.0	43.9	32.8	151.9
1904—1905	35.1	41.7	42.9	31.2	150.9
1905—1906	32.6	39.1	40.0	33.1	144.8
1906—1907	34.8	43.6	45.4	37.3	161.1
1907—1908	38.3	43.5	48.1	39.8	169.7

Tabel V.

Danmarks Udførsel af Fløde og Mælk til Tyskland

i danske Pund.

Kvartal	Fløde		Mælk	
	1/10 1906—30/9 1907	1/10 1907—30/9 1908	1/10 1906—30/9 1907	1/10 1907—30/9 1908
Oktober	3,926,700	3,087,100	4,808,900	7,864,200
Januar.....	3,772,800	3,158,900	5,768,000	6,179,600
April	3,892,500	3,896,200	5,673,300	6,476,100
Juli	3,580,000	3,414,938	4,618,000	5,603,700
Ialt...	15,172,000	13,557,138	20,868,200	26,123,600

altsaa tilsammen til 5,523,892 Pd. Smør imod 5,860,000 Pd. i 1906—07.

Tages der Hensyn til Smørværdien i den eksporterede Fløde og Mælk, stiller det sig altsaa saaledes, at der i 1907—08 er eksporteret ialt 206.4 Mill. Pd. Smør og indført 31.2 Mill. Pd., saaledes at Overskudsudførselen bliver 175.2 Mill. Pd., medens det tilsvarende Tal for 1906—07 var 167.0 Mill. Pd. — Stigningen i Aarets Overskudsudførsel er altsaa ca. 8.2 Mill. Pd. — Og sammenholdes det her udregnede Tal, 175.2 Mill. Pd., med de i Tabel IV anførte Tal for Overskudsudførselen i Aarene 1898—1900, da der endnu ingen Eksport af Betydning var af Mælk og Fløde, saa ses den aarlige Overskudsudførsel fra Aar 1900 til nu at være stegen fra 110 til 175, altsaa med 65 Mill. Pd. i 8 Aar.

Den største Del af Eksporten er som sædvanlig gaaet til England og Tyskland, medens, som Tabel III viser, det kun er forholdsvis smaa Mængder, der ere gaaede til alle de andre Lande. Og oplyses kan det, at hvad der er gaaet til Sverige og Norge har mest været udenlandsk Smør, medens det er fortrinsvis hermetisk pakket Smør, der er sendt til Vestindien, Østasien, Holland og Belgien.

Omtrent ni Tiendedele af hele Landets Smøreksport er gaaet til England, og i Tabel VI ses, fra hvilke danske Havne Udskibningen har fundet Sted. — Atter i Aar er Eksporten over Esbjerg tiltaget i betydelig Grad, og af den anførte Mængde var 69.3 Mill. Pd. dansk Smør, medens Eksporten fra Kjøbenhavn til England omfattede 15.5 Mill. Pd. udenlandsk og 57.5 Mill. Pd. dansk Smør. — Englands samlede Tilførsel af Smør fra Danmark omfatter ca. 16 Mill. Pd. udenlandsk Smør og ca. 168 Mill. Pd. dansk Smør, hvoraf 856,000 Pd. i hermetisk Pakning.

Tabel VI.

Danmarks Udførsel af Smør til England

i Millioner Pund.

Fra	1903—04	1904—05	1905—06	1906—07	1907—08
Kjøbenhavn	79.62	72.74	71.50	72.39	73.03
Esbjerg	56.19	54.55	56.95	63.76	69.38
Odense	13.31	14.55	14.89	14.86	14.36
Aarhus	18.14	14.91	11.99	11.59	10.82
Randers	1.40	0.51	0.38	0.18	0.31
Aalborg	2.52	4.24	6.26	8.72	9.59
Frederikshavn ..	3.29	2.45	2.13	2.24	2.16
Svendborg.....	1.67	1.60	1.63	1.61	1.61
Nakskov	3.88	3.52	2.32	2.40	2.71
Nykøbing F. ...	0.24	0.08	0.10	0.11	»
Ialt...	180.26	169.15	168.15	177.86	183.97

Vil man dernæst have et samlet Overblik over, hvor stor en Del af hele Landets Eksport, der er dansk, og hvor meget der er udenlandsk Smør, viser Tabel VII, at de syv Ottendedele har været dansk Smør, og at der af det fremmede Smør er udført 22.4 Mill. Pd. toldberigtiget og 3.1 Mill. Pd. omladet Smør. Altsaa er der

bleven udført 25.5 Mill. Pd. fremmed Smør, og da hele Indførselen har været 31.2 Mill. Pd., kan der her i Landet i Aarets Løb kun være bleven forbrugt 5.7 Mill. Pd. udenlandsk Smør, altsaa endnu mindre end i 1906—07, da det tilsvarende Tal var $7^1/_2$ Mill. Pd., medens der tidligere aarlig blev forbrugt 12—14 Mill. Pd. udenlandsk Smør. Og Indskrænkningen i Forbruget af det fremmede Smør maa, som i sidste Aarsberetning forklaret*), tilskrives Loven om Handel med samt Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter, der traadte i Kraft 1. November 1906.

Tabel VII.

Udførsel af dansk og fremmed Smør

i Millioner Pund.

	Dansk Smør	Fremmed Smør			Ialt
		Told-berigtiget	Omladet	Til-sammen	
1902—1903	159.9	32.1	3.9	36.0	191.9
1903—1904	163.0	28.9	3.6	32.5	195.5
1904—1905	161.4	25.2	3.5	28.7	190.1
1905—1906	156.6	20.5	4.7	25.2	181.8
1906—1907	168.7	23.9	4.0	27.9	196.6
1907—1908	175.4	22.4	3.1	25.5	200.85

Hvorledes Margarineforbruget stiger Aar for Aar, ses i Tabel VIII, som viser, at der i Finansaaret 1907—08 er brugt her i Landet 54.2 Mill. Pd. dansk og 6.8 Mill. Pd. udenlandsk Margarine, altsaa ialt 60.8 Mill. Pd., hvilket, naar der regnes med en Befolkning af $2^1/_2$ Mill. Mennesker, bliver 24 Pd. aarlig til hvert Individ.

*) »Tidsskrift for Landøkonomi«, 1907, S. 680.

Tabel VIII.

Danmarks Forbrug af Margarine

i Millioner Pund.

	$18^{93}/_{94}$—$18^{97}/_{98}$ gsntl.	$18^{98}/_{99}$—$19^{02}/_{03}$ gsntl.	$19^{03}/_{04}$—$19^{07}/_{08}$ gsntl.	1905—06	1906—07	1907—08
Produktion af Margarine	18.26	35.09	47.77	47.93	51.25	54.22
Overskudsindførsel	3.10	5.35	5.23	5.37	6.60	6.57
Forbrug...	21.36	40.44	53.00	53.30	57.85	60.79

Tabel IX giver Besked om Udførselen af det hermetisk pakkede Smør. — Den samlede Mængde ses stadig kun at være 4—5 Mill. Pd. om Aaret. Der er gaaet 2.8 Mill. Pd. til Tyskland, næsten altsammen til Hamborg, for derfra at sendes til oversøiske Pladser eller straks at benyttes til Skibenes Forsyning. Til England er der gaaet 850,000 Pd., og dernæst er der sendt 194,000 Pd. til Vestindien, 81,000 Pd. til Østasien, 78,000 Pd. til Norge, 61,000 Pd. til Belgien, 25,000 Pd. til Holland o. s. v.

Tabel IX.

Udførselen af Smør i Daaser

i Millioner Pund.

Til	1903—04	1904—05	1905—06	1906—07	1907—08
England	1.08	1.13	1.05	0.95	0.85
Tyskland	2.35	2.59	2.90	3.58	2.81
Andre Lande...	0.29	0.59	0.49	0.47	0.54
Ialt...	3.72	4.31	4.44	5.00	4.20

Tabel X.

Maanedlig Gennemsnit af Smørpriser.

Øre pr. Pd.

	Mejeristatistikkens Smørpris		Kjøbenhavns Notering	
	1904—05	1905—06	1906—07	1907—08
November	97.08	104.58	104.25	105.50
December	97.75	103.76	103.00	105.50
Januar	93.36	104.82	100.00	107.20
Februar	93.69	98.71	96.75	117.50
Marts	94.86	100.25	95.00	101.75
April	89.07	94.56	88.00	93.20
Maj	84.38	91.06	87.60	93.50
Juni	87.84	95.65	90.75	95.50
Juli	95.85	97.35	93.75	101.60
August	102.81	102.20	95.40	102.75
September	104.16	107.62	97.00	101.75
Oktober	104.17	105.19	106.00	108.00
Gennemsnit for Aaret	95.45	100.40	96.52	102.79

I hvilken Grad Smørprisen har været høj i 1907—08 i Sammenligning med de foregaaende Aar, ses tydeligt i Tabel X. — Erindres maa det, som i sidste Aarsberetning, S. 683, omhandlet, at der i 1906 skete en Forandring i Noteringsudvalgets Sammensætning, og at de tidligere af Mejeristatistikken offentliggjorte ugentlige Smørpriser nu ikke længere offentliggøres. Og erindres maa det dernæst, at Smørprisen i 1905—06 var den højeste, vi havde haft siden 1891—92, samt at de fleste Mælkerier, saaledes som de hyppige Inkluderinger godtgør, i 1907—08 som Regel have faaet en Brøkdel Øre over Noteringen, saa at man maa antage, at Gennemsnitsprisen for Aaret har været mindst 103 Øre pr. Pd. Smør og mindst $6^1/_4$ Øre højere end i 1906—07.

Af Tabel X fremgaar, at Smørprisen i de ni af Aarets Maaneder har været over 1 Krone. — I Slutningen af Oktober 1906 var Noteringen 111. I første Uge af Novbr. blev den 107 og derefter 105, hvorefter den steg langsomt, indtil den, sidst i Januar blev 109. Efterspørgslen var da meget livlig, og i første Uge af Februar blev Noteringen derfor forhøjet til 114, hvilket efter Aarstiden maatte betegnes som en høj Pris. Men ikke desto mindre blev alt Smør solgt, og da Efterspørgslen mentes at kunne vedblive, forhøjedes Noteringen den 13. Februar endog til 124 og den 20. Februar, formedelst en Inkludering, til 125. Det maa beklages, at den steg til 124 og end mere, at den næste Uge blev 125; thi derved standsedes Efterspørgslen, og en stor Del Kunder gik over til Margarinen. For at faa Smørret solgt, maatte Prisen nedsættes den 27. Februar til 107 og allerede 12. Marts til 102, hvorefter Prisen fremdeles maatte sænkes, indtil den blev 92 den 9. April.

I April, Maj og Juni svingede Prisen derefter mellem 92 og 97; men lavere end 92 blev den dog ikke, og allerede 9. Juli kunde Noteringen forhøjes til 100 og næste Uge til 103. Senere indtraadte der vel en Svingning i Slutningen af August og Begyndelsen af September, men derefter kom der atter en jævn Stigning, og Noteringen sluttede sidste Torsdag i Oktober med ogsaa i Aar at være 111.

Vil man dernæst undersøge, af hvor stor Betydning det er, at Smørpriserne have været saa meget bedre i 1907—08 end i 1906—07, samtidig med at Overskudsudførselen er stegen, stiller det sig saaledes, naar man holder sig alene til Overskudsudførselen, at dens Værdi i 1906—07, forudsat at Eksporten har været lige stor hver Uge, omtrent var $167 \times 96.6 = 161$ Mill. Kr. og i 1907—08 derimod $175.2 \times 103 = 180$ Mill. Kr., altsaa en Stigning i Overskudsudførselens Værdi af **19 Mill. Kr.**, hvorhos alt Smørret, som har været

solgt til Forbrug her hjemme i Landet, hele Aaret har været højt betalt.

Tallene vise, at Danmarks Smøreksport fremdeles er i stærk Udvikling, og selv om Oliekagerne ere dyre og Arbejdslønnen er stigende, kan det noteres som en glædelig Kendsgerning, at Beholdningerne af hjemmeavlet Foder ere gode, og at Udsigterne for Smørpriserne fremdeles ere meget lovende, — i hvert Fald for den nærmeste Fremtid.

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1907—08.

(Fra 1. Oktober 1907 til 30. September 1908.)

Af *V. Willaume-Jantzen*, Afdelingschef ved Meteorologisk Institut.

Oktober 1907 var karakteristisk ved ualmindelig hyppigt optrædende Vinde fra sydlige og østlige Retninger, der bevirkede, at hver Dags Middeltemperatur laa over Normalen, og det endda meget betydeligt i et overvejende Antal Tilfælde; der findes nemlig 21 Dage, der blev 3—6° for varme som Gennemsnit af Observationer i Tarm og ved Landbohøjskolen, og blandt disse maa især nævnes Perioden d. 9.—24., altsaa 16 Dage, med en Middeltemperatur, der laa $4^1/_2$° over Normalen, det vil sige, at disse Dage fik den for d. 17. September normale Temperatur. Siden 1861, da der er anstillet regelmæssige Observationer paa de 2 nysnævnte Stationer, findes der ikke noget Eksempel paa en saa høj Temperatur i saa lang Tid; i 1863, 1874, 1876, 1891 og 1901 forekom der Perioder paa 10—20 Dages Varighed med Middeltemperaturer paa 3—4° over Normalen. Hele Maaneden blev $3^1/_2$° varmere end normalt eller den varmeste Oktober i de sidste 47 Aar; de nærmest efter følgende vare over 1° koldere. Nattefrost indtraf dog paa enkelte Indlandsstationer i Jylland og paa Øerne, men naaede kun ÷ 1°, en ualmindelig ringe Frost for Oktober. Skymængden var stor, Solskin derfor meget sparsomt. Nedbøren var meget ulige for-

delt over Landet, temmelig jævnt voksende mod Nordvest, saa at Bornholm og de østlige og sydlige Kyststrækninger af Sjælland og Lolland-Falster kun fik 15—20, en bred Strækning af Jyllands Vestkyst derimod 90—130 Millimeter Nedbør. Sammenlignet med Normalen fik den nordlige Halvdel af Jylland 25 Procent mere Regn end normalt, den sydlige Halvdel netop Normalen, medens Øerne fik 50, Bornholm endog 80 Procent for lidt Nedbør. Øerne, tagne under Et, Bornholm dog undtagen, fik gennemsnitlig 31 Millimeter, saa at der siden 1861 findes 7 Oktobre med endnu mindre Regn, lige ned til 15 Mill. i 1866 og 8 Mill. i 1861. For Bornholm med sine 13 Mill. findes der intet Eksempel paa saa lille en Nedbør i Oktober. Som Regndage maa for Jyllands og Fyns Vedkommende nævnes første Uge, d. 13.—15. og sidste Tidøgn, medens de østlige Øer især fik Regn d. 7.—8., d. 18. og paa spredte Dage i sidste Tidøgn. Vestjylland fik stærk Regn d. 1., d. 13., d. 15. og d. 26. Torden optraadte paa 12 Dage; Uvejrene vare stærkt udbredte d. 2. over hele Landet, d. 12.—15. over Jylland.

November 1907 havde med overvejende sydlige til østlige Vinde særdeles rolige Vejrforhold. Middeltemperaturen var omtrent normal uden særlig store Afvigelser herfra fra Dag til Dag; kun blev d. 27.—28. meget milde med en 5^{0} for høj Temperatur. Nætterne bragte jævnlig svag Frost; de laveste Temperaturer laa mellem $\div 4^{0}$ og $\div 8^{0}$, en temmelig ringe Kulde for November. Nedbøren var ligesom i Oktober ulige fordelt over Landet; den var omtrent normal i Jyllands nordlige Halvdel, ca. 15 Procent for lille i Sydvest-Jylland, ca. 20 Procent for stor i Sydøst-Jylland. Øerne fik mindre Nedbør end normalt: Samsø, Nord-Fyn og Nord-Sjælland fik 20—40, Resten af Øerne 50—70 Procent for lidt. Tages Øerne under Et, Bornholm undtagen, faldt der 30 Millimeter, medens Normalen er 57;

siden 1861 have Øerne i 10 Aar faaet endnu mindre Nedbør i November, lige ned til 16 Mill. i 1892 og 3 Mill. i 1902. Bornholm fik 32 Mill. mod Normalen 61; i 1892 og 1902 fik denne Ø kun 8 Mill. Som Regndage maa nævnes d. 1., d. 12.—13., d. 18. (denne Dag dog kun for Jyllands Vedkommende) og d. 24.—29.; især d. 1. fik hele Landet en betydelig Nedbør. I sidste Uge faldt der en Del Sne. Torden optraadte paa 5 Dage, især det nordlige og vestlige Jylland.

December 1907 fik i sin første Halvdel næsten udelukkende Vinde fra sydlige til vestlige Retninger, der flere Gange blæste med stormende Kuling. Følgen heraf var en Række milde Dage med svag eller ingen Nattefrost; d. 9.—12. blev endog 4—5° varmere end normalt. I Maanedens sidste Halvdel svingede Temperaturen derimod temmelig stærkt paa begge Sider af Normalen, paavirket af skiftende Vinde; saaledes blev d. 16.— 17. kolde med Vinde fra Nordøst, d. 19.—24. milde med sydlige til vestlige Vinde, medens Maanedens 6 sidste Dage atter fik nordøstlige Vinde, der bragte Temperaturen til at synke 3—6° under Normalen med en Frost paa 10—15° i Indlandet. Hele Maaneden blev $^1/_2$° for varm. Nedbøren, der hyppig bestod af Sne uden dog at danne noget Dække paa Jorden, var stor: Jylland, Fyn og Lolland-Falster fik 30—60, Sjælland og Bornholm 50—80 Procent mere end normalt; kun Langeland fik ikke mere end den sædvanlige Nedbør. Den faldt især d. 3.—14. og d. 19.—22.; endvidere fik den sydøstlige Del af Landet en Del Sne d. 23.—27., tildels under en Storm af Nordøst; navnlig d. 8. faldt der stærk Regn over Landet. Torden blev hørt paa 2 Dage.

Januar 1908 dannede i sin Begyndelse en Fortsættelse af Juleugens stærke Kulde, idet d. 1.—2. med

nordøstlige Vinde bleve 5—8° for kolde og en Frost paa indtil 15—18° i Indlandet. Allerede d. 3. gik Vinden om i Vest med stærkt stigende Temperatur, saa at d. 3. blev 9° varmere end den 2.; men atter d. 9.—10. frembragte østlige Vinde med stormende Kuling en stærk Afkøling, saa at de 2 nævnte Dages Middeltemperatur laa 5—6° under Normalen med temmelig streng Nattefrost. I Maanedens 2 sidste Trediedele blæste Vinden næsten kun fra vestlige Retninger; Temperaturen blev derfor temmelig ensartet og gennemgaaende højere end normalt; paa 8 spredt liggende Dage blev Middeltemperaturen endog 3—4° for høj. Januar blev $^1/_2$° varmere end normalt. Nedbøren var temmelig tæt ved Normalen og faldt især d. 6.—9., tildels som stærke Snebyger, der dog paa Grund af stormende Vinde ikke dannede noget Snedække; endvidere faldt der Regn d. 16. og Regn og Sne i Maanedens sidste Uge. Torden blev hørt paa 2 Dage.

Februar 1908 begyndte med et Par kolde Dage, da nordlige Vinde frembragte en temmelig stor Afkøling og en Nattefrost paa indtil 8—14°. Allerede d. 4. var Vinden gaaet om i Vest, og hele den øvrige Del af Maaneden bestod af en næsten uafbrudt Række milde Dage, idet Vinden holdt sig mellem Vest og Syd; navnlig d. 11.—22. bleve meget milde med en Middeltemperatur paa ca. 4° eller $3^3/_4$° over Normalen. Aarstiden gjorde sig dog bemærket ved jævnlig, men svag Nattefrost. Hele Maaneden blev 2° varmere end normalt, saa at der siden 1861 dog findes 10 Februar Maaneder med en lige saa høj eller endnu højere Middeltemperatur; kun 3 af disse, nemlig i 1863, 1869 og 1903, bleve dog saa meget som 1—$1^1/_4$° varmere end den her beskrevne. Vinden blæste 3 Gange saa hyppigt som normalt fra vestlige Retninger og antog flere Gange en stormende Karakter, især d. 5.—9., da Vindhastighedsmaalerne flere Gange viste en Hastighed af 32—39 Meter pr. Sekund

i Vindstødene. Nedbøren var rigelig over hele Landet, i det nordøstlige Jylland dog kun 10 Procent over Normalen. Bornholm fik mest, nemlig 95 Procent for meget; derefter fik Ringkøbing Amt, Sydøstjylland og Nordøstsjælland ca. 70, Resten af Landet ca. 40 Procent mere end normalt. Nedbøren faldt som smaa Sne- og Regnbyger i Maanedens 1. Tidøgn samt fra d. 15., i sidste Tidøgn ofte som Sne. Et Snedække laa paa Markerne d. 1.—5. Torden blev hørt paa 3 Dage.

Marts 1908 fik overvejende Vinde fra sydlige og østlige Retninger, og navnlig var dette Tilfældet i den første og den sidste Trediedel af Maaneden, som derfor fik en meget ensartet Temperatur fra den ene Dag til den anden, gennemgaaende 1° over Normalen. I 2. Tidøgn vare nordøstlige Vinde stærkt fremtrædende, Temperaturen derfor lav, d. 12.—15. endog 4—5° for lav med en Nattefrost paa 8—13° i Indlandet. Marts fik den normale Middeltemperatur. Nedbøren var omtrent normal i Thisted og Frederiksborg Amter samt paa Samsø, forøvrigt rigelig; de østlige Øer og Nordøstjylland fik ca. 30, Resten af Landet ca. 60 Procent mere end normalt. Nedbøren faldt, ofte som Sne, i Maanedens 2 første Uger, medens der senere kun faldt mindre Byger af og til, især i Jylland. Et Snedække laa paa Markerne i den første Uge. Torden er noteret paa 2 Dage.

April 1908 blev med overvejende østlige til nordlige Vinde 1° koldere end normalt. I de første 17 Dage svingede Temperaturen dog kun lidt paa begge Sider af Normalen, medens den øvrige Del af Maaneden var kold, d. 18.—23. endog 3—5° under Normalen med en Nattefrost paa 4—7° i Indlandet. Nedbøren var stor over hele Landet, paa Lolland-Falster dog kun 20 Procent større end normalt; forøvrigt fik Jylland gennem-

snitlig 50, Øerne 65, Bornholm dog 90 Procent mere Nedbør end normalt. Den faldt d. 1.—5. og d. 17.—24. samt enkelte Dage sidst i Maaneden, fra d. 18. mest som Sne. I Midtjylland laa der et Snedække i en stor Del af den kolde Periode. Torden blev hørt paa 10 Dage; Uvejret var kun d. 24. stærkt udbredt.

Maj 1908 fik til Trods for, at Vinden ofte skiftede Retning, en meget ensartet Temperatur fra Dag til Dag i den allerstørste Del af Maaneden. Lige til d. 28. var Temperaturen snart for høj, snart og oftest for lav; men paa de varmeste Dage laa Middeltemperaturen kun 1—1½° over Normalen, medens de koldeste Dage afveg 2—2½° fra Normalen i negativ Retning. Nætterne vare af og til kolde, og det frøs endog 1—3° paa en Del Stationer i Indlandet; endnu Natten til d. 15. og Natten til d. 21. sank Minimums-Temperaturen lidt under Frysepunktet. Først paa Maanedens 3 sidste Dage blev Vejret sommerligt, idet østlige Vinde bragte Temperaturen til at stige 4—6° over Normalen. Maj fik den normale Middeltemperatur; Vejret var i det hele taget meget skyfuldt og ofte taaget. Nedbøren var omtrent normal i Viborg, Ringkøbing og Ribe Amter. Resten af Jylland samt Fyn fik gennemsnitlig 40, Samsø, Langeland, Vest- og Sydsjælland samt Lolland-Falster 65 Procent mere end normalt; Nordøstsjælland og Bornholm fik endog mere end det dobbelte af Normalen. Nedbøren faldt især d. 5.—9. og d. 15.—19. som mindre Byger, medens flere Dage i sidste Tidøgn: d. 22., d. 24.—26. og d. 30. gav stærke Byger, især paa de østlige Øer. Torden blev iagttaget paa 15 Dage; Uvejrene vare udbredte over største Delen af Landet d. 30. og 31.

Juni 1908 begyndte, som Maj endte, med østlige Vinde og stærk Varme, saa at d. 29. Maj til d. 4.

Juni blev 3—6°, gennemsnitlig 4½° varmere end normalt; de højeste Temperaturer naaede i denne Uge 24—28°, en ret betydelig Varme saa tidligt paa Sommeren. Men da Vinden allerede d. 5. gik om til Nordvest for d. 6. at dreje til Nord, blev d. 6. ca. 5° koldere end normalt eller 10° koldere end 2 Dage i Forvejen, et meget betydeligt Temperaturfald, der dog ofte indtræffer i Forsommeren. De følgende Dage vare stadig kolde, 3° under Normalen, med en Nattemperatur, der gik ned til + 1—4° i Indlandet. I de 2 sidste Trediedele af Maaneden holdt Temperaturen sig som oftest over Normalen med variable Vinde; men kun faa Dage bleve saa meget som 3° eller mere for varme, saaledes d. 16.—17., der dog blev efterfulgt af et stærkt Temperaturfald paa 8½° i 2 Døgn. Juni blev knap ½° varmere end normalt. Nedbøren var omtrent normal paa Øerne, dog fik Sydfyn og Langeland 25—40 Procent mere end normalt, Samsø 30 Procent for lidt; Jylland fik derimod 30—40 Procent for lidt Nedbør. Regnen faldt næsten udelukkende mellem d. 4. og d. 19., dog ikke som nogen sammenhængende Periode, idet der d. 10.—11., d. 15. og d. 18. kun faldt smaa Byger hist og her. Den 20.—30. Juni udgjorde en sammenhængende tør Periode med Solskin fra Morgen til Aften. Torden optraadte paa 20 Dage; d. 17.—18. vare Uvejrene udbredte over den største Del af Landet. Et ødelæggende Haglvejr trak d. 4. hen over Egnen mellem Hesselager over Mariager til Aalborg.

Juli 1908 havde i sine 18 første Dage kun ringe Temperatursvingninger paa begge Sider af Normalen, idet Vinden var vestlig til nordlig med svag Kulingsgrad. Af og til bleve Nætterne kolde med en Minimums-Temperatur paa 3—7° i Indlandet. Derefter fulgte en lang varm Periode med meget Solskin og svage Vinde fra alle Retninger; den varede fra d. 19. til

d. 30. og indeholdt 5 Dage med særlig høje Temperaturer, nemlig d. 19. og d. 25.—28., der bleve 4—6° varmere end normalt; flere Gange naaede Temperaturen op over 30°. Maanedens sidste Dag bragte stærk Nordvest og en temmelig lav Middeltemperatur. Juli blev 1° varmere end normalt. Nedbøren overgik Normalen med 45 Procent i Ribe Amt og var omtrent normal i Ringkøbing, Vejle og Viborg Amter; den øvrige Del af Landet fik derimod gennemsnitlig 25 Procent mindre Nedbør end normalt. Regnen faldt som spredte Byger d. 3.—9., medens de fleste Dage fra d. 10. til d. 18. gav større eller mindre Byger over hele Landet; d. 19.—29. vare overvejende tørre med meget Solskin; dog faldt der mindre Byger d. 25., medens d. 26. gav en Stribe af Vestjylland lige fra Grænsen mod Syd og til Fjerritslev en Nedbør, der varierede stærkt: Egnen mellem Holsted og Vejen og et Par Mil Nord derfor fik 27—53 Millimeter, Herning og Omegn lige fra Plantagerne Syd derfor til Karup mod Nord fik 30—40, selve Herning endog 73 Mill. (der forøvrigt faldt i Løbet af 3 Timer), og en smal Strækning fra Skive til Fjerritslev fik 22—45 Mill.; imellem de nævnte Egne faldt der omkring 10 Mill. Regn, medens den øvrige Del af Jylland ingen Nedbør fik. Torden optraadte paa 27 Dage; Uvejrene vare stærkt udbredte d. 12. og d. 14.—15., især paa Øerne, d. 26.—28. især i Jylland. Et ualmindelig heftigt Haglvejr rasede d. 12. i Egnen mellem Hellerup og Brønshøj ved Kjøbenhavn; Haglkornene vare meget store og anrettede umaadelig Ødelæggelse i de mange Gartnerhaver; det angives, at 10—15000 Drivhusruder bleve slaaede itu.

August 1908 fik aldeles overvejende Vinde fra vestlige Retninger, saa at Temperaturen var udsat for temmelig smaa Svingninger; de varmeste Dage, der indtraf mellem d. 6. og d. 10., bleve saaledes kun $2^1/_2{}^0$ for varme, medens Maanedens 2 sidste Trediedele, da

de kølige Dage vare i Overvægt, kun indeholdt 2 Dage, d. 12.—13., med saa lave Middeltemperaturer som ca. 3° under Normalen. August blev $^3/_4$° for kold; paa Bornholm blev Middeltemperaturen dog omtrent normal. De koldeste Nætter fik Minimums-Temperaturer paa 3—7°. Nedbøren var tæt ved Normalen i Jylland; dog fik Thisted og Aalborg Amter 20 Procent for lidt, Sydjylland 30 Procent for meget. Paa Øerne var Nedbøren omtrent normal paa Samsø, i Sydfyn og i Nordøstsjælland; forøvrigt faldt der 25—50, paa Bornholm endog 80 Procent mere Nedbør end normalt. Som Regndage maa nævnes d. 1.—5., d. 10.—13., d. 16.—17. og hele sidste Tidøgn; navnlig i den sidstnævnte Periode faldt der næsten hver Dag større eller mindre Regnbyger over den største Del af Landet. Bornholm fik endvidere stærk Regn d. 11.—13., idet der paa disse 3 Dage faldt ca. 70 Millimeter i den indre høje Del af Øen, forøvrigt ca. 40 Mill. Torden blev hørt paa 25 Dage; d. 2., d. 12.—14., d. 16.—17. og de fleste af Dagene d. 23.—30. vare Uvejrene stærkt udbredte over Landet. En heftig Haglbyge anrettede stor Ødelæggelse paa Markerne i Staa i det sydøstlige Vendsyssel.

September 1908. I den første Halvdel af denne Maaned holdt Lufttrykket sig temmelig lavt med aldeles overvejende vestlige Vinde; Temperaturen var meget ens fra den ene Dag til den anden og gennemgaaende under Normalen, som oftest 2—3° derunder; der faldt Regnbyger næsten hver Dag i Jylland, medens Øerne dog d. 7.—9. og d. 14.—15. havde overvejende tørt Vejr. I Maanedens sidste Halvdel stod Barometret gennemgaaende højt med Vinde fra østlige til sydlige Retninger og temmelig høj Temperatur; dog blev kun den sidste Dag i Maaneden særlig varm, men til Gengæld saa varm, at dens Middeltemperatur, 16° C., blev lig med Normalen for de varmeste Dage midt i Juli;

Maksimums-Thermometret naaede endog ved Landbohøjskolen en Stand, $22^1/_4{}^0$, der ligger 2^0 over, hvad der er aflæst saa sent i September i de sidste 48 Aar. I denne milde Periode var Himlen ret ofte klar, og der faldt kun Regn, men ret betydeligt, d. 25.—26. over den største Del af Landet. September blev $^1/_2{}^0$ koldere end normalt. Nætterne vare i det hele taget milde; de laveste Temperaturer vare 3—6°, i Almindingen paa Bornholm dog $1^1/_4{}^0$. Nedbøren var omtrent normal i Jylland og i det nordøstlige Sjælland; den øvrige Del af Landet fik gennemsnitlig kun Halvdelen af Normalen. Den lange Regnperiode, der begyndte med d. 21. August og varede lige til d. 16. September, gav Jylland en Nedbør paa 116 Millimeter (normalt i denne Tid er omtrent 66), Øerne undtagen Bornholm 76 Mill. (normalt 58) og Bornholm 51 (netop normalt), en Regnmængde, der ikke kan kaldes overvældende i 26 Dage; men Sagen var, at denne Regn faldt paa et meget stort Antal Dage, nemlig i Jylland paa 20, paa Øerne paa 17 Dage af de 26, Perioden varede; navnlig var d. 25. August til d. 6. September en næsten uafbrudt Regnperiode. Torden er noteret paa 15 Dage; navnlig d. 1.—2. vare Uvejrene stærkt udbredte, især paa Sjælland, d. 26.—27. især i Jylland. Taage optraadte hyppigt sidst paa Maaneden.

Af efterstaaende Tabeller giver Tabel 1 hver Maaneds Varmeafvigelse fra en 40-aarig Normal i Landbrugsaaret 1907—08, dels for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanligvis deles i klimatisk Henseende, dels for hele Landet (som Middel af de 5 Grupper) og dels for Bornholm, hvis Varmeforhold ofte i væsentlig Grad afvige fra dem, der gælde for de andre Dele af Landet. Som Tabellen viser, indeholdt Landbrugsaaret 2 Maaneder med særlig høje Middeltemperaturer, nemlig

Tabel 1. **Varmens Afvigelse fra Normalen.** (Celsius.)

	1907 Oktober	November	December	1908 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Vestjylland	+ 3.2	— 0.1	+ 0.4	+ 1.0	+ 2.3	— 0.2	— 0.9	+ 0.3	+ 0.5	+ 0.9	— 0.6	0.0	+ 0.6
Østjylland	+ 3.4	+ 0.5	+ 0.5	+ 0.6	+ 1.7	— 0.4	— 1.0	— 0.2	+ 0.1	+ 1.3	— 0.7	0.0	+ 0.5
Fyn	+ 3.1	+ 0.2	+ 0.6	+ 0.4	+ 1.8	+ 0.1	— 0.9	+ 0.1	+ 0.3	+ 1.0	— 0.7	— 0.5	+ 0.5
Sjælland	+ 3.5	+ 0.4	+ 0.4	+ 0.4	+ 1.9	+ 0.1	— 0.9	+ 0.1	0.0	+ 1.3	— 0.8	— 0.6	+ 0.5
Lolland-Falster	+ 3.6	0.0	+ 0.5	+ 0.5	+ 1.7	+ 0.2	— 0.8	+ 0.3	+ 0.7	+ 1.2	— 1.0	— 0.8	+ 0.5
Danmark	+ 3.4	+ 0.2	+ 0.5	+ 0.6	+ 1.9	0.0	— 0.9	+ 0.1	+ 0.3	+ 1.1	— 0.8	— 0.4	+ 0.5
Bornholm	+ 3.3	+ 0.1	+ 0.1	+ 0.5	+ 1.2	+ 0.5	— 0.8	— 0.1	+ 0.3	+ 1.3	+ 0.2	— 0.5	+ 0.5

Oktober 1907, der blev enestaaende mild, og Februar 1908, medens Juli blev temmelig varm. I det hele taget var Vinteren, December—Februar, mild og indeholdt kun 1 særlig kold Periode, d. 26. December—2. Januar. Foraaret var køligt, navnlig sidste Halvdel af April, og nogen egentlig Sommervarme indfandt sig først d. 29. Maj efter mange skyfulde og taagede Dage. Allerede d. 5. Juni var det dog atter køligt; men Sommeren blev dog i det hele taget god med sine 2 lange, tørre Perioder med Solskin i den sidste Trediedel saa vel af Juni som af Juli. Uheldigvis indtraf der i sidste Tidøgn af August og første Halvdel af September en lang, kølig og regnfuld Periode.

Tabel 2 indeholder Dage med Frost, med Nedbør, med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skymængden for hele Landet som et Middel af 20—30 Stationers Observationer, saa vel i det her beskrevne Landbrugsaar som Normalen for 25—30 Aar. Vi skulle til Tabellen kun tilføje, at saa vel Antallet af Dage med Frost som med Taage var lille i Landbrugsaaret, medens Dage med Nedbør samt Skymængden ere repræsenterede med store Tal.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i hele Millimeter for hvert Amt o. s. v. Hele Landbrugsaaret fik omtrent den normale Nedbør, naar hele Landet tages under Et; men hvis man adskiller de forskellige Landsdele, viser der sig en betydelig Forskel: medens Jylland fik 11 Procent mere Nedbør end normalt og Bornholm 10 Procent for meget i hele Aaret, maatte Øerne forøvrigt nøjes med et Underskud paa 2—5 Procent. Navnlig i Oktober og November 1907 samt i Juli og September 1908 var Nedbøren ulige fordelt over Landet, idet Jylland i disse 4 Maaneder tilsammen fik 302, Øerne kun 145 Millimeter. Paa den anden Side fik Øerne noget mere Nedbør i Maj og Juni end Jylland. Hvad de enkelte Maaneder angaar, fik saa vel Oktober som November temmelig lille Nedbør, og da den sidste Maaned

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtighedsgrad i pCt.		Skymængde (0—10)	
	1907—8	Normal	1907—8	Normal	1907—8	Normal	1907—8	Normal	1907—8	Normal
Oktober	»	3	17	16	11	7	**91**	86	7.1	6.4
November	9	10	11	14	5	9	89	89	6.9	7.0
December	17	18	16	15	8	11	90	91	8.2	7.4
Januar	21	23	11	12	9	13	90	91	6.9	7.1
Februar	17	21	15	11	**5**	11	87	90	7.0	7.0
Marts	21	20	14	12	**2**	11	86	87	**7.2**	6.1
April	9	8	14	10	3	7	79	80	5.8	5.5
Maj	»	1	14	11	**8**	4	**80**	75	**6.6**	4.9
Juni	»	»	10	10	3	3	75	74	4.6	4.8
Juli	»	»	11	14	1	3	78	78	5.5	5.4
August	»	»	16	15	1	3	81	80	6.0	5.3
September	»	»	16	14	2	5	84	84	5.9	5.3
Alle 12 Maaneder	94	104	165	154	58	87	84	84	6.5	6.0

Tabel 3. **Nedbør.** (Millimeter.)

	1907 Oktober	November	December	1908 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Hjørring ... Amt	82	61	70	27	37	48	44	57	27	50	69	75	647
Thisted .... »	116	67	68	49	54	36	47	51	34	59	63	79	723
Ringkøbing. »	101	61	76	45	69	48	48	38	36	72	76	96	766
Ribe ..... »	95	61	82	50	61	53	54	38	31	101	110	94	830
Viborg ..... Amt	91	59	65	41	51	47	42	39	34	70	70	86	695
Aalborg .... »	84	58	58	27	42	40	42	53	29	48	56	82	619
Randers.... »	68	73	72	40	39	43	51	65	33	45	83	69	681
Aarhus .... »	76	72	72	34	64	52	48	56	34	52	74	69	703
Vejle ..... »	81	72	74	51	67	57	42	48	31	79	109	78	789
Samsø.....	46	43	60	23	45	34	40	51	30	32	61	44	509
Odense..... Amt	41	45	67	46	57	54	49	50	42	49	91	50	641
Svendborg.. »	34	30	71	53	61	60	49	53	62	61	79	39	652
Langeland	37	20	46	38	48	53	45	64	63	55	65	24	558
Holbæk .... Amt	39	31	60	27	51	44	38	57	49	42	90	36	564
Sorø ..... »	28	24	68	41	50	49	42	60	54	41	91	29	577
Frederiksborg »	26	33	60	34	49	34	45	79	59	42	71	59	591
Kjøbenhavns »	22	37	74	39	55	38	49	76	63	47	68	54	622
Præstø .... »	21	31	80	36	45	44	44	66	51	47	91	31	587
Maribo..... Amt	25	23	66	48	44	43	36	64	53	50	86	26	564
Vestjylland	99	63	74	43	55	46	48	46	32	71	80	86	743
Ostjylland	80	67	68	39	53	48	45	52	32	59	78	77	698
Fyn.....	40	35	61	40	53	50	46	55	49	49	74	39	591
Sjælland.....	27	31	68	35	50	42	44	68	55	44	82	42	588
Lolland-Falster..	25	23	66	48	44	43	36	64	53	50	86	26	564
Danmark 1907—8	54	44	67	41	51	46	44	57	44	55	80	54	637
Normal (25Aar)	71	60	46	42	36	33	29	39	47	66	70	75	614
Afvigelse i pCt.	—24	—27	+46	— 2	+42	+39	+52	+46	— 6	—17	+14	—28	+ 4
Bornholm	13	32	76	43	54	37	53	81	36	45	100	40	610

i forrige Landbrugsaar, altsaa September 1907, var ualmindelig tør (17 Millimeter eller kun 23 Procent af Normalen), blev hele Efteraaret 1907 (September—November) tørt, dog navnlig for Øernes Vedkommende; i Jylland faldt der nemlig gennemsnitlig 178 Mill. (normalt 222), saa at der siden 1861 dog findes 10 Efteraar med endnu mindre Nedbør, saaledes 1901 med 126 Mill., 1902 med 118 Mill., det tørreste Efteraar i hele Rækken, og 1904 med 150 Mill. For Øerne blev derimod Efteraaret 1907 det tørreste siden 1861 med 74 Mill. (normalt 196); næst efter kommer 1902 med 88 Mill., medens 1898 havde 111 Mill. Bornholm med 61 Mill. for Efteraaret 1907, medens Normalen er 198, bliver ligeledes ualmindelig, idet det laveste Tal hidtil var 79 Mill. i 1891. December 1907 med sin store Nedbør, 46 Procent over Normalen, bødede vel noget paa det regnfattige Efteraar. Alle de 4 paa hinanden følgende Maaneder: Februar—Maj fik rigelig Nedbør, tilsammen 198 Mill. som Gennemsnit for hele Landet eller 45 Procent mere end normalt; siden 1861 har Danmark faaet endnu mere Nedbør i de nævnte Maaneder tilsammen i 7 Aar, lige til 215 Mill. i 1897 og 219 Mill. i 1898.

Tabel 4 giver Vindhyppigheden i Procent for de enkelte Maaneder og for hele Landbrugsaaret. Dette fik et Overskud paa 6 Procent for de sydøstlige og sydlige Vinde tilsammen, medens Sydvest og Vest tilsammen optraadte i 4 Procent for faa Tilfælde.

Solskinstimernes Antal var i Landbrugsaaret 1314 som Gennemsnit for 3 Stationer, nemlig Kjøbenhavn, Søllinge omtrent midt paa Fyn og Bovbjerg Fyr; et Middeltal for de 6 Aar, da alle Stationerne have været i Gang, giver ca. 1300 Solskinstimer i et Aar. Antallet har varieret ret betydeligt i de sidste 6 Landbrugsaar, fra 1000 i Landbrugsaaret 1902—03 til 1530 i 1905—06; i forrige Landbrugsaar (1906—07) var Antallet 1276. Paa lignende Maade har Solskinstimernes

Tabel 4. **Vindhyppighed fo hele Landet.** (Procent.)

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1907	1	3	18	24	24	17	6	2	5
November —	4	5	12	33	21	12	6	4	3
December —	5	13	14	17	17	18	9	4	3
Januar 1908	2	5	6	3	6	23	38	16	1
Februar —	9	5	3	5	11	20	25	19	3
Marts —	2	14	25	29	14	10	2	1	3
April —	11	22	18	8	7	8	10	11	5
Maj —	7	7	10	14	7	10	24	16	5
Juni —	11	8	9	8	10	12	18	18	6
Juli —	12	9	8	7	9	12	17	18	8
August —	9	6	4	5	8	18	26	20	4
September —	3	1	8	19	12	21	19	15	2
Alle 12 Maaneder	6	8	11	15	12	15	17	12	4
Normal (28 Aar)	6	9	11	11	10	17	19	13	4

Antal varieret i selve Sommeren: i Aar (1908) skinnede Solen som Gennemsnit for de 3 nævnte Stationer i 664 Timer i Juni—August, forrige Aar derimod kun i 435 Timer.

Arealopgørelsen i Danmark i 1907.

Af *Michael Koefoed.*

Som bekendt spille Arealopgørelserne en betydelig Rolle inden for vor Landbrugsstatistik. Saavel med Oplysningernes Indsamling som med deres Bearbejdelse er der forbundet et betydeligt Arbejde, men Resultaterne ere da ogsaa af væsentlig Interesse, ikke alene paa Grund af de Oplysninger, de i og for sig give om Arealets Fordeling paa de forskellige Afgrøder m. v. og de Slutninger, der deraf kunne udledes af Theoretikerne og af dem atter omsættes i Raad og Anvisninger til det praktiske Landbrugs Mænd, men ogsaa fordi de foreliggende Arealoplysninger danne Grundlaget for de aarlige Udregninger angaaende Høstudbyttet.

Trods Betydningen af Oplysning om Arealanvendelsen har dog Vanskeligheden ved Tilvejebringelsen deraf bevirket, at det er forholdsvis sent, at man her hjemme begyndte paa en regelmæssig Indsamling af Data herom. Vel blev der f. Eks. ved Matrikuleringsarbejderne i 1688 til Brug for Ansættelserne ogsaa indsamlet Opgivelser om Arealets Anvendelse paa de enkelte Ejendomme; men disse Oplysninger bleve aldrig bearbejdede, og det er forbeholdt vor Tid at udregne og offentliggøre, hvorledes Arealet fordelte sig mellem dyrket og udyrket paa de Tider. Første Gang en Undersøgelse paa dette Omraade blev taget op, var i 1861; nu var det vel ikke saaledes, at man stod helt uden Oplysninger før dette Tidspunkt; Skovene

søgte man f. Eks. aarlig Oplysning om efter Fredskovforordningens Bud, om Sandflugtsarealerne paa Grundlag af Frd. om Sandflugtens Dæmpning af 1792, og i 1838 indsamlede man for de Jorders Vedkommende, der ikke vare udskiftede af Fællesskab, Oplysning om, hvorledes de fordelte sig paa Ager og Eng, Overdrev, Skov, Mose, og da man ved samme Lejlighed skaffede sig Underretning om Udsæden og Foldudbyttet af de forskellige Kornsorter m. v. og Udstrækningen af forskellige Handelsplante-Arealer, havde man Midler i Hænde til en tilnærmelsesvis Opgørelse af Landets Areal delt i besaaet og ubesaaet, og en saadan finder man da ogsaa forlængst i Tabelkommissionens Publikation paa dette Grundlag.

Fra 1861 paabegyndtes derimod en regelmæssig 5-aarig Opgørelse af Arealets Benyttelse; foreløbig spurgte man imidlertid kun om Udstrækningen af de besaaede og dyrkede Arealer. Saadanne Opgørelser foretoges for 1861, 66, 71 og 76. I 1881 udvidedes derefter Skemaerne til at omfatte h e l e Arealet, for at man kunde faa fuldt Kendskab til Arten og Anvendelsen af Danmarks Jord. Den næste Opgørelse iværksattes i 1888, og det var nu Meningen kun hvert 10de Aar at foretage denne særdeles vidtløftige Tælling, ved hvilken hver enkelt Jordbruger i Landet maa gøre Rede for Anvendelsen af sin Jord og Kommunerne for de offentlige Arealer. Da imidlertid paa dette som paa saa mange Omraader Nutiden arbejder under langt mere omskiftelige Forhold end Fortiden, ansaa man det straks efter Statistisk Bureaus Reorganisation ved Loven af 1895 for at være vigtigt paa ny at indsamle Oplysninger, og dette skete da i 1896. Da man ved denne Undersøgelse blev opmærksom paa, at der ingenlunde inden for de enkelte Sogne herskede fuld Klarhed over, hvor stort et Areal Sognene udgjorde, foranledigede Bureauet, at der paa Grundlag af Generalstabens Kortmateriale foretoges en Planimeteropmaaling, saaledes at Sognenes Areal konstateredes med den størst mulige Nøjagtighed, fordelt paa Landareal og Vandareal, og om disse

Arealer blev der samtidig med Udsendelsen af Tællingsmaterialet for 1907 givet Sogneraadene Underretning, for at de derigennem kunde have et Kontrolmiddel ved Undersøgelsen af, om de havde faaet det hele Areal med ved de enkelte Ejendomsbesidderes Skemaudfyldning.

Da der var forløbet 5 Aar siden Opgørelsen i 1896, blev der atter foretaget en Arealtælling, nemlig i 1901. Tællingen faldt paa et uheldigt Tidspunkt, for saa vidt som store Dele af Landets Hvedeareal maatte ompløjes efter Vinteren 1900—01, hvilket vanskeliggjorde Skemaudfyldningen, idet der maatte tilvejebringes Oplysning baade om den faktiske og den paatænkte Arealanvendelse. Men denne Vanskelighed ved Skemaudfyldningen opvejedes dog langt ved, at Spørgeskemaet indeholdt en hel Del færre Spørgsmaal end i 1896. Da det i væsentlig Grad er den aarlige Høststatistik, som nødvendiggør, at man maa gaa til hyppige Arealopgørelser, indskrænkedes Spørgsmaalene ved, at man kun gik i Enkeltheder med Hensyn til Høstafgrødearealerne og nøjedes med at forlange summariske Oplysninger om de øvrige Arealer. For denne Tællings Vedkommende offentliggjordes Resultatet kun for Herreder og Amter, men Materialet tjente paa den anden Side tillige til Grundlag for Oplysninger om Landejendommenes Størrelse (i Tdr. Land, kombineret med Hartkorn) og Besiddelsesmaade (Selveje, Fæste, Leje eller Forpagtning) samt om Besiddernes Erhvervsforhold (Landbrug, Skovbrug, Fiskeri, Mejeri, Mølleri, Haandværk, Handel osv.). I det hele er det Meningen at benytte disse saakaldte »smaa Tællinger« til at indsamle Oplysninger, der til enhver Tid have Interesse, og som man uden at volde Befolkningen unødigt Besvær kan faa oplyst ved en Lejlighed, hvor man faar de enkelte Ejendomsbesiddere i Tale.

Da der i 1906 atter var gaaet 5 Aar siden den sidste Tælling, var Tidspunktet inde for Afholdelsen af en ny, og en saadan var for saa vidt ogsaa paakrævet, som man kunde gaa ud fra, at der navnlig var sket store Foran-

dringer for Høstafgrødernes Vedkommende. Naar man alligevel ikke gik til en Tælling i 1906, men udskød den til 1907, var dette foranlediget ved, at der nu atter holdes Folketællinger her i Landet med 5 Aars Mellemrum (i Aarene, der ende med 1 og 6). Da der saaledes var lagt Beslag paa Befolkningens og ikke mindst de kommunale Raads Kræfter ved én omfattende Tælling, hvortil kom Haandværks- og Industritællingen, som var baseret paa Oplysningerne fra Folketællingslisterne, turde Bureauet paa ingen Maade tilraade endnu en Tælling i 1906, og efter Forhandling med Landbrugsministeriet og Landhusholdningsselskabet udskødes derefter Arealtællingen til 1907.

Ved Tællingens Planlæggelse fulgte man den sædvanlige Vej. Efter hvad der var fremkommet og efter sit Kendskab til Forholdene hjemme og ude gjorde man sig det først klart, hvad man maatte anse det for hensigtsmæssigt at faa indsamlet Oplysning om; i saa Henseende var det særlig Skovbrugets Tilstand, der ønskedes nærmere belyst (herom var der ogsaa fremkommet speciel Anmodning fra »Dansk Skovforening«), ligesom man ansaa det for vigtigt at tilvejebringe Oplysning om Maskinteknikens Betydning inden for det danske Landbrug. Under velvillig raadgivende Bistand fra Sagkyndige paa de paagældende Omraader fremstilledes Skemaer til Brug ved Tællingen, og disse tilstilledes derefter det kgl. Landhusholdningsselskab til Undersøgelse og Kritik, hvorefter de endelig approberedes af Landbrugsministeriet.

Jeg skal kortelig angive, hvilke Forandringer der karakterisere den sidste Tælling, sammenlignet med den af 1896, idet jeg dog her alene behandler selve Arealbenyttelsen, da de specielle Oplysninger om Skovbruget og om Maskinanvendelsen endnu ikke ere fuldt bearbejdede og derfor naturligst maa behandles, naar Resultaterne meddeles. — For det besaaede Areals Vedkommende vare Forandringerne mindre; her er arbejdet videre paa det bestaaende Grundlag, saaledes at man navnlig har haft for Øje at tillempe de ved tidligere Tællinger anvendte

Formularer efter den i den nyere Tid foregaaede Udvikling i Landbrugets Driftsforhold, bl. a. under Hensyn til Kontinuitetens Bevaring. Paa visse Punkter ere Spørgsmaalene blevne mere specialiserede; dette gælder saaledes Frøavlsarealerne, hvor man under Hensyn til den stedfundne Udvikling fandt det rigtigt at opstille 5 Rubrikker, nemlig Kløver o. l., Græs, Runkelroer, Kaalroer og Turnips, alt til Frøavl. Under Hensyn til den Forandring, der siden 1896 er foregaaet med Begrebet »Blandsæd«, som tidligere væsentligst bestod af Havre og Byg, spurgtes der denne Gang om 1) Blandsæd til Modenhed med 2 Kornarter og 2) Bl. t. M. Korn og Bælgsæd, medens de tidligere 2 Rubrikker for Ærter, Vikker osv. bleve slaaede sammen til én: Ren Bælgsæd. De saakaldte Handelsplanter, som tidligere omfattede flere Arter, slog man i 1907 sammen til to, nemlig Tobak og Andre Handelsplanter; kun af finansielle Grunde opretholdt man en særlig Rubrik for Tobakken; Dyrkningen heraf saavel som af Handelsplanterne er jo nu af saa forholdsvis ringe Betydning, at man ikke af Hensyn hertil bør besvære et Skema for meget. For Brakarealernes Vedkommende har man givet Spørgsmaalene en lignende Formulering som i 1896, dels for at tilvejebringe større Klarhed, dels for at formindske Vanskelighederne ved Udfyldningen. Man delte Brakarealerne i 3 Dele, nemlig Helbrak, Halvbrak og Benyttet Brak, idet der ved Helbrak forstaas: ubesaaede Arealer, der brakbehandles hele Sommeren, og som ere opbrudte om Efteraaret eller saa tidligt om Foraaret, at Græsningen har været uden Betydning, ved Halvbrak: Jord, der er afgræsset eller slaaet i Forsommeren og derefter bearbejdet til Vintersæd, og ved benyttet Brak: Arealer, der oppløjes om Efteraaret og brakkes den følgende Sommer med Undtagelse af den Tid, der benyttes til Dyrkning af en Grønfoderafgrøde. — Dette er for Arealbenyttelsens Vedkommende de væsentligste Ændringer i Skemaet, ved hvis Udarbejdelse man i det hele lod sig det være magtpaaliggende at spørge saa enkelt og simpelt som muligt

Arealbenyttelsen i 1901 og 1907 i Tdr. Ld.

	1907			1901
	Øerne	Jylland	Hele Landet	Hele Landet
Kornarealer:				
Hvede	59,258	14,684	73,942	74,245
Rug	169,897	330,464	500,361	494,653
Byg: 2-radet	251,762	95,655	347,417	375,075
— 6-radet	22,386	53,878	76,264	106,614
Havre: hvid eller gul	213,832	372,590	586,422	585,223
— graa eller broget	6.070	138,171	144,241	190,299
Blandsæd: 2 Kornsorter	117,057	106,729	223,786	250.809
— Korn og Bælgsæd	38,079	45,369	83,448	
Ialt	878,341	1,157,540	2,035,881	2,076,918
Rodfrugtarealer:				
Kartofler	22,921	75,107	98,028	97,923
Gulerødder	3,548	12,280	15,828	12,476
Runkelroer	116,988	35,214	152,202	88,051
Kaalrabi	5,306	131,608	136,914	49,385
Turnips og andre Foderroer	12,192	113,388	125,580	105,655
Sukkerroer	28,232	792	29,024	26,142
Cikorierødder	595	838	1,433	1,538
Ialt	189,782	369,227	559,009	381,170
Andre Høstarealer:				
Ren Bælgsæd	11,080	6,099	17,179	16,144
Boghvede til Modenhed	207	10,706	10,913	20,698
Spergel —	130	8,134	8,264	14,243
Tobak	65	56	121	214
Andre Handelsplanter	421	56	477	622
Havesager i Marken	3,359	1,135	4,494	4,155
Frøavlsarealer	4,764	2,867	*) 7,631	7,846
Andre Planter	191	124	315	2,518
Ialt	20,217	29,177	49,394	66,440

*) Heraf med Kløver o. l. 715, Græs 3,603, Runkelroer 1,227, Kaalroer 686 og Turnips 1,400 Tdr. Ld. — alt til Frøavl.

	1907			1901
	Oerne	Jylland	Hele Landet	Hele Landet
Brak- og Nedpløjnings-arealer:				
Helbrak	97,886	93,391	191,277	262,492
Halvbrak	61,895	67,875	129,770	129,424
Benyttet Brak	50,384	35,715	86,099	—
Afgrøder til Nedpløjning	1,094	9,460	10,554	—
Ialt	211,259	206,441	417,700	391,916
Grønfoder- og Græsnings-arealer:				
Grønfoderarealer	23,834	22,960	46,794	98,488
Kløver- og Græsmark:				
til Høslæt	250,416	288,654	539,070	473,294
ikke til Høslæt	205,429	643,825	849,254	1,208,647
Udlagt til vedvarende Græs	29,208	138,795	168,003	—
— med Lucerne	7,192	5,729	12,921	—
Eng	99,355	304,777	404,132	430,480
Kærjorder	16,675	136,766	153,441	309,978
Fælleder	23,061	41,861	64,922	—
Ialt	655,170	1,583,367	2,238,537	—
Andre Arealer:				
Hegn, Haver, Planteskoler	51,937	42,088	94,025	65,266
Moser til Tørveskær	27,622	75,704	103,326	—
Skove, Plantager m. v.	239,313	348,483	587,796	502,076
Veje, Stier, Jernbaner	39,451	60,839	100,290	
Byggegrunde og Gaards-pladser	33,118	31,491	64,609	148,566
Oplagspladser, Grusgrave, offentlige Arealer	7,061	11,569	18,630	
Væsentlig ubenyttede Arealer	22,830	669,995	692,825	740,440
Vandarealer	44,259	58,090	102,349	
Ialt	465,591	1,298,259	1,763,850	—
Samlet Areal	2,420,360	4,644,011	7,064,371	6,893,679

for at lette Arbejdet for Befolkningen; man hørte da heller ikke Klager over det denne Gang anvendte Skema, saaledes som Tilfældet havde været i 1896.

Efter disse indledende Bemærkninger skal jeg gaa over til at meddele Opgørelsens Resultater og kortelig karakterisere den stedfundne Udvikling.

I foranstaaende Tabel (S. 681—82) har jeg anført Resultaterne af den nu tilendebragte Bearbejdelse af Tællingsmaterialet 1907 saavel for Landet som Helhed som for dets to Hovedele, hvorhos jeg til Sammenligning for Landet som Helhed tillige har anført Resultaterne af Tællingen 1901. Med Hensyn til Tallene for 1901 skal jeg udtrykkelig gøre opmærksom paa, at disse angive den »paatænkte« Arealanvendelse; som det vil erindres, gik nemlig en væsentlig Del af Hveden saavel som nogen Rug bort i Vinteren 1900—01, hvorfor det blev nødvendigt i Foraarets Løb i stor Udstrækning at foretage Ompløjning; man indhentede derfor i 1901 Oplysning baade om den virkelige og den paatænkte Arealanvendelse, men til Brug ved Sammenligninger giver selvfølgelig den paatænkte Anvendelse et bedre Udtryk for den normale Benyttelse. En umiddelbar Sammenligning mellem de to Tællinger kan forøvrigt ikke foretages; allerede selve Totalarealet er forskelligt, hvilket hænger sammen med, at Bearbejdelsen denne Gang har støttet sig til den ovenfor omtalte Opmaaling paa Grundlag af Generalstabens Kort, medens Opgørelsen for 1901 bygger paa de ældre Matrikelmaalinger; den derved konstaterede Forøgelse i Arealet maa forøvrigt ikke mindst antages at være kommet de ikke-landbrugsmæssigt benyttede Arealer til Gode. Men dernæst er der ogsaa inden for det egentlige Landbrugsareal Punkter, hvor Spørgeskemaets forskellige Formulering ved de to Tællinger bevirker, at en umiddelbar Sammenligning ikke kan finde Sted. I saa Henseende skal navnlig peges paa, at i Tallene for 1901 ere de i Brakmarken besaaede Arealer medregnede under Grønfoderarealer. Un-

der Kærjorder opføres i 1901 baade Kær, Fælleder og Moser; under »Andre Arealer« omfatte de 148,566 Tdr. Ld. i 1901 Veje, Byggegrunde, Mergelgrave o. l., de 740,440 Hede, Klit, matrikuleret Vandareal o. l.; mine Bemærkninger i det følgende ville imidlertid hovedsagelig knytte sig til det landbrugsmæssigt benyttede Areal.

Det samlede Ager- og Engareal i Danmark udgjorde ved Tællingen 1907 5,082,000 Tdr. Ld.; ogsaa ved de to foregaaende Tællinger androg det paagældende Areal omkring 5,1 Mill. Tdr. Ld., lidt mere i 1901 end i 1896 og i begge Aar mere end i 1907. Ogsaa det samlede dyrkede Areal, som i 1907 beløb sig til 4,678,000 Tdr. Ld., har ved de tre Tællinger udgjort paa det nærmeste det samme Areal — mindst i 1907; derimod finder man en ikke ringe Fremgang for det besaaede Areal, som fra 2,524,000 Tdr. Ld. i 1896 og 2,623,000 i 1901 er steget til 2,787,000 Tdr. Ld. i 1907.

Deler man Arealet i Hovedgrupper efter dets Anvendelse, finder man selvfølgelig, at Kornarealerne omfatte langt de største Arealer. Det samlede til de fire Hovedkornsorter samt til Blandsæd til Modenhed anvendte Areal var i 1907 2,035,881 Tdr. Ld., hvilket var 41,037 Tdr. Ld. eller 2 pCt. mindre end i 1901 og 74,261 Tdr. Ld. eller 3,5 pCt. mindre end i 1896, saaledes at altsaa den allerede i 1901 konstaterede Tilbagegang i disse Arealer yderligere har fortsat sig i de følgende 6 Aar. Tilbagegangen har dog selvfølgelig ikke ramt alle de under denne Hovedgruppe sammenfattede Arealer i samme Grad; for Blandsædarealernes Vedkommende var der endog i Perioden 1901—07 en Tilvækst paa op imod 60,000 Tdr. Ld. eller henimod en Fjerdedel af Arealet i 1901, medens de fire Hovedkornsorter i samme Tidsrum gik tilbage med ca. 100,000 Tdr. Ld. eller 10 Kvadratmil (d. v. s. 5 à 6 pCt.). Tilbagegangen fandt Sted saavel paa Øerne som i Jylland og var størst i Jylland. Hveden, der gik stærkt tilbage fra 1888 til 1896, men i de følgende 5

Aar igen tiltog ret betydeligt, har i de sidste 6 Aar holdt sig ret konstant; det samme gjorde Rugen. Tilbagegangen falder saaledes udelukkende paa Byg og Havre, som gik ned med henholdsvis 58,000 og 45,000 Tdr. Ld. fra 1901 til 1907.

Vende vi os derefter til Rodfrugtarealerne, opruller der sig et ganske andet Billede for vore Øjne — vi træffe dér en rivende Fremgang. Dette gælder dog hovedsagelig kun Foderroerne; Kartoffelarealet holdt sig derimod paa det nærmeste konstant ved de tre sidste Tællinger — op imod 100,000 Tdr. Ld. —, og Sukkerroearealet, der ialt andrager 29,000 Tdr. Ld., tiltog vel, men dog kun med 3000 Tdr. Ld., hvilket ganske vist repræsenterer 11 pCt.; Arealet med Cikorierødder gik noget tilbage (til 1433 Tdr. Ld.). Foderroerne derimod tiltog fra 1896 til 1901 fra 134,000 til 256,000 Tdr. Ld. og fra 1901 til 1907 fra 256,000 til 431,000 Tdr. Ld., d. v. s. henholdsvis med 90 og 69 pCt., og for hele den 11aarige Periode en Tilvækst paa 221 pCt. (Øerne 116, Jylland 316 pCt.). For Landet som Helhed var saaledes Foderroearealet i 1907 over 3 Gange saa stort som i 1896, i Jylland var det over 4 Gange saa stort, medens det paa Øerne steg til over det dobbelte. Betragter man de forskellige Foderroearter, finder man, at Runkelroerne (væsentlig paa Øerne) steg fra 55,000 i 1896 til 152,000 Tdr. Ld. i 1907, Kaalrabi (aldeles overvejende i Jylland) fra 12,000 til 137,000 Tdr. Ld. og Turnips og andre Foderroer (ogsaa mest i Jylland) fra 68,000 til 141,000 Tdr. Ld. — Nedenstaaende Oversigt viser tydelig den stærke Udvikling, der har fundet Sted i det med Rodfrugter (undt. Kartofler) dyrkede Areal siden 1861 og da navnlig i de sidste 20 Aar:

1861	4,508 Tdr. Ld.	1888	95,911 Tdr. Ld.
1866	5,532 —	1896	158,133 —
1871	10,208 —	1901	283,247 —
1876	17,027 —	1907	460,977 —
1881	34,326 —		

Betragte vi Foderroearealet i andre Lande og sammenligne det med Danmarks, finde vi i intet andet Land en blot tilnærmelsesvis saa stærk Stigning som her i Landet; det maa dog erindres, at det altid er vanskeligt at faa ensartede Opgivelser til Sammenligningen. Danmark har nu et Foderroeareal paa over 236,000 Hektarer (1 Td. Ld. = 0,55 ha.); Tyskland og Frankrig have et omtrent 3 Gange saa stort Areal, England et 4 Gange saa stort, medens Østerrig kun har 200,000, Ungarn 100,000 ha., og hverken i Sverige, Holland eller Belgien naas de 100,000 ha. — og saa Danmark med dets lille Landomraade! I Forhold til det hele dyrkede Areal udgør Danmarks Foderroeareal ca. 9 pCt., Englands godt 5 pCt., Belgiens godt 3 pCt., Tysklands og Frankrigs 2 pCt., medens det i Sverige, Ungarn, Østerrig og Holland ligger mellem 1 og 2 pCt.

A n d r e H ø s t a r e a l e r ere i det hele gaaede betydeligt tilbage siden 1901, nemlig med omtrent 17,000 Tdr. Ld. Denne Tilbagegang falder næsten udelukkende paa Jylland og skyldes hovedsagelig, at to under denne Gruppe faldende Afgrøder: Boghvede og Spergel, som særlig dyrkes paa Halvøen, ere gaaede stærkt tilbage, Boghvede fra 20,700 til 10,900 Tdr. Ld., Spergel fra 14,200 til 8300 Tdr. Ld. Frøavlsarealerne, som man i 1907 navnlig lagde Vægt paa at faa korrekt oplyste under Hensyn til den Betydning, Frøavlsdyrkningen har faaet i den nyere Tid, omfattede ialt 7635 Tdr. Ld., hvoraf Græs til Frøavl androg henimod Halvdelen.

Med Hensyn til B r a k a r e a l e r n e (Helbrak, Halvbrak, benyttet Brak samt Arealer med Afgrøder til Nedpløjning) anføres omstaaende Tabel (S. 687), hvor Oplysningerne fra 1907 ere sammenstillede med Opgivelserne fra 1896, medens Tallene fra 1901 ikke ere medtagne, da denne Tælling ikke indeholdt en saa detailleret Deling af de paagældende Arealer, at en Sammenligning for alle de herhen hørende Arealer er mulig. Opgivelserne meddeles i Tdr. Ld.

	Øerne		Jylland		Hele Landet	
	1896	1907	1896	1907	1896	1907
Helbrak	156,183	97,887	194,553	93,389	350,736	191,276
Halvbrak	57,303	61,895	39,446	67,876	96,749	129,771
Benyttet Brak .	23,618	50,384	17,557	35,715	41,175	86,099
Afgrøder til Nedpløjning	1,019	1,094	7,419	9,461	8,438	10,555
Ialt...	238,123	211,260	258,975	206,441	497,098	417,701

Ialt ere Brakarealerne fra 1896 til 1907 gaaede tilbage fra 497,000 til 418,000 Tdr. Ld., altsaa med ialt 80,000 Tdr. Ld. eller ca. 16 pCt., en Tilbagegang, som har fundet Sted saavel paa Øerne som i Jylland, men dog stærkest i Jylland; paa denne Landsdel falde nemlig de 52,000 af de 80,000 Tdr. Ld., Tilbagegangen andrager, d. v. s. en Nedgang paa noget over 20 pCt., medens den paa Øerne var 11 pCt. Udelader man af Tallene fra 1896 og 1907 de i Brakken med Grønfoderafgrøder besaaede Arealer, som i 1901 ikke medtoges under Brak, men under Grønfoder, faar man for 1896: 456,000, for 1901: 392,000 og for 1907: 332,000 Tdr. Ld., altsaa en samlet Tilbagegang paa 124,000 Tdr. Ld., som fordeler sig baade absolut og relativt nogenlunde ligeligt paa de to Dele af Perioden, nemlig med henholdsvis 64,000 og 60,000 Tdr. Ld. svarende til henholdsvis 14 og 15 pCt. af Arealet ved hver Periodes Begyndelse. Det er dog alene den ubenyttede Helbrak (Renbrak), der udviser Tilbagegang, nemlig med ikke mindre end 159,000 Tdr. Ld. i Løbet af de 11 Aar, hvilket udgør omkring 45 pCt. af Renbrakarealet i 1896. Halvbrakarealet gik samtidig frem med 33,000 Tdr. Ld. eller over en Trediedel, og Arealerne med benyttet Brak tiltog med 45,000 Tdr. Ld., saaledes at de endog mere end fordobledes i det paagældende Tidsrum.

Grønfoder- og Græsningsarealerne, hvor ogsaa Spørgeskemaets forskellige Formulering i 1901 vanskeliggør Sammenligningen med denne Tælling, omfattede i 1896 2,345,000 Tdr. Ld., men i 1907 kun 2,239,000 Tdr. Ld.; Tilbagegangen androg 106,000 Tdr. Ld. eller mellem 4 og 5 pCt. i de 11 Aar. Grønfoderarealerne udenfor Brakmarken — i 1896: 47,961, i 1907: 46,794 Tdr. Ld. — synes ikke at være undergaaet videre Forandring. Medregner man imidlertid Grønfoderarealerne i Brakmarken, bliver den samlede Fremgang fra 89,136 Tdr. Ld. i 1896 til 98,488 i 1901 og ca. 133,000 Tdr. Ld. i 1907. En meget stærk Stigning har fundet Sted i de med Lucerne udlagte Arealer, som i 1896 vare ganske ubetydelige, men i 1907 udgjorde ca. 13,000 Tdr. Ld. Ogsaa de med vedvarende Græs udlagte Arealer have været i stærk Stigning, fra 89,000 Tdr. Ld. i 1896 til 168,000 Tdr. Ld. i 1907. Tilbagegangen i de under den her omhandlede Gruppe hørende Arealer falder hovedsagelig paa de under »Kløver og Græsmark« opførte Arealer, som i 1896 androg 1,624,000 Tdr. Ld., men i 1907 kun 1,388,000 Tdr. Ld.

Andre Arealer. Denne Arealgruppe er fra 1896 til 1907 gaaet frem med noget over 60,000 Tdr. Ld. eller med mellem 3 og 4 pCt., en Tilvækst, som ikke mindst finder sin Forklaring i den Omstændighed, at man i 1907 havde bedre Kendskab til de Arealer, der ialt skulde findes i de enkelte Sogne, end man havde i 1896, hvilket, som allerede omtalt, navnlig har foroget de ubenyttede Arealer. Gruppen Hegn, Haver og Planteskoler er imidlertid ogsaa gaaet stærkt frem, fra ca. 76,000 i 1896 til 94,000 Tdr. Ld. i 1907, altsaa en Fremgang paa ca. 18,000 Tdr. Ld. eller henved en Fjerdedel, og Skovarealerne, hvori ogsaa er medtaget de til Skov og Plantage inddragne, men endnu ikke beplantede Arealer, tiltog fra 488,000 Tdr. Ld. i 1896 til 588,000 Tdr. Ld. i 1907. Skovarealets Fremgang andrager saaledes meget nær 100,000 Tdr. Ld., svarende til en Forøgelse i de 11 Aar paa noget over 20 pCt., hvilken Tilvækst,

som naturligt er, i den langt overvejende Grad — op imod 90 pCt. — falder paa Jylland.

Foruden denne stærke Fremgang i Skovarealet har den sidste Arealtælling følgende Hovedresultater at opvise: en stærk Overgang fra Brak og Græs til det egentlige besaaede Areal, og inden for dette sidste er det fremherskende Træk Foderroernes enorme Fremgang, hvortil dels er anvendt de tidligere Græs- og Renbrakarealer, dels tidligere Kornarealer, idet inden for disse Blandsædarealets Vækst ikke har opvejet Nedgangen i Byg- og Havrearealet.

Reduktaseprøven,

en simpel Methode til i Mejerierne at bedømme Mælkens Beskaffenhed ud fra et hygiejnisk Synspunkt.

I en Artikel »Om Mælkebedømmelse« i dette Tidsskrifts Hefte 11 er der — særlig paa Grundlag af Undersøgelser af Overassistent ved den svenske Centralanstalt för jordbruksförsök, Ingeniør *Chr. Barthel* — givet nogle Meddelelser om den saakaldte Reduktaseprøve og dens Anvendelighed ved Mælkebedømmelsen.

I et Flyveblad med ovenstaaende Titel har Centralanstalten nu udsendt en kort Meddelelse om Reduktaseprøven og derved tilkendegivet, at den anser Fremgangsmaaden for saa vel gennemprøvet, at den kan anbefales til almindelig Anvendelse. — Da de i Flyvebladet givne Oplysninger paa flere Punkter og særlig hvad angaar Detaillerne ved Anvendelsen i Praksis kunne supplere den foran nævnte Artikel, skal Meddelelsen her gengives i sin Helhed.

»I de senere Aar er man stadig mere og mere kommet til at forstaa, at det ved Mejerierne ikke er tilstrækkeligt at bedømme Mælken udelukkende efter et økonomisk Synspunkt, d. v. s. kun efter dens Fedtindhold, men at ogsaa Mælkens almindelige Beskaffenhed i hygiejnisk Henseende er en overmaade vigtig Faktor at regne med, idet denne nemlig bliver af største Betydning for Mejeriprodukternes Kvalitet.

Imidlertid har man hidtil ved Mejerierne savnet en simpel og paalidelig Methode til at kunne bedømme Mælkens Godhed i den nævnte Henseende, og der har derfor ved Centralanstaltens bakteriologiske Labora-

torium i længere Tid været gjort Forsøg med en ny Mælkebedømmelsesmethode, den saakaldte Reduktaseprøve, der har vist sig at sidde inde med alle Forudsætninger for at kunne afhjælpe den i Mejerierne længe følte Mangel af en simpel og sikker Methode til at kunne bedømme de enkelte Leverandørers Mælk i hygiejnisk Henseende.

Den videnskabelige Redegørelse for denne Methode findes offentliggjort som Meddelelse Nr. 2 fra Centralanstalten för jordbruksförsök i »Kungl. Landtbruksakademiens handl. och tidskrift« for 1907, S. 425, hvorfor der her kun skal gives en kortfattet Redegørelse for Methodens Princip og dens praktiske Tillempning.

Methoden grunder sig paa det Forhold, at Komælken har Evne til at affarve visse Farvestoffer som Indigokarmin, Lakmus og Methylenblaat. Denne Egenskab hos Mælken beror udelukkende paa dens Indhold af Mikroorganismer. Mikroorganismerne kræve Ilt til deres Livsprocesser, og ved Tilstedeværelsen af f. Eks. Methylenblaat (der er en basisk Anilinfarve) reduceres dette og overgaar, idet det afgiver sin Ilt til Mikroorganismerne, i en anden farveløs Forbindelse.

Da Affarvningen ene og alene maa tilskrives Bakterierne, saa følger deraf, at den Hurtighed, hvormed en given Mælkeprøve under visse givne Forhold formaar at affarve en Methylenblaatopløsning, staar i direkte Forhold til Mælkens Bakterieindhold. Jo hurtigere Affarvningen foregaar, desto flere Bakterier indeholder altsaa Mælken.

Naar Reduktaseprøven udføres paa den nedenfor angivne Maade, vil der til Affarvning af fuldstændig frisk og iøvrigt renlig og velbehandlet Mælk medgaa en Tid af ca. 10 Timer. Er Mælken af meget daarlig Beskaffenhed, kan Affarvningen foregaa paa nogle faa Minutter. Størrelsen af denne Tidsforskel — fra nogle Minutter og til 10 Timer — gør, at man ved en Iagttagelse af Affarvningstiden kan faa et ganske godt Begreb om Mælkens bakteriologiske Beskaffenhed eller, med andre Ord, om den større eller mindre Grad af Renlighed og Omsorg, hvormed Mælken er bleven behandlet.

Under praktiske Forhold udføres Reduktaseprøven paa følgende Maade: I et Reagensglas afmaales 20 Kubikcentimeter Mælk og 1 Kubikcentimeter Methylen-

blaatopløsning,*) hvorefter Farveopløsningen og Mælken blandes ved at vende Glasset op og ned nogle Gange (Indholdet bør derimod ikke rystes). Mælkens Farve er nu smuk blaa. Omtrent et Par Kbcm. flydende Paraffin hældes over Mælkens Overflade i den Hensigt at spærre af for den omgivende Luft, hvis Ilt ellers vilde forhindre Reduktionen i det øverste Mælkelag. Glasset anbringes derefter i et Vandbad, hvor Temperaturen er 45—50°, og man iagttager, at Vandet naar op til Paraffinlaget i Glasset. Tiden, der medgaar til Affarvningen, opnoteres.

Er Mælken affarvet inden der er forløbet en Time, maa den betragtes for absolut daarlig, og en saadan Mælk bør helst ikke anvendes hverken i det direkte Forbrug eller i Mejeriet. Er Mælken affarvet inden der er gaaet 3 Timer, maa den anses som værende af sekunda Kvalitet, medens den, naar Farven efter 3 Timers Forløb er fuldstændig uforandret, maa betragtes for at være af praktisk taget god Beskaffenhed.

Prøvens Udførelse kræver saaledes kun en Tid af 3 Timer, og Bedømmelsen er meget simpel. For at Prøven skal faa nogen Værdi, er det imidlertid ganske nødvendigt, at de anvendte Reagensglas ere fuldstændig rene, inden Mælken paafyldes. Rensningen af Glassene bør helst foregaa først med lunkent Vand og derpaa med koghed Sodalud, hvorefter de skylles først med almindelig og senere med kogt Vand. Efter Rensningen anbringes Glassene i de anvendte Stativer, der henstilles paa et tørt og lyst Sted.

De for Prøvens Udførelse nødvendige Apparater kunne faas fra Firmaet *Sten Ericssons Eftf.*, Vasagatan Nr. 3, Stockholm.«

Harald R. Christensen.

---

*) Fremstillet ved at blande en ved almindelig Temperatur mættet alkoholisk Methylenblaatopløsning med destilleret Vand i Forholdet 5 : 195.

Udkomne Bøger.

Sammenlignende Forsøg med Svin af forskellig Afstamning. 64. Beretning fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. 98 Sider + 141 Sider Tabeller. 2 Kr. (Aug. Bangs Bogh. Kjøbenh.)

Norsk Havebog. 3. Del: Køkkenhaven. Med 31 Tegninger. 5. Oplag. Af fhv. Slotsgartner *Peter Nøvik*. Udgivet efter Foranstaltning af Selskabet »Havedyrkningens Venner«. 114 Sider. 1 Kr. 35 Øre. (Gröndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Ufrugtbarhed hos Kvæget og dens Behandling. Af Dyrlæge *Albrechtsen*, Aakirkeby. Særtryk af »Maanedsskrift for Dyrlæger«. 95 Sider. 2 Kr. (Martius Truelsens Forlag. Kjøbenh.)

Om Avl af Græs- og Kløverfrø. Af *K. Dorph-Petersen*. 130 Sider. 2 Kr. (»Dansk Landbrugs« Forlag. Aarhus.)

Hvorledes skal jeg køre? Kortfattet Vejledning i For- og Fraspænding, Kørsel m. m. Af *Harald Jenssen*. 64 Sider. 1 Kr. (Hagerups Forlag. Kjøbenh.)

Arealets Benyttelse i Danmark den 15. Juli 1907. Foreløbig Meddelelse. Statistiske Meddelelser, IV. R., 28. B., 3. H. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 31 Sider. 25 Øre. (G. B. N. F.)

Høstens Udfald i 1908. Foreløbig Redegørelse. Statistiske Meddelelser, IV. R., 28. B., 4. H. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 28 Sider. 25 Øre. (G. B. N. F.)

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek*).

Forøgelse i Oktober 1908.

Asmis, W.: Die Regelung der Sonntagsruhe im Milchhandels- und Molkereigewerbe in Deutschen Reiche, ihre Mängel und Vorschläge zur Abänderung. Leipzig 1908.

André, G.: Chimie agricole. Chimie végétale. Paris 1909.

Bachofen, E.: Schweizerische Landes-Pferdezucht im Halblutt. Frauenfeld 1908.

Haff, K.: Die dänischen Gemeinderechte. 1—2. Leipzig 1909.

Hoffmann, M.: Vorsicht beim Ankauf von Dünge- und Futtermitteln. 10. Aufl. Berlin 1907.

— Latrine, Müll und Wasen. Berlin 1907.

— 20 Gebote der Kalkdüngung. 5. Aufl. Berlin 1906.

Kobler, B.: Untersuchungen über Viskosität und Oberflächenspannung der Milch. Bonn 1908.

Mayer, A.: Lehrbuch der Agrikulturchemiee in Vorlesungen. IV: Ernährung und Fütterung der Nutztiere. Heidelberg 1908.

Müller und *Wendt*: Milchgewinnung vom hygienischen und wirtschaftlichen Standpunkte aus. Berlin 1908.

The Rotation of Crops. 1. Report on 10 years on 44 rotation plots. — 2. Influence of rotation of crops and continuous cultivation upon the composition and fertility of soils. St. Anthony Park 1908.

Stebler, F. G.: Der rationelle Futterbau. 6. Aufl. Berlin 1908.

Weigmann, H.: Ueber die Organisation und Einrichtung amerikanischer, milchwirtschaftlicher Lehranstalten und Versuchsstationen und Gedanken zu der vom Deutschen Milchwirtschaftlichen Verein gegebenen Anregung der Gründung einer Reichsanstalt für Milchwirtschaft. Leipzig 1908.

*) Angaaende Benyttelsen af Bibliotheket henvises til Meddelelsen S. 140.

Mindre Meddelelser.

Andels-Svineslagteri i Irland. Som bekendt har Andelsbevægelsen fundet en god Jordbund i Irland, hvor den i de senere Aar, ledet af den bekendte *Father Cunningham,* har haft en særlig god Vækst. Andelsmejerierne ere, som det vides, slaaede godt an, men ogsaa paa andre Omraader gennemføres Andelstanken, og i Aar har man saaledes faaet det første Andels-Svineslagteri (Co-operative Bacon Factory). Det er beliggende i Roscrea i Grevskabet Tipperary, der er bekendt for sin gode Svineproduktion. Man begyndte for to Aar siden at arbejde for Sagen, og det har ikke været noget let Arbejde at faa en Organisation i Stand mellem de 26 Sogne, som ere interesserede i Slagteriet og ligge i en Radius af ca. 18 eng. Mile omkring dette, da Sagen var helt ny. Slagteriet er oprettet efter dansk Forbillede, det er et rent Andelsforetagende med ca. 3800 Andelshavere, der ere berettigede til at deltage i Udbyttet i Forhold til det leverede Antal Svin og forpligtede til at bøde 10 shillings for hvert Svin, som ikke leveres til Slagteriet. Af en Beskrivelse i *Meat Trades Journal* fremgaar det, at Indretningen og Fremgangsmaaden ved Slagtningen og Tilberedningen er ligesom ved vore Slagterier. Man indskrænker sig selvfølgelig ikke blot til at producere Bacon, men har ogsaa Anstalter til at udnytte de til Bacon ubrugelige Svin samt Affaldet paa bedste Maade; man producerer saaledes baade Skinker og Pølser, og man røger selv de Varer, der afgaa og bruges paa denne Maade.

Slagteriet har været i Virksomhed siden Nytaar og har slagtet 200 Svin om Ugen, og der er til Bygning og Driftsomkostninger rejst en Kapital paa £ 15000. — Det udtales, at som et første Forsøg i denne Retning følges Andelsslagteriet med spændt Opmærksomhed i hele Landet. *Johannes Arup.*

Kontrolleret Mælk i Amerika. Under Titlen »Medical Milk Commissions and the production of certified milk in the United States« er der fra Landbrugsministeriet i Washington udsendt en Beretning, der meget kortelig skal refereres her.

Allerede saa langt tilbage som 1890 nedsatte Medicinsk Selskab i New Jersey en Kommité til at undersøge Mælkeforholdene; den arbejdede 2 Aar og kom saa med en Betænkning, hvori anbefales et strængt, videnskabeligt Tilsyn med alle Besætninger i Staten, men Betænkningen toges ikke til Følge.

Aar 1892 foreslog en Læge nedsat en Lægekommission, som kunde give Mælk et »Certifikat«, hvis den opfyldte visse, ret strænge Fordringer til den. Tanken fandt Anklang, en Kommité oprettedes, og et Mejeri, der vilde underkaste sig Bestemmelserne, fandtes. Ordet »Certified« registreredes for at forebygge Misbrug. Ved dette Ord forstaas altsaa en Mælk, der er behandlet under Tilsyn af en Læge-Kommission; den er ren og velbehandlet og faas fra sunde Dyr, der ere fodrede med godt, rent og uforfalsket Foder. Mælken er hurtig afkølet og holdes afkølet til Afsendelsen.

Dette er gjort ad Frivillighedens Vej, men det viste sig snart, at Efterspørgselen efter saadan Mælk — trods ret høje Priser — var meget stor. Der opstod derfor mange Efterlignere, da man saa, at det betalte sig at paatage sig alle disse Fordringer m. H. t. Renlighed her og der og at betale Kommissionens Udgifter ved Kontrollens Udøvelse. Der er nu 25 Kommissioner.

Beretningen angiver Lovene og Vedtægterne samt nogle af Resultaterne vedrørende Undersøgelserne og Kontrollen. Der findes talrige, tildels meget smukke Tegninger af Stalde og Staldbygninger, ligesom af Redskaber til Mælkens Behandling. Interessant er ogsaa en Del Gengivelser af Spande, der ere konstruerede med det Formaal for Øje at faa mindst mulig Infektion under selve Malkningen.

Det angives, at en saadan Mælk har en stor Holdbarhedsevne, og at Mælk, der har været transporteret 200 Mil og opbevaret i 4—7 Uger, har holdt sig sød hele Tiden.

G. Ellbrecht.

Danske Høns af Italienerrace sejret i en engelsk Æglægningskonkurrence. Under »den 2. nationale Fjerkrækonference«

der blev afholdt i Reading i England i Aaret 1907, og hvor omtrent ethvert Land, hvor Fjerkræavlen spiller en Rolle, var repræsenteret, indledede Sekretæren i »The national Poultry Organisation Society«, Edward Brown, følgende Spørgsmaal: Er den Race, vi nu om Dage her i England kalde Italienerracen, ikke krydset mere eller mindre op med asiatisk Blod, saaledes at dens udprægede Egenskab i Retning af Ægydelse for en stor Del er gaaet tabt, og Racen i Stedet for har faaet en stor grov Krop- og Benbygning samt uforholdsmæssig lange Løb.

Det rejste Spørgsmaal, der ivrig blev diskuteret, gav Stødet til, at man gik i Gang med at indkøbe hvide og brune Italienere i Danmark og Amerika, Lande, man formodede maatte sidde inde med de bedste Individer af nævnte Race, for med disse Dyr og med det hjemlige Materiale af denne Race at faa foretaget en praktisk Undersøgelse med Hensyn til Ydelsen.

Forsøget, der paabegyndtes 1. Januar og er bleven udført paa »College Poultry Farm« i Theale under Edward Browns Ledelse, er nu afsluttet for det første Halvaar, men vil blive fortsat et helt Aar. Under Forsøget have Dyrene været delt i Hold af ens Alder, og hvert Lands for sig. Fodringen og Pasningen have været fuldstændig ens, og alle Hønsene ere blevne kontrollerede ved Hjælp af Kontrolreder. De danske Høns vare indkøbte fra kontrollerede Avlscentrer og fra private Hønsehold, hvor Kontrol gennemføres; de amerikanske og engelske fra de bedste Kilder for denne Race.

Ved Forsøgenes Begyndelse vejede de engelske 50 pCt. mere end de danske (Gennemsnitsvægt $3^1/_2$ Pd.) og omtrent 40 pCt. mere end de amerikanske. Med Hensyn til Lægningen naaede de danske etaarige, hvide Italienere en Gennemsnitslægning af 87.75 Æg, de amerikanske etaarige 82.5 Æg og de engelske etaarige 35.75 Æg, og endelig naaede de danske brune Italienerkyllinger, der manglede Modstandere, 98 Æg i Gennemsnit. De bedste Æglæggere vare gennemgaaende de mindste i Krop, og endvidere berettes der, at adskillige af de danske brune og hvide Italienere naaede over 100 Æg i det halve Aar, medens det højeste, de amerikanske naaede, var 88 og de engelske 36.

Med Hensyn til Æggenes Vægt naaede de danske brune

Italienere 16 lbs pr. 120 Stkr., de danske hvide 16 lbs 1 ozs,*) de amerikanske hvide 17 lbs 2 ozs og de engelske hvide Italienere 14 lbs 12 ozs pr. 120 Stkr. Mulig det foreliggende Resultat i Fremtiden vil bidrage til, at engelske Fjerkræavlere ville søge her til Landet, naar Talen gælder Indkøb af Avlsdyr af rigtlæggende Afstamning, hvorved nogle af de ikke saa faa Penge, som danske Fjerkræavlere i Tidernes Løb have udgivet til Indkøb af Avlsfjerkræ fra England, maaske paa denne Maade ville vandre tilbage til vort Land igen. *W. A. Kock.*

Sydaustralske Æg. I et af Englands Fagblade paa Fjerkræavlens Omraade fandtes fornylig en Omtale af australske Æg, der kan have sin Interesse. Der anføres, at man i Sydaustralien er begyndt at eksportere nylagte Æg til Englands Markeder. Generalagenten for nævnte Koloni har modtaget adskillige tusinde Dussin Æg, der, efter at være blevne omhyggelig pakkede, bleve afskibede til England, og tiltrods for den lange Rejse paa henved 13,000 eng. Mil ankom Sendingen i god Behold. Kyndige erklærede, at Æggene i enhver Henseende vare gode og tjenlige til ethvert Brug, ja fremsatte endog, at de vare langt bedre end Æg fra Kontinentet, idet de vare større, renere og smagte bedre end de importerede franske, danske og russiske Æg.

Major A. E. M. Norton, Handelsrepræsentanten for det sydaustralske Ministerium, der forøvrigt en Gang i Sommer har besøgt Danmark, har til en Medarbejder fra »The Daily Chronicle« fortalt, at man haaber fra Sydaustralien inden ret længe at kunne sende aarlig Millioner af disse Æg til »de forenede Kongeriger«s Markeder.

»Hemmeligheden ved det gode Udfald,« siger han, »er denne, at alle Æggene, der afskibes, ere ubefrugtede og derved saa godt som aldrig raadne, om end de kunne krympe sig en Ubetydelighed, medens befrugtede Æg blive daarlige. Æggene ere overvejende indsamlede i Omegnen af Adelaide, og blive lyste, sorterede, pakkede og gjort kolde, men derimod ikke frosne.«

De faldne Udtalelser vidne om, at man har god Tiltro til Sagen og sætter Haab til, at den vil udvikle sig i Fremtiden, saaledes at et australsk Produkt ved en ihærdig Indarbejdning

*) 1 lbs = 91 Kvint, 1 lbs = 16 ozs.

maaske kan fortrænge de evropæiske Konkurrenter i al Fald noget.

Major Norton, der arbejder ihærdigt for og har god Tro til, at Fjerkræavlen kan vinde Fodfæste i Sydaustralien, forelagde i Sommer ved »den anden nationale Fjerkrækonference« i Reading i to Foredrag nogle indgaaende Meddelelser om Fjerkræavl og Æghandel i Sydaustralien, hvor han blandt andet anførte, hvilke Bestræbelser der bringes i Anvendelse for at fremme Fjerkræavlen saa vel fra Ministeriets som fra Foreningers Side. Særlig Betydning i saa Henseende har Udsendelsen af Foredragsholdere, Oprettelsen af Forsøgsstationer og sidst, men ikke mindst Afholdelsen af Æglægningskonkurrencer, der gaa ud paa at udpege de bedst ydende Individer for at anvende disse i Avlen og derved naa hen til at forhøje Gennemsnitslægningen.

Det kan imidlertid ikke nytte, at saa vel Ministeriet som private bringe store Ofre for at fremme Sagen, naar der ikke samtidig gøres Skridt for at fremme Afsætningen af Produkterne, hvilket man i Tide har indset, idet Ministeriet ejer Fryserier specielt indrettede til Opbevaring af Æg. Forskellige Fremgangsmaader have været bragte i Anvendelse, og efter mange mislykkede Forsøg naaede man endelig et godt Resultat, saa godt, at et Dussin Æg, der vare udtagne fra en Kasse, som havde været opbevaret i 15 Uger, bleve serverede ved Frokosten i »Parliament House«, og Dommen lød paa, at de vare fortrinlige. *W. A. Kock.*

Den offentlige Arbejdsanvisning og Fæstemandsinstitutionen. I den i Aar udgivne Beretning om Kjøbenhavns kommunale Arbejdsanvisningskontors Virksomhed i 1907 findes nogle Udtalelser om Fæstemandsvirksomheden i Hovedstaden, der ere af betydelig Interesse ogsaa for Landbruget. Det fremgaar saaledes af de givne Oplysninger, at gennemsnitlig gaa 80 pCt. af de i Kjøbenhavn bortfæstede Mænd tilbage til Landet, hvad der dog i nogen Grad afkræfter den gængse Paastand om, at Kjøbenhavn suger al Landets Arbejdskraft til sig uden at tilbagegive nogen saadan til Erstatning, hvorimod der af Kvinder kun gaa ca. 30 pCt. tilbage til Landet — Resten bortfæstes til Kjøbenhavn og Frederiksberg.

Slaar man samtlige i de 15 Aar 1892—1906 gennem de private Fæstekontorer bortfæstede Mænd og Kvinder sammen, naar man Tallet 223,120 — altsaa Antallet af de i nævnte Tidsrum indgaaede Fæstemaal. Da de autoriserede Fæstekontorer i Henhold til Fæsteloven have Ret til at beregne sig et Gebyr af 35 Øre i Indskrivningspenge og desuden et Beløb — mindst 2 Kr. — af den halvaarlige Løn, andrager altsaa hvert Fæstemaal mindst 2 Kr. 35 Øre for hver af de to Parter (Husbonden og Tyendet), og naar saa hertil yderligere lægges, hvad der løber paa for Protokoludskrifter, bliver den samlede Udgift for de interesserede Parter næppe mindre end ca. 5 Kr. i Gennemsnit. Et ganske simpelt Regnestykke vil da vise, hvad der i de nævnte 15 Aar er betalt i Gebyrer, nemlig 223,120 × 5 = 1,115,600 Kr., som Husbond og Tyende vilde have sparet, saafremt Anvisningen var foregaaet gennem Kommunens Anvisningskontor, hvis Assistance jo er gratis for alle Parter.

Et andet interessant Faktum, der fremgaar af den tabellariske Oversigt over Fæstekontorernes Virksomhed, er, at disse Kontorer egentlig ikke have lidt noget særlig stort Skaar ved det kommunale Kontors Oprettelse. Der er ganske vist ikke den Stigning i de private Fæstekontorers »Omsætning«, der, i Henhold til Byens Vækst, var at vente, men Aarsagen hertil maa sikkert søges i andre Omstændigheder. Interessant er det ogsaa, som alt anført, at største Delen af Mændene gennem Fæstekontorerne atter føres tilbage til Landet, og at der kun er en forholdsvis ringe Part, der forbliver i Kjøbenhavn og Frederiksberg. Dette bestyrker Opfattelsen af, at der mere og mere bør slaas til Lyd for, at der Landet over, i alle større Byer og Kommuner, oprettes neutrale og kommunale Arbejdsanvisningskontorer — Centralkontorer. I en tidligere Beretning betegnedes slige Centralkontorer som »Udsigtstaarne«, mellem hvilke der ved godt Samarbejde kan opnaas, at Arbejdskraften ikke behøver at drage til Kjøbenhavn for dér at erfare, hvor det bedste danske Arbejdsmarked findes.

„Lykkenssædes Regnskab." Til de kyndigste Mænd herhjemme paa Landbrugsregnskabets Omraade hører Kaptajn, Proprietær *H. Schroll,* der bl. a. har skrevet »Anvisning til

Førelsen af et mindre, fuldstændigt Avlsregnskab«, der er udgivet af Svendborg Amts landøkonomiske Selskab (1887), og »Om Landbrugsregnskab, dets Form, Nytte og Betydning«, der er udkommet som 7. Bind af Landhusholdningsselskabets Landboskrifter (1894).

Efter hvad vi erfare, har Hr. Schroll under Navn af »Lykkenssædes Regnskab« udarbejdet et omfattende Manuskript, der dels indeholder et fuldstændigt Aarsregnskab, dels statistiske Uddrag af Regnskabet for de 39 Aar, hvori det har været ført paa Lykkenssæde, og endelig nogle Bemærkninger om Vurderinger og Taksationer af Landejendomme. Dette Regnskab er i indbundet Stand tilsendt Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliothek til Indlemmelse i dette.

Tidsskriftet har ønsket at henlede Regnskabsinteresseredes Opmærksomhed herpaa.

Fra Storbritanniens Landbrugsstatistik. Den aarlige statistiske Oversigt over Arealets Benyttelse og Kreaturbestandens Størrelse i Storbritannien er for nylig udkommet, og det fremgaar af den, at Forskydningen mellem det egentlige Agerland og de permanente Græsgange vedvarer. Der fandtes af:

	Agerland (arable land)	Græsgange (permanent pasture)	Tilsammen
	acres*).	acres.	acres.
1875	18,104,000	13,312,000	31,416,000
1895	15,967,000	16,611,000	32,578,000
1907	14 965,000	17,278,000	32,243,000
1908	14,795,000	17,416,000	32,211,000

I det sidste Aar er altsaa Agerlandet gaaet tilbage med 170,000 acres (herunder Kornarealet med 83,000 acres), medens de permanente Græsgange kun ere voksede med 138,000 acres; det vil med andre Ord sige, at henved 32,000 acres ere gaaede ud af Kultur.

I Storbritannien er Antallet af Heste og Kvæg gaaet lidt tilbage, medens Svin ere tiltagne ret betydeligt. I Irland er derimod Heste og Kvæg stegne og Svin formindskede i Tal. Det samlede Resultat bliver en Nedgang for Hestenes Vedkom-

*) 1 acre = 0.73 Td. Ld.

mende af 2332, men en Fremgang for Kvægets af 108,433 og for Svins af 107,202. De senere Aars Afgang i Faaretallet er baade i Storbritannien og Irland nu afløst af en kendelig Fremgang; i de 2 sidste Aar har den samlede Tilvækst udgjort ikke mindre end 2,034,161 Stkr.

Landbopolitik i Rusland. I Tidsskriftets Aargang for 1907, S. 620 og følg., gjordes kort Rede for den af den russiske Regering gennemførte ny Landbopolitik. Det meddeltes bl. a., at den russiske Bonde nu kan fordre hvad der tilkommer ham af Jord udskiftet af Fællesskabet, og at Regeringen har stillet ca. 7 Mill. Desjatina (1 Desj. = ca. 2 Tdr. Ld.) af den Jord, der tilhører Staten, til Raadighed for den russiske Agrarbank. Denne skal tilbyde Bønderne Jorden til billigt Køb.

Nu oplyses det, 1) at til den 1. Juli d. A. have 570,756 Bønder i 40 Guvernementer af det evropæiske Rusland meddelt Indenrigsministeriet, at de ønske deres Jord udskiftet, og 2) at Agrarbanken til samme Tidspunkt har bortsolgt til Bønderne ialt ca. 6 Mill. Desjatina! Reformerne ere altsaa øjensynlig slaaede godt an, Bønderne synes at indse Fordelen ved den personlige Besiddelse, og Regeringen agter at gaa videre med Landboreformer efter vestevropæisk Forbillede.

Tab. I.

Den brune Stamme:

Fændrik-Stoddet med Fane-Brændet, sortbrunt.
Tomler-Stoddet m. Stangbidsel-Brændet, sortbrunt, senere lysbrunt.

(Bogstavet betegner Moderen, Aarstallet Fødselsaaret og MF Morfader).

A.

Stamfader:

Recompance, mørkbrun, foræret Kongen 1681 af Prins Georg. Hingsten var antagelig fra Stutteriet paa Vordingborg, der ejedes af Prinsen.

I. Led.

Crone, sortbrun, født 1682, dræbt 1697.

II.

1) **Vulcanus,** sortbrun, fodt 1687.

2) *Royal,* sortbrun, f. 1687.

3) *Modeste,* f. 1693.

4) *Bellegrace,* sortbrun, f. 1693. Nykøbing. D Tomler.

5) *Crone,* sortbrun, f. 1695. H. Nykøbing.

6) **Combattant,** kastaniebrun, f. 1695. E Tomler Bedækk. i Fane- og Tomler-Stoddene til 1709.

III.

1) *Imaginaire,* f. 1696.

2) *Commode, sort,* f. 1698. Bed. 1709—11.

3) *Admirable, sort,* f. 1698.

4) **Vulcanus,** sortbrun, f. 1698. I Fane. Bed. 1705—15; i Tomler St. 1706—08.

5) *Illustre, sort,* f. 1703.

Soldath, f. 1696.

Royal, f. 1698.

IV.

1) *Combattant,* brun, 1709. Bed. 1714.

2) *Profitable,* brun, f. 1710,

3) *Joli,* brun, f. 1710.

1) *Vigoureux, sort,* f. 1706.

2) *Garçon,* brun, f. 1706. O Tomler.

3) *Hardi.*

4) *Courtius,* brun, f. 1707.

5) *Vulcanus, sort.*

6) **Guerrier,** sortbrun, f. 1711. P Fane. Bed. paa Vallø.

7) **Crone,** kastaniebrun, f. 1713. K Fane. Bed. til 1735 i Tomler St. Ug. Afkom.

V.

Guerrier, sortbrun, f. 1719. A Stjerne, Vallø.

Infatigable, f. 1722. K Stjerne, Vallø.

1) *Dispos,* sortbrun, f. 1720.

2) *Aeolus,* brun, f. 1724. G Tomler.

3) **Crone,** kastaniebrun, f. 1725. D Tomler.

4) **Noble,** brun, f. 1726. L Tomler.

VI.

Vulcanus, sortbrun, 1726, E Stjerne

Vulcanus, sortbrun, 10 Kv. 3 Tm., f. 1732. D Tomler, fra Vallø. MF Bellegrace. Bed. 1731—47 i Fane- og Tomler St.

Nerveux, kastaniebrun, f. 1739. Bed. 1743—54 i forskellige Stod.

1) *Furieux,* kastaniebrun, f. 1734. B Tomler.

2) **Serviable,** brun, f. 1735. D Tomler. (Se ovenfor.) Bed. i Tomler-Stoddet til 1753.

3) *le Bidet,* brun, f. 1736. H Tomler. Bed. 1741—52 i Tomler-St.

4) *Lanzado,* brun, f. 1736. R fra Vallø. Bed. 1746—50 i Fane St.

VII.

1) *Industrieux.* sortbrun, f. 1744. I Fane. MF Crone. Bed 1749—54 i Fane St.

2) *Hulain,* sortbrun, f. 1747. N Fane. MF Volontaire.

3) **le Reveur,** sortbrun, f. 1747. F Fane. MF Crone. Bed. 1753—58 i Fane St.

4) *Compagnon,* brun, f. 1748. H Fane. MF Indomptable.

5) *Vulcanus,* sortbrun, f. 1748, R Fane. MF Crone.

1) *Vainqueur,* sortbrun, f. 1745. S Fane. MF Vulcanus.

2) *Nerveux,* sortbrun. f. 1752. H Fane.

1) *le Petit,* lysbrun, f. 1747. L Tomler.

2) *Incomparable,* brun, f. 1749. S Tomler.

3) *Combattant,* brun, f. 1751. D Tomler. Bed. Jægerspris.

4) **le Brave** (I), lysbrun, f. 1752. S Tomler, MF le Bidet. Bed. 1757—69 i forsk. Stod.

5) **le Vif** (I), lysbrun, f. 1754. C Tomler. MF Vulcanus. Bed. 1759—66.

Vainqueur, kastaniebrun, f. 1750. C Tomler. MF Vulcanus.

le Bon, sortbrun, f. 1750. M Fane. MF Vulcanus.

Helbroder: *Fanfarron,* kastaniebrun, f. 1751. M Fane.

VIII.

Magnifique, kastaniebrun, f. 1750. H Fane. (Se Compagnon.) Bed. 1755—62.

le Fier, sortbrun, f. 1753. C Fane. MF Vulcanus.

1) *Noble,* sortbrun, f. 1754. I Fane, gul, efter Neapolitain. Bed. Jægerspris.

2) *Vulcanus,* kastaniebrun, f. 1756. C Fane. MF Industrieux.

3) *Serviable,* kastaniebrun, f. 1757. Q Fane. MF Serviable. Bed. 1763—70.

4) *le Brave,* f. 1759. E Hjerte. Bed. Jægerspris.

5) *Crone,* sortbrun, f. 1759. F Lillie.

1) *Pompeux,* f. 1760. I Tomler.

2) *Pompeux,* brun, f. 1763. C Tomler. MF Serviable.

3) *Tamerlan,* brun, f. 1765. P Tomler. MF Serviable.

1) **Campagnard,** lysbrun, f. 1761. Q Tomler. MF Compagnon. Bed. 1768—75.

2) *Magnifique,* brun, f. 1765. Q Lillie. Bed. 1769—75.

IX.

1) *Noble.* brun, f. 1758. P Tomler.

2) *Courageux,* brun, f. 1758. S Tomler. MF Bidet. Se le Brave (I).

3) *Combattant,* mørkbrun, f. 1760. Q Fane. (Se Serviable).

Familier, sortbrun, f. 1760. L Fane. MF Reveur.

Vulcanus, kastaniebrun, 10 Kv., f. 1762 paa Jægerspris. L Lillie. Bed. 1768—71 Jægerspris.

Profitable, f. 1764. D Hjerte.

Vulcanus, f. 1765. A Fane.

Soldat, gul, f. 1770. L Lillie. MF Pigeon. (Se Vulcanus).

le Fier, brun, f. 1765. O Fane.

1) *Magnifique,* brun. f. 1769. M Tomler.

2) *Etranger,* brun, f. 1771. Q Tomler.

Helbroder: 3) *Dejlig,* brun, f. 1773. Q Tomler. MF le Brave.

Superbe, brun, f. 1771. T Tomler. MF le Brave (I).

Hjorten, brun, f. 1773. P Tomler. MF Compagnon.

X.

Noble, kastaniebrun f. 1767. P Fane. MF le Fier.

Kalven, f. 1782. T Tomler.

B.

Bellegrace, sortbrun, f. 1711. Fra Dronningen. Bed. i Tomler- og Fane-Stoddene fra 1716—24.

1) *Garçon,* sortbrun, f. 1717. S Tomler. MF Vulcanus. Bed. 1722—26.

2) *Noble,* sortbrun. f. 1719. A Tomler. MF Commode.

3) *Curieux,* sortbrun, f. 1720. E Tomler.

4) *Courtius,* sortbrun, f. 1722. MF Vulcanus.

C.

Arabe, brun Araber, f. 1734.

I. Led.

1) *Arabe,* lysbrun, f. 1748, F Tomler.

2) *Etranger,* brun, f. 1745. D Tomler. F M Crone. Bed. i Tomler- og Hjerteklepper St.

II.

Etranger sortbrun, f. 1759. D Hjerte, indført *engelsk Jagthoppe.*

III.

le Brave (II), brun, f. 1768. D Tomler. MF le Fier. Bed. 1773—83.

le Vif (II), brun, f. 1768. H Tomler. MF Serviable. Bed. 1773—83.

IV.

1) *Egernet,* brun, f. 1778. T Tomler. MF le Brave (I) Bed. 1783—88.

2) *Brunstig,* brun, f. 1779. S Tomler. Bed. 1784—87.

3) *Odin,* brun, f. 1784. F Tomler, indkøbt slesvigsk, forædlet Hoppe.

Elsdyret, f. 1778. E Tomler. MF le Brave (I). Bed. 1783—91.

Munter, brun, f. 1784. K Tomler. MF le Brave (I). Bed. 1789—93.

V.

Modig, f. 1792. K Tomler.

Velskabt, rødblisset, f. 1784. T Hjerte, købt Hoppe.

Tab. II.

Den hvidgraa Stamme:

Det hvidgraa Ostrup-Stod med Bue-Brændet; senere hvidt.
Det graa Præstevang-Stod med Granat-Brændet, udskilt fra Moderstoddet ca. 1710.

A.
Flueskimlet Tyrk, ank. 1683.

1) *Gentil.*
2) *Susemind.*
3) **Sultan,** flueskimlet, f. 1688.
4) *Soliman.*

1) *la Truite,* hvid (spættet?), f. 1694.
2) *Perl,* hvid, f. 1699. Bed. i det hvidgraa Stod til 1708. — *Buffon,* graa.
3) *Libertin,* f. 1700. H.

B.
Mignon, lysgraa, f. 1690. Fra Pløen.

I. Led.

1) *Pluton,* graa, f. 1701. H.

2) *Neptunus,* graa, f. 1703. B. Bed. 1711—15.

II.

Neptunus, graa, f. 1713. F Bue. Bed. i Granat- og Bue-Stoddene.

Brillant, graa, f. 1716. L Bue.

III.

1) *le Badin,* graa, f. 1721. B Granat, (fremmed Hoppe).
2) *Excellent,* graa, f. 1721. Q Granat.
3) **Royal,** (Se Tabel III), graa, f. 1722. I Granat. MF la Truite (hvid). Bed. 1727—34 i Bue-, 1732 i Granat-St.
4) *Eclair,* graa, f. 1736. F Bue.
5) *Boncoeur,* graa, f. 1726. C Bue. MF Mercurius. Bed. i Bue.

IV.

la Truite, graa, f. 1735. P Granat. Bed. til 1746. — **V.** *Sans reproche,* graa, f. 1746. B Granat.

Temeraire, graa, f. 1737. L Granat. MF Royal. Bed. til 1745.

Imbecille, hvid, f. 1741. B Bue.

3) *Sans reproche,* graa, f. 1704. Helbroder til Neptunus. Bed. i Bue-St.

Perl, graa, f. 1711. M.

Mercurius, graa, f. 1711. L Bue Bed. i Bue-Stoddet til 1724.

1) *Glorieux,* graa, f. 1719. Q Bue.
2) *Triomphant,* graa, f. 1719. F Bue. MF Perle. — *Mars,* graa, f. 1728, H Granat.
3) *Precieux,* graa. P Bue.

4) *Boncoeur,* graa, f. 1704. H. Bed. i Granat St. Vordingborg.

Eveillé, graa, f. 1714. P Granat.

5) *Libertin,* graa, f. 1704. M. Bed. Vordingborg.

Audacieux, graa, f. 1719. M Granat.

Attentif, graa, f. 1720, O Granat. — *Parfait,* graa, f. 1732. A Granat.

Tab. III.

Det hvide Stod.

IV. Led.

1) *le Beau*, hvid, f. 1728. L Bue. MF Mercurius (1711). Bed. 1735—41 i Bue.

Royal, graa, f. 1722, (Se Tab. II.)

V.

1) *Gentil*, f. 1736, hvid. A Bue. Bed. 1742—52 i Bue-St.

2) *Magnifique*, hvid, f. 1737. H Bue. MF Triomphant. Bed. 1742—51 i Bue-St.

3) *Pompeux*, hvid, f. 1739. O Bue. Bed. 1754—56 i Bue-St.

4) *Excellent*, graa, f. 1739. S Bue. Bed. 1744 i Granat.

2) *Mercurius*, graa, f. 1729. C Bue. MF Mercurius (1711).

3) **le Badin**, f. 1733, hvidgraa. L Bue. Bed. 1741, 1742 og 47—51 i Bue.

4) *le Prompt*, f. 1736, graa. A Granat. MF Royal.

1) *Pluton*, graa, f. 1748. R. Bue.

2) **Favori**, hvid, f. 1751. C Bue M Boncoeur. Bed. 1756—64.

3) *le Bijou*, graa, f. 1749. A Bue. MF Boncoeur. Bed. 1754—60 i Granat og Bue A.

VI.

Mercurius, hvid, f. 1743. H Bue. MF Triomphant. Bed. 1748—49 i Granat-St.

le Prompt, hvid, f. 1743. B Bue.

Magnifique, hvid, f. 1746. I Bue. MF Boncour (1726).

Hardi, hvid, f. 1745. C Bue. MF Boncoeur.

1) *Aimable*, hvid, f. 1756. N Bue.

2) *le Beau*, graa, f. 1756. H Bue. Bed. i Bue.

3) *Bienfait*, hvid, f. 1756. C Bue. MF Gentil.

Excellent, graa, f. 1745. L Granat. MF Royal. (Se Tabel IV.)

Victorieux, graa, f. 1739. H Granat.

Bijou, graa, f. 1742. D Granat. MF *Triomphant*.

Pacifique, hvid, f. 1755. O Bue.

1) *Attentif*, hvidgraa, f. 1759. N Bue.

2) **Nonpareil**, hvid, f. 1760. K Bue. MF Gentil. Bed. 1766—76.

3) *le Volant*, hvid, f. 1762. C Bue.

4) *Ardent*, hvid, f. 1765. E Bue (I). (Mg. Hingst.) Bed. 1769—74 i Bue.

le Prompt, graa, f. 1756. A Granat. MF Royal. Bed. 1762—65.

VII.

Apprentif, grua, f. 1749. B Granat. MF la Truite. Bed. fra 1754—62. (Model til Rytterstatuen paa Amalienborg).

Gentil, hvidgraa, f. 1754. L Bue. MF le Badin. Bed. 1763—68.

Pompeux, graa, f. 1766. C Bue.

1) *Pompeux*, hvid, f. 1767. E Bue (I).

2) *Bizarre*, hvid, f. 1768. E Bue (I).

3) *Parfait*, hvid, f. 1768. S Bue. MF le Badin. Bed. 1773—81.

4) **le Beau**, hvid, f. 1769. E Bue (I). Bed. 1774—86. (God Hest, faldt lidt i Ryggen. 10 Kv.)

5) *Bienfait*, hvid, f. 1770. N Bue.

6) **Behagelig**, hvid, f. 1774. E Bue (I). (Mg. 10 Kv. 2″. God Bevægelse.) Bed. 1781—95.

Svanen, hvid, f. 1773. M Bue.

Danseren, hvid, f. 1774. O Bue (II). MF Favori.

Neptunus, graa, f. 1763. K Granat. (Se u. Bellefleur). Bed. 1770—76.

VIII.

Superbe, hvid, f. 1764. R Bue.

Fornem, hvid, f. 1778. A Bue.

Helbroder: Dejlig, f. 1781.

1) *Storken*, hvid, f. 1776. O Bue (II). Bed. 1784—86. Helbroder.

2) *Hellen*, hvid, f. 1780. Bed. 1786—90.

3) *Lystig*, hvid, f. 1781. U Bue. Bed. 1796—98.

4) *Tarvelig*, hvid, f. 1782. F Bue.

Perlen, hvid, f. 1783. D Bue. Bed. 1789—98. (Tarvelig Hingst.)

IX.

Tarvelig, hvid, f. 1790. B Bue. MF Behagelig. Bed. 1799—1805.

Haabet, hvid, f. 1796. C Bue. MF le Beau.

X.

1) *Balder*, hvid, f. 1800. K Stjerne (III). MF Vild graa. Bed. 1806—1822.

Helbrødre:

2) *Vild*, graa, f. 1801, og

3) *Zefyr*, hvid, f. 1802. Bed. 1808.

XI.

1) *Hermogenes*, hvid, f. 1807. F Stjerne (IV). MF Mustafa. Bed. 1813—16. Dod i dette Aar.

Helbroder:

2) *Neptunus*, hvid, f. 1808. Bed. 1814—16.

3) *Thor*, mørkgraa, f. 1815. L Granat. MF Smuk (sort).

XII.

Behagelig, hvid, f. 1814. N Bue. MF Balder. Bed. 1819—32. (God Hingst. Død 1832).

Zefyr, hvid, f. 1816. R Bue. MF Balder. Bed. 1821—24. (9 Kv. 5″. Afbildet af Gebauer. Død af Lungesyge 1824).

XIII.

1) *Saturnus*, hvid, f. 1821. (10 Kv. 2″.) H Stjerne. MF Zamorra. Bed. til 1832.

2) *Perlen*, hvid, f. 1822. I Stjerne. MF Selim. Bed. 1827—32. (Gl. dansk Præg. 10 Kv. 1″.)

3) *Svanen*, hvid, f. 1823. (10 Kv. 2″.) R Bue. MF Balder. Bed. 1832—46.

XIV.

Hother, hvid, f. 1838. (10 Kv. 5½″.) M Thyra (G. Bue). MF Balder. Bed. 1844—57.

I. Hoppen E Bue, Moder til 5 Hingste.

Pompeux (1739). — *le Beau* (1728) C Bue. — *Royal*

C Bue. — *Magnifique* (1737) — *le Beau* — *Royal*

L Bue — *Royal*

II. Hoppen O Bue.

Favori. — C Bue. — *Boncoeur* (1726). Se Tab. II.

Badin.

D Bue. — E Bue. — *Boncoeur* (1726). Se Tab. II.

III. K Stjerne, graabroget.

Vild, graa. Se Tab. IV.

O Fane. — *Mustafa* (4). — Overilende. Se Tab. IV.

E Fane, rødbroget. Se senere. — N Fane, rødbroget. Se senere.

IV. Hoppen F Stjerne.

Mustafa (5), graa.

E Fane, rødbroget. — Overilende.

N Fane, rødbroget, f. 1769, kom til Hesseløen 1783, udsat 1785.

Tab. IV.

Det graa Præstevang-Stod.

(Der var Fællesskab om Hingste med Ostrup Stoddet, indtil der faldt hvide Hingste der.)

A.
(Fra Tabel III)

V. Led.
Excellent, graa, f. 1739. Bed. 1744. Se Tab. II.

VI.
Excellent, graa, f. 1745. L Granat. Bed. 1750—53.

VII.
Libertin, f. 1751, M Granat. MF la Truite.

Ardent, O Granat. MF Victorieux. Bed. 1760—66 i Granat Stoddet.

VIII.
Bienfait, f. 1761, G Granat. MF Imbicile.

1) **Bellefleur,** f. 1761. K Granat (Modert. Neptunus). MF le Bijou. Bed. 1766—75.

2) *Mignon*, f. 1764. Q Granat.

3) *Laborieux*, f. 1765. P Granat.

4) *Lanzado*, Q Granat. MF Excellent. Bed. 1770—77.

IX.
1) **Hardi,** f. 1768. P Granat. MF Pluton. Bed. 1774—83.

2) *le Prompt*, f. 1770, hvidgraa. Q Bue. Bed. 1775—91.

3) *Ambitieux*, f. 1771. D Granat.

Lystig, f. 1777. O Granat.

Lærvillig f. 1778. E Granat.

X.
1) *Hidsig*, f. 1774. 10 Kv. 2. S Granat,

2) **Overilende,** f. 1775, U Granat. MF Ardent. Bed. 1780—87. (Anselig Hingst, 10 Kv. 2).

3) **Modvillig,** f. 1779. N Granat. MF Bienfait. Bed. 1784—90.

4) *Fuldkommen*, f. 1780. S Granat.

5) *Fortrædelig*, f. 1782. M Granat. MF Bellefleur.

Helbroder:
6) *Tigeren*, f. 1783.

Hidsig, f. 1784 (tg.) S Granat.

Rask, f. 1785 (tg.) E Granat.

XI.
Overilende, f 1785. K Granat*. (Se nedenfor).

1) **Vild,** f. 1787. K Granat* MF Lanzado. Bed. 1792—96 (Død).

2) **Thor,** f. 1789. D Kors, sort. MF le Rapide, sort. Bed. 1795—1808. (Godt Hoppeafkom).

XII.
Kusciusco, f. 1796. M Fane, polsk Hoppe,

1) *Hother*, f. 1802. I Granat. MF Tyrken. Bed. 1808—1819.

2) *Thor*, f. 1804. A Granat.

3) *Zamorra*, f. 1807. M Granat.

4) *Modig*, f. 1808, rød. G Takker. MF Flink. (Bed. i det røde Stod fra 1814—22)

XIII.
Flink, f. 1804. C Fane. MF Amurath Bed. 1801—20. (9 Kv. 4″).

Pegasus, f. 1808. C Stjerne. MF Mustafa. Bed. 1814—22. (10 Kv.)

Hother, f. 1815. K Granat. MF Springeren sort. Bed. 1820—28.

Thor, f. 1819. (Kaldet Mercur). C Stjerne. MF Azor.

XIV.
Flink, f. 1819. O Stjerne. MF Hermogenes, hvid. Bed. 1824—32 (Gl. Dansk Præg, 9 Kv. 3″). Helbroder:

Mercur, f. 1818. C Granat**, ug. Hoppe. MF Modvillig. Bed. 1823—35. (Gl. dansk Præg 10 Kv. 3″)

XV.
Viggo, f. 1828. N Stjerne. MF Africano, (1804.) Bed. 1833, Død s. A.
Hother, f. 1826. 1 Granat. MF Hother

XVI.
Viggo, f. 1834. (Kaldet Mercur). Q Fane, gul, MF Palnatoke. *Solgt til Branth, Klarupgaard. Tilbagekøbt til Stutteriet 1852,* { Sonner.

B.
le Turc, f. 1771, graa. Kobt i Holsten. Bed. 1777—82.

Tyrken, graa, f. 1782. O Stjerne. MF Vigilant, sort. Bed. 1790—95. Død dette Aar. (Meget god Hingst).

Mars, f. 1793. D Granat. MF Hidsig. Bed. 1793—1813. (Afb. af Gebauer).

Hother, f. 1799. E Stjerne, MF Amurath. Helbroder:

Munter, f. 1800. Bed. 1810—15.

C.
Africano, sort, f. 1804. (Se Tabel X.)

Adonis, f. 1818. B Stjerne, graa, MF Selim, graa. Bed. 1823—32. Landstodhingst. (Gl. dansk Præg 10 Kv. 1″).

Thor, f. 1824. C Granat**. (Se u. Mercur). Bed. 1829—32. (Meget god, stærk Hingst, 10 Kv. 4″).

Tab. V.

Den røde Stamme.

Hestehave-Stoddet med Jagthorn-Brændet.
Dyrehave-Stoddet med Dobbelt Hjortetakke-Brændet (Takker).

A.

Superbe, sort, Spanier f. 1683 (?)., Bed. i det saakaldte spanske Stod med Kors-Brændet.

Agréable, rød, f. 1696, H Kors.

I. Led.

1) *Bonaire,* f. 1706. M. Bed. 1713-18.
2) *Sultan,* f. 1709. I. Bed. 1715.
3) *Royal,* f. 1710. C. Bed. 1716.
4) **Gentil,** f. 1712. C Fane sortbrun, Bed. 1718-25.

II.

Ardent, f. 1716. K.

1) *Divertissant,* f. 1722. E.
2) *Intrepide,* f. 1722. C.
3) *Pompeux,* f. 1725. R. Bed. 1730-32.

III.

Toutfaire, f. 1730. A. Bed. 1743-49.

Bonaire, f. 1733. K. MF Gentil.

IV.

Bouffon, 1745. F. MF l'Honnête M MF l'Accompli.

Helbroder: **Toutfaire,** f. 1747. Bed. 1752-60.

V.

1) *Audacieux,* f. 1755. E. MF l'Heroique
2) *le Petit,* f. 1756.
3) **Bouffon** f. 1757. O. MF l'Accompli. Bed. 1760—70.
4) *Craintif,* f. 1757. N. MF Toutfaire.
5) *l'Heroique* f. 1758. S. MF Craintif (1737).
6) **Bellegrace,** f. 1759. K. MF l'Honnête. MM Jysk Hoppe. Bed. 1765—68.
7) *le Cerf,* f. 1759. H. MF Craintif Bed. 1765—68.

VI.

1) *Capable,* f. 1764. N. MF Toutfaire. Bed. 1769—75.
2) *Actif.* f. 1764. S. MF Craintif.
3) **Glorieux,** f. 1767. E. MF Castillianer. Se u. Joli og le Leger. Bed. 1774—86.
   1) *Toutfatre,* f. 1767. G. MF Toutfaire (47).
   2) *Bellegrace,* f. 1768. O. MF l'Honnête (49) Bed. 1773—78.
   3) *Joli,* f. 1768. E. MF Castillianer. Se u. Glorieux og le Leger. Bed. 1773—84.
      - *Glorieux,* f. 1766. Q.

VII.

le Leger, f. 1770. E. MF Castillianer. Se u. Glorieux og Joli. Bed. 1775 og 76.

Toutfaire, f. 1770. M. MF Bouffon.

Modig. f. 1773. F. MF Craintif.

1) *Løven,* f. 1774. B. MF Castillianer. Bed. 1779—81.
2) *Venskabelig,* rødblisset, f. 1782. K. MF Capable.
3) **Bæveren,** f. 1782. M Stjerne. MF le Brave (I). Bed. 1788—1805.
4) *From,* f. 1789. U. fra Als. Bed. 1792—96.

Frygtsom, f. 1774. F. MF le Cerf. Bed. 1779—85.

Stolt, f. 1779. P. MF le Cerf. Bed. 1784—88.

VIII.

Bæveren, f. 1777. F. MF Craintif.

Fuldkommen, f. 1785. K. MF Capable.

Løven, blisset, f. 1781. M. MF Capable.

Prægtig, f. 1792. C Takker. MF Toutfaire. Bed. 1797—1812.

Hidsig, brun, f. 1792. V Tomler. MF Dejlig. Bed. 1797—1806.

Valdemar, f. 1799. K Tomler. MF Munter. Bed. 1805—10.

Langsom, f. 1784. T. MF Bellegrece. Bed. 1789—92.

IX.

1) *Velskabt,* f. 1799. D. MF Bæveren. Bed. 1805—08.
2) *Fornøjelig,* f. 1803. B. MF Odin. Bed. 1806—10.
3) **Stærkodder,** f. 1803. M Takker. MF Lanzado, Spanier. Bed. 1808—22.
4) *Fyrig,* f. 1804. L. MF Bæveren.

Dan, brun, f. 1802. I Tomler. Bed. 1808—1812.

Kæk, lysebrun, f. 1806. B Takker. MF Bæveren. Bed. 1813—1819.

X.

1) *Lel,* f. 1816. (10 Kv. 2 ". Gl. dansk Præg, afb. af Gebauer). G. MF Prægtig. Bed. 1821—31.
2) *Velskabt,* f. 1817. (Gl. dansk Præg afb. af Gebauer). I. MF Prægtig.
3) *Stærkodder,* f. 1820. (Gl. dansk Præg). G. MF Prægtig.
4) **Bæveren,** f. 1821. (10 Kv. 1 ". Gl. dansk Præg). A. MF Modig. Bed. 1826—35.

XI.

(Hoppen **Sabina,** f. 1833. A. MF Modig.)

Gerdrup Hingsten, f. 1833. MF Romulus.

Bæveren, f. 1835. F Fane. Eng-Jagthoppe.

XII.

1) *Gl. Morten,* Lyngbygaard.
2) *Bæveren,* Løvenborg, f. 1846.
3) *Uvelse Hingsten,* f. 1845, rød.
4) *Ornebjerg,* brun, f. 1850.

XIII.

Ypsilanti eller *Bæveren* paa Løvenborg.

Unge Uvelse, 1862, rød.

Sallerup.

Udenfor Stutteriet.

B.

Solide, sort, f. 1716. Bed. i det gule Hjerte-Stod.

l'Honnête, rød, f. 1726. D Hjerte, gultigret. Bed. 1731—39.

Craintif, rød, f. 1737. N. Bed. 1746—51.

l'Honnête, f. 1749. F. Se u. Bouffon og Toutfaire. (Model til Rytterstatuen paa Amalienborg).

- *Glorieux,* f. 1756. D.

Castillianer, f. 1751. D. MF l'Heroique (33). Bed. 1756 og 57. (Afkom: Gode Hopper, men ingen Sønner).

C.

l'Accompli, f. 1727. Fra Greve Scheel. Bed. 1732—41.

- *l'Heroique,* f. 1733. N. Bed. 1741—49.
- *le Bon,* f. 1735. S. Bed. 1743—45.

Den sorte Stamme:

Munke-Vang Stoddet med Bispehue-Brændet.
Krogdal-Stoddet med Kors-Brændet.
Dyrehave Stoddet med Dobbelt Hjortetak-Brændet.
Jægerspris-Stoddet med Stjerne-Brændet.

Spaniere: A, B, C og D.

A.
Illustre, indført, sort, spansk Hingst, f. 1677.

1) *Glorieux,* f. 1684.
2) *Bravo,* f. 1687.
3) *Mars.*

(Gaillard, blaaskimlet, f. 1695).

B.
Andalusier, sortbrun, spansk Hingst, indført fra Oldenborg 1793.

I. Led.
Alerte, f. 1695. Bed. i Kors-St.

II.
Wohlgemuth, f. 1705.
More, f. 1707, N Kors.

III.
1) *Castillaner,* f. 1714. I Kors. Bed. 1722—24.
2) *le Fier,* f. 1715. A Kors.
3) *More,* f. 1717, C Kors.
4) *Scaramouche,* f. 1718. D Kors.

IV.
More, f. 1724. K Kors.
Industrieux, 1724. A Munke.
Volontaire, f. 1729. O Munke. Bed. 1741—46 i Stjerne St. paa Jægerspris.

V.
1) **Utile,** f. 1741. B Stjerne. Bed. 1744—57 i Munke og Takker-St.
2) *Gratieux,* f. 1742. K Stjerne. Bed. 1747—58.
3) *le Petit.* f. 1743. Bed. 1754 Jægerspris.
4) *le Volant,* f. 1744. Q Stjerne.
5) *Sincere,* f. 1747. D, MF Toutfaire.
6) *Agreable,* f. 1747. F Munke. MF Mutin. Bed. 1752—57.

VI.
1) *Vaillant,* f. 1748. F Munke
2) *Orgueilleux,* f. 1748. R Munke. MF Soigneux. Bed. 1753—58.
3) *Vigilant,* f. 1751. Q Munke. MF Hercules. Bed. 1756—62.
4) **Diligent,** f. 1751. H Munke. MF Pluton. Bed. 1756 og 57 i Stjerne St., 1759—61, Dyrehaven.

le Vainqueur, f. 1755. R Takker. MF Mutin. Bed. 1760—65.

VII.
Dispos, f. 1754. F Kors. Bed. 1758—59 i Stjerne St.

1) **Pompeux,** f. 1758. K Stjerne. Bed. paa Jægerspris. (God Hingst).
2) *Diligent,* f. 1760. A Takker. MF Divertissant, Landstodhingst.
3) *Mercurius,* f. 1761. I Takker. MF Gracieux. Bed. 1766—70. (God Hingst).

Vigilant, f. 1765. C Munke.

More, f. 1766. B Kors. Bed. 1770—74.

VIII.
Vigilant, f. 1763. E Stjerne.

Eveillé, f. 1771. O Kors. Bed. 1776—78.

Negeren, f. 1773. E Kors. MF Agreable

C.
Guappo, sort spansk Hingst. f. 1697, indført 1702.

Alerte, f. 1704. E Munke.
Wohlgemuth, f. 1704. N Munke.

Superbe, f. 1714. S Munke. Bed 1719—20.

Affable, f. 1720. C Munke. MF Vainqueur. Bed. 1727—32.

1) **Imaginaire,** f. 1727. I Kors. Bed. 1733—39 i Kors.
2) *Nerveux,* sortbrun, f. 1728. O Kors. Bed. i Stjerne St.
3) *Wohlgemuth,* f. 1729. K Kors.
4) *Indomptable,* sortbrun, f. 1731. L Stjerne. Bed. i Fane-Stoddet,

1) *Courtius,* f. 1735. N Kors.
2) **le Fier,** f. 1736. E Kors. MF Affable. Bed. 1741—44.
3) *Æolus,* f. 1738. D Kors.

le Brave, f. 1742. Bed. Jægerspris.

Orgueilleux, f. 1736. O Stjerne. Bed. 1741—48.

Conquerant, f. 1735. D Kors. Bed. Jægerspris.

Volontaire, f. 1746. P Kors. MF Imaginaire. Bed. 1751—55 i Takker.

Helbroder:

Industrieux, f. 1721. Bed. 1727 og 28 paa Hørsholm og 1729—30 i Munke Vang.

1) **Mutin,** f. 1730. R Munke. MF le Docile. Bed. 1736—41 i Munke-Vang.
2) Triton, f. 1730. D Munke.
3) *Obligeant,* f. 1731. F Munke. Bed. paa Hørsholm.

Gracieux, f. 1740. P Munke. MF Sincere.

le Fier, f. 1749. S Munke.

D.
Superbe, sort spansk Hingst. Se Tab. V.

1) *Porphyre,* f. 1693.
2) *Soldath,* f. 1694. P Kors.
3) *Satin,* f. 1695. L Kors. Bed. 1708—13.
4) *(Agreable,* rød, f. 1696. Se den rode Stamme. Tab. V.)

Precieux. f. 1699. G Munke.
Soldath, f. 1702.

Tab. VII.

Den sorte Stamme.

Stutteriracen: A, B og C.

Fra Blaaskimlen **Toutfaire: B og C.**

A.

Sansegal, f. 1727. Hørsholm. Bed. i Kors fra 1732.

- *Divertissant*, f. 1734. R Kors. Bed. 1742—51.
  - *Escadron*, f. 1746. A Munke.
  - *Carbonnare*, f. 1746. C Munke.

B.

Soigneux, f. 1726. Fd. Toutfaire. Md. S Munke. Bed. 1732—35 i Munke-St.

- *Pluton*, f. 1733. A Munke. Bed. til 1750. (*Godt Hoppeafkom*)
- *Bellegrace*, f. 1733. I Munke.

C.

More, sort, f. 1739. Fd. Hercules, Md. A Spore Bed. fra 1747—55.

I. Led.

1) *Porphyre*, f. 1751. K Kors. Bed. 1756—59. (Model til Statuen paa Amalienborg).

- *Colonel*, f. 1758. N. Chr. VII's Stod. (Spækhalset og spattet).

2) *Turquois* f. 1753. E Kors. MF. Orgueilleux.

- **Volontaire**, f. 1759. Q Munke. MF Gracieux. (God Hingst, der gik løs ved Hopperne i Dyrehaven. 1764—69.
  - *Dispos*, f. 1766. I Takker.
  - **Rapide**, f. 1768. O Munke. MF Orgueilleux. Bed. 1773—82.

3) *le Galant*, f. 1753. A Kors. MF Pluton. Bed. i Munke og Stjerne-St.

- *le Galant*, f. 1759. B Munke. MF Utile. Bed. Jægerspris.
  - **le Galant**, f. 1766. P Stjerne. MF Galant. Bed. 1770—82.

4) **Admirable**, f. 1754. O Kors. MF. Pluton. Bed. 1754—68.

- 1) **Precieux**, f. 1764. E Munke. MF. Precieux. Bed. i Blaaskimlerne og i de sorte Stod.
  - *Dispos*, f. 1770. D Munke.
  - **Fornøjelig, blaaskimlet** f. 1773. N Kyr. (God velskabt Hingst, 10 Kv. Bed. 1778—89 i Blaaskimlerne).
    - *Forsagt*, blaaskimlet, f. 1782. C Kyr.
      - *Plutus*, blaaskimlet, f. 1792. K Kyr.
    - *Prægtig*, blaaskimlet, E Kyr.
- 2) *le Petit*, f. 1765. P Munke.
- 3) *Arabe*, f. 1765. A Takker.
  - *Haulain*, blaaskimlet, f. 1771. A Kyr.
- 4) *Æolus*, f. 1766. F Munke.

5) *Violent*, f. 1754. A Takker. MF Divertissant. Bed. 1760—64.

Admirable eller Violent.

- 1) *Vivant*, f. 1761. C Munke MF Pluton.
  - *Orgueilleux*, f. 1768. Q Takker.
- 2) **Rapide**, f. 1761. L Munke. MF More. Bed. 1766—70.
  - *Vaillant* (eller *Charbonnier*), f. 1767. A Munke.
    - *Kulsvieren*, f. 1777. E Munke. MF More. Bed. 1782—84.
  - **Compagnon**, f. 1769. R Kors. MF. Porphyre. Bed. 1774—83.
    - *Ravnen*, f. 1783. Q Munke.
    - **Kulsvieren**, f. 1784. B Munke. MF Galant (66). Bed. 1789—98.
      - *Ravnen*, f. 1791. C Kors.
- 3) *Commode*, f. 1761. Bed. 1766—70 i Stjerne St. og de andre sorte Stod.

6) *Mutin*, f. 1754. D Kors. MF Conquerant. Bed. Jægerspris 1762.

Mutin el. Violent

- 1) *Mutin*, f. 1763. G Munke.
- 2) *Vigilant*, f. 1764. C Takker.
- 3) *Conquerant*, f. 1764. I Takker.

7) *More*, sort, f. 1756. Helbroder til Nr. 2

III.

- *Dispos*, f. 1766. I Takker.
- **Rapide**, f. 1768. O Munke. MF Orgueilleux. Bed. 1773—82.
  - **le Galant**, f. 1766. P Stjerne. MF Galant. Bed. 1770—82.

IV.

Springeren, f. 1776. V Munke. MF Galant. (God Hingst. Død 1785. Godt Afkom).

- **V. Springeren**, f. 1785. E Kors. MF Galant 1766. (God Hingst).
  - *Sort*, f. 1884. C Kors.
  - *Brunstig*, f. 1786.

1) *Divertissant*, f. 1771. O Kors.

2) *Færdig*, f. 1775. P Munke.

- *Sort*, f. 1884. C Kors.

3) *Anstændig*, f. 1776. P Munke. MF Vivant. Bed. 1781—90.

- *Brunstig*, f. 1786.

4) **Bukken**, f. 1778. I Munke. MF More. Bed. 1783—89.

- *Færdig*, f. 1788. T Kors. Bed. 1793—95.
- *Sort*, f. 1789. R Munke.

5) *From*, f. 1779. U Kors.

6) *Maaren*, f. 1782. R Munke.

VI.

- *Negeren*, f. 1791. D Kors.
- **Smuk**, f. 1793. A Munke. MF Kulsvieren. Bed. 1799—1811.
  - *Mercurius*, f. 1792.

VII.

- *Sort*, f. 1806. E Kors.

1) *Negeren*, f. 1800. A Kors. Bed. 1805—11.

2) *Kulsvieren*, f. 1801. G. Munke. Bed. 1806 og 07.

Ravnen, f. 1802. C Muake.* MF Kulsvieren. Bed. 1803—13.

4) *Bukken*, f. 1802. F Kors. Bed. 1808—09.

5) *Mustafa*, blaaskimlet, f. 1803. K Kyr.

VIII.

- *Satin*, blaaskimlet, f. 1809. A Kyr.

6) *Kulsvieren*, f. 1806. G Munke. MF Springeren. Bed. 1812—14.

7) *Modvillig*, graa, f. 1806. K Granat. Bed. 1812—19.

8) *Ravnen*, f. 1808. C Munke*. MF Kulsvieren. Bed. 1812—15.

Tabel VIII.

Den blaaskimlede Stamme: A, B, C og D.

Kyrasser-Stoddet med Kyras-Brændet.
Engelsk Vang-Stoddet med Spore-Brændet.

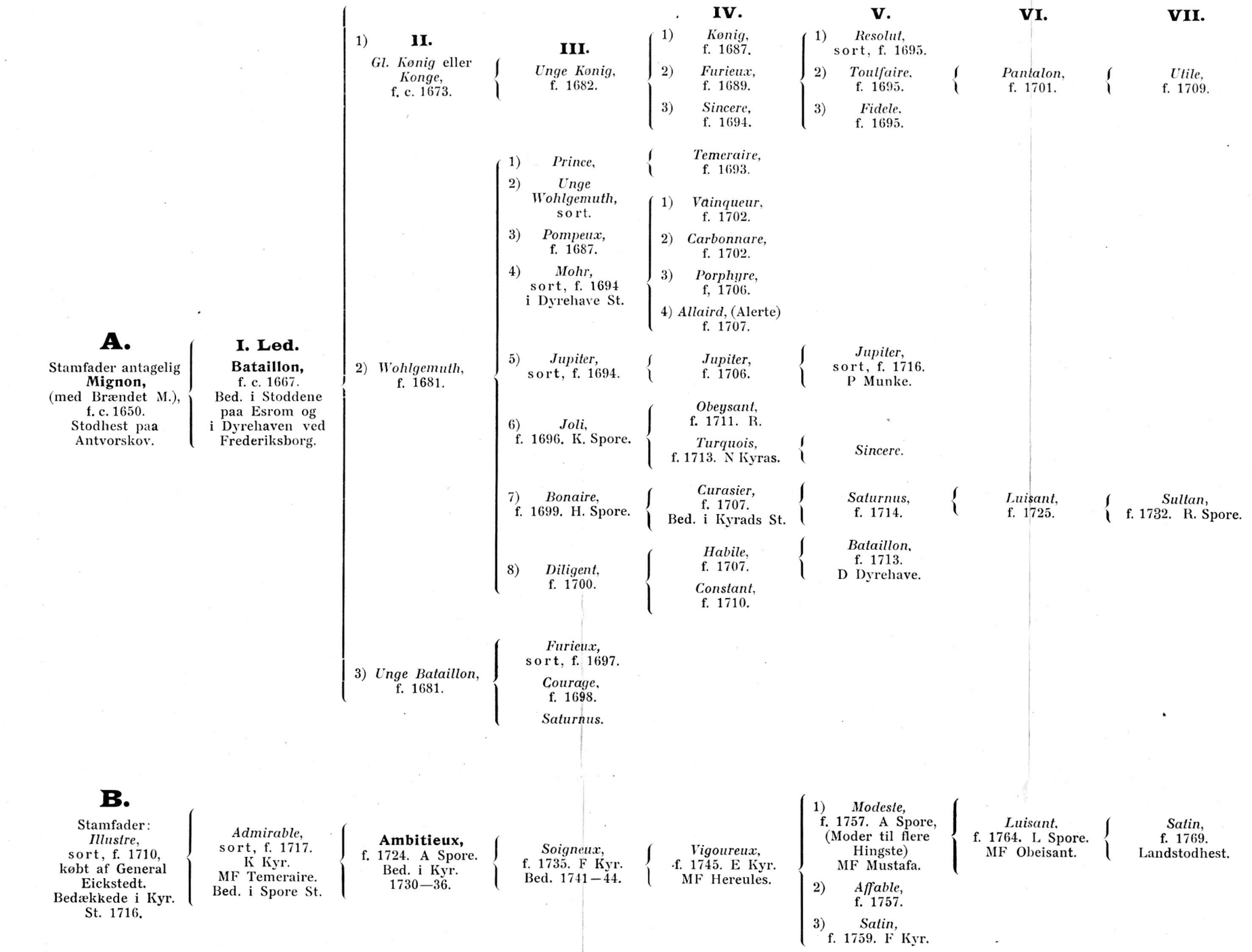

Tabel IX.

Den blaaskimlede Stamme. C og D.

Kyrasser-Stoddet med Kyras-Brændet.
Engelsk-Vang-Stoddet med Spore-Brændet.

C.

Stamfader:
Toutfaire,
f. 1717, købt af General Bothmar. Bedækkede fra 1722—28 i Kyras.-Stoddet.

I.

1) *Mustafa*, f. 1723. B Kyr.

2) **Hercules,** f. 1725. G Kyr. Bed. til 1739.

3) *Soigneux*, sort. Se Tab. VII. B.

4) **Mustafa.** f. 1735. S Spore. Bed. 1740-47 i Spore. (Fader til mange Hopper).

5) **Moufti,** f. 1739. S Spore. MF le Grand. Bed. 1743—1753.

6) *Prudent*, f. 1740. K Spore.

7) **More,** sort, f. 1739. Se d. sorte Stamme. Tab. VII. C.

II.

1) *Orgueilleux*, f. 1731. O Kyr.

2) *Modeste*, f. 1734. F Spore.

3) **Présomptueux,** f. 1735. G Spore. MF Saturnus. Bed. 1741—1755.

III.

1) *le Grand*, f. 1743. G Kyr. MF Ambitueux. Bed. 1748—53.

2) *Affable*, f. 1745. S Kyr. MF Ambitueux. Bed. 1750—53.

3) *Présomptueux*, f. 1747. I Kyr. MF Ambitueux.

4) *Obéissant*, f. 1748. Q. MF Hercules.

5) *Sincere*, f. 1750. F Spore. MF Mustafa. Bed. 1755—60.

6) *Affable*, f. 1756. N Kyr. MF Mustafa.

1) *Soigneux*, f. 1750. K Spore. MF Hercules,

2) Helbroder:
Etourdi, f. 1755. Bed. 1760—66.

3) *Hautain*, f. 1755. A Spore*). MF Mustafa. Bed. 1762—69.

IV.

1) *Satin*, f. 1749. H Spore. MF Mustafa.

2) *Prudent*, f. 1752. M. MF Ambitueux.

3) *Divertissant*, f. 1752. Q.

Eveillé, f. 1751. A*). Se Hautain.

Aimable, f. 1752. D Spore. MF Hercules.

Ambitueux, f. 1760. (Mulig efter Satin). I Spore. MF Moufti.

Soigneux, f. 1761. A Spore.

Présomptueux, f. 1757. N Spore. MF Modeste.

le Lion, f. 1757. P Spore. MF Modeste.

1) *Soliman*, f. 1762. N Kyr. MF Mustafa.

2) *Présomptueux*, f. 1763. L Kyr. MF Présomptueux.

3) *Combattant*, f. 1765. E Spore. MF Mustafa.

4) *Paisible*, f. 1765. M Spore.

5) *Admirable*, f. 1765. S Spore. MF Moufti.

6) *Etourdi*, f. 1764. Q Kyr. Vigoureux.

7) *Hautain*, f. 1766. (fra 1778 kaldet **Satin**). D Kyr. MF Vigoureux, (Probérhingst og Landstodhingst 1775—83).

8) *Affable*, f. 1766. L Kyr.

Illustre f. 1765. L Kyr. MF Présomtueux.

V.

le Petit, f. 1761. K Spore.

Compagnon, f. 1762. E Spore.

VI.

Admirable, f. 1779. B Kyr. MF Hautain (55).

VII.

Satin, f. 1800. C Kyr. MF Fornøjelig. Bed. 1805—11.

VIII.

Satin, f. 1810. C Kyr. MF Admirable.

Satin, f. 1822. C Kyr. MF Satin (1800).

D.

Qvadratus,
sort. F. 1797. Købt 1808 i Vordingborg.

I.

1) *Pluto*, f. 1813. C Kyr. MF Admirable. Bed. 1817 og 18.

Helbroder:

2) *Satin*, f. 1814. Bed. 1819—30.

3) *Mustafa*, f. 1814. M Kyr. MF Satin. Bed. 1819—29.

4) *Kulsvieren*, sort. f. 1815. H Munke. MF Smuk. Bed. 1820—24.

II.

Tamerlan, 10 Kv. 3 Tm. f. 1818. E Kyr. MF Smuk. Bed. 1824—27.

Tamerlan, 10 Kv. 2 Tm. f. 1824. N Munke. MF Africano (II). Bed. 1829—37.

Smuk, sort. f. 1823. E Kors. MF Qvadratus. Bed. 1828—30.

III.

Ibrahim, f. 1825. D Kors. MF Negeren.

Satin, f. 1828. H Kors. MF Negeren. Bed. 1832—46.

Timur, 10 Kv. 4 Tm. f. 1843. B Kyr. (Senere kaldet Roxane).

Ali, 10 Kv. 1 Tm. f. 1833. K Kyr. MF Satin.

IV.

Admirable, Lerchenborg.

V.

Tamerlan, f. 1854. Moder: Sort Hoppe. Købt tilbage til Stutteriet for 1000 Rdl. af Stutmester With 1858.

Tab. X.

Sort Lød:

Africano,
f. 1788 i Spanien,
sortbrun,
Bed. 1797—1808
i de sorte og brune
Stod.

1) **Africano,**
f. 1804.
C Hjerte, brun.
MF Modig, rød.
Bed. 1809—20.

- **Negeren,**
  sort, f. 1810.
  (Mg. Hingst,
  10 Kv. 2″.)
  O Munke.
  MF Smuk.
  Bed. 1815—32.
  - 1) *Kulsvieren,*
    f. 1820.
    C Tomler.
    MF Don Carlos.
  - 2) *Ravnen,*
    sort, f. 1821.
    (Gl. dansk Præg.
    10 Kv. 3″.)
    L Granat.
  - 3) *Principe,*
    f. 1823.
    Gravisa,
    B. Fr. VIs Stod,
    se nedenfor.

2) *Gangerpilt,*
f. 1804.
Moldausk Hoppe.
Bed. 1811—13.

- *Africano,*
  sort, f. 1817.
  (Gl. dansk Præg.
  10 Kv. 2″.)
  H Jagthorn St.
  - *Ravnen,*
    f. 1826.
    10 Kv. 3″. O Kors.
    MF Negeren.
  - *Sort,*
    f. 1829, 10 Kv.
    I Kors.
    Solgt til Gauno.

Morian,
f. 1833.
11 Kv. K Kors.
(Til 1832 B i Fr.
VIs Stod).
MF Negeren (1810).
MM Gravisa, sort
Kladruber,
f. 1812.

3) *Don Carlos,*
f. 1807.
F Munke.
MF Ravnen.

Brunt Lød:

4) *Don Carlos,*
f. 1801.
M Takker.
MF Lanzado,
brun Spanier.
Bed. 1806—1810.

- *Fidalgo,*
  brun, f. 1807.
  C Tomler.*
  (Se u. Sancho Pansa)
  Bed. 1813—25.
  - *Cervantes,*
    f. 1818.
    D Tomler.
    MF Brahesminde,
    (spansk Hingst).
    (Gl. dansk Præg.
    10 Kv. 3″.)
    Bed. 1823—27.

Helbroder:

5) *Rinaldo,*
f. 1802.

6) *Sancho Pansa,*
f. 1802.
C Tomler.*
MF Thor.
Bed. 1808—22.

- *Palmatius,*
  brun, f. 1807.
  Nr. 34 Fane-St.
  Bed. 1813—25.
- *Achilles,*
  f. 1808.
  A Fane.

7) *Don Qvichote,*
f. 1802.
U Tomler.
MF le Brave.

(*Africano,*
sort, f. 1804.)
Se ovenfor.

8) *Tantalus,*
f. 1806.
N Tomler.
Bed. 1818—1824.

- 1) *Don Carlos,*
  f. 1815.
  M Fane.
  Bed. 1821—28.
- 2) *Ypsilanti,*
  f. 1818.
  N (25) Fane.
  MF Spansk Hingst
  Romana.
  Bed. 1823—32.
  (Gl. dansk Præg.
  10 Kv.)